

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր. Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 1 Octobre 1950 Կիրակի 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6269–Նոր շրջանի թիւ 1680 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ԻՍԿ ՊԱՏՈՒՀԱՆԷՆ...

Ամէն անգամ որ պարտաճանաչութեան կոչ մը կ'ուղղենք Հայկական Արտասահմանի գրոց - բրոցներուն, միշտ աչքի առջեւ ունինք հիմնական խնդիրներ :

Ոչ միայն ամենօրեայ ելեւէջը, այլեւ մօտաւոր ապագան արթնութեան կը հրաւիրեն բոլոր պիտանի ուժերը: Առանց տարիքի եւ դաւանանքի խտրութեան :

Այդ հիմնական խնդիրներէն մէկն է՝ ազգ. մշակոյթի պաշտպանութեան եւ զարգացմանհոգը:

Գիտենք որ այս ճակատին վրայ եւս ճեղքեր բացուած են, իբրեւ հետեւանք ցաւագար իմաստակութեանց եւ քարացած նախապաշարումներու:

Հայրենասիրութեան սեւ չուկացիները այս տաուին ջուրերն ալ պղտորած են, դիտակցաբար փակելով իրենց աչքերը՝ անողոք իրականութեան հանդէպ :

Միւս կողմէ, կան բազմաթիւ բարեմիտներ, որոնք ոչ իսկ պատուհանէն կը նայէն, անցուդարձը դիտելու եւ անոր համեմատ խորհելու, գործելու համար :

Եւ այս՝ ոչ միայն Արարատեան հորիզոնին վրայ, այլեւ գաղութէ գաղութ:

Տարիներէ ի վեր անոնք իրերը կը դատեն, դիրքեր կը ճշդեն չքեղ մեկուսացումով: Հանդիստ նստած՝ բազմոցին անկիւնը:

Եւ ընդհանրապէս ծուռ կը նային, կամ աչքերը շփելով կը յօրանջեն, եթէ փորձես խռովել իրենց երանաւէտ թմրութիւնը :

Ուրիշ ոեւէ ժողովուրդի մէջ մահացու մեղք պիտի համարուէր այս չքեղ մեկուսացումը կամ թիւրատեսութիւնը: Մանաւանդ երիտասարդութեան համար :

Եթէ Երեւանը ամուր փակած է դուռ - պատուհան, ըլլալով ենթակայ՝ միեւնոյն դաժան կարգուսարքին, այդ չի նշանակեր թէ « անելիք չունինք »:

Թող հեռուէն լսեն ազատ մտաւորականութեան ձայնը, հոգ չէ թէ անմիջական ազդեցութիւն չունենայ :

Թող իմանան թէ իրենք ամէն բան չեն, հետեւաբար իրաւունք չունին իրենց ուզած կամ պարտադրուած կաղապարին մէջ ձուլելու հայկական մշակոյթը: Ծաղրանկարի վերածելու դրականութիւնը եւ արուեստը : Լեզո՛ւն:

Մենք վստահ՝ ենք որ երբ օր մը ամէն պատուար խորտակուի հայրենիքին եւ Հայկական Արտասահմանի միջեւ, Երեւանը ինք պիտի դատապարտէ մեր անտարբերութիւնը եւ ապիկարութիւնը :

Պիտի ըսէ.— Իմ ձեռքերս եւ լեզուս կապուած էին. իսկ դուք ի՞նչ կը բանէիք սանձարձակ ազատութեան մէջ, յանուն մշակոյթի անկախութեան :

Աւելի բարձրացնելով ձայնը, պիտի սաստէ. — Դո՛ւք ալ մեղսակիցներն էք բռնութեան եւ տգիտութեան գործիքներուն, քանի որ չուզեցիք տէր դառնալ դարաւոր վաստակին:

Ու վերջապէս,— Դուք չէ՞ք որ կայկօրէն ընդ առաջ երթալով, արտասահման փոխադրեցիք ուղղագրական, լեզուական խառնիճաղանճը, իբրեւ թէ հայրենիքի շահերուն ծառայելու համար: Եւ սուտ - խենդ ձեւացաք, երբ քարերն անգամ կ'աղաղակէին :

Ազատ Արտասահմանի գրոց - բրոցներու դասալքութեան, ապիկարութեան մէկ երեսն է այս:

Նոյնքան վրդովիչ է անոնց դիրքը՝ գաղութէ գաղութ :

Այս ճակատին վրայ եւս, ոչ իսկ պատուհանէն կը նային: Կամ եթէ բարեհաճին ակնարկ մը նետել, օտարոտի նայուածք մը կը մատնեն անմիջապէս :

Շատ չատերը գաղափար անգամ չունին, օրինակ, թէ ի՛նչ հերոսական աշխատանքներ կը կատարուին Միջին Արեւելքի մէջ, վառ պահելու համար մշակոյթի ճրագը:

Ծիգեր՝ ոչ միայն եղածը պահելով, այլեւ բազմապատկելով : Ստեղծագործութեան չունչը տարածելով երբեմնի արիւնաղանդ ճամբաներուն վերեւ :

Շատերուն հորիզոնը կը սկսի ու կը վերջանայ իրենց չրջապատին մէջ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՃԱՆՉՆԱԼ ԻՐԵՆՆԵՐԸ

Կ'արժէր տասը խմբագրական նուիրել այն յօդուածին որ «գործնական առաջարկ» մը կը ներկայացնէր, իբրեւ ազգապահպանման գլխաւոր ազդակ :

Յօդուածագիրը ձախաւեր գաղափարը ունեցած էր, իբրեւ օրինակ ցոյց տալու Հրեան, «որ ոչ մէկ տեղ իր լեզուն չի խօսիր, բայց ամէն տեղ ինքզինքը Հրեայ կը զգայ»:

Իր առաջարկը.— « Նիւթական կապերով» եւ օգնութեան հիման վրայ միացնել հայ անհատը իր հաւաքականութեան, կրնայ միջոցներէն մէկը ըլլալ, բայց չատ հեռաւոր, եթէ դասաւորենք այդ միջոցները, կարեւորութեան կարգով:

Օտար երկինքի տակ ծնած տղան նախ պէտք է գիտնայ իր Հայ ըլլալը, որպէսզի աւելի վերջը ինքզինքը պաշտպանուած զգայ իրեններէն :

Ի՞նչպէս պիտի գիտնայ, եթէ իր ընտանիքէն ներս չլսէ իր մայրենի լեզուն, եթէ չսորվի իր ազգային ուրոյն դիմագիծը ներկայացնող աւանդութիւնները: Եթէ իր սեփական հայրենիքին սէրը չներշնչեն իրեն: Եթէ իր պատմութեան, իր մշակոյթին մասին գաղափար մը գոնէ չտրուի իրեն :

Այս բոլորէն զրկուած, այս բոլորը չգիտցող մանուկը, պատանին, երիտասարդը, ի՞նչէն գիտնայ իր Հայ ըլլալը, որպէսզի ճանչնայ ու փնտռէ « իրենները»: Զինքը ի՞նչպէս պիտի գտնեն ու ճանչնան, իրեն օգնելու կամ կեանքի մէջ իրեն զօրավիգ ըլլալու համար:

Հրեան, որ աւելի աշխարհաքաղաքացի է քան մենք, հարիւր անգամ աւելի հարուստ է քանմենք, անհրաժեշտ գտաւ իր սեփական հայրենիքը ստեղծել: Այսօր Փարիզի ամէնէն բանուկ պողոտաներուն վրայ հրէական գիրեր կը տեսնենք խանութներու ցուցափեղկերուն վրայ: Եւ իր խօսած առաջին լեզուն կամ եբրայեցերէնն է կամ եիտիշ:

Ի՞նչպէս կարելի է օգնութիւն սպասել «ազգ»էն, անոր երես դարձնելէ, անոր լեզուն, կրօնը եւ մնացեալը մոռացութեան տալէ վերջ: ՍՕՍԻ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ 1500ԱՄԵԱԿԸ

Երէկ ստացանք « Էջմիածին» ամսագրի 1950 Մայիս — Յունիսի թիւը, ուր հրատարակուած կաթողիկոսական երկար կոնդակէ մը կը տեղեկանանք թէ «1951 թուի Բուն Բարեկենդանը յայտարարւում է Աւարայրի հերոսական ճակատամարտի եւ Ղեւոնդեանց նահատակութեան 1500 - մեակի համազգային–եկեղեցական տօն»:

Այս առթիւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը խմբագրականով մըն ալ կը փառաբանէ «Ազգային Մեծ Տօնը» եւ կը պատուիրէ զայն տօնել «ազգովին եւ չքեղ : Մի կողմ պիտի դրուին գաղութահայութեան մէջ բոյն դըրած խմբակցական նեղ եւ կրքոտ վէճերն ու գժտութիւնները: Ամէնքի հայեացքը պիտի ուղղուի դէպի Հայրենիք»:

Ո՛ւր էր որ այս իմաստութեան առաջին արտայայտիչներն ըլլային Էջմիածինն ու Երեւանը, փոխանակ խորացնելու ճեղքերը: Կաթողիկոսական կոնդակն անգամ չէ կրցած թօթափել այս մեղքը ...

ԱՊԷԼ ԷՌՄԱՆ, որ Ակադեմիայէն վտարուած էր իբրեւ գործակից Գերմանիոյ, մեռաւ առջի օր: 1945 Դեկտ. 15ին ցկեանս խցարգելութեան դատապարտուած էր, բայց ներում ստացաւ 1948 Փետր. 23ին: 88 տարեկան էր եւ քաջ քերականագէտ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ Չինաստանի մէկ ներկայացուցիչը պիտի հրաւիրուի Ապահովութեան Խորհուրդի նիստին, Ֆորմոզայի հարցին քննութեան առթիւ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութիւնը հրատարակեց գրքոյկ մը արտաքին քաղաքականութեան մասին: Նախագահ Թրումըն այս առթիւ կը բացատրէ թէ ուժի քաղաքականութեան չնորհիւ, յոյս կայ որ հասկացողութիւն մը գոյանայ Խ. Միութեան հետ: Այս ուժն է որ ՄԱԿի հվանաւորութեամբ պիտի կրնայ ամրացնել աշխարհի խաղաղութիւնը եւ ազատութիւնը, ընդդէմ համայնավար ճնշումներու եւ դրդութեանց:

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆԵՐԸ բաց պիտի ըլլան չաբաթ առտուները, Հոկտ. 7էն սկսեալ :

Խլրտումներ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԲԱՑԱՌԻԿ ՄԻՋՈՑՆԵՐ ՁԵՌՔ ԱՌԻՆ

Համայնավարները որոշած ըլլալով ցոյցեր սարքել առ նուազն տասը գերմանական քաղաքներու մէջ , Արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակցային կառավարութիւնն ու դրաւման իշխանութիւնները բացառիկ եւ խիստ միջոցներ ձեռք առին:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն խորհրդային չրջանի հարեւան սահմանները զօրացուած են 1200 ոստիկաններով, իսկ Ռուրի չրջանին բոլոր ոստիկանական ուժերը կը պահուին կազմ ու պատրաստ վիճակի մէջ: Կարգ մը բրիտանական զօրամասեր ալ փութով ետ վերադարձուած են աշնային ռազմափորձերէն՝ Ռուրի չրջանին մէջ հսկողութիւնը զօրացնելու համար:

Արեւմտեան չրջանի Գերմանացիները ունին 96 հազար ոստիկաններ, որոնք զինուած են ատրճանակներով, բիրերով եւ արտասովոր կազերով: Համայնավարները յայտարարած էին թէ հարիւր հազար երիտասարդներ ժողով պիտի գումարեն կիրակի օր, բայց ժողովը արգիլուած ըլլալով, ուրիչ ցոյցերու ձեռնարկած են: Ռուրի վարչապետը Պ. Ք. Առնոլտ ազդարարեց, թէ հանրային անդորրութիւնը խանգարողները պիտի ձերբակալուին եւ պիտի պատժուին: Ուժեղ եւ անողոք պիտի ըլլայ պետական դիմադարձութիւնը:

Հազարաւոր համայնավարներ արդէն սպրըդած են արեւմտեան Գերմանիոյ սահմաններէն ներս, մեծ մասով դիշեր ժամանակ: Ասոնց մէջ կան համայնավար «Ազատ Երիտասարդութիւն » կազմակերպութենէն չատ մը անդամներ: Իշխանութիւնները հրահանգած են քաղաքացիներուն՝ կիրակի օրը փողոց չելլել եւ ոստիկանական չըղթաներ կազմուած են կարգ մը քաղաքներու չուրջ, արգիլելու համար համայնավարներու մուտքը: « Խաղաղութեան համար պայքարող երիտասարդներու» կազմակերպութիւնը Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ՝ Տուսէլտորֆի մէջ յայտարարած է, թէ որոշուած ցոյցերը տեղի պիտի ունենան, եթէ նոյնիսկ «Ատընաուըրի ոստիկանութիւնը» ահաբեկչական ամենախիստ միջոցները ձեռք առնէ իրենց դէմ: Արգիլուած են ամէն կարգի հաւաքոյթները գոց սրահներու կամ բացօթեայ վայրերու մէջ: Քէօլնի մէջ պիտի հաւաքուին տասը հազար կարմիր երիտասարդներ: Իսկ Համպուրկի մէջ գործի կանչուած են հազար պահեստի ոստիկաններ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՇԱՐԺԻՆ

Ազգ. պահակազօրքի կազմութեան առթիւ, զոր հաղորդած էինք երէկ, համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն բողոքի բանաձեւ մը քուէարկած է Սեպտ. 29ին: Կեդր. Կոմիտէն «ոճրապարտ քաղաքականութիւն» կոչելով տըրուած որոշումը, կ'ըսէ թէ անոր նպատակն է «փութացնել պատերազմի պատրաստութիւնները Ֆրանսայի բարեկամին եւ զինակցին, Խ. Միութեան դէմ» եւ կը հրաւիրէ «բոլոր աշխատաւորները , հանրապետականները , հայրենասէրները» միանալ եւ գործել,—

Ա.— Ի դերեւ հանելու համար պատերազմի հրձիգներուն ծրագիրները:

Բ.— Ազդարարելու անոնց որ կը փորձուին կամաւոր գրուիլ պահակազօրքին մէջ՝ թէ պիտի համարուին ժողովուրդի թշնամիներ, իբրեւ գործակալները ամերիկացի աշխարհակալներու :

Գ.— Զանգուածային չարժումներով ընդդիմանալու համար, հիմնարկներու, քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ, նոր պահակազօրքի (միլիս) կազմութեան, եւ այսպէս զօրացնելու համար պայքարը՝ ի խնդիր հացի, ազատութեան, խաղաղութեան եւ ազգ. անկախութեան :

× Մորիս Թորէզ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, զեկուցում տալով Կեդր. Կոմիտէին առջեւ, բացատրեց թէ «պատերազմը անխուսափելի չէ». եւ հրաւիրեց միացեալ ճակատ կազմել, «չահելու համար խաղաղութեան եւ ազգ. անկախութեան պայքարը»:

× Քլէմոն Ֆէռանի գլխաւոր հրապարակին վրայ սարքուած համայնավարական ցոյց մը արգիլուեցաւ նահանգապետութեան կողմէ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՍՈՒՐԻՈՅ նախարարական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ դաւադրութիւն մը երեւան հանուած է պետութեան դէմ: Ձերբակալուած է Պ. Մունիր Աճլանի, երեսփոխան Դամասկոսի եւ նախկին նախարար: Դաւը երեւան հանուած էր մէկ ամիս առաջ: Սեպտեմբեր 8ին զինուորական ոստիկանութիւնը ձերբակալեց դեր - գնդապետ Պէհիճ Քալլասը եւ ուրիչ սպաներ, այն ամբաստանութեամբ թէ կ'ուզէին տապալել օրուան իշխանութիւնը, գլուխ հանելու համար Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը, այսինքն Սուրիան ձուլել Իրաքի եւ Յորդանանի հետ, Հաշիմեան արքայատոհմի տիրապետութեան տակ :

Ժողովուրդ մը որ չուզեց մեռնիլ...

(ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Թուրանի աշխարհը՝ մեծցած եւ բազմապատկուած սաղուռնական նախճիրներով, դարերու մէջէն բարձր բռնած է Ճինկիզ խանի դրօշը: Արիւնաներկ եաթաղանը իր շուքը տարածած է Մոնկոլիոյ տափաստաններէն մինչեւ յունական Թերակղզին, պալքանեան երկիրները ու վերջապէս կանգ առած Վիէննայի դուռներուն առջեւ, շնորհիւ Լեհաստանի արքայ Սոպիէսքիի դիւցազնական մարտնչումներուն:

Երեւակայեցէք, գեհենային մոլուցքը Մոնկոլ Խաքանին չառաւիղներուն, սկսեալ Պոլսոյ գրաւման օրերէն (1453ի Մայիսի վերջերը) յունական կղզիներուն մէջ, Միսոլոնկին, Սոֆիայի եւ Վալաքիոյ արհաւիրքները, Սասունը, Կիլիկեան, Մեծ Եղեռնը:

Պատմութիւնը կը հաստատէ թէ՝ 1914ի ապրիլեան սարսափներուն, ապստամբական որեւէ ծրագիր չէին մշակած մեր երեք կուսակցութեանց վերին մարմինները: Ապացոյց այն որ անոնք ամէն կերպով խուսափեցան ընդհարումի որեւէ պատրուակ ստեղծելէ եւ զոհ դարձան Թուրքի դաւին: (Յիշեցէք Իշխանը, Վռամեանը եւ ուրիշներ):

Եդեսիոյ ճակատագիրը աչնան թողուած էր, ճիշդ ատոր համար իր փորձանիշը աւելի բարձր էր: Դժբախտաբար ծայրայեղ խոհեմութիւնը սուղի նստաւ իր մեծամեծներուն: Անոնք քաջ ծանօթ էին աքսորականներու եղերական Ոդիսականին, որովհետեւ կարաւանները կ՚անցնէին իրենց ծննդավայրէն: Մինչեւ իսկ զանոնք կերակրած, հագուեցուցած եւ պատսպարած էին, բայց նախընտրեցին գիտակցաբար դիմել մահուան, Մնացորդացին կեանքը վտանգի չենթարկելու վսեմ՝ այլ միամիտ ակնկալութեամբ:

Սթափում ... գերեզմանէն անդին, Գուտէմէի եւ Շէյթան Տէրէսիի ճամբաներուն վրայ: Երկու հարիւրնոց կարաւանէն՝ Արտաւազդ վարդապետ, Յ. Տէր Խորէնեան, Զօհրապ, Վարդգէս, յետոյ 500 դժբախտ հայ զինուորներ, կ՚ըմբռնէ՞ք զարհուրանքը Եղեռնին...

Մկրտիչի արգոսեան աչքը շատոնց տեսած էր ահաւոր գալիքը: Մեղքը իրը չէր բնականաբար, եթէ անոնք իրենց պարանոցը երկարած էին դահիճի եաթաղանին: Բաժակը յորդած էր... Պատմական ոստան մը, որ հին դարերուն կանգնած էր Թանգարաններ, մատենադարաններ եւ դպրութեանց տաճարներ, ալ չէր կրնար հանդուրժել բազմապատկուած աշխրէթի մը կողմէ բռնադատուած անէացման: Զարդի նախասահմանուած կարաւանները կը շարունակէին քալել դէպի Տէր Զօր: Քաջարի Հայդուկը հանդիպած էր անոնց դիակներուն մահաստուռ ճամբաներուն վրայ, վարանումը կը նշանակէր վտանգել Մնացորդացին գլուխը: Կարգը իրենցն էր:

Մեռնիլ: Վերածնունդի ամենափառահեղ շրջանին, երբ արուեստը, գիտութիւնը եւ գրականութիւնը իրենց լոյսովը կ՚ողողէին ամբողջ Հայաշխարհը, մեռնիլ ձեռքովը բարբարոս ցեղի մը, որ ոչինչ տուած, ոչինչ սորվեցուցած էր աշխարհի, այլ միայն արհաւիրքի յիշատակներ թողած, հիմնայատակ ըրած արուեստի կոթողները, մոխիրներու շեղջակոյտի վերածած վանքերն ու եկեղեցիները, բռնաբարած էր իր թաթին տակ ինկած դժբախտ կիները, յօշոտած էր օրօրոցի մանուկներէն մինչեւ մահուան հովիտ իջած ծերունիները, վայրագ գազանի սառնասրտութեամբ...

Տանթէական է պատկերը, քստմնելի, որ պիտի սահմռկեցնէր մարդս ոտքի մատներէն մինչեւ մազերուն արմատը: Քանի որ բախտը այդպէս տնօրինած էր, պէտք էր ընդունիլ նետուած ձեռնոցը, գլուխը բարձր, արիաբար, խուսափելու համար Տէր Զօրի կարաւաններուն դժնէ ճակատագրէն:

Վանի Հայութիւնը, ապրիլեան օրերուն, յանդգնաբար նետած էր իր ուժերը նժարին մէջ, յաջողած էր օգտուիլ հիւսիսի հսկային ներխուժումէն:

Շապին Գարահիսարը ինքն ալ փորձած էր դիմադրել, բայց նուազ բախտաւոր եղած էր: Արեւարանց հայդուկը տեղեակ էր արծուեբոյնի ափ մը քաջերու խոյանքին, որ վերջացած էր սրտաճմլիկ ողբերգութեամբ մը:

Անապատին մէկ եզերքը, չորս կողմէ շրջապատուած արիւնռուշտ հարեւաններով, Եդեսիոյ ինքնապաշտպանութեան յաջողութիւնն ալ կը մնար խնդրական, ինչպէս եղերաբախտ Շապին Գարահիսարինը: Սակայն, հրահանգիչ էր օրինակը,— մեռնիլ Մեծն Անդրանիկի հայրենակիցներուն պէս, դիւցազնօրէն:

Մեռնիլ, ապրելու համար ... Խորենացիի բնաբանը կարծես հրեղէն ոգիի մը փոխակերպուած՝ կը ներխուժէր տեղացի երիտասարդութեան արիւնէն ներս, կը խենդեցնէր սիրտերը սանձակոտոր խիզախութեամբ.— Մահ՝ իմացեալ անմահութիւն է:

Եդեսիոյ դիւցազնամարտին յիշատակը վերակոչուած է բազմիցս: Ամէնուն բերանն է իր բուռ մը քաջերուն խիզախումը ընդդէմ թշնամիներուն, «հեղեղի պէս, փոթորիկի պէս...»: Անոնք ցուցեցան հարիւրի դէմ մէկ, Գալապօյունի խուժանին, Սուրուճի աշիրէթին եւ Ֆախրի փաշայի զօրաբանակին յանդիման, Թլֆտուրի բարձունքներէն արձակուած գնդացիրի եւ թնդանօթի ռումբերու տարափին տակ, թուր թրի, կոկորդ կոկորդի, եղունգներով, պատնէշներու ետեւէն, Գաթըլիի աւերակներուն մէջ կամ Հնադարեան մայր եկեղեցիի կամարներուն տակ, մինչեւ որ մի առ մի ինկան վէս, առիւծներու կորիւններուն պէս, ճնշուած անագորոյն ոսոխի մը ուժերու կշիռէն, բայց այնքան հպարտ իրենց թաթուլեան բազուկներու հունձքով:

Երեսունըհինգ տարի վերջ, Եդեսիոյ ծխարձակ փլատակներուն տակ թաղուած հերոսները ունին իրենց խորհուրդը, որ լոյսի պէս կը ճառագայթէ, կը բաշխուի ապրող հոգիներուն: Եղերկիէլի տեսիլքն է ան, աճիւններու շեղջակոյտէն վերյառնումը պանծացնող անմահ տեսիլքին, որ ողիմպեան ջահի մը կը վերածուի, կը փոխանցուի սերունդներուն դարէ դար: Աղեքսանդրիոյ փարոսին չափ կախարդական է, շլացուցիչ, անկէ բխած դիւցազնական ոգին, որ կրնայ լուսաւորել բովանդակ տիեզերքը ...

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

ԵԿԵՂԵՑԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Այս քանի շաբաթ է, զօցուեր է հոգիս: Փականքով կղպեր են զայն: Չեմ գիտեր ինչ կը կատարուի ինծի հետ, երբ այս առտու, արեւոտ կիրակի, պատուհանիս քով, ցանկապատէն անդին, տանկտա՛նկ, տանկըտա՛նկ, մուրճի բիրտ հարուածներդ կը զարնես զանկիս եւ յուզումս կը յորդի:

Եկեղեցի, դուն ի՞նչ կ՚ըսես ինծի: Ես նոյնիսկ դուռէդ չանցայ երբ ծերունազարդ Հայրապետն էր եկեր այցի: Բայց քու ձայնդ, փրթելով բարձրախօսէն, արեւին թաթիկներուն վրայ, թըռաւ, եկաւ ինծի այցի, այն ատեն տակաւին հեռաւոր տեղ մը, պարտէզի մը գիրկը: Ան որ կը կրկնէ, — «Զաւակներս, միաբան եղէք: Մնացէք հաւատարիմ Հայեր: Սիրեցէք ազգը եւ իր աւանդութիւնները»: Եւ անշուշտ, ինքն ալ կը փղձկի ու կ՚արտասուէ, ինչպէս ահա ես հոս:

Եկեղեցի, դուն ի՞նչ կը խօսիս մեզի: Կը բերես լուրե՞ր հին հայրենիքէն, հեռացած, տեսլացած այլեւս երազային երգերէն, որ իր աւերներուն մէջ ինկեր է ջարդուփշուր եւ արիւնլուայ եւ ինքն ալ կուլայ: Ինչ լուր անկէ, Եկեղեցի: Այս նոյն կա՞նչն էր, երէկ ալ, այնտեղ: Եւ հրաշալի ժամեր: Եւ դղեակի պէս վանքեր: Եւ ուխտագնացութիւններ ու մատաղներ: Հեթանոսականը քրիստոնէականին հետ ընդելուզուած: Ե՞ւ ժողովուրդ եւ ազգութիւն: Կը յիշե՞ս, եկեղեցի, ինչպէս տարբեր էր ամէն ինչ այն ատեն: Եւ ինչպէս, ինչպէս, տարօրինակօրէն տարբեր այսօր:

Հիմա հոս, քանի մը բեկորներ անցեալէն: Հայրենիքի բոլոր անկիւններէն: Իբրեւ նմոյշ շատ, իսկ իբրեւ ժողովուրդ շատ քիչ: Որ հաւատարիմ հայրենի աւանդութիւններուն ու հլու անոնց, կերտեր են քեզ, այստեղ, կրելէ վերջ իրենց սրտերուն ու հոգիներուն մէջ, այստեղ, օտար հողի վրայ: Ու դու նորէն լեզու ելեր ես, լեզու կ՚ելլես, նոյն խօսքերով, նոյն ձայնով, նոյն խորքով ու չեշտերով, ինչպէս երէկ, այնտեղ: Եկեղեցի, ի՞նչ կը բերես մեզի:

Ահա, նայէ վրանիս, տասն անգամ տասը գաղթական ու թափառական: Աչքերուդ առջեւ եւ աչքերուն առջեւ Արարչին: Ան՝ որուն թարգմանն ես մեր մօտ: Աշխարհ գլխիվայր է շրջեր ու փոխուեր ամէն ինչ: Միայն քու ձայնդ ու չեշտդ կը մնան նոյնը: Ինչպէս երէկ: Ինչպէս անհաշիւ դարեր առաջ, երբ, կը յիշե՞ս, արքաներ, իշխաններ, զօրավարներ, հայրապետներ, կը մտնէին խոշոր ու փառահեղ դուռերէդ ներս: Երբ հայ զօրականներու փողերը եւ կանչերը կը հոսէին հայ դաշտերուն վրայ եւ հայ լեռներէն վեր եւ Հայաստանի հովիտներուն օգոստափառ ուղիներէն: Երբ երկիրը կը շնչէր շէն, առոյգ, կայտառ, տիրաբար: Անկէ ետք Միջին դար: Բագրատունիք: Ռուբինեանք: Գերութիւն: Անճիտում: Աքսոր: Փախուստ: Երկրի բոլոր անկիւններուն վրայ: Եւ ամէն տեղ դուն մեզի, եւ մենք քեզի հետ: Մենք փոխուեցանք: Ամէն ինչ տակնուվրայ եղաւ: Միայն դու կը մնաս նոյնը:

Եկեղեցի, մենք մեր պարտքը կատարեցինք քեզի հանդէպ, Աստծուն հանդէպ, Քրիստոսի, Սուրբերուն եւ Նահատակներուն հանդէպ: Հայրենիքին հանդէպ՝ գետ գետ արիւն տալով: Իսկ ահա տես արդիւնքը: Այսքան զոհողութենէ, այսքան մարտնչումէ եւ այսքան, այսքան անձնուիրութենէ վերջ: Միթէ՞ արժանի ենք այս վիճակին:

Եկեղեցի, հին, փառաշուք, եկեղեցի հայկական, կոթող, պինդ եւ անքակտելի շաղախ, դարերով ազգը միացուցած, դուն որ մինչեւ հիմա Աստուծոյ պատգամն էիր մեր մօտ, հիմա ալ եղիր, գոնէ մէկ անգամ, մեր պատգամը Անոր մօտ: Դուն որ դարեր ու դարեր անոր խօսքը բերիր ու քարոզեցիր մեզի, անգամ մըն ալ մեր խօսքը տար Անոր: Հարցուր: Գիտես ըսելիքդ: Ու պատասխան բեր մեզի: Ի՞նչ էր մեր մեղքը, մեղքը ժողովուրդի մը, մեծով պզտիկով, որ իրեն հաւատաց, որ զինք փառաբանեց, դարէ դար, մինչեւ այսօր, հասնելու համար այս պատիժին. այս վիճակին, մինչեւ հոս, ու մինչեւ հեռաւոր ու մօտաւոր հոսերը:

Կիրակի առաւօտ: Աչնան զով ու արեւոտ առաւօտ: Նստած պատուհանիս առջեւ, կը նայիմ ամպերուն, նոր լոգցուած սպիտակ գառնուկներ, որ մերթ կ՚ըլլան Արարատ, եւ մերթ Արագած, մերթ Սիփան, մերթ Նեմրութ ու Տաւրոս: Կը վերցնեն քօղը ու կը ժպտեցնեն Սեւանը, Վանայ եւ Գեղամայ ծովերը, ու նորէն, հօտի պէս, կը խլուին կ՚երթան: Կիրակի առաւօտ, հայրենիքի, անոր աւանդութիւններուն, սովորոյթներուն ու սրբութիւններուն ողջոյնը կը բերես մեզի:

Տանկըտան, տանկըտանկ, տանկըտանկ: Մեր կողմէն ալ ողջոյն քեզի, Եկեղեցի հայկական: Ոչ քէն, ոչ ատելութիւն: Այլ յուզում: Մտածումներ, կախօրրան եղած դարերուն եւ անոնց անդունդներուն ու արեան բոսոր ժապաւէններուն վրայ: Հայկական բարձրաւանդակէն մինչեւ տափաստաններ ու անապատ: Եւ անզօր պոռթկում: Եւ յուզում: Եւ արցունք:

Եւ ովկիանոսներով հառաչ ու կարօտ: Ազգին համար, հայրենիքին համար: Ուր կը թռչի ահա հոգիս, հեծած մեղեդիներուդ չեշտերը, թափառական այս ճամբաներուն վրայ, միշտ, միշտ իր բոլոր ուժովը, եւ այնքան, այնքան թշուառ թափով ու կարօտով:

ԵՐ. ՔՈՋԵԱՆ

ԱՉՔ ՈՒ ՍԷՐ

Տե՛ս, աչքէն ներս լոյսի խաղ կայ.
Լոյս – խաղին մէջ սիրոյ տաղ կայ.
Սէրը լոյսէ սարսուռի պէս
Երգի դողո՛վ կ՚անցնի սրտէս ...:

Է՛ն մտերիմն աչքին՝ լոյսն է.
Բիբէ՛ն սէր – լոյսն հոգին կ՚իջնէ.
Լոկ՝ Արարիչ լոյսն առաջի՛ն
Աչքէ անկախ կ՚անցնի հոգին ...:

Ա՛չքն է սիրոյ բիւր – նիւղ լեզուն.
Սրտէ սիրտ կայ սահման անհուն,
Որ կը նեղնայ տակաւ՝ երբոր
Աչքի դպի ժպիտ աղուոր ...:

Այդ սահմանն երբ հուսկ անհետի՝
Գիտցի՛ր, լանջ է հպեր լանջի,
Ուր համբոյրի դողեր կ՚եփին՝
Իբրեւ դրախտի ե՛րգը շատ հին ...:

Ժպիտն ի՛նչ է՝ աչքը կ՚ըսէ.
Սիրոյ բառն ալ աչքէ՛ն լսէ՛.
Աչքի բարբառն անբաւ, հոսուն
Շարահիւսել կրնա՞յ լեզուն:

Մօրըս աչքէն գութ... կը ծորէր.
Հօրըս աչքէն՝ գգանք ու սէր...
Ո՛ւ երկուքէն՝ աչքերէն չորս՝
Անսահման յո՛յզ արարչահոս:
Բայց միւս անմեղ աչքէն անուշ
Ինչե՛ր ինկան հոգիս իբր յուշ...
Բի՛րս է վկայ այդ «ինչեր»ուն,
Զոր չի կրնար պատմել լեզուն...:
....
Սէրը լոյսէ սարսուռի պէս
Երգի դողո՛վ կ՚անցնի սրտէս ...:

ԱՐՏԱՇԷՍ ՏՕՆՃՈՅԵՆՑ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ կուսակիցներու Բ. համագումարը, որ տեղի պիտի ունենար Նոյեմբեր 13 — 19, Շէֆիլտի մէջ (Անգլիա), արգիլուեցաւ բրիտանական կառավարութեան կողմէ: Վարչապետը նամակ մը ուղղելով կազմակերպութեան անգլ. մասնաճիւղի ընդհ. քարտուղարին, կ՚ըսէ թէ Մեծն Բրիտանիա չի կրնար ներս առնել ռեւէ կասկածելի օտարական:

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Առաջին օրը

— Եւ մինակ թողուցեր են, ըսաւ բժշկապետը, երբ լսեց թիւ 15 մահճակալը գրաւող հիւանդին աղաղակները :

Ան մինակ չէր վայրկեան մը առաջ սակայն, այլ 26 թիւ վերջին հիւանդը խնամող երկու աստիճանաւոր հիւանդապահուհիներ իրենց գործը կը կատարէին չափագիտական շարժումներով, այդ ծերուկ հիւանդին միզափամփուշտին ներարկելով մէկ լիտրէն աւելի զանազան հեղուկ դեղեր :

Շքախումբէն նորընծայ բժիշկ մը — որ խօսիլը դեռ շատ կը սիրէ անշուշտ — իր պետին այդ մեղմ զանգատը հաղորդեց հիւանդապահուհիին, ան ալ թէթեւի մը պէս թռաւ եւ — ի՞նչ կը պոռաս, լռէ քիչ մը, առե՞նը գտար, զուսպ զայրոյթով մը սաստեց հիւանդը :

— Կա՛յ-րի՛, կայրի՛՛, հազիւ կրցաւ պատասխանել ալեհերը, ու շարունակեց իր ողբաձայն կաղկանձը համաձայն ցաւի խորութեան, մինչեւ որ թոյլ տրուի իրեն արտաքսել դժուարամիզութեան ժանգը կամ իր ջրանցքին տիղմը : Իր հեկեկանքն ու տրտնջալից հնհնուքը մերթ բողոքի, յաճախ գղջումի արտայայտութեանց ձեւեր կ'առնեն կարծես որոշ անձի մը ուղղուած : Իր երիտասարդութեան արդեօ՞ք ... :

Ես այս առտու մտայ այս սրահը, թերեւս ատոր համար է որ մինակ ես, ազդուած եմ ամէն տառապագին արտայայտութենէ : Շուրջս բոլորը անտարբեր են, եթէ ոչ ինչպէս կրցած են հանդուրժել թիւ 18ի անընդհատ հազէն : Այդիի պահապան ըլլալիք մարդ մը եթէ կայ, ան ալ այս հիւանդը կրնայ ըլլալ : Լարուած՝ հազի ժամացոյց մըն է, բայց աւրուած ժամացոյց մը որուն ձայնը այս չոր հազին պէս կը լսուի, բայց իր սլաքները շատոնց դադրած են ճիշդ ժամը ցոյց տալէ : Գործիք մը որուն պէտական միայն կը գուշակուի իր դերի կոչումը :

Մարդը անընդհատ եւ նոյնաձեւ կը հազայ, կ'աշխատի բան մը փոխել, քանդել, անանուն հազով մը, ինչպէս քարակոփը իր փոքրիկ աննշան մուրճով կը ջանայ փշրել ժայռը, արձագանգը տարածելով ձորին մէջ կողմնակի ապառաժներու կուրծքէն խլելով նոյն պէկզարկի քանդող հնչիւնը :

— Գիշերը երկար է, կ'ըսէ թիւ 5ը, 6ին, ինծի — ժամը 21էն վերջ հսկումի լոյսը կը մնայ միայն, միւս աչքերը կը կուրնան, կապար լռութիւն կը տիրէ :

— « Պարոն 18ը» այլեւս պիտի չհազա՞յ, կը հարցնեմ փութով եւ մտատանջ : Նախ բացարձակապէս անտեղեակ կը թուի եւ նոր կ'անդրադառնայ պարոն 5ը թէ հազացող կայ այս պահուս :

— Բայց գիշերը բոլոր թիւերը կը հազան, կը խօսին ալ, ամէն ոք բան մը ունի ըսելիք : Ոմանք կը խնդան, ուրիշներ կուլան կամ կը հայհոյեն, միշտ բացականերու ուղղուած. անծանօթ մարդոց որոնք իրենց կարգին թիւեր են թերեւս : Գիշերը երկար է, կը կրկնէ թիւ 5ը, ու խոր տառապանքով մը կը դառնայ աջ կողին : Ան իր ամբողջ պատմութիւնը արդէն լրացուցած էր, երբ առտուն կանուխ կեղծ, դըսի ժպիտով մը բարեւեցի :

— Քու ունեցածդ ոչինչ է, դեռ երէկ թիւ 15 մը մեկնեցաւ, երեւակայէ որ գործողութենէն հագիւ ազատած կը խնդար նոյնիսկ : Ան մեկնեցաւ, (ուրեմն խնդումին յաջորդեց հազը) : Տարբեր է իմ վիճակս, դժբախտութիւն դժբախտութեան վրայ :

— Կը ծխէ՞ք, կ'ընդմիջեմ իր ցաւերուն խնայելու համար :

— Բայց ան կը շարունակէ, տես ձախ ձեռքս երկու մատ, աջէս ցուցամատը կորսնցնելէս ի վեր այլեւս չեմ ծխեր : Այդ ոչինչ, քանի մը ամիս առաջ կողմնակի հաշմանդամ եղայ, թէեւ հիմա կրնամ երբեմն շարժել, եւ խորհիլ որ քառասուն տարի գիշերը ցերեկին խառնեցի բանի մը տիրանալու համար :

Չեմ ուզեր սպիտակ սաբեակի մը պէս մինակ մնալ, կը դառնամ թիւ 7ին եւ նոր կ'անդրադառնամ որ պարոն թիւ 7ը բացակայ է : Պարոն թիւ 8ը նիհար ու խանծկտած տղայ մըն է : Անոր «բարեհամբերութեան սովորութեամբ» ծխիկ մը կը հրամցնեմ : Ան ալ ոչ միայն ծխող չէ, այլ եւ շարժումներով կը հասկցնէ թէ արգիլուած է : Կը գղջամ որ ներս մտնելէ առաջ գոնէ երկու տասնեակ մը չկրցայ շնչել : Ի՞նչ գիտնամ գալիքը, գոնէ ծխելով մեկնիմ :

Կոփամարտիկի արտաքինով մէկը սրահ կը մտնէ «փետուր ծանրութեան» դասակարգէն : Ամերիկացի հաւ-գողներուն պէս ձիւթ կը ծամէ, բայց վստահեցնեմ որ բնաւ չի յարմարիր իրեն : Հետեւողներ ալ ունի եւ ի զարմանս ինծի՝ կը սկսի հիւանդները քննել : Երդում ընելու է որ հաւատացող ըլլայ թէ բժիշկ է, գոնէ ծամոնը հանէ բերնէն : Բայց ոչ մեծ կարեւորութիւն կու

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

« ՈՒՂԵՂ ԵՒ ԳԱՆՁ ... »

Պատրաստուեցայ : Գոց ըրի « Հայր մեր»ը : « Հաւատով խոստովանիմ»էն քանի մը տուն : Եկեղեցւոյ Դաւանանք — Հաւատամքին վրայէն անցայ մի քանի հեղ : Նուիրապետական կարգերը, տիրացու, քահանայ, վարդապետ, եպիսկոպոս, կաթողիկոսի պէս գիտելիքներ մտքիս մէջ տպաւորեցի :

Ըսած էին ինծի : Եկեղեցւոյ վարչութեան անդամ ըլլալու համար, գոնէ, այս տեսակի բաներ մը գիտնալու է : Թէեւ կարեւոր չէ, բայց կրնայ պէտք գալ ...

Անհամբեր, քուէարկութեան կը սպասէի՝ երբ յանկարծ՝ «Արեւմուտք»ի վերջին թիւը ռումբի պէս ինկաւ :

Թերթը, բոլորովին անակնկալ եւ խելքէ մտքէ չանցնելիք, խիստ պայմաններ մէջտեղ կը դնէր, ժամուն իշխանաւոր ընտրուելու համար :

Այսպէս : « Հարկատու չըլլալ ոեւէ քաղաքական հոսանքի : Ունենալ շէն սիրտ, ուղեղ եւ գանձ : Անձնուէր ըլլալ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ յաւիտենական շահերուն : Գործով հաւատացեալ ըլլալ : Պատրաստ ըլլալ, իր պաշտօնակիցներուն հետ միաբանաբար աշխատելու»...

Որովհետեւ « Հայաստանեայց եկեղեցին կատան իրեն հրջապատողները : Տեսնենք թող հասնի ինծի :

Եւ ահա լուսաշող ժպիտով մը կը կայնի դէմս, կարճ բարեւով մը կը չափէ դիմագիծս. ու — առ քեզի նորութիւն : Քովի եռասող հիւանդապահուհին դառնալով.

— Երէկ եւ այսօր, ինչ փոփոխութիւն կայ հոս, այդպէս չէ՞, ըմ, խօսակիցը գլխի շարժումով եւ լայն ժպիտով մը կը հաստատէ, ինծի անհասկնալի այդ ակնարկը :

Անոնց հեռանալէն վերջ միայն, պարոն 5էն կը լուսաբանուիմ :

Երէկ այս մահճակալէն թիւ 6 մը մեկնած է յաւիտենական ուղեւորութեան անցագիրը ստանալով՝ «գնդախաղի» այսինքն գործողութեան սեղանէն : Գոնէ բարեւ մը տուած ըլլայի իբրեւ փոխանորդ ... :

Իրական մարդը առանց գէթ մէկ անգամ հիւանդանալու կը նմանի արուեստական թուփի մը, իսկ բուն հիւանդը առանց հիւանդանոց մնալու չի կրնար գնահատել կեանքի արժէքը : Բայց երանի այդ արկածները չզուգադիպին կեանքի վերջալոյսին, կամ գոնէ մեկնին երէկուան պարոն թիւ 6ին պէս :

— Հը հը հը, կը հազար պարոն թիւ 18ը : Եւ դեռ գինքը հոս բերած չեն այդ հազինհամար, այլ իր թափանի երակին :

Եւ, սակայն իբրեւ տեւական զարդարանք՝ «Գթութեան քոյրերը» սրահի միջանցքէն անպակաս են, ինչպէս երկու ծառաշարքերուն միջեւ պարող՝ սպիտակ թիթեռները, երբ օրը բարի է :

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

բիճն ունի եղեր, անձնուէր եւ խելացի պաշտպաններու : Փարիզի հայութեան, հոգեկան, բարոյական եւ մտաւորական ազգային շահերուն ծառայողներուն՝ հսկելու համար, աշխարհի ոեւէ կէտին վրայ, մեր ժողովուրդի փիզիքական գոյութեան եւ բարօրութեան վրայ ...» :

Համմէ՞ : Փարիզի ժամուն ընտրեալնե՞րը պիտի հսկեն, «աշխարհի ոեւէ կէտին վրայ թառած հայութեան ֆիզիքական գոյութեան եւ բարօրութեան վրա՛յ ... Ի՛նչ համեստ յաւակնութիւն ...

Ահա այս տեսակ, առաքինազարդ եւ աստուածահաճոյ անձերէն պէտք է կազմուին Փարիզի Հայոց ժամին երեւելիները՝ կ'ըսէ «Արեւմուտք» :

Չեմ կարծեր, որ ուրիշ ազգեր, այս բարեմասնութիւնները պահանջեն, իրենց եկեղեցական վարներէն ...

Այս գերմարդկային յատկութիւններէն ոեւէ մէկը չունենալով՝ յոյսս կտրեցի Փարիզի եկեղեցիին թաղական ընտրուելէ : Նոյնիսկ ընտրող ըլլալու արժանի չգտայ ես զիս :

Թէեւ քաղաքական ոեւէ հոսանքի չեմ պատկանիր, բայց, քանի որ Մայիս 28ի տօներուն ներկայ կ'ըլլամ, Բարեգործականին, սանկ չիլ կը նայիմ երբեմն եւ «Յառաջդիմական»ը «Հ»ով կը գրեմ, իսկ « Բարիզ»ը «Փ»ով, ուրեմն, Դաշնակցութեան «հարկատու» կրնամ նկատուիլ :

« Հայաստանեայց եկեղեցւոյ յաւիտենական շահերուն » ինչ ըլլալը՝ մանաւանդ « յաւիտենական»ը՝ իմ ըմբռնելու կարողութենէս վեր է՝ աստուածաբանական համալսարան աւարտած չըլլալով :

Չէ՞ք կարծեր որ այդ շահերը, վաղը, Պոլսոյ Աւլանեան տեղպահ սրբազանին գրպանը մտնեն : Կամ, Էջմիածնի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին նոր դեկրետ մը ստորագրել տան, հիներուն տեղ նոր շահեր հաստատելու :

« Գործով հաւատացեալ»ի պայմանն ալ չեմ լրացներ, քանի որ գրկուած եմ բանկալը մոմ վաճառելէ եւ մաս բաժնելէ : «Եկեղեցւոյ պնակն է, անտես մի առնէք»ով ժողովուրդ հրմշտկելէ : Տարին քանի մը հեղ, հանդիսաւոր պարադաներուն, դասին մէջ, պաշտօնապէս շարքի կենալու փառքէն :

Ասոնց մէջ, ամենադժուարինը, « շէն սիրտ. ուղեղ եւ գանձ ունենալ»ու պայմանն է :

Առաջին երկուքը հաստատելու համար, վիրաբուժական գործողութեան պէտք է ենթարկել թեկնածուները՝ «սիրտ»ին շէնութիւնը, եւ «ուղեղ»ին գոյութիւնը ստուգելու համար :

« Ուղեղ ունենալու » խնդիրն ալ բաւական մշուշային է : Ինչի՞ ուղեղ : Մարդո՞ւ, ագռաւի՞ թէ սատանի ուղեղ է պահանջուածը, որոշ չէ :

Բարեբախտաբար, « Արեւմուտք » մեղմացուցիչ մը դրած է այս բոլոր դրականեան պահանջներուն մէջ, «գանձ ունենալու» պայմանը :

Երբ մարդ գանձ ունի, ուրեմն ունի եւ բոլոր միւս առաքինութիւնները : Եթէ իսկ չունի գանոնք, հոգ չէ : Գանձը, դրամը կրնայ փոխանորդել այդ բոլորին ...

Եթէ չկենար գանձաւոր ըլլալու պարագան, միւս գերմարդկային առաքինութիւններուն քառորդովը օժտուած ոչ թէ եկեղեցւոյ վարչութեան անդամներ, այլ կաթողիկոսցու գտնելն ալ անկարելի պիտի ըլլար :

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (187)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ժ.

Յայտնի էր թէ ում համար ... Միամիտ եւ յիմար են կեավուրները : Նրանք չեն հասկանում թէ ինչ է սպասում իրանց եւ այնքան ուրախ են, որ ուղղահաւատները քիչ բարեհաճ աչք ունեն իրանց վրայ :

Թող այդպէս էլ լինի, ի՞նչ վնաս : Առանց Մարգարէի մատի չէր կարող հաստատուել այսպիսի դրութիւն : Մարգարէն իր ծառաների համար հրաշալի յաջողութիւն է պատրաստում. նա գիտէ որ անհաւատներն անպիտակ պիտի մնան, եւ ահա առել է այդ շների խելքը : Մի քանի հանգիստ շաբաթներ եւս, եւ այստեղ ապրել կը կարողանան միայն նրանք, որոնք կ'ընդունեն նրա հաւատը : Բայց մինչեւ այդ՝ կեավուրների ամենադեղեցիկ հիւրին իր չքնաղ դէմքը կը դարձնէ դէպի Մէքքա ու վարդ շրթունքներով կը խոստովանէ, որ չկայ ուրիշ աստուած, բացի Ալլահից եւ Մուհամմէտը նրա մարգարէն է ...

Այդպէս էր խօսում Բէկը, երբ վերադառնում էր Մելիքի ամրոցից : Օրը հինգ անգամ նա այդ խնդրուածքներն ուղղում էր դէպի հարաւ նամազի սրբազան խօսքերի հետ, որոնք թռչում էին վկայելու թէ ինչ անհուն ջերմեռանդութիւն կայ այդ ուղղահաւատի մէջ, որ նստել է Վարանդայի սրտին ու պատրաստուած է զոհելու այդ սիրուն երկիրը մի արինածարաւ աստուծու ...

Գայիանէն մէ մի անգամ, փորձի համար, թուլացնում էր իր գործադրած զգուշութիւնները : Հետեւանքը շատ գոհացուցիչ էր : Պարզ երեւում էր որ նրա նշանածը շատ է հեռու գնացել եւ այլեւս չէ կարողանում նկատել իր քթի տակ եղածը : Միայն մի բան նա երբեք չենթարկեց փորձի. երբեք թոյլ չտուեց, որ Նազլուն երեւայ Բէկի կամ տասնապետ Ահմէտի աչքին : Անհնարին էր, որ աղջիկը երեւար ու կասկածներ չյարուցանէր :

Եւ իրաւ, Նազլուն այժմ ուրիշ մարդ էր : Նախկին խենթի հետքն անգամ չէր երեւում այս մշտալուռ, ինքն իր մէջ փակուած խեղճի վրայ : Նրա դէմքն աւելի եւս մաշուել էր, այժմ աւելի խիստ էր ընգծում սրտամաշ ցաւերի հետքերը : Բայց նրա ամբողջ էութեան վրայ իջել էր մի հանդարտութիւն, որ հարթում, հաւասարեցնում էր տանջանքների գործած աւերմունքները : Կարծես այլեւս կամք չէր մնացել նրա մէջ. կարծես յոգնել էր նա, ուժասպառ դարձել :

— Չեմ կարողանում, Մելիքի կին, չեմ կարողանում, ասում էր նա ամէն անգամ, երբ Աննա Խաթունը նկատողութիւն էր անում թէ ինչու նա լուռ է, կարծես մի բան էր կորցրել եւ չէ կարողանում գտնել :

Նրան այդպէս հալում պարզում էր աղբանոցի տնակում կատարուած չարագործութիւնը :

ԼԷՕ

Քորէայի պատերազմը

ՎԵՐՋԱՑԱԾ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻ

Հարաւային Քորէայի ուժերը, զինակից բանակներու մէջ առաջինը եղան, որ հասան 38րդ զուգահեռականը եւ ոմբակոծեցին կարմիրներու դիրքերը սահմանին վրայ: Հրամայուեցաւ անոնց կանգ առնել այնտեղ եւ չմտնել զուգահեռականէն ներս:

Սէուլէն դէպի հիւսիս բարձրացող ամերիկեան ուժերը դեռ սահմանէն 22 քիլմ. հեռուն կը գտնուին: Համայնավարները ուժեղ յարձակում մը գործեցին Հան գետին միւս կողմը նաւազներէ բաղկացած ամերիկեան Ա. գունդին վրայ, բայց ետ մղուեցան: Թշնամին ու Ամերիկացիները ծանր կորուստներ ունեցան: Նոր հասած աւստրալիական զօրամասերն ալ կը հետապնդեն նահանջող կարմիրները: Հարաւային Քորէայի մէջ պաշարուած համայնավարներու թիւը կը հասնի 30.000ի: Իսկ զուգահեռականէն ներս կրցած են ապաստանիլ 30.000 կարմիրներ:

Զօր. Մէք Արթըր անձամբ ներկայ եղաւ Սէուլի քաղաքապետարանին մէջ կատարուած հանդիսութեանց եւ Ամենակալին ուղղուած աղօթքէ մը վերջ, յանձնեց մայրաքաղաքը Հարաւային Քորէայի հանրապետութեան նախագահ Պ. Ռիին:

Դաշնակից ցամաքային ուժերու հրամանատարը զօր. Ուոքըր յայտարարեց, թէ կարմիր բանակը ջախջախուած է: «Մեր հաշուով պատերազմը վերջացած է: Թշնամի բանակը վերածուած է իրարմէ անջատուած զօրախումբերու, որոնք յարձակողական ոչ մէկ ուժ կը ներկայացնեն»: Զօրավարը աւելցուց, թէ վերջին երեք ամիսներու ընթացքին ՄԱԿի ուժերը սպաննեցին 75.000 համայնավարներ: Ասիկա հաւասար է 7 կարմիր զօրաբաժիններու, իսկ մաքրագործման գործողութեանց հետեւանքով, անոնց կորուստները աւելի պիտի շատնան:

Զոհերու ընտանիքներուն հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, Քորէայի մէջ, Ամերիկացիները, մինչեւ Սեպտեմբերի 22ը ունեցած են 17.220 կորուստներ, որոնցմէ մեռեալներ 2541, վիրաւորներ 10.820 եւ կորսուածներ 3959:

Թաժոնի բանտին բակը փորուած զոյգ մը փոսերու մէջ գտնուած են Հարաւային Քորէացի 400 ոստիկաններու եւ քաղաքացիներու դիակները: Նոյն բանտին մօտը երկու ջրհորներու մէջ ալ գտնուած են ուրիշ դիակներ, որոնց թիւը դեռ չէ ճշդուած: Ասոնցմէ առաջ, խրամատի մը մէջ գտնուած էին դիակները 40 ամերիկացի ռազմագերիներու, որոնք խժդժօրէն սպաննուած էին կարմիրներու կողմէ:

Նախագահ Թրումըն հեռագրով շնորհաւորեց զօր. Մէք Արթըրը իր ապահոված մեծ յաղթանակին համար: Նախագահը յատկապէս կը գնահատէ այն ճարտար ռազմավարութիւնը որու շնորհիւ ազատագրուեցաւ Սէուլը:

× Սէուլի մէջ սպաննուած են 30.000 քաղաքացիներ: Այս թիւին վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ համայնավարներու կողմէ քաղաքական պատճառներով սպաննուած 20.000 հոգի եւ վերջապէս ուրիշ 20 հազար հոգի ալ, որոնք որպէս պատանդ հիւսիսային Քորէա քշուած են:

× ՄԱԿի բրիտանական պատուիրակութիւնն ու այլ 7 երկիրներու ներկայացուցիչները ներկայացուցին առաջարկ մը, որուն հիման վրայ կը յանձնարարեն՝ զօր. Մէք Արթըրի հայեցողութեան ձգել 38րդ զուգահեռականէն անդին ալ կարմիր ուժերը հետապնդելու հարցին լուծումը:

Այս նոր առաջարկը անմիջապէս պիտի քննուի ընդհ. ժողովի Քաղաքական Յանձնախումբին կողմէ:

ԹՈՒՐՔ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ մը, Սաալի Մաքսուտի, որ Փարիզ գալով պանդոկ մը իջած էր Վոժիրար փողոցին մէջ, ոստիկանութեան յայտնեց թէ գողցած են իր պայուսակը: Իր յայտարարութեան համաձայն գողցած են 115.000 ֆր. ֆրանք, 370 տոլար, 600 զուից. ֆրանք, ինչպէս եւ ճերմակեղէններ, զանազան իրեր եւ վաւերագիր մը՝ համագումարի մը մասին:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ ինը դրամանենգներ, որոնք կեղծ տոլարներ, ֆրանքներ, մառքեր, եւն. կը տպէին եւ կը տարածէին Ֆրանսայի եւ արտասահմանի մէջ: Խուզարկութեան ատեն 80 քիլօ ծանրութեամբ կեղծ մառքեր գտնուեցան: Քանի մը միլիոն կը հաշուեն իրենց շրթած դումարները:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդի ոչ-մնայուն անդամ ընտրուեցան Հոլանտա եւ Պրազիլիա: Երրորդ մնայուն անդամը, որ պիտի ներկայացնէ արաբական աշխարհը յաջորդելով Եգիպտոսի, դեռ կարելի չէ եղած ընտրել, Թուրքիոյ եւ Լիբանանի միջեւ ծագած վէճին հետեւանքով:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՔԱՂԱՔԻ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒՆ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի դպրոցը կը վերաբացուի հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 5ին, ժամը 2ին: Արձանագրութիւնները տեղի պիտի ունենան այս հինգշաբթի, 28 Սեպտեմբեր, ժամը 3ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ:

Մարսէյլի Մշակ. Միութիւնը

Իր տարեշրջանը կը բանայ, աննախընթաց դասախօսութեամբ մը, նախագահութեամբ՝ Mr J. BALLARDի, տնօրէն՝ «Cahier du Sud»ի:

Ֆրանսերէն կը խօսի բանաստեղծ LUC ANDRÉ MARCEL: Նիւթը՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Այս շաբաթ, 7 Հոկտեմբեր, իրիկուան ժամը ճիշդ 9ին, Palet d'Orի սրահին մէջ (La Canebière):

ՄՈՒՏՔԸ ՄԻԱՅՆ ՀՐԱՒԻՐԱՏՈՄՍՈՎ:

Դիմել Միութեան անդամներուն եւ դասախօսութեան օրը՝ սրահին դուռը:

Հանդիսաւոր տօնակատարութիւն

ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ՍԱՀԱԿ Բ. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԽԱՊԱՅԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ հարիւրամեակի առթիւ. Մարսէյլի մէջ:

Կիրակի, մէկ Հոկտեմբեր: Առտուն, հոգեհանգիստ Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ, իսկ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, բուն հանդէսը Սալ Մագընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Կը խօսին ՏԻՐԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ եւ Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ

Ուղերձներ Միութեանց կողմէ:

Մուտքը ազատ է:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԺԱՆԹԻՅՅԻ – ՊԻՍԷԹՐԻ դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 5էն: Ցերեկուան դասաւանդութիւնները, հինգշաբթի օրերը, իսկ գիշերային դասերը՝ ուրբաթ երեկոները ժամը 8.30էն սկսեալ:

ՊԷԼՎԻԼԻ դպրոցը կը վերաբացուի 5 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի օրէն սկսեալ: Դասերը՝ առտուան ժամը 9—11.30, կէսօրէ վերջ 2—4.30:

Փոխուած է դպրոցին վայրը, որ է՝ Pavillon Poebla, Պիւթ Շոմօնի գեղեցիկ պարտէզին մէջ: Մուտքը 43 Ave. S. Bolivarի դիմացի դռնէն:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ (Մարսէյլ) Կապոյտ Խաչի դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 2ին, երկուշաբթի ժամը 5ին: Արձանագրութիւնները սկսած են Սեպտ. 28ին: Ուսուցիչն է Պ. Ազգին Մարտիրոսեան:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՊՈՄՈՆԻ դպրոցին վերաբացումը այս հինգշաբթի կէսօրէ վերջ, տեսչութեամբ Տիկին Տէօքմէճեանի: Դասաւանդութիւն շաբաթը երկու օր:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ եկեղեցւոյ հովանաւորած դպրոցը պիտի վերաբացուի Հոկտ. 5ին, հինգշաբթի օր: Կրթական մարմինը կը հրաւիրէ շըրջանի հայրենակիցները որ փութան ուղարկել իրենց զաւակները:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ մասնաճիւղի «Սահակ Մեսրոպ» հայերէնի դասընթացքը պիտի վերաբացուի Հոկտ. 5ին, հինգշաբթի, ժամը 14—17, նոյն տեղը, Mairie Annexe de Deuilի սրահը: Ծնողքներէն կը խնդրուի նոյն օրը գալ եւ արձանագրել իրենց զաւակները:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ., Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի Պ. Ա. ՋՕՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւն», Քուչակեան տաղաչարք.— Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ Կեդր. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները, ինչպէս եւ համակիրները այս երկուշաբթի ժամը 8.30ին, métro Cadetի դէմ, Café Régentի վերնայարկը:

ՊԷԼՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 9.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի առաջին հաւաքոյթը, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Salle de l'Europeի մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ժողովները կը վերսկսին այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, նոյն սրահին մէջ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 15ին, ընկերուհի Գազազեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Շավիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Տօն Վարագայ Ս. Խաչի, գիւղին մատրան մէջ կը պատարագէ Եսայի խաչկիր քհնյ. Ալթունեան, իր քահանայագործման 30ամեակին առթիւ: Եկեղեցական երգեցողութիւնները պիտի կատարուին եռաձայն, Փարիզէն հրաւիրուած դպիրներու կողմէ:

× Պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ ի յիշատակ Տէր եւ Տիկին ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՆՈՒՇԱԿԵԱՆի որոնք իրենց ունեցած 10 հազար ֆրանքը եւ 3 օսմ. հնչուն ոսկին յետ մահու կտակած էին Շավիլի դպրոցին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN



LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Mardi 3 Octobre 1950 Երեքշաբթի 3 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ
26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6270–Նոր շրջան թիւ 1681
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՄԻՇՏ ԿԸ ՅՈՒՍԱՅ

Վերջին հեռագիրները կը հաստատեն թէ Թուրքիա հրաւիրուած է մասնակցելու Ատլանտեանի զինակցութեան միջերկրականեան մասնախումբին աշխատանքներուն։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Անգարայի մէջ բարենշան կը համարին այս հրաւէրը, իբրեւ ապացոյց մը թէ «արեւմտեան պետութիւնները կ'ըմբռնեն Թուրքիոյ կացութիւնը եւ պէտքերը»։

Անշուշտ Անգարան պիտի նախընտրէր որ իբրեւ անդամ ընդունուէր Ատլանտեանի Դաշինքին։

Մանաւանդ որ ամէն դուռ զարկաւ, յաջողելու համար։ Բայց Երեք Մեծերը եւ Ատլանտեանի զինակիցները յարմար չդատեցին։

Հակառակ այս նոր յուսախաբութեան, Թուրքերը իրենց ուղղուած հրաւէրը կը նկատեն առաջին քայլ մը՝ Թրքական բանակն ալ միացնելու արեւմտեան պետութեանց ռազմագիտական ծրագիրներուն,

Այս լուրերուն իմաստը հասկնալու համար, կ'արժէ ակնարկ մը նետել վերջին շաբաթներու անցուդարձին վրայ։

Անգարան արտակարգ իրարանցումի մը մատնուեցաւ, երբ պաշտօնապէս հաստատուեցաւ թէ նորէն մերժուած է Թուրքիոյ թեկնածութիւնը՝ իբրեւ անդամ Ատլանտեանի դաշինքին։

Լուրը հաղորդուած օրն իսկ, արտաքին գործովարը՝ Ֆուատ Քէօփրիւլիւ յուշագիրներ ուղղեց ֆրանսական եւ բրիտանական կառավարութեանց, Թուրքիոյ ցաւը յայտնելով ժխտական պատասխանին առթիւ։ Դահլիճն ալ բացառիկ նիստ մը գումարեց, որ տեւեց հինգ ժամ։

Երեք օր վերջ, նոյնպէս բացառիկ նիստ մը գումարեց ազգ. պաշտպանութեան բարձրագոյն Խորհուրդը, մասնակցութեամբ նախարարներու, լայնօրէն քննելու համար միջազգային կացութիւնը եւ ժխտական պատասխանին հետեւանքները։

Այս առթիւ թերթերը գրեցին թէ մօտերս զինուորական պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկուի Ամերիկա, պաշտպանութեան նոր միջոցներ փնտռելու համար։ Մինչեւ անգամ հաւանական կը գտնէին Թուրքեւամերիկեան զինակցութիւնը։

Ինչպէս կ'երեւայ, այս իրարանցումը եւ զանազան ձեռնարկներ ապարդիւն չեն անցած։

Թուրքերը, հին աղուէս, լաւ սերտած են արեւմտեան պետութեանց սովորութիւնները։

Ամէնէն աննպաստ պարագաներուն մէջ ալ, անոնք ճար մը կը գտնեն սողոսկելու, ճեղք մը, ելք մը գտնելու, մասնաւորապէս օգտագործելով իրենց աշխարհագրական դիրքը։

Ի հարկին բարոյական ճնշում կը փորձեն, ժպիտներ փոխանակելով հիւսիսի հզօր հարեւանին հետ, որուն գործնական աջակցութիւնը վայելեցին աւելի քան 25 տարի, միացեալ ճակատ կազմելով անգլեւսաքսոն ուժերուն դէմ։

Մոսկուայի ներկայ խորհրդաւոր դիրքն իսկ որոշ յոյսեր կը ներշնչէ Անգարայի վարիչներուն։

Ամէն պարագայի մէջ, արեւմտեան պետութիւնները լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին։

Անոնք միշտ պատրաստ են նոր զիջումներու, որպէսզի իրենց գերակշռութեան ցանցէն չխուսափի երբեմնի «Հիւանդ Մարդը», որ պարբերաբար կը վայելէ մէկուն եւ միւսին շնորհները, ոտքի կանգնելու համար...

Ահաւասիկ վերջին զիջումը,— Թուրքիան ալ մասնակից Ատլանտեանի ռազմագիտական խորհրդակցութեանց։

Ինչպէս վերջին հարիւր տարիներու ընթացքին, այս անգամ ալ մեծ պետութեանց ագահութեան պայքարն է որ միշտ նոր յոյսեր կը ներշնչէ իրեն։

Ո՞վ կրնայ ապացուցանել թէ այսօր թանկագին, ցանկալի՛ ուժ մը պիտի ներկայացնէր Թուրքիան, եթէ հնչած չըլլար «Դէպի տուն»ի ցաւագար ազդանշանը՝ 1917ին։ Եթէ, այդ ճակատագրական դասալքութենէն վերջ, Անգարան վայելած չըլլար Մոսկուայի անվերապահ եւ անփոխարինելի աջակցութիւնը, Սեւրը Լոզանի վերածելու համար...

Պարզապէս դերակատարները փոխուած են, 25 — 30 տարի վերջը։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԿԻՆՔԷՆ ԻՋԱԾ ՁԷ...

Ի՛նչ պատկեր է Սուրիոյ գիւղերուն եւ գիւղաքաղաքներուն մէջ ցրուած եւ գէշ-աղէկ իրենց բոյնը շինած մեր ժողովուրդին այս օրուան վիճակը։

Ե՛ւ կազդուրիչ, ե՛ւ սրտաճմլիկ։

Կարդալով հրատարակուած տեղեկութիւնները, անգամ մը եւս չէ՞ք յիշեր Եփրատի միւս ափը։ Քէսապի կոնակի այն միւս լեռները, մինչեւ Արաքս եւ Սեւ Ծով։ Մինչեւ Թրակիա եւ Մարմարա ուր նոյն այդ ժողովուրդը հիւղաւաններու եւ թիթեղապատ դպրոցներու մէջ չէր որ կը բնակէր եւ կ'ուսանէր։ Գլուխը քարին, ոտքը մացառին չէր զարներ իր հացը ճարելու համար։ Իր օրհնուած արտն ու տունը. Հազար ու մէկ բարիք կը պարգեւէին իրեն։

Բայց եւ այնպէս, կարդացէք— Գամըշլը, Տէր Զօր, Տէրպէսիէ, Ճարապլուս, Րաս-Իւլ-Այն, Րաքքա, Թէլ Ապիատ... Մնացորդացը ամենայետին անկիւնը ուր գլուխը դնելիք տեղ մը գտած է. դպրոց ունի, եկեղեցի ունի, Օգնութեան Խաչ, ակումբ ու մանաւանդ Հ. Մ. Ը. Մ.։

Գիտէ՞ք ինչ են այդ դպրոցները եւ եկեղեցիները։ Պիտի չուզէի ձեր խիղճը եւ սիրտը վիրաւորել, բաղդատելով զանոնք ձեր թաւշապատ հիւրանոցներուն հետ։

Բայց եւ այնպէս...։ Իրենց տունէն առաջ շինած են զանոնք, հաւաքական աշխատանքով, սեփական քրտինքով։ Կին ու մանուկ քար եւ հող կրած են իրենց գիրկով։

Եւ ամէն մէկ անկիւն, ուր կայ երիտասարդական այն հոյակապ շարժումը որ պարծանքով կը կրէ Հ. Մ. Ը. Մ. նունը, իր սեփական ակումբը ու դաշտն ունի։ Չունեցող քէշերուն ալ նպատակակէտն է անպայման «ԻՐԵՆՑ»ը ունենալ։

Կէտ մը սակայն կ'ուզէի որ պարզ ըլլար ձեր բոլորին համար, մանաւանդ ձեզի, երիտասարդներ.

— Այդ բոլորը երկինքէն չինկան իբրեւ պարգեւ։

ՍՕՍԻ

ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Ցաւով կ'իմանանք թէ երեք օր առաջ յանկարծամահ եղած է Պ. Վահան Եարճանեան։

Հանգուցեալը, մօտ 65 տարեկան, եղբայրն էր բանաստեղծ Սիամանթոյի եւ տարիներէ ի վեր իրաւագիտական գործերով կը զբաղէր Փարիզի մէջ։ Ունէր լայն կապեր վարչական շրջանակներու հետ։ Ծանօթ էր նաեւ հանրային գործունէութեամբ։ Տարիներով եղած է նախագահը «Համազգային»ի Փարիզի մասնաճիւղին։ Անցեալ զինադադարին կարգ մը գրական փորձեր ալ կատարեց։

Վերջին տարիներս մեկուսացեալ կեանք մը կը վարէր, դժբախտ ամուսնութեան մը հետեւանքով։

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն, ինչպէս եւ Արտաւազդ արք.ի որուն զարմիկն էր։

× Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, Դշ., ժամը 2ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կրթական նախարարութիւնը որոշեց պարտաւորիչ դարձնել կրօնի ուսումը տարրական դպրոցներու մէջ։ Քէմալական յեղաշրջումէն ի վեր առաջին անգամ է որ իսլամական կրօնի ուսումը պարտաւորիչ կը յայտարարուի։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ այս որոշումը կը համարուի կարեւոր քայլ մը դէպի վերիսլամացում։

ՔԱՆԱՏԱ ազատ հռչակեց տոլարի վաճառումը, ջնջելով պաշտօնական սակերը, որպէսզի դրամը «կարենայ գտնել իր մակարդակը» միջազգային շուկային վրայ։

ԳԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ արգիլելու համար, կառավարութիւնը որոշեց առժամապէս դադրեցնել կարգ մը ապրանքներու մաքսատուրքը։ Պաշտօնաթերթը կիրակի օր հրատարակեց հրամանագիրը որուն համաձայն մաքսէ ազատ պիտի ըլլան բուրդէ եւ բամպակէ թելերը եւ կերպասները, աշխատանքի հագուստները, առտնին ճերմակեղէնները, կօշիկները, անուադօտիները (փնէօ) եւն.։ Միջոցներ ձեռք առնուած են որպէսզի աժան ծախուին այս ապրանքները։

Քորէայի պատերազմը

Վերջնագիր պարտեալներուն

Դաշնակից բանակներու ընդհ. հրամանատարը զօր. Մէք Արթըր, ձայնասփիւռի միջոցով հիւսիսային Քորէայի ուժերու ընդհ. հրամանատարին ուղղեց վերջնագիր մը, ուր կ'ըսէ.—

«Անխուսափելի են ձեր զինեալ ուժերուն եւ պատերազմական միջոցներուն արագ պարտութիւնն ու ամբողջական ոչնչացումը։ ՄԱԿի որոշումները, մարդկային նուազագոյն կորուստներով եւ նիւթական քայքայումով կիրարկելու համար, ես, ՄԱԿի ուժերու ընդհ. հրամանատարի հանգամանքովս, կը պահանջեմ ձեր հրամաններուն ենթակայ եւ Քորէայի որեւէ մէկ կողմը գտնուող ուժերէն վար դնել իրենց զէնքերը եւ դադրեցնել թշնամութիւնները, իմ նշանակելիք զինուորական իշխանութեան տակ։ Կը հրաւիրեմ ձեզ անմիջապէս ազատ արձակել ՄԱԿի բոլոր ռազմագերիներն ու քաղաքական աքսորականները եւ միջոցներ ձեռք առնել անոնց պաշտպանութեան, հոգատարութեան, պարենաւորման եւ անմիջական առաքման համար այն վայրերը, զորս ես պիտի նշանակեմ։ Հիւս. Քորէայի ուժերն ու մեր ձեռքն անցած ռազմագերիները պիտի շարունակեն վայելել՝ քաղաքակիրթ աշխարհի սովորութեանց համապատասխանող հոգածութիւնը։ Պիտի թոյլատրուի անոնց վերադառնալ իրենց տուները, անմիջապէս որ կարելի ըլլայ։ Կը սպասեմ արագ որոշում մը իմ այս հրաւէրին, որ աւելի երկարատեւ եւ այլեւս անօգուտ արիւնհեղութենէ մը, ինչպէս նաեւ նիւթական այլ կորուստներէ խուսափելու պատեհութիւն մը կը ներկայացնէ»։

Այս հրաւէրը, որ տպագրուած երկու միլիոն օրինակներով նետուած է Քորէայի ամէն կողմը և մանաւանդ հիւս. Քորէայի մայրաքաղաք Փիոնկ-Եանկի վրայ, կը նկատուի տրամաբանական միակ ելքը ջախջախիչ պարտութեան մատնուած կարմիրներուն համար։ Պայմանաժամ չէ սահմանուած, բայց եթէ երբեք թշնամին ընթացք չտայ զօր. Մէք Արթըրի այս պահանջին, այն ատեն պիտի հրամայուի շարունակել զինուորական գործողութիւնները եւ ամբողջովին բնաջնջել կարմիր ուժերը, Քորէայի բոլոր կէտերուն վրայ։ Հակառակ 48 ժամեր անցած ըլլալուն, կարմիր հրամանատարութիւնը տակաւին չէ պատասխանած Մէք Արթըրի այս հրաւէրին։

Հարաւ. Քորէայի ուժերը, կիրակի առաւօտ անցան 38րդ զուգահեռականը, արեւելեան ծովեզերքի երկայնքով, եւ առանց որեւէ դիմադրութիւն գտնելու, տասը քիլմ.ի չափ յառաջացան։ Նոյն օրը երեկոյեան, սակայն, այս ուժերը ետ դարձան եւ կանգ առին զուգահեռականէն մէկ ու կէս քիլմ. դէպի հիւսիս շրջանակի մը մէջ։ Զուգահեռականը անցնելու հրամանը տրուած է ՄԱԿի ցամաքային ուժերու հրամանատար զօր. Ուոքըրի կողմէ։ Զուգահեռականին հարաւային կողմը գործող ամերիկեան զօրամասերն ալ կը մօտենան արուեստական սահմանագծին քանի մը կէտերէ միանգամայն։

Սեպտեմբեր 23 — 30, կարմիր բանակը ունեցած է 24.000 մեռեալներ, վիրաւորներ եւ գերիներ։ Իսկ սկիզբէն մինչեւ այսօր կարմիրներու ամբողջ կորուստը կը հասնի 100.000 հոգիի։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

Համայնավար Չինաստանի վարչապետը Չու Ան Լէյ՝ «Փրավտա»յի մէջ հրատարակած յօդուածով մը կը յայտարարէ, թէ Չինաստան անտարբեր պիտի չկենայ, եթէ ամերիկեան ուժերը ճեղքեն 38րդ զուգահեռականը, հիւս. Քորէան ամբողջական գրաւման ենթարկելու նպատակով։ Ու կ'աւելցնէ, թէ Ֆորմոզան «պիտի ազատագրուի», հակառակ Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան, «պիտի ազատագրուի» նաեւ Թիպէթը եւ Չինաստան, ամէն ուղղութեամբ պիտի ապահովէ իր սահմանները։ Կը յուսայ որ Թիպէթի «ազատագրումը» տեղի պիտի ունենայ դիւանագիտական միջոցներով, բայց եթէ այդ միջոցները ձախողին, Չինաստան զէնքի պիտի դիմէ։

Չին վարչապետը այնպէս կը ձեւացնէ թէ Հիւս. Քորէան ընդ առաջ պիտի չերթայ Մէք Արթըրի անձնատուութեան հրաւէրին, որովհետեւ, կ'ըսէ, թէ Քորէայի պատերազմը երկար պիտի տեւէ եւ հիւս. Քորէացիներն են որ ի վերջոյ յաղթական դուրս պիտի գան։

Շեշտելէ վերջ թէ Մ. Նահանգները Չինաստանի ամէնէն վտանգաւոր թշնամին են, վարչապետը կ'ըսէ թէ վերջ ի վերջոյ իր գլուխը պիտի ջախջախէ ան, որ կը փորձէ ՄԱԿէն դուրս ձգել 500 միլիոննոց Չինաստանը։ Չինաստան, իր շահերով, համակրանքով եւ զինակցութիւններով Խ. Միութեան եւ անոր գործակիցներուն հետ է։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ ծանօթ կոփամարտիկ Կարպիս Զաքարեան Սեպտեմբեր 23ին մրցելով հելլենական խումբի լաւագոյն կոփամարտիկներէն Լամպրիտիսի հետ՝ պարտութեան մատնած է զայն, կատաղի գօտեմարտէ մը վերջ։

ՀԱՅ-ՌՈՒՍ ԳՐԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐԸ

ԽՄԲ.— Սեպտ. 14ին ամփոփեր էինք տեսութիւն մը՝ պրոֆ. Ռ. Յովհաննիսեանի հետեւեալ գրքի մասին — « Ռուս գրականութիւնը հայ հասարակական մտքի գնահատմամբ»:

« Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի նոյն թիւէն (1950 Յունիս) կը քաղենք ուրիշ տեսութիւն մը, զանց առնելով քննադատական մասը.—

Մեր գրականութեան մէջ սա հարցը արծարծուած է թէ, ե՞րբ, ո՞ւր, ո՞վ եւ ինչպէ՞ս առաջին անգամ հայ իրականութեան մէջ արտայայտուած, գրած, եւ ենթարկած է տեսական գնահատութեան հայ-ռուս գրական կապերը:

Մինչեւ վերջերս կը թուէր թէ 30ական թուականներու վերջերը, 40ական թուականներու սկիզբները Մկրտիչ Էմին ըլլալով Լազարեան ճեմարանի ուսուցիչ, իր դասերուն մէջ խօսած է ռուս գրականութեան, մասնաւորապէս Պուշկինի եւ Լերմոնդովի մասին, թարգմանելով անոնց որոշ գործերը հայերէն :

Այս տուեալի հիմքը Ռաֆայէլ Պատկանեանի վկայութիւնն է, ուր ըսուած է, թէ Էմինը «այդ կերպով մեր մէջ սէր եւ ճաշակ կը դնէր այդ (Պուշկինի եւ Լերմոնդովի) եւ ուրիշ հեղինակներու մասին:

Զանտեսելով այս փաստը, պրոֆ. Ռ. Յովհաննիսեան «Ռուս Գրականութիւնը հայ հասարակական մտքի գնահատութեամբ» աշխատութեան մէջ, ձգտած է այդ հարցի մէջ աւելի յստակութիւն եւ պարզութիւն դնել: Եւ ատոր համար ալ ան չէ հիմնուած յիշողական գրականութեան մէջ պահպանուած վկայութիւններու վրայ, այլ պարզապէս նկատի է առած, թէ մեր գրականութեան մէջ երբ եւ ով առաջին անգամ յօդուած եւ ուսումնասիրութիւն տպագրած է ռուս գրականութեան մասին :

« Բազմավէպ »ը 1845ին տպագրած է «Քրիլով ռուս բանաստեղծը» վերնագրով անստորագիր յօդուած մը: Նոյն պարբերականը 1846ին լոյս ընծայած է ուրիշ յօդուած մը՝ այս անգամ արդէն Դմիտրեւի մասին:

Յովհաննիսեան կը յիշատակէ այս յօդուածները, կը վերլուծէ անոնց մէջ արծարծուած միտքերը, ըսելով թէ այդ յօդուածները առաջին ինքնուրոյն քննադատականներն են ռուս գրողներու մասին հայ գրականութեան մէջ:

Յովհաննիսեանի այս եզրակացութիւնը կարօտ եւ ճշգումի եւ լրացումի :

Այս ճշգումը կարեւոր է ոչ միայն այն տեսակէտէն, թէ ռուս գրականութեան գնահատութիւնը հայ իրականութեան մէջ տեղի է ունեցած 10—12 տարի աւելի շուտ, քան ինչ որ կը մատնանշէ Յովհաննիսեան, այլեւ կրնայ օգնել հայ մտքի կողմէ ռուս գրականութիւնը գնահատելու, անոր ետին տեսնելու զարգացման տարբեր աստիճաններ: Այն ժամանակաշրջանը զոր Յովհաննիսեան ցոյց տուած է իբրեւ ռուս գրականութեան գնահատութեան առաջին փորձ հայ իրականութեան մէջ, ընդհակառակն, կը նշանաւորէ նոր եւ աւելի բարձր փուլ այդ հարցին մէջ: Այդ տարիներուն Աբովեան ըսած է թէ ռուս ժողովուրդիդերը պատմութեան մէջ դուրս կուգայ երկրի մը ազգային սահմաններէն, ձեռք կը բերէ աւելի լայն, ընդհանրական հանգամանք: Ռուս ժողովուրդի պատմական դերի այսպիսի գիտակցութեան լոյսի տակ Աբովեան, ռուսական լեզուին, ռուսական մշակոյթին կուտայ ոչ միայն բարձր գնահատութիւն, այլեւ մեծ դեր: Աբովեան ռուսական մշակոյթի արժեւորման խնդրին մէջ բարձրացաւ ոչ միայն «Բազմավէպ»ի անյայտ յօդուածագրէն, այլեւ կանխեց իր շատ հեռաւոր յաջորդները :

1834էն Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած է Ռասինի «Գոթողիա» ողբերգութեան հայերէն թարգմանութիւնը, որուն կցուած է ընդարձակ յառաջաբան մը: Հեղինակն է Մոսկուայի համալսարանի Լեզուաբանական բաժնի երիտասարդ, հազիւ 22 տարեկան Սարգիս Տիգրանեան: Անոր հետազօտութիւնը հայ գրական - թատերական քննադական ուշագրաւ էջերէն մէկն է: Հայ թատերագիտական անդրանիկ աշխատութիւնն է: Ան ուրուագծած է ողբերգութեան պատմական ուղին հին դարերէն մինչեւ ԺԹ. դարու սկիզբները: Բացի հին թատերգութիւններէն, ան կը խօսի, ֆրանսական, անգլիական, գերմանական թատերգութեանց մասին: Կը խօսի նաեւ ռուսական թատերգութեան մասին, կանգ կ'առնէ հայ թատրոնի, Լվովի մէջ կազմակերպուած հայկական ներկայացումներուն վրայ, կը յիշատակէ Դաւիթ Անյաղթին «Գիրք Պիտոյիցը» եւ կը բացատրէ թէ կարգ մը հասկացողութիւններ ինչպէս ըմբռնած են հայ հին գրականութեան մէջ :

Տիգրանեանի այս ներածական ուսումնասիրութիւնը ծնունդ առած է ռուս հանրային տեսական մտքի ազդեցութեան մթնոլորտին մէջ: Ուսած ըլլալով Մոսկուայի համալսարանին մէջ Տիգրանեանի տեսական պատկերացումները խմորուած ու ձեւակերպուած են այն շրջանին ռուս ժողովուրդին մէջ տարածուած գիրքերու, ինչպէս եւ համալսարանի ռուս դասախօսներու մտքերու ազդեցութեան տակ :

Տիգրանեանի թատերագիտական այս աշխատութիւնը գրուած է 1832ին, բայց գործը լոյս տեսած է 1834ին, այսինքն երբ տպագրուեցաւ Բելինսկիի առաջին ծաւալուն քննադատական յօդուածաշարքը: «Գրական Երազանքները», որով եւ սկսաւ ռուս մեծ քննադատի ժողովրդականութիւնը: Բելինսկին եւ Տիգրանեան երեք տարի ուսած են միեւնոյն համալսարանին մէջ, շնչած են նոյն գրական մթնոլորտը, լսած են նոյն դասախօսութիւնները: Հաւանական է որ անոնք հանդիպած ըլլան իրարու, եւ գրոյց ըրած միասին:

Ռուս թատերգակներէն Տիգրանեան կը յիշատակէ Տրեդեակովսկին, Լոմոնոսովը, Կնեաժնին, Խերասկովը, Մայկովը, Նիկոլեւը, Սումարոկովը եւ կ'ըսէ թէ ասոնք ողբերգութեան մէջ չունեցան այն յաջողութիւնը, ինչ որ ուրիշ սեռերու մէջ: Տիգրանեան ոչ միայն կը յիշատակէ անոնց անունները, այլեւ կը բնորոշէ զանոնք, ցոյց կուտայ մէկին առաւելութիւնը միւսին վրայ:

Տիգրանեան մասնաւոր յիշատակութիւն կ'ընէ Օզերովի եւ անոր գործերուն մասին: Կը նկատէ որ Օզերով մասնաւոր ձիրք ունի «կանանց բնաւորութիւնը կենդանագրելով»: Օզերովի ստեղծագործութեամբ աւելի շատ կը զբաղի որովհետեւ անոր գրականութեան շուրջ 10ական եւ 20ական թւականներուն մեծ պայքար կար: Օզերովի նախորդները շատ կարեւոր դեր կուտային ճակատագրին: Օզերով յառաջ քաշեց զգացմունքը, որով հերոսի կերպարին ուրիշ լուծում տուաւ :

Համաստուածութեան վրայ հիմնուած Օզերով կրօնական նախապաշարումներու դէմ կ'արտայայտուի: Ան դասականներէն հեռանալով փոխանցման շրջանը կը ներկայացնէ, պահելով հանդերձ դասականութեան արտաքին ձեւերը: Տիգրանեան ամէնէն աւելի կը գրաւուի անոր վառ հայրենասիրութեամբ (Դեմետրի Դոնսխիանով): Օզերովի հայրենասիրութեամբը ոգեւորուելով՝ Տիգրանեան կը մտածէր իր սեփական հայրենիքին մէջ տեղի ունեցած դէպքերուն մասին: Ռուսերու մուտքը Հայաստան, ռուսական զէնքի յաղթանակը պարսկական տիրապետութեան դէմ: Տիգրանեանի կարծիքով, ամէն անգամ երբ թշնամին կը սպառնայ, պէտք է ժողովուրդին յիշեցնել իր հերոսական անցեալը: Այս հանգամանքը որոշ չափով կը պարզէ թէ Տիգրանեան ինչու իր նախասիրութիւնով կը հակի դէպի ողբերգական սեռը: Ան կանգնած էր այն տեսակէտի վրայ, թէ պատմութեան պատկերումը ողբերգութեան մէջ ինքնանպատակ չէ, թէ այդ պատկերումը պէտք է ծառայէ արդիականութեան:

Այս տեսակէտէն ուշադրութեան արժանի է այն հարցը, թէ Տիգրանեան ինչու անպայման «Գոթողիան»(Athalie) թարգմանած է: Ձեւ մըն էր որ իրեն կարելիութիւն կուտար, թերեւս քօղարկուած ձեւով, ընթերցողը մղելու դէպի համեմատութիւնը այն դէպքերու, որ տեղի են ունեցած «Գոթողիայի» մէջ եւ իր հայրենի երկրի ճակատագրի միջեւ :

Տիգրանեանի ռուս գրականութեան նուիրուած էջերը պէտք է գնահատել. նկատի ունենալով թանձրացեալ պատմական իրադրութիւնը, հայ հասարակական մտքի զարգացման աստիճանը:

Այդ գործը գրած է Աբովեանի կեանքի Դորպատեան շրջանին, որու գալիք գործունէութիւնը գրականութեան եւ թատրոնի հարցերուն մէջ նոր եւ բարձր աստիճան կը նշանակէր: Այս շրջանին Ներսէսեան դպրոցին մէջ այլեւս չկար հայրենասիրական շիկացած մթնոլորտը: Այս ան շրջանն է, երբ Աբել Գուրդիմբէկեանի նամակը հայ թատրոն կազմակերպելու մասին, Ներսէսեան դպրոցի ղեկավարները կը թողուն անպատասխանի, — Աւելի վատթար էր կացութիւնը Էջմիածնի մէջ : Այն շրջանն է երբ երկու ամիս ժրաջան գործունէութենէ վերջ Թաղիադեան հալածանքներէն նեղուելով, կը փախչի Էջմիածնէն :

Սարգիս Տիգրանեան իբրեւ մտածող՝ նախաաբովենական շրջանի գրական — թատերական մտքի արտայայտութիւն է: Ռուս ողբերգակի մասին անոր գրածը ոչ միայն ռուս գրականութեան առաջին տպագրուած տեսական գնահատութիւնն է, այլեւ այն տարիներուն, երբ Հայաստան նոր էր միայն մտած ռուսական պետութեան կազմի մէջ, ռուս եւ հայ ժողովուրդներու բարեկամութիւնը ամրապնդող օղակ մը:

Այս յօդուածին նպատակն է ուշագրաւ փաստով լրացնել եւ ճշգրտել պրոֆ. Ռ. Յովհաննիսեանի այն տեսութիւնը թէ երբ, ուր եւ ինչպէս առաջին անգամ գնահատուած է ռուս գրականութիւնը հայ մտքի կողմէ: Ուրեմն ռուս գրականութեան մասին առաջին տպագրած տեսական գրական գնահատութիւնը եղած է ոչ թէ 1845—46ին, այլ 10—12 տարի առաջ, 1834ին, ոչ թէ Վենետիկ, այլ Մոսկուա, Սարգիս Տիգրանեանի կողմէ: Մէկը որուն ճակատագիրը զբաղեցուցած է բանտարկեալ յեղափոխական դեմոկրատ Միքայէլ Նալբանդեանը :

Ռ. ԶԱՐԵԱՆ

Ողբացեալ տիկին Քնար

Պոլսոյ Քաղաքապետական թատրոնի վաստակաւոր դերասաններէն Վասֆի Ռիզա Զօպու Տիկին Քնարի մասին հետեւեալ յիշատակները կը պատմէ Ճիւմհուրիյէթի մէջ.

— Այս մեծ արուեստագիտուհին առաջին անգամ տեսայ 1912ին, Շէհզատէպաշը, Ֆէրահ թատրոնը: Տասնամեայ տղեկ մըն էի, բայց հակառակ ատոր, խոր ազդեցութիւն մը գործեց իմ վրաս: Եւ երբ հինգ տարի վերջ իբր ուսանող մտայ Տարիւլպէտայի, անմիջապէս ճանչցայ զինքը, մինչ իր միւս ընկերները մոռցեր էի:

1917 — 1924, Տարիւլպէտայիի մէջ բախտը ունեցայ Տիկին Քնարի հետ միասին աշխատելու: Իրմով ներշնչուեցայ, իր ամենօրեայ կեանքէն սորվեցայ թէ ինչ կը նշանակեն արուեստ եւ արուեստագէտի դաստիարակութիւն :

Այլազան ընդունակութիւններ եւ ձիրքեր ունէր, որոնց հիացումով կը հետեւէի : Աստուած թատրոնի համար ստեղծած էր զինքը: Հոգեպէս թէ ֆիզիքապէս խանդաբորբ զգացումներ ունէր : Թատրոնէն դուրս կեանքը՝ ոչնչութիւն մըն էր իրեն համար: Երկու նուիրականութիւն ունէր, — իր մեռած զաւակը եւ թատրոնը :

Մեր թատրոնի փորձագէտներէն Աչըտ Մատաթ իր գործին «Մեր բեմական Արժէքներ»ուն մէջ, մասնաւոր տեղ մը յատկացուցած է Տիկին Քնարի, եւ տուած անոր կեանքն ու վաստակը : Արտակարգ յիշողութիւն ունէր, փորձերու ատեն ջուրի պէս գոց սորված էր իր դերը :

Թութակի պէս չէր սորվեր իր դերը, այլ խաղակցին դերն ալ միասին կը սորվէր: Երիտասարդութեան օրերուն ամբողջ թատերախաղը գոց կը սորվէր :

Ես Քնար հանըմի բերնէն կնոջական որեւէ բամբասանք չիմացայ :

Ոչ ոքի մասին նպաստաւոր կամ աննպաստ խօսք մը կ'ըսէր: Բայց երբ աննշան սխալ մը գործուէր յանուն արուեստին, սաստիկ կը յուզուէր եւ կ'ըլլար մաքրակրօն ուսուցչուհի մը: Մե՛ղք որ կարելի չեղաւ իրմէ օգտուիլ այս ուղղութեամբ : 1917էն մինչեւ իր մահը, սգաւոր կը պտտէր միշտ սեւ զգեստներու մէջ, իր կապը խզած աշխարհիկ հաճոյքներուն, կնոջական սեթեւեթներուն հետ :

74 տարեկան մեռաւ, բայց 1920ին, երբ 44 տարու էր, այս մեծ արուեստագիտուհին հիանալի ճարտարութեամբ մը դպրոցական աղջկան, մանկամարդուհիի դերեր կը կատարէր: Կը յիշեմ, թատերախաղի մը մէջ, իրեն տրուած տարիքոտ մօր մը դերը :

Լսեցինք թէ նեղսրտած էր այս դերին համար եւ չէր ուզեր խաղալ զայն: Ցետագային գլուխ ծռեց բախտին առջեւ, եւ ծերունիներու դերերը իւրացուց միեւնոյն ձեռնհասութեամբ: Անգամ մը շանթահարեց բանաստեղծ Տօքթ. Հիւսէյին Սուատ պէյը, որ իր տարիքը երեսին կուտար եւ կ'ըսէր.

— Դուք բնաւ չէք ծերանար, Քնար հանըմ, ես բժշկական վարժարան կ'երթայի, դուք նորէն այս կինն էիք :

Տիկին Քնար խռովեցաւ, բայց իր յուզումը պարտկեց մեծ հանդարտութեամբ մը, մեղմ դարձաւ եւ տխուր ձայնով մը ըսաւ.—

— Հէ՜յ եարէպպի, *նուրբ բանաստեղծը ա՞յս է միթէ :*

Այդ օրէն ետք, ալ չտեսանք Հիւսէյին Սուատ պէյը:

Մեծ արուեստագիտուհի մըն էր, եւ մինչեւ վերջին ժամը, պահեց իր մեծութիւնը: Երեք տարի առաջ Քաղաքապետական Թատրոնի բեմին վրայ երեւցաւ եւ խաղաց երիտասարդ ամթէօրնե*րու հետ: Գացի դիտել զինքը: Ականջները բնաւ չէին լսեր, հետաքրքրութեամբ ուզեցի գիտնալ թէ ի՞նչպէս պիտի լսէ իր հետ խաղացողներուն խօսքերը, ի՞նչպէս պիտի պատասխանէ անոնց: Իր յիշողութեան չափ իմացականութիւնն ալ արտակարգ էր: Շուքի մէջ թողուց իր հետ խաղացող երիտասարդները, որոնք կը կակազէին յաճախ: Երբ վարագոյրը փակուեցաւ, հիացումէս եւ շուարումէս զամուեր մնացեր էի :*

Քաղաքապետական թատրոնէ բաժնուելէ վերջ, ոչ իսկ անգամ մը այցելեց հոն: Չափազանց դիւրազգած եւ պատուախնդիր էր, եւ երբ անգամ մը այցելեցի իրեն, Գատըղիւղ, կտրուկ ձայնով մը ըսաւ.

— Չեմ գար, ձեր մէջ կարգ մը նորամուտ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Գերմանիոյ խորհրդային գրաւման շրջանէն հասած ճամբորդներ հետաքրքրական բաներ կը պատմեն այդ տեղի կեանքին մասին: Ստորեւ քաղուածք մը, իրենց տեսածներէն ու պատմածներէն. —

Ռուսերը, «Ֆոլքսփոլիցայ»ի պէս (ժողովրդային ոստիկան) ամէն տեղ են խորհրդային Գերմանիոյ մէջ, բայց անոնց ներկայութիւնը, տեսնուելէ աւելի կը զգացուի: Հասարակութեան հետ ուղղակի շփում հաստատելու պէտք չունին, որովհետեւ «Ֆոլքսփոլիցայ» կը կատարէ այդ գործը իրենց համար: Երբ իրենց հաչւոյն մէկը պէտք է ձերբակալել, ոստիկանութիւնը կը գործադրէ հրահանգը անմիջապէս: Ռուսական պահակազօրք ունեցող քաղաքներու մէջ միայն Ռուսերը աչքի կը զարնեն: Այդ տեսակ քաղաք մըն է Շվերինը, Մէքլէնպուրկ – Ֆորփոմէրնի մայրաքաղաքը :

Քաղաքին ամէն կողմը լեցուն են կարմիր ներկուած հսկայ ցուցանակներ, որոնք հակամերիկեան քարոզութեանց կը ծառայեն: Այսցուցանակներուն վրայ գրուած կամ նկարուած են զանազան կոչեր ու պատկերներ: Մէկ հատին վրայ գծուած են գետնախնձորը փճացնող պատենաթեւ միջատներ (տորիֆոր) եւ տակը գրուած է.— «Ասոնք Ամերիկայէն կուգան: Իսկ ուրիշի մը վրայ՝ մեքենաշարժ արօրներ, որոնց տակը գրուած է.— «Ասոնք Խ. Միութենէն կուգան»:

Մեծ ցուցափեղկի մը մէջ նկարուած են ամերիկեան օդանաւեր, որոնք կրծող միջատներ «կը նետեն», քովը ուրիշ նկար մը չորցած գետնախնձորի տունկերով եւ աւելի անդին՝ այրող քաղաքի մը փլատակները, վրան գրուած «Քորէա»:

Այս քաղաքի հանրակառքի գիծերէն մէկը կ'անցնի թաղամասէ մը, ուր միայն Ռուսեր կը բնակին (զինուոր եւ քաղաքացի, բոլորն ալ այրեր): Մուտքը եւ ելքը պաշտպանուած են զինեալ ռուս պահակներով: Անցքը «Թրանզիթ» է եւ ոչ ոք կրնայ վար իջնել :

Հանրակառքի վերջին կայարանին վերեւ կը բարձրանայ Շվերինի անթելի կայանը, որուն գլխաւոր պաշտօններէն մէկն է խանգարել Պերլինի ամերիկեան կայանին հաղորդումները:

Ռուսերը կը ճամբորդեն կառախումբերու մէջ իրենց յատկացուած վակոններով: Արգիլուած է ռուսեւգերման «եղբայրացումը»: Մոռցուած չեն դեռ 1945ի առեւանգումներն ու աւարառութիւնները: Ռուսերը կը նախընտրեն, որ Գերմանացիները, սիրելու տեղ ատեն զիրենք, որովհետեւ վախը, գրաւման ենթակայ ժողովուրդ մը կառավարելու լաւագոյն զէնքն է: Մնաց որ շատ քիչ Ռուսեր գերմաներէն կը խօսին :

Երկաթուղին առ հասարակ ամէն տեղ մէկ գիծէ կը բաղկանայ, ինչ որ մեծապէս կը դանդաղեցնէ փոխադրութիւնները: Երկրորդ գիծերը եւ յաւելուածական ուրիշ գիծեր քակուած եւ Ռուսիա փոխադրուած են :

Կը կարծուի թէ Հոկտեմբեր 15ին տեղի ունենալիք ընտրութիւնները ծանրակշիռ հետեւանքներ պիտի ունենան: Ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան խորհրդային դրութեամբ, այսինքն թեկնածուներու միակ ցանկով : Ընտրողը պէտք է «այո» կամ «ոչ» ըսէ այդ ցանկին: Քուէարկութիւնը պարտաւորիչ է: Շատ քիչեր միայն պիտի կրնան «ոչ» ըսելու յանդգնութիւնը ունենալ: Սպիտակ քուէները «այո» պիտի նշանակեն:

Այս ընտրութիւններէն վերջ հաստատուելիք խորհրդային վարչաձեւը, անկասկած եւ բոլորովին պիտի ջնջէ մասնաւոր նախաձեռնութիւնը եւ ուղղակի յարձակողականի պիտի անցնի Եկեղեցիին դէմ: Ամէն մարդ պարտաւոր պիտի ըլլայ անդամակցելու համայնավար որեւէ կազմակերպութեան եւ հնազանդելու տրուած հրամաններուն :

Գերմանացիները կը կարծեն, թէ իրենց երկիրը, քանի մը տարիէն պիտի դառնայ «խորհրդային հանրապետութիւն», կցուելով Խ. Միութեան :

մարդիկ կան: Կ'ըլլեն կը խորհին թէ գործ փընտռելու համար ձեր Թատրոնին դուռը ափ առած եմ »:

Հակառակ բոլոր ջանքերուս, չկրցայ զինքը տարհամոզել :

Անգամ մըն ալ խօսք բացի, վաստակաւոր դերասաններուն յատկացուած կենսաթոշակի մասին: Աւրիշներու մասին կը խօսէի, բայց խելացի Տիկին Քնար անմիջապէս կռահեց եւ խօսքս ընդհատեց.

— Ես դեռ կարօտութեան այդ աստիճանին չհասայ, փառք տիրոջ :

Աստուած լսեց սրտին մուրատը, այդ ձեւով մեռաւ, առանց մուրացկանութեան: Ջաւկին քով թաղուեցաւ, համաձայն իր կտակին: Նախանձեցայ այս մեծ կնոջ փառաւոր կեանքին: Աստուած ամէնուս միեւնոյն ձիրքերը պարգեւէ :

Գաղութէ գաղութ

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ

Իրաքի գաղութին ազգ. ընդհ. ժողովը գումարուած է Օգոստ. 4ին: Բացառիկ հետաքրքրութեամբ այս տարի բազմաթիւ ունկնդիրներ ներկայ եղած են ժողովին: Նախկին Քաղաք. ժողովին 11 ամսուան եւ նոր մարմնի մէկ ամսուան գործունէութեան տեղեկագրէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները :

Դպրոցական շէնքը.— Պ. Սենեքերիմ Քէչիշեանի նուիրատուութեամբ՝ 600 տինարով, Քաղաք. ժողովը կառուցած է մանկապարտէզի համար չորս սենեակ, կցուած Ազգ. Միացեալ վարժարանի (Թարգմանչաց եւ Սվաճեան) նորակառոյց շէնքին: Եղած նուէրներուն վրայ Ազգ. սընտուկէն աւելցուցած են 238 տինար, լրացնելու համար չորս սենեակներու կառուցումը: Կարելի եղած է վերաբանալ, Մուսուլի Թաղ. խորհուրդին աջակցութեամբ, Զախոյի ազգ. վարժարանը փակ էր տարիներէ ի վեր :

Գաղութին քահանաներու պահանջին համար դիմում եղած է Բերիոյ (Հալէպի) առաջնորդին Զարեհ եպիս. Փայասլեանի:

Յարաբերութիւնները Ս. Էջմիածնի հետ եղած են թոյլ: Շնորհաւորական հեռագիրներու փոխանակութիւն միայն, մէկ ալ տեղեկագրի պահանջ եկած է Էջմիածինէն, եկեղեցիներու եւ հոգեւորականներու մասին: 1949 Մայիսի նամակը Քաղաք. ժողովին հասած է 1949 Սեպտ.ին :

Իրաքի մէջ ուսուցչութիւնը մխիթարական պատկեր չի ներկայացներ: Բժիշկ Բ. Փափազեան ժողովին առաջարկած է որ շրջանաւարտները ղըկուին պետական դպրոցները, լրացնելու համար երկրորդական ուսումը, եւ մտնելու պետական ուսուցչանոցները, որպէսզի քանի մը տարիէն ունենան պետութեան պահանջած վկայեալ ուսուցիչներ թէ նախակրթարանի, թէ միջնակարգի համար, արաբերէն լեզուով դասերու համար, լեզու, գիտութիւն, մաթեմաթիք, պատմութիւն: Որովհետեւ օտարը չի կրնար պէտք եղած ջերմութեամբ մօտենալ կրթ. հարցին եւ պէտք եղած օգուտը տալ հայ վարժարանին մէջ: Եթէ անհրաժեշտ ըլլայ, պէտք է նիւթապէս օգնել այդ ուսանողներու ընտանիքներուն: Պէտք է ամէն տարի աշակերտ մը ղրկել Պէյրութ Փալանճեան ճեմարանը կամ որեւէ հայ երկրորդական վարժարան, 4 տարի ետք ունենալու համար առաջին հայ շրջանաւարտը, եւ անկէ ետք ամէն տարի հատ մը, որոնք Իրաքցի ըլլալով պիտի վերադառնան ու պաշտօնավարեն: Նկատելով որ անմիջական չէ այս, պէտք է ուսուցիչներու համար ամառնային դասընթացք մը հաստատել, մանկավարժութեան, հոգեբանութեան, հայերէն լեզուի եւ գիտութեան: Շրջաններէն եկողներու համար պէտք է տրամադրել դպրոցի շէնքը:

Ժողովը անհրաժեշտ գտնելով այս առաջարկները, որոշեց հարցը յղել ընդհ. Ուսումն. Խորհուրդին :

Ելեւմտացոյցի հարցը քննելով, ժողովականները գտած են որ գաղութը բարեկեցիկ է եւ շատ բան կրնայ ընել եթէ զոհողութեան ոգիով մօտենայ խնդրին: Առաջարկուած է որ դպրոցը պահուի կալուածական եկամուտներէն անկախ միջոցներով եւ եկամուտները յատկացուին կալուածներու բարելաւման :

ՀԱԼԷՊԻ ԱԶԳ. «ՔԱՐԷՆ ԵՓՓԷ» ճեմարանի շինութիւնները աւարտած են, ինչպէս կը հաղորդէ «Արեւելք»: Այսպէս, Ճեմարանի վերջին եւ վերջընթեր դասարանները, գրադարանի եւ քիմիական աշխատանոցի երկու սենեակները, տեսչարանը, դրասենեակ մը եւ ուսուցչարանը, նաեւ յարակից անյետաձգելի շինութիւններ որոնք կ'ամբողջացնեն առողջապահական անհրաժեշտութիւնները: Ընդարձակուած է ճեմարանի պարտէզը՝ ծառաստանի մասով, ընդարձակ խաղավայրով եւ պասքէթպոլի յատուկ մարզարանով :

Խնամակալութիւնը եւ ազգ. իշխանութիւնները ամէն ճիգ կը թափեն եւ զոհողութիւնները կ'ընեն արդիական վարժարանի մը վերածելու Ճեմարանը: Ուսուցչական կազմը եւս զօրացած է նոր տարրերով :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ. ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՁԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ :

«ՅՈՒՍԱՁ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (188)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ժ.

Փերիի մահը արիւն ու ոսկոր էր ստացել, միշտ նրա աչքի առաջ էր, ման էր գալիս դողդողալով, չարունակ անբաւական էր, լաց էր լինում, անմխիթար, սոսկալի, փայտացնող :

Դա փոքրիկ Մարթան էր... Փերին այնքան քիչ չէր սիրում իր Թոնիկին, որ նրան մենակ թողնէր այս աշխարհում, օտարների մէջ: Նա կըռւել էր սկսել իր գերեզմանից. առնում էր երեխային օտարների գրկից, քաշում տանում էր դէպի իրան, եւ հակառակուել այդ սարսափելի կամքին անկարելի էր: Մի՞թէ նա չէր տեսնում՝ ինչպէս այժմ լաւ է ապրում Մարթան, մի՞թէ յայտնի չէ նրան, որ Մելիքի տանը երեխան ընդհանուրի ուշադրութեան առարկայ է, որ նրան հագցնում են, ուտեցնում են ...

Աննա Խաթունը յաճախ կրկնում էր, որ Փերին անմեղ զոհ է ուրիշի համար, Գայիանէի համար: Նա իր պարտքն էր համարում չուտ - չուտ յիշել այդ բանը եւ չգիտէր թէ ինչ հարուածներ է տալիս Նազլուի սրտին: Նազլուն էլ ուզում էր զոհուել ուրիշի համար, այս փոքրիկ երեխայի համար: Բայց որքան անողորմ է խեղճի ճակատագիրը. նոյնիսկ ուրիշի համար զոհ դառնալն էլ չէր տրուած նրան :

Երեխան հալւում էր բարակ մոմի նման: Ոչ մի բան բաւականութիւն չէր տալիս նրան. մահուան ազդարարը մի չարագուշակ փայլի կերպարանքով նստել էր նրա աչքերի մէջ: Մի անտանելի, չշմեցնող յամառութեամբ այդ աչքերը որոնում էին պառաւին, որոնում էին նրա ծանօթ ցնցոտիները, նրա ծոցում դրած մի կտոր չոր հացը... Այդ կարօտութիւնը լափում էր փոքրիկին, եւ Նազլուն ի զուր տանջում էր իրան, որ մի ճար գտնէ ...

Ոչինչ չէր օգնում: Նա մի մի տանում էր երեխային մի որեւէ անկիւն, պառկեցնում էր իր գոգում, սկսում էր հանդարտ ողբ կանչել: Մարթան լսում էր, բայց ոչ երկար. նա շուտ էր հասկանում, որ դա իր տատի ողբը չէ... Ահա այդ անյաջողութիւնից յետոյ էր, որ Նազլուն այնպիսի գանգատաւոր, սրտառուչ ձայնով ասում էր.

— Չեմ կարողանում, Մելիքի կին, չեմ կարողանում ...

Աւելի պարզ ու որոշ նա խօսում էր իր նոր քոյրիկի հետ: Պատմում էր նրան իր սրտի դառն մրմոջները, թրջում էր նրա ձեռքերն իր արտասուքներով :

Այլեւս մօր անուն չէր տալիս, այլեւս չէր համարձակւում իր համար մի փոքրիկ ուրախութիւն խնդրել: — Ոչ. միայն ուրախացնել երեխային, այնպիսի հնար գտնել, որ լցուեն նրա թշերը:

Գայիանէն յուսադրում էր նրան, ցոյց էր տալիս, որ նա արդէն շատ բան է արել, այն էլ ոչ թէ մի կամ երկու մարդու համար, այլ մի ամբողջ երկրի, մի մեծ ժողովուրդի համար: Մելիք Աւանը չէր թագցնում, որ իր աչքերը բաց անողը Նազլուն էր: Նա ասում էր որ եթէ Վարանդայում Նազլու չլինէր, Ղարաբաղը կը չարունակէր խամբալ այլանդակ, հրէշաւոր քնի մէջ մինչեւ այն օրը, երբ ընդհանուր կործանումը կը գար եւ ամէն ինչ կը թաղէր խոր գերեզմանում... Մի՞թէ դա փոքր բան է...

ԺԱ.

Բէկը նստած էր իր զոքանչի մօտ եւ, ինչպէս միշտ, մանրամասն հարց ու փորձ էր ենթարկում նրան: Նա միշտ միեւնոյն մտքով էր մտնում Մելիքի տունը. նոյն հարցերն էին Գայիանէի մասին, նոյն վաւաշոտ կրքերն էին, որ չորացնում էին նրա շրթունքները: Ե՞րբ է վերջանում ժամանակը, աղջիկը կշտացա՞ւ, թէ էլի իր նշանածի մասին է մտածում ու խօսում ...

Տանջում, այրում էին այդ հարցերը, եւ մայրը հնարում էր նոր նոր պատմութիւններ, քընացնելու նոր միջոցներ: Անտանելի էր նրա դրութիւնը. մի կողմից խաբել, անդադար խաբել, երկիւղ կրելով թէ գուցէ լաւ չէ խաբում, գուցէ այդքանը բաւական չէ, միւս կողմից պատիւ պահել, չափը չկորցնել, հասկանալով որ կայ ապագայ, կայ ամօթ :

ԼԷՕ

Կարմիրներու խլրտումները Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ

Հեռագիրները կը հաղորդեն թէ կիրակի օր կազմակերպուած համայնավար խռովութիւնները բոլորովին ձախողեցան Արեւմտեան Գերմանիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ: Ցոյցեր տեղի ունեցան Համպուրկ, Տիւսէլտորֆ, Քէօլն, Ֆրանքֆուրթ, Միւնխէն, Պոխում եւ Կայզէնքիրխէն: Ամէն տեղ սակայն ցուցարարները դէմ առ դէմ գտնուեցան ոստիկանութեան հետ, որ յաջողեցաւ ցրուել զանոնք:

Ամէնէն ծանրակշիռ ցոյցը տեղի ունեցաւ Համպուրկի մէջ, ուր 3000 երիտասարդ համայնավարներ թափօր կազմելով եւ համայնավար երգեր թնդացնելով անցան փողոցներէն: Ցուցարարները փորձեցին յարձակիլ քաղաքապետի բնակարանին վրայ: Տեղի ունեցաւ ընդհարում մը ոստիկանութեան հետ, որ կրցաւ ցրուել զանոնք, ձերբակալելով 86 կարմիրներ: Վիրաւորուեցան 16 ոստիկաններ: Ուրիշ քաղաքներու մէջ սարքուած ցոյցերը խեղդուեցան իրենց սաղմին մէջ: Ամբողջ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ ձերբակալուած կարմիրներու թիւը կը հասնի 1000—1400 հոգիի: Արեւելեան Գերմանիայէն կարմիրներու խուժումը արգիլելու համար սահմանները ղրկուած էին 1200 յաւելուածական ոստիկաններ:

Վարչապետ Ատընաուըր յայտարարեց. — «Կիրակին ցոյց տուաւ, որ կարելի է սահման մը դնել համայնավար խռովարարներու գրգռութեանց, երբ որոշուի կիրարկել պետութեան տրամադրութեան տակ եղած միջոցները»:

× Աւստրիոյ մէջ եւ կը շարունակուի խռովայոյզ կացութիւնը: Համայնավարները վերջնագրով մը կը պահանջեն կառավարութենէն ընդունիլ իրենց պահանջները աշխատավարձերու յաւելման մասին, մինչեւ երեքշաբթի կէս գիշեր, այլապէս կը սպառնան ընդհ. գործադուլի դիմել եւ փողոցները իջնել: Կառավարութիւնը անընդունելի կը գտնէ կարմիրներու պահանջները, որոնք քաոսի մէջ պիտի նետէին երկրի տնտեսութիւնը: Վիէննա փոխադրուած են ոստիկանական նոր ուժեր, եւ ի հարկին պիտի խնդրուի նաեւ գրաւման արեւմտեան իշխանութեանց զինեալ աջակցութիւնը: Այս վերջինները կը շարունակեն մեղադրել խորհրդային գրաւման իշխանութիւնները, համայնավար խռովարարներուն տրուած նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեան համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ պուլկար եւ ռումէն դեսպանները յայտնած են ամերիկեան դեսպան Պ. Էլըն Քիրքին, թէ սպարապետ Ստալին կը փափաքի տեսնուիլ Նախագահ Թրումընի հետ Շուէտի կամ Զուիցերիոյ մէջ, 50 տարուան խաղաղութիւն մը ապահովելու համար: Ամերիկեան դեսպանը թերահաւատ երեւցած է: Միեւնոյն աղբիւրին համաձայն, Մոլոթով աչքէ ինկած է, Քորէայի համայնավարներու պարտութեան հետեւանքով:

ԱՇԽԱՐՀԱՀՌՉԱԿ գիտնական Այնշթայն պատգամագրով մը իր ցաւը կը յայտնէ, թէ գիտութիւնը կը շահագործուի «քաղաքական կոյր ուժերու կողմէ» եւ գիտնականները պատրաստած են այնպիսի գործիքներ, որոնք կը ծառայեն մարդկութեան ամբողջական բնաջնջման: «Տնտեսական եւ քաղաքական իշխանութեանց կեդրոնացումը ափ մը մարդոց մէջ՝ ստրկութեան ենթարկած է գիտնականները»:

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐՆՈՑ քանատական զօրամաս մը դրուած է ՄԱԿի տրամադրութեան տակ, Եւրոպայի պաշտպանութեան համար: 1951ի ամառէն առաջ 20 դաշնակից զօրաբաժիններ համախմբուած պիտի ըլլան Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ Փարիզ կը հասնի Հոկտեմբեր 10ին, իբրեւ հիւրը Հանրապետութեան նախագահին:

ՊԵԼԺԻՈՅ գերման հրամանատարը, զօր. Ֆալքընհաուզըն, որ կը դատուի Պրիւսէլի մէջ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ, ըսաւ թէ գերման զօրավարները Հիթլէրը տապալած պիտի ըլլային 1938ին, եթէ Չէմպըրլէյն աւելի վճռական դիրք բռնած ըլլար Միւնիխի մէջ: Փաստաբանն ալ յայտարարեց թէ վաւերագիր մը ունի որուն համաձայն ամբաստանեալ զօրավարը իշխանութեան գլուխ պիտի անցնէր եւ պիտի բանակցէր Դաշնակիցներուն հետ, եթէ Հիթլէր սպաննուած ըլլար 1944 Յուլիսին:

ԷՌ – ՖՐԱՆՍԻ վարչութիւնը որոշեց ճամբել, ցնոր տնօրէնութիւն, Օրլիի արհեստանոցին պաշտօնեաները, որոնք «ծանր եւ կրկնակի յանցանքներ գործած էին Սեպտ. 29ին ընկերութեան տնօրէններուն դէմ»:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ մը պարագային, Քալիֆորնիոյ տասը միլիոննոց քաղաքային բնակչութեան մեծ մասը պիտի փոխադրուի հարիւրաւոր քիլոմեթր դէպի ներս, Նեվատա եւ Արիզոնա: Այժմէն ծրագիրներ կը մշակուին Մ. Նահանգներուն մէջ: Անկէ զատ 39 նահանգներ միջոցներ ձեռք առած են, նոյն մտահոգութեամբ:

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք ընկեր Սիմոն Աւտոյեանէ (Մարսէյլ) 500 ֆրանք, «Յառաջ»ի 25ամեակին առթիւ:

Մարսէյլի Մշակութային Միութիւնը

Իր տարեշրջանը կը բանայ, աննախընթաց դասախօսութեամբ մը, նախագահութեամբ՝ Mr J. BALLARDի, տնօրէն՝ «Cahiers du Sud»ի:

Ֆրանսերէն կը խօսի բանաստեղծ LUC ANDRÉ MARCEL : Նիւթը՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Այս շաբաթ, 7 Հոկտեմբեր, իրիկուան ժամը ճիշդ 9ին, Palet d'Orի սրահին մէջ (La Canebière):

ՄՈՒՏՔԸ ՄԻԱՅՆ ՀՐԱՒԻՐԱՏՈՄՍՈՎ:

Դիմել Միութեան անդամներուն եւ դասախօսութեան օրը՝ սրահին դուռը:

Պարանցիկ թէյասեղան

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի Սանուհիներու:

Այս կիրակի ժամը 3—8, Salle Hélvetiqueի մէջ (107 rue Dugesclin):

Նախագահութեամբ Տիկ. ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

Գեղարուեստական բաժին: Հայկ. եւ եւրոպ. նուագ եւ զանազան անակնկալներ:

Կը խնդրուի չբերել տասը տարեկանէն վար պզտիկներ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ. — Արշալոյս Կիւլէսէրեան կը փնտռէ իր եղբայրները՝ Արտաշէս, Երուանդ եւ Ռամսես Կիւլէսէրեաններ, հօրեղբայրը՝ Քրիստափոր Կիւլէսէրեան, հօրաքրոջը զաւակները՝ Լիւսի եւ Աւետիս Աւետիքեաններ (Մարաշցի), ինչպէս նաեւ Լեւոն եղբօրը աղջիկները՝ Փելա, Սօնա եւ Ցամիկ, Ներսէս եղբօրը տղան Վահրամ, որոնք Անգլիա կը գտնուին: Ասոնցմէ Երուանդը տեսնուած է Յունաստանի որբանոցներուն մէջ (Յովսէփ Թօփալեան անունի տակ փոխանակ Երուանդ Կիւլէսէրեանի): Տեղեկացնել Տիկին Ա. Կիւլէսէրեանի, 13 rue Descartes, Asnières Seine:

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ

Մասնաւորաբար Միութիւններու եւ զանազան կազմակերպութեանց կը յիշեցնենք թէ ի վիճակի չենք ձրի կամ ապառիկ ծանուցումներ հրատարակելու:

Կը խնդրուի այս պարագան նկատի առնել նաեւ հեռաձայնով մահազդ, հոգեհանգիստ եւ ուրիշ ազդեր հաղորդած ատեն:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ., Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ «Միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւն», Քուչակեան տաղաչարք.— Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի առաջին հաւաքոյթը, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Salle de l'Europeի մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30-ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ս. Մինասեան» եւ «Յ. Շահրիկեան» խումբերը, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայանալ անդամատետրով: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ «ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»Ի ԼՍԱՐԱՆԻՆ

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Փլէյէլի Տրպիւսի սրահին մէջ, 252 Fbg. St. Honoré: Կը խօսի Պ. ՇԱՀԱՆ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Հայկական ոգին (Spiritualité Arménienne): Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Նիւ Եորքէն Դանիէլ Գասապեանի եւ Թումիկ Անժէլօ Զարֆճեանի հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի գրել Տիկին Տիրուհի Զարֆճեանի, 4 rue St. Etienne du Mont, Paris (5): Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17. Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամիս 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél GOB 15-70 — Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 4 Octobre 1950 Չորեքշաբթի 4 ՀՈԿՏԵՄԲ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No.6271–Նոր շրջան թիւ 1682

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԳՕՏԻՆԵՐ

Օր մը, երբ մեր տարագիր եւ ցիրուցան բազմութեանց պատմութիւնը գրուի, կարելի պիտի ըլլայ պարզել անողոք իրականութիւն մը,—

Թանկագին պատեհութիւններ, տարինե՛ր կորսնցուցինք թարթափումներով: Կամ տնավարի ճգճգումներով եւ չուկայիկ հաշիւներով:

Արդարեւ, լաւ չըմբռնեցինք դէպքերու ընթացքը: Իմա՛ստը: Մա՛նաւանդ նոր սերունդին փրկութեան հարցին խորութիւնը:

Մեր միտքէն չանցնիր խտացնել գոյները, ամէն բան սեւ տեսնելով :

Որքա՜ն լուսաւոր, կազդուրիչ եւ պատուաբեր իրողութիւններ՝ անցեալ քանանհինգ տարիներու ընթացքին :

Ոչ միայն կրթարաններու ցանց մը ի սփիւռս աշխարհի, այլեւ ստեղծագործ երկունք եւ վաստակ, հակառակ բազմապիսի խոչընդոտներու : Մասնաւորապէս Պալքաններու եւ Միջին Արեւելքի մէջ, ուր պայմանները աւելի նպաստաւոր էին:

Նոր հորիզոններ բացուեցան ամէն տեղ, օտարութեան տագնապներուն, ապրուստի հոգերուն եւ խաբուսիկ յոյսերու մթնոլորտի մը մէջ:

Այնպէս որ, այսօր ունինք բաղդատաբար հաստատուն խարիսխներ, շատ մը գաղութներու մէջ: Փրկութեան գօտիներ, որոնք վստահութիւն, կորով կը ներշնչեն ապագային համար:

Այս բոլոր խրախուսիչ իրողութիւնները արձանագրած ենք տարիներու ընթացքին, լայն մանրամասնութիւններով :

Ի հարկին պայքարած ենք ճակատ ճակտի, բոլոր անոնց դէմ որ կամ հարեւանցի վճիռներ արձակած են կամ վարձու ակնոցներ փոխ առած են, ժխտելու, նսեմացնելու համար կատարուած աշխատանքը :

Ի՞նչ բսել կ'ուզենք այսօր, ողբալով կորուստը թանկագին պատեհութեանց: Նոյնիսկ թարթափումներ մատնանշելով :

Պարզապէս մէկ բան,— չփորձեցինք մեր բարոյական եւ նիւթական կարողութեանց առաւելագոյնը, դիմագրաւելու համար վտանգը:

Եթէ այս կամ այն շրջանին մէջ մարդիկ եղան աւելի պայծառատես եւ հեռատես, լարելով իրենց բոլոր ուժերը, այլուր բախտին ձգեցին ամէն բան: Ամուլ մարզանքներ կատարեցին կամ խուսափեցան գործնական զոհողութիւններէ :

Հաւատքի եւ խանդավառութեան պակասն ալ աւերներ գործեց, աւելի դժուարացնելով շատ մը տարրական ձեռնարկներ :

Որոշ սթափում կը տեսնուի, վերջին պատերազմէն ի վեր :

Կը թուի թէ ամէնէն թմրածներն ու անտարբերներն ալ արթնցած են Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ (Ֆրանսա), ուր սրընթաց կը գործէ հարթիչ գլանը, անխնայ տրորելով նոր սերունդը :

Ահակոչին հետ, ձեռնարկներ կամ ծրագիրներ ալ կը ծանուցուին, փրկութեան գօտիները բազմապատկելու, զօրացնելու համար :

Այսպէս, ուրախութեամբ իմացանք թէ Ամերիկայի Հ. Օ. Մ.ը (Կ. Խաչ) իր վերջին պատգ. ժողովին մէջ տուած է հետեւեալ որոշումները.—

1. Կրթական մարմին մը կազմել, զբաղելու համար նոր սերունդին փրկութեան խնդիրներով:

2. Ցարմար սրահներ եւ շէնքեր գտնել, դասընթացքներ հաստատելու համար :

3. Կրթական հիմնադրամ (ֆոնտ) հաստատել:

4. Ուսումնասիրել երկրորդական վարժարանի մը հարցը :

5. Մանկապարտէզներ հաստատել ուր որ հնարաւոր է :

6. Մասնաւոր դասընթացքներ հաստատել կեդրոնական քաղաքներու մէջ:

7. Պաշտօնի կոչել ձեռնհաս ուսուցիչներ :

8. Քաջալերել ուշիմ ուսանողները եւ ազգ. գործին ծառայող մտաւորականներ պատրաստել:

9. Կրթական քննիչ մը նշանակել :

10. Հայերէնի դասընթացք հաստատել ամերիկեան այն վարժարաններուն մէջ ուր հայ աշակերտներ եւ ուսանողներ կան :

Հրատարակուած զեկոյցին համաձայն, մտաւորական առեւտրական մը, Պ. Ֆերահեան, հարիւր հազար տոլար խոստացած է, միջնակարգ վարժարանի մը հաստատման համար :

Այս կազդուրիչ տեղեկութիւնները արձանագրելէ վերջ, անցնինք մեր օրակարգին : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ « ՄԱՐԻՖԷԹ »Ը

Քորէայի պատերազմը վերջանալու վրայ է արդէն, բայց, ի ձայն փողոյ եւ թմբկի պատրաստուած թրքական ուժերը տակաւին չերեւցան ռազմաբեմին վրայ: Ճամբայ ելած են, բայց տեղ չեն հասած: Ու պիտի հասնին գործը գործէն անցնելէ վերջ: Առանց կաթիլ մը արիւն թափելու: Առանց քրտնելու: Առանց յոգնելու եւ վտանգուելու :

Առենօք, Սամաթիոյ հրշէջներն ալ այսպէս էին: Իրենց «խովուշ»ներէն ճամբայ կ'ելլէին վազելով, Պէշիկթաշի հրդեհը մարելու համար եւ տեղ կը հասնէին երբ արդէն ամէն ինչ վերջացած կ'ըլլար: Այդ ջրհանկիրները հիմա չկան անշուշտ, բայց կայ անոնց գործելու եղանակը, որ հինէն կուգայ եւ ծանօթ է թրքավարի «եավաշ – եավաշ»ով:

Գիտէք, անշուշտ, մանրավէպը անգլիացի եւ թուրք երկու զինուորներու, որոնցմէ առաջինը, իր սպայի մէկ հրահանգը գործադրելու համար ճամբայ կ'ելլէ եւ կը վերադառնայ ճիշդ նախատեսուած րոպէին, մինչ, նման հրահանգ մը ստացած թուրք զինուորը, կէս ժամէ աւելի ժամանակ կը կորսնցնէ իր կօշիկին քէֆը փնտռելով...

Դանդաղութիւնը թուրքի յատկանիշ է, եւ, ո՛րքան ալ «նապաստակը կառքով որսայ» ան, իր քէյֆն ու հանգիստը չի կորսնցներ աճապարանքի կամ արագութեան մէջ :

Քորէայի պատերազմին մէջ իր ցոյց տուած դանդաղութիւնը, սակայն, աւելի քան նպատակաւոր է: — Հասնիլ ռազմադաշտ այն պահուն, երբ թշնամիին հետքը չէ մնացած: Այլապէս ի՞նչ դժուար բան էր մէկ ամսուան մէջ պատրաստուիլ եւ հասնիլ կրակի գիծը: Անգլիացիները հասան հեռաւոր կէտերէ եւ կռուեցան, Աւստրալիացիները նետուեցան կրակին մէջ, մինչ Թուրքերը դե՛ռ պիտի հասնին եւ իրենց մարիֆէթը պիտի ցուցնեն յաղթական զօրամասերու տողանցին մասնակցելով եւ ուրիշներու պատրաստած կոչունքին սեղանակից դառնալով ...

Այդպէս ըրին « պատերազմ հռչակելով » 1944ի ամառը Գերմանիոյ դէմ, որ հոգի տալու վրայ էր արդէն: Ու դարձան զինակից յաղթական Դաշնակիցներուն: Այդպէս ըրին եւ այսօր, բոլորի քթին խնդալով :

Ե՞րբ է եղեր որ Թուրքը ուրիշին գրպաններուն մէջ չտաքցնէ իր ձեռքերը: Կամ ուրիշի ունեցածովը չկշտացնէ իր փորը : ԿԱՐՕ

ՍԹԱԼԻՆԻ « Համայնավար կուսակցութեան պատմութիւնը Խ. Միութեան մէջ» գիրքը (համառօտ) վերջին 12 տարիներու ընթացքին հրատարակուած է 38 միլիոն օրինակ եւ 66 լեզուներով (248 անգամ տպագրուած):

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ, ամերիկեան, ֆրանսական եւ բրիտանական կառավարութեանց ուղղած պատասխան - ծանուցագրովը կը յայտնէ, թէ գերմանացի ռազմագերիներու հայրենադարձը շատոնց վերջացած է: Ներկայիս Խ. Միութեան մէջ կը գտնուին 9717 գերմանացի պատերազմի ոճրագործներ, 3315 պատերազմի ոճրագործութեամբ մեղադրուածներ եւ 14 հիւանդներ: Գերմանական կառավարութիւնը, ասկէ առաջ, 100 հազարէն աւելի կը հաշուէր Ռուսիոյ մէջ վար դրուած Գերմանացիներու թիւը :

ԷՌ – ՖՐԱՆՍԻ 2500 աշխատաւորները, որոնք արձակուելէ վերջ կանչուած էին անհատապէս, երէկ մեծ մասով վերսկսան աշխատանքը: Միջադէպին պատճառը այն էր որ խումբ մը բանուորներ արգելափակած էին երկու տնօրէններ, երբ անոնք արհեստանոց իջած էին, քննութիւն մը կատարելու համար: Օդանաւային երթեւեկը կը շարունակուի սովորականին պէս:— Բանուորական Ուժը բողոքեց Աշխատանքի Դաշնակցութեան «սթալինեան մեթոտներուն» եւ չափազանց կեդրոնացման դէմ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՅԷՆ խմբովին կը վտարուին կասկածելի անձեր, համաձայն Լոնտոն հասած տեղեկութեանց: Վերջին երկու ամիսներու ընթացքին Թրիէսթէի ազատ շրջանը քշուած են 1500 սպիտակ Ռուսեր :

Մոսկուա կը պահանջէ պատերազմը դադրեցնել

ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ ՊԱՐՊԵԼ ՔՈՐԷԱՆ ԵԻԱՑԼՆ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովի քաղաքական յանձնախումբը իր վերջին նիստի ընթացքին լսեց Սովետներու արտաքին նախարար Պ. Վիշինսքիի բուռն մէկ ճառը ամերիկեան քաղաքականութեան դէմ :

Խորհրդային պատուիրակը նորէն յայտարարեց, թէ Ուաշինկթըն կը շարափոխէ իրողութիւնները եւ կ'ուզէ Քորէայի դէպքերուն պատասխանատուութիւնը Խ.Միութեան վրայ նետել: ՄԱԿի սկզբունքներուն դէմ նկատելով բրիտ. առաջարկը (Քորէայի միացման եւ վերազինման մասին), ըսաւ թէ ի դիմաց իր պատուիրակութեան կը ներկայացնէ նախագիծ մը՝ Քորէայի մէջ թըշնամութեանց անմիջական դադարման մասին : Նախագիծը, որ ստորագրուած է նաեւ արբանեակ երկիրներու պատուիրակութեանց կողմէ, կը պարունակէ հետեւեալ եօթը կէտերը.—

1) Թշնամութեանց անմիջական դադարեցում:

2) Ամերիկեան եւ ուրիշ օտար երկիրներու բանակներու անմիջական հեռացումը Քորէայէն, «որպէսզի կարելի ըլլայ քորէացի ժողովուրդին հնարաւորութիւն տալ ազատօրէն կարգադրելու իր պետական գործերը »:

3) Ընդհ. ընտրութիւններ՝ օտար բանակներու հեռանալէն վերջը:

4) Կազմութիւն ընտրական յանձնախումբի մը, որուն պիտի անդամակցին հիւսիսային եւ հարաւային Քորէացիները:

5) Ընտրութեանց պիտի հսկէ ՄԱԿի դիտողներէն կազմուած յանձնախումբ մը, մասնակցութեամբ սահմանակից Խ. Միութեան եւ Չինաստանի ներկայացուցիչներուն :

6) Ծրագրի մը մշակումը ՄԱԿի ընկերային եւ տնտեսական Խորհուրդին կողմէ, Քորէային օգնելու համար, մասնակցութեամբ քորէացի ներկայացուցիչներու :

7) Ապահովութեան Խորհուրդը պէտք է քննէ Քորէայի ՄԱԿին անդամակցելու հարցը, քորէական միացեալ կառավարութեան մը կազմութենէն վերջը:

ՄԱԿի շրջանակները, ներկայացուած այս նախագծի ամէնէն կարեւոր մասը կը նկատեն անոր 4րդ եւ 5րդ կէտերը: Ամէնէն անընդունելին սակայն 2րդ կէտն է, որուն ընդունումը ի զուր պահանջեց մինչեւ հիմա Խ. Միութիւնը Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ :

Հարաւային Քորէայի հանրապետութեան արտաքին նախարարը, Պ. Լիմպ յայտարարեց թէ 38րդ զուգահեռականի սահմանագիծը գոյութենէ դադրած ըլլալով, պէտք է Քորէան միացնել իր կառավարութեան իշխանութեան տակ եւ հիւսիսային շրջանին մէջ կազմակերպել անհրաժեշտ ընտրութիւնները, իբրեւ լրացուցիչ մաս նախապէս կատարուած ընտրութեանց:

Քորէայի պատերազմը

ՀԱՐԱՒԻՑԻՆԵՐԸ 50 ՔԻԼՈՄԵԹՐ ՆԵՐՍ ՄՏԱՆ

Պարզուած չէ տակաւին, թէ ով հրամայած է հարաւ - քորէական զօրամասերուն ճեղքել 38րդ զուգահեռականը եւ յառաջանալ հիւսիսային Քորէայի մէջ: Զօր. Մէք Արթըրի բանակատեղին կը մերժէ որեւէ յայտարարութիւն ընել այս մասին, մինչեւ որ հիւսիսային բանակի հրամանատարութեան ուղղուած վերջնագրին արդիւնքը չիմացուի: Ամէն պարագայի տակ, Հարաւային Քորէացիները կ'ըսեն, թէ ճեղքելու հրամանը իրենց հաղորդուած է «օդանաւէ մը արձակուած հրամանագրով »:

Տրուած հրամանը կը գործադրուի կայծականային արագութեամբ : Հարաւ. Քորէայի ուժերը, շատ քիչ դիմադրութիւն գտնելով նախ գրաւեցին Եանկեանկը եւ ապա արագօրէն առաջ շարժելով հասան Քանգոնկ քաղաքը, սահմանագծէն 50 քիլմ. դէպի հիւսիս: Այսպէսով հարթած կ'ըլլան անոնք ճամբան դէպի Վոնզան, որ սահմանագծէն 100 քիլմ. դէպի հիւսիս կարեւոր նաւահանգիստ մըն է: Կը կարծուի թէ թշնամին այս քաղաքին շուրջը պիտի կազմակերպէ ուժեղ դիմադրութիւն մը, մայրաքաղաք Փեոնկ – Եանկի ճամբան խցելու համար :

Հարաւային Քորէացիներու յառաջխաղացումը կը կատարուի՝ ծովեզերքը քերող նաւատորմի եւ ամերիկեան օդանաւերու պաշտպանութեան տակ: Օդանաւերը անխնայ կը ռմբակոծեն թշնամի քաղաքները, օդանաւային կայանները, երկաթուղիները, մթերանոցներն ու զինուորական համախմբումները զուգահեռականի հիւսիսային կողմը: Բուռն կերպով ռմբակոծուեցաւ հիւս. Քորէայի մայրաքաղաքն ու Նանամը, որ կը գտնուի խորհըրդային սահմանագլուխէն ա100 քիլմ. դէպի հարաւ: Այս սահմանագլուխէն 50 քիլմ. դէպի հարաւ ոչ մէկ կէտ ռմբակոծելու մասին խիստ հրա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐԸ

Ոչ թէ երկու կատտինալ՝ այլ, հիմա, եթէ առաջարկեն քանի մը մարեշալ ալ կլլել, պիտի ընդունիմ բարբարոս ախորժակով։ Մե՛ղք որ մերժեցի, կարծելով թէ ինքնեկ նիրհը պիտի օրօրէ երազներս։

«Պարոն 18»ին հազը չէ որ արգելք կ'ըլլայ աչք գոցելու։ Ընդհակառակն կ'ուզէի որ ան, ցերեկուան պէս զգացնէր իր ներկայութիւնը, մինչդեռ ան հիմա խորունկէն կը քնանայ։ Թէեւ հազը արթուն է միշտ, բայց չի կրնար խափանել սա կաթիլներու հոգեհան թափթափը։

Թիւ 14ը այսօր կը գանգատէր թէ ախորժակը փախած է։ Դժգոհ էր մանաւանդ որ իր ծորակը չի գործեր առաջուան պէս, վայրկեանը անգամ մը։

Պատճառը կաթիլներն են, իր կաթիլները, անիծուած, անպատկառ կաթիլները թըք, թիք, թըք, որ երկար երթ ու դարձի զոյգ՝ ձգախէժէ խողովակ մը աղեգալար՝ զանոնք կը փոխադրէ Պարոն 14ին թորիչ պարկին մէջ, բարձր ձողէ մը առկախ ամանէն, օր ու գիշեր յամրաբար սահելով մղել մղուելով ծալքէ ծալք պրպտելով բոլոր խորշերը։ Որսորդ մանրէներու գոյամարտն է որ տեղի կ'ունենայ Զօրավար Գիտութեան հրամանով։

Պարոն 14ը նորահաս պատանիի մը երեւոյթով երիտասարդ մըն է, հետը բերած է պատմութեան անցած փոսթ ա կալէն մը ու չեմ գիտեր թէ որ ձայնալիքին կ'ունկնդրէ, ընկալուչը զետեղած օդանաւորդի մը հանդիսաւորութեամբ։ Ու հպարտ է աքլորի մը պէս։

Ան կարճլիկ մայր մը ունի գզգզուած՝ զուլու մազերով, գլուխը փակած ողնասիւնին, որ ժամը 20էն առաջ միայն կ'այցելէ իր տղուն, եւ երկու կարեւոր բաներով կ'արդարացնէ իր ներկայութիւնը.— Երթեւեկին երկու համբոյր՝ եւ անութին փակած ծրար մը ուտելիք։ Տղան առաջին արարողութիւնը կարճ կը կապէ, յօշոտելու համար մօրը բերած ուտելիքները, մինչդեռ սրահէն աւելցուքը՝ ջոկեր մը կամ երամակ մը խոզերու դիւրաւ կը կշտացնէ ամէն օր։ Հողմաբեկ մորճիկի մը երեւոյթով մայրիկը գիշերները արտօնուած է այցի գալու իր զաւկին, իր խրճիթի միակ սիւնին, եւ ողբերգութիւնը ատով կը պարզուի։ Ուղղակի աշխատանոցէն կուգայ մախաղի պէս բան մը ուսէն կախ, ու ցաւի ահազին բեռան տակ կքած։

— Թի՛կ, թը՛ք, թա՛ք, կաթիլներու ձայնը չի ձգեր որ քնանամ, կապոյտ փոքրիկ լուսակն ալ կը մարմրի։ Սրահը կատարեալ չիրմաստան մըն է, զառանցանքով, խորահունչ հառաչանքներով միայն տարբեր։ Բազմահազար ծղրիթներու զզուելի խառնիճաղանճը գլխուս մէջ՝ չի կրնար դադրեցնել կաթիլներու ձայնը։

— Թիկ, թակ թակ թակ։ Հաճելի է ջուրին երաժշտութիւնը. ժայռերէ թափած համանուագով, ջրվէժներու արտաբերած անվերատեղծելի, անկանոն, անարուեստ ներդաշնակութեամբ։ Անձնասէր դարձած եմ ու կ'ամչնամ խոստովանիլ թէ՝ ոչ մէկ հիւանդով չեմ հետաքրքրուիր այլեւս։ Ախ, սա ահազանգեր ծնող լռութեանը մէջ, կաթիլներու անդադրում ծակծըկոցը։ Ինծի ինչ թիւ 24ին վիճակը, որուն պատճառով ներքին երկու բռնակալ ձայներէս մին մորակեց հոգիս, ինքներէնս բաւական զարմացայ, զուարճացայ, ամչցայ, մարած մոմի պէս մխացի եւ ալ չեմ ուզեր այդ հիւանդին վրայ մտածել։ Բայց ան երբ առաջին անգամ սկսաւ գալարաձայն կաղկանձել, սանձարձակ պառաչել, ես զարմացայ թէ պառաւ կին մը ինչ գործ ունի մեր սրահին մէջ, եւ գիտես համոզուած յաշտ՝ հաշտուեցայ, անոր ներկայութիւնը կապելով վարկածի մը թէ գոնէ այրերը կնոջ մը ներկայութեան այլեւս պիտի զսպեն իրենց ցաւերը, եւ բարձրաղաղակները պիտի աքցանուին իրենց ծնօտներուն մէջ։ Բայց կ'ամչնամ, այս ամէնքը չփոթ սխալներ են միայն, որովհետեւ այսօր կրցայ ստուգել որ թիւ 24ը ոչ թէ պառաւ մըն է, այլ երիտասարդ մը, ամբողջովին ոսկրակոյտ դարձած, պուլվառի տղու մը անաղարտ դիմագծով։ Կէնկէթները կը յիշե՞ն հիմա արդեօք, խեղճ տղայ։

«Մեր» սրահը աւելի պատուհան ունի քան որմ, որոնցմէ կը պարզուի կիսատ համայնապատկեր մը կառափնային։ Ծառերու գագաթներ կ'երեւան, որոնք այս ժամուն եղերամայրերու պէս իրենց գլուխները կը տարուբերեն կուրծք ծեծելու շարժուձեւերով։ Կ'ուզէի անոնց՝ — ծառերու — ճամբով երթալ բարդիներու, սպիտակ կաղամախիներու ծփծփուն հովանուտները, խորհրդաւոր թաւուտներու թնճուկներէն խոցոտուելու գինով։ Բայց՝ սա կաթկթուքը սարդի մը պէս իր ոստայնին մէջ բռնած կը քամէ ուժերս։

Կարծես բռնակալներու տանջարանին մէջ ըլլայի, ենթակայ՝ (ջուրի պատիժին» ուր աներեւակայելի, ոչ խոստովանելի չարչարանքներու կը մատնուին մարդիկ՝ իրենց նմաններէն, մարդակերպ հրէշներու ձեռքով շատ անգամներ՝ անմեղ մարդոցմէ անգոյ գաղտնիքներ կորզելու միտումով։ Այս միջոցիս կարծես ես ըլլայի «դատապարտեալը», ահա երկու մարդակերպ հրէշներ, կարճ շղթաներ կ'ամրացնեն ոտքերէս, թեւերէս, ու պարանոցէս, կը գիտակցիմ որ այս անգամ խոր նկուղին մէջն եմ եւ ողջ։ Ապրելու գիտակցութիւնը եռացած հոսանքով կը լեցուի երակներուս մէջ, ամբողջ մարմնով հետզհետէ մաղմաղ կրակի մէջ կ'իյնամ եւ ահա այդ միջոցին զով կաթիլ մը թրփ, ճիշդ գլխուս գագաթին վրայ կ'իյնայ։ Ինչ լաւ է, կաթիլ մը եւս, կաթիլ, կաթ, կըթ, կըթ բայց վերջ չկայ, եւ կարելի չէ խուսափիլ այդ սաթայէլական կաթկթոցէն կարճ շղթաները, հիւանդանոցի մահիճներուն պէս կը պարտադրեն կաթիլներուն։ Մինչդեռ կաթիլները ժայռեր իսկ կը գլորեն դէպի ձորերը։ Ինչպէ՞ս դիմանալ «կաթիլներու պատիժին» ու չմեկնիլ, մարդ ծնած ըլլալուն զղջալով։ Եւ այս տղան յոյսը դրած է կաթ կըթ, կըթ կաթ – իլ - ներուն վրայ որոնք տարբեր են զինք հօս բերող միւս թըշուառական կաթիլներէն։

— Կաթ – կըթ, կըթ – կաթ անիմանալի, աներեւոյթ պայքարը կը շարունակուի լոյսին ու խաւարին մէջ։ Զօրավար Գիտութիւնը պիտի յա՞ղթէ, «այդ է հարցը»։ Մինչ այդ՝ ես հաճոյքով պիտի կուլ տայի քանի մը կարտինալ կամ ժեներալ ի խնդիր թմրութեան...։

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Նոր Նախիջեւանի եւ Հիւսիսային Կովկասի թեմերը

ԽՄԲ.— Նոր Նախիջեւանի եւ Հիւսիսային Կովկասի Հայոց Թեմերու առաջն. փոխանորդ Կարապետ վրդ. Ասլամազեան 1949ին հովուական այցելութիւն մը կատարած ըլլալով, գրի առած իր տպաւորութիւնները, «Էջմիածին» ամսագրի Մայիս – Յունիսի միացեալ թիւին մէջ։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Կաթողիկոսը բարի ճանապարհ մաղթելով ըսած է, «Հայր Կարապետ ես գիտեմ, որ դուն կամք ունիս, դու սիրում ես ժողովրդին եւ խօսիլ գիտես, գնա աշխատիր, օգտակար եղիր մեր Եկեղեցուն եւ մեր սիրելի ժողովրդին։ Ես հաւատացած եմ դու կը սերտացնես Նոր Նախիջեւանի եւ Հիւսիս. Կովկասի թեմի հաւատացեալների կապը Մայր Աթոռի հետ»։

Նոր Նախիջեւանի մէջ, ռուս ժողովուրդի հետ միասին, կ'ապրին բազմաթիւ Հայեր։ Քաղաքին մէջ կայ երկու եկեղեցի, մէկը Ս. Լուսաւորիչ միւսը՝ գերեզմանատան Ս. Կար. եկեղեցին։ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին ունի 2 հովիւներ, Մկրտիչ Ա. քհնյ. Զորչոփեան եւ Գէորգ քհնյ. Դաբբինեան։ Եկեղեցին ունի նաեւ քառաձայն խումբ, զոր կը վարէ Գէորգ քահանան։ Եկեղեցին բաւական մեծ է եւ գեղեցիկ, ունի ընդարձակ ծառազարդ բակ։

Բաւական գեղեցիկ է նաեւ Նոր Նախիջեւանի գերեզմանատան Ս. Կարապետ եկեղեցին, շրջապատուած ծառերով ու ծաղիկներով։ Գերեզմանատունը կը պատկանի Հայերուն եւ Ռուսերուն։ Հոգեւոր հովիւն է Յուսիկ քհնյ. Զանգուլեան, համեստ եւ բարձր բարեմասնութիւններով օժտուած։ Այս եկեղեցիին մէջն է նաեւ ռուս քահանան, եղբայրական մտերմութեամբ կապուած Յուսիկ քահանայի հետ։

Մեծ նուիրումով կ'աշխատին երէցփոխները, մանաւանդ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիի երէցփոխ Եփրեմ Շիշմանեան, ինչպէս եւ գերեզմանատան եկեղեցիին Աւդէի Բաբիկեան որ ջանք չեն խնայեր գեղեցկացնելու եւ կազմակերպելու եկեղեցիներու եկամուտները։

Կարապետ վրդ. այցելած է նաեւ Չալթը ու Թոփտի հայաբնակ գիւղերը, ուր կան հայկական դպրոցներ եւ եկեղեցիներ։ Բոլոր գիւղացիներն ալ իբրեւ կոլխոզնիկներ կ'ապրին «փարթամ կեանք», ունին սեփական մէկ յարկանի բնակարաններ, իրենց յարմարութիւններով ու բակով։ Սենեակները մաքուր են եւ կարասիները ճաշակով դասաւորուած։ Այս երկու գիւղերուն մէջ կան հոյակապ եկեղեցիներ։ Կարապետ վրդ.ի եւ իրեն ընկերացող Մկրտիչ Ա. քհնյ.ի եւ երէցփոխ Շիշմանեանի յանձնարարութեամբ Չալթը գիւղին մէջ կը հաւաքեն 4620 րուպլի եկեղեցիին վերանորոգման համար (վնասուած պատերազմի ռումբերէն)։ Չալթը գիւղին քահանան, խոհուն, միջնակարգ կրթութեամբ, իսկ Թոփտի գիւղի քահանան Տ. Յակոբը դատիարակուած՝ համեստ է։

Մեծ Սալա գիւղը որ 18 քիլոմեթր է Ռոստովէն, ունի վիթխարի բարձրութեամբ եւ մեծութեամբ եկեղեցի։ Սալացիներու մշակութային կեանքը մեծ հիացում պատճառած է, մաքուր սենեակներ, գեղեցիկ կարասիներ քաղաքավար վերաբերմունք։ Կոլխոզնիկներու բնակարաններուն մէջ կան ելեկտրական լոյս, ռատիօ – ընդունիչ, հեռախօս եւայլն։

Նոր Նախիջեւանէն վերջ այցելած են Արմաւիր, որ ամբողջ Կովկասի ամէնէն գեղեցիկ եկեղեցին ունի։ Քահանան է Գրիգոր Անանեան որ կրցած է եկեղեցիի շուրջ հաւաքել հաւատացեալները։ Շատ սերտ յարաբերութիւն կը տիրեն Հայ եւ ռուս հոգեւորականներու միջեւ։ Արմաւիրէն վերջ մեկնած են Ջաուձիկայս (Նախկին Վլադիկովկաս)։ Հայոց եկեղեցին բաւական հին կառուցուածք ունի, հաստ սիւներ, որոնց վրայ կը խոյանայ գմբէթը։ Քահանան է Վահան Թաւաբէկեան, ճեմարանաւարտ, պատրաստուած անձնաւորութիւն։ Մեծ հեղինակութիւն կը վայելէ երէցփոխ Բէկլարեան, խոհեմ, կազմակերպչական մեծ ընդունակութեամբ օժտուած անձնաւորութիւն մը։

Ջաուձիկայէն մեկնած են Կրասնոտար։ Եկեղեցին փայտաշէն է, ընդարձակ։ Քահանան է ծերունի Վահան Մկրտիչեան, հեզաբարոյ հովիւ մը, որ մեծ հեղինակութիւն ունի համայնքին մէջ։

Կրասնոտարէն մեկնած են Բուդիոնովսկ, որ ունի փայտաշէն եկեղեցի։ Քահանան է Յակոբ Տէր Յակոբեան։ Բոլոր Հայերը կը խօսին մայրենի լեզուն։

Այցելած են նաեւ թեմի միւս քաղաքները։

Ամէն տեղ հայ համայնքը յարգալիր ընդունելութիւն կատարած է։ Եկեղեցիներուն մէջ մեծ հանդիսաւորութեամբ կարդացած են կաթողիկոսին կոնդակը, որ խոր տպաւորութիւն թողած է։

Միեւնոյն ատեն Կարապետ վարդապետ խօսած է Հայաստանի վերելքի, կրթական – գիտական հաստատութիւններու, գիտահետազօտական հիմնարկներու, գործարաններու մասին։

Կարապետ վարդապետ ամէն տեղ այցելութիւն տուած է Ռուս հոգեւորականներուն եւ ընդունած անոնց փոխ – այցելութիւնը։

Հայրապետին յոբելեանը որ պիտի կատարուէր Սեպտեմբեր 30ին, մեծ ուրախութիւն պատճառած է Նոր Նախիջեւանի ժողովուրդին ուր կաթողիկոսը բարեկամներ եւ աշակերտներ ունի Հայոց դպրոցին մէջ իր մանկավարժական աշխատանքներու շրջանէն։ Թեմին բոլոր համայնքները պատշաճ վայելչութեամբ պիտի տօնեն Հայրապետին յոբելեանը։

Բոլոր այս համայնքներուն մէջ հաւատացեալները վառ զգացումներով կապուած են Մայր Աթոռին։ Եւ կ'աշխատին նիւթապէս օգնել ճեմարանին։

ԶՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

ՔՆԱՑՈՂ ԳԻՒՂ ՄԸ ԿԸ ՍԱՀԻ ԳԵՏԻՆ ՄԷՋ

Շուէտի Կոթէնպուրկ քաղաքին մերձակայ Սուրթէ գիւղը, որ երկու հազար բնակիչ ունի, անցեալ ուրբաթ առաւօտ սահելով ինկած է մէկուկէս քիլմ. հեռու գտնուող գետին մէջ։

Սահանքը, որ դիւրացած էր գիւղին բլրակողի մը վրայ կառուցուած ըլլալուն պատճառով, առաջ եկաւ գիւղին տակը գտնուող կաւային զանգուածի մը տեղափոխութենէն։ Շաբաթներով տեղացող անձրեւները շարժման մէջ դրածէին այս հսկայ ցեխակոյտը, որ առտուան ժամերուն իր հետ քշեց նաեւ գիւղը, տուներու մէջ կամ ճամբաներու վրայ գտնուող իր բնակիչներովը միասին։

Բնակիչներուն կէսը իրենց անկողիններուն մէջ կը գտնուէին դեռ, երբ սարսափահար արթնցան երկրաշարժի նմանող ցնցումներով եւ արթուն մնացած մարդոց խելայեղ ճիչերով։ Շատեր կը պոռային, թէ «աշխարհի վերջն է»։ Կարգ մը տուներ մինչեւ իրենց տանիքները մխրճուած էին ցեխի մէջ։ Առաջին քշուողները եղած են եռայարկ շէնքերէ բաղկացած եւ 500 բնակիչ ունեցող թաղամաս մը, երկաթուղիի կայարանը եւ բանուորական բնակարաններ։ Երկաթուղիի գիծ մը եւ խճուղիի մը կէսը անհետացան։ Ելեկտրական հոսանքի թելեր եւ կազի ու ջուրի զետեղումներ կծիկներու վերածուեցան։ Բեռնատար կառախումբ մը ինկաւ գետին մէջ։ Հեծանիւի վրայ ճամբորդ մը գտնուեցաւ ճիշդ այն կէտին վրայ, ուր ճամբան երկուքի կը կիսուէր։ Մարդը հազիւ կրցաւ ցատկել եւ ազատիլ։ Շատ մը մարդիկ կըրցան դուրս գալ իրենց տուներու կտուրներէն։ Ազատարար խումբեր փութացին աղէտի վայրը, տապալած տուներու մէջ գտնուողները փրկելու համար։ Քանի մը մեռեալներ եւ շատ մը կորսուածներ կան։

Այնճար երէկ եւ այսօր

ԱՅՆՃԱՐ (Լիբանան), 10 Սեպտ.— Հերոսական Ճէպէլ Մուսայի պարտադրուած բռնագաղթի տասնըմէկամեակը քանի մը օրէն կը լրանայ :

Հեռաւոր ու պաշտելի Ճէպէլ - Մուսայի հայրենակ վեց գիւղերու չարաչուք արտագաղթը սկսաւ 1939 Յուլիս 17ին եւ վերջ գտաւ Յուլիս 23ին : Վեց օրուան մէջ դատարկուեցաւ մեր ծննդավայր - հայրենիքը, զոհ դառնալով քաղաքական մութ ու նենգ խաղերու :

Օրերով ու շաբաթներով, կիզիչ արեւուն տակ, կայանէ կայան փոխադրուելով, 1939 Սեպտեմբեր 14ին վերջապէս հասանք մեր վերջի կայանը՝ մեր այժմու բնակավայրը, Այնճար, ուր կ'ապրինք տասնըմէկ տարիներէ ի վեր :

Այնճար, որ կը նշանակէ բխող ակ, զուտ հայաբնակ գիւղաքաղաք մըն է, բաղկացած միայն Ճէպէլ - Մուսայի վեց գիւղերու (Եողուն Օլուգ, Խտըրպէյ, Վագըֆ, Գէպուսիյէ, Պիթիաս եւ Հաճի Հապիպլի) հայ բնակիչներէն : Առժամաբար հոս փոխադրուած են նաեւ մեզի պէս իրենց հայրենիքէն զրկուած տարաբախտ Պաղեստինցի արաբ գաղթականներ :

Այնճար կը գտնուի Պէքաայի ընդարձակ դաշտին, Լիբանանի եւ Սուրիոյ ճիշդ սահմանագծին վրայ, Պէյրութն ու Դամասկոսը, երկու մայրաքաղաքներն իրար միացնող խճուղիէն քանի մը վայրկեան հեռու : Գիւղաւանի երկայնքն է 1800 մեթր, իսկ լայնքը՝ 600 մեթր, կը բաղկանայ 1064 տուներէ :

Տուները մէկական սենեակ ունին միայն, որոնք թէ ննջասենեակի, թէ ճաշասենեակի, թէ խոհանոցի եւ թէ հիւրանոցի դեր կը կատարեն : Գիւղաւանին բարձրութիւնն է ծովու մակերեսէն 912 մեթր :

Այնճարէ՝ հայկական այս նորակերտ բոյնին կառուցման պատմութեան հետ կապուած կը մնայ ընկեր Մովսէս Տէր Գալուստեանի անունը : Ճէպէլ - Մուսայի արժանաւոր այս զաւակը ըրաւ ինչ որ պէտք էր ընել հերոսական այս ժողովուրդը անստուգութենէ փրկելու համար :

Ձմեռները երբեմն խիստ, երբեմն մեղմ են : Տարի կ'ըլլայ, որ մէկ մեթր թանձրութեամբ ձիւն կուգայ : Երբեմն ալ ձմրան արեւոտ օրերը գարնան տպաւորութիւն կը ձգեն :

Այնճար ունի առատ եւ անսպառ ջուր : Կլիման շատ առողջարար է ու չոր : Խոնաւութիւնը բնաւ զգալի չէ : Մալարիան այժմ կարծես բոլորովին չքացած է, տարիներ շարունակ բազմաթիւ զոհեր խլելէ ետք :

Այժմ ժողովուրդին առողջական ընդհանուր վիճակը գոհացուցիչ է : Երբեմնի դալկահար դէմքերը, ամէն տարիքէ եւ ամէն սեռէ, այսօր դարձած են վարդագոյն, նոր կեանքի պայմաններուն հետ :

Նոր կազմուած վիճակագրութեան մը համաձայն, գիւղաքաղաքիս այժմու բնակիչներուն ընդհանուր թիւն է 3367 հոգի, բաղկացած 611 ընտանիքներէ, հաշուելով նաեւ այն ընտանիքները, որոնք, գործի բերումով, առժամաբար կը բնակին Պէյրութ, Դամասկոս, Հալէպ, Թրիփոլի եւ այլուր : Մեր այս կազմած վիճակագրութեան մէջ անշուշտ կը մտնեն նաեւ ներգաղթէն ետք տեղի ունեցած բնական աճը եւ նոր կազմուած ընտանիքները : Երկու կարաւանով կատարուած ներգաղթէն առաջ տեղւոյս բնակիչներուն ընդհ. գումարն էր 4756 :

Հոս կան երեք յարանուանութիւններ, հայ լուսաւորչական, հայ կաթողիկէ եւ հայ աւետարանական : Ունին իրենց առանձին եկեղեցիները : Հայ լուսաւորչականները կը կազմեն բացարձակ մեծամասնութիւն, 80 առ հարիւր համեմատութեամբ : Թերեւս քիչ մըն ալ աւելի ; Մեծ եկեղեցի չունինք : Մատուռներու մէջ կը կատարուին արարողութիւնները : Նախկին շրջանին, երբ նոր էինք հաստատուած հոս, եկեղեցական արարողութիւնները տեղի կ'ունենային Վրան - Եկեղեցիին մէջ : Սակայն երբ կառուցուեցաւ Մուսա - Լերան հայ ազգ. «Յառաջ» վարժարանի գեղեցիկ շէնքը, որ իր տիրական դիրքովը կ'իշխէ բովանդակ Այնճարի վրայ եւ որուն կառուցումը կը պարտինք Փարիզի մեր յաւէտ սիրելի «ՅԱՌԱՋ»ին, եկեղեցին ալ փոխադրեցինք հոն : Այժմ նոյն շէնքը թէ դպրոցի եւ թէ եկեղեցիի դեր կը կատարէ, գոհացում տալով մեր մտաւոր եւ հոգեկան պահանջներուն :

Յ. Գ. ՊՈՒՐՍԱԼԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ՎՏԱՐՈՒՄԸ

ԱՆԳԱՐԱ, 26 Սեպտ.— Սոֆիայի ձայնասփիւռին կողմէ հրատարակուած ծանուցագիրը նոր յանձնուեցաւ : Այս պարագան միջազգային կանոններուն հակառակ կը նկատուի եւ ջղագրգռութիւնը կը շարունակուի Անգարայի մէջ : Մէկ կողմէ Պուլկարները համախումբ տեղահան կ'ընեն Թուրք փոքրամասնութիւնը եւ միւս կողմէ վիրաւորական խօսքերով իրականութիւնը սքօղել կ'ուզեն : Արար - աշխարհ կը խոստովանի թէ երեք ամսուան մէջ անկարելի է 250 հազար հոգի այլուր փոխադրել, բնականոն պայմաններու տակ, անոնց ինչքերն ու կալուածները պահպանելով :

Պուլկարներու ելոյթը բնաւ չի պատշաճիր բարիդրացնութեան սկզբունքներուն, այլ կը ձգտի վէճ եւ խնդիր յարուցանել եւ մտքերու մէջ տեւական չփոթութիւն ստեղծել, Թուրք կառավարութիւնը արժանի պատասխանը պիտի տայ պուլկարական ծանուցագրին :

Մինչ այդ գաղթականները ամէն օր կը խուժեն Էտիրնէ : Երեք օրուան մէջ 1800 հոգի եկան : Այսօր ալ 500 գաղթական եկան Էտիրնէ, 234 հոգի կառախումբով Իսթանպուլ ղրկուեցան : Միայն թէ Թուրք իշխանութիւնը արթուն կը հսկէ, եւ գաղթականներուն հետ ղրկուած Գնչուներու քանակը ճշդուեցաւ, եւ այդպիսիները զատ շէնքի մը մէջ հսկողութեան տակ առնուեցան : Գնչուները անմիջապէս Պուլկարիա վերադարձնելու համար մէկ քանի օրէն համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ երկու կառավարութեանց միջեւ :

Բացարձակապէս հաստատուած է թէ Պուլկարները կ'ուզէին զօրաւոր Հինգերորդ Թեւ մը տարածել Թուրքիոյ մէջ, եւ այս նպատակով ղըրկած են այդ Ղըպտիները, անոնցմէ օգտուելու համար : Ճշդուած է որ եկած Գնչուներուն մէջ համայնավար գործակալներ կան : Պուլկարները արդէն դիտմամբ ստեղծեցին գաղթականական խնդիրը, որպէսզի կարմիր գործակալները դիւրաւ սպրդին փտարանդիներուն հետ : Վերջին անգամ հազար Գնչուներ ղրկուած են Թուրքիա, զանազան հնարքներով : Կառավարութիւնը ամենակարճ շրջանի մէջ պիտի հաւաքէ եւ վերադարձնէ այս մարդիկը :

ՀԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՉԿԱՅ ԻԶՄԻՐԻ ՄԷՋ

Ֆալիհ Ըըֆքը Աթայ կը գրէ Ճիւմհուրիյէթի մէջ.

— Աչքերովս տեսայ թէ «Կեավուր Իզմիր»ը ինչպէս այրելով մոխիրի վերածուեցաւ եւ ցաւը կը պահեմ սրտիս մէջ : Հանրապետութիւնը նորոգեց Իզմիրը, Թուրք Իզմիր մը ստեղծեց, հինէն աւելի լաւ ճամբաներով, թաղերով, մթերանոցներով, զբօսատեղիներով, եւն. : Ամէն ինչ լաւ է, բայց հին կեանքը չեն կրցեր վերահաստատել Իզմիրի մէջ : Ով որ Իզմիրի մէջ դրամ կը շահի, կուգայ Իսթանպուլ ապրիլ : Հին կեանքը, ընկերային կեանքը եւ մանաւանդ այր ու կնոջ միութիւնով ստեղծուած կեանքը վերատեսնել կ'ուզենք Իզմիրի մէջ :

Այդ մթնոլորտը կը գտնենք միայն Իսթանպուլի մէջ, ուր հաւաքուած են քրիստոնեայ փոքրամասնութիւնները եւ մանր - Ֆրանսական գաղութները :

Կեավուր որակուած Իզմիրը այսպիսի կեդրոն մըն էր ահաւասիկ : Երբ բագինոն, քլիւպը, փողոցը եւ ճաշարանը «ամուրի»անման են, հաւաքականութիւնները ընկերութիւն չեն նկատուիր, այլ բազմութիւն պարզապէս : Մեր աւանները, քաղաքները չէն չեն, որովհետեւ կին չկայ : Մենք հարէմին վարագոյրը պատռեցինք, բայց չկրցանք կործանել զայն :

Զարմանալի պարագայ մըն ալ. երբեմն Անգարայի եւ Իսթանպուլի բարեկամներուս կը հարցնեմ թէ ինչու Իզմիր չեն երթար.— Պանդոկ չկայ, կը պատասխանեն : Իսկ Իզմիրցի կարճամիտներն ալ հետեւեալ պատասխանը կուտան.— Յաճախորդ չկայ որ պանդոկ շինենք :

Եւ խորհիլ որ Իզմիր արեւմտեան աշխարհին համար օրօրան մըն է, Պէրկաման մէկ կողմ, Եփեսոսը միւս կողմ : Հապա՞ արդիւնաւոր գօտիները, որ քիչ մնաց խեղդամահ պիտի ընէին Իզմիրը :

Տօնավաճառը լաւ խորհեցան, աւերակները չէնցան, տնկուած ծառերը հասակ նետեցին, բայց արդիւնքը մէջտեղն է, այս բոլորը անբաւական են Իզմիրի համար :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մարսէյլէն կը լսենք թէ Ալքազ (Յակոբ Գազանճեան) ձեռնարկած է հապարակ հանելու քսանըհինգ ձայնապնակներ յիսուն հայկական երգերով, Polydor ընկերութեան միջոցաւ :

Այդ ձայնապնակներուն համար Մարսէյլէն խումբ մը երիտասարդ սիրողներ Օր. Սիւզան, Օր. Մառի Սիմոնեան, Օր. Ա. Սերինկիւլեան, Օր. Զորպաճեան, Պ. Ս. Աւտոյեան Պ. Չէօրէքճեան (ջութակ), Փարիզ գալով, երգած են ծանօթ եւ սիրուած ազգային կամ ժողովրդական եղանակներ, ինչպէս եւ երկու գեղեցիկ բանաստեղծութիւններ Սիամանթոյէն :

Վստահ ենք թէ հանրութիւնը ջերմապէս պիտի քաջալերէ այս ձեռնարկը, որ գնահատելի է ամէն կերպով, իբրեւ նոր ազդակ մը ազգապահպանման :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԲԱՌԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԷ ԱՆԳԼԵՐԷՆ : Կազմեց՝ Մեսրոպ Կ. Գույումճեան : 1150 էջ : ընտիր տպագրութեամբ : Բուն բառարանի մասէն զատ, կը պարունակէ մասնագիտական բառգրքոյկ առեւտրական, բժշկագիտական, երաժշտական, զինուորական, իմաստասիրական գիտութեանց մասին, քերականական գիտելիքներ, առեւտրական կրճատումներ, վեցլեզուեան առեւտրական բառգրքոյկ եւ ուրիշ բազմազան ծանօթութիւններ :

Գին (կաշեկազմ) Ֆրանսայի համար 3000 ֆր., ուրիշ երկիրներ՝ տասը տոլար : Հասցէ.— P. O. Box 812, Caire (Egypte) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (189)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Եւ ահա մինչդեռ նա պատմում էր, իսկ սանձահարուած գազանը լսում էր հաճութեամբ, յանկարծ Ներս մտաւ կոյս Հեղինէն եւ յայտնեց որ զանգատներ ունի :

Նա հագել էր նոր շորեր, խոնարհ էր, վերին աստիճանի պատկառանքով էր վերաբերւում Թուրք իշխանաւորին : Սեւ գլխաշորի տակից դուրս թափուած նրա սպիտակ մազերը այդ ժամին մի առանձին յարգանք էին ազդում : Բոլորովին անարդար բան էր երեւում, որ նրա մտնելուն պէս ոչ ոք ոտի չկանգնեց, պատիւներ չարաւ : Բէկը, ընդհակառակն, մի թթու դէմք ցոյց տուեց : Նրան խանգարեցին, նա անբաւական էր ...

Հեղինէն նկատեց այդ բանը, բայց արդէն սկսել էր, այլեւս ետ կանգնել չէր կարելի : Ասաց, որ կուսանոցում ապրում են աշխարհից հեռացած աղջիկներ, որոնց գործը միայն աղօթք անելն է, ապաշխարելը, իրանց մեղքերի համար լաց լինելը. նրանք երբեք գործ չեն ունեցել դրսի հետ, նրանք մեռած են աշխարհային գործերի համար : Եւ սակայն կուսանոցի դռնով ներս էր մտել Քէօսա Մուխտարը, մտել էր զոռով (բռնի), ուշադրութիւն չդարձնելով կոյսերի դիմադրութեան, աղաղակների վրայ : Նա դիտեց վանքի բոլոր անկիւնները, մտաւ կոյսերի խուցերը, տեսաւ ամէն ինչ : Բայց կուսանոցը նրա տեղը չէ. ինչո՞ւ է մտել... Հեղինէն աղաչում է՛ր, որ Բէկը իր պաշտպանութեան տակ առնէ կոյսերի վանքը :

— Շա՞տ են քո աղջիկները, հարցրեց Բէկը :

— Ութը հոգի :

— Ջահի՞լ են ...

Դողդոջուն ձայնով արտասանուեցին մի քանի անորոշ, խուսափողական պատասխաններ : Բայց ի զուր. Բէկը թոյլ չտուեց շեղուել, բարկացաւ : Եւ կոյսն ստիպուած եղաւ խոստովանել, որ կան ջահիլներ :

— Կեավուրները միշտ խաբում են... Ինչո՞ւ ես լեզուդ ծամծամում... Ջահիլութիւնը դեռ բաւական չէ, դու այն ասա, գեղեցի՞կ են...

Նրա զզուելի ծիծաղը մայրապետի մէջ մի յամառութիւն հաստատեց, կրօնաւորի այն յամառութիւնը, որ մարտիրոսների դարում տանում էր նրան դէպի տանջանքներ եւ մահ : Բայց Հեղինէին յամառութիւնը միայն լռութեան մէջ էր. նա միտք չունէր խոնարհ ու ցած աղաչաւորի դերից դուրս գալ : Եւ չվրդովուեց, երբ Թուրքը նոյն լիրբ եղանակով շարունակեց .

Առանց քո ասելու էլ հասկանում եմ որ գեղեցիկ են... Եթէ սատանայի պէս անշնորհ լինէին, Մուխտարը, միամիտ մնացիր, չէր մտնի ձեզ մօտ... Նա լաւ է ճանաչում իր ապրանքը :

Անպատասխան թողնելով այդ խօսքերը, պառաւ կոյսը սկսեց խօսել երկնքի, Աստուծու մասին, մէջտեղ բերեց քրիստոնեաների սրբութիւնները, ասաց որ սուրբ վայրերում չկան աշխարհային հասկացողութիւններ գեղեցկութեան եւ տգեղութեան մասին :

ԼԷՕ

հանդներ տրուած են ամերիկացի օդանաւորդներուն ։

Մաքրագործման գործողութիւններն ու ցրըուած զօրամասերու անձնատուութիւնը կը շարունակուին հարաւ. Քորէայի այն շրջաններուն մէջ, ուր պաշարուած են հիւս. Քորէացիները ։

╳ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, հիւս. Քորէացիները չեն պատասխանած զօր. Մէք Արթըրի վերջնագրին, ինչ որ տեղի կուտայ զանազան ենթադրութեանց ։

╳ Մ. Նահանգներու նաւային գործողութեանց հրամանատարը՝ ծովակալ Շէրմըն, յայտարարեց թէ ռուսական ականներ գտած են Քորէայի ջուրերուն մէջ։

╳ Հնդկաստանի վարչապետը Ներու, յոռետես յայտարարութիւններ ըրաւ կացութեան մասին։ Իր կարծիքով, նոր բարդութիւններ կրնան ծագիլ, եթէ պատերազմը շուտ չվերջանայ եւ յաղթականները չարունակեն յառաջ խաղալ դէպի հիւսխայինՔորէա, քանի որ սահմանին վրայ կան երկու զօրաւոր դրացիներ, Չինաստան եւ Խ. Միութիւնը ։

ԴԱՒ ՄԸ ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՄԷՋ

Աւստրիոյ ներքին նախարարութեան տեղեկութեանց համաձայն, համայնավարները դաւ մը սարքած են, տապալելու համար կառավարութիւնը ։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ կուսակցութեան փոթորիկ խումբերը որոնք սպառազինուած են ռուսական զէնքերով, որոշեր են գրաւել հանրային շէնքերը։ Միեւնոյն ատեն գաղտնի հրահանգներ տըւած են իրենց համակիրներուն որպէսզի խանգարեն կենսական հաղորդակցութիւնները։

Ներքին նախարարութիւնը որոշեց խմբովին արձակել բոլոր կասկածելի ոստիկանները։ Ասոնց մէջ կը գտնուին Վիէննայի ոստիկանութեան անդամներ եւ առնուազն մէկ հազարապետ որոնք բացէ ի բաց ներկայ եղած են համայնավարներու կողմէ սարքուած ժողովի մը ։ Կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած է չորեքշաբթի օրուան (այսօր) ընդհ. գործադուլին առթիւ։ Վիէննայի բանուորական թաղէն մէջ խուզարկութիւններ կատարուեցան տունէ տուն, զէնք փընտռելու համար ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԹԵՐԼԻՆԻ նոր գին մը պիտի որոշուի, համաձայն շրջած զրոյցներու։ Ելմտական նախարարին օգնականը Մ. Նահանգները պիտի երթայ, խորհրդակցելու համար այս հարցի մասին ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ (Վիէթ - Նամ) ապստամբներուն միջնաբերդը, Թայ Նկույէն Ֆրանսացիներուն ձեռքը ինկաւ բուռն կռիւներէ վերջ։ Այս յաղթանակով կը փարատի Թոնկինի սպառնացող վտանգը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՈՒՄԸ յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին պիտի արժէ երկու հազար միլիառ Ֆրանքի ծախք մը, որուն կէսը պիտի ստացուի Մ. Նահանգներէն։ Ֆրանսա, այս ծախքերը պիտի հոգայ 500ական միլիառ աւելցնելով 1951ի եւ 1952ի ելմտացոյցերուն մէջ, իսկ այս գումարները պիտի ճարուին սահմանուելիք նոր տուրքերով։ Այս երկու տարիներու ընթացքին Ֆրանսա պիտի զինէ 20 զօրաբաժիններ ։

Տէր եւ Տիկին Սմբատեան, Այրի Տիկին Պօյաճեան, Տիկին Զապէլ Համբարձումեան, Դեր. Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աղամեան եւ զաւակները, Պ. Նուպար Պօյաճեան, Այրի Տիկին Ա. Աղապէկեան եւ զաւակը, Բարունակեան, Սիւրմէեան, Րէիսեան, Քէպապճեան, Սիւրմէլեան, Պէտան պէյ, Դերձակեան եւ Մանկիկեան ընտանիքները եւ բոլոր բարեկամները խորին ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց եղբօր, աներձագին, զարմիկին եւ ազգականին՝

Պ. ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ
(Եղբայրը բանաստեղծ Սիամանթոյի)
որ տեղի ունեցաւ Սեպտ. 28ին, իր բնակարանին մէջ, 63 տարեկան ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, չորեքշաբթի, 4 Հոկտեմբեր, ժամը ճիշդ 2.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցէն, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի Thiais - Parisienի գերեզմանատունը ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Զարեհ Ռաֆայէլեան իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Փառնակ եւ Այրի Տիկին Պայծառ Պէյլէրեաններուն, ողբացեալ Պ. ՊԱՐԷՏ ՊԷՅԼԷՐԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ ։

Ծախու է

Իսսի հայաշատ թաղի մը մէջ նպարավաճառի բանուկ խանութ մը, տրամադրելի բնակարանով։

Պայմաններու համար դիմել ՏԻԿԻՆ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆի, 16 rue de la Défense, Issy les Moulineaux ։

Հացկերոյթ - խնջոյք

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն կազմակերպած է հացկերոյթ խնջոյք մը, այս կիրակի ժամը 19.30ին Café Le Cadetի վերնայարկը (17 rue Cadet, 63 rue Lafayette)

Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵԿԱԾ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու փափաքող ընկերներն ու համակիրները ։ Տոմսերու մասնակցութեան համար արձանագրուիլ մինչեւ ուրբաթ երեկոյ, Բալուեան, Հր. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը ։

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք.—

Պ. Նշան Համբարձումեանէ հազար ֆրանք, «Յառաջ»ի 25ամեակին առթիւ։

Նոյն առթիւ 500 ֆրանք Պ. Ղազար Ներկարարեանէ (Սարսէլ)։

╳ Պ. Ներկարարեան միեւնոյն ատեն հազար ֆրանք ալ կը տրամադրէ Աշնճարի «Յառաջ» դպրոցին ։

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՏԻԿԻՆ ՅԱՍՄԻԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ։

Պ. Նշան Համբարձումեան (ամուսինը) կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Ֆ. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 3000 ֆրանք՝ Սեբաստացի Մուրատ Ուսումն. Միութեան ֆոնտին։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

╳ Պ. Մանուկ Ատանացեան (Ամերիկայէն) փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Տիկին Յասմիկ Համբարձումեանի կը նուիրէ տասը տոլար Ֆ. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

Ն. Ս. ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի «Անդրանիկ» խումբի նոր շրջանի երգի եւ հայերէնի դասերը կը սկսին այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, դպրոցի սրահը։ Անշուշտ ներկայ պիտի ըլլան բոլոր ընկեր - ընկերուհիները։

Այս դասընթացքներուն կրնան հետեւիլ բոլոր այն երիտասարդ ու երիտասարդուհիները, որոնք թէեւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամ չեն, սակայն կը փափաքին սորվիլ մայրենի լեզուն, Հայոց պատմութիւնը եւհայերէն երգերը։



Օր. ԹԱԳՈՒՀԻ ԳԱՊԱՔՃԵԱՆ
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՍԱՅԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Պ. Կիւրեղ Եսայեանի ։

Փարիզ 1950 Օգոստոս Լա Սիոթա

╳ Ընկեր Ղազարոս Գապաքճեան իր աղջկան Օր. Թագուհիի ամուսնութեան առթիւ կը նուիրէ հազար ֆրանք Լա Սիոթայի Նոր Սերունդին, հազարական ֆրանք Կրընոպլի Կապոյտ Խաչին եւ Նոր Սերունդին ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ., Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Միջնադարեան հայ բանաստեղծութիւն», Քուչակեան տաղաչարք.— Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais)։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ս. Մինասեան» եւ «Յ. Շահրիկեան» խումբերը, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9էն, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն սովորաբար ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութիւնը, այսօր, Չորեքշաբթի իրիկուն՝ ժամը 9ին, 26 rue des Pâqueretteså սրահը (au Petite Auberge)։

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին (Սարսէլ)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

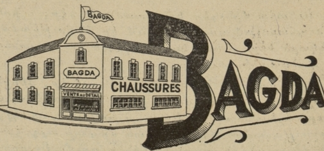
Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ ։

Նիւթ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ եւ իր ՀԻՄՔԵՐԸ

Պիտի խօսին ընկեր Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Պ. Գ. ԹԻՒԹԷԼԵԱՆ, ընկերներ՝ Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ եւ Մ. Խ. ԹԱՇՃԵԱՆ ։

Սիրով կը հրաւիրուին ընկերներ եւ համակիրներ, Կապոյտ Խաչուհիները, Նոր Սերունդի անդամները եւ հակիրները ։



Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամիս 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 6 Octobre 1950 Ուրբաթ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6273 — Նոր շրջան թիւ 1684

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐԵԼԻ ՉԷ ԱՆՃՐԿԻԼ

Տեսակ մը ունակութիւն դարձած է ամէնէն առաջ նիւթական դժուարութիւններու մասին խօսիլ, երբ հանրային ձեռնարկ մը կը ծրագրուի :

Այս պարագան աչքի կը զարնէ մանաւորապէս կրթական ճակատին վրայ :

Տակաւին այսօր ալ, քարացած նախապաշարումներ կը տիրեն դպրոցի, շէնքի, ծրագրի կամ վարժապետի մասին: «Այսպէս ալ կ'ըլլայ, այնպէս ալ» :

Հազարաւոր մանուկներ կը խամրին հասարակ մթերանոցներու, տաղաւարներու կամ ախոռներու մէջ: Ջոր գետնին վրայ: Խարխուլ նստարաններու առջեւ :

Որո՞ւ հոգ: Հերիք է որ կը բարեհաճին ծաղկոց մը կամ դպրոց մը պահել:

Խոստովանինք թէ յաճախ հոգեկան թշուառութիւնն է բուն պատճառը եւ ոչ թէ նիւթականը:

Ամէնէն անճար գաղութին մէջ ալ միջոցներ չեն պակսիր, վայելուչ կրթարաններ կառուցանելու համար :

Ամէն տեղ ալ, անհատներ կան որոնք կրնան փառաւոր ուսումնարաններ, լսարաններ եւ դասարաններ շինել տալ:

Բայց, որո՞ւ հոգ: Մանաւանդ երբ իրենք օտար դպրոց կը ղրկեն իրենց զաւակները :

Փոխանակ յառաջ երթալու, կը թուի թէ ետ գացեր ենք Պէզճեաններու, Սանասարեաններու սերունդէն վրայ :

Անշուշտ բացառութիւններ կան: Բայց անարդարութի՞ւն է աւելին սպասել, երբ այնքան հարստութիւններ կը դիզուին, ազատ ափերու վրայ: Երբ միլիոններ կը հալին մեր աչքերուն առջեւ, իբրեւ հետեւանք ամուլ սնապարծութեան կամ տխմարութեան :

Ամփոփուելով օրուան նիւթին վրայ, նոր սերունդի փրկութեան գործին մէջ դեր չե՞ն կրնար կատարել, օրինակ, Հայր. Միութիւնները, եթէ քիչ մը աւելի լայն բանան իրենց աչքերը :

Ինչո՞ւ ամէն օգնութիւն Ամերիկայէն սպասել, իրար խառնելով տոլարի եւ ֆրանքի հաշիւներ :

Ո՛ւր որ ալ գտնուին, Հայր. Միութիւնները ամէն յարմարութիւն ունին գործօն դեր կատարելու սերունդի փրկութեան պայքարին մէջ : Սկսելով իրենց թաղէն, գիւղէն, քաղաքէն: Իրենց իսկ զաւակներէն :

Անշուշտ հայրենասիրական գործ է հիմնունաւաններ շինել Հայաստանի մէջ:

Բայց, կէս ճամբան մնացած չե՞ն ըլլար, երբ ապագայ բնակիչները — իրենց զաւակները — կ'օտարանան իրենց աչքին առջեւ :

Անոնց դերը չի սահմանափակուիր միայն հայրենակցական հոգերով եւ օգնութիւններով:

Անոնք իրապէս փրկարար դեր մը կրնան կատարել սերունդի փրկութեան, ինքնապաշտպանութեան ճակատին վրայ, մէկդի դնելով կարգ մը քարացած նախապաշարումներ: Մանաւանդ եթէ վերածուին շրջանային, նահանգային ընդհանուր միութիւններու :

Նիւթական տեսակէտով ալ, անոնք երբեք պատճառ չունին անճրկելու :

Այդ Միութիւններուն մէջ այնպիսիներ կան որոնք երբ քով քովի գան, կրնան ամբողջ դպրոցի մը ծախքը հոգալ: Կրնան գոնէ իրենց զաւակները փրկել, առանց գիւղի, թաղի կամ քաղաքի խտրութեան :

Իրենք շատ լաւ գիտեն թէ ի՛նչ գումարներ կը մսխուին, մանաւորապէս Ամերիկայի մէջ, շատ նեղ ըմբռնումներով :

Եթէ այսքան կը ծանրանանք Հայր. Միութեանց դերին վրայ, այդ չի նշանակեր թէ կ'անտեսենք ուրիշ Միութիւններ, որոնք նոյնպէս ի վիճակի են գործօն պարտականութիւններ ստանձնելու :

Այդ Միութեանց գլխապետը — միլիոնատէր Բարեգործականը, տակաւին կը շարունակէ գործել ոչ միայն սեղանաւորական հաշիւներով, այլ եւ բացայայտ խտրականութեամբ :

Կարելի է ըսել թէ մասնաճիւղեր կան որոնք աւելի լայնամիտ են քան կեդրոնական վարչութիւնները :

Ուրիշ գլուխ մը կը բացուի այստեղ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԸՍՏ «ՊԱՏՈՒԷՐԻ»

Խ. Միութեան մէջ, «գրական դպրոցը» դարձած է «պատուէրի» վրայ հաստատ կարող դերձակատուն, ի վաղուց անտի: Կ'ապսպրես եւ ուզածդ կը ստանաս: Պայմանով որ ապսպրողի հանգամանք ունենաս: Այսինքն ըլլաս Հայր Ստալին, կամ առնուազն ընկեր Արութինով: Ատոր համար ալ «պատուէր»ները միշտ կուգան վերէն: Կամ այդ վերին ծառայող վարէն: Գրագէտը, բանաստեղծը, փիլիսոփան ու բանասէրը, «պատուէրէ» դուրս բան մը գրելու իրաւունքը չունին: Արգիլուած է ազատ ներշնչումը: Արգիլուած է ազատ-համարձակ քերթելը: Արգիլուած է ուզած լարիդ վրայ ուզած եղանակդ զարնելը: Ներշնչուեցա՞ր, — անշունչ կը մնաս: Քերթեցի՞ր, — կաշիդ կը քերթեն: Զարկի՞ր, — գլխուդ այնպէս մը կը զարնեն, որ ալ տեղէդ չես կրնար շարժիլ:

Այս այսպէս է նաեւ «կարմիր գծից» դուրս : Սա տարբերութեամբ միայն, որ քերթուելու եւ զարնուելու վտանգը չկայ հոս: «Պատուէրէ» դուրս բան մը գրողը, շատ շատ կը հռչակուի «կրող» եւ անարժէք մտաւորական: «Անիրատես» փիլիսոփայ: Մարքսեան «դիալեկտիկա»ն չըմբռնող բանասէր կամ «մ․ր» հայրենիքի «այսօրուան հրաշափառ իրականութիւնը» չըմբռնող բանաստեղծ: Ու ճիշդ հակառակը, բանջարը հանճար կը հռչակուի, եթէ կ'արտադրէ ըստ «պատուէր»ի եւ իր գովական տողերը կը փռէ «յոտս կայսերական գահոյից» Քրեմլինէն մինչեւ Երեւան: Եղիր ամէնէն վաւերականը մեր քերթողներէն, — արժէք մը չես ներկայացներ, եթէ քերթուածներդ իրաւակարգին գովքը չեն հիւսեր: Պիտի փառաբանես ոչ թէ հայրենիքը, այլ այսօրուան, սովետական Հայաստանը, ոչ թէ անոր վերելքը, ընդհանրապէս, այլ այսօրուան յառաջդիմութիւնը, մասնաւորապէս: Չե՞ս ըներ, — կո՛ւտ չես արժեր :

Մի զարմանաք, ուրեմն, որ «գրական դպրոցը» դերձակատուն դարձուելէ վերջ, արուեստն ալ դարձաւ արհեստ՝ վարձկան արհեստաւորներու ձեռքին: Ու զարգացաւ խորհրդահայ կոչուած «գրականութիւն» մը, որ ընդհանրապէս սիրտ կը խառնէ :

ԿԱՐՕ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ստեղծագործութիւններու լիակատար ժողովածուն, հինգ հատորով, պիտի հրատարակուի Գիտութեանց Ակադեմիայի Գեղարուեստական Կաճառին կողմէ : Առաջին հատորը պիտի պարունակէ երաժշտագէտին մեներգները, Բ. հատորը՝ խմբերգները, Գ. եւ Դ. հատորները՝ միւս ստեղծագործութիւնները, իսկ Ե. հատորը՝ վարդապետին նամակները եւ միւս գրութիւնները :

Ա. եւ Բ. հատորները արդէն խմբագրուած են եւ շուտով կը յանձնուին տպագրութեան :

Ժողովածուն կը խմբագրեն քանի մը երաժշտագէտներ եւ քննադատներ :

ԱՐՁԱԿԱԳԻՐ ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆԻ ծննդեան 60ամեայ յոբելեանը տօնուեցաւ երաժշտական թատրոնին մէջ: Կը մասնակցին գրողներ, արուեստագէտներ, դերասաններ, գիտնականներ, ուսանողներ, բանուորներ, դպրոցականներ, կուսակցական եւ երիտասարդական գործիչներ: Յոբելեարի կեանքի եւ գործունէութեան մասին զեկուցում կարդաց Փիլոլոգիական (բանասիրական) գիտութեանց թեկնածու Եդ. Թոփչեանը : Ողջոյնի խօսքեր ըսին պրոֆ. Մկրեանը, «Գրական Թերթ»ի, «Սով. Գրականութիւն» եւ «Պիոներ» ամսագիրներու խմբագիրները, Գրողներու Միութեան կողմէ՝ Գեղամ Սարեան: Եղբայրական հանրապետութեանց ներկայացուցիչներն ալ ողջոյնի հեռագիրներ ղրկած էին: Վերջին խօսքն առնելով, յոբելեարը յայտարարեց.— «Խօսք եմ տալիս ծառայել մեր սիրելի հայրենիքին »:

Սղագրեց՝ Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ ներքին գործավարութիւնը հրահանգած է վերակազմել Հայոց ազգ. ժողովը նոր անդամներու ընտրութեամբ եւ ապա ձեռնարկել պատրիարքական ընտրութեան:— Մարմարա կը գրէ թէ Բե—

Ազգաժողովը կը յուզարկէ մեծամասնութեան քանաձեւը

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ վաւերացուց Մեծն Բրիտանիոյ եւ ուրիշ եօթը երկիրներու ծրագիրը՝ Քորէայի միացման եւ խաղաղեցման մասին: Ծրագիրը նախ քուէարկուեցաւ յօդուած առ յօդուած, ապահովելով 60 քուէներէն 45—50ը : Ամբողջական եւ վերջնական քուէարկութեան արդիւնքը եղաւ 47ի դէմ 5 եւ 7 ձեռնպահներ: Դէմ քուէարկեց խորհրդային խմբակը :

Ութ պետութեան ծրագիրը կը նախատեսէ անհրաժեշտ միջոցներ հաստատուն կացութիւն մը ստեղծելու համար Քորէայի մէջ: ՄԱԿի հսկողութեան տակ պիտի կատարուին ընդհ. ընտրութիւններ «Քորէայի ինքնօրէն պետութեան մէջ միացեալ, անկախ եւ ժողովրդավար կառավարութիւն մը ստեղծելու համար, պիտի քաշուին ՄԱԿի ուժերը՝ առաջին երկու կէտերու իրագործումէն վերջ եւ հարկ եղած բոլոր միջոցները ձեռք պիտի առնուին, որպէսզի իրականանայ Քորէայի տնտեսական վերականգնումը :

Այս ծրագրի քուէարկութեամբ, ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը իր լուռ հաւանութիւնը տուած կ'ըլլայ 38րդ զուգահեռականը անցնելու մասին: Քուէարկուած այս ծրագիրը պիտի յղուի ՄԱԿի ընդհ. ժողովին, որ անկասկած պիտի վաւերացնէ զայն շաբթուս ընթացքին :

Յանձնախումբը մերժեց հնդկական առաջարկ մը, որուն համաձայն, Քորէայի մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու հարցին քննութիւնը պէտք է փոխանցուի մասնախումբի մը, միջին բանաձեւ մը մշակելու համար: Դէմ քուէարկեցին 32 երկիրներ եւ թեր 24: Պ. Վիշինսքի քուէարկեց ի նպաստ այս առաջարկին:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Պ. Էչիսըն յայտարարեց, թէ ուժերու եւ խորհրդային առաջարկներուն տարբերութիւնը ոչ թէ բառերու, այլ նպատակներու մէջ է, իսկ այդ նպատակները, իրարմէ հազարաւոր մղոններով հեռու են :

X Եօթը լատին երկիրներ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին ներկայացուցին բանաձեւ մը, պահանջելով ջնջել 1946ի որոշումը եւ թոյլատրել, որ պետութիւնները դիւանագիտական բնականոն յարաբերութիւններ վերահաստատեն Սպանիոյ հետ, ինչպէս նաեւ Սպանիան առնուի ՄԱԿի մասնագիտական հիմնարկութեանց մէջ :

Քորէայի պատերազմը

ՀԱՐԱՒՑԻՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՅԱՌԱՋ ԽԱՂԱԼ

Զօր. Մէք Արթըրի բանակատեղիէն կը յայտնեն թէ ամերիկեան ուժերը պիտի ճեղքեն 38րդ զուգահեռականը, անմիջապէս որ պատրաստ ըլլան, այսինքն համախմբումները վերջանան եւ պարենաւորման գիծերը ապահովուին: Այս աղբիւրին համաձայն, ոչ մէկ տարբերութիւն կայ հարաւ–քորէական եւ ամերիկեան ուժերուն միջեւ, քանի որ երկուքն ալ ՄԱԿին պատկանող բանակներ են :

Լաւատեղեակ շրջանակները կ'ըսեն թէ զուգահեռականը անցնիլը կ'ուշանայ հետեւեալ երեք գլխաւոր պատճառներով.— 1) Մէք Արթըր կը սպասէ իր վերջնագրի արդիւնքին հիւս. Քորէայի բանակի անձնատուութեան մասին: 2) Ամերիկեան ուժերուն սահմանագծին վրայ համախմբումը ժամանակի կը կարօտի: 3) Հարաւային Քորէայի մէջ մաքրագործման ձեռնարկած ուժերը պէտք է Սէուլ փոխադրուին :

Այժմ Քորէայի մէջ համախմբուած են հարիւր հազար ամերիկեան զինուորներ, տասը հազար Անգլիացիներ, Աւստրալիացիներ եւ Ֆիլիփիններ, 30 հազար ալ հարաւային Քորէացիներ: Այս վերջինները կը գտնուին զուգահեռականէն 120 քիլմ. դէպի հիւսիս, ուր եւ կանգ առած են: Վերջին տասը օրերու ընթացքին ամերիկեան բա—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

րայի Թաղ. խորհուրդէն հրաժարած է Պ. Անտրէ Վահրամ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, պատր. տեղապահը, Գէորգ արք. Արսլանեան վեց տարի շարունակ ամսական 300 ոսկի ստացած է Բերայի Թաղ. խորհուրդէն (համագումար 21.800 ոսկի), երբեմնի անհատ մատակարար եւ այժմ փախստական Երուանդ Ինճէեանի միջոցաւ :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆԻ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ չորեքշաբթի օր, խուռն բազմութեամբ: Դամբանականներ խօսեցան Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան, Պ. Արշակ Զօպանեան եւ Մ. Պարսամեան: Դագաղը հաղիւ մահակառք դրուած, հանգուցեալին մեծ քոյրը՝ Տիկին Սմբատեան, կ'ողբար իր ամուսնին մահը, որ տեղի ունեցած էր նախորդ գիշերը, խորապէս յուզելով յուղարկաւորները : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ԻՆ ՀԵՏ

Սիրելի « Յառաջ »,— Շատ կը գրես մեր նոր սերունդին մասին, շատ շատերն ալ կը հիւրընկալես էջերուդ մէջ, որպէսզի իրենց կարծիքը եւ առաջարկները յայտնեն այս շատ կարեւոր ու այժմէական խնդրին շուրջ :

Ուշի ուշով կը կարդամ բոլորին գրածներն ալ, որոնց մէջ կան քիչ մը լաւ մտքեր եւ թելադրութիւններ, շատ մըն ալ բոլորովին անգործնական եւ «լուսնկայէն նոր վար իջնող» մարդու մտածումներ :

Շատ շատերը այդ գրողներէն, անշուշտ մըտաւորականներ, այն միամիտ կարծիքը ունին թէ, իրենց իրիկուան ճաշին վրայէն փառաւոր սուրճ մը խմելէ վերջ, երբ անցնին սեղանին գլուխը եւ իրենց չնաշխարհիկ մտածումները թերթին յանձնեն, արդէն նոր սերունդը կը փրկուի իբրեւ Հայ եւ իրենք ալ կ'ըլլան նոր սերունդի փրկարարներ, առանց ամենափոքր զոհողութեան :

Այս քանի մը տարիներու ընթացքին որքա՜ն աւելորդ բաներ գրուեցան, որքան գրականութիւն այս դժբախտ սերունդի մասին: Եթէ խօսքերուն մէկ հարիւրերորդը գործի վերածուէր պէթ իրենց՝ գրողներուն կողմէ, բաւական մը յառաջդիմութիւն ունեցած կ'ըլլայինք դէպի գլխաւոր նպատակը: Դժբախտաբար գրող, խօսող, ծրագիր կազմող շատ ունինք, իսկ գործող՝ շատ քիչ:

Քանի մը օրէ ի վեր «Յառաջ»ի Ազգային լուրերու բաժնին մէջ (ինծի համար «Յառաջ»ի չորրորդ էջը ազգ. լուրերու բաժինն է) ,կը կարդայի « Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ»ի Փարիզի շրջանի հաւաքոյթը: «Լաւ ըսի ինքնիրենս, մինչեւ հիմա գրողներէն շատ կարդացինք, երթանք անգամ մը գիրենք ալ տեսնենք, նայինք իրենք ինչ կ'ըսեն իրենց մասին»:

Ու չարաթ երեկոյ քայլերս ուղղեցի դէպի Sociétés Savantesի հաւաքատեղին :

Ի՞նչ մեղքս պահեմ, քիչ մը երկմտութեամբ մօտեցայ սրահին: Երբ դուրսը Փարիզի զուարճութեան սրահները ու հրապարակները, չաբաթ իրիկուան այս հանգստի պահուն կը յորդին բազմազան ու բազմագոյն երիտասարդներու խումբերով, ի՞նչ, մեր տղաքը եւ աղջիկներն պիտի գան փակուիլ այս սրահի չոր պատերու մէջ, իրարու հետ խօսելու համար եւ ան ալ, հայերէ՞ն...

Շիտակը մեղադրելու ալ շատ պատճառ պիտի չփնտռէի եթէ սրահը պարապ գտնէի:

Ո՜վ զարմանք, երբ սրահէն ներս կը մտնեմ, արդէն 60 երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ, բոլորն ալ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ուխտեալներ Փարիզի շրջաններէն՝ հանդարտ նստած իրենց աթոռներուն վրայ՝ ժողովը բացուելու կը սպասեն :

Վաթսուն հոգի ըսի, սիրելի «Յառաջ», չափազանցութիւն չէ ըսածս: Ճիշդ երկու ժամ ներկայ եղայ իրենց ժողովին, առանց նեղուելու, առանց ձանձրանալու հետեւեցայ իրենց խօսակցութիւններուն :Ժողովին Նախագահ ընկերը քանի մը վարչական յայտարարութիւններ ընելէ վերջ, պարզեց իրենց հաւաքոյթին նպատակը, — ընկերական մտերմիկ շրջանակի մէջ անհատական կարծիքներ յայտնել «ՆորՍերունդ»ի գործունէութեան ձեւի եւ աշխատանքի մասին, թէ իբր Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպութիւն ի՞նչ ձեւի աշխատանքներ կրնան կատարել, ի՞նչ նոր առաջարկներ կրնանք գտնել, որպէսզի յաջողինք իրականացնել մեր վրայ դրուած յոյսերը, իբրեւ հայապահպանման ազդակ:

Ու խօսեցան տասնեակ մը երիտասարդներ, մանչ թէ աղջիկ: Խօսեցան երբեմն հանդարտ ու երբեմն ալ կրքոտ ու բուռն, սակայն միշտ լուրջ ու սրտցաւ: Գտնուեցան լաւատեսներն ու քիչ մը յոռետեսները, որոնցմէ աւելի ճիշդը իրատեսութիւն կը բուրէր: Մէջտեղ դրին իրենց լաւ ու թերի կողմերը. դարձեալ արծարծեցին երիտասարդութիւնը Հայ պահելու բոլոր ազդակները . — հայերէն լեզու, երգ, դասախօսութիւններ, ներկայացումներ եւայլն, հայ ընտանիքը եւ մանաւանդ հայ հայրենիքը:

Այս բոլորին մասին խօսեցան հայերէն, ոմանք բաւական մը վարժ, ուրիշներ քիչ մը աւելի մտածելով ու կմկմալով, բայց միշտ հայերէն:

Որքան խանդավառ արտայայտուեցան — Հայ ծնած ըլլալու հպարտութեան մասին: Երբեք ինքզինքը նուաստ ,ճնշուած չզգալ, այլ հպարտ եւ ճակատը միշտ բարձր ... Ի՞նչ գեղեցիկ, անուշ, մեղրահամ խօսքեր, որոնց ունկնդիր եղայ այդ երեկոյ այդ երիտասարդ հայորդիներէն :

Ըսի՞, որ, սիրելի «Յառաջ», ես մինակ էի իրենց մէջ իբրեւ տարէց եւ ահա պատիւ ըրին զիս ալ երիտասարդ համարելու իրենց պէս: Անշուշտ ուրախ եղայ: Չէ՞ որ արեւելեան առած մը կ'ըսէ. — «Մէկ ժամուան պէյութիւնն ալ պէյութիւն է»: Եւ իբրեւ շնորհ կամ պատիժ ինծմէ ալ քանի մը խօսք պահանջեցին:

Չէ, այդ մէկը չէի սպասեր: Ի՞նչ պիտի խօսէի ես հիմակ: Ի՞նչ մնաց որ ըսուած չըլլար այս օրինակելի եւ օգտակար ժողովին մէջ: Ցուզուած ու խանդավառ քանի մը խօսքեր կմկմացի: Զեմ գիտեր հասկցա՞ն իմ միտքս: Սակայն այստեղ մեր սիրելի «Յառաջ»ին միջոցաւ կ'ուզեմ քանի մը խօսքով յայտնել իմ այդ իրիկուան տպաւորութիւններս :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երիտասարդ ընկեր . ընկերուհիներու ճամբան, որուն կը հետեւիք լաւ է եւ շիտակ: Ճիշդ ու ճիշդ հայ ազգութիւն եւ հայ հայրենիքին տանող ճամբայ: Նոր ազդակներ, նոր միջոցներ մի փնտռէք, ինչ որ պէտք է արդէն ունիք թէ ձեր ծրագրին եւ թէ մանաւանդ ձեր մտքին մէջ: Աշխատեցէք որ ամէն տարեշրջանի, այդ ծրագրէն մասնիկ մը կարենաք իրագործել: Ուշադիր եղէք, անմիջապէս շատ չեմ պահանջեր, որովհետեւ անկարելի բաներու չեմ հաւատար: Ինչ որ տեսայ ձեր ժողովին մէջ, ամրապնդեց իմ լաւատես կարծիքս: Դուք պիտի մընաք Հայ եւ ինչպէս որ նոյն իրիկունը կը յայտարարէիք, Հայ պիտի պահէք նաեւ ձեր յաջորդ սերունդը, եթէ հայրենիքէն դուրս մնանք:

ԳՐ. ԿԻՒԼԵԱՆ

Նարեկայ վանքն ու աղօթատեղին

(Նարեկացիի ծննդեան հազարամեակին առթիւ)

Գրիգոր Նարեկացիի ծննդավայրը, Նարեկ գիւղը կը գտնուի Ռշտունեաց գաւառի մէջ, Աղթամարէն մէկ ժամ հեռու, Տաւրոս լեռնաշղթային ստորոտը: Գիւղին կեդրոնը, լայնանիստ բլրակի մը վրայ, քարաշէն բարձր պարիսպներէ ներս, շքեղ վսեմութեամբ կը բարձրանար համանուն վանքը իր եռագմբէթ հոյակապ տաճարով եւ յարակից ընդարձակ շէնքերով :

Գմբէթներէն մէկուն տակ, խորանին եւեր, խնկաբոյր մատուռի մը մէջ, մարմարակերտ դամբարանի մը մէջ է որ կը հանգչի մարմինը Ս. Գրիգոր Նարեկացիի, որու վրայ կը պլպլար անշէջ, աղօտ լոյսը արծաթեայ կանթեղի մը մէջ: Բարեպաշտ ժողովուրդը կը հաւատայ թէ, տարին քանի մը անգամ, լոյս կ'իջնէ սուրբին դամբարանին վրայ:

Խորանէն դամբարանը տանող քարակերտ անցքը այնքան ցած է որ, պէտք է երթալ ծնրադիր, երկրպագողի դիրքով, որու հետեւանքով անցքին սալաքարերը յղկուած ու մաշուած են:

Նարեկացին իր կեանքի վերջին տարիները անցուցած է աղօթելով վանքէն մէկ ժամ հեռու քարայրի մը մէջ՝ զոր «Աղօթքատեղ» կ'անուանեն տեղացիները :

Բարձր սարալանջի մը վրայ էր աղօթատեղին, ուրկէ դիտողին առջեւ կը տարածուէին, գմայլելի տեսարանով մը, Բզնունեաց կապուտակ լիճը իր կղզիներով, Շամիրամի բերդը, Վան քաղաքն իր ընդարձակածաւալ այգիներով ու ծառախիտ արուարձաններով, երկնասլաց լեռները՝ Սիփանն , Արտօսն ու Վարագը: Ու ջինջ, անսահման հորիզոնը կը շարունակուի, տեսանելի մինչեւ ձիւնափառ կատարներն հեռաւոր լեռներու :

Այս աղօթատեղիէն էր որ Միածինը տեսնելու իր պաղատագին աղօթքներուն՝ ի պատասխան , Նարեկացին, ըստ աւանդութեան, կը տեսնէ Աստուածամայրը լոյսի մէջ իջած դիմացի ամայի կըղզիին վրայ, գիրկն ունենալով Յիսուս մանուկը : Ու կը լսէ ձայն մը. «Գրիգորէ, ա՛ռ անձկալիդ, Ա՛ռ Տէր»: Նարեկացին կը համբառնայ ու ծովու վրայէն անցնելով կը հասնի Աստուածամօր, որ Մանուկը անոր բազուկներուն մէջ դնելով կը կրկնէ .— «Ա՛ռ Տէր»: Այն օրէն ի վեր կղզին կը կոչուի «Առտէր»:

Աղօթատեղիի մուտքը հասնելու համար պէտք է մագլցիլ 3—4 մեթր բարձրութեամբ լերկ ժայռ մը, ձեռքերն ու ոտքերը ճշդութեամբ տեղաւորելով անոր կողերուն վրայ գտնուած փոսիկներու մէջ որոնք ձեռքի եւ ոտքի ձեւ ունին, եւ, ըստ հաւատացեալներու, Նարեկացիի ձեռքերու եւ ոտքերու տեղերն են, գոյացած հրաշքով: Դըժուարին է այս մագլցումը, մանաւանդ կիներու եւ ծերերու համար :

Աղօթատեղիէն ներս, այն քարին վրայ ուր սովոր էր աղօթել Նարեկացին ծնրադիր, կան երկու ծնկաձեւ փոսիկներ: Եւ այն քարը, որու վըրայ սովոր էր հանգչեցնել իր յոգնատանջ գլուխը, փոսացած է գլխաձեւ: Ուխտաւորները երկիւղածութեամբ կը համբուրէին զանոնք ու խունկ կը ծխէին :

Աղօթատեղիին կեդրոնը կար կլոր ձեւով լայն փորուածք մը: Կը կարծուի թէ Նարեկացին ցըրտաշունչ ձմրան երբեմն երբեմն անոր մէջ կ'իջնէր, ու կրակ կը վառէր իր ցրտահար մարմինը տաքցնելու համար: Զաւակ չունեցող կիներ եօթն անգամ շրջան կ'ընէին անոր բոլորտիքը, վազելով, այն հաւատքով թէ զաւակ պիտի ունենան :

Աղօթատեղին մօտ կար պզտորակ, վճիտ աղբիւր մը, մշտահոս դարերէ ի վեր, որ կը կոչուի «Նարեկացիի աղբիւր»: Այս աղբիւրէն կը խմէր Նարեկացին ու անոր ջրովը կը լուացուէր :

Շրջակայ գիւղերու «Համբարձման Վիճակ » հանող աղջիկներ, որոնք եօթը զանազան աղբիւրներէ ջուր կը հաւաքէին, այս աղբիւրէն կը սկսէին ջրահաւաքումը:Համբարձման օրուան կէսօրին ալ աղջիկներ իրենց «վիճակով » տղաք իրենց «Համբարձման ծառ»ով կ'երթային անոր շուրջը, առանձին խումբերով: Առաւօտէն ի վեր անէ տուն պտտելով իրենց հաւաքած իւղով ու հաւկիթով կը պատրաստէին ու կ'ուտէին աւանդական ձուածեղը: Կը խմէին աղբիւրին ջուրէն ու անով կը ցօղուէին: Յետոյ կը բարձրանային Աղօթատեղին, կը հայցէին իրենց բաղձանքներուն կատարում ու կը բաժնուէին անմեղ հոգիները զեղուն Նարեկացիի հաւատքով :

Աղօթատեղիէն ոչ հեռու, Փայխնէր գիւղի բարձունքներուն վրայ են աւերակները Ռշտունեաց իշխաններու: Յիշատակարաններն անգին մեր փառապանծ նախնեաց :

Նարեկայ վանքը եղած է կեդրոններէն մէկը մեր դպրութեան ու մատենագրութեան: Անոր վըրայ սաւառնած է Մեծ Քերթողահօր հոգին: Անոր դպրանոցէն ելած են բազմաթիւ արժանաւոր եկեղեցականներ, մանաւանդ մեր թանկագին յիշատակարաններու պահակ անձնուէր վանահայրեր, որոնք կատարած են նաեւ ուսուցչի դեր , տարածելով մեր գիրն ու գրականութիւնը Վասպուրական աշխարհի մէջ եւ այլուր :

Վանքին յարակից շէնքերու մէջ, 1896ի կոտորածին յաջորդող երեք տարիներու ընթացքին պատսպարուեցան 60 որբեր որոնք կը ստանային աշխարհիկ կրթութիւն: Նարեկ գիւղի դպրոցն ալ միշտ այս շէնքերու մէջ եղած է, որու ծախքի մեծ մասը կը ճարուէր վանքի եկամուտներով: Այս դպրոցը վերջին տարիները ունէր 120—150 աշակերտներ 3—4 ուսուցիչներով՝ Աղթամարի թեմական դպրոցէն :

Ռշտունեաց ջարդարար Եուսուֆ պէկ թէեւ 1896ին մորթեց զինքն ամէն ամիս խորտիկներով հիւրասիրող բարի վանահայրը, կրակի տուաւ վանքին շէնքերու մէկ մասը ու ջարդեց ձեռքն ինկածը, բայց Սուրբին ահէն չհամարձակեցաւ մտնել տաճարը որ այսպէս մնաց անվթար: Սակայն բարբարոս ձեռքերը, 1915ին, ինչպէս ամէն տեղ, այստեղ ալ գործեցին իրենց աւերը :

Բարի ու հաւատացեալ ժողովուրդ, որքան երջանիկ կրնայիր ըլլալ դուն, եթէ թոյլ տային ապրիլ ազատ քու նախնեաց անմոռանալի սրբավայրերուն ու յիշատակարաններուն քով :Ե՞րբ պիտի տեսնես «Ահեղ Դատաստանը» զանոնք մոխրի վերածող ու քեզ ալ չորս հովերուն տուող վայրագ ցեղին :

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

Ոսկիին գինը

Հարաւային Ափրիկէի ելմտական նախարարին միջամտութեանը վրայ ոսկիի պաշտօնական գինին խնդիրը սեղանի վրայ եկաւ վերջերս Փարիզ գումարուած Միջազգային Հիմնադրամին խորհրդաժողովին մէջ:

Նախարարը կրկնեց այն քննադատութիւնները զորս քանիցս ուղղած էր Պրիթըն Ուտսի քաղաքականութեան դէմ, ոսկիի գինին հաստատման մասին: Անգամ մը եւս ապացուց թէ այդ քաղաքականութիւնը վնաս կը պատճառէ թանկագին մետաղը արտադրող երկիրներուն, որոնք չեն կրնար ոսկիի վաճառման գինը յարմարցնել անոր արտադրութեան պատճառած ծախքերուն, նկատի առնելով աշխատավարձերու եւ ընթացիկ ծախքերու յաւելումը, քանի որ ոսկին ալ ի վերջոյ ճարտարարուեստական նախանիւթ մըն է:

Իր տարեկան տեղեկագրին մէջ Միջազգային Հիմնադրամը պահպանած էր իր այն սկզբունքը թէ ոսկին պաշտօնապէս պէտք չէ որ ծախուի աւելի սուղ քան 35 տոլար զուտ մետաղի ունկին (օնս, շուրջ 28ուկէս կրամ), ինչպէս որ հաստատած էր Պ. Րուզվէլթ 1934ին, տոլարին արժեզրկումէն վերջ:

Պէտք է ընդունիլ թէ այսօր զգալապէս նուազած է յիշեալ 35 տոլարի գինին եւ համաշխարհային կոչուած հրապարակներուն գիներուն տարբերութիւնը :Ամէն մարդ գիտէ պատճառը: Զինուսոան գործնականապէս դադրեցուցած է իր գնումները Զանկ Քայ Շէքի հեռացումէն ի վեր եւ Ծայրագոյն Արեւելքի երկիրները այլեւս բաւականաչափ տրամադրելի տոլար չունին նոր գընումներ կատարելու համար, քանի որ վերջ ի վերջոյ, ինչ որ ալ ըլլան այն հիմերը որոնց վրայ տեղի կ'ունենան ոսկիի գործառնութիւնները, միշտ Միացեալ Նահանգներու տոլարով է որ կը կատարուին վճարումները, հակառակ յաջորդական միջնորդներու բազմութեան :

Ներկայիս, միջազգային հրապարակին վրայ թրանզիթ կոչուած ոսկին կը վաճառուի ունկին 38

տոլարէն քիչ մը վեր, մինչդեռ նախապէս արժած է մինչեւ 45 եւ 50 տոլար :

Հաւանական չէ որ Պրիթըն Ուուտսի կամ Ուոշինկթընի իշխանութիւնները հրաժարին մինչեւ հիմա բազմիցս իրենց յայտնած դիրքէն : Բայց, ինչ որ կարելի է, եւ նոյնիսկ անխուսափելի մնալ կը թուի, այն է թէ առաւել կամ նուազ հեռաւոր ապագայի մը մէջ ամերիկեան դրամը հետզհետէ պիտի տկարանայ, երբեւ հետեւանք սպառազինման ծախքերու ահագին բեռին, որուն կարեւոր մէկ մասը սահմանուած է Եւրոպայի :

Կրնայ պատահիլ նաեւ որ այս ծախքերուն անհրաժեշտ հասոյթներուն մէկ մասը ձեռք բերելու համար ամերիկեան կառավարութիւնը որոշէ իր կարգին վերարժեւորել 24 միլիառ տոլարի ահագին պահեստը, որ կը գտնուի Ֆորթ Նոքսի մէջ, ինչ որ կ'ենթադրէ ոսկիի պաշտօնական գինին բարձրացումը :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՁՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

ԱԴԱՄԱՆԴԻ ԱՃՊԱՐԱՐ ԿԵՂԾ ԳՆՈՐԴՆԵՐ

Գերմանիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ — Պերլին, Համպուրկ, Հանովըր, Հայտէլպէրկ — պատահած է հետեւեալ ճարպիկ խաբերայութիւնը, որուն զոհ գացած են ադամանդավաճառներ՝ կորսնցնելով մօտաւորապէս 100.000 մարք (25 հազար տոլար) :

Երկու լաւ հագուած օտարականներ կը ներկայանան իբրեւ գնորդ ադամանդի : Կը փափաքին գնել երեք թանկարժէք քարեր : Գինին մասին կը համաձայնին, միայն կ'ուզեն քարերը ցոյց տալ իրենց ընկերոջ : Իբրեւ ապահովութիւն կը համրեն ամէնուն աչքին առջեւ՝ տասը հազար մարք (2500 տոլար) եւ կը դնեն նամակի պահարանի մը մէջ : Պահարանն ալ կը զետեղեն ձեռքի պայուսակի մը մէջ ու պայուսակը կը յանձնեն ադամանդավաճառին : Կը խոստանան յաջորդ օրը գալ եւ վերջնական գնումը կարգադրել :

Կ'անցնի երեք օր, եկող գացող չկայ... խանութպանը լուր կուտայ ոստիկանութեան, որուն ներկայութեան պայուսակը կը բանան : Նամակի պահարանը մէջն էր : Պահարանը կը բանան եւ կը գտնեն մէջը պարզ թուղթէ տրցակ մը միայն...Աճպարարները պայուսակին մէջ դրած չէին դրամ պարունակող պահարանը, այլ անոր նման, նախապէս պատրաստուած կեղծ պահարանը :

Ոստիկանութիւնը շուտով կը ձերբակալէ երկու կասկածելիները : Կը հաստատուի որ երկու Հրեաներ են, Լեհաստանէն : Օր մը վերջ բանտին տնօրէնը հեռախօս մը կը ստանայ Ֆրանքֆուրթէն, Ամերիկեան բարձրաստիճան անձնաւորութենէ մը, որ կը հրամայէր իսկոյն ազատ արձակել այդ երկու անմեղները : Բանտին տնօրէնը կը հնազանդի : — Ծուղակը ինկած էր եւ խաբեբաները արձակուած էին...

Աշխարհը շատ լայն եւ միամիտները՝ անհամար : Ով գիտէ, հիմա որ երկրին մէջ վերսկսած են իրենց չահատակութեան ... Տ.

×

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ, 1 Հոկտ. — Հ. Մ. Ը. Մ.ի ախոյենական Բ. մրցումը պիտի կատարուէր Վիէնի U. S. Arménienne խումբին դէմ : Սեպտ. 24ին կիրակի օրը Միութեանս վարձած երկու օթօքարները բերնէ բերան լեցուած էին : Տասնէ աւելի անձնական ինքնաշարժներով ճամբայ կ'ելլենք դէպի Վիէն : Քաղաքին Հ. Մ. Ը. Մ.ի եղբայրները ու U. S. A.ի վարիչները դիմաւորելու եկած էին :

Ի ներկայութեան օրուան իրաւարար Պ. Sartorի լիսանսներու քննութենէն վերջ, խաղը սկսաւ շատ կրակոտ : Երկուստեք կատաղի խաղարկութիւն մը ունեցան բայց ոչ վիրաւորական : Անաչառ ըլլալու համար պէտք է ըսենք որ Պ. Sartorի նման իրաւարարներ կը պակսին : Մեծ յաջողութեամբ վարեց իր դժուարին դերը :

Լիոն – Տէսին յաճախ տիրապետողի իր դերին մէջ նշանակեց Ա. կէտը ու խաղը վերջացաւ 1—0 :

Երկրորդ կիսախաղին U. S. A. սկսաւ աւելի եռանդուն խաղալ ու պահ մը հանդիսատեսներս կարծեցինք թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի պարտուի, բայց ահա նշանակեց Բ. կէտը : U. S. A.ի տղաքն ալ իրենց վերջին ճիգը թափելով յաջողեցան շահիլ կէտ մը : Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը անցնելով հակայարձակումի, նշանակեցին Գ. եւ Դ. յաղթական կէտը ու խաղը վերջացաւ ուրախ մթնոլորտի մէջ : Այս առթիւ Տօֆինէ Լիպէռէ թերթը յաջորդ օրը գովեստով կը խօսէր երկու հայկական խումբերու մասին : Մաղթենք որ այսպիսի հայկական հանդիպումներ յաճախ տեղի ունենան :

× Հոկտեմբեր 1ին մեր դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ Coupe de Lyonnaiseի առաջին մրցաշարքը, ընդդէմ C. S. S. Clairի : Սոյն խումբը Promotion d'Honneurի առաջնակարգ խումբերէն է, եւ յաճախ մեզ պարտութեան մատնած է նախորդ տարիներուն : Մեր չար բախտէն Ա. խումբին երեք նշանաւոր խաղացողները հիւանդ էին կամ վիրաւորներ : Անոնց տեղը նշանակած էինք պատանիներ :

St. Clairի վարիչները տեսնելով այս, աւելի վստահ իրենց խումբին վրայ, լիսանսները հարեւանցի քննելէ վերջ իջան դաշտ : Խաղը այնքան արագ սկսաւ որ հակառակորդը անմիջապէս տիրապետողի դերին մէջ անցաւ : Հակառակորդը մեզմէ աւելի զօրաւոր ըլլալով հանդերձ յարձակողականը ապարդիւն կ'անցնէր, շնորհիւ մեր պաշտպանողական գծին : Այսպէս տարուբերուելէ վերջ, կիսախաղը վերջացաւ հաւասար արդիւնքով :

Տասը վայրկեան դադարէ վերջ, մեր տղաքը կարգ մը տղոց դիրքը փոխեցին եւ սկսան խաղը աւելի մասնագիտօրէն : Քօրանեան ու Ալեանաքեան աչքի կը զարնէին իրենց ճարպիկ խաղարկութեամբ : Առաջինը նշանակեց Ա. կէտը բուռն ծափեր խլելով : Հակառակորդի երկար մաքառումէն վերջ, Հ. Մ. . Մ.ը յաղթական հանդիսացաւ 1ով 0 :

Հոկտեմբեր 8ին մեր դաշտին վրայ կրկին Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի խաղայ, մեր «փուլ»ին ամենավտանգաւոր խումբին դէմ, C. S. Neuvilleի (Գ. ախոյենական մրցումը) :

Լիտեւ

ԱՍԱՆԿ ԱԼ ԿԱՏԱ՞Կ

Հազիւ կէս վայրկեան տեւած եւ Սթոքհոլմէն հեռարձակուած լուր մը սարսափելի խուճապ մը ստեղծեց ամբողջ Շուէտի մէջ, անցեալ շաբթու :

Սթոքհոլմի անթելը կը յայտնէր թէ արեւմտեան երկրի մը բանակները արշաւած են շուէտական հողամասէն ներս եւ Շուէտ, հաւանաբար պիտի միանայ Ռուսերուն, Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ մեծ բախումի մը առիթով :

Լուրը իմանալով, Պալթեան ծովուն մէջ նաւարկող կարգ մը նաւեր ուղղութիւնը փոխած են եւ աճապարած են դառնալ ամենամօտաւոր շուէտական նաւահանգիստները, իսկ ներքին պաշտպանութեան զօրամասերը փութացած են գրաւել իրենց դիրքերը : Թերթերը կը գրեն թէ մարդիկ նուաղած են ձայնասփիւռի գործիքներուն առջեւ, դուրս նետուած են բաղնիքներէն եւ լարած են իրենց ականջները, ահակոչի սուլիչներ լսելու համար : Ահագին բազմութիւններ խռնուած են ձայնասփիւռի կայաններուն, խմբագրատուներուն եւ քաղաքային պաշտպանութեան կեդրոններուն առջեւ, մանրամասնութիւններ իմանալու համար : Մէկ խօսքով, Շուէտի մէկ ծայրէն միւսը ստեղծուած է աննկարագրելի խուճապ մը :

Կէս վայրկեան վերջը, ձայնասփիւռի կայանը տուած է լրացուցիչ լուսաբանութիւն : Եւ սակայն շատեր լսած չըլլալով, խուճապը երկար ժամանակով շարունակուած է : Տրուած լուսաբանութեան համաձայն, «յարձակումը», զոր կատակի ձեւով հաղորդած է ձայնասփիւռի կայանը, տեղի ունեցած է... 1812ին, Նափոլէոն Ա.ի բանակներուն կողմէ : Կայանը, այս կատակով կատարել ուզած է բացումը յայտագրի մը, որ Նափոլէոնի դէմ կազմուած Մեծ Զինակցութեան պատմական նկարագրութիւնը պիտի ընէր :

Ձայնասփիւռի կայանին վարչութիւնը, պատահածը լսելէ վերջ իր խորունկ ցաւը յայտնեց ըսելով, թէ հեռարձակումը, նախատեսուածէն աւելի լուրջ հետեւանքներ ունեցած է :

ՀԵԾԱՆԻՒՈՎ ԹԷՀՐԱՆԷՆ ՀՌՈՄ ԵՒ ՓԱՐԻԶ

Միլանոյի մեր թղթակիցը կը գրէ 2 Հոկտ. թուականով. — Երիտասարդ հայրենակից մը, Աշոտ Աւետեան, 27 տարեկան, ուսանող Արուեստից, որ Թէհրանէն ճամբայ ելած էր Յուլիս 2ին հեծանիւով, Հռոմ հասաւ Սեպտ. 18ին :

Հռոմի թերթերը մեր հայրենակցին լուսանկարը հրատարակեցին, յայտնելով որ Սուրբ Տարուան առթիւ Հռոմ հասնող ուխտաւորներուն մէջ ամէնէն մեծ զոհողութիւն ընողն է եղած, հեծանիւով կտրելով 6000 քիլոմեթր ճամբայ :

Աւետեան Թէհրանէն մեկնելէ վերջ, անցած է Համատան, Քիրմանշահ, Պաղտատ, Դամասկոս, Պէյրութ, Հալէպ, Ատանա, Գոնիա, Պոլիս, Սելանիկ, Աթէնք : Ուզած է շարունակել Եուկոսլաւիոյ ճամբով, սակայն արգելքի հանդիպած է : Որով Պիրէօնէն նաւ նստած է մինչեւ Պարի, անկէ հեծանիւով Հռոմ :

Հռոմի մէջ Պապը մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունեց Աւետեանը՝ իր ամառանոցին՝ Castello Gondelfoի մէջ, Պ. Յակոբ Պէտրէեանի կարգադրութեամբ :

Հռոմէն հեծանիւով Վենետիկ գնաց եւ հիւրասիրուեցաւ Մուրատ – Ռափայէլեան վարժա -

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (191)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Բէկը հեռացաւ միամիտ, չմոռնալով սովորականին պէս յորդորել որ շտապեն, վերջացնեն պատրաստութիւնները : Աննա Խաթունը չկարողացաւ մենակ շունչ քաշել, գտաւ Գայիանէին եւ փաթաթուելով նրա շլինքին, ասաց.

— Նա շուն անուանեց մեզ, ամէնքիս... Եւ իրաւունք ունի. շունը մեզանից վատ չէ...

Այդպէս են եղել աղաչանքները, որոնց նա մի ժամանակ հաւատում էր ...

Այդ ամօթալի արտասունքը, այդ ողորմութիւնը, որ նա խնդրում էր այնքան ստոր ձեւերով, անպատիւ խօսքերով, կրակ էին տուել Աննա Խաթունին : Եւ նա կը ճաքէր, եթէ Բէկը գիջանէր, խղճար : Բայց նա այդ չարաւ, նա չափազանց շատ է արհամարհում շներին, որ ուշադրութիւն էլ դարձնէ նրանց խնդրուածքի վրայ : Ինչպէս նա հովացրեց Աննա Խաթունի սիրտը ... Այո, այդպէս էլ պէտք է վարուել շների հետ : Նա ինքն էլ մի շուն է եւ ուրախ է տեսնելով, որ իրանից զզւում է այն մարդը, որ իբր թէ իր փեսան է :

— Ես տեսայ թէ ինչ է աղաչանքը եւ այսուհետեւ ինձանից չվախենաս, Գայիանէ ... Գիշերները չեմ քնի, կը սովորեմ ոչ միայն խաբելը, այլ եւ ուրիշ շատ բաներ... Սուտ է, չկայ աղաչանք, չկայ արտասունք, որ շարժեն նրան : Շներ ենք եւ նա գիտէ, որ մեզ պէտք է կոտրել ...

— Հիմա որ Մելիք Հիւսէյինի կինն ես, բացականչեց աղջիկը եւ անզուսպ հրճուանքով սեղմեց մօրը իր կրծքին : — Ես ասում էի որ դու այդպէս չես մնայ ...

— Դու շատ տանջուեցիր, Գայիանէ, իմ սիրուն երեխայ ... Դու սուրբ էիր, դու հասկանում էիր ...

Երեկոյեան Թէոսը մի թուղթ բերեց եւ ասաց, որ կոյս Հեղինէն է ուղարկել մի երեխայի ձեռքով : Գայիանէն կարդաց .

« Քրիստոսի հարսներին անպատուելուց յետոյ դու էլ, քո տունն էլ, քո ամբողջ երկիրն էլ անիծուած կը մնաք... Այժմ ես փակուած եմ, պահպանում եմ Տիրամօր օթեւանը : Բայց էգուց դուրս կը գամ : Աղաչանքը, ճշմարիտ է, եղաւ, բայց քիչ էր, այդ պատճառով էլ չօգնեց : Էգուց դու էլ կ'աղաչես ինձ հետ, կ'ընկնես նրա ոտները, ողորմութիւն կը խնդրես» :

— Ե՞ս, աղաղակեց Աննա Խաթունը եւ ձեռքերի շարժմամբ հեռու մղեց իրանից այդպիսի միտքը : Նա ուզում է ինձ էլ խայտառակել, զըզուելի դարձնել : Ես չեմ անի... Այդպէս էլ գրիր, Գայիանէ :

— Ոչ, ես չեմ գրի, պատասխանեց նա ծիծաղելով :— Պէտք է խղճալ նրան... Կոյսերին ես կը թաքցնեմ ... — Ո՞րտեղ ...

— Գետնի տակ, գաղտնի սենեակում, որի մուտքը միայն քեզ է յայտնի :

— Սենեակը, բացականչեց մայրը, սաստիկ զարմանքից կծելով իր մատը :

Նոր յիշեց նա, որ գոյութիւն ունի այդ զարմանալի գաղտնարանը : Ինչպէս նա մինչեւ այժմ մոռացել էր, որ սեւ օրուայ համար Մելիքի տունը թաքնուելու տեղ ունի :

Գայիանէի արած գիւտը յափշտակեց նրան : Այս վտանգաւոր հանգամանքների մէջ երեւան էր գալիս մի նոր եւ վերին աստիճանի յուսալի դաշնակից. եթէ գործը չյաջողուի, եթէ Հայերը կոտորելու փոխարէն սկսեն կոտորուել, այդ գետնափոր անցքը կը կլանէ Մելիքի ժառանգներին, կը փախցնէ նրանց : Եւ նա հաւանութիւն չտուեց Գայիանէին :

— Այդ տեղը շինուած է միայն մեզ համար, ասաց նա : Հայր, նախքան մուտքի տեղը ցոյց տալը երկար խրատեց չմոռանալ, որ միայն մենք ենք կարող պատսպարուել այնտեղ. իսկ դրսի մարդը երբեք չպիտի իմանայ թէ ինչ կայ մեր տան տակ :

— Այդ բոլորն ինձ պատմեց Մեհրին, երդուեցնելով որ ոչ ոքին չասեմ : Եւ ես չեմ ասել : Բայց այժմ մեր ինչի՞ն է այդ գաղտնի ներքնատունը ...

Աննա Խաթունը քիչ էլ մտածեց, աչքը չհեռացնելով իր աղջկանից, որ բացատրում էր թէ փախուստի ճանապարհ չկայ իրանց համար, թէ ծածկուելու, ազատուելու միտքը բոլորովին չպիտի լինի, որովհետեւ նա կարող է թուլացնել, երկիւղ պատճառել վճռական ժամին : Եւ մայրը, վերջապէս, մի հանդիստ ձայնով պատասխանեց.

ԼԷՕ

րանին մէջ։ Հռոմի մէջ պարսիկ դեսպանատան հովանաւորութիւնը եւ աջակցութիւնը կը վայելէր։ Ս. Տարւոյ Հռոմի կոմիտէն ալ վարձատրեց մեր հայրենակիցը ։

Վենետիկի թերթերը մեծ գովեստով խօսեցան մեր հայրենակցին մասին, որ Սեպտ. 30ին շաբաթ օր հասաւ Միլանօ։ Հոն ալ տեղական թերթերը գրեցին իր մասին։

Այժմ Աւետեան կը պատրաստուի մեկնիլ դէպ ի Ֆրանսա, ուր ազգականներ ունի, անցնելով Զուիցերիայէն։ Պիտի հանդիպի Փարիզ եւ Մարսէյլ ։

նակի ձեռքը դերի ինկան 19.000 կարմիրներ։ Գերիներու ընդհ. թիւն է 25.000 ։

× Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ համայնավարները Եանկենկէն փախելէ առաջ այրած, գնդակահարած եւ սուինահար սպաննած են 700 հակահամայնավար Քորէացիներ։ Սպաննուածներուն մէջ կան անչափահասներ եւ ընտանիքներ ։

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

Աւստրիոյ համայնավարներու կազմակերպած գործադուլները կատարեալ ձախողանքի մատնուեցան ։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ երկրին 1.500.000 բանուորներէն հազիւ 50.000ը կը մասնակցէին գործադուլին։ Խռովութիւններ ստեղծելու եւ պետական հիմնարկութիւններ գրաւելու բոլոր ծրագիրները ջուրը ինկան։ Այս վերջինները պաշտպանուած էին մեծ թիւով ոստիկաններու կողմէ։ Վիէննայի բնակչութիւնը ամբողջ օրը սպասեց համայնավարներու արշաւանքին, որ սակայն տեղի չունեցաւ։ Խորհրդային շրջանին մէջ անգամ բանուորները զանգուածօրէն չմասնակցեցան գործադուլին։ Ուշագրաւ էր որ խորհրդային իշխանութիւնը ոչ մէկ պաշտպանութիւն ընծայեց բանթողներուն։ Ընդհակառակն վերցուց Աւստրիոյ ոստիկանութեան գործունէութեան վրայ դրուած արգելքը ։ Ոստիկաններն ու համայնավար քաղաքացիները ծեծեցին այն կարմիրները, որոնք կ'ուզէին գրաւել պետական հաստատութիւններ։ Միայն Վիէննայի մէջ է որ 15.000 բանթողներ խաղաղ ցոյց մը կատարեցին քաղաքապետարանին առջեւ։ Ցոյցը ցրուեցաւ երկու ժամ վերջը ինքնաբերաբար։ Կառավարական զեկոյց մը կը յայտնէ, թէ գործադուլը ձախողման դատապարտուելով, երկրի տնտեսական կեանքը մտած է դարձեալ բնականոն վիճակի մէջ։

Վիէննայի խորհրդային քաղաքամասի հրամանատարը զօր. Ա. Ամբակումով ներկայ եղաւ բրիտանական հրամանատարի հրաւիրած մէկ ժողովին։ Անցեալ շաբթու մերժած էր այդպիսի հրաւէր մը ։

× Կոմինֆորմի անդամներէն հինգ հոգի չորս օր առաջ Վիէննա եկած են խորհրդային զին. իշխանութեանց հրաւէրով եւ հրամայած են աւստրիացի համայնավարներուն հրաժարիլ իշխանութիւնը գրաւելու իրենց ծրագիրներէն։ Անոնք մինչեւ անգամ հակառակած են գործադուլներուն եւ ցոյցերուն։ «Ժամանակը չէ, ըսած են, ձեր գործը պէտք է ըլլայ միայն դժուարութեան մատնել կառավարութեան գործունէութիւնը»։ Կոմինֆորմի այս ընթացքէն կը հետեւցնէին թէ Խ. Միութիւնը պատրաստ չէ լուրջ խռովութիւններ ստեղծելու Եւրոպայի մէջ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ շրջանի ռազմագիտական կազմակերպութեան համար բանակցութիւններ պիտի կատարուին հոկտեմբերի վերջը, Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի։ Կազմակերպիչ յանձնախումբին մնայուն անդամներն են Ֆրանսա, Անգլիա եւ Իտալիա, իսկ ընդհ. կեդրոնը՝ Հռոմ։ Յունաստան եւ Թուրքիա պաշտօնապէս հրաւիրուած են այս ժողովին, թէեւ երկուքն ալ անդամ չեն Ատլանտեանի դաշինքին ։

— Առջի օր վերջացան Միջերկրականի մէջ կատարուած ռազմափորձերը, որոնց կը մասնակցէին Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Մ. Նահանգներու եւ Իտալիոյ նաւաբաժինները։ Այս առթիւ Մալթայի մէջ խորհրդակցութիւն մը կատարեցին չորս դաշնակից հրամանատարները։ Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Մ. Նահանգները երբեք այսքան զօրաւոր տորմիղ մը ունեցած չէին Միջերկրականի մէջ, խաղաղութեան ատեն ։

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Մ.ի ֆութպոլի բոլոր խումբերը պիտի մրցին, Choisyի P. L. 5eի խումբերուն դէմ, այս կիրակի ժամը 1.30էն սկսեալ, Stade de la Tour à Parachuteի դաշտին վրայ։ Métro Porte de Choisy ։

Անշուշտ Իթալիի եւ Ժանթիյյիի մարզասէրները բազմութեամբ ներկայ պիտի ըլլան, քաջալերելու մեր մարզիկները ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի կոմիտէները, ընկերները ինչպէս եւ համակիրները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Sociétés Savantesի մէջ։

Կը խօսի ընկեր Բժ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ։

Հացկերոյթ - խնջոյք

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն կազմակերպած է հացկերոյթ խնջոյք մը, այս կիրակի ժամը 19.30ին Café Le Cadetի վերնայարկը (17 rue Cadet, 63 rue Lafayette)

Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵԿԱԾ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու փափաքող ընկերներն ու համակիրները ։ Ծախքերու մասնակցութեան համար արձանագրուիլ մինչեւ ուրբաթ երեկոյ, Բալուեան, Հր. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գարակէօզեան Նախկին Սանուց Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Որբանոցին հիմնադիր - բարերար ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon։ Կը հրաւիրուին բարերարին յիշատակը յարգողները ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Ատրպատականի Հայոց Առաջն. փոխանորդ Արժ. Տէր Կարապետ Ա. քհնյ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։ Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը ։։

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ԵՒ Հ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը, սկաուտական եւ մարզական վերին մարմինները կը հրաւիրեն բարեկամներ եւ համակիրներ, այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի հիմնադիրներ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան տարելիցին եւ ՀԱՅԿ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ ։

Հոգեհանգիստէն վերջ, այցելութիւն Thiaisի Փարիզեան գերեզմանատունը՝ Գրիգոր Յակոբեանի շիրմին ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Զաքարեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, իր ողբացեալ եղբօր՝ Պ. ՎԱՀԱՆ ԹՈՒՆՏԱՅԵԱՆի յիշատակին, անոր մահուան հինգերորդ տարեդարձին առթիւ ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականներն ու բարեկամները ։

Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկ. Ղազարոս Քապաքճեանէ հազար ֆրանք, իր աղջըկան ամուսնութեան առթիւ ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի այս երեքշաբթի ժամը 7ին։ Դասաւանդութեան օրերը երեքշաբթի եւ հինգշաբթի երեկոները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Սարգիս Պօղոսեանի իր զաւկին՝ տարաբախտ ՏԻԳՐԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais)։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Ս. Մինասեան» եւ «Յ. Շահրիկեան» խումբերը, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայանալ անդամատետրով։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին (Սարսէլ)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։ Կարեւոր օրակարգ ։

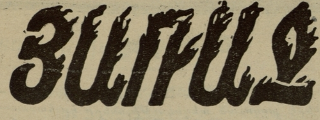
ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ՍԱՀԱԿ Բ. ԽԱՊԱՅԵԱՆ կաթողիկոսի ծննդեան հարիւրամեայ տօնակատարութեան յանձնախումբի կողմէ։ Այս կիրակի իրիկուն ժամը 9ին, Քաֆէ Նուայի մէջ ։

Մուտքը ազատ է ։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ «ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ»Ի ԼՍԱՐԱՆԻՆ

Այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, Փլէյէլի Տրպիւսի սրահին մէջ, 252 Fbg. St. Honoré։ Կը խօսի Պ. ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, նիւթ ունենալով՝ Հայկական ոգին (Spiritualité Arménienne)։ Մուտքը ազատ է։



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Տարեկան 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Samedi 7 Octobre 1950 Շաբաթ 7 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6274–Նոր շրջան թիւ 1685

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՂՈՒԱՆ ՎԱԽԸ

Հեռագիրը չոնդալէց լուր մը հաղորդեց առջի օր, — Պ. Սթէյըն, Մ. Նահանգներու հանրապետական կուսակցութեան նախագահը, անձնական նամակ մը ուղղեր է Սթալինի, տեսակցութիւն մը խնդրելով :

Իր ծրագիրն է գլուխ գլխի խօսիլ Խ. Միութեան դիկտատորին հետ, բոլոր վիճելի խնդիրներու մասին, փոխադարձ համաձայնութեան մը յանգելու եւ խաղաղութիւնը փրկելու համար : Եթէ Սպարապետը հաւանութիւն յայտնէ, ուրիշ կարեւոր դէմքեր ալ պիտի մասնակցին խորհրդակցութեանց :

Ուրեմն կը սպասուի Սթալինի պատասխանին, առանց մեծ լաւատեսութեան :

Ընթերցողները պիտի յիշեն թէ ամիսներ առաջ ամերիկեան գործակալութեան մը տնօրէնն ալ չորս կարեւոր հարցումներ ուղղած էր Սթալինի, որ պատասխանեց պարզապէս ընդհանուր հաւաստիքներ տալով :

Այս նոր ձեռնարկն ալ կ'ապացուցանէ թէ որքան տագնապի մատնուած են ազատութեան եւ խաղաղութեան բարեկամները, փարատելու համար պատերազմի վախերը :

Դժբախտաբար չափազանց պզտոր է մթնոլորտը, իբրեւ հետեւանք երկու աշխարհահայեացքներու ընդհարման :

Իրականին մէջ, երկու սպառազէն աշխարհներ են որ կը ճակատին իրարու դէմ, յաղթանակը չահելու համար : Մէկը՝ հիմնուած անհատի ազատութեան եւ ժողովրդապետութեան, միւսը՝ ծրագրեալ բռնապետութեան մը վրայ, որուն համար հում նիւթեր են անհատն ու ժողովուրդը :

Անշուշտ երկու կողմերն ալ կը խուսափին երրորդ աշխարհամարտի մը պատասխանատուութենէն :

Բայց, մինչ առաջինը դեռ նոր ուժ կ'ամբարէ յանուն ինքնապաշտպանութեան, երկրորդը արդէն կազմ եւ պատրաստ է յառաջ խաղալու, եթէ խելագարութեան նոպայէ մը բռնուի :

Այս իրականութիւնը անգամ մը եւս չեշտուեցաւ Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան տարեկան համագումարին մէջ, երբ ձախակողմեան տարրեր կը քննադատէին կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը :

Այս վերջինները կ'առաջարկէին արգիլել հիւլէական ռումբը, վերսկսիլ բանակցութիւնները հինգ մեծ պետութեանց միջեւ եւ բարեկամական յարաբերութիւն հաստատել Խ. Միութեան հետ :

Բանաձեւը մերժուեցաւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, — 881.000ի դէմ 4.861.000 ձայնով, բուռն վիճաբանութիւններէ վերջ, ուր վճռական դեր կատարեցին ազգ. պաշտպանութեան եւ արտաքին գործերու նախարարները :

Առաջինը մասնաւորապէս ծանրացաւ Խ. Միութեան զինեալ ուժերուն վրայ, որ «տեւական վտանգ մը կը կազմէ ամբողջ Եւրոպայի համար», ինչպէս դիտել տուաւ Պ. Պեւին :

Իրենց հաշիւներուն համաձայն, Խ. Միութիւնը այժմ ունի 175 գործօն զօրաբաժին, որոնց մէկ երրորդը մեքենացէն եւ զրահապատ, 25.000 հրասայլ, 2.800.000 զինուոր, «ուժ մը որ կրնայ կրկնապատկուիլ յաջորդ օրն իսկ, զօրակոչի ատեն», 19.000 օդանաւ եւն. :

Արտաքին նախարարը անգամ մը եւս բացատրեց թէ բոլորովին աւելորդ է նոր տեսակցութիւն մը փորձել Մոսկուայի վարիչներուն հետ :

— «Քանիցս փորձեցինք խնդիրներ լուծել սա չորս կամ հինգ Մեծերու միջոցաւ. հինգ մեծ պետութիւններ որոնք պիտի տնօրինեն փոքրերու ճակատագիրը : Ինչո՞ւ Հինգ Մեծեր իրենց ուզածին պէս պիտի վարուին փոքրերուն հետ : Ահաւասիկ Ազգաժողովը, թող ամէն մէկը հոն ըսէ իր ըսելիքը, մեծ ըլլայ թէ փոքր» :

Յետոյ ձեռքը սեղանին զարնելով, գոչեց.

— « Ռուսերը ինչո՞ւ կը պահեն այս ահագին ուժերը : Ինչո՞ւ խաղաղութեան ժողովներ կը սարքեն, ամէն շաբաթ կրկնապատկելով այս ահեղ ուժը : Խարդախութիւն է որ կ'ընեն, բարեկամներ : Կ'ուզեն տկարացնել մեզ, խաբելով կործանելու համար : Ես Մոսկուա գացի եւ անձամբ խօսեցայ Սթալինի հետ, առաջարկեցի խաղաղութեան դաշնագիր մը կնքել 50 տարուան համար» :

Ահա թէ որքան լայն անդունդ մը բացուած է երկու ճակատներուն միջեւ : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵ՞ՂՔ ԵՂԱՒ ՆԱՐԵԿԱՑԻԻՆ

Կիրակի օր Փարիզի մէջ տօնուեցաւ ծննդեան հազարամեակը Հայոց մեծագոյն պարծանք—քերթողին՝ Գրիգոր Նարեկացիի, որով կը յոխորտանք եւ որ միջազգային կրօնական բանաստեղծութեան մէջ կը գրաւէ իր արժանաւոր տեղը :

Բայց այս հպարտութիւնը դատարկ օդապարիկի կը նմանէր, երբ մարդ կը դիտէր Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ հաւաքուած ճղճիմ բազմութիւնը՝ հազիւ հարիւր յիսուն հոգի :

Այսպէ՞ս պիտի փառաւորէինք յիշատակը անոր որ մեր ազգին պարգեւեց հոգեւոր խորաչունչ Մատեան մը, գիրք՝ որու ժողովրդական պաշտամունքը մեր մէջ եղած է նոյնիսկ հրաշածին : Հիւանդներու վրայ կարդալով անոնք կը բուժուէին, անմխիթարներուն՝ մխիթարանք կը պարգեւէր եւ զայն ծայրէ ի ծայր կարդացողին համար նոյնիսկ կը զրուցէին թէ՝ խելքը կը կորսնցնէր... Ա՛յնքան խորախորհուրդ նկատուած էր ան :

Եւ ինչո՞ւ այսքան անտարբերութիւն այնքան մեծահանճար Հայու մը յիշատակին առջեւ :

Նախ, որովհետեւ այս տօնակատարութիւնը դրուած էր հատուածական դետնի վրայ, հակառակ Արտաւազդ արք.ի եւ Ա. Ջօպանեանի անուններուն : Ասոնք կեղեւներ էին որ չէին կրնար կորիզը ծածկել :

Երկրորդ, մեր մեծամտութիւնը՝ ամէն հանդէսի համար Սորպոնի մեծ սրահը վարձելու : Այդ հսկայ ամփիթատրոնը բացառիկ առիթներով միայն կարելի է լեցնել, եւ ոչ թէ ամէն պատեհութեամբ :

Նման հանդէսի մը յաջողութեան համար պէտք էր զայն դնել համազգային, համակուսակցական գետնի վրայ, եւ ոչ թէ սոսկական միութեան մը խարխուլ կռնակը :

Այս դասէն պիտի ուզե՞ն արդեօք օգտուիլ կազմակերպիչներն ու անոնց հաճոյակատար հովանաւորները :

Եւ ի՜նչ կազմակերպութիւն, Տէ՜ր իմ Աստուած :

Նարեկացիի խորազգաց եւ հոգեխռով յիշատակի տօնին մէջ ի՞նչ բան ունէր «գեղարուեստական» հասարակ «բաժինը» : Րաֆֆի Պետրոսեանի նուագած Շոփէնն ու Հոսէյինը, Օր. Թորոսեանի Կայի երգը եւ Աղազարեանի էնգէլին ի՞նչ ոգեկան ու զգացական կապ ունէին Նարեկի մենակեացին յիշատակին հետ : Լաւ որ Թառխառը եւ հայկական պարուհին բացակայ էին եւ Պ. Ջօպանեան մոռցած էր հրաւիրել Օր. Ժան Պուաթէլը : Լաւ որ օտար բազմաթիւ մտաւորականներ ներկայ չէին, ողբալու համար Հայերու ողորմելի կեցուածքը իրենց մեծագոյն մէկ փառքին հանդէպ :

Ինչո՞ւ Նարեկացիէն քանի մը էջ կարդալ չտուին՝ արուեստագէտի մը (քանի որ մեր քահանաները բոլորն ալ բաղաձայն են) : Չէի՞ն կրնար Նարեկացիի տօնին (Թարգմանչաց) շարականները (Որք զարդարեցին, Թագաւոր փառաց, Որք զշնորհս եւայլն) երգել : Կ'երեւի Նարեկը կարենալ կարդացող եւ երկու շարական գիտցող մարդ չէ մնացեր Փարիզի մէջ... :

Վա՜խ Նարեկացի, մեղք ըրին քեզի Փարիզի մէջ : Բայց այդ մեղքին հաշիւը, վստահ եմ Անդենականին մէջ պիտի չպահանջես սքեմակիցէդ, այլ՝ Հայր Աստուծոյ պիտի ներկայանաս ու քու անհուն ներողամտութեամբդ պիտի խնդրես Անոր՝

« Ընկալ (զնա) քաղցրութեամբ, Տէ՜ր» :

ԹՈՐՈՍ ԱՂԲԱՐ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ, ինքնաշարժի արկածով ծանրապէս վիրաւորուած եւ հիւանդանոց փոխադրուած են երկու Հայեր, Պ. Պ. Յակոբ Մօթեան, անուշահոտութեանց գործատէր, 129 rue Boileau, եւ Խաչատուր Զայեաթեան?, դերձակ, 104 rue Vendôme : Երբ իրենց կառքը արագօրէն կը սուրար, Քուէմիոյի ճամբուն վրայ, ձիարշաւի դաշտին մօտ, կը բախի ելեկտրական ձողի մը, անմիջական զսպումի մը հետեւանքով, բայց կառքը կանգ կ'առնէ միայն 20 մեթր հեռու, շատ վնասուած վիճակի մէջ. երկու Հայերը ուժգին կ'իյնան փողոցին վրայ :

ԱՆԳԼԻԱ 2.800.000.000 տոլարի բաց վարկ մը խնդրած էր Մ. Նահանգներէն, ի հաշիւ վերազինման եռամեայ ծրագրին : Ամերիկա մերժեց :

Քորէայի պատերազմը

ՄԱԿԻՆ ՈՒԺԵՐԸ ՅԱՐՁԱԿՈՂԱԿԱՆԻ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ

Քորէայի բոլոր ռազմաճակատներուն վրայ կը տիրէ յարաբերական անդորրութիւն մը : ՄԱԿի ուժերուն համախմբումը կը շարունակուի : Ամերիկեան եւ բրիտանական զօրամասերը արդէն իսկ դիրք բռնած են 38րդ զուգահեռականին վրայ, սպասելով զօր. Մէք Արթըրի հրամանին : Թոքիոյի դաշնակից շրջանակներուն մէջ կ'ենթադրեն թէ ընդհ. յարձակողականը պիտի չուշանայ երկար ատեն, ՄԱԿի կողմէ ութ երկիրներու ներկայացուցած առաջարկին ընդունուելէն վերջ : Մանաւանդ որ ձմեռն ալ կը մօտենայ, եւ, եթէ քանի մը շաբթուան ընթացքին զինուորական գործողութիւնները չսկսին, ձմեռ ժամանակ աւելի դժուար պիտի ըլլայ թշնամիին մաքրագործումը : Այդ պատճառով ալ ՄԱԿի ուժերը պիտի փութացնեն իրենց յարձակողականը :

Կը կարծուի թէ կարմիրները պաշտպանողական նոր գիծ մը պիտի հաստատեն արեւմտեան ծովեզերքէն, այսինքն Փիոնկ — Եանկի հարաւային կողմէն մինչեւ Վոնզան՝ արեւելեան ծովեզերքը : Առաջին անգամ ըլլալով, անոնք կարեւոր դիմադրութիւն մը ցոյց տուին առջի օր հարաւային Քորէացիներու դէմ, Զանկեան քաղաքին մօտերը : Հակառակ այս դիմադրութեան, Հարաւցիները գրաւեցին քաղաքը :

Սէուլի հիւսիսային եւ արեւելեան կողմերը շարունակուեցան մաքրագործման գործողութիւնները : Նոյն գործողութիւնները կը շարունակուին նաեւ Թերակղզիին հարաւային կողմը :

Հարաւ Քորէայի ուժերը ներկայիս կը գտնուին զուգահեռականէն 130 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ : Յամաքային ուժերու ընդհ. հրամանատարը զօր. Ուոքըր յայտարարեց, թէ թշնամին այնպիսի հարուած մը ստացած է, որ այլեւս ինքզինքը չի կրնար գտնել :

Կարմիրներու ընդհ. բանակատեղին իր վերջին զեկոյցով կը տեղեկացնէ, թէ «ժողովրդական բանակի զօրամասերը քաշուեցան նախապէս պատրաստուած դիրքերու վրայ» :

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԴԱՒԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

Աւստրիոյ համայնավար բանթողները ամբարտակներով խափանեցին երթեւեկը Վիէննա տանող բոլոր երկաթուղիներուն վրայ, բացի մէկ գծէ : Խորհրդային իշխանութեանց հրամանով, սակայն, ամբարտակները վերցուեցան ամէն անգամ որ ամերիկեան կամ անգլիական կառախումբեր կ'անցնէին : Քաղաքային ոչ մէկ կառախումբ կրցաւ բանիլ խափանուած գծերու վրայ :

Դաւադիրները կը վայելէին խորհրդային շրջանին իշխանութեանց աջակցութիւնը : Աւստրիոյ ոստիկանութիւնը չէր կրնար միջամտել : Այս շրջանին մէջ անոնք գրաւեցին չորս նամակատուներ : Խափանեցին նաեւ փոխադրութիւնները խճուղիներու վրայ :

Աւստրիոյ կառավարութիւնը հեռագիրներ ուղղեց չորս պետութեանց ներկայացուցիչներուն, բողոքելով խորհրդային իշխանութեանց աջակցութեան դէմ :

Վերջին պահուն եւ տռնուեցաւ գործադուլի հրամանը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱ մասնաւոր մարմին մը ղրկեց Մոսկուա, առնուազն 1.000.000 թոն արմտիքղնելու համար : Յայտնի չէ թէ Ռուսերը պիտի ընդունի՞ն :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ համար Անգլիա եւս արգիլական զէնքեր պիտի ճարէ, մօտաւոր ապագայի մը մէջ : Ասկէ առաջ արգիլած էր զէնք եւ ռազմանիւթ ճարել այն երկիրներուն որոնք անդամ չեն Ատլանտեանի դաշինքին : Բայց հիմա որ Թուրքիա եւ Յունաստան հրաւիրուած են մասնակցելու Միջերկրականի պաշտպանութեան խորհրդակցութեանց, այս արգելքը չեղեալ կը համարուի : Անգլիական կառավարութիւնը շատ գոհ է որ երկու պետութիւններն ալ ընդունեցին իրենց ուղղուած հրաւէրը :

ԿԱԶԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ, որ 21 օրէ ի վեր մեծ դժուարութիւններ կը պատճառէր Լոնտոնի մէջ, դադրեցաւ երէկ : Աշխատանքը պիտի վերսկսի երկուշաբթի օր : Կառավարութիւնը զինուորներ կը բանեցնէր, գործադուլի շրջանին եւ զանազան պատիժներ տնօրինած էր կարգ մը վարիչներու :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ) — Սթերլին 980 (950), տոլար 349.90 (380), զուից. Ֆրանք 80.20 (87), Նափոլէոն 3730, զուից. ոսկի 3580, սթերլին 4580, տոլար (20) 18.040, ձոյլ ոսկի 507.000 Ֆր. :

ԳԻՆԵՐՈՒ բարձրացումը կասեցնելու համար, կառավարութիւնը խորհրդակցութիւններ կը կատարէ : Առջի օր որոշուեցաւ 2 Ֆրանք իջեցնել շա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՑԱՌԻԿ ԴԷՄՔ ՄԸ, Ռ. ՇՈՒՄԱՆ

Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարը անկասկած ամէնէն հետաքրքրական միջազգային դէմքերէն մէկն է այս պահուս։ Եւրոպայի թէ աշխարհի ճակատագրին համար մեծ նշանակութիւն ունի անոր խօսքը։ Robert Schumanի անունին կապուած է նաեւ «Շումանի ծրագիրը», որուն հիմնական գիծն է՝ միջոց մը գտնել գերման եւ ֆրանսական մերձեցում մը յաջողցնելու համար։ Ըստ այդ ծրագրին, պէտք է իբրեւ նախաքայլ՝ երկու երկիրներու ծանր ճարտարարուեստները ենթակուին վերին վարչութեան մը։ Այս կերպով լուծուած կ'ըլլան թէ Ռուրի, թէ Սարի եւ թէ Լոռէնի ճարտարարուեստական աւազաններու վարչական հարցերը։ Մշակութային եւ քաղաքական այլ մարզերու մէջ եւս կարելի պիտի ըլլայ հետզհետէ հարթել խոչընդոտները։

Շումանի այս ծրագիրը բացառիկ նշանակութիւն մը ունի անոր համար որ, մէջտեղ նետուած է առանց Անգլիոյ գիտակցութեան եւ հաւանութեան։ Ընդհակառակն Անգլիա մեծապէս հակառակեցաւ անոր։ Այս ծրագիրը նոր հանգրուան մըն է Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան մէջ, որովհետեւ Շումանի օրով կը փորձէ թօթափել անգլիական տիրապետութիւնը։ Չէ՞ որ Ֆրանսա յաճախ իր շահերուն իսկ հակառակ ստիպուեցաւ գործել, հետեւելու համար Անգլիոյ ուղեգծին, օրինակի համար Ալեքսանտրէթի Թուրքիոյ յանձնելու խնդրին մէջ, 1939ին։ Իբրեւ արտաքին գործերու նախարար, Շուման բացառիկ անձնաւորութիւն մըն է։

Ո՞վ է սակայն գերմանական անունով Ֆրանսայի արտաքին նախարարը։

Այս նիհար եւ չորուկ մարդը՝ ճաղատ գլուխով եւ տխուր կապոյտ աչքերով՝ Լոռէնցի մըն է։ Հաւատացեալ կաթոլիկ մը եւ չափաւոր պահպանողական մը։ Երգիծանքչունի իր շրթներուն վրայ, բայց իր մեծկակ քիթը նիւթ կը ճարէ բոլոր ծաղրանկարիչներուն։ Շուման չունի Ֆրանսացիներու յատուկ տաքարիւնութիւնը եւ սրամտութիւնը։ Չունի նաեւ ուրիշ տկար կողմեր, բայց ծխամորճ մը ծխելէ եւ գաւաթ մը գարեջուր խմելէ, ինչ որ յատուկ է աւելի գերման այրերու։ Իր ֆրանսերէնը չունի Ֆրանսացիին յատուկ առինը, այլ չոր է եւ անգոյն։

Բոլոր այս երեւոյթները սակայն կասկածի չեն ենթարկեր Շումանի ամբողջական Ֆրանսացի մը ըլլալը։ Թէեւ Շուման երբեք չի ծածկեր գերմանական ազդեցութիւնը իր վրայ։

Ան իր մանկութեան մեծ մասը ապրած է իբրեւ որբ։ Յետագային յաճախած է գերմանական համալսարանները՝ Միւնիխ, Պերլին, Պոնն եւ Մէց։ Իբրեւ գերմանահպատակ ծառայած է իբրեւ սպայ Գերմանիոյ Վիլհէլմեան կայսերական բանակին մէջ եւ առաջին համաշխարհային պատերազմին կռուած է գերման դրօշին տակ, մինչեւ 1916։ Այս թուականին իր մէջ արթնցած սահմանային բնակիչներու մէջ յաճախ տեսնուած երկուութիւնը եւ իր մէջ լոռէնեան – ֆրանսական նկարը աւելի ծանր կշռած ըլլալով՝ անցած է Ֆրանսայի կողմը։ Պատերազմէն վերջ Մէցի մէջ բացած է փաստաբանական գրասենեակ մը։ Այն օրերէն ի վեր, չարունակ յաջողած է ընտրուիլ անդամ երեսփ. ժողովին։ Իբրեւ քաղաքագէտ առաջին անգամ լայն հասարակութեան ծանօթացաւ իր անունը 1940ին երբ Ռէնոյի օրով՝ գաղթականական հարցերու փոխ – նախարար նշանակուեցաւ։

Մենակեաց կեանք մը կը վարէ միշտ, կը բնակի Քարթիէ Լաթէնի մէջ եւ յաճախ կը քրքրէ Սէնի ձախ ափի գրավաճառ – կրպակներու գրքերը։ Չի սիրեր ճաշել փառաշուք ճաշարաններու մէջ, այլ կ'ընտրէ պարզ եւ փոքր ճաշարան մը։ Թերեւս իր միակ հաճոյքն է դիտել արկածախնդրական շարժանկարները։

Մէցի իր հօրենական տան մէջ կը բնակի տան վերահսկիչ, Մարի Քէլլըն։ Այս բարի կինը կը գուրգուրայ Ռոպէրին վրայ քառասուն տարիէ ի վեր։ Երբ Շուման Մէց երթայ հանգստանալու, կէս ժամ աւելի ուշ կ'ելլէ անկողնէն… ու կը մխրճուի գրքերու ընթերցումին մէջ։ Կիները անոր կեանքին մէջ մեծ դեր մը չեն խաղացած եւ ինչպէս ինքը անգամ մը ըսած է՝ երբեք չէ գտնուած ամուսնանալու վտանգին առջեւ…։

Կրթուած ըլլալով իբրեւ Գերմանացի, զգացումով համակ ֆրանսացի, ան ծանօթ է թէ գերմանական, թէ ֆրանսական հոգեբանութեան։ Իբրեւ սահմանաբնակ, ամէնէն լաւ ճանչցած է երկու մեծ ժողովուրդներու հակամարտութեանց չարաշուք հետեւանքները։ Ռոպէր Շուման թերեւս ճիշդ մարդն է երկու ժողովուրդներու միջեւ դարաւոր անհասկացողութիւնը հարթելու եւ վերացնելու թշնամական տրամադրութիւնները՝ յօգուտ Եւրոպայի եւ աշխարհի խաղաղութեան։

ՅՈՎԲ. Տ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի վերաբացումը

« Յառաջ » արդէն հաղորդեց Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին վերաբացումը, որ տարիներէ ի վեր յոյսէ աւելի երազ մը կը համարուէր։

Եթէ այս վերաբացումը մասնաւոր նշանակութիւն մը ունի, գլխաւոր պատճառը պէտք է փնտռել իր անցեալ վաստակին մէջ։ Վարժարան մը որ հասցուցած է ընտիր սերունդ մը, որ խումբ մը վարդապետներու յարատեւ եւ ժրաջան աշխատանքին շնորհիւ կրցած է մնալ, նոյնիսկ իր փակ վիճակին մէջ, ուխտի եւ յիշատակի վառարան մը։

Այդ հաստատութեան մէջ իւրաքանչիւր սրահ եւ հարիւրաւոր աշակերտներու իւրաքանչիւր խմբանկար, նշխար մը դարձած է, եւ անտարբակոյս կը ներշնչէ հաւատքի, յոյսի եւ երախտագիտութեան խոր զգացում մը հանդէպ բոլոր անոնց որոնք սրտով եւ հաւատքով նուիրուած այս մեծ գործին, պատրաստեցին ապագայ Հայը։ Անոնք տուին բանաստեղծներ, գրագէտներ, նկարիչներ, երաժիշտներ, բժիշկներ եւ ուրիշ հարիւրաւոր երիտասարդներ որոնցմէջքրացի կրթութեան եւ զարգացման դրօշմէն, կը տիրապետէ բան մը աւելի կարեւոր քան բնական հայրենասիրութիւնը, աւելի ուժեղ քան մայրենի լեզուին կարօտը։ Այսօր իսկ, ոեւէ նախկին աշակերտ չի կրնար առանց յուզուելու անցնիլ Carmini ճամբէն դէպի դպրոցը ուր եթէ ստացած է ուսում, կրթութիւն եւ հայրենասիրութիւն, ձգած է նաեւ իր լաւագոյն տարիներու յիշատակները։ Շատեր կան որ տակաւին կը փնտռեն այն օրուան պատիժը որուն դէմ զայրացած էին, Հայր Սահակին դասը, կամ ցերեկուան համեստ ճաշը։ Այս բոլորը խմորած են տոկուն տիպարներ, որոնք չեն ընկրկիր կեանքի դժուարութեանց առջեւ։

Այսօր նոյնքան յուզիչ է տեսնել թէ պատմական հաստատութեան դուռները կը վերաբացուին եւ թէ Հ. Գարեգին վրդ. Լազարեան, իր ազնուական նայուածքով պիտի ընդունի 10—14 տարեկան տղաք՝ եկած աշխարհի զանազան կողմերէն։ Ծնողները անշուշտ կ'ըմբռնեն թէ տարագիր սերունդը պահպանելու լաւագոյն միջոցը կը կազմեն Հայկ. երկրորդական վարժարանները, որոնց մէջ իր մասնաւոր տեղն ունի Մուրատ Ռափայէլեանը, Ս. Ղազարի խորհրդաւոր եւ խաղաղ շունչին տակ։

Անշուշտ ցաւալի է որ շատ ուշ յայտարարուեցաւ վարժարանին վերաբացումը, այնպիսի ատեն մը երբ շատեր արդէն որոշած էին իրենց տղոց երթալիք դպրոցը։ Սակայն ուշ չէ երբեք անոնց համար որոնք զգալով ինչպէս հայաշունչ դաստիարակութեան մը լուրջ պահանջը, պիտի ուզէին լաւագոյն ապագայ մը ապահովել իրենց զաւակներուն, նոյնիսկ ի գին զոհողութեանց։

Այսօր ինչպէս երէկ, համալսարանները առնարդել կ'ընդունին Մուրատ Ռափայէլեանի շըրջանաւարտները, հաստատելով թէ լիովին բաւարար եւ գնահատելի կը գտնեն վարժարանին կըրթական մակարդակը ամէն տեսակ գիտութիւններու մէջ։ Ան որ իր երիտասարդ տարիքէն բախտ կ'ունենայ փոքրիկ նաւով մը երթալ Ս. Ղազար, անկասկած պիտի զգայ նոր եւ խոր խռովք մը, վասն զի հոն հայրենիքի եւ հաւատքի սէրը կ'աճին Մեծ Սեբաստացիին յաւիտենական շուքին տակ։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Առատ բերք

Մարշըլի ծրագրին հետ գործակցող 18 երկիրներէ քաղուած տեղեկութիւնները կը հաստատեն, թէ այս տարուան հունձքական բերքը, յետպատերազմեան բոլոր տարիներու բերքերէն աւելի լաւ է։

Մրցանիշ մը կը ներկայացնէ 37.500.000 թոն ցորենի եւ հաճարի մթերումը, Իրլանտայէն մինչեւ Թուրքիա։ Եւ ասիկա, առաւելապէս, մշակութեան ամերիկեան մեթոտներու կիրարկման եւ երկրագործական մեքենաներու լայն չափով գործածութեան արդիւնքն է։ Եւրոպայի երկրագործական վերականգնումը շատ աւելի արագօրէն գլուխ հանուեցաւ անցեալ պատերազմէն վերջ, քան 1914 — 18ի պատերազմի վերջաւորութեան։ Արտադրութիւնը, նախապատերազմեան չափին հետ բաղդատելով հարիւրին 109 աւելի է։ Սկիզբները, բերքի պակասը, արհեստագիտական միջոցներու անբաւարարութեան հետեւանքն էր։ Մեքենաներու եւ պարարտացնող նիւթերու գործածութիւնն էր որ արտադրութեան զարկ տուաւ։

Այս յաւելման շնորհիւ ալ հացի տագնապէ չի վախցուիր այլեւս Մարշըլի ծրագրին հետ գործակցող եւրոպական երկիրներու մէջ, թէեւ անոնց մէկ մասին բնակչութիւնն ալ հարիւրին 12 աւելցած է նախապատերազմեան թիւին հետ բաղդատելով։

Արջառի եւ հաւեղէնի սննդամթերքն ալ աւելցած է։ Մարշըլեան կարգ մը երկիրներ, որոնց կարգին եւ Ֆրանսան, այժմ շատ աւելի մեծ քանակութեամբ կաթ եւ հաւկիթ կ'արտադրեն արդէն։ Միայն խոզի միսն է որ տակաւին անբաւարար է։

Հակառակ աննպաստ եղանակին, տեղատարափ անձրեւներուն եւ կարկուտին, բերքը աւելի քան գոհացուցիչ է այս տարի յատկապէս Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Փորթուգալի մէջ։ Քաղաքացիական կռիւներու վերջանալուն շնորհիւ, Յունաստան այս տարի արտադրեց 985.000 թոն արմտիք, որ նախապատերազմեան տարիներու արտադրութենէն 163.000 թոն աւելի է։ Փորթուգալի բերքը պիտի հասնի 730 հազար թոնի, որ շատ աւելի է նախապատերազմեան շրջանի 568.000 թոնին հետ բաղդատելով։ Թուրքիոյ նախապատերազմեան արտադրութիւնը տարեկան 4.183.000 թոն էր։ Այս տարի կը նախատեսուի 5·620·000 թոն, որ կրկինն է՝ երաշտութեան հետեւանքով նուազած 1949ի բերքին։

Նոյնքան ուշագրաւ է բերքի յաւելումը Անգլիոյ, Աւստրիոյ եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Անգլիա կը շարունակէ ինքնաբաւ դառնալու իր արտակարգ ճիգը։ Այս տարուան համար կը նախատեսուի 2.700.000 թոն բերք, նախապատերազմեան տարիներու միջին 1.650.000ին դէմ։ Աւստրիան ալ հաստատած է յետ պատերազմեան մրցանիշ մը, հակառակ գրաւման դժուարութիւններուն։ Այս տարուան բերքը պիտի հասնի 875.000 թոնի (ցորեն եւ հաճար), ինչ որ կը մօտենայ նախապատերազմեան 960 հազարի միջինին։ Արեւմտեան Գերմանիան մթերելու վրայ է այս տարի 5.790.000 թոն բերք։ Անցեալ տարուանը քիչ մը աւելի էր (5.954.000), բայց այս տարուանն ալ նախապատերազմեան տարիներու բերքէն աւելի է։ Եւ վերջապէս կը հաշուեն թէ Ֆրանսայի բերքը պիտի հասնի 7.700.000 թոնի։ Թէեւ այս քանակութիւնը, անձրեւներու պատճառով, 1949ի 8.700.000 թոնէն պակաս է, բայց դարձեալ կարելի պիտի ըլլայ որոշ քանակութեամբ արմտիք տրամադրել արտածման համար։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿՍԿԾԱԼԻ ՄԱՀ ՄԸ
ԵՒ 40.000 ՖՐԱՆՔ ԱՅՆՃԱՐԻ « ՅԱՌԱՋ » ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր Աստուած, եթէ իրաւ է որ կաս, ինչո՞ւ չարը հրճուի եւ անմեղը տառապի։ Առանց մեղքի մարդ չկայ, բայց պատիժն ալ իր չափն ու սահմանն ունի։

Մեղաւո՞ր է ընկեր Սարգիս Պօղոսեանը, թրքական խժդժութիւններէն ազատուած որբ մը, որ ցմրուր քամելով տառապանքը, ամուսնացած, չէն բոյն մը կազմած էր եւ ահա երեք տարիէ ի վեր դժբախտութենէ դժբախտութիւն կը գլորի։ Առաջին տարին կորսնցուց իր կողակիցը, Տիկին Սիրանուշը, երկրորդ տարին իր եւ մեր սիրելի աղջիկը 19ամեայ Արաքսին, իսկ երրորդ տարին պատուական հայորդին՝ 20ամեայ Տիգրանը (երկուքն ալ անդամ Նոր Սերունդի)։

Տիգրանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Սեպտեմբեր 30ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ, հոծ բազմութեամբ։ Դագաղին հետեւող բազմութեան հետ կուլար նաեւ երկինքը։ Պոմոնի եկեղեցւոյ մէջ թաղման կարգը կատարելէ վերջ, խօսեցան Բարգէն քահանայ Արսլանեան, Պ. Վահրամ միսթիկ (Հայ Ռազմիկներու միութեան կողմէ) եւ ընկեր Ա. Քէօսէեան, վեր հանելով տարաբախտ Տիգրանին օրինակելի կեանքը եւ մխիթարական խօսքեր ուղղելով իր վշտահար հօր։

Ընկեր Սարգիս, հակառակ իր մեծ վիշտին, պարտք սեպած էր մահազդին տակ թելադրել որ փոխան ծաղկեպսակի, նուէրներ ըլլան Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին։ Իր բաղձանքը կատարուեցաւ լիուլի։ Մինչեւ դագաղը գերեզման իջեցնելը նուէրներու գումարը հասած էր քառասուն հազար ֆրանքի։ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի վարչութիւնը լրիւ ցանկը եւ գումարին քանակը մօտ օրէն պիտի ղրկէ «Յառաջ»ի, հրատարակութեան համար։ Մինչ այդ, մեր սիրելի Տիգրանը տեղ գրաւեց Այնճարի իր պատանի ընկերներու սրտին մէջ։ Վստահ եմ որ ամէն մէկ հայերէն բառ հնչած ատեն, պիտի յիշեն թէ հեռաւոր Ֆրանսայի մէջ իրենց հասակակից տարաբախտ տղու մը դժբախտութիւնը, պատճառ դարձաւ իրենց բախտաւորութեան։

Հանգիստ քու տառապած հոգւոյդ եւ մխիթարութիւն վշտահար հօրդ։

Յովհ. Տէօքմէճեան

Գաղութէ գաղութ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թաւրիզի մէջ Լիլաւա պողոտայի շինութիւնը մեծ թափով յառաջ կը տարուի: Այդ պողոտայի շնորհիւ պիտի միանան քաղաքի երկու գլխաւոր մասերը, խիտ հայաբնակ Լիլաւան ու Դաւաչի մեծ թաղերը: Պողոտան կը սկսի Հայոց Ազգ. գերեզմանատան առջեւէն ուղիղ գծով եւ ամերիկեան հիւանդանոցի առջեւէն կը հասնի Մզկիթի մօտ: 1200 մեթր երկայնք ունեցող գիծը վերջացած ըլլալով ջրաբաշխական խողովակները կը յարմարցնեն: Գերեզմանատունէն մինչեւ Փահլաւի պողոտան, նոր գիծն ունի երկու հազար մեթր երկայնութիւն: Պողոտան այդ տեղէն ուղիղ գծով կը հասնի Դաւաչի պողոտան ու կը կորէ զայն, ունենալով 1800 մեթր երկայնութիւն: Պողոտայի ընդհ. երկայնութիւնն է 3800 մեթր, իսկ լայնքը 24 մեթր: Առաջինը կը համարուի Թաւրիզի բոլոր պողոտաներուն մէջ, դրաւելով քաղաքի կեդրոնական մասը եւ իր մէջ առնելով Փահլաւի եւ Դաւաչի նորակառոյց պողոտաներու իրար միացնող հանգոյցը:

Ինչպէս կը հաստատէ Թեհրանի «Ալիք»ը, նոր պողոտան մեծ շահ ապահովեց ազգ. կալուածներուն, բարձրացուց հողի, շէնքերու արժէքները, սակայն միւս կողմէ կայ նորը շինելու աշխատանքը, կապուած մեծ ծախքերու: Թեմական Պատգ. Ժողովի որոշումով ծրագրուած է կառուցանել մեծ շէնք մը, որուն հասոյթով պիտի ապահովուին ազգային հիմնարկութիւններուն ծախքերը:

Թեմական խորհուրդը գնահատելի եռանդ ցոյց կուտայ այդ ուղղութեամբ եւ աշխատանքի մեծ մասը կը ծանրանայ անոր վրայ: Արդէն կազմուած է յանձնախումբ մը մասնագէտներէ, ճարտարապետ Առաքել Յարութիւնեան որ Քաղաքային Վարչութեան գլխաւոր ճարտարապետն է, ճարտարապետ Վարդգէս Յովհաննիսեան նոյնպէս անդամ յանձնախումբի: Պատրաստ է նոր շէնքին ընդհ. յատակագիծը: Ծախքերուն պէտք է մասնակցին Թաւրիզի ինչպէս եւ Ամերիկայի մէջ ապրող հայրենակիցները:

Այդ շէնքի կառուցման համար յոյս կայ որ շատ օգտակար ըլլայ Ատրպատականի Հայոց Առաջն. տեղապահ Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան, որ Փարիզ կը գտնուի այժմ:

Տեղապահին ճամբորդութեան առթիւ Թեմական Խորհուրդը Սեպտեմբեր 19ին կազմակերպած էր հրաժեշտի հաւաքոյթ մը, ի ներկայութեան Թեմական Պատգ. Ժողովի կազմին եւ Թեմական Խորհուրդի բոլոր անդամներուն եւ հիւրերու: Այս առթիւ Սահակ քհնյ. ծանրացած է Առաջ. տեղապահ հօր 51 տարուան քահանայութեան եւ 41ամեայ տեղապահութեան բեղնաւոր գործունէութեան վրայ, մասնաւորապէս յիշատակելով, որ ան երկար տարիներ գործակցած է երջանկայիշատակ Մելիք Թանգեան արք.ի: Խօսած են նաեւ Թեմական խորհուրդի ատենապետը եւ պատգամաւորներ, գնահատելով տէր հօր գործունէութիւնը: Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան իր կարգին խօսք առնելով, հաւաստած է թէ նոր շէնքին համար պէտք եղած աշխատանքը պիտի կատարէ: «Պէտք է պարզերես դուրս գալ, Առաջնորդարանին կից նոր շէնքի կառուցումը գլուխ բերելով, ճիշդ այնպէս ինչպէս այդ ծանր աշխատանքները կատարած են մեր նախորդները եւ այս հողն ու գեղեցիկ շէնքը թողած են մեզ իբրեւ ժառանգութիւն»:

✕ «Ալիք»ի մէջ հրատարակուած կոչին վրայ Թեհրանի Դանիայի դպրոցին վերաբացման առթիւ մօտակայ թաղերուն մէջ հաստատուած 1200 տուն հայութիւնը ամէն օր խուռներամ կը դիմէ արձանագրութեան: Սակայն դպրոցի վարչութիւնը ի վիճակի չէ 200էն աւելի ձրիավարժ աշակերտներ ընդունելու: Շատեր ճարահատ օտար դպրոցներ կը դիմեն, իսկ միւս մասը դատապարտուած է փողոց մնալու:

«Դանիայի» դպրոցը ազգային է եւ գերազանցօրէն ժողովրդական: Ժողովուրդը անցեալ տարի խնամակալ եղած է 105 սաներու: Եկեղեց. վարչութիւնը յատկացուցած է որոշ գումար մը, «Քուչէչ» մանկապարտէզի փոքրիկ սաները նուիրած են տասը հազար րիալ: Դպրոցը, հակառակ իր համեստ ելեւմտացոյցին, պէտք ունի 160 հազար րիալի, որովհետեւ վճարովի սաները շնչին թոշակ կուտան: Այս տարի դպրոցին նիւթական վիճակը աւելի պիտի ծանրանայ, որովհետեւ հոգաբարձութիւնը ծրագրած է Ե. եւ Զ. դասարաններ ունենալ աղջիկներու համար: «Քուչէչ» դպրոցը, որ վերին դասարաններ ունի, տեղի անձկութեան պատճառով ի վիճակի չէ գոհացնելու նոյնիսկ իր բոլոր աշակերտները, հետեւաբար յանցանք պիտի ըլլայ եթէ դպրոցի աշակերտութիւնը զրկուի հայեցի դաստիարակութենէ:

Արդ, առանց հայրենակիցներու օգնութեան 500էն 600 դպրոցական մանուկներ փողոց պիտի թափուին: «Սաներ արձանագրեցէք ձեր կարողութեան եւ խղճի թելադրանքի սահմաններուն մէջ, հնարաւորութիւն տուէք մեր ուշիմ եւ սիրասուն բայց չքաւոր փոքրիկներուն իրենց մայրենի լեզուն սորվելու»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մեր Հ.Մ.Ը.Մ.ը այս կիրակի կը կատարէ իր մարզադաշտին պաշտօնական բացումը, Promotion d'Honneurի իր երկրորդ ախոյենական մրցումով Basse Alpeի ամէնազօրաւոր խումբին՝ Digneի դէմ:

Ինչ պիտի կրնան ընել մեր մարզիկները իրենցմէ շատ աւելի բարձր խաղարկութեամբ, արագութեամբ եւ թէքնիքով օժտուած այս զօրաւոր խումբին դէմ: Թէեւ մեր տղաքը փայլուն յաղթութիւն մը տարին Marignanի մէջ, բայց այս անգամ պիտի մրցին այնպիսի զօրաւոր կազմակերպութեան մը դէմ որ յաղթութենէ յաղթութիւն կը թռչի եւ դեռ անցեալ կիրակի չարաչար պարտութեան մատնեց Rouetի նշանաւոր խումբը:

Digneի վարիչներուն հետ մեր ունեցած տեսակցութեան ընթացքին, իրենց մեծ վստահութիւնը կը յայտնեն որ այս տարի Digne պիտի խլէ ախոյենական տիտղոսը: Այս ուղղութեամբ ամէն զոհողութիւն ստանձնած են:

Արդէն իրենց խումբին մարզիչը որ միեւնոյն ժամանակ խումբին մէջնապահի դերը կը կատարէ Mr. Frusta, Cannesի նշանաւոր professionelle առաջին խումբին մաս կը կազմէր եւ այժմ իր գեղեցիկ եւ խորամանկ խաղարկութեամբ մեծապէս նպաստած է Digneի յաղթանակներուն:

Մեր մարզիկները բնաւ չեն յուսահատած, թէեւ ամենալաւ մարզիկներէն Մասիս Ալեւտեան վիրաւորուած եւ Վահէ Մերտինեան Մարսէյլէն բացակայ ըլլալով, մասամբ տկարացած է Ա. խումբին կազմը: Եթէ Digne կը գերազանցէ իր խաղարկութեամբ, մեր անկուն մարզիկներն ալ կը գերազանցեն իրենց վճռականութեամբ: Ամէն պարագայի մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ի հոծ բազմութիւնը առաջին անգամ ըլլալով ներկայ պիտի ըլլան Promotionի ամէնէն կատաղի խաղարկութեան:

District de Provenceի որոշումով, այս տարի կազմուած է comité de discipline մը մասնաւորաբար Promotion d'Honneurի խաղարկութեան համար: Անդամները ներկայ ըլլալով մրցումներուն, անմիջապէս ձերբակալել պիտի տան այն անհատները որոնք կռիւներու եւ դաշտ խուժելու պատճառ կը դառնան: Վստահ ըլլալով հանդերձ մեր հանդիսատեսներուն կարգապահութեան վրայ, անգամ մը եւս կը խնդրենք որ բնաւ չմիջամտեն դատաւորին որոշումներուն, եթէ նոյնիսկ անոնք հակառակ ըլլան Հ.Մ.Ը.Մ.ի: Այսպէսով աւելի դիւրացուցած պիտի ըլլան մեր մարզիկներուն խաղարկութիւնը: Ոստիկանական խումբ մը պիտի հսկէ մարզադաշտի կարգապահութեան:

Վ. Շամլեան

Վահան Եարճանեան

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք, չորեքշաբթի տեղի ունեցաւ ողբացեալ Պ. Վահան Եարճանեանի յուղարկաւորութիւնը, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Այս առթիւ դամբանականներ խօսեցան, Ատրպատականի առաջ. փոխանորդը Կարապետ Աւագ քահանայ Մանուկեան, որ ըսաւ թէ բոլորս անցորդներ ենք կեանքի մէջ, կը յիշուինք մեր առաքինի, բարի գործերով եւ սահմանուած ենք յաւիտենական կոչումի մը:

Փարիզի հայ գաղութին կողմէ խօսեցաւ Պ. Արշակ Զօպանեան, որ խորապէս յուզուած էր, իբրեւ հանգուցեալին մտերիմ բարեկամը: Պարզեց Վահան Եարճանեանի հանրային գործունէութիւնը, շեշտելով. տարիներով եղաւ նախագահը՝ «Համազգային» Մշակութային Միութեան, որ ուժ կուտայ հայերէնի դասընթացքներուն Ֆրանսայի գաղութին մէջ, իսկ Պէյրութի մէջ կ'օժանդակէր Ճեմարանին»:

Նկատելով որ բաւական թիւով Ֆրանսացի յուղարկաւորներ կային, Պ. Զօպանեան քանի մը խօսք ալ ֆրանսերէն ըսաւ:

Յանուն Համազգայինի Կեդր. վարչութեան խօսեցաւ Պ. Մկրտիչ Պարսամեան: «Տակաւին երկու օր առաջ, երկուշաբթի գիշեր, Համազգայինի անդամները իրեն կը սպասէին որպէսզի նախագահէր իր սիրած ընկերակցութեան, որուն նուիրուեցաւ անվերապահ եռանդով: «Համազգային»ի հովանաւորած շաբաթական դասընթացքները իր գուրգուրանքին առարկան դարձան: Ֆրանսական պետական անձնաւորութեանց հետ իր յարաբերութիւններուն շնորհիւ վերջին պատերազմէն առաջ Պէյրութի Ճեմարանին մէջ ուսանելու համար, երկու ուսանողի տարեթոշակ ապահովեց: Վահան Եարճանեան ծնած էր Ակն, 1887ին: Զաւակն էր Յովհաննէս Եարճանեանի Ակնայ հինաւուրց ընտանիքներէն: Նախնական կրթութիւնը ստացած էր քաղաքին Ներսէսեան վարժարանին մէջ: 1895էն կուգայ Պոլիս, միանալու հօրը եւ Ատոմին (Սիամանթօ): Ուսումը առած է Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանը, յետոյ Պէրպէրեան եւ վերջն ալ Իրաւագիտական համալսարանը: Փարիզի մէջ կը գործէր իբրեւ իրաւագէտ խորհրդական 1922էն ի վեր: Ունեցած է գրական գործունէութիւն: 1907ին խմբագրած է «Մասիս» գրական շաբաթաթերթը: Առաջին բանաստեղծութիւնը ստորագրած էր 1919ին «Շանթ» գրական գեղարուեստական շաբաթաթերթին մէջ: Աշխատակցած է «Ճակատամարտ»ի (Պոլիս), «Նոր Օր»ի Աթէնք, «Հայրենիք» Պոսթըն, «Տաթեւ» եւ Ամէնուն Տարեցոյցներուն:

«Իր նահատակ եղբօր Սիամանթոյի (Ատոմ Եարճանեան) կրակէն անմասն չէր, թէեւ առիթը չունեցաւ իրեն վաստակի մը վերածելու համար զայն՝ անձնական դրոշմով: Եղբօրը կորուստէն վերջ, իր կեանքին երկրորդ հարուածը տասապած մօր մը մահն էր: Այն որ իր շրթներէն անպակաս ըրաւ Ակնայ ժողովրդական բանաստեղծութեան թանկագին եւ անդերազանցելի գանձերը»:

Ուրիշներու կարգին, գեղեցիկ ծաղկեպսակ մը ղրկած էր «Համազգային»ը: Վ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (192)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

— Դու ճիշդ ես ասում. ներքնատունը մեզ հարկաւոր չէ: Մենք կը մնանք դրսում …

Ուրիշ կերպ, այո, չէր կարող լինել:

Գիշերը Մելիք Աւանը իր անակնկալ այցելութիւններից մէկն արաւ՝ հաշխապահանջելու համար: Այդպէս նա արել էր շատ անգամ: Եւ այդ այցելութիւնների տեղը միայն Աւետարանոցը չէր. նա հասնում էր ամէն տեղ, տեսնւում էր հարկաւոր մարդկանց հետ:

Ցերեկը նա չէր երեւում. իսկ գիշերները նրա ձին թռչում էր այս ու այն կողմը, եւ նրա լուռ ուղեկիցներն էին Հայրապետը եւ մի ուրիշ հաւատարիմ ծառայ: Ցանկարծ նա երեւում էր մի գիւղում եւ կարճ միջոցից յետոյ էլի անհետանում էր:

Այս անգամ սովորականից քիչ երկար մնաց նա իր քրոջ տանը: Այս անգամ նա կարող էր հաստատապէս ասել, որ իր աշխատանքը զուր չկորաւ. ամէն տեղ պատրաստ էին, գործը զարմանալի յաջողութեամբ էր առաջ գնում:

Հասկանում են ամէնքը, որ վճռւում է մահուան եւ կեանքի հարցը: Խաչէնի Մելիքը մի օրուայ մէջ հաշտուեց իր եղբօր հետ: Այն՝ ինչ որ չկարողացաւ անել Կաթողիկոսը, գլուխ բերեց հայրենիքի վրայ կախ ընկած վտանգը: Այսպիսի ժամանակ չպիտի լինի մի տուն, ուր երկու մարդ միմեանց խէթ աչքով նայեն: Եւ իրաւ, ամէն տեղ հաստատուել է սերտ եղբայրութիւնը. թշնամիները հաշտւում են, խօսք տալով միմեանց վէճ չբարձրացնել մինչեւ գարուն: Երկիրը լուռ է, հանդարտ. դրսից նա մի խաղաղ, հնազանդ աշխարհ է, բայց այդ հանդարտութեան տակ տեղի ունի մի խուլ, աննկատելի շարժում: Զարմանալի է, որ այսպիսի հանդամանքներում չէ յայտնւում մի հատ դաւաճան …

— Բայց կարո՞ղ է յայտնուել, հարցրեց Աննա Խաթունը:

— Շատ հեշտութեամբ… Մի հատ մարդը այժմ կարող է կործանել մի ահագին երկիր՝ Արաքսից սկսած մինչեւ Գանձակ …

— Ուրեմն պէտք է շտապել:

— Այդ մենք գիտենք …

Նա պատմեց, որ ահը այնքան մեծ չէ: Գիւլիստանի, Ջրաբերդի եւ Խաչէնի կողմից կարելի է բոլորովին ապահով լինել. այդ տեղերում գործում է Ջրաբերդի Մելիք Հաթամը:

Առանց այդ մարդու օգնութեան հազիւ թէ կարելի լինէր գլուխ բերել մի այսպիսի ահագին գործ: Նա կայծակի պէս հասնում է ամէն տեղ եւ նրա կարգադրութիւնները միանգամայն զարմանալի են: Նա ահ ու դողի մէջ է պահում փոքր ի շատէ կասկածելի մարդկանց:

Լէօ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՉԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ:

քարէն գինը, 6—7 ֆրանք՝ գինիին գինը: Մինեւնոյն ատեն հետապնդումներ կը կատարուին այն խանութպաններուն դէմ որոնք չարաշահութիւն կը փորձեն :

ՆԱԽԿԻՆ ԱՔՍՈՐԱԿԱՆ ՄԸ փորձեց ինքզինքը կախել վարչապետարանին առջեւ: Ոստիկանները օգնութեան հասնելով փրկեցին: Թերթերը կը գրեն թէ յուսահատած էր, գործէն արձակուած ըլլալով :

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ անուն բախտախնդիր մը, որ ինքզինքը Կիպրոսի եւ Երուսաղէմի թագաւորնեբու ժառանգը կը կարծէ, վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, ամբաստանուած ըլլալով թէ աղջիկներ մոլորեցնելով կը շահագործէր :

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Պ. Ռոպէռ Շուման վերադարձաւ Մ. Նահանգներէն, լաւատես տրամադրութիւններով, բայց մնալով միշտ վերապահ՝ Գերմանիոյ վերազինման հարցի մասին: «Շատ փափուկ խնդիր է այդ» ըսաւ: Դահլիճը սկսաւ քննել կատարուած աշխատանքները :

1951ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ մէջ 4—500 միլիառ ֆրանքի բաց մը կը նախատեսուի: Մասնագէտներ դիտել կու տան թէ բուն բացը 600—700 միլիառի պիտի հասնի, եթէ Ամերիկան չօգնէ վերազինման ծախքերուն: Այժմէն իսկ ծանր տուրքեր կը ծանուցուին :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը Պ. Էչէսըն յայտարարեց թէ իր կարծիքով, Համայնավար Չինաստան պիտի չմիջամտէ Քորէայի մէջ: Որեւէ ժողովուրդ, որ ՄԱԿի կողմէ ճանչցուիլ կ՚ուզէ, պէտք չէ այդ կազմակերպութեան սկզբունքներուն դէմ դիրք բռնէ :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանսական զօրքը պարպեց երեք դիրքեր, որպէսզի կարենայ համախմբուիլ եւ պաշտպանել Թոնքինի շրջանը, որ առատ բրինձ կ՚արտադրէ :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 12ին ժամը 16—24 Hôtel George Vի շքեղ սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային: Ստիպողաբար կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. « Քրիստափոր » ենթակոմիտէի:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին «Ահարոնեան» ակումբին մէջ :

Նիւթ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ եւ իր ՀԻՄՔԵՐԸ

Մարսէյլի Մշակութային Միութիւնը

Իր տարեշրջանը կը բանայ, աննախընթաց դասախօսութեամբ մը, նախագահութեամբ՝ Mr. J. BALLARDի, տնօրէն՝ «Cahiers du Sud»ի:

Ֆրանսերէն կը խօսի բանաստեղծ LUC ANDRÉ MARCEL : Նիւթը՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Այս շաբաթ, 7 Հոկտեմբեր, իրիկուան ժամը ճիշդ 9ին, Palet d'Orի սրահին մէջ (La Canebière) :

Պարահանդէս-թէյասեղան

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի Սանուհիներու :

Այս կիրակի ժամը 3—8, Salle Hélvetiqueի մէջ (107 rue Dugesclin) :

Նախագահութեամբ Տիկ. ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի շրջանի կոմիտէները, ընկերները ինչպէս եւ համակիրները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, **Sociétés Savantes**ի մէջ:

Կը խօսի ընկեր Բժ. ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ:

Հացկերոյթ-խնջոյք

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն կազմակերպած է հացկերոյթ խնջոյք մը, այս կիրակի ժամը 19.30ին Café Le Cadetի վերնայարկը (17 rue Cadet, 63 rue Lafayette)

Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵԿԱԾ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու փափաքող ընկերներն ու համակիրները: Ծախքերու մասնակցութեան համար արձանագրուիլ մինչեւ ուրբաթ երեկոյ, Բալուեան, Հր. Սամուէլ եւ Պարսամեան դրատուները եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը :

ԱՅՆՃԱՐԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Ն. Կեմալմազեան իրենց եղբօր յիշատակին Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին կը նուիրեն 500 ֆրանք:

Նոյնպէս Պէլֆորէն ընկեր մը իր Լիոն այցելութեան առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի դպրոցներուն, «Յառաջ»ի միջոցաւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գարակէօզեան Նախկին Սանուց Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Որբանոցին հիմնադիր-բարերար ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆԻ յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon: Կը հրաւիրուին բարերարին յիշատակը յարգողները :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻԷՆ

Այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Ատրպատականի Հայոց Առաջն. փոխանորդ Արժ. Տէր Կարապետ Ա. քհնյ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ: Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը ::

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ԵՒ Հ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը, սկաուտական եւ մարզական վերին մարմինները կը հրաւիրեն բարեկամներ եւ համակիրներ, այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի հիմնադիրներ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ մահուան տարելիցին եւ ՀԱՅԿ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ :

Հոգեհանգիստէն վերջ, այցելութիւն Thiaisի Փարիզեան գերեզմանատունը՝ Գրիգոր Յակոբեանի շիրմին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի այս երեքշաբթի ժամը 7ին: Դասաւանդութեան օրերը երեքշաբթի եւ հինգշաբթի երեկոները:

ԹՐԱԳՕՇ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Սալ Վոտուայի մէջ, 69 rue d'Arcueil: Սիրայօժար մասնակցութեամբ փարիզահայ լաւագոյն դերասաններու, Տիկ. Տիկ. Սիրուհի Նշանեան եւ Քնարիկ :

Պ. Պ. Տ. Նշանեան, Գմբէթեան, Պշտիկեան, եւ երգող ու պարող աղջիկներու խումբը:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ դարմանատան ատամնաբուժական բաժնի սպասարկութիւնը վերսկսած է ղեկավարութեամբ վիրաբոյժ – ատամնաբոյժ՝ Տիկին Մառի Պիւյիւքեանի, վկայուած Փարիզի ատամնաբուժական վարժարանէն :

Հիւանդները կ՚ընդունուին ամէն ուրբաթ ժամը 9.30 — 12:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին (Սարսէլ): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Բացակաները նկատի կ՚առնուին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ՍԱՀԱԿ Բ. ԽԱՊԱՅԵԱՆ կաթողիկոսի ծննդեան հարիւրամեայ տօնակատարութեան յանձնախումբի կողմէ: Այս կիրակի իրիկուն ժամը 9ին, Քաֆէ Նուայի մէջ :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Մ.ի ֆութպոլի բոլոր խումբերը պիտի մրցին, Choisyի P. L. 5eի խումբերուն դէմ, այս կիրակի ժամը 1.30էն սկսեալ, Stade de la Tour à Parachuteի դաշտին վրայ: Métro Porte de Choisy :

Անշուշտ Իթալիի եւ Ժանթիյյիի մարզասէրները բազմութեամբ ներկայ պիտի ըլլան, քաջալերելու մեր մարզիկները :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար կարող կարուհի mécanicienne մը եւ մէկ ֆինիսէօզ արդուկող :

Կ՚ուզուին նաեւ իրենց տան մէջ աշխատող լաւ կարուհիներ: Տեւական գործ :

Դիմել MINASSIAN, 32 rue des Annelets, Paris (19), մէթրօ Botzaris կամ Jourdain:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԵՐ

Ա. Աժտէրեան կը դասաւանդէ հայերէն լեզուն, մասնաւորներու եւ խումբերու, ամէն օր, ինչպէս նաեւ իրիկունները:

Հասցէ.— A. Ajdérian, 41 Ave. des Gobelains, Paris (13) :



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17. Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամիս 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 8 Octobre 1950 Կիրակի 8 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6275—Նոր շրջանի թիւ 1686

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՔԾՈՒԻՆ ՈՒ Կ'ԱՆՑՆԻՆ

Ինչո՞ւ չատ մը գրող – բրօցներ պատուհանէն կը նային Հայրենիքի թէ Հայկական Արտասահմանի անցուդարձին վրայ :

Ինչո՞ւ չեն տարածուիր, չեն խորանար, նախընտրելով կծկուիլ իրենց պատեանին մէջ : Միայն հարեւանցի ակնարկներ ուղղելով: Եւ կամ թխածոյ բանաձեւեր հոլովելով :

Առանց մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, կրնայինք հարցումներուն պատասխանը ամփոփել մէկ նախադասութեան մէջ.—

Պարզապէս անոր համար որ կա՛մ չեն հաւատար իրենց կոչումին, եւ կամ քաղաքականութիւն կը խաղան :

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, դժուար թէ կարենան չքմեղանալ :

Եթէ ճիշդ է որ կը գտնուինք մեր պատմութեան ամէնէն ճակատագրական շրջանին մէջ, ամէնէն առաջ գրող – բրօցներուն կ'իյնայ ըմբռնել դէպքերու իմաստը: Պարտականութիւններ, պատասխանատուութիւններ ստանձնել :

Դժբախտաբար այս տարրական գիտակցութիւնը կը պակսի չատերուն քով: Մանաւանդ երբ կը բարեհաճին խօսիլ ու գրել Հայրենիքի, մշակոյթի, տարագիր բազմութեանց եւ ուրիշ հիմնական հարցերու մասին:

Շատերը որոշ տեսակէտ անգամ չունին, որպէսզի կարենան խօսիլ դէմ դիմաց, եղբայրակցութեան մը յանգելու եւ անոր համաձայն գործելու համար :

Եթէ Թարթափուն, օտարոտի նայուածք մըն ալ չուղղեն, այս կամ այն հարցին առթիւ, կը բռնեն այնպիսի դիրք մը որ կարծես թէ ջաղացքէն կուգան :

Անոնք լսած են որ հայրենիքն է ներշնչարանը եւ խարխափ [illegible] տարագիր բազմութեանց համար :

Այսքանը բաւական է, մնացեալով չհետաքրքրուելու համար: Կը քսուին ու կ'անցնին, իբրեւ հասարակ դիտողներ :

Մինչդեռ, եթէ ուզէին հետաքրքրուիլ, ամբողջ աշխարհ մը պիտի բացուէր իրենց աչքերուն առջեւ :

Եթէ ուզէին խորանալ, պիտի համոզուէին թէ գոց եղած նշանախօսքերը չեն որ պիտի փրկեն ցիրուցան բազմութիւնները, այլ կենդանի գործը:

Աւելի բախտաւոր պարագաներու մէջ անգամ, ահագին պարտականութիւններ պիտի ծանրանային մեր ուսերուն վրայ, գաղութներու փրկութեան համար :

Մինչդեռ, — ահա կը տեսնենք, Երեւանը հազիւ կրնայ բարեւագիր մը ուղղել Հայկական Արտասահմանի, անթելով եւ պատահարար ձեռք անցած հրատարակութիւններով:

Իրականին մէջ բարեւագիր ալ չէ որ կը լսենք, այլ խառնուրդ մը չռայլաբան գովասանութեանց եւ սանձակոտոր պարսաւանքի, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը:

Ի՞նչ կը թելադրէ այս ընդվզեցուցիչ վերաբերումը, որ մեծ մասով հետեւանք է բռնի պարտադրուած կարգուսարքին:

Ամէն բանէ առաջ՝ պայծառատեսութիւն եւ լրջութիւն :

Ըսել կ'ուզենք թէ ազատ արտասահմանի մտաւորականութիւնը պարտաւոր է արթուն պահակի դեր կատարել, պարկեշտօրէն դատելով իրականութիւնը :

Ծափահարելով հանդերձ կատարուած նուաճումները, այդ մտաւորականութիւնը պարտաւոր է դիրք բռնել նաեւ այն բարբարոսութեանց եւ աղճատումներուն դէմ որ կը գործադրուին մշակոյթի ճակատին վրայ :

Պարտաւոր է իր ձայնը բարձրացնել այլապէս ընդվզեցուցիչ բարբարոսութեանց դէմ, որոնց զոհ գացին այնքան տաղանդաւոր ուժեր, տարէց թէ երիտասարդ :

Եւ վերջապէս իր տարրական պարտքն է տրրաբար արժեցնել Հայկական Արտասահմանի զարաւոր վաստակը, փոխանակ ստորադասեալի դիրք մը բռնելու :

Իր ներկայ կրաւորական դիրքը համազօր է մեղսակցութեան: Վնասակար՝ հայկական մշակոյթին ազատ եւ հարազատ զարգացման համար:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԱՐԴԱԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՊՔ ՄԸ

Տեղական թերթերը առանց խորհրդածութեան գրեցին թէ, «խաւարակուռ» Ափրիկէի ցեղախումբերէն մէկուն մէջ՝ մարդակերութեան արտակարգ դէպք մը պատահած է:

Ահաւասիկ մանրամասնութիւնները.—

Անտառաբնակները կը դիմեն իրենց Նորին Վսեմութեան Պետին, յիշեցնելով թէ մորթուելու կարգը իր կնոջն է այլեւս :

Վսեմաշուք ցեղապետը օրինաւոր կը գտնէ «ներքին կանոնագիրի X յօդուածին համաձայն» եւ կուտայ իր հաճութիւնը, պայմանաւ որ սպասեն մինչեւ տղաբերք (յղի էր):

Կուգայ ժամանակը, բոլոր ժամանակներուն պէս: Պետ ու պետականք կը սկսին նախամարդկային սաղայէլական խրախճանքը, եւ կինը պարպելէ վերջ կը չամփուրեն մաղմաղ կրակի վրայ : Ամէն կլափ կը սրէ իր ժանիքները... Բայց այդ յօշոտումէն հարկ եղածին չափ չօգտուիր Ազնուաշուք Ցեղապետը, եւ չատ դժգոհ՝ ոտքի կը հանէ իր «ոստիկանութիւնը», պահանջելով համապատասխան համեղ խորտիկներ, որմէ ալ որ ըլլայ :

Ոստիկանական միջամտութիւնը իր արդիւնաւոր վախճանին կը հասնի յագուրդ տալով եւ մասնակցելով ինքնիշխան Գլխաւորին անյագ ախորժակին, եւ արժանի պատիժներու ենթարկելով սովալլուկ վոհմակը :

Ականատեսները կ'աւելցնեն սակայն թէ՝ միայն «ցեղախումբին վարժապետը» կը մնայ անմեղ — դժգոհ, առարկելով որ այդ բացառիկ խորովածէն, երկու մատներ միայն բաժին ինկած են իրեն: Խեղճ «վարժապետ». լաւ որ անտեղեակ է Լաֆոնթէնի Իշուն գլխուն եկածէն :

Այս աննախընթաց, ահագնադղորդ, ահաւոր դէպքը կարդալով, մխիթարական բարոյական մը գտայ հոն .—

[illegible] կուած եւ միշտ անմասն մնացած է նման մարդա...— ներողութիւն — դրամ — ակերութեան խրախճանոներէն, այլ դեռ աշխարհի վրայ կը գտնուի եղեր այլազգի կամ ցեղի «վարժապետ» մը որ իր գերյարգելի ցեղապետին պարարտական եւ խորոված յղի կնոջմէն երկու մատներ միայն բաժին կ'ունենայ :

Թէեւ Հայ Ուսուցիչը ցարդ ոչ մէկ յղի կամ ամուլ դրամակերութեան մասնակից չէ եղած նոյնիսկ երկու մատնաչափով եւ կը չարունակէ իր կամաւոր մարտիրոսութիւնը :

Մասնաւոր բարեւներով՝

ՄԱՐՏԻՐՈՍ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒ դրաղումները սկսան Հոկտ. 2ին: Կերպարուեստի ուսումնարանին (ինստիտուտ) 150 ուսանողուսանողուհիները նախամուտը (վերամուտ) կը դիմաւորեն արձակուրդներու ատեն ձեռք բերուած գործնական գիտելիքներու մեծ պաշարով : Անոնք պտոյտներ կատարած են երկրի արդիւնաբերութեան տարբեր ասպարէզներու եւ կոլխոզային գիւղերու մէջ: Նկարներու եւ քանդակներու ստուար ժողովածու մը կը կազմեն անոնց այս ամառնային ստեղծագործութիւնները :

Ուսումնարանին աշխատանքները տեղի կ'ունենան նոր շէնքին մէջ որ կը գտնուի Սթալինեան պողոտային վրայ, Կիրովի փողոցի անկիւնը : Կերպարուեստի ուսումնարանը այս տարի պիտի տայ իր անդրանիկ շրջանաւարտները :

ՌՈՒՍ ՅԱՅՏՆԻ ՆԿԱՐԻՉ Ռեպինի մահուան քսանամեակին առթիւ, ցուցահանդէս մը կազմակերպուած է Երեւանի մէջ: Ցուցադրուած են արուեստագէտին կարգ մը նկարները եւ զանազան ձեռագիրներ :

Սղագրեց Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ ԵՐԵՒԱՆ» գիրքը՝ Լիսենի եւ Մերկէրլեանի հեղինակութեամբ լոյս տեսած է Մոսկուայի մէջ ռուսերէն լեզուով: Գրքին հեղինակները կը նկարագրեն ներկայ Երեւանի աշխարհագրական դիրքը, մշակութային եւ տնտեսական կեանքը, ճարտարապետական կոթողները, յուշարձանները, հանրային պարտէզները, եւ ուրիշ դեղատեսիլ վայրերը:

Ֆրանսա կ'ընդդիմանայ Գերմանիոյ վերազինման

ԵՐԿՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱ Կ'ԵՐԹԱՆ

Դաշլիճը, անցի օրուան իր նիստը ամբողջովին յատկացուց միջազգային կացութեան քննութեան: Այս առթիւ, արտաքին նախարար Պ. Ռ. Շուման պարզեց Ատլանտեանի Խորհուրդին աշխատանքները: Դաշլիճը ճշդեց այն հրահանգները, զորս տուաւ Պ. Պ. Մորիս Փէչէլին եւ Ժիւլ Մոքին: Այս երկու նախարարները Ամերիկա պիտի մեկնին մասնակցելու համար՝ Եւրոպայի վերազինման մասնագիտական աշխատանքներուն :

Եւրոպայի եւ յատկապէս Գերմանիոյ վերազինման ծրագրին շուրջ Ֆրանսական տեսակէտը վերջնապէս պիտի ձեւաւորուի խորհրդարանին կողմէ, որուն նոր նստաշրջանը կը բացուի Հոկտեմբեր 17ին: Ամէն պարագայի տակ այս ձեւաւորումը պէտք է կատարուի մինչեւ Հոկտեմբեր 28, այսինքն Ամերիկայի նոր խորհրդակցութիւններէն առաջ :

Դաշլիճին առջեւ Պ. Ռ. Շումանի զեկուցումէն երեւան եկած է, որ Մ. Նահանգները չեն փոխած իրենց տեսակէտը Գերմանիոյ վերազինման մասին եւ տրամադիր չեն որեւէ զիջում կատարելու Ֆրանսական պահանջներուն: Լաւատեղեակ աղբիւրի մը համաձայն, ներկայ պայմաններու ներքեւ կարելի չէ հասկացողութեան գետին մը գտնել: Պատերազմէն ասդին ամէնէն լուրջն է երկու երկիրներու միջեւ ծագած այս վէճը :

Նկատելով որ այս վէճին մէջ Ամերիկայի կը ձայնակցին նաեւ Ատլանտեանի Դաշինքին անդամակցող ուրիշ երկիրներ, Ֆրանսական դաշլիճը, իբրեւ նուազագոյն ելք, պիտի պահանջէ հաւանաբար յետաձգել Գերմանիոյ վերազինման հարցը : Մինչ այդ, կ'ըսեն Ֆրանսական շրջանակները, ամէն աշխատանք պիտի թափուի իրագործելու համար Շումանի ծրագիրը՝ Արեւմտեան Եւրոպայի եւ Գերմանիոյ պողպատի եւ հանքային այլ արդիւնաբերութեանց միացման մասին: Երբ ապահովուի այս գործակցութիւնը, այն ատեն գերմանական վտանգը զգալապէս պիտի նուազի: Ու դարձեալ, այն ատեն է որ կարելի է միաձայնութեամբ որոշել Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը, այդ պարագային ալ, սակայն, ամերիկեան օգնութեան նախապատուութիւնը տալով դաշնակից երկիրներուն :

Փարիզի ամերիկեան դեսպանը Պ. Պրիւս եւս, Ուաշինկթըն պիտի մեկնի, պարզելու համար Ֆրանսայի դիրքը:

Ֆրանսական կառավարութիւնը սրտնեղած է [illegible] կէտերուն հետ վերջնական համաձայնութեան մը յանգելու, սկսած են արդէն դաշտային թնդանօթներով զինել՝ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանի ոստիկանութիւնը: Ասիկա կը նկատուի նախանշան մը, թէ արդէն իսկ սկսած է Գերմանիոյ վերազինումը :

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Ֆրանսայի դաշլիճը երկուքի բաժնուած է Գերմանիոյ վերազինման հարցին մէջ: Պ. Ժիւլ Մոքի հետ կարգ մը նախարարներ համաձայն են այդ վերազինման՝ միջազգային շրջագծի մէջ, առանց թոյլատրելու գերմանական բանակին անկախ գործունէութիւնը: Մինչդեռ Պ. Ռ. Շուման եւ իր համախոհները տրամադիր են որոշ անկախութիւն մը տալու այդ բանակին, վախնալով որ առանց ատոր, Գերմանիա պիտի մերժէ մասնակցիլ Շումանի ծրագրին:

Եթէ հաւատանք ուրիշ լուրի մը, ամերիկեան կառավարութիւնը հասկցուցած է Ֆրանսայի, թէ Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը պիտի սկսի ոչ թէ Էլպայի, այլ Հռենոսի վրայ, եթէ Ֆրանսա չարունակէ ընդդիմանալ գերմանական բանակի մը կազմութեան :

Քորէայի քննուկը

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը սկսաւ քննել՝ Մ. Բրիտանիոյ եւ միւս 7 երկիրներու ծրագիրը, որ անցեալ օր վաւերացուեցաւ քաղաքական յանձնախումբին կողմէ: Խորհրդային պատուիրակ Պ. Մալիք առաջարկեց ժողովին հրաւիրել հիւսիսային եւ հարաւային Քորէայի ներկայացուցիչները: Առաջարկը մերժուեցաւ վեցի դէմ 41 ձայնով եւ վեց ձեռնպահներով: Խօսեցաւ նաեւ — ռուսերէն — Լեհաստանի պատուիրակը, ըսելով թէ խորհրդային բանաձեւը, միակ գործնական լուծումն է :

Բրիտանական պատուիրակը Պ. Քէնէթ Եընկըր յայտարարեց, թէ Քորէայի մէջ զինուորական գործողութիւնները պիտի չանցնին Ապահովութեան Խորհուրդի որոշումներուն սահմանը: «Եթէ, Չինաստանի ժողովրդական կառավարութիւնը կամ ուրիշ ոեւէ հարեւան կը վախնան որ ՄԱԿի ուժերը աւելի կ'ընդլայնեն իրենց գործողութեանց դաշտը եւ կը կասկածին սահմաններու վրայ, հանդիսաւորապէս կը վստահեցնեմ թէ անհիմն են իրենց վախերը»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԲՈՎԵԱՆԻ ՍԻՐԱՅԻՆ ԱՊՐՈՒՄՆԵՐԸ ԴՈՐՊԱՏԻ ՄԷՋ

(էջ մը «ԱԲՈՎԵԱՆ ԵՒ ԴՈՐՊԱՏ» անտիպ աշխատութենէն)

Շատ զարմանալի պիտի լինէր, եթէ երիտասարդ ուսանող Աբովեան, չմոռանալով Հանդերձ որ կուսակրօնի ուխտ էր արել էջմիածնում, չունենար նաեւ սիրող սրտի զեղումներ, սիրային ապրումներ: Առաւել եւս՝ լինելով ի բնէ արտակարգօրէն զգայուն, այո՝ սանտիմանտալ հոգի, մշտապէս ենթակայ յուզական տարրին, իր խառնուածքին :

Կարելի չէ պատկերացնել անգամ, որ շրջապատուած լինելով գուրգուրանքներովը գեղեցիկ սեռի, իր դիւրայոյզ սիրտն անտարբեր գտնուէր նրանց հանդէպ, չբոցավառուէր բուռն սիրովը մէկի կամ միւսի: Դեռ աւելի առաջ, Դորպատ չեկած, Աբովեան երգել էր սէրն իր ոտանաւորների մէջ՝ նրանցից մէկում իր «սրտի դարդը» «անանուն սիրուհուն լալով, պատմելով »: «Բայց այնպէս հասկանալ պէտք չէ այդ», շարունակում է նա, «թէ ես մէկ յատուկ սիրուհի Երեւանումն ունեցել եմ, քաւ լիցի»:

★

Երբ Աբովեան դեռ նոր էր եկել Դորպատ եւ ապրում էր քաղաքի ռուս քահանայ հայր Սերգէյի մօտ, միշտ առիթներ ունէր հանդիպելու նոյն եկեղեցական տան մէջ ապրող ռուս սարկաւագ Վասիլի Սերգէյիչի մանկամարդ աղջկան, կապտաչեայ Օլգային: Հարաւի վառ երկնքի զաւակը, կարդում ենք իր յիշատակարանում, անտարբեր չէ գտնուել դեռատի աղջկայ հանդէպ:Դորպատում սիրոյ առաջին կայծն է նետել այդ աղջնակն իր սիրտը: «Սիրահարութիւն առ սոյն օրիորդ», կարճ նոթագրել է Աբովեան իր օրատետրի մէջ:

Նոյն այդ աղբիւրից տեղեկանում ենք որ յետոյ Պարրոտի վաղուան քենին, Յուլիանէն, այդ չիկահեր Գերմանուհին է բոցավառել մեր երիտասարդի սիրտը (*): Այդպէս նաեւ՝ «հրեշտակատիպ » ուրիշ Գերմանուհիներ, որոնց գորովն ու գուրգուրանքն անպակաս էին ամէն կողմով իր դրաւիչ անձ հանդէպ : ի

Այսպէս՝ մի Գերմանուհի աղջիկ, երբ Աբովեանի հետ միասին իրենց ծանօթ ու բարեկամ մի պրոֆէսորի տանն ուրախ ժամանցի է նստած լինում մի օր, ասում է նրան.«Ընտրեցէ՛ք մեր միջից մի սիրուն աղջիկ եւ Հայաստան տարէք ձեզ համար»: Ու խիստ զգածուած՝ հետեւեալ տողերն է արձանագրում իր յիշատակարանի մէջ.— «Զի՞րդ ցանկայր սիրտ իմ, ունել յիրաւի զսիրելի ամուսին մի Գերմանուհի, որ նոյնպէս օրինակ լինի իւր ամուսնական կենցաղավարութեամբ աշխարհաց մերոց »:

Շարլոտէ Շոլց (Charlotte Scholz) է կոչուել Աբովեանի սրտի ընտրեալը հեռաւոր Հիւսիսում, « չքնաղ քոյրն » իր սիրելի ընկեր Թէոդոր Գրասի: Աբովեան պարզապէս Լոտէ է անուանում նրան իր Յիշատակարանի մէջ: Եւ Լոտէն է ահա, որ սիրոյ անշէջ հուրն է վառել նրա սրտում :

« Սկսած այն օրից, երբ ես ծանօթացայ նրա հետ», գրում է Աբովեան, «ինձ այնպէս է թւում, թէ իմ կեանքը եւ իմ բախտն անխզելիօրէն կապուած են նրա հետ: Ինչպէս հրեշտակ՝ մի նոր կեանք է արթնացրել նա իմ սրտում»:

Խորունկ էր սէրը, այլեւ, երեւում է, փոխադարձ: Ու կասկած չկայ, որ 1832 թ. ամառը, երբ Պոնիմուն՝ Գրասի կալուածքն է գնում Աբովեան, նրանց հիւր, երջանիկ ժամերի վայելքն է ունենում իր Լոտէի հետ միասին :

Բայց՝ տարբե՛ր է սահմանած եղել ճակատագիրը: Աբովեան վշտաբեկ թողնում է Պոնիմունը եւ հեռանում այնտեղից՝ այսպէս արձանագրելով իր Օրատետրի մէջ. «Սիրելին իմ, Լ. ոչ սակաւ քան զիս երեւէր ի տրտմութեան վարակեալ »:

Հրաժեշտին Աբովեան Լոտէից յիշատակ է ստանում մի էջ գրութիւն, որ այնպէս գուրգուրանքով ու սիրով օծուն՝ պահել է մինչեւ ողբերգական վախճանն իր բիւր անգամ օրհնուած կեանքի :

Պոնիմունի 1832 Յուլիս 18 թուակիր այդ գրութիւնը, բարեբախտութիւն է դարձեալ, անվթար պահուել է եւ մեր ձեռքը հասել իր դիւանի միւս թղթերի շարքում :

Սկիզբը ոտանաւորի ձեւով է, երկու տուն, որին հետեւում են մի քանի արձակ տողեր :Առաջ բերենք ամբողջը՝ մեր թարգմանութեամբ.—

Մի՛ տրտնջաք դուք,
Մի՛ կոչէք ունայն՝ ամէն մի բերկրանք :
Յաւէտ չի մըխում, անանց չէ, անվերջ՝
ոչ մի հեծեծանք:
Սահող ժամերի անդորրիկ ծոցից
Ծաղկաքոյր նո՛ր օր թող փթթի ձեզ նորից :
Չափուած է, ձեւուած՝ բոլորիս ճամբան,
Ե՛ւ վայելք, ե՛ւ վիշտ՝ են անցողակա՛ն:
Այդ լաւ է, բարի՝ ամենքիս համար,
Չի՛ թողնի երբեք, որ մոռանանք մենք՝
Թէ պարզ, սոսկական մարդ-էակներ ենք :

« Եւ այսպէս՝ անպակաս արէք յոյսը ձեր կենսական զօրութիւնից: Թող դրա մշտական ուղեցոյցը լինի այն: Բարեկամութիւնն է ամուր խարիսխը յոյսի, որ եւ յենարանն է ապագայի համար կատարուող ամէն գործօն աշխատանքի ուժի: Թող լաւ ժամերով լի՛ լինի ձեր կեանքը, եւ թող այս թերթիկը ձեզ այն հեռաւոր երկրումն եւս սիրալիրօրէն յիշեցնէ ձեզ ձեր բարեկամուհուն՝ Շարլոտէ Շոլցին»:

X

Աբովեանի Լոտէն մեզ չի՞ յիշեցնում Կէօթէի Լոտէն: Վերթերեան շունչը չի՞ զգացւում Աբովեանի տողերից: « Ես կանանց հետ ի մանկութենէ սէր ունէի եւ այժմ էլ անչափ ունեմ: Մէկ օր նրանցից պակասելիս, սիրտս ուզում է պատռի: Բայց հաւատա ինձ, այսպէս արդար սէրը միայն սրտով եմ ուզում, ուրիշ բան ինձ պէտք չէ» , գրել է Աբովեան մի ուրիշ անգամ :

Կէօթէն Լոտէից յետոյ եւս չդադարեց երգել սէրը սիրունների: Այդպէս նաեւ Աբովեան : « Թէ ինձ Աստուած կը տայ», գրում է նա օտարութեան մէջ, «ես իմ Երեւանու ալվան աղջկերանց վայելչութիւնը, ազնւութիւնը, առաքինութիւնը, սիրունութիւնը միտք ունեմ էնպէս գովելու, թէկուզ որ աշխարհք էլ չմտնեմ »:

« Աշխարհք էլ եթէ չմտնէր», մնար եւ կուսակրօնի սքեմը հագին, Աբովեան գովքը պիտի անէր Հայոց աղջիկների: Ինչպէս մի նոր Գրիգոր Աղթամարցի , որպէս մէկ նոր Մկրտիչ Նաղաշ:

Երկինքը կամեցել էր, որ նա աւելին լինի: Ու եղաւ շա՛տ, շա՛տ ու շատ աւելին :

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

(*) Տարիներ վերջը (**21** Դեկտ. 1838), Պարրոտ իր մի նամակի մէջ գրում է Աբովեանին, Երեւան.— «Իմ քենի Յուլիանէն (**Julie**), որի կողմից ուղարկում ենք իր ձեռքով գործած ժամացոյցի մի փոքրիկ երիզակ, նոյնպէս սրտի ուրախութեամբ ողջունում է ձեզ»:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

Լոռեթթայի զանգերը

Միշտ Չեխոսլովաքիա չէր անոր անունը: Նախապէս կ'ըսէին Պոհեմիա: Փրական, որ շեմ կը նշանակէ, անոր սիրտը: Իսկ Պոյէրները ժողովուրդ մըն են որ երկրին իրենց անունը տալէ վերջ անհետացած են, սլաւ Չեխերուն հոն ներխուժելով հաստատուելէն առաջ :

Փրակայի մէջ, դղեակին ստորոտը, մայր մը կ'ըլլայ, որ կ'ունենայ եօթը զաւակներ: Անոնք կը մեռնին իրարու ետեւէ: Եւ ամէն մէկուն յուղարկաւորութեան Լոռեթթայի հին եկեղեցիին զանգահարել կու տայ: Նախ հատ մը: Յետոյ երկու: Մինչեւ եօթը: Մինակ ու անտէր, կը հիւանդանայ ինք ալ ու կը մեռնի ամէնէն վերջ: Ո՞վ պիտի զանգահարէ անոր յուղարկաւորութեան : Բայց հրաշք կը պատահի:Լոռեթթայի աշտարակը լեզու կ'ելլէ : Զանգերը կը ճօճին, զանգերը կը ձայնեն, այս անգամ ոչ թէ հատ հատ, այլ բոլորը միասին: Լոռեթթայի զանգերը՝ այրի կնոջ համար: Զաւակներն էին, որ վերէն կը տեսնէն իրենց մօր վիճակը: Կը թռչին, կը վազեն վար, վար երկինքներէն: Կը մտնեն Լոռեթթայի աշտարակը: Կը կախուին չուաններէն: Ու բոլոր զանգերը կը սկսին ճօճիլ ու պոռալ մէկէն : Ու հնօրեայ քաղաքը կը նայի հնօրեայ աշտարակին եւ կը հինէ այս զրոյցը :

Նէ պզտիկ էր: Դեղին: Ցորենի մազերով: Ու կապոյտ թափանցիկ աչքերով: Կը կեցնէր զիս, մշուշներուն մէջ, աշնան իրիկունները, երբ լապտերներ, մօտն ու հեռուն, իրենց ակնոցներուն տակէն նայիլ կը փորձէին, ու դղեակին նեղ արահետներէն կ'ելլէինք թեւանցիկ: Կը փսփսար, լուռ, կը լսէ՞ս մեղեդին,— Լեռեթթայի զանգերը: Անոնց անթափանց մեղեդին: Ու վերի զրոյցը կը պատմէր յուզումով :

Չեռնինի պալատին ետին է Լոռեթթայի համբաւի տէր եկեղեցին: Հոն ուր արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը նստէր: Ու երբ կարմիրները սպաննեցին նախարար Մասարիքը, որդին ազատարար նախագահին, Լոռեթթան, հնազանդ հին աւանդութեան, լեզու ելաւ, ճօճեց իր զանգերը ու բողոքեց կամ ողբաց: Եւ երբ անկէ ետք Պենէշ, բժշկական ներարկումէ մը վերջ քուն մտաւ ու ալ չարթնցաւ, խօսք առաւ նորէն Լոռեթթան, ու զանգերու աղմուկը հեղեղեց Փրակայի դղեակէն վար: Ու հիմակ, երբ Պոհէմիան, տէր փոխելով, Հիթլէրէն վերջ ինկած է Կրեմլի կրունկին տակ, ժողովուրդ մը, այլեւս անտէր, կը նայի վեր, անոր, հնօրեայ աշտարակին, ու կը սպասէ հին օրերու հրաշքին ...

Այսպէս չէր սակայն միշտ Պոհեմիան: Աւստրիական կայսրութենէն բաժնուելէ ետք պարարտ յարութիւն մը ունեցաւ: Այն ատեն 1922ի փոթորիկները զիս հոն քշեցին: Ու ժպտուն վերելք, որուն ականատես եղայ: Հիթլէրի սուրէն փրկուելէ ետք կարծեցին ողջունել դարձեալ փրկարար առաւօտներ, որոնք չեկան: Սպասեցին ու չեկան: Խաբեցին այս անգամ: Որովհետեւ բոլշեւիկներուն հետ էր գործը: Իսկ այս վերջինները կարելի չէ եղեր դատել մարդկօրէն եւ քաղաքակրթութեան սովոր չափանիշերով: Մարդկութենէ դուրս յորձանք մըն էին անոնք որ եկան իբրեւ յաղթական, իբրեւ ազատարար: Սլաւ էին ցեղակից: Ու բերին մինչ այդ չտեսնուած շղթաներ, որոնցմով կաշկանդեցին Պոհեմիան :

Չեխերը, ռամկավար, արեւմտեան ժողովուրդ, կարծեցին անոնց հետ կարենալ գլուխ ելլել օրէնքի սահմաններուն մէջ ու վտարել կրկին Կարպաթեան լեռներէն անդին: Անոնք շուտ ճանչցան ազատարարը եւ ուզեցին ազատիլ ազատարարէն: 1946ի ընտրութիւնները, յաղթանակի տպաւորութեան տակ, կարմիրներուն հարիւրին երեսուն քուէ տուին, մեծամասնութիւն: Եւ մեծամասնութեան թեկնածուն ալ օրէնքով եղաւ վարչապետ, ուստի կարմիր: Իսկ 1948ին տեսան որ չեն սիրուած, երեսէ ինկած են, պիտի վարկաբեկուէին ընտրութիւններուն, ընտրեցին նախասիրաբար իրենց ընտանի... Բռունցքի դրութիւնը: Դիւրին էր փոքր ժողովուրդ մը շղթայի զարնել: Շատ դիւրին: Մանաւանդ որ վարչապետը, պատերազմական նախարարը եւ ներքին գործոց նախարարը կարմիր էին :

Երբ տագնապը սկսաւ, 1948 Փետրուարին, անով որ կարմիրները սահմանադրութիւնը բռնաբարել կ'ուզէին, այլեւս անարժէք դարձան.— « Մենք ռուս չենք, հոս Ռուսիա չէ, մեր երկիրը անգրագէտ մարդ չկայ, հասուն ազգ ենք, այդ մեթոտները մեզի համար չեն, Ռուսերէն աւելի առաջադէմ ենք», եւն.: Օգուտ չունեցաւ, երբ թերթերը ամէն օր սիւնակներով ստորագրութիւն կը տպէին, որով ծանօթ եւ նշանաւոր անձեր բոլշեւիկութիւնը եւ անոր խաղերը մերժելով կը դատապարտէին :

Արդի՞ւնքը: Առտու մը ելանք որ ոստիկանները գնդացիրներով փողոցները կտրեր են: Ամբոխը զիներ դուրս թափեր են: Պենէշ տեղի տուաւ արիւն թափելու վախէն: Ինչքան կը վախնան եղեր արիւնէն: Կարմիրները, միս մինակ, կարմիր կառավարութիւն կազմեցին: Եւ փախչող փախչողի: Հանրային դէմքերէն անոնք որ չկրցան կծիկը դնել անհետացած էին: Արդարութեան նախարարը պատուհանէն վար նետեցին: Արիւնը ուրեմն անանկ ալ հոսեցաւ անանկ ալ, մէջն ըլլալով Պենէշինը, միայն այս անգամ անփառունակ կերպով: Ճիշդ նոյնը, ինչպէս Հիթլէրի մտած ատեն:Մենք: Ձայները դադրեցան: Եկաւ լռութիւն: Մարդիկ գորտի սառած աչքերով սկսան դիտել: Ոչ ոք չէր խօսեր: Ոչ ոք թերթ չէր կարդար: Արդէն բոլոր թերթերուն պարունակութիւնը նոյնը եղաւ: Ամէն հիւանդութիւն ունի իր ախտանշանը: Բոլշեւիկեան տարափոխիկինն ալ պապանձումն է եղեր:

Ի՞նչ պատահեցաւ յետոյ: Բանի խալամացումին զուգահեռականը: Բանի բոլշեւիկացում՝ 24 ժամ պայմանաժամով: «Չէ» բառը գործէն փողոց, բանտ, հանքերը կը դրկուէր, երկաթի գործարանները, արտերը՝ իբրեւ մշակ, անտառները՝ իբրեւ փայտահատ, ինչ կ'ուզէ ըլլայ ուսումը եւ մասնագիտութիւնը: Եւ քանի մը խեղճեր սկսան իրենց կուրծքերէն նշան կախել, Նացիներուն պէս: Ատով մէջտեղ ելաւ որ աս ինչ ողբալի փոքրամասնութիւն: Հասկցան սխալը, եւ անմիջապէս հրամայեցին որ նորընծաներն ալ կրեն զայն: Եւ բոլշեւիկ նշան կախողը սկսաւ արհամարհանքով նայիլ չունեցողին վրայ, սոնքալ, գոռոզանալ, ակռայ ցուցնել, սպառնալ: Եւ Հիթլէրականութիւնը կատարեալ եղաւ, եւ, տարբեր անունով, նստան հնօրեայ Պոհեմիային վրայ: Եւ սկըսաւ կողոպուտը: Վախը ինչ կ'ընէ եղեր մարդը: Վաճառականները սիրով կու տային իրենց խանութները եւ իբրեւ օգնական բանուոր կը մտնէին գործարան: Բայց, ունէին իրենց կարգախօսը.— « Երբ գան գրաւել, չընդդիմանալ, բայց չյանձնել կամաւոր կերպով: Այդպիսին չի կրնար վերջէն ետ ստանալ»: Վերջէ՞ն, ա՞ս ինչ բառ է : Այն որ եղածը հեղեղ մըն է, կը քշէ կ'անցնի: Գործարանները արդէն բոլշեւիկացումէն առաջ գրաւուած էին, խառն կառավարութեան օրով : Կարգախօ՞ս — մարդը պէտք չէ շահագործէ մարդը, միայն բռնա - պետութիւնը իրաւունք ունի ատոր: Վաճառական կը նշանակէ իրենց մօտ գող աւազակ: Իսկ անոր ծառայութիւնները քաղաքակրթութեա՞ն, որուն համոզուելու համար կը բաւէ թղթատել նախակրթարանի պատմութեան դասագիրք մը: Բայց բոլշեւիկները նախակրթարաններու ուսման վրայէն ոստում մը կատարած են... մինչեւ Մարքս եւ Լենին :

Ահա այս բոլոր քաջագործութիւններէն ա –

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

«ԱՄԵՆԱԿԱԼԻՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ...

« Աղօթք մը վերջ յանձնեց մայրաքաղաքը — Սէուլ, Քորէայի հանրապետութեան նախագահին...» :

Ո՞ր գիւղին տէրտէրն է աղօթողը, պիտի հարցնէք դուք ձեզի... Ատ ինչ հնամենի եւ յետադիմական գործողութիւն, պիտի տրամաբանեն յառաջադէմներն ու հառաջդիմականները ...

Գոնէ, թերթերը կոճակ ընելու էին այս տիրացուական լուրը՝ պիտի աւելցնեն ուրիշներ... Ո՛հ, բարեկամներս գիտէ՞ք, Մէք Արթըր զօրավարն է այդ ձեր «գիւղացի տէրտէր» երեւակայածը: Աշխարհի ամենազօրաւոր եւ յառաջադէմ երկրի, Ամերիկայի՝ մեծ եւ կարող զօրավարներէն մին, որ իր անընկճելի կորովովը չահեցաւ Քորէայի պատերազմը ...

Եւ այս անձը, Սուրբ Գեներիոսի վանքին մէջ չէ առած իր կրթութիւնը՝ այլ ամերիկեան համալսարան աւարտած է: Ու «կ'աղօթէ Ամենակարողին ...» :

Է՛հ – պիտի ըսեն մեր հառաջդիմագործները, ատտուած ալ կապիտալիստ եւ իմպերիալիստ է: Անշուշտ պիտի օգնէ իրեններուն: — «Աստուած»ը, անձնական պարզ «ա»ով պիտի գրեն անոնք:

Սակայն, զօր. Մէք Արթըր, քրիստոնեայ է, շատ բնական է որ աղօթէ՝ պիտի մէջբերեն մեր քրիստոնեայ յետադիմական եղբայրներէն ոմանք:

— Քրիստոնեայ ըլլալով պարտաւո՞ր է մարդ աղօթելու, ատ ի՞նչ մամիկի խելք: Ես ալ քրիստոնեայ եմ, մեր տէրտէրն ալ քրիստոնեայ է, եպիսկոպոսները, տիրացուները, սարկաւագներն ալ քրիստոնեայ են, սակայն այդ բոլորը, կ'աղօթեն իրենց պաշտօնին բերումով: Իրենց համար գործ, զբաղում է աղօթելը: Իսկ զօրավա՞ր մը... պիտի միջամտեն ուրիշներ ...

Զօր. Մէք Արթըրի ընթացքը, շատ տարօրինակ կը գտնեն այս յառաջադէմ դարուս մէջ: Մանաւանդ ոչ-քրիստոնեայ ժողովուրդի մը՝ Քորէացիներու ներկայութեան եւ ի շահ անոնց :

Բազմաթիւ քրիստոնեաներ կան, հայ – քրիստոնեաներ ալ, որ աղօթելու սովորութիւնը եւ նոյնիսկ «աղօթք» բառին իմաստը կորսնցուցած են եւ սակայն քրիստոնեայ են : Դիրք ու հարստութիւն գրաւած :

Ասոնց մէջ կան, որ ժամին վարիչ – հսկիչ կարգուած են, բայց կ'երեւին հոն «չէն մնաք — պայծառ մնաք»ի պաշտօնով միայն: Ձիրենք աղօթողի դերին մէջ տեսնողներ կը փնտռուին ...

Ամէն պարագայի մէջ, Զօր. Մէք Արթըրի այս աստուածահաճոյ ճէսթը գլս մտածելու կը մղէ :

Հիթլէր մը կար, որ Աստուած – կրօնք կը հալածէր: Քիչ մնաց, Ամենակարողին աթոռը պիտի գրաւէր: Աղօթող Րոզվէլթ մը եկաւ ու զինք տապալեց :

Այսօր, նոր աստուածահալածներ եկան: Քրիստոս, եկեղեցի, աղօթք – մաղօթք հայհոյանքներով կը ծեփեն: Զօր. Մէք Արթըրին միջոցաւ, ահա, պզտիկ մը սաստեց զիրենք Ամենակալը՝ Քորէայի պարտութիւնով ...

Բայց Թուրքերը, որ միլիոններով հայ քրիստոնեայ ջարդեցին: Քրիստոսի եկեղեցիները պղծեցին: Աւետարան – խաչ անարգեցին, ազատ մնացին պատիժէ եւ նոյնիսկ վարձատրուեցան Քրիստոսի հետեւորդներէն:

Կ'երեւայ Թուրքին Աստուածը մերինին հետ կապ չունի եւ մեր Աստուածը անոր «ներքին գործերուն» չի խառնուիր ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԱՐԱՐԱՏ

Մինչեւ կապոյտ ոսկեգոյն բարձունքները,
Կը զարթնու զարունը,
Դիմաւորելով ամառը դեռափթիթ :
Եւ Արարատ կը ծփայ վերեւը Թուրքիոյ.
Սառոյցներն ու ձիւնը կը պսպղան կանաչ լոյսով:
Եւ կարծես ան դէպի այս կողմը կը սահի հեռուէն
հսկայ լուսաւոր մարմնով :
Կը հոսի Արաքսը.— Ջուրն հազիւ կը կարկաչէ:
Գիշերային թռչուն մը կը թռչի հարաւէն.
Սուր է գիշերն՝ ինչպէս սայրը դանակին:
Շքեղ աշխարհին վերեւ լուսնաշող տարածութիւններ,
Եւ օթոմաթներ բռնած կրծքին
Կ'երթան գիշերուան մէջ պահակներ լուռ :
Խաւար է, խաւար դէմի օտար կողմը...
Հեռուն՝ խարոյկ : Ծուխը՝ տխուր վարդագոյն:
Եւ այդ հեռաւորութեան կը նայի իմ երկիրը
Կոլխոզային անթիւ լոյսերով:
Կ'երթայ պահակը կապոյտ, կապոյտ լոյսին մէջ:
Ու կ'անհետի.— Ալ չի տեսնուիր, ալ չի լսուիր...
Կը հետեւի անոր զեփիւռը միայն,
Կ'օրօրուին եղէգներն Արաքսն ի վեր:
Այստեղ զգոյշ է եւ զուսպ ամէն քայլ.
Քու անձայն քայլդ ու խաւարը,
Զոյգ եղբայրներ արթնակից :
Լռութիւնն ա՛յնքան խոր է,
Որ շշուկն իսկ կանգ կ'առնէ ականջներու մէջ.
Ու լուսնի լոյսը կը թրթռայ
Մասքխալաթի ծալքերուն մէջ :
Հովի շունն իր վզով
Սանձափոկը կը քաշէ,
Ցցած խոշոր ականջներէն իր սրածայր :
Որպէսզի մարդոց քունն ըլլայ խոր եւ պայծառ,
Դու, սահմանագլուխին վրայ
Ականջ դիր ... ականջ դիր,
Եւ որպէս լուսնակ գիշերուան մէկ ղօղանջ,
Լռութեան մէջ կը նուաղին ջուրերը Արաքսին
Եւ Արարատը կը քալէ,
Որպէս սպիտակ փիղ
Առաջանալով դէպի հայրենիք,
Դէպի ժողովուրդն իր ...

ՎԼԱՏԻՄԻՐ ԼՈՒԿՈՎՍՔԻ

ԽՄԲ.— Հրատարակուած է Մոսկուայի «Օկոնեօք» շաբաթաթերթի Օգոստոս 6ի թիւին մէջ: Թարգմանուած՝ «Նոր Կեանք»ի կողմէ:

մինէր վերջ, երբ կրկէսը ալ ընդդիմադիր չմընաց, բոլշեւիկները եկան եւ ընտրութիւններու ձեռնարկեցին... գերեզմանատուններու մէջ: Աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ ծծկեր երեխաներ եւ ճնճղուկները տանիքներէն խնդացին այս ընտրութիւններուն վրայ, որոնք իրենց 90 առ հարիւր ապահովեցին: Եւ արտասահմանի, նաեւ Հայաստանի, որդան կարմիր լրագիրները աւետեցին տառապած մարդկութեան՝ պրոլետարի փառահե՛ղ, աննախընթա՛ց յաղթանակը անպիտան ռիակցիայի այլեւս ճզմուած գլխուն վրայ, Զեխոսլովաքիոյ մէջ: Եւ հրատարակեցին պատկերը ատաղձագործի աշկերտին, որ ներկայիս այդ երկրին նախագահն է, ողորմութեամբն Սթալինի եւ շնորհովը Կրէմլինի, անոր բոլոր հրամանները կէտ առ կէտ գործադրելու պայմանով:

... Հիմակ, ժողովուրդ մը, հոն, Փրակայի հնօրեայ դղեակին տակ, յոյսը չի կորսնցներ: Կը նայի վեր, Լոռեթթայի, անոր աշտարակին ու զանգերուն: Ու կը հաւատայ մոլեռանդօրէն թէ անոնք պիտի ղօղանջեն, օր մը, առտուն, այնպէս յեղակարծ, քաղաքական բռնի վարչաձեւի մը անկումը եւ յուղարկաւորութիւնը :

ԵՐ. ԲՈՋԵԱՆ

ՉՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԱՒԵԼՆԱՅԻՆ ՏՈՒՐՔԵՐԸ

Դարեր առաջ, օր մը, Թագաւոր մը երբ պալատին պատշգամը նստած կը հրճուէր իր շուրջի տեսարաններով, շրջուն վաճառորդի մը ձայնը լսեց, որ խաղող կը ծախէր: Հաճելի թուեցաւ իրեն այդ ձայնը եւ մեծ վէզիրը կանչելով՝ երեք ոսկի տուաւ եւ յանձնարարեց որ այդ դրամով խաղող գնէ :

Վէզիրը առաւ երեք ոսկին, երկուքը սահեցուց իր քսակը եւ մէկ ոսկին իր Թիկնապահին տալով, հրամայեց որ Թագաւորին համար խաղող գնէ :

Թիկնապահը մանրեց մէկ ոսկին, 50 ղրուշը իր քսակի դրամներուն վրայ աւելցուց եւ մնացեալ 50 ղրուշը տուաւ հարիւրապետին, հրամայելով որ Թագաւորին համար խաղող գնէ :

Հարիւրապետն ալ 25 ղրուշը գրպանը դրաւ եւ միւս 25ը տասնապետին տալով՝ միեւնոյն յանձնարարութիւնն ըրաւ :

Տասնապետը քսան ղրուշը իրեն պահեց եւ 5 ղրուշը օգնականին տուաւ, կրկնելով յանձնարարութիւնը :

Տասնապետին օգնականը 3ուկէս ղրուշը սեփականացուց եւ 60 փարան տուաւ զինուորին, պատուիրելով որ Թագաւորին համար խաղող գնէ :

Զինուորը իսկոյն փողոց ելաւ եւ շրջուն վաճառորդին ետեւէն հասնելով՝ հարցուց.

— Խաղողին օխան քանի՞ի կը ծախես ::

— Մէկ ղրուշի :

Զինուորը 20 փարան գրպանը դրաւ եւ մէկ ղրուշով օխա մը խաղող գնելով՝ պալատ մտնելէ առաջ քանի մը հատիկ բերանը նետեց եւ խաղողը յանձնեց իր մեծին: Տասնապետին օգնականը եւս խաղողին համը նայեցաւ եւ այնպէս տուաւ տասնապետին: Տասնապետը կիսատ ողկոյզը մաքրագործեց եւ մնացեալը յանձնեց հարիւրապետին.

Հարիւրապետը իր կարգին մաս մը կերաւ խաղողէն եւ աւելցածը փոխանակեց Թիկնապահին:

Թիկնապահն ալ խաղողէն կարեւոր մաս մը կուլ տուաւ եւ մնացեալը տուաւ վէզիրին :

Վէզիրն ալ չկրցաւ զսպել ինքզինքը ու սկսաւ ճաշակել, եւ երբ խաղողի վերջին ողկոյզին վրայ երեք հատիկ միայն մնացած էր, արծաթ պնակի մը մէջ դրաւ եւ հանդիսաւոր կերպով ներկայացուց Թագաւորին :

Թագաւորը երբ տեսաւ երեք հատ խաղողը, ժպտեցաւ եւ ըսաւ վէզիրին .

— Քանի որ երեք հատիկ խաղողը 3 ոսկի կ'արժէ, համոզուեցայ որ խաղող մշակող ժողովուրդը մեծ շահեր կ'ապահովէ եւ կ'ապրի ոսկեայ պալատներու մէջ: Շատ ու շատ ուրախ եմ այս բարեկեցութիւնը տեսնելով, ուստի կը հրամայեմ որ տուրքերը տասնապատկուին ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (193)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Նա այնպէս է արել, որ մարդիկ հսկում են միմեանց. ամէն մէկը, որ քիչ բարձր կը խօսէ, յիմար սպառնալիքներ կը կարդայ եւ փոքր ինչ ծուռ քայլեր կ'անի, անմիջապէս կը սպաննուի՞:

Բայց, փառք Աստուծու, մինչեւ այժմ այդպիսի դէպք տեղի չէ ունեցել: Ժողովուրդը լաւ է հասկանում, որ գործն ամբողջապէս իրան է պատկանում: Վերջին նախարարն էլ մասնակցութիւն ունի: Ամէն մի այրի կին, ամէն մի չափահաս երեխայ սովորել է, որ պէտք է զգոյշ լինել եւ սպասել ...

— Յաջողութիւնն այժմ անկասկած է, բացականչեց Գայիանէն :

— Այո... Միակ վախը դարձեալ Վարանդան է: Այստեղ Օսմանցիները շատ են ուժեղ :

Այդ վախի դէմ իր հոգու ամբողջ կարողութեամբ բողոքեց Աննա Խաթունը, նորից պատմելով այդ օրուայ անցքերը: Օսմանցիները — ո՞վ է ուրանում — շատ են ուժեղ. բայց միթէ՞ պակաս տեղ են թողել այստեղ գործողները: Նա երդուեց, որ ինքը դեռ չի թուլանայ, որ դեռ ուժ ունի դիմանալու, եթէ նոյնիսկ ամիսներ հարկաւոր լինեն:

Մելիքն արժանացրեց նրան իր հաւանութեան, որ արտայայտուեց գլխի թեթեւ շարժումով: Նա այլեւս չուզեց թագցնել, որ ամիսների բան չէ դա, այլ մի քանի հատ օրերի :

Մայր ու աղջիկ մի սրբազան երկիւղով, մի մեղմ ու ցուրտ դողողով լսեցին նրանից, որ նշանակուած է արիւնահեղ գործի ժամանակը ... Մի գիշեր, որ կը գայ այս քանի օրերը... Բայց մինչեւ այդ պէտք էր մի գործ էլ յաջողցնել: Մելիքը մանրամասն բացատրեց իր միտքը, հրահանգներ տուեց :

Աննա Խաթունը չվախեց այդ նոր գործի դժուարութիւնից. ընդհակառակն, հաստատ խօսք տուեց եւ վստահութիւն ազդող ժպիտներով ճանապարհ դրեց եղբօրը, որ յայտնեց թէ կը վերադառնայ չորս օրից յետոյ :

Բարեկենդանը վերջանում էր: Մի սիրուն, արեւ օր Աւետարանոցը հանդէս բերեց իր բոլոր ուրախութիւնները: Բնութիւնն էլ միացաւ նրա հետ :

Գալիս էր գարունը, — այդ գիտէին երկինքն ու երկիրը: Աւետիքը լսում էին եւ մարդիկ: Բայց նրանք գիտէին, որ այս անգամ գարունը գալիս է բնութեան համար, իսկ մարդկանց համար նա բերում է Օսմանցիներին ...

Եւ այնուամենայնիւ, ուրախ էին այդ օրը : Գիւղն ամբողջովին դրսումն էր, չքնաղ արեւի տակ: Դուրս էին բերել նոյն իսկ հիւանդների անկողինները :

Չորս կտուրների վրայ, ցանկապատների տակ խմբուած էին մարդիկ, ուտում, խմում էին: Մի տեղ տաքացած էր լախտի խաղը, միւս տեղ աչքերը կապած տղամարդը այս ու այն կողմ էր յարձակւում, որ բռնէ իրան խփողներին: Բայց ուրախութիւնների կենտրոնը գիւղամէջն էր: Այդտեղ մեծ հուչակ ստացած մի լարախաղաց զարմանալի ճարպկութիւններ էր ցոյց տալիս բարձր ձգուած պարանի վրայ, իսկ տակի «մասխարան» հարիւր ու մի հանաքներով ծիծաղեցնում էր մարդկանց :

Քիչ հեռու խմբուած էր աւելի ստուար բազմութիւն. այդտեղ դատաստան էր անում Բարեկենդանի Թագաւորը: Նա մի հասարակ գիւղացի էր, բայց որպիսի ծիծաղաշարժ լրջութեամբ էր կատարում իր պաշտօնը :

ԼԷՕ

Ամերիկեան պատուիրակը յայտնեց, թէ իր կառավարութիւնը բնաւ չուզեր հարաւային Քորէայի վարչապետը պարտադրել Քորէայի ժողովուրդին : Իսկ Ֆրանսայի ներկայացուցիչն ալ, անհրաժեշտ գտնելով ՄԱԿի ուժերուն ներկայութիւնը ամբողջ Քորէայի մէջ, ժամանակի մը համար, ըսաւ թէ Ֆրանսա առանց վերապահութեան կ'ընդունի ութերու ծրագիրը : Այս ծրագրի քըննութիւնը յետաձգուեցաւ յաջորդ նիստին :

✕ Հնդիկ վարչապետը Պ. Փանտիթ Նէրու ազդարարած է բրիտանական կառավարութեան, թէ համայնավար Չինաստան կրնայ Քորէայի պատերազմին մասնակցիլ, եթէ ՄԱԿի ուժերը հիւս. Քորէա մտնեն : Հնդիկ կառավարութիւնը իմացած է թէ չին համայնավար ուժերու մեծ համախըմբումներ տեղի կ'ունենան Մանչուրիոյ եւ Քորէայի սահմաններուն վրայ :

✕ Հարաւային Քորէացիներու յառաջխաղացումը կը շարունակուի : Այժմ կը գտնուին Վոնզան քաղաքէն 50 քիլմ. հեռուն : Կը կարծուի թէ կարմիրները այս քաղաքին շուրջը կ'ամրացնեն իրենց պաշտպանողական գիծը, ուր բուռն ընդդիմութեան մը կը պատրաստուին : Ամերիկեան օդանաւային ուժերը անխնայ կը ռմբակոծեն Հիւս. Քորէայի այն կէտերը, ուր կարմիրները իրենց պատրաստութիւնները կը տեսնեն եւ կը ջանան դժուարացնել անոնց դիմադրութիւնը : Ամէն պարագայի մէջ, անոնք բոլորովին կ'անգիտանան զոր. Մէք Արթըրի վերջնագիրը եւ անձնատուր ըլլալու ոչ մէկ տրամադրութիւն ունին :

✕ Կարմիրները մինչեւ հիմա ունեցած են 200.000 կորուստ, որուն 40 հազարը ռազմագերիներ են :

✕ Զօր. Մէք Արթըր յայտարարեց, թէ Քորէայի պատերազմին շնորհիւ անկում մը ունեցաւ աշխարհին տիրապետելու համայնավար փորձը :

Զօրավարը Ազգաժողովին բացորոշ հրահանգներուն կը սպասէ, դէպի հիւսիս յառաջանալու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ կազմակերպութեան աշխատանքները յառաջ կը տարուին արագօրէն : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, պաշտպանողական ուժը պիտի բաղկանայ 400.000 քաղաքացիներէ, որոնք պիտի սպառազինուին հետեւակազօրքի յատուկ զէնքերով : Իւրաքանչիւր գիւղական շրջան պիտի ունենայ 5էն հարիւր պահակներ : Շատ աւելի ստուարաթիւ զօրախումբեր պիտի գտնուին ճարտարարուեստական եւ ռազմագիտական կեդրոններու մէջ : Պաշտպանողական ընդհ. քննիչ նշանակուեցաւ Փարիզի զինուորական կառավարիչը, զօր. Շուէն :

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ, Սիտի Մուհամմէտ Պէն Եուսէֆ, Պոլտօ կը հասնի այսօր, կիրակի, ֆրանսական յածանաւով մը, ընկերակցութեամբ իր միակ կնոջ եւ չորս զաւակներուն : Սուլթանը, որ 41 տարեկան է եւ կ'իշխէ 23 տարիէ ի վեր, Հանրապետութեան Նախագահին հիւր պիտի ըլլայ առաջին չորս օրերը, յետոյ պիտի քաշուի մասնաւոր կալուած մը, Փարիզի շրջակաները :

ԻՍՐԱՅԷԼ որոշեց անողորմաբար պայքարիլ սեւ շուկային դէմ : Վարչապետը այս առթիւ խորհրդակցեցաւ Մ. Նահանգներու նախկին ելեւմտական նախարարին՝ Պ. Մորկընթոյի հետ, որ Երուսաղէմ գացած է, մէկ միլիառ տոլարի փոխի մը խնդիրը քննելու համար :

ԱՆԳԼ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց արգիլել մեքենայ-գործիքներու արտածումը դէպի արեւելեան Եւրոպա, Խ. Միութեան ենթակայ երկիրները, առանց սակայն խզելու տնտեսական յարաբերութիւնները :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ներքին ապահովութեան խնդիրները քննելու համար, Դաշնակիցները երեք զօրավարներ նշանակեցին : Գերմանիոյ ներկայացուցիչն է զօր. Շվերին :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ապստամբ ուժերը յարձակում գործեցին 60 քիլոմեթր ճակատի մը վրայ : Կատաղի կռիւներ կը մղուին Քոչինչինի մէ :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ մէջ բարեկարգութիւնը վերահաստատուեցաւ երկու օրուան խռովութիւններէն վերջ : Կարմիրները կը սպառնան «Նոր հրահանգներ» տալ բանուորներուն :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք երեք հազար ֆրանք Պ. Հրանդ Փաստըրմաճեանէ :

Հացկերոյթ - խնճոյք

Ի ՊԱՏԻՒ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն կազմակերպած է հացկերոյթ խնճոյք մը, այս կիրակի ժամը 19.30ին Café Le Cadetի վերնայարկը (17 rue Cadet, 63 rue Lafayette)

Ի ՊԱՏԻՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԵԿԱԾ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու փափաքող ընկերներն ու համակիրները : Տոմսերու մասնակցութեան համար արձանագրուիլ մինչեւ ուրբաթ երեկոյ, Բալուեան, Հր. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները եւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գարակէօզեան Նախկին Սանուց Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ Որբանոցին հիմնադիր - բարերար ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆի յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon : Կը հրաւիրուին բարերարին յիշատակը յարգողները :

Գ. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ԵՒ Հ. ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը, սկաուտական եւ մարզական վերին մարմինները կը հրաւիրեն բարեկամներ եւ համակիրներ, այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հ.Մ.Ը.Մ.ի հիմնադիրներ՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան տարելիցին եւ ՀԱՅԿ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ :

Հոգեհանգիստէն վերջ, այցելութիւն Thiaisի Փարիզեան գերեզմանատունը՝ Գրիգոր Յակոբեանի շիրմին :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի այս երեքշաբթի ժամը 7ին : Դասաւանդութեան օրերը երեքշաբթի եւ հինգշաբթի երեկոները :

ԹՐԱԳՕՇ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ ՍՕՍ ԵՒ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

Այս կիրակի ժամը 2.30ին, Սալ Վոտուայի մէջ, 69 rue d'Arcueil : Սիրայօժար մասնակցութեամբ փարիզահայ լաւագոյն դերասաններու, Տիկ. Տիկ. Սիրուհի Նշանեան եւ Քնարիկ :

Պ. Պ. Տ. Նշանեան, Գմբէթեան, Պշտիկեան, եւ երգող ու պարող աղջիկներու խումբը :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 15ին, սովորական հաւաքատեղին (Սարսէլ) : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ճշդապահ ըլլալ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais : Կարեւոր օրակարգ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ՍԱՀԱԿ Բ. ԽԱՊԱՅԵԱՆ կաթողիկոսի ծննդեան հարիւրամեայ տօնակատարութեան յանձնախումբի կողմէ : Այս կիրակի իրիկուն ժամը 9ին, Քաֆէ Նուայի մէջ :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Մ.ի ֆութպոլի բոլոր խումբերը պիտի մրցին, Choisyի P. L. 5eի խումբերուն դէմ, այս կիրակի ժամը 1.30էն սկսեալ, Stade de la Tour à Parachuteի դաշտին վրայ : Métro Porte de Choisy :

Անշուշտ Իթալիի եւ Ժանթիյյիի մարզասէրները բազմութեամբ ներկայ պիտի ըլլան, քաջալերելու մեր մարզիկները :

Պարահանդէս թէյասեղան

Նախաձեռնութեամբ Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի Սանուհիներու :

Այս կիրակի ժամը 3—8, Salle Hélvetiqueի մէջ (107 rue Dugesclin) :

Նախագահութեամբ Տիկ. ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆի

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 12ին ժամը 16—24 Hôtel George Vի շքեղ սրահներուն մէջ :

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :Ստիպողաբար կը խնդրուի չխաչաձեւել :



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mardi 10 Octobre 1950 Երեքշաբթի 10 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6276–Նոր շրջան թիւ 1687 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱԶՔԻ-ԼՈՅՍ» ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Հեռագիրը հաղորդեց թէ Թուրքիան ոչ–մնայուն անդամ ընտրուած է Ապահովութեան Խորհուրդին, 53 ձայնով :

Բուն թեկնածուն Լիբանանն էր, որուն ետին կեցած էին ոչ միայն արաբական երկիրները, այլ եւ ուրիշ շարք մը պետութիւններ :

Եւ սակայն, ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, այս անգամ ալ ծանօթ Մեծերը ձեւ մը գտան, որպէսզի Լիբանան ետ առնէ իր թեկնածութիւնը: Որով միայն չորս պետութիւններ թեր քուէարկեցին, իբրեւ հաւատարիմ բարեկամներ :

Բացատրութեան չի կարօտիր Մեծերու բռնած դիրքը՝ այս հարցին մէջ:

Քաղաքական եւ ռազմագիտական տեսակէտներէ զատ, բարոյական նկատումներ ալ նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծեր էին Թուրքիոյ համար :

Ֆրանսա եւ Անգլիա 1939էն ի վեր զինակցութեան դաշինք մը կնքած են Թուրքիոյ հետ, միեւնոյն ատեն անոր պարգեւելով Ալեքսանտրէթի Սանճաքը :

Մ. Նահանգներն ալ, առանց զինակցութեան դաշնագրի, իրենց պաշտպանութեան տակ առին նոյն երկիրը, համաձայն Թրումընի վարդապետութեան (1947 Մարտ):

Անոնք երկու զինակիցներն ալ կը գերազանցեն այսօր, իբրեւ անմիջական կազմակերպիչը Թըրքական բանակին վերազինման եւ արդիացման :

Աջակցութիւնը միայն ռազմական չէ :

Աւելի քան 250 զինուորական մասնագէտներու գործը կը լրացնեն տնտեսագէտներ եւ ճարտարագործութեան մասնագէտներ : Բանակին վերազինման հետ, կը շինուին կամ կը վերաշինուին ճամբաներ, երկաթուղիներ, օդակայաններ եւ նաւահանգիստներ :

Երբեմնի Գերմանիան անգամ, որ ամէն գնով կը պաշտպանէր Օսմ. կայսրութիւնը, նոյնիսկ մեղսակից հանդիսանալով Հայաջինջ Սարսափներուն, երբեք այսքան զինական եւ նիւթական օգնութիւն տրամադրած չէր Թուրքիոյ :

Աւելորդ է մանրամասնութեանց մէջ իյնել, պարզելու համար այս արտակարգ իրարանցումին պատճառները: Քաղաքականութիւն մը, որ կը ձգտի ամէն գնով կանգուն պահել Թուրքիան, անոր հողային ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը:

Երէկ ալ Մոսկուան էր որ այս քաղաքականութիւնը կը վարէր, միացեալ ճակատ կազմելով արեւմտեան պետութեանց դէմ: Եւ այդ գործակցութիւնը — իրականին մէջ արիւնոտ զինակցութիւն — տեւեց աւելի քան 25 տարի: Անշուշտ ի վնաս Հայկական Դատին :

Դժբախտաբար այսօր, ինչպէս երէկ, Թուրքիան աչքի լոյս դարձած է Մեծերուն համար, շնորհիւ իր աշխարհագրական դիրքին :

Այդ չի նշանակեր թէ Վոսփորի կամ Տարտանէլի ջուրերը միշտ ալ պիտի կրնան հոսանքն ի վար քշել փոքր ժողովուրդներու արդար պահանջները: Այս պարագային՝ բռնագրաւման տակ պահել մեր հայրենի հողերը :

Մնաց որ, Թուրքիան ինք երբեք ալ հանդիստ չէ, հակառակ շռայլուած բոլոր օգնութեանց :

Եւ եթէ այսօր Ապահովութեան Խորհուրդին անդամ կ՚ընտրեն, պարզապէս էրած սրտի մխիթարանք մըն է որ կը փորձեն, վասնզի Անգարան խորապէս դառնացած է որ դուրս ձգուեցաւ Ատլանտեանի դաշինքէն :

Մեծերը ուրիշ սփոփանք մը եւս ընծայեցին անոր, ինչպէս եւ Յունաստանի — հրաւիրելով մասնակցիլ Միջերկրականի պաշտպանութեան խորհրդակցութեանց, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ հետ :

Կը թուի թէ այս շնորհն ալ չէ փարատած Անգարայի մտահոգութիւնները :

Ահաւասիկ վերջին փաստը,— Նէճմէտտին Սատակ, արտաքին գործերու նախորդ նախարարը, կը հարցնէ ի լուր աշխարհի.

— «Եթէ Թուրքիան յարձակում կրէ, ի՞նչ պիտի ընեն զինակիցները, Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա: Ի՞նչ պիտի ըլլայ Մ. Նահանգներուն եւ Թուրքիոյ դիրքը»: (Ագշամ):

Հարցումին ձեւն ալ չի՞ մատներ նոյն մտահոգութիւնը,— Ի՞նչ պիտի ընեն զինակիցները, եթէ պատերազմը պայթի Թուրքիոյ գլխուն ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ա՞ՅՍ ԱԼ ՄԱՇԵՑԱՒ

Պատերազմէն առաջ, ամէն տարի Օգոստոս – Սեպտեմբերին ուխտագնացութիւն մը կը կատարուէր դէպի Փէռ Լաշէզ, Անդրանիկի գերեզմանը, նախաձեռնութեամբ Հայ Մարտիկներու Միութեան :

Պատերազմէն վերջ, հանգուցեալ «Ազգ. Ճակատ»ը ընդոստ արթննալով, փորձեց այս աւանդութիւնն ալ մենաշնորհի վերածել, Ապրիլ 11-24ի սգահանդէսին հետ :

Այս առաջադրութեամբ, ամէն ստորնութեան դիմեց, որպէսզի Դաշնակցութիւնը ոչ բանախօս ունենայ, ոչ ալ որեւէ մասնակցութիւն :

Առաջին տարին, երբ յուշարձանին բացումը կը կատարուէր, Դաշնակցութիւնը իր բանախօսը ունեցաւ մամուլով, հակառակ բոլոր խափանարար փորձերուն :

Արարողութիւնը շարժանկարի վերածուած ըլլալով, երբ կը ցուցադրուէր, ականատեսներ դիտեցին որ դիմակաւոր սմսեղուկները յապաւեր են Դաշնակցական բանախօսին նկարը ...

Եթէ չեմ սխալիր, այնուհետեւ այց մը սարքեցին Ֆր. Բանակի Կամաւորներու Միութեան միջոցաւ, իրենք իրենց գլխուն :

Ուրիշ մըն ալ՝ անցեալ տարի, տարեդարձէն ամիսներ վերջը:

Իսկ այս տարի՞ ... Ոչ մէկ ձայն :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ամէն անգամ որ այց մը կատարէ տարեդարձի կամ ընդհ. Մեռելոցի առթիւ, միշտ միասին կը յարգէ Ահարոնեանի, Անդրանիկի եւ Խատիսեանի յիշատակը: Չի մոռնար նաեւ մեծ հայրենասէրը, Գրիգոր Օտեան :

Անդրանիկի մահուան 23ամեակը լրացաւ Օգոստոս 30ին, եւ չհանդիպեցանք որեւէ յայտարարութեան :

Արդեօք անո՞ր համար որ Զատկի Մեռելոցին կատարուեցաւ այցելութիւն մը: Կամ Շ. Գա- [illegible] հանդէսէ մը վերջ:

Եւ կամ այս յիշատա՞կն ալ մաշեցաւ հիներուն թէ նորերուն, ռազմիկներուն թէ քաղաքացիներուն համար :

Անշուշտ միեւնոյն արժէքը չունի, եթէ այցը կատարուի ամիսներ վերջը, պարզապէս երեւոյթները փրկելու համար :

ՎԱՀԷ

Խանդավառ երեկոյթ մը

Շաբաթ գիշեր տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէին սարքած դասախօսութիւնը, Sociétés Savantesի D. սրահին մէջ, որ ամբողջովին լեցուած էր ընկերներով եւ համակիրներով :

Օրուան դասախօսը, ընկեր Բժ. Եր. Խաթանասեան, հանգամանօրէն պարզեց Դաշնակցութեան տեսակէտները ներկայ Հայաստանի կարգուսարքին եւ մեր պահանջներու մասին, որոնք հիմնուած են հայ ժողովուրդի կենսական շահերուն վրայ: Դասախօսութենէն վերջ կարգ մը հարցումներ ուղղուեցան, որոնց սիրով պատասխանեց ընկեր դասախօսը :

Կիրակի գիշեր, «Եգիպտացի» կոմիտէն սարքած էր ճաշ մը, ի պատիւ արտասահմանի հիւրերուն,— ընկերուհի եւ ընկեր Վահան Նաւասարդեանի, Բժ. Եր. Խաթանասեանի (Եգիպտոսէն) եւ Յ. Խաչմանեանի (Ամերիկայէն): Le Cadetի վերնայարկի ճաշարանը խռնուած էին աւելի քան 120 ընկեր – ընկերուհիներ եւ համակիրներ:

Երեկոյը անցաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, շարք մը բաժակաճառերով, երգերով եւ խմբերգներով:

Խնջոյքը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԹՈՒՐՔԻԱՆ անդամ ընտրուեցաւ Ապահովութեան խորհուրդին: Անցեալ շաբթու 12 քուէարկութիւններ կատարուած էին, երկու թեկնածուներուն՝ Լիբանանի եւ Թուրքիոյ համար, առանց արդիւնքի մը յանգելու: Լիբանան վերջին պահուն ետ առած էր իր թեկնածութիւնը, Թուրքիան ստացաւ 53 քուէ, Լիբանան՝ 4:

500.000 ՔԻԼՕ ծխախոտ վառեցաւ Պեթիւնի մէջ: Վնասը՝ մէկ միլիառ ֆրանք: Մասնագէտներ կը հաշուեն թէ այս ապրանքը բաւական էր 300 միլիոն ծխիկներ (սիկառէթ) շինելու :

Ազգաժողովին նոր որոշումները Քորէայի մասին

ԴԱՇՆԱԿԻՑ ԶՕՐՔԸ Կ'ԱՆՑՆԻ ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԳԻԾԸ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը, իր քաղաքական յանձնախումբին կողմէ քուէարկուած եւ Քորէայի խաղաղեցման վերաբերող ծրագիրը վաւերացուց ամբողջութեամբ եւ ջախջախիչ մեծամասնութեամբ: Քուէարկութիւնը կատարուեցաւ նախ յօդուած առ յօդուած եւ ապա ծրագրի ամբողջութիւնը քուէի դրուելով վաւերացուեցաւ 5ի դէմ 45 ձայնով եւ 7 ձեռնպահներով :

Ահաւասիկ տրուած որոշումները.—

1) Անհրաժեշտ ամէն միջոցները ձեռք պիտի առնուին, հաստատուն վիճակ մը ստեղծելու համար Քորէայի մէջ:

2 Պիտի կազմակերպուին ընտրութիւններ ՄԱԿի հովանաւորութեամբ, որպէսզի միացեալ, անկախ եւ ժողովրդավար կառավարութիւն մը հաստատուի :

3) Հիւսիսային եւ հարաւային Քորէայի բոլոր ներկայացուցչական կազմերը պիտի գործակցին հաստատելու համար խաղաղութիւնը, կազմակերպելու ընտրութիւնները եւ կազմելու միացեալ կառավարութիւն մը :

4) ՄԱԿի ուժերը պիտի չմնան Քորէայի մէջ բացի այն պարագայէն, երբ անոնց ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ծրագրի նպատակներուն հասնելու համար ,

5) Բոլոր անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնուին իրականացնելու համար Քորէայի տնտեսական վերականգնումը:

6) Քորէայի մէջ պիտի ստեղծուի ՄԱԿի նոր յանձնախումբ մը, որուն պիտի անդամակցին Աւստրալիա, Չիլի, Հոլանտա, Փաքիստան, Փիլիպպեան կղզեխումբը, Թուրքիա եւ Սիամ: Հինգի դէմ 48 ձայնով մերժուեցաւ խորհրդային բանաձեւը որ կ'առաջարկէր բոլոր ուժերը հեռացնել Քորէայէն: Եօթը պետութիւններ ձեռնպահ մնացին :

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, զօր. Մէք Արթըր, ՄԱԿի այս որոշումները անմիջապէս հաղորդած է հիւսիսային Քորէայի նախագահին եւ նոր վերջնագիր մը ուղղելով պահանջած է զէնքերը վար դնել եւ անձնատուր ըլլալ: Ընդհ. հրամանատարը մարդկային վերաբերում կը խոստանայ անոնց որ անձնատուր կ'ըլլան:

Յարձակողականը վերսկսաւ

Այս վերջնագրին հետ միաժամանակ, ամերիկեան հետախուզիչ ուժերը անցան 38րդ զուգահեռականը, համաձայն Ազգաժողովի որոշման, որ ամէն լիազօրութիւն կուտար զօր. Մէք Արթըրի :

Կը կարծուի թէ սկզբնական այս թափանցումին անմիջապէս պիտի յաջորդէ ՄԱԿի ուժերուն ընդհ. յարձակողականը համայնավարներուն դէմ: Կը կարծուի նմանապէս թէ այս նոր յառաջխաղացումը պիտի կազմէ սկզբնաւորութիւնը նոր կռիւներու, որոնք պիտի մղուին՝ հիւս. ուժերու դիմադրութեան հետեւանքով: Արդարեւ, համայնավարները, որոնք կրցած են իրենց ուժերուն 100ին 60ը փրկել հարաւային Քորէայի շրջաններէն, քանի մը օրէ ի վեր սկսած են կարեւոր համախմբումներ կատարել արեւմտեան ծովեզերքին վրայ, վախնալով անկասկած, որ Մէք Արթըր նոր ցամաքահանում մըն ալ կը կատարէ :

Այս տեսակէտով ուշագրաւ կը նկատուի, որ ամերիկեան նաւաղներու զօրամասերը մէկ անգամէն անհետացած են Սէուլի հիւս. շրջանէն, ուր կը գտնուէին դեռ քանի մը օր առաջ: Այս իրողութեամբ ալ կը կարծուի թէ Ամերիկացիները, ճակատէն յարձակելով, պիտի ուզեն նաեւ կողէն հարուածել թշնամին :

Գալով հարաւային Քորէացիներու յառաջխաղացման, անոնք կը գտնուին Վոնզան քաղաքէն դէպի հարաւ 15 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ եւ հասած են քաղաքի պաշտպանութեան առաջին գիծերը :

Թուրքապուլկար վէճը կը սաստկանայ

ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ 50.000 ԹՈՒՐՔԵՐՈՒ ?— ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՓԱԿԷ ՍԱՀՄԱՆԱԳԻԾԸ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (3 հոկտ.).—

ԷՏԻՐՆԷ.— Երկուհարիւրյիսուն հազար Թուրք գաղթականներու փոխադրութեան համար պուլկար կառավարութեան կողմէ տրուած պայմանաժամը կը լրանայ մօտերս: Պուլկարները այս առիթը օգտագործելով, սկսան ահաբեկչական նոր միջոցներու դիմել: Այնպէս որ գաղթականներու թիւը չափազանց պիտի շատնայ այս օրերս :

Մինչեւ հիմա 25—30 հազար գաղթական եկաւ Թուրքիա: Անդին կան 220 հազար պուլկարա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՄԲՌՆՈՒՄԸ

Յառաջի մէջ (28 Սեպտ.) Հայկ Մուշեղեան (Ժընեւ) վերաքննած էր հարցը «քսաներորդ դարու պահանջներուն համաձայն»:

Երկու տարի առաջ, Նիւ Եորքէն «Հայաստանեանց Եկեղեցի»ն ազգապահպանման հիմնական տարր մը չէր նկատեր մայրենի լեզուն: Այսօր, Ժընեւի յօդուածագիրը հիմէն կը քանդէ՝ ոչ միայն ազգապահպանումի հայկական ըմբռնումը, այլ եւ կ'առաջարկէ անոր տալ նոր ուղղութիւն, համաձայն քսաներորդ դարու պահանջներուն:

Կը թուի թէ նամակագիրը ծանօթ չէ հայկ. մամուլին, իր յայտնած միտքերը նոր չեն: Այստեղ ու այնտեղ յաճախ լսած ենք այդպիսի տրտունջներ եւ թելադրութիւններ: Խնդիրը այնպէս, ինչպէս կը ներկայացնէ ինք, ազգապահպանման հայկական կամքը ջլատող հանգամանք ունի: Այդ իսկ պատճառաւ հայ մամուլը պէտք չէ անտարբեր մնայ այս երեւոյթին հանդէպ:

«Ո՞ւր է ազգապահպանումի բանալին» կը հարցնէ Պ. Մուշեղեան, եւ մի առ մի ժխտելէ վերջ բոլոր հիմնական ազդակները, եկեղեցի, մայրենի լեզու, հայկական դաստիարակութիւն, հայերէն գիրք եւայլն, կը հասնի կամ կը գտնէ բուն ազդակը՝ «նիւթական շահը»:

Զուիցերահայ այս նոր «տիալէկտիկէն»ը մի առ մի քննութեան կ'ենթարկէ իւրաքանչիւր ազդակ:

Կրօ՞նք.— անպատճառ ազգութեան հիմը չէ: Լեզո՞ւ. միութեան ազդակ չէ եւ ոչ մէկ նշանակութիւն ունի իբրեւ կապ ազգութեան: Բարքե՞ր, Զուիցերիոյ կամ Ամերիկայի ժողովուրդները այլազան բարքեր ունին բայց մէկ ազգութիւն կը կազմեն: Մշակո՞յթ, այդ ալ յատկանիշը չէ ազգութեան մը:

Ու կը հարցնէ. հապա ի՞նչ է ազգութեան յատկանիշը,— «ազգ» բառի բուն իմաստը, եւ ահա տեսէք թէ ինչպէս կը սահմանէ զայն:

— «Ազգը այն հաւաքոյթն է մարդոց, որոնք ծնած են միեւնոյն հողին վրայ եւ ունին միեւնոյն նիւթական շահերը: Այս երկու ազդակներուն վրայ յետոյ կ'աւելնան միեւնոյն լեզուն, մշակոյթը եւ կրօնքը ունենալու պարագաները»:

Ուրեմն, ըստ նոր ըմբռնումի, ազգութեան մը մաս կազմելու համար կը բաւէ որ մարդ ծնած ըլլայ այդ ազգութեան աշխարհագրական սահ[illegible] նիւթական շահերը:

Աւելորդ է ըսել թէ որքան տարբեր է ազգութեան այս ըմբռնումը, մինչեւ հիմակուան դասական ըմբռնումէն:

Ամէն բառ կամ եզր ունի էական եւ պարագայական յատկանիշներ: Ժընեւի նամակագիրը ազգութեան էական յատկանիշները կը նկատէ հողի մը վրայ ծնած եւ նիւթական շահերով միացած ըլլալու փաստը, միւս կողմէ պարագայական, ոչ էական կամ դիպուածական յատկանիշներ նկատելով՝ լեզուն, մշակոյթը պատմական եւ ցեղային տուեալները՝ եւայլն:

Ազգ բառի այս ըմբռնումը հաւանաբար կը համապատասխանէ զուիցերիացի «ազգ»ին ըմբռնումին, բայց ոչ բառին պատմական ծագման եւ մասնաւորապէս ազգ բառի հայկական ըմբռնումին:

«Ազգ» բառը —ֆրանսերէն՝ nation — քաղաքական իմաստով կը նշանակէ իր աշխարհագրական սահմանները ունեցող եւ պետութիւն մը ներկայացնող երկրի մը անհատներու միութիւնը, պայմանաւ որ այդ անհատը վայելէ այդ երկրին քաղաքացին ըլլալու իրաւունքները:

Ֆրանսական կամ զուիցերիական ազգին մաս կազմելու համար կը բաւէ ուրեմն որ մարդ ունենայ անցագիր մը կամ ընտրելի ըլլալու եւ ընտրուելու իրաւունք:

Աւելորդ է ըսել թէ քսաներորդ դարու քաղաքական ըմբռնումով չէ որ մենք կը խօսինք ազգապահպանման հարցի մասին:

Ասոր համար ալ անհրաժեշտ է որ ճշդենք թէ ինչ կը հասկանանք մենք ազգ եւ ազգապահպանում ըսելով:

Ազգ եւ ազգութիւն բառերը միեւնոյն նշանակութիւնը չեն ունեցած հայկական կեանքի եւ պատմութեան մէջ: Հայոց Թագաւորութեան շրջանին ազգ կը նշանակէր տոհմ, «ազգն Մամիկոնէից» ըսելով կը հասկնային նախարարական տան մը պատկանող ընտանիքի մը զաւակները: Ազգութեան գաղափարը գոյութիւն չունէր այդ դարաշրջաններուն: Հայերէն լեզուն տարածուած եւ հայ Թագաւորութեան ենթակայ երկիրները կը կազմէին պետութիւնը Հայոց արքային:

Մինչեւ Թ. դար Հայ Թագն էր միութեան կապը այն ժողովուրդներու որոնք նոյն մշակոյթին, նոյն եկեղեցիին կը պատկանէին եւ կ'ապրէին Հայաստան կոչուած երկրի մը աշխարհագրական սահմաններուն մէջ:

Երբ Աշոտ Ա., Բագրատունեաց հարստութեան հիմնադիրը, Հայոց աշխարհի թագաւորը դարձաւ (Թ. դար), տակաւին ազգային միութեան չեշտուած գաղափար գոյութիւն չունէր: Վերականգնելով Արշակունեաց կործանուած գահը, Հայոց նորապսակ արքան իր Թագով կը ձգտէր վերստեղծել անցեալի կապը զանազան իշխանութիւններու միջեւ, զանոնք Թագին շուրջ համախմբելով: Դարու պատմիչը խօսելով այս ուրախառիթ դէպքի մասին, կ'ըսէ. ան, (Աշոտ Ա.) դարձաւ արքայ Թորգոմեան զարմին, կամ Ասքանազեան ազգին.», (Յովհ. կաթող.) անշուշտ ըսել կ'ուզէ Հայոց ազգին:

Ազգ բառը միայն ԺԹ. դարուն առաւ իր բուն նշանակութիւնը, թէեւ հայ ժողովուրդը ներքին զգացումով մը պահած էր մէկ ժողովուրդ ըլլալու, միեւնոյն հօտին պատկանելու գիտակցութիւնը:

Շատ մը ժողովուրդներ որոնք ազգութեան տիպար ձեւը կը ներկայացնեն այսպէս կը սահմանեն ազգ բառը կամ եզրը.—

«Միեւնոյն ծագումով, պատմական միեւնոյն անցեալով ու մշակոյթով միացած ժողովուրդ մը, որ դարերով իր հայրենիքին վրայ ապրած է, ստեղծած հոգեկան, մշակութային եւ քաղաքակրթական արժէքներ, որ գիտակցութիւնը ունի իր անցեալին ու ներկային՝ ինքզինքը միացած կը զգայ իրեն նմաններուն, որ կ'ուզէ հաւատարիմ մնալ իր անցեալին, ժառանգորդները դառնալ իր արժէքներուն եւայլն»: Այս սահմանումը որքան ալ թերի ըլլայ կը պատշաճի բոլոր այն ժողովուրդներուն որոնք գիտակցութիւնը ունին իրարու պատկանելու եւ ոչ թէ «նիւթական շահու միութիւնով» իրարու պատկանելու, ինչպէս կ'ուզէ սահմանել Ժընեւի նամակագիրը:

Մէկ ազգ, մէկ պետութիւն, մէկ ժողովուրդ նշանաբանը իտէալ ձեւն է ազգութեան:

Ահա այն ըմբռնումը որ ամէն Հայ ունի երբ կը խօսի ազգ բառի մասին:

Մտքերու շփոթութիւնը ցրուելու համար աւելի ճիշդ է խօսիլ հայապահպանումի հարցի մասին:

Ըսենք որ մենք հայութիւնը չենք ըմբռներ «նիւթական շահերու վրայ հաստատուած միութիւն մը»: Եթէ հայութեան նպատակն ըլլար նիւթական շահը, հայութիւնը պիտի դառնար միջոց, եւ նիւթական շահը նպատակ, այն ատեն մեր ժողովուրդը պիտի դառնար ամէնէն արհամարհելին աշխարհի մէջ ապրող ժողովուրդներուն մէջ: Մինչդեռ մենք կը հաւատանք որ հայութիւնը նպատակ է, իսկ բոլոր միւս ազդակները՝ այդ նպատակին ծառայող [illegible] ու միջոցները.— լեզու, մշակոյթ, եկեղեցի, հոգեկան — բարոյական ստեղծագործութիւններ կը ծառայեն հայութեան, անոր յաւերժացման:

Եթէ հարց տան մեզ թէ ինչո՞ւ համար կ'ուզենք Հայ մնալ, այս հարցին որովայնը կամ ստամոքսը չէ որ կը պատասխանէ, այլ՝ մեր հոգին, Հայ կը մնանք, որովհետեւ Հայ ծնած ենք, որովհետեւ քսան եւ աւելի դարերու ստեղծագործ հայութեան ժառանգորդներն ենք, որովհետեւ մեր ստեղծած արժէքներուն տէրը մնալ կ'ուզենք:

Միթէ կը հարցնե՞նք զաւակի մը թէ ինչո՞ւ կը սիրէ իր ծնողքը... Միթէ ծնողք մը կը վաճառէ՝ կամ կը սակարկէ՞ իր սէրը, զաւկին հանդէպ:

Մարդն է որ կուտայ առարկաներուն արժէք, առանց մարդու արժեւորման ադամանդը կը դառնայ հասարակ քար: Այնպէս ալ՝ Հայն է որ կուտայ իր ստեղծագործութիւններուն արժէք, առանց անոր անոնք կը կորսուին, անարժէք կը դառնան:

Քիչ մը առաջ խօսեցանք ազգի մը յատկանիշներու մասին եւ գործածեցինք գիտակցութիւն բառը: Ինչքան ատեն ժողովուրդները գիտակցին իրենց գոյութեան ու անցեալին, ինչքան ատեն՝ կը զգան որ անոնք ճակատագրով իրարու կապուած են, չեն դադրիր նոյն ազգային շրջանակին մաս կազմելէ: Ամէն հայ մարդու յաջողութիւն կը խանդավառէ մեզ ու ամէն փորձանք, որ աշխարհի որեւէ մասին վրայ Հայու մը գլխին կ'իյնայ, կը տխրեցնէ մեզ: Այս բոլորը, սկսելով զգացական աշխարհէն մինչեւ գիտակցականը, կը հաստատեն թէ հայութիւնը կայ եւ կ'ուզէ ապրիլ: Երբ կ'ըսենք կ'ուզէ ապրիլ, կը խօսինք կամեցողական հարցի մը մասին, որ կ'իյնայ, հոգեբանական մարզին մէջ:

Հայութիւնը չի կրնար հրաժարիլ իր անցեալէն եւ նիւթական շահերու վրայ հիմնուած մարդոց միութիւնը դառնալ:

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՌՈՒԲԷՆ ՍԻՄՈՆՈՎ, Սովետ մեծագոյն արուեստագէտը, պսակաւոր (լաուրիատ!) Ստալինեան մրցանակի, Երեւան եկաւ, ներկայ ըլլալու համար «Երկրորդ կարաւան» շարժանկարին պատրաստութեան: Այս առթիւ ի պատիւ իրեն երեկոյթ մը սարքուեցաւ Երեւանի արուեստի տան մէջ: Խօսեցան բեմավար Համօ Բէկնազարեան, Աճէմեան եւ հայ թատրոնի ուրիշ ներկայացուցիչներ:

Ազգային պետը

(Գ. Յակոբեանի մահուան տարելիցին առթիւ)

Ընդհանուր ալեկոծութեան վաղորդայնին, հրաշալի Յարութեան մը գինովութիւնը համակած էր համայն աշխարհի Հայութիւնը: Մտաբերեցէք անգամ մը խելացնոր խանդավառութիւնը, մասնաւորաբար Պոլսոյ մէջ, երաժշտական, թատերական եւ մարզական շարժումներով:

Վոսփորի գեղածիծաղ երկնակամարէն, Շահմուրատեանի, Սեւումեանի, Աբելեանի, Վահրամ Փափազեանի, Յովհ. Զարիֆեանի, Էլիզ Գոլանի եւ Աշ. Շահխաթունիի ակնախտիղ համաստեղութիւնը իր լուսեղէն ցայտաղբիւրը կը մաղէր հայ ժողովուրդի սրտին մէջ:

Մեծ սպանդին դիւային աղջամուղջէն կը վերածնէր նաեւ մարզական ուխտը,— Հ. Մ. Ը. Մ.ը: Սամաթիա, Գումգափու, Բերա, Սկիւտար, Գատը գիւղ, ամենուրեք կը թնդար «Յառաջ նահատակ»ը: Թաքսիմի ընդարձակ դաշտադետնին վրայ, Հայ Մարմնամարզական Ընդհ. Միութեան մարզիկները, սկաուտները և ֆութպոլիստմբերը միջազգային մարզահանդէսին առաջնութիւնը կը խլէին դաշնակից վերին հրամանատարներէն:

Հրաշք մըն էր, «վեցդարեան դամբանէն խաւար», Հայուն այս վերյառնումը,— ինչպէս հին մարզիկները Թեփէի մարտի դաշտերուն վրայ,— որ մէկ վայրկեանէն միւսը ինքզինքը կը պարտադրէր մարզական բազմութիւններուն:

Աչքի առջեւ բերէք բազմահազար կարաւանները Մեծ Եղեռնի բեկորներուն, որոնք յեղակարծօրէն ոտքի կը կանգնէին, մեր բարբարոս տէրերու սմքած եւ ապշահար նայուածքին առջեւ: Անոնք կ'անցնէին ալիք առ ալիք, երէկի մռայլ վայրերէն, հպարտ, կենսունակ եւ խանդավառ, ու դղրդագին կը ծանուցանէին թէ Հայը մեռած չէր, կ'ապրէր աւելի քան երբեք:

Ո՞վ էր որ ոտքի հանած էր այդ վշտակոծ, յուսակտուր եւ տարապայմանօրէն թշուառ խլեակները, ո՞վ էր որ իրագործած էր այդ անպատում հրաշքը: Րոպէրթ Քոլէճի նախկին շրջանաւարտներէն մին, Գրիգոր Յակոբեանը, որ հիմնադիրն էր նահատակ Շաւարշ Քրիսեանի ուխտին եւ պիտի իրագործէր ամէնէն նուիրական առաքելութիւնը Հայաշխարհին մէջ:

Ճշմարիտ արժանիքը, ըսած են, կը կայանայ համեստութեան մէջ: Այս կարկառուն դէմքը, որ մօգական գաւազանով մը մագնիսացուցած էր բազմահազար զանգուածները, չափազանց համեստ եւ հեզահամբոյր էր: Կը սիրէր «տիսիփլին»ը, որ Անգլեւսաքսոն մարզական դաստիարա[illegible]թենէն կուգար իրեն, բայց գիտէր անյիշաչար ըլլալ յախուռն երիտասարդներուն հանդէպ: Յուզումով կը յիշեմ ելոյթները տաքգլուխ Հ. Մ. Ը. Մ.ականի մը, Պլէօ փողոցի կամ Ֆէրիքէայի ժողովասրահներուն մէջ: Ազնիւ պետը ծայրայեղ պարագային միայն կը հրաժարէր իր քրիստոնէական համբերութենէն ...

Զմայլելի էր իր ստեղծած շարժումը, Պոլսէն մինչեւ այն արիւնաներկ ճանապարհներուն վրայ, ուրկէ կ'անցնէին երբեմն աքսորի կարաւանները:

Մրրկակոծ արեան ովկէանի մը մէջէն, կը վերյառնէր Հայը, յուսալից, ինքնավստահ, ամրապիրկ ղնդերներով, ատիկեան իմաստութեան հետ շաղախած սպարտական մարտունակութիւնը:

Գրիգոր Յակոբեան իր ետեւէն քաշեց սքանչելի փաղանգ մը, որ վեր կը բռնէր Հ. Մ. Ը. Մ.ի ջահը: Երբեմնի Բիւզանդիոնէն մինչեւ Պալքանները, Եգիպտոս, Սուրիա, Լիբանան, Պարսկաստան, Հայաստան եւ նոյնիսկ մինչեւ հեռաւոր Հարաւ. Ամերիկա, ան նոր սերունդներուն ներշնչեց ղնդերին պաշտամունքը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ոսկեայ մատեանին մէջ, կարելի՞ է իր վեհապանծ անունին տակ չգնել Հայկ Ծիրմէճեանի, Վահան Զերազի, Շաւարշ Քրիսեանի, Քառլօ Շահինեանի, Թադէոս Մեծատուրեանի, Ք. Ժպտունիի, եւն. անունները: Եւ դեռ ողջերը որոնք կը ճգնին նաւաբեկութենէ փրկել երբեմնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնադիրը,— որ այնքան իրաւամբ ինքզինքը արժանի ընծայած էր Ազգ. պետի պատուանունին,— շիջեցաւ լուռ մնջիկ, անտեսուած իր հայրենակիցներէն, գրեթէ չքաւորութեան մէջ: Ըսին թէ՝ ան տուաւ ինչ որ կրնար տալ: Լքեց իր բարեկեցիկ կեանքը, ամէն ինչ, ինքզինքը նուիրելու համար մեծ շարժումին: Թուրքերը յիշեցին զինքը, Գրիգոր Էֆէնտին, Պոլսէն մեկնելու նախօրեակին,— ինչպէս կ'ըսէր դառնութեամբ Կարօն իր դագաղին վրայ,— բայց Հայերը զինքը մտահան ըրին իր վերջին լքաւեր օրերուն ...:

Մեծոգի Ազգ. պետը բան չէր սպասեր արդէն իր ժողովուրդէն, ան տուած էր իր լաւագոյնը,— Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտական շարժումը: Իր ծաւի եւ վճիտ աչքերէն կայծկլտուն յետին ցոլքը, կեանքին հրաժեշտ տուած րոպէներուն, հոգիին ընդերքէն բխած այն անշէջ յոյսն էր, հաւատքը, իր ստեղծած հոյակապ գործին, որ սահմանուած էր հայ սերունդներուն կրանիթեայ կեանք մը դարբնելու, ծագէ ի ծագ, յաւերժօրէն:

ԱՐԱՄ ՓԵՏՐՈՍԵԱՆ

Դաշնակահարուհի Մարիա

ՀԱՅՏԷԼՊԷՐԿ (Յառաջ).— Նուագասէր գերման հասարակութեան համար բացառիկ իրիկուն մը եղաւ Օր. Մարիա Գալէմքարեանի դաշնակի նուագահանդէսը Սեպտ. 26ին: Քաղաքային գրադարանին սրահին մէջ հաւաքուած էին հարիւրի չափ ունկնդիրներ: Հոն էին չորս թերթերու երաժշտագէտ քննադատները եւ Հայտէլպէրկի ռատիոյի տնօրէնը ուրիշ բազմաթիւ անձնաւորութիւններու կարգին: Յայտագրին վրայ կային Ռամոյի Tambourinը, Քլոտ Տաքէնի Le Coucouն, Պէթհովէնի Appassionataն, Ռախմանինոֆի եւ Սքրիապինի Préludeները ինչպէս եւ այս վերջնոյն միայն ձախ ձեռքի համար Nocturneը (9րդ գործ) եւ Ֆրետէրիք Շոփէնի Impromptu (Գ. 29), Nocturne եւ Grande Polonaise Brillanteը:

Վարպետի ինքնավստահութեամբ եւ ինքնատպութեամբ արուեստագիտուհին գիտցաւ իր ճկուն մատներով եւ արհեստագիտական կատարելութեամբ համադրել ամենանուրբ ձայները փոթորկայոյզ զգացումներուն զօռումին հետ: Դաշնակը եւ դաշնակահարուհին կարծես մէկ անձ էին դարձած եւ սրահը նեղ կուգար այդ հողհողուն նուագին բուն արժէքը յայտաբերելու համար: Արուեստագիտուհին կրցաւ իր վերարտադրութեան մէջ դնել անձնական շեշտ մը, իւրայատուկ երանգ մը զոր միայն հասուն եւ կատարեալ արուեստագէտ մը կրնայ ի յայտ բերել, նոյնանալով հեղինակին հետ:

Ներկաները իրար կը գերազանցէին ծափերով եւ արուեստագիտուհին ստիպուեցաւ երեք վրադիր կտորներ նուագել, որոնցմէ մէկը իր գողտրիկ հեղինակութիւնը եւ երկրորդը Արամ Խաչատուրեանի «Հայ այրերու պարը»: Այս կտորը մեծապէս գնահատուեցաւ անվերջ ծափերով: Անոնք որ նոյն օրը կէսօրէն վերջ ռատիօն կը բանային, արդէն լսած էին այս կտորը, «Վարդանման աղջիկներու պարը» կտորին հետ, նոյնպէս Արամ Խաչատուրեանէն, զոր նուագած էր Օր. Գալէմքարեան Հայտէլպէրկ – Շթութկարտ անթելին մէջ:

«Հայ այրերու պարը», նուագուած արուեստագիտուհիէն իր իսկ դաշնակի յարմարցուցած ձեւով, ունկնդրին առջեւ կը բանար հայկական գիւղին հրապարակը եւ ձայներու մոգականութեամբ կը պատկերացնէր պարը իր շարժումներով եւ պարի նուագը՝ գիւղական նուագարաններով: Չեմ կրնար երեւակայել թէ օտար արուեստագէտ մը ի վիճակի ըլլայ տալ այն հայկական երանգաւորումը, ինչպէս որ արտաբերեց գիտակից հայ արուեստագիտուհին:

Տեղական երեք թերթերը երկարօրէն ծանրացան այս նուագահանդէսին վրայ եւ բոլորն ալ անխտիր միայն գնահատական խօսքեր ունեցան, շեշտելով հայ արուեստագիտուհիին մատներու ճարտարութիւնը, իւրայատուկ արտայայտութեան ձեւը, պարզ շեշտը, ուժականութիւնը եւ կատարելութիւնը: Այս նուագահանդէսը մեծ յաջողութիւն մը եղաւ «Մայքայ»ին — Օր. Մարիա Գալէմքարեանի փաղաքշական անունը— եւ նոր գիւտ մը նուագասէրներուն համար:

Օրիորդ Մարիա Գալէմքարեան անծանօթ մը չէ Պերլինի հին գաղութին: Շատ անգամ մասնակցած է հայկական հանդէսներու, մանաւանդ գաղութին կազմութեան առաջին շրջանին:

Ծնած է Թիֆլիս եւ հոն աւարտած քաղաքի կոնսէրվաթորիոմը լաւագոյն նիշով: Անկէ անցած է Գերմանիա եւ Պերլինի մէջ աշակերտած է պրոֆէսէօր Կոթֆրիտ Կալսթոնի որ այժմ կ'ուսուցանէ Միացեալ Նահանգներու մէջ: Այս պրոֆէսէօրին քով կը հասնի նուագահանդէս տալու աստիճանին եւ կը հետեւի համանուագի եւ նուագահանութեան (քոնթրափունքթի) ճիւղերուն: Պերլինի եւ Վիէննայի մէջ առաջին անգամ կը ներկայանայ հանրութեան իբրեւ դաշնակահարուհի: 1936—37 կ'ընկերանայ ռուս թաւ ձայնով նշանաւոր երգիչ Ֆէոտոր Շալեափինի թուռնէին իբրեւ անոր երգահանդէսներուն դաշնակի ընկերակցողը: Շալեափինի հետ կը պտտի գրեթէ բոլոր եւրոպական երկիրները, կը նուագէ նաեւ Փարիզի մէջ Սալ Փլէյէլի մէջ միջազգային ցուցահանդէսին:

Երբ Շալեափինի մասին աւելի տեղեկութիւններ կ'ուզեմ, կ'ըսէ.— «Շատեր կ'ըսեն թէ Շալեափին դժուարահաճ էր եւ շատ կը նեղանար իրեն ընկերակցող դաշնակահարներուն: Իմ հետս երբեք վէճ չէ ունեցած մեր մէկուկէս տարուան գործակցութեան ընթացքին մինչեւ իր մահը: «Մայքա» կ'ըսէր եւ միշտ բարի շեշտ մը կար իր խօսքերուն մէջ, իրար լաւ կը հասկնայինք, թերեւս անոր համար որ ես Թիֆլիսցի եմ եւ ան ալ շատ կը սիրէր Թիֆլիսը:

1938ին Օր. Գալէմքարեան կը պատրաստուէր Ամերիկա մեկնելու եւ նուագահանդէսներ տալու, երբ վրայ հասաւ Շալեափինի մահը: Յետոյ պատերազմ, կորուստ ամէն բանի օդային յարձակումներէն: 1945ին կ'անցնի արեւմտեան Գերմանիա, կուտայ զանազան նուագահանդէսներ, կ'ընկերանայ պալէթի եւ երգի: Մէկ տարիէ ի վեր կը բնակի հարաւային Գերմանիոյ Թիւպէնկըն քաղաքին մէջ եւ դաշնակահարի անխոնջ աշխատանքով պատրաստած է բազմակողմանի ցանկ մը, դասականներէն մինչեւ նորագոյն հեղինակներու գործերը: Բացի Պէթհովէնէն, Շոփէնէն, Մոցարթէն, Լիսթէն կը գտնենք անոր մէջ Մէնտէլսոնի, Տէպիւսիի, Կրիկի անունները, ինչպէս նաեւ ռուսական հեղինակները Ռախմանինոֆը, Չայքովսքին, Փրոքոֆիէֆը, Լիատոֆ, Սքրիապինը եւ Պորոտինը: Իր Ռէփէրթուարին մէջ առած է նաեւ հարաւային ամերիկեան հեղինակներու գործերը: Ահա քանի մը անուններ,— Պրազիլիայէն՝ Ալպէնիզ, Լէքուօնա, Վիլլալապօս, Քուպայէն՝ Իկնաց Սէրվանթէս: Իսկ Հունգարացի Պէլա Պարթօքը եւ Քօտալին, իր բազմաթիւ գործերով: Իբրեւ Հայ իր ռէփէրթուարին մէջ կը փայլի Արամ Խաչատուրեանի անունը իբրեւ հեղինակ «Դաշնակի Նուագ»ին (Klavierkonzert) եւ «Գայիանէ» գործին երկու պարերը, զորս յիշեցի վերը:

Նոր եւ աւելի փայլուն յաջողութիւններ կը մաղթենք, երբ յաջողի արտասահման անցնիլ:

ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՅՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԳԱՂԹ. ԿԵԴՐ. ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԷՆ

Գաղթ. Կեդր. Գրասենեակին վերջին զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Յունիս 30էն ի վեր դադրած է, թէ անհատներու եւ թէ կազմակերպութեանց, սնունդի ծրարներու բաշխումը որ կը կատարուէր Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութեան կողմէ:

Ծրարներու բաշխումը սկսած էր 1948 Մարտին եւ տեւեց մինչեւ 1950: Այդ շրջանին մէջ մօտ 12 հազար, 10էն 12 քիլօ ծանրութեամբ ամերիկեան կամ ֆրանսական ծրարներ բաժնուած են երկրին մէջ չքաւորներու: 30 միլիոնի արժէք կը ներկայացնեն բաժնուած ծրարները, զոր Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը մեր տրամադրութեան տակ դրաւ այնպիսի ատեն մը երբ տակաւին դժուար էր ճարել այդ ծրարներուն պաշարին մեծ մասը: Այս առթիւ երախտապարտ ենք, թէ նպաստընկալներուն եւ թէ մեր կողմէ, Միջազգային Կազմակերպութեան, որ դժբախտաբար չկրցաւ շարունակել իր օժանդակութիւնը:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք բոլոր կարօտ տարագիրներուն թէ կրնան օգտուիլ Ֆրանսական կառավարութեան օժանդակութենէն, եթէ 65 կամ աւելի տարեկան են, եւ կամ եթէ 60 տարեկան են, հիւանդ են եւ անկարող աշխատելու:

Անոնք որ կը շահագրգռուին, կրնան դիմել իրենց բնակավայրի Քաղաքապետութեան: 1905 Յուլիս 4ի օրէնքը պարտաւորիչ օժանդակութիւն կը տրամադրէ հիւանդ եւ անկար ծերերուն: Այս օժանդակութիւնը իրենց պիտի ըլլայ, ինչպէս Ֆրանսացիներուն առանց բնակութեան տեւողութեան պայմանի:

Ասկէ զատ Հանրային Առողջապահութեան Նախարարութեան 1950 Յուլիս 17ի թիւ 132 շրջաբերականը կը տրամադրէ որ տնտեսապէս կարօտ ծերերուն ժամանակաւոր նպաստը տրուի նաեւ Նանսէնեան Հայ Տարագիրներուն:

Այս ժամանակաւոր նպաստը որ աւելի կարեւոր է քան Պարտաւորիչ Օժանդակութիւնը, կը պահանջէ առ նուազն 15 տարուան բնակութիւն մը Ֆրանսայի մէջ: Կը տրուի ամէն անձի որ 65 տարեկան կամ աւելի է եւ իր տարեկան եկամուտը 65 հազարէն աւելի չէ, եթէ առանձին է եւ 80 հազար ֆրանք, եթէ ամուսնացած է: Ասկէ զատ անոնց ունեցած կալուածին դրամագլուխը պէտք չէ որ 500 հազար ֆրանքը անցնի, կամ 800 հազար եթէ ամուսնացած են:

Շահագրգռուողները պէտք է դիմեն իրենց բնակութեան Քաղաքապետութեան, առնելու եւ լեցնելու համար այն թուղթերը որ իրենց պիտի տրուին եւ որ պէտք է վերադարձնեն Քաղաքապետարան, բնակարանի վկայականով եւ ծննդեան վկայականով մը զոր իրենց պիտի տայ մեր Գրասենեակը, եթէ ներկայացնեն իրենց ինքնութեան թուղթերը կամ վաւերացուած ընդօրինակութիւնը ինքնութեան թուղթին առաջ 3 էջերուն:

Հայ Տարագիրներու Կեդրոնական Գրասենեակը տրամադրութեանը տակն է բոլոր անոնց որ կրնան օգտուիլ այս նպաստներէն: Ի հարկին պիտի միջնորդէ Վարչութեանց մօտ:

Գրել կամ դիմել գրասենեակը, 6 Cité Martignac, Paris (7):

ՆԵՐԿԱՅ ԵՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի «Յառաջ», քու բոցավառ գրիչէդ ժայթքող կրակոտ խօսքերը, անգամ մը եւս բռնկցուցին մեր սրտերը, պատասխանելու համար քու կոչին — Ներկայ:

Մոռցած ինքզինքդ, մոռցած քու յարատեւութեան անհրաժեշտ պահանջները, մեզ կը ներկայացնես Այնճարները: Այնճարները կանգուն մնալու համար պէտք է մեծնայ «Յառաջ»ը: Պիտի տանք Այնճարներուն, բայց պէտք չէ մոռնանք նաեւ «Յառաջ»ը: Իր քսանըհինգամեակին առթիւ խլած բարոյական վարձատրութեանց զուգընթաց՝ պէտք է վարձատրել նաեւ նիւթապէս, որպէսզի մեծնայ իր ծաւալը, ճոխանայ իր բովանդակութիւնը, աւելի լայնօրէն գոհացնելով իր հաւատարիմ ընթերցողները:

Իբրեւ համեստ մէկ աշխատաւորը «Յառաջ»ի իմ կարգին կոչ կ'ընեմ «Յառաջ»ի հաւատարիմ բայց համեստ դասակարգին մեծցնել «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտը»: Ու այդ ընդառաջելով Այնճարի «Յառաջ» դպրոցի մասին ըրած կոչին, Հայ Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը կը տրամադրէ (10.000) տասը հազար ֆրանք, կրկնելով ընդունուած նշանախօսքը թէ «պիտի չձգենք որ փակուի»: «Յառաջ»ը ծնունդը տուաւ այդ վարժարանին, ՅԱՌԱՋին հետ ալ պիտի շարունակուի:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՅ ՎԻՐԱՒՈՐԸ

«Հայրենիք»էն կ'իմանանք թէ Սեպտ. 1ին Հարաւ. Քորէայի պատերազմին մէջ վիրաւորուած է ծովային զինուորներու առաջին տեղակալ Ռապըրթ Ջարլզ Սիպիլեան, որդին Այրի Տիկին Սիպիլեանի: Առաջին հայ ամերիկեան զինուորն է որ կը վիրաւորուի ուրիշ 482 նաւազներու հետ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (194)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Նա նոր էր վերջացրել իր պտոյտը գիւղի փողոցներում եւ պարկապզուկը, որ առաջնորդում էր նրան իր միանման տաղտուկ ձայներով, լռել էր: Թագաւորին սպասաւորող զինուորները, նոյնպէս գիւղացիներ, անդադար բերում էին «յանցաւորներ»:

Իր «թախտի» բարձրութիւնից նա արագ ու սրամիտ հարցափորձով վերջացնում էր գործը եւ համարեա միշտ դատապարտում էր, նշանակելով ծիծաղաշարժ պատիժներ: Երբեմն Թագաւորը օրինակում էր Թուրքաց դատարանը. հանդիսականների մէջ բարձրանում էր մի չափաւոր, զսպած ծիծաղ:

Ծիծաղում էին եւ Թուրք զինուորները, որոնք խառնուած էին գիւղացիների հետ:

Նրանց էլ վարակել էին Բարեկենդանի հատերը, ընդհանուր ուրախութիւններին նրանք էլ մասնակից էին. նրանց պատիւներ էին անում, հիւրասիրում էին, տալով ամենալաւ պատառները: Կարծես յաղթողների եւ յաղթուողների մէջ այլեւս թիւրիմացութիւն չկար. ամէնքը եղբայրացել էին, ամէնքը առատ տուրք էին տալիս Բարեկենդանի ոգուն...

Կէսօր էր: Թագաւորը վեր կացաւ եւ յայտարարեց, որ հերթն այժմ հասաւ նշանակուած տղամարդկանց: Իսկոյն զինուորները դէս ու դէն վազեցին, գտան մի քանիսին, որոնք ամենայն հաճութեամբ առաջ անցան, թոյլ տուեցին, որ իրանց կողոպտեն եւ որքան կարելի է ծանր փրկանք նշանակեն: Բայց Թագաւորի պահանջները շատ չափաւոր էին. մէկից կէս չափ արաղ, միւսից երկու աման չոր միրգ — այսպիսի փրկանքներով էին երիտասարդներն ազատում իրանց կապանքներից:

— Մնաց Բէկը, յանկարծ ձայն տուեց Թագաւորը եւ ամէնքը լռեցին: Հասարակութիւն, մեծ մարդուց մեծ բան ենք ուզում: Բարեկենդանն այսպէս է ասում. փորս վեց – վեց է անում, իսկ արեգակը մի գլուխ պնդում է, որ ուտելու ժամանակ է: Իմ հոգին վկայ, այսօր, մենք պիտի մարդավարի ուտենք: Եօթը սինի համեղ կերակուր, եօթը փարչ Ամարասի գինի, եօթը թոնիր Աւետարանոցի կարմիր ցորեն թաժայ հաց: Կը համրէք, կը ստանաք: Պակաս չի լինի:

— Չէն մնայ, չէն մնայ, կանչեցին ամէնքը:

Նշանակելով այդքան խոշոր տուրք, Թագաւորը գիտէր թէ ով պիտի լինի տուողը, գիտէր եւ այն, որ ամէն բան արդէն պատրաստ է: Եւ եօթը մարդոց կազմուած մի պատգամաւորութեան ձեռքով նա ուղարկեց իր հրամանը: Ամբոխը շարունակ «չէն» էր կանչում: Նա էլ գիտէր, որ չէն մնացողը Մելիքի տունն է...

Եւ իրաւ, այդ տունն էր օրուայ ուրախութիւնների հեղինակը:

ԼԷՕ

ընակ Թուրքեր, որոնք մօտերս խումբ առ խումբ կտրին պիտի խուժեն :

Ամենավերջին լուրերու համաձայն, պուլկար կառավարութիւնը հարուստ դասակարգի պատկանող 50 հազար Թուրքերու տասը օր պայմանաժամ տուած է, որպէսզի մեկնին երկրէն, իրենց ինչքերն ու կալուածները Պուլկարներունձգելով: Այսուհետեւ գաղթականները բան մը պիտի չկրնան տանիլ իրենց հետ :

╳ Անգարայէն կը հեռագրեն կիրակի օրուան թուականով .—

Այս առտու կանուխ փակուեցաւ թուրքեւ-պուլկար սահմանագլուխը Թուրքիոյ կողմէ: Զօրքին հրամայուած է ի հարկին կրակ բանալ, որպէսզի մարդ չանցնի սահմանագլուխէն: Ներքին գործերու նախարարը, Պ. Րիւքնէտտին, յայտարարեց այս առթիւ.

— «Կ'ընդունինք անցագրով հասած գաղթականները: Բայց բազմաթիւ գաղթականներ կը հասնին առանց անցագրի, ուստի որոշեցինք առժամապէս դադրեցնել ամէն հաղորդակցութիւն Պուլկարիոյ հետ»:

Քանի մը հարիւր գաղթականներ սահմանագլուխ հասած են երէկ: Սահմանագլուխը փակուած ըլլալով, հաւանաբար անցագիր ունեցող Թուրքերն ալ անտէր պիտի մնան Թրքական եւ պուլկարական ուժերուն միջեւ, գոնէ առժամապէս :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Գերմանական անթելը կիրակի օր հաղորդեց ամերիկեան մարզպանին՝ Պ. Մէք Քլոյի գերմաներէն ճառը, որուն մէջ կ'ըսէր թէ Ատլանտեանի Դաշինքին անդամները, որոշած ըլլալով իրենց դէմ ուղղուած նկատել Պերլինի կամ արեւմտեան Գերմանիոյ վրայ կատարուելիք որեւէ յարձակում, որոշած են նաեւ ուժեղացնել իրենց գրաւման բանակները: Այստեղ կը ծագի գերմանական գործակցութեան հարցը, որու մասին վերջնական որոշում մը չտրուեցաւ դեռ: Ամէն պարագայի տակ, այս մասնակցութիւնը, եւրոպական միացեալ ուժի մը շրջագծին մէջ միայն կրնայ իրականանալ: Ուրիշ խօսքով, պիտի չթոյլատրուի գերման ազգային բանակի մը կազմութիւնը: «Գերման հանրային կարծիքը, պէտք չէ կարծէ թէ Գերմանիոյ հանդէպ Դաշնակիցներու վերաբերումին բարեփոխումը արդիւնք է գերմանական գործակցութիւնը «գնելու» ցանկութեան: Ոչ ՄԱԿը, ոչ ալ Մ. Նահանգները պատրաստ են ընելու այդպիսի սակարկութիւն մը»:

╳ Ֆրանսական մարզպան Պ. Փոնսէ եւս Պրէմէնի մէջ ճառ մը խօսելով յայտարարեց, թէ Գերմանիա կրնայ Եւրոպայի պաշտպանութեան մասնակցիլ արեւմտեան միւս պետութեանց վերազինումէն վերջ միայն :

╳ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պ. Շուման, իր կարգին Մէցի մէջ յայտարարեց, թէ կանխահաս է Գերմանիոյ վերազինումը, որքան ալ կարեւոր ըլլայ անոր մասնակցութիւնը Եւրոպայի պաշտպանութեան: Որեւէ պարագայի տակ, Գերմանիա չի կրնար Ֆրանսայէն առաջ վերազինուիլ :

╳ Գերման ընկերվարական կուսակցութեան պետը Տոքթ. Շումախըր, 50.000նոց միթինկի մը առջեւ խօսելով ըսաւ, թէ Գերմանիա կրնայ Եւրոպայի պաշտպանութեան մասնակցիլ այն ատեն միայն, երբ միւս պետութեանց նման կ'ունենայ միեւնոյն իրաւունքներն ու պատեհութիւնները: Այդ պատճառով, արեւմտեան երկիրներն են որ պէտք է խորհին ամրացնելու Էլպայի սահմանագիծը :

╳ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը Պ. Էչիսըն յայտարարեց, թէ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ բանակցութիւնները կարելի պիտի ըլլան, երբ պիտի նուազի խորհրդային զինուորական գերակշռութիւնը: Ազատ ազգերու ուժին կազմակերպումը ինքնին նպատակ մը չէ: Միջոց մըն է — միակ միջոցը — արգիլելու համար որ այս տարակարծութիւնները հարթուին ենթակային բացակայութեան: Եթէ ազատ ազգերու ուժը ինքզինքը պարտադրէ խորհրդային վարիչներու գիտակցութեան, ատիկա պիտի կրնար քիչ մը փոխել աշխարհին տիրապետելու իրենց ծրագիրները: Պ. Էչիսըն ալ հակառակ է կանխարգել պատերազմին :

╳ Հեռագրի մը համաձայն, Մ. Նահանգները պատրաստ են մինչեւ գարուն յետաձգել Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը, սպասելով Ֆրանսայի նոր ընտրութեանց :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան վարիչներէն Ժաք Տիւքլօ կիրակի օր ճառ մը պիտի խօսէր Օշի մէջ, երբ երկու ռումբեր նետուեցան պատուհանէ մը: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ փաշականները սարքած էին այս դաւը, սպաննելու համար Տիւքլօն: Նոյն աղբիւրին համաձայն, վիրաւորուած են տասը հոգի, երկուքը կին:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ մօտերս, առեւտրական մեծ դաշնագիր մը պիտի կնքուի Պարսկաստանի եւ Խ. Միութեան միջեւ, եօթը չար-

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Սէն Ժէռոմի Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» կոմիտէէն 4000 փր.:

Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Էքսէրճեանէ (Փարիզ) 500 փրանք: (Հինգ հարիւր փրանք ալ՝ Կապոյտ Խաչին համար: Ստանալ Յառաջէն):

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի (Մարսէյլ) մասնաճիւղէն ստացանք տասը հազար փրանք, Այնճարի (Լիբանան) ՅԱՌԱՋ վարժարանին համար, (տես թղթակցութիւնը, Գ. էջ):

╳ Մարսէյլէն Պ. Քիւփէլեանէ հազար փր.: փոխան ծաղկեպսակի, ընկեր Սարգիս Պօղոսեանի զաւկին՝ տարաբախտ Տիգրանի մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 12ին ժամը 16—24 Hôtel George Vի շքեղ սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային: Ստիպողաբար կը խնդրուի չխաչաձեւել :

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» ենթակոմիտէի հաւաքավայրի ֆոնտին համար շնորհակալութեամբ ստացանք 8000 ֆրանք, Լովաչիէրի հետեւեալ ընկերներէն.— Գ. Սարգիսբէկեան 5000 ֆրանք, Գալուստ Թիքեան, Եդուարդ Թաշճեան եւ Յակոբ Ազիզեան հազարական ֆրանք: Գումար 8000 ֆրանք :

ՓԱՐԻԶԻ Աղքատախնամը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Լէօն Նասիպէ երեք հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ի յարգանս ողբացեալ Վահան Եարճանեանի յիշատակին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆԱԶԵՆԻ ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

«Վարդենի»

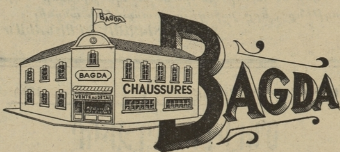
Քնարերգական բանաստեղծութեանց նոր հատորը: ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ

Գին 400 ֆրանք Ֆրանսայի համար, արտասահման 2 տոլար:

Դիմել բոլոր հայ գրավաճառներուն եւ Ն. ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ, 10 rue Mounet Sully, Paris (20):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պրուսայի Զէնկիլէր գիւղէն Մարիամ Պոլչիկեան, հօր անունը Երամ, մօրը Հոփսիմէ: 1919ին զինքը տեսնողներ եղած են Կիլիկիա: Ամուսնացած հայ սպայի մը հետ եւ անունը փոխած Մելինէի: Տեղեկացնել Սիրանոյշ Խաչիկեանի, 32 rue Nouvelle, Alfortville (Seine), France :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ



Գործարանիս մէջ բացած ենք փոքրաքանակի ճիւղ մը, ուր ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿՕՇԻԿՆԵՐ կը ծախուին մեծաքանակի գինով :

Ձեր շահն իսկ կը պահանջէ՝ համոզուելու համար դիմել՝

ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐՈՒՆ
1, rue de Grand – Carme, Marseille
(à 50 mètres de la Porte d'Aix)

Ծախու է

Թրիքոյի Jauges մեքենաներ, բոլոր լայնքերու վրայ: Կարեւոր STOCK մը:

JAUGES 10 մեքենաներ, մէկ մեթր լայնքով :

WORMS
35 Bld. de Strasbourg, Paris (10) Tél. Pro. 53-99

թուան գաղտնի բանակցութիւններէ վերջ: Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ երկու երկիրները համաձայնած են գիներու եւ քանակութեանց մասին եւ գործի պիտի ձեռնարկեն անմիջապէս: Խորհրդային կառախումբեր հասած են պարսկական սահմանագլուխը եւ արդէն կը պարպեն շաքարի առաջին բեռները :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի՝ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դ. 60ամեակը»: — Հայերէնի դասընթացք ժամը 8-9:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 5.30ին, ընկեր Վահէի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Բացուած է

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ: Կ'ընդունուին 11—14 տարեկան հայ տղաքներ:

Տեսչութիւնը սահմանած է իբր ամսաթոշակ 12.000 ֆրանս. ֆրանք, որմէ դուրս են աշակերտին անհատական ծախքերը, համազգեստի, դպրոցական դասագրքերու եւ ճամբորդութեան ծախքերը: Կը խնդրուի որ ծնողքներ փութով կատարեն իրենց դիմումը տեսչութեան :

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հաճընի Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը խնդրուի հայրենակիցներէն եւ հերոսներու յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ՆՐԲԱՃԱՇԱԿՆԵՐՈՒՆ

Մի մտածէք ո՛ւր ճաշելու մասին,
գացէք ուղղակի ...

ԼԻԼԱՑԻՆ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Վերսկսած է արեւելեան նուագը Տէր եւ Տիկին Գարագաշի մասնակցութեամբ, շաբաթ, կիրակի եւ երկուշաբթի օրերը :



CAFÉ MOULU • CAFÉ EN GRAINS
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԵՇՏԱՀԱՄ ՍՈՒՐՃԸ
— ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ —

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ-Ի ՄՕՏ
20, Rue Villeroy - 19, Rue Juliette-Récamier
LYON

Սուրճի ամէն գնումի համար թիքէ-փոխմներ կը տրուին: հարիւր թիքէ բերողը իրաւունք ունի շիշ մը ափէրէթիֆի կամ լիքէօրի:

25.000 փր. հատուցում կուտանք անոր որ հաստատէ թէ մեր սուրճը խառնուրդ է :



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P Paris 1678-63
Mercredi 11 Octobre 1950 Չորեքշաբթի 11 ՀՈԿՏԵՄ.

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6277–Նոր շրջան թիւ 1688

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ «ԱՔՍՈՐԱՎԱՅՐԵՐԸ»

Արտաքին հողերուն հետ, որոնք երբեք չեն թեթեւցած, Թուրքիան անձկութեան մատնուած է նաեւ ներքին պատճառներով :

Թուրք վարիչներն ու գրիչները իրենք են որ պարբերաբար երեւան կը հանեն բազմաթիւ չարիքներ :

Դեռ վերջերս խումբ մը երեսփոխաններ լեղապատառ օգնութիւն կը խնդրէին, պարզելով անօթութեան տեսարաններ՝ Սեւ Ծովի ափերուն վրայ: Կը հաստատէին թէ գիւղեր կան ուր մարդիկ խոտով կը սնանին :

Այս առթիւ, կը նկարագրէին նաեւ հաղորդակցութեանց դժուարութիւնները: Ոչ միայն քաղաքէ քաղաք եւ գիւղէ գիւղ, այլեւ նահանգէ նահանգ :

Միւս կողմէ, թերթերը ամէն օր կը խօսին պարբերական համաճարակներու եւ համատարած տգիտութեան մասին:

Անոնք որ կարդացին Թուրք երիտասարդի մը՝ Մահմուտ Մաքալի գրքէն կատարուած թարգմանութիւնները, անշուշտ կրցան գաղափար կազմել 25 տարիէ ի վեր իրագործուած «յառաջդիմութեանց» մասին:

Պատկերը այնքան խօսուն էր որ, խորհրդային թերթերն ալ ամբողջ էջեր թարգմանեցին, ռուսերէն կամ ֆրանսերէն: Նոյնիսկ Փարիզի մէջ:

Ահաւասիկ նոյնքան պերճախօս վկայութիւն մը՝ նոյն ինքն վարչապետին՝ Ատնան Մենտերէսի կողմէ :

Վարչապետը անցեալ շաբթու պտոյտ մը կատարած էր Կարինէն Վան :

Այս առթիւ ճառ մը խօսելով Էրզրումի մէջ — ինչպէս կը կոչեն այժմ — Ատնան Մենտէրէս ինքն ալ դառնօրէն կ'ողբայ «արեւելեան նահանգներուն» թշուառութիւնը: Եւ կը փորձէ բացատրել պատճառները.

— « Իրաւունք ունինք այսպէս դառնօրէն գանգատելու: Պատճառն այն է որ նախորդ իշխանութիւնները գործի գլուխ չեկան Էրզրումի, Այտընի, Կարսի կամ ուրիշ քաղաքի մը բնակչութեան յօժար կամքով: Եթէ տառապողը միայն Էրզրումը ըլլար, անմիջապէս մեր պետական գանձը օգնութեան կը փութար: Հայրենիքի իւրաքանչիւր հողամասը անտեսուած է այսպէս, եւ կը տառապի ցաւերու մէջ» (3 Հոկտ.):

Ողբաձայն աղաղակ մը եւս.

— « Նախորդ իշխանութիւնները ցամքեցուցին երկրին անցեալ եւ ապագայ աղբիւրները, վաղն ալ գրկանքներ պիտի կրենք այս պատճառով »:

Այսպէս ամբողջ մեղքը նախորդներուն վրայ նետելէ վերջ, վարչապետը հաւատիքներ կը շռայլէ.

— « Ամէն ինչ պիտի ընենք, որպէսզի արեւելեան նահանգները այլեւս դադրին պաշտօնեաներու աքսորավայր եւ տառապող հայրենակիցներու բնակավայր ըլլալէ»:

Այսպէս, ուրեմն, Հայաջինջ Սարսափներէն 35 տարի վերջն ալ, «Արեւելեան նահանգները» կը մնան աւերակ եւ ամայի: «Աքսորավայր եւ բնակավայր տառապող հայրենակիցներու »:

Մամուլը չի պարզեր թէ ի՛նչ գանգատներ յայտնած են բնակիչները: Բայց վարչապետին կարգ մը յայտարարութիւնները, բառերն անգամ կը բացատրեն ամէն բան :

Անշուշտ Ատնան Մենտէրէս նոյն գանգատները լսած է իր անցած ճամբաներուն վրայ, Վանէն Մուշ եւ այլուր: Թերեւս շատ աւելի ծանրակշիռ ողբերգութիւններով :

Եթէ քիչ մըն ալ դէպի հարաւ իջնելով ակնարկ մը նետէր սահմանէն անդին, ի՛նչ դառն խորհրդածութիւններ պիտի պաշարէին իր գլուխը եւ աչքերը.

— Ժողովուրդ մը կար որ կը ծաղկեցնէր այս ամայի տարածութիւնները: Կոտորեցինք եւ ցրուեցինք,— գնաց նոր բոյներ շինեց հարեւան երկրի մը մէջ, իսկ մեր նահանգները մնացին աքսորավայր ...

Վերադարձուցէք այդ նահանգները իրենց օրինաւոր տիրոջ, եւ աքսորավայրերը անմիջապէս կը վերածուին ծաղկաստաններու :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՛ՆՉ ՇՈՒՆՉ, Ի՛ՆՉ ՈԳԻ

Ո՛վ որ վարանումով եւ տարակոյսով կը նայի Հ. Յ. Դաշնակցութեան քիչ մը տարերային ուժին, շուտով կրնայ հաւատքի գալ: Ըմբռնել այն խոր եւ առողջ արմատներուն ուժը որ վաթսուն տարի կանգուն է պահեր Մեծ Կազմին: Կը բաւէ որ տեսնէ, հարիւրեակ մը, իրարու քով, կուշտ կուշտի սեղմուած :

Ու երբ լսէ այդ հաւատաւոր բազմութեան ինքնաբուխ խօսքը, իր քաղաքական դատի արդարութեան մասին, իր ժողովուրդի յաւիտենականութեան մասին, իր մշակոյթին արժէքի մասին, կը հասկնայ թէ ո՛ւր է շարքային Դաշնակցականին եւ ղեկավար Դաշնակցականին անսասան կամքին գաղտնիքը :

Ահա կիրակի գիշերուան խնջոյքը ի պատիւ Դաշնակցական հիւրերու :

Հո՛ն, այդ հարիւր յիսուն հրաւիրեալներու մէջ, բազմաթիւ համակիրներ կամ «բոլորտիքեաններ» իրենք զիրենք զգացին նոյնքան հարազատ եւ հաղորդակից, նոյնքան ոգեւոր ու հաւատաւոր:

Անոնք իրենց մեծ ընտանիքին, հայ ժողովուրդի տունին մէջ գտան իրենք զիրենք, անոր հիւրընկալ, սրտաբաց սեղանին առջեւ, եւ երբ լսեցին Դաշնակցութեան խօսքը որ խօսքն էր, դարերով ամէն փոթորիկի, ամէն կայծակի եւ հեղեղի տոկացող Հայուն, իրենց մէջ եւս ամրապնդուեցաւ հաւատքը հայ ժողովուրդին տեւականութեան, անոր ստեղծագործ ուժին, եւ ապագայ լուսաղոյն օրերուն մասին :

Ո եւ է ժողովուրդի մէջ, կուսակցութիւն մը չի կրնար անսխալական ըլլալ: Բայց ինչ որ անբաղդատելի է միւս բոլորին հետ, այն հոգեկան ամուր կապն է որ կայ ոեւէ հայրենասէր Հայու եւ իր միջեւ: Այն շաղախն է որ ի մի ձուլած է ամէն ճշմարիտ Հայու սիրտ :

Իսկ առիկա որեւէ քաղաքական կուսակցութենէ վեր բան մըն է որ կը յատկանշէ Հ. Յ. Դ.ը, այսինքն մեր ժողովուրդի միակ ախոյեանը քաղաքական եւ ազգային մտածողութեան: ՍՕՍԻ

Պուլկարիոյ Թուրքերուն վտարումը

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը խիստ պատասխան մը պիտի տայ, հերքելով պուլկարական կառավարութեան մեղադրանքները: «Եթէ Պուլկարները յամառին եւ չյարգեն միջազգային կանոնները, խնդիրը պիտի յղուի Ազգաժողովին »:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, դիւանագիտական ձեռնարկները արդիւնք չեն տուած: Պուլկարիոյ Թուրքերուն տեղահանումը կը շարունակուի իբրեւ կատարուած իրողութիւն: Պետական իշխանութիւնը պէտք տեսաւ նոր միջոցներ ձեռք առնել, եկուորներու պատսպարումը դիւրացնելու համար: Այս նպատակով, հողագործական նախարարութիւնը կը պատրաստէ կարգ մը օրինագծեր, որոնք Ազգ. Ժողովի բացումին անմիջապէս պիտի քուէարկուին :

Ճշդուած է որ գաղթականներու զետեղումը 150 միլիոն ոսկի պիտի արժէ կառավարութեան :

Ընդդիմադիրները բացատրութիւններ կ'ուզեն, կացութեան շուրջ լուսաբանուելու եւ օգտակար հանդիսանալու համար :

ՊՈԼՍՈՅ «Հիւրիյէթ» լրագիրը կը գրէ թէ կառավարութիւնը որոշած է նոր կանոնագրով մը ճշդել փոքրամասնութեանց հոգեւոր պետերուն ընտրութեան եղանակը: Այդ օրինագծին համաձայն, որ պիտի քննուի Ազգ. Ժողովին մէջ, հոգեւոր պետերը պիտի ընտրուին «Թուրք հայրենակից հոգեւորականներուն կողմէ»:

ԹՈՒՐՔ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Ալի Ֆայիք, որ 1915ին իբրեւ կառավարիչ արգելք եղած էր Քէօթահիայի Հայերու տեղահանութեան, մեռած է Պոլսոյ մէջ :

ՉԱԽԱԿՈՂՄԵԱՆ տարրերը զսպելու համար, Թրքական կառավարութիւնը որոշած է հպատակութենէ զրկել բոլոր անոնք որ «խոտելի գաղափարներ կը տարածեն »:

Քորէայի պատերազմը

ԴԱՇՆԱԿԻՑ ԶՕՐՔԸ ԱՆՑԱՒ ՍԱՀՄԱՆԱԳԻԾԸ

Հիւս. Քորէայի կառավարութեան ուղղած իր երկրորդ վերջնագրէն անմիջապէս ետք զօր. Մէք Արթըր հրամայած է իր բանակին յարձակողականի անցնիլ բոլոր ռազմաճակատներու վրայ :

Այսպէս, երկուշաբթի առաւօտ, ամերիկեան հեծելազօրքի առաջին զօրաբաժինը, որուն միացած են նաեւ աւստրալիական եւ բրիտանական ուժեր, անցան 38րդ զուգահեռականը եւ սկսան յառաջանալ Հիւս. Քորէայի մէջ, Քաէզոնկի հիւս. կողմը: Սկիզբները, դիմադրութիւնը թեթեւ էր, բայց արագօրէն զօրացաւ: Բայց եւ այնպէս ամերիկեան ուժերը յառաջացան 4 քիլմ.ի չափ: Այս ուժերուն ետեւը կազմ ու պատրաստ կը սպասեն բազմաթիւ զրահապատ կառքեր ու հրասայլեր, որոնք իրենց կարգին պիտի մտնեն կռուի մէջ :

Ամերիկեան Ա. զօրաբանակէն ներկայացուցիչ մը յայտարարեց. — « Սկսածը հետախուզական գործողութիւն մը չէ, այլ բուն իսկ յարձակողականը. ՄԱԿի ուժեղ բանակը պատրաստ է մասնակցելու այս յարձակողականին »:

Զինուորական շրջանակներու կարծիքով, մեծագոյն կռիւները պիտի մղուին արեւմտեան ճակատամասին վրայ, ուր, կը թուի թէ կարմիրները կը համախմբեն իրենց ուժերը, իրենց մայրաքաղաքը՝ Փենկ – Եանկը պաշտպանելու համար: Կը նախատեսուի թէ զինուորական մեծ գործողութիւններէն մէկը պիտի ըլլայ ցամաքահանում մը արեւմտեան ծովեզերքին վրայ, մայրաքաղաքին մօտերը :

Միւս կողմէ, արեւելեան ծովեզերքն ի վեր յառաջացող հարաւային Քորէացիները գրաւեցին Վոնսան քաղաքը: Այս գրաւումով՝ լրջօրէն կը բարդանան կարմիրներու պաշտպանողական ճիգերը, որովհետեւ մայրաքաղաքը կը գտնուի վտանգի տակ, արեւելեան եւ հարաւային կողմէ միաժամանակ :

Կարմիր ձայնասփիւռը, առաջին անգամն ըլլալով, իր ունկնդիրներուն հաղորդեց՝ 38րդ զուգահեռականին ճեղքուիլը ամերիկեան ուժերուն կողմէ: «Աւելի նպաստաւոր դիրքերու վրայ ամրանալէ վերջ, մեր զօրամասերը հակայարձակման ձեռնարկած են ամերիկեան ուժերու դէմ, որոնք անցան 38րդ զուգահեռականը Քաէզոնկի շրջանին մէջ եւ ծանր կորուստներ պատճառեցին թշնամիին», կ'ըսէ զեկոյցը :

ՄԱԿի օդանաւային ուժերն ալ սաստկօրէն ռմբակոծեցին կարգ մը թշնամի քաղաքներ եւ նետեցին 500 քիլոնոց 44 ռումբեր :

Երկուշաբթի օր անձնատուր եղան 4531 կարմիրներ եւս, որով ռազմագերիներու ընդհ. թիւը կը բարձրանայ 55.000ի:

Կ'ուզեն զօրացնել ազգաժողովին դերը

Ի ԽՆԴԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը սկսաւ քննել ամերիկեան այն ծրագիրը, որ կը նախատեսէ ընդհ. ժողովի անմիջական գումարումը, երբ զինեալ վէճ մը ծագի եւ ՄԱԿի միջամտութիւնը դժուարանայ՝ Ապահովութեան Խորհուրդի հինգ մնայուն անդամներէն մէկուն վեթոյին պատճառով :

Այս առթիւ ամերիկեան ներկայացուցիչը յայտարարեց.

— « Քորէայի դէպքին մէջ միայն բարեբաստեց դիպուածի մը՝ խորհրդային անդամին բացակայութեան շնորհիւ Ապահովութեան Խորհուրդը կրցաւ առնել վճռական քայլը: Եթէ ՄԱԿը միջոցներ ձեռք չառնէ՝ այդպիսի պարագաներու տակ ազատօրէն շարժելու համար, յարձակման թեկնածուները պիտի մնան ինքնավստահ, իսկ զոհերու վախը պիտի չփարատի: Սխալ պիտի ըլլար, ուրեմն, վստահիլ միայն Ապահովութեան Խորհուրդին, քանի որ միշտ կայ վտանգը վեթոյին, որ արդէն 50 անգամ գործածուեցաւ: Ընդհ. Ժողովը աւելի յստակօրէն կը ցոլացնէ միջազգային կարծիքը, քան ուրիշ որեւէ կազմակերպութիւն, որքան ալ յանձնարարութեան հանգամանք ունենան իր որոշումները»:

Այս յայտարարութեան պահուն, խորհրդային պատուիրակ Պ. Վիշինսկի, անհանգիստ շարժումներ կ'ընէր շարունակ իր թիկնաթոռին վրայ եւ ջղայնօրէն նիշեր կ'արձանագրէր : Մեծ եղաւ բոլորին զարմանքը, երբ ինքն ալ միջամտելով յայտարարեց, թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը տրամադիր է ընդունելու ամերիկեան ծրագրին կարգ մը կէտերը, առանց սակայն բացելու, թէ որոնք են անոնք :

Բրիտանական պատուիրակը, իր գոհունակութիւնը յայտնեց Սովետներու համամտութեան համար, աւելցնելով թէ առոր շնորհիւ պիտի դիւրանան վիճաբանութիւնները: Այնուհետեւ 5ի դէմ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՇԵՐ ԱՐՀԱՒԻՐՔԻ ՕՐԵՐԷՆ

Գ.

ՀԱՅՈՑ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՈՒ ՋԱՐԴԵՐԸ.—ՏՔ. ՊԷՀԱԷՏՏԻՆ ՇԱՔԻՐ ԵՒ ՆԱԶԸՄ.— «ՃԻՒՆՀԱ ԵՒ ՃԻՆԱՅԷԹ»

Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումէն առաջ Տոքթ. Պէհաէտտին Շաքիր անծանօթ մըն էր, բայց ոչ ինծի համար:

Վոսփորի ասիական ափին վրայ մեր Գուզկունճուքի բնակավայրին մօտակայ Պէյլէրպէյի գիւղը կը բնակէր: Անձնական բժիշկն էր գահաժառանգ իշխան Եուսուֆ Իզզէտտինի, որ կը բնակէր Չամլըճայի ճամբուն վրայ: Նոյն ատեն դարմանատուն մը ունէր Պէշիկթաշ, շուկային մօտ:

Գուզկունճուքի մեր մէկ տան վարձակալն էր Թունուզլը Ապտուլլահ Պէն Այատ պէյը, դուարթաբարոյ եւ զուարճասէր անձ մը որ խիստ գեղանի կին մը ունէր: Տոքթ. Պէհաէտտին իբրեւ այդ կնոջ բժիշկը գրեթէ ամէն գիշեր Ապտուլլահ պէյի տունը կ'ըլլար: Ես ալ շատ անգամ մեր վարձակալէն այցելութեան կ'երթայի գիշերները: Հոն ճանչցայ Պէհաէտտին Շաքիրը:

Կրթեալ եւ ուսեալ անձ մըն էր: Թունդ ազգայնական, սակայն եւ Համիտեան օրերէն իսկ ժէօն Թիւրքերու պատկանելով, ինքզինքը հայ յեղափոխական կուսակցութեանց բարեկամ կը յայտարարէր:

Գալով Տոքթ. Նազըմին, անունն իսկ չէր իմացուած Պոլսոյ մէջ: Սելանիկցի կամ Այտընցի կրօնափոխ ընտանիքէ սերած՝ Պոլիս եկած էր բժշկութիւն ուսանելու եւ ի վերջոյ հոն հաստատուած:

Երբ Օսմ. Սահմանադրութիւնը հռչակուեցաւ եւ Իթթիհատը գործի գլուխ անցաւ, Տոքթ. Պէհաէտտին եւ Տոքթ. Նազըմ կեդր. վարչութեան անդամ անուանուեցան: Երկուքն ալ եւրոպական լեզուներու տեղեակ, զարգացած եւ ճկուն անձեր, շատ շուտով կարեւոր դիրք գրաւեցին Իթթիհատի մէջ:

Էնվէր ու Նիազի զինուորականներ, Թալէաթ եւ Գարա Քէմալ հին գործիչներ եւ Թուրք յեղափոխութեան առաջին ախոյեաններն ըլլալով հանդերձ, տակաւ առ տակաւ մտան այս երկու տոքթորներուն բարոյական ազդեցութեան տակ:

Սահմանադրութեան առաջին օրերուն իսկ, ես գրուեցայ նախ Պէյլէրպէյի, յետոյ Գատըգիւղի Իթթիհատի ակումբներուն մէջ: Հոն կային դըպրոցական ընկերներէս շատեր, հոն կրկին գտայ Գուզկունճուքէն ծանօթ Տոքթ. Պէհաէտտինը եւ իր պաշտօնակիցը՝ Տոքթ. Նազըմը: Ծանօթացայ նաեւ Իթթիհատի միւս երեւելիներուն:

Առաջին տարիները պէտք է խոստովանիլ թէ Թուրքեւհայ յարաբերութիւնները ընդհանրապէս անկեղծ էին: Իսկ Մարտ 31ի դէպքին առթիւ Հայերը մեծ ծառայութիւն մատուցին հալածական Թուրք գործիչներուն եւ շատերը իրենց տուները պահեցին եւ մահէն փրկեցին, իրենց իսկ կեանքը վտանգի տակ դնելով:

Տարիները անցան՝ ծանօթ յեղաշրջումներով, եւ եկաւ 1914ի մեծ պատերազմը:

Այդ թուականին Իթթիհատի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կապերը շատոնց խզուած էին: Ատանայի դէպքերը փորձաքար մը եղած էին:

Նոյն ատեն Թուրքեւհայ յարաբերութիւնները չափազանց պրկուած էին՝ մասնաւորաբար Արեւելեան Նահանգներու համար եւրոպացի մարզպաններու անուանման առթիւ:

Էրզրումի մէջ Հ. Յ. Դ.ի ընդհ. ժողովէն վերջ, ուր կը կարծէին թէ Դաշնակցութիւնը հակաթուրք որոշումներ տուած էր, Թուրք շրջանակները շատ դէշ տրամադրուեցան ընդդէմ Հայոց: Թուրքերը կը վախնային որ Հայերը ամբողջովին Ռուսերուն թիկունք կ'ըլլային: Դաշնակցութիւնը թէեւ պաշտօնապէս որոշած եւ յայտարարած էր թէ բացարձակապէս չէզոք դեր մը պիտի ունենար պատերազմի շրջանին, սակայն Թուրքերը չէին հաւատար:

Իբրեւ յատկանշական պարագայ յիշեմ սա դիպուածը.— Օր մը, գիս տեսաւ Սալէհ – Ճիմճող կաղ երեսփոխանը: Ի՞նչ կայ չկայի հարցումներէ վերջ, խօսք բացաւ Էրզրումի Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովին մասին եւ ըսաւ.—

« Եթէ Վարդգէս Էրզրումցի հայրենակիցդ տեսնես՝ իմ կողմէն ըսէ որ երկու «կաղ» մէկ լարի վրայ չեն կրնար խաղալ»:

Բառախաղ մը կ'ընէր Թուրքերէն առածի մը բառափոխութիւնով: Ըսել կ'ուզէր որ կաղ կաղի խաղ չի կրնար խաղալ, ու թէեւ ինքն իբրեւ երեսփոխանական ժողովի պաշտօնեայ Վարդգէսի Էրզրում երթեւեկելուն ծախքերը վճարած էր, բայց հոն անոր կատարած գործերուն ալ տեղեակ էր:

Վերջապէս գաղտնի խորհրդակցութեանց եւ մեծ վիճաբանութեան մէջ էին բոլոր Իթթիհատականները, Հայկական Հարցին առթիւ եւ Հայոց հանդէպ ձեռք առնուելիք «զգուշական» միջոցներուն համար:

Իթթիհատի կեդրոնը Պոլիս կանչած էր գաւառի պատասխանատու առաջնորդները եւ հրահանգներ տուած տեղահանութեան հարցին շուրջ: Վերջէն շատ մը բաներ իմացայ քանի մը խիստ մտերիմներէ եւ ի մէջ այլոց կայս. փեսայ Սէլահէտտին պէյէ որ դպրոցական ընկերս էր եւ իր ապարանքին մէջ Հայերու յանձնած էր վստահելի պաշտօնները: (Օրինակ, իր «վէքիլհարճը» ծանօթ փաստաբան Էսմէրեանի եղբայրն էր, իսկ հարէմին վերահսկիչը Մատամ Մառի անուն հայ կաթոլիկ տիկին մը): Բոլորն ալ կը պատմէին թէ Թուրքերը առաջին անգամ շատ համաձայն չէին Հայերու տեղահանութեան, բայց երբ իմացան որ եթէ Հայերը աքսորուին, անոնց գոյքերը, ստացուածքները, նոյնիսկ կիները ու աղջիկները իրենց պիտի մնան, այն ատեն համակերպած եւ նոյնիսկ շատապ ցոյց տուած էին աքսորներուն եւ սիրով գործակցեցան «չէթէ»ական կազմակերպութեանց որոնք կատարեցին ջարդերը:

Կ'ըսուի թէ նոյն իսկ Իթթիհատի կեդրոնին մէջ սկիզբները տարակարծութիւններ կային Հայոց տեղահանման մասին: Այդ Եղեռնին առթիւ մէկ հոգի բողոքեց ծերակոյտի բեմէն, Ահմէտ Րիզա: Նոյն օրերուն իրեն հանդիպեցայ Էմին Էօնիւ, Միսքճեանի դեղարանին մէջ եւ շնորհակալութիւն յայտնեցի իրեն, իր քաջարի վերաբերմունքին համար:

Ահա իր պատասխանը.

— « Մարդկային եւ ազգային պարտքս կատարեցի միայն: Հիմա կը սպասեմ որ զանգիս ալ սպաննեն: Բայց այն մուրը որ քսուեցաւ կրկին թուրք ազգին ճակտին՝ Հայոց այս վերջին տեղահանումներով ու ջարդերով, դարերը պիտի չկրնան մաքրել: Գիտէ՞ք թէ որոնք են այս զարհուրելի Եղեռնին բուն դրդիչները: Երկու դահիճներ, Տոքթ. Պէհաէտտին եւ Նազըմ: Մի՛ մոռնաք այս երկուքին անունը: Բողոքէս առաջ, քննութիւն կատարեցի: Տեսայ Տոքթ. Նազըմը, Հայոց յեղափոխական գործունէութիւնը պատճառ ցուցուց եղածին: (*Էրմէնի մէսէլէսինի պիթիրմէք իչուն՝ Էրմէնիլէրի պիթիրմէլի*): ըսաւ: (Հայկ. Հարցը վերջացնելու համար պէտք է վերջացնել Հայերը): Անոնք սկսան՝ մենք պարտաւորուեցանք միջոցներ առնել, ըսաւ: Պատասխանեցի՝ «*Օնլարընքի ճիւնհա՝ պիզիմքի ճինայէթ*» (Անոնցը յանցանք է, մերինը ոճիր): Նոյն պատասխանը տուի նաեւ ներքին գործոց նախարար Թալէաթին՝ ծերակոյտի բեմէն »:

Տարիներ վերջ Վիլֆրանշ, Տիկին Վ. Ք.ի հիւրընկալութեանց միջոցին կը հանդիպէի Թուրք իշխանազուններու: Հայ տան մը մէջ ի հարկէ բոլորն ալ ցաւ կը յայտնէին կեղծաւորաբար անցեալ անցուդարձներուն համար: Անգամ մը վէճի բռնուեցայ հոն խալիֆա Ապտիւլ Մէճիտի որդւոյն՝ իշխան Ֆարուքի հետ: Ան ալ ամէն Թուրքերուն պէս կը պնդէր թէ ջարդերը հետեւանք են Հայոց յեղափոխական գործունէութեան: Եւ սակայն կ'աւելցնէր թէ արքայական գերդաստանը երբեք համամիտ չէ եղած այդ դժբախտ պատահարներուն:

Հարցուցի իրեն թէ՝ այդ արքայական գերդաստանէն գոնէ մէկ հոգի պաշտօնապէս եւ հրապարակաւ ցաւ յայտնա՞ծ էր կատարուած ահաւոր ջարդերու մասին, որոնց առաջինը գործադրուած էր իր հօրեղբօր օրով: Շուարեցաւ, կըմկըմաց, բարբանջեց կրկին հայ «կոմիտէճի»ներու գործունէութեան մասին: Այն ատեն իր երեսին տուի Ահմէտ Րիզայի պատասխանը.

— « Պիզիմքի ճիւնհա, սիզինքի աֆ քապուլ իթմէզ (*աններելի*) ճինայէթ»:

Եւ անգամ մըն ալ չտեսայ իշխան Ֆարուքը:

Հ. Տ. Ն.

Երիցս դժբախտ կաթողիկոսին հարիւրամեակը

ՄԱՐՍԷՅԼ, 4 Հոկտ.— Սահակ Բ. կաթողիկոս Խապայեանի ծննդեան հարիւրամեակի առթիւ, Խարբերդ «Եղեգի» գիւղի Բարեսիրաց Միութիւնը հանդէս մը սարքած էր Հոկտ. 1ին, կիրակի, ժամը 3ին, Սալ Մազընոյի մէջ:

Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր հայրենասէր բազմութեամբ: Առտուն Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ հոգեհանգիստ, նոյնպէս մեծ բազմութեամբ: Հանդէսին հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը: Ներկայ էին ատենապետը՝ Տոքթ. Սիվրիհիսարլեան եւ երեք քահանաներ, ինչպէս եւ զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ: Օրուան նախագահը՝ ընկեր Ա. Քէօսէեան կարդաց Գարեգին կաթողիկոսի եւ Արտաւազդ արք.ի նամակները, որոնք ցաւ կը յայտնէին որ պիտի չկրնան անձամբ ներկայ ըլլալ: (Առաջինը մեկնած էր, իսկ երկրորդը գրաւած՝ Փարիզի մէջ): Նախագահը քանի մը խօսքով պարզեց յանձնախումբին կատարած աշխատանքները՝ համազգային հանգամանք տալու համար տօնակատարութեան: Այս առթիւ ձաղկելով ոմանց գռեհիկ խաչակրութիւնը, հրաւիրեց չէզոք մտաւորականութիւնը՝ ստանձնել այսպիսի մոռցուած մեծ դէմքերու յիշատակը յաւերժացնելու նախաձեռնութիւնը, իբրեւ ներշնչման աղբիւր նոր սերունդին համար: Արտասանեցին Պոմոնէն ընկեր Գ. Քէնտիրեան եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն ժանօ Մակարեան: Երգեցին Օր. Աճէպաշեան «Ձայն տուր ով ծովակ», Պ. Ստեփանեան ընկերակցութեամբ իր տիկնոջ (դաշնակ) «Կռունկը» եւ «Ուռին» ինչպէս եւ Պ. Գեղամ Շէհրէրեան «Կիլիկեան» եւ Կոմիտասի «Անտունին»:

Կարդացուեցաւ «Եղեգի»ի Միութեան մէկ ուղերձը Պ. Կ. Տէրտէրեանի կողմէ որ կը պանծացնէր հանգուցեալ կաթողիկոսին մեծութիւնը, ինչպէս եւ Խարբերդի մեծանուն մտաւորականներու թանկագին բաժինը հայկական մշակոյթին եւ ազատագրական պայքարին: Այս առթիւ երախտագիտութեամբ ոգեկոչեց Թլկատինցիներու, Զարդարեաններու յիշատակը: Նոյնիմաստ ուղերձներ ղրկած էին Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու միութիւնը, Վասպուրականի, Քղիի եւ Զարսանճագի Հայր. Միութիւնները եւ ուրիշ կազմակերպութիւններ:

Առաջին բանախօսը լեգէոնական Հայ ռազմիկներու Միութեան յարգելի նախագահը՝ Պ. Տիրան Թէքէեան, որ տարաբախտ կաթողիկոսը տեսնելու բախտը ունեցած է եղերական պարագաներու տակ, կարգ մը դէպքեր յիշելէ վերջ ըսաւ.

— « Երանի չտեսնէի այն ինչ որ տեսայ 1919–էն 21ի տարիներուն: 19ը խանդավառութեան, 20ը յոյսի, 21ը դժբախտութեանց տարիներ եղան մեզ համար: 22ին Իսքէնտէրունի մէջ էր որ ողբացեալ կաթողիկոսը վշտալից թափեց իր դառնութիւնը Դաշնակիցներու դէմ: Առանց ասոր ես ալ յուսախաբ՝ իմ մէջ կը խօսէր Հայու ոգին եւ ուխտած էի նուիրուիլ Կիլիկիոյ ազատագրութեան, բայց լքուեցանք: Այո մեղաւոր էր Ֆրանսան իր Ֆրանքլէն Պույոններով, բայց մեղաւոր չէ՞ր նաեւ Հայութիւնը »::

Եւ ըրաւ արդարացի դիտողութիւններ այդ օրերու անցուդարձի մասին: Բացատրեց կաթողիկոսին հոգեկան տագնապը եւ տարած աշխատանքները կանխելու համար աղէտը, որ եկաւ հակառակ իր եւ մեր կամքին: Յետոյ կարդաց կարգ մը նամակներ եւ հեռագիրներ ուղղուած Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան եւ ազգ. պատուիրակութեան որոնք ցոյց կուտան Սահակ կաթողիկոսի քաջութիւնը եւ մեծութիւնը: Իր վերջին խօսքն է եղած.— «Կը մեկնիմ Կիլիկիայէն ժողովուրդիս հետ, անգամ մը եւս գայն չձգելու Տաճկին լուծին տակ, եւ կը մաղթեմ որ այս ճամբորդութիւնս գիս գերեզմանին մօտեցնէ»:

Յանուն Ազգ. Կեդր. վարչութեան, Կրօն. ժողովի եւ քահանայից դասուն ուղերձ մը կարդաց Բաբգէն քահանայ Արսլանեան, խորապէս յուզումնալից: Նուագեց երիտասարդ ջութակահար Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան:

Երկրորդ բանախօսն էր երիտասարդ գրագէտ Պ. Կարապետ Փօլատեան որ այս անգամ եւս խօսեցաւ բովանդակալից ճառ մը, հակառակ անոր որ վերջին պահուն միայն ստանձնած էր այս պարտականութիւնը: Անդրադառնալէ վերջ Կիլիկ. աշխարհի անցեալ փառքերուն եւ պատմական դէպքերու եւ դէմքերուն, ըսաւ.

— Սահակ կաթողիկոսի աթոռակալութիւնը կը զուգադիպի պատմական շրջանի մը: Դժբախտ կաթողիկոսը եղաւ մեր դժբախտ շրջանին: Քառասուն տարուան շրջանին ինչեր անցան, 1909ին Կիլիկիոյ ջարդ, 1915ին Մեծ Եղեռնը եւայլն: Ունեցաւ տառապանքի եւ թուլութեան պահեր, տուաւ իր կամքին հակառակ հրահանգներ լալով եւ բզկտուած սրտով: Բայց այդ բոլորէն վերջ ստեղծեց Անթիլիասը, իբրեւ խորհրդանիշը Սիսի, հաւաքեց Տէր Զօրի նահատակներու ոսկորները, կանգնելով յիշատակարան մը: Երկու կոթող, — Մշակոյթը եւ այն կանթեղը որ կը պլպլայ յիշեցնելով Մեծ Եղեռնը, իբրեւ խորհրդանշան հայ ժողովուրդի յարատեւման»:

Ներկայ էր նաեւ Ֆրանսացի հիւր մը, մեթր Պէրնարտի, որ խօսք առնելով գրուատեց հայ ժողովուրդի բարեմասնութիւնները: «Իբրեւ ուսուցիչ լաւ ճանչցայ ձեր ազգը մեր վարժարաններու մէջ, ձեր պզտիկներով խելացի եւ ուշիմ: Գիտեմ որ դուք ձեր երկրորդ հայրենիքին մէջ իբրեւ ժամանակաւոր հիւր կ'երազէք ձեր բուն հայրենիքը: Գիտեմ որ ինչ անուշ է հայրենիքը: Կը մաղթեմ որ շուտ իրականանան ձեր երազները »:

Վերջին խօսողն էր «Արեւմուտք»ի խմբագիրը, Պ. Մ. Գույումճեան որ նախ ներկայացուց հան –

Ո՞վ ճարեց Կէօրինկի թոյնը

Մինչեւ այսօր ոչ ոք գիտցաւ, թէ Կէօրինկ ինչպէս ճարեց այն թոյնը, որ զինքը փրկեց կախաղանի օղակէն եւ հնարաւոր դարձուց իր ինքնասպանութիւնը, մահավճռի գործադրութենէն հազիւ 75 վայրկեան առաջ :

Ամբողջ չորս տարի է որ զրաւման դաշնակից իշխանութիւնները կը փորձեն լուծել այս մեծ գաղտնիքը, բայց չյաջողեցան: Ինչպէս չյաջողեցան գիտնալ, թէ Հիթլէր իրապէս մեռա՞ծ է թէ կ'ապրի տակաւին: Հիմա է որ Կէօրինկի ինքնասպանութեան գաղտնիքը կը լուծուի: Ու կը լուծուի՝ բուն իսկ այն անձին կողմէ որ Կէօրինկի տուած էր թոյնը (սիանիւր) փոքրիկ սրուակը:

Միւնխէնի «Քուիք» շաբաթաթերթն է որ կը կատարէ այս մեծաղմուկ յայտնութիւնը: Իսկ յայտնութեան հեղինակն է Փէթըր Մարթին Պըլայպթրոյէ անուն 29 տարեկան աւստրիացի օրագրող մը, որ իբրեւ թղթակից աւստրիական թերթերու ներկայ եղած էր Նիւրընպէրկի պատմական դատավարութեան: Պըլայպթրոյէ, ոչ միայն երդման տակ եւ վկաներու առջեւ ըրած է այս յայտնութիւնը, այլեւ պարբերաթերթի խմբագրութեան տրամադրած է լուսանկարներ, որոնք թոյնի սրուակին Կէօրինկին յանձնուելու գործողութեան վերարտադրութիւնն են: Այս լուսանկարները առնուած են վերջերս Նիւրընպէրկի դատասրահին մէջ, ի հաշիւ լուսանկարիչի մը :

Աւստրիացի օրագրողը հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ իր պատմութիւնը.—

— « Դատավարութեան վերջին օրը, երբ վճիռները պիտի կարդացուէին, առեանի բացումէն ժամ մը առաջ սողոսկեցայ դատասրահէն ներս: Դատասրահի մեծ դուռը կղպուած չէր: Հըրեցի եւ ինքզինքս գտայ սրահին մէջ: Պահակներ չկային: Գործս գլուխ հանելու յարմարագոյն ժամանակն էր :

« Սիանիւր»ի մանր սրուակը ձեռք ձգած էի 1945ի Մարտին, Լինցի մէջ, համաժողովի մը ընթացքին, եւ կը պահէի առէկ ի վեր: Այդ օրը խորհեցայ, թէ զայն օգտագործելու պատեհութիւնը եկած է :

«Մարաջախտը, սովորականէն աւելի բարեացակամ չէր եղած ինծ հանդէպ, բայց ամբողջ դատավարութեան ընթացքին դիտելով անոր առնական կեցուածքը, եզրակացուցած էի թէ անիկա կախաղան բարձրանալու արժանի մէկը չէր »:

Պըլայպթրոյէ սրահ մտնելէ անմիջապէս վերջը կ'երթայ անկիւնի այն նստարանին մօտ, ուր Կէօրինկ, աւելի քան ինը ամիս, դատավարութեան կը հետեւէր, արմուկները նստարանին վրայ դըրած :

— « Արագօրէն անութիս տակէն հանեցի թոյնի փոքր ամփուլը: Ասիկա ամէնէն վտանգաւոր պահն էր: Ուշքս լարած էի թէ մի գուցէ դուռը կրնար բացուիլ: Բախտ ունէի եւ այդ բանը չպատահեցաւ: Սրուակը սահեցուցի նստարանի սեղանի տախտակին տակը եւ փակցուցի ծամօնով մը: Թեթեւ ջղայնութիւն մը կար վրաս եւ երբ նստարանին քովէն հեռացայ, ինկայ աթոռի մը վրայ »:

Նախապէս որոշուած կաւիճի նշան մը նստարանին վրայ հասկցուց Կէօրինկին, թէ թոյնը այդտեղ էր: Ու մինչ, անիկա, ձեռքովը տախտակին տակէն կ'առնէր ու կը պահէր սրուակը, Տէօնից՝ անոր եւեւր եւ Ռուտոլֆ Հէս՝ անոր քովը, կը չարունակէին ունկնդրել դատաւորին խօսքերը, անտեղեակ այն ողբերգութեան, որ կը թաւալէր իրենց քթին տակը :

Պարբերաթերթի խմբագրապետը Պ. Հարոլտ Լէխէնփէրկ ըսած է թէ պատճառ չունի կասկածի տակ դնելու Պըլայպթրոյէի յայտնութիւնը :

Նիւրընպէրկի ամերիկեան իշխանութիւնները կը փնտռեն այժմ Պըլայպթրոյէն, հարցաքննելու համար: Բայց ան կորսուած է: Ամերիկացի ընդհ. դատախազը ըսած է այս առթիւ.— «Եթէ ճիշդ է Պըլայպթրոյէի ըսածը, այն ատեն, իբրեւ անձնասպանութեան օգնած մէկը մեղադրանքի տակ պիտի առնուի »:

Տարօրինակ կերպով, աւստրիացի օրագրողը կը կոչուի Պըլայպթրոյէ: Այս անունը, թարգմանուելով, կը նշանակէ «հաւատարիմ մնացիր» ...

Համազգայինի վերակազմութիւնը

Փարիզի Համազգայինը որ 1940 թուականէն ի վեր գրեթէ անգործութեան դատապարտուած էր, վերակազմուեցաւ մասնակցութեամբ նախկին անդամներու եւ համակիրներու :

Անցեալ շաբթու մամուլի մէջ տպուած ազդով մը ժողովի կը հրաւիրուէին Համազգայինի նախկին անդամները եւ համակիրները վերստին կեանք տալու համար Միութեան :

Որոշեալ թուականին հաւաքուած ժողովականները տխուր անակնկալի մը առջեւ գտնուեցան: Վահան Եարճանեան որ պիտի նախագահէր ժողովին, յանկարծամահ եղած էր: Նախկին վարչութեան ատենապետը, Պ. Եր. Ցարութիւնեան հաղորդելով այս գոյժը, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել նախագահի յիշատակը:

Ժողովին ներկայ էին նաեւ Համազգայինի Եգիպտոսի կեդր. վարչութեան անդամներէն ընկ. Վ. Նաւասարդեան եւ Տոքթ. Խաթանասեան :

Որոշուեցաւ ծաղկեպսակ մը դնել յանուն Համազգայինի եւ պաշտօն տրուեցաւ Պ. Մ. Պարսամեանի պատշաճ դամբանական մը խօսիլ :

Ապա ձեռնարկուեցաւ առժամեայ վարչութեան մը ընտրութեան: Միաձայնութեամբ ընտրուեցան.—

Պ. Պ. Դաւիթ Դաւիթխանեան, Երուանդ Ցարութիւնեան, Մկրտիչ Պարսամեան, Կարօ Ուշակլեան եւ Պետրոս Զպուքճեան :

Բազմազան գործեր կան կատարելիք այս գաղութի մէջ Համազգայինի համար, վստահ ենք թէ նորակազմ վարչութիւնը պիտի արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը ու քիչ ատենէն պիտի տեսնենք Համազգայինը ծաղկեալ վիճակի մէջ :

Զ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տիկին Վավա Սարգիս Խաչատուրեանի նկարահանդէսին բացումը տեղի պիտի ունենայ Հոկտ. 12ին, ժամը 14ին, Galerie Doucetի մէջ, 94 Fbg. St. Honoré (Place Beauvau) :

Ցուցադրուած 18 մեծ ու փոքր նկարները որոնք փափուկ ու ներդաշնակ գոյներով կը ներկայացնեն թէ Nature Morteեր թէ ներշնչումներ եւ թէ դիմանկարներ, նորութիւններ են մեր գաղութին համար, որ առաջին անգամ առիթ պիտի ունենայ գնահատելու Տիկին Վավա Սարգիսը, իբրեւ նկարչուհի :

Ն. Ս.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍՓԻՒՌՔ (պատմուածքներ գաղթահայ կեանքէ): Գրեց՝ Բիւզանդ Եղիայեան: Հրատ. Հ. Ե. Ընկերակցութեան Պէյրութի մասնաճիւղին: Պէյրութ, 1950: Գին 500 լիբ. դահեկան: Հասցէ. — Puzant Yeghiayan, Séminaire du Catholicossat Arménien, Antélias (Liban) :

ԱԶԱՏ ՄՇԱԿՈՅԹԻ կազմակերպութիւնը նամակ մը ուղղելով ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին, առաջարկեց յառաջիկայ ընդհ. ժողովը գումարել Պերլինի մէջ, որպէսզի պատուիրակները անձամբ ստուգեն թէ «ինչպէս կը վարուին Ռուսերը եւ համայնավարները»:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարը հաւանութիւն յայտնեց դաշլիճին՝ չմասնակցելու համար Շումանի ծրագրին (ձուլում Փրանքեւգերման ճարտարարուեստութեանց) :

ԿԵՆՍԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ մասնագէտ Պօչեան վերջերս Հայաստան հանդիպելով, կարգ մը դասախօսութիւններ կատարեց ուսանողութեան համար: Ուսուցչապետը այցելեց իր ծննդավայր Կիրովական քաղաքը, ուր «Յովհաննէս Թումանեան» դպրոցին մէջ դասախօսեց մանրէներու մասին, եւ պատասխանեց բանուորներու հարցումներուն :

ղուցեալ կաթողիկոսին կենսագրութիւնը, մանկութենէն մինչեւ կաթողիկոսութիւնն ու մահը: Յիշեց վարչական, ինչպէս եւ գրական վաստակը: «Ինչպէս մեր բոլոր մեծ կղերականները, Սահակ կաթողիկոս եւ ուզեց այդ սքեմով ծառայել իր ժողովուրդին եւ եկեղեցիին որ իր ժամանակին հրամայական պահանջն էր: Սահակ կաթողիկոս բազմելով Սիսի աթոռը, յուզումով կը դիտէ Ռուբինեաց պարապ գահը: Զինւորականացաւ իր եղբայրը եւ ինքը դարձաւ թափառական իր ժողովուրդին հետ: Ինքզինքը կրակը նետեց օգտակար դառնալու համար իր ժողովուրդին: Թեւատարած մօր մը նման ամէն տեղ գլուխ զարկաւ եւ մնաց անլսելի: Ողբերգական եղաւ իր կաթողիկոսութիւնը եւ միշտ կը կրկնէր.— «Սահակ անունով կաթողիկոս թող չընտրէ հայ ժողովուրդը: Օրինակ բերելով նաեւ Սահակ Պարթեւի շրջանը »:

Ընկեր Նախագահը իր փակման խօսքին մէջ յայտարարեց թէ հայ կաթողիկէ հովուապետն ալ հրաւիրուած էր, բայց չէր կրցած ներկայ ըլլալ, հիւանդի մը այցելութեան գացած ըլլալով:

Հանդէսը վերջացաւ ժամը 8ին:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (195)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Գիւղը դատարկ էր, մի քանի անգամ թալանուած, եւ եթէ ուտում, խմում էր այդ օրը, պատճառն այն էր, որ Աննա Խաթունը վճռել էր ոչինչ չխնայել :

Երեք օր էր մնացել մինչեւ մեծ պասի կիրակին եւ այդ երեք օրը ամբողջ գիւղը պիտի լինար Մելիքի տանից: Անօղները, պատրաստողները բազմաթիւ էին, աշխատում էին օր ու գիշեր. այլապէս չէր կարող գլուխ գալ այդ ահագին խնջոյքը, որ մոռացնել էր տալիս Մելիքների աւանդական առատաձեռնութեան բոլոր յիշատակները :

Մեծ սենեակում, որ զարդարուած էր գորգերով, նստած էին տղամարդիկը: Դրանք Վարանդայի տանուտէրներն էին: Վերեւում, սենեակի պատուաւոր տեղում, փափուկ օթոցներից եւ բարձերից պատրաստուած էր առանձին տեղ Բէկի համար: Բացուած սեղանը շլացնում էր իր ճոխութեամբ: Սպասում էին Մելիք Աւանէն, որ սկսեն ճաշկերոյթը: Բայց ահա ներս մտաւ Աննա Խաթունը եւ մօտենալով Բէկին, ասաց.

— Հրամայիր որ սկսեն, Բէկ: Եղբայրս մարդ է ուղարկել, յայտնում է որ չէ կարող գալ: Մի շատ հարկաւոր գործի համար երէկ առաւօտ գընացել է Գանձակ, Մուստաֆա փաշայի մօտ: Շտապով գնացել է, որ շտապով էլ վերադառնայ, որպէս զի կիրակի երեկոյեան իր տանը լինի: Ես արդէն ասացի, որ այդ երեկոն մեզ համար շատ նուիրական է. եօթը շաբաթուան պաս ենք բռնում, եւ չլինի մի մարդ, որ այդ ժամանակ իր տանից հեռու մնայ ...

— Կարող էր յետոյ գնալ, պատասխանեց Բէկը :

— Ոչ, ես չէի թողնել տայ. նա այս տան մեծն է եւ պիտի իր ձեռքով յանձնէ քեզ իր քրոջ աղջըկան, շնորհակալութիւն յայտնէ քո բարերարութեան համար, որ արիր մեզ, սպասելով այսքան ժամանակ: Բացի դրանից...

Նա մի ակնթարթում յուզուեց եւ նրա աչքերը լցուեցին արտասուքներով :

— Բացի դրանից, պիտի խնդրէ, որ դու շընորհ ունենաս դէպի մեր երեխան.. Իմ աչքի սիրելին է, Բէկ, ուրիշը չունեմ ...

Երջանիկ փեսան շտապեց հանգստացնել նըրան: Նա ասաց .

— Միամիտ մնացիր... Նա իմ ամենասիրելի կինը կը լինի: Մեզ է այդ հիւրիի վատ պահելը: Գիտե՞ս, ես միայն նրա պատճառով այսքան սպասեցի: Սպասելն էլ լաւ էր: Բայց հիմա վերջանո՞ւմ է...

— Ամէն ինչ վերջացած է :

— Լաւ, իմ ասածն է լինում. մինչեւ գարուն ես չէի սպասի...

— Քո կամքը կատարուած է, Բէկ: Ահա սկըսանք հարսանիքը: Երեք օր կը շարունակենք, կիրակի երեկոյեան միասին պաս կը բռնենք, Երկուշաբթի առաւօտ նա կը գնայ իր հօր գերեզմանը համբուրելու, նրա օրհնութիւնն ստանալու : Դա կարգ է: Այնուհետեւ... հարսանիքը տեղափոխւում է քո տունը :

— Հա, ես սպասում եմ մեր մեծ մօլլային: Վաղը կամ միւս օրը նա այստեղ կը լինի ...

— Այժմ հրաման տուր, որ մարդիկ հաց ուտեն ...

— Մի բան էլ ասա ինձ... Դու մի որդի ունէիր, ո՞ւր կորաւ :

— Շահնազա՞րը, հարցրեց նա մի ձայնով, որ արտայայտում էր մօր խանդաղատանքը, կարօտը:— Ախ, Բէկ, ի՞նչ գիտէիր որ հէնց այժմ ես նրա մասին էի մտածում: Ինձ համար էլ շատ զգալի է, որ երեխան ներկայ չէ այս ուրախութիւններին: Բայց ի՞նչ անեմ: Քեռին նրան մի ոսկեգոյն քուռակ է ընծայել եւ նա այլեւս տուն տեղ չէ ճանաչում, ուզում է չափել ամբողջ աշխարհը: Այժմ եղբօրս հետ Գանձակ է գնացել : Երեխայ է, թող ուրախանայ. ես այնպիսի մայր չեմ, Բէկ, որ զրկեմ իր երեխաներին: Բայց կիրակի երեկոյեան նա, ի հարկէ, այստեղ կը լինի:

Սուլէյման Բէկը այլեւս ասելիք չունէր. այժմ պէտք էր ուտել: Այս ու այն կողմից խնդրում էին նրան սկսելու հրաման տալ եւ նա գլխով հաւանութեան նշան արաւ ու վերցրեց իր առջեւ դրած հացը :

48 ձայնով եւ երկու ձեռնպահներով, յանձնախումբը որոշեց քննել ամերիկեան ծրագիրը իր ամբողջութեան մէջ եւ ոչ թէ յօդուած առ յօդուած, ինչպէս կը պահանջէր Պ. Վիշինսքի :

Ամերիկեան ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալ երեք կէտերը. —

1) Արտօնել որ ընդհ. ժողովը սոխպողաքար նիստ գումարէ, նախայարձակման մը պարագային, եթէ Ապահովութեան Խորհուրդը անչարժութեան մատնուի վեթոյի մը պատճառով :

2) Ստեղծել ՄԱԿի դիտողներէն բաղկացած պահակներու մարմին մը, պատահական յարձակումներ կանխելու եւ սպառնալից կացութեանց առեն ընդհ. ժողովը տեղեակ պահելու նպատակով :

3) Պահանջել անդամ պետութիւններէն ունենալ մարզուած զինեալ ուժեր, որոնք պատրաստ պիտի ըլլան ծառայելու ՄԱԿի դրօշին տակ, որեւէ նախայարձակում կասեցնելու համար :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Գերմանիոյ Ֆրանսական մարզպանը, Պ. Անտրէ Ֆրանսուա Փոնսէ, Ֆրանքֆուրթի ամերիկեան ակումբին մէջ ճառ մը խօսելով պարզեց Ֆրանսայի տեսակէտը Գերմանիոյ վերազինման հետ կապուած հարցերու շուրջ :

— « Եթէ կ'ուզենք Եւրոպան փրկել, պէտք է կազմակերպենք մեր բարոյական եւ նիւթական դիմադրութիւնը յարաճուն թափով մը եւ մղենք դաշնակցային Գերմանիան, որ դէպի Արեւմուտք դառնայ եւ իր տեղը գրաւէ մեր շարքերուն մէջ:

«Գերմանական զինեալ ուժի մը վերերեւումը, նոյնիսկ տասն անգամ աւելի զօրաւոր եւրոպական բանակի մը շրջագծին մէջ, դժուար է ընդունելի դարձնել անոնց, որոնց, դեռ վերջերս, գերման զինուորական ուժին բնաջնջումը ներկայացուցած էին որպէս «թիւ մէկ» նպատակ: Եղրակացութիւնս, այսուհանդերձ, յոռետես չէ: Մենք պէտք է կրկնապատկենք մեր ջանքերը հասկցնելու համար Գերմանիոյ թէ իմացական, բարոյական եւ նիւթական մարզերու մէջ իր շահը կը պահանջէ ստիճանաբար նոյնացնել իր դատը դատին հետ այն ազգերուն, որոնք խաղաղութեան եւ ազատութեան եռանդուն պաշտպաններն են» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ շրջանային սահմանադիծերը պիտի ջնջուին, երբ հասնին դաշնակից օգնական ուժերը: Այս լուրը հաղորդեց ամերիկեան մարզպանը, աւելցնելով թէ պաշտպանողական միջոցները պիտի զօրացնեն, ի նախատեսութիւն հաւանական յարձակման մը: Կ'ըսուի թէ նոր զինուորները պիտի տեղաւորուին Հիւսիսային ծովուն եւ Զեխոսլովաքիոյ միջեւ, արեւելեան Գերմանիոյ սահմաններուն վրայ :

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ Պոստոյէն Փարիզ հասաւ երէկ, եւ ուղղակի առաջնորդուեցաւ Ելիզէի պալատը: Սուլթանուհին ալ կը հասնի քանի մը օրէն :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ յանձն առած է 3—5000 յոյն զինուորներ ղրկել Քորէա :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ բանակին թիւը 2.644.000 հոգիի պիտի հասնի Յունիս 30ին :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Մորիս Թորէզ, նոր կոչ մը ուղղեց ընկերվարականներուն եւ կաթոլիկներուն, մասնաւորապէս շեշտելով.— « Տակաւին ժամանակ կայ նոր պատերազմէ մը խուսափելու, եթէ միացեալ ճակատ կազմենք: Կը հրաւիրեմ ընկերվարական բանուորները մեզի միանալ: Կը հրաւիրեմ նաեւ կաթոլիկ բանուորները, եղբայրական ձեռք երկարելով » եւն.:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանսական բանակը ծանր պարտութիւն մը կրեց առջի օր: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ամէնէն ընտիր վաշտերը ծուղակն ինկած են կիրճի մը մէջ, քառամեայ պատերազմի ամէնէն կատաղի ճակատամարտէն վերջ: Այս պարտութիւնը տեղի ունեցաւ երբ Քօապանկէն կը քաշուէր պահակազօրքը, թիզ առ թիզ կռուելով: Ճակատամարտը տեւած էր հինգ օր: Ապստամբները մարզուած են Չինացիներու կողմէ, որոնք 20.000 զինուոր ունին սահմանագլուխին վրայ: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ լեգէոնականները եւ հիւս. Ափրիկէցիները շատ ծանր կորուստներ կրած են նահանջի պահուն, որ շարունակուեր է Հոկտեմբեր 3էն 9, ուրեմն վեց օր : Թերթերը եղերական մանրամասնութիւններ կը հրատարակեն այս պարտութեան մասին :

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ Խորհուրդը երէկ զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.— 1. Զինուորութեան շրջանը տասներհի՞նգ թէ 18 ամիս:— 2. Կացութիւնը Հնդկաչինի մէջ:— 3. Ընտանեկան նպաստներու յաւելման խնդիրը :

ԱԼԻՒՐԻՆ գինը բարձրացած ըլլալով, «քուսասան»ը 14 ֆրանքի պիտի ծախուի, իսկ «պիսքոթ»ի երեք տեսակները՝ 176, 188 եւ 202 ֆր.ի (Նախապէս 164, 175 եւ 188):

Imprimerie DER AGOPIAN , 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք. Պ. Արշակ Մկրեանէ (Ալփորվիլ) հազար ֆրանք, հետեւեալ նամակով.—

Ցարգանքով կուգամ շնորհաւորել «Յառաջ»ի 25ամեակը: Կը մաղթեմ որ նոյն ոգիով յարատեւէ եւ տեսնենք յիսնամեակը :

✶

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Էֆխանեաններ (Փարիզ), իրենց սիրելի ազգականին եւ քեռորդւոյն տարաբախտ Տիգրան Պօղոսեանի (Մարսէյլ) կըսկիծալի մահուան առթիւ՝ փոխան ծաղկեպսակի, երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին :

✕ Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան (Փարիզ) երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն նոյն հաստատութեան, Այրի Տիկին Ազնիւ Ղազարոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

Երեկոյթ եւ պարահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Տահրիկեան » խումբին, շաբաթ, 21 Հոկտ. մինչեւ լոյս:

Նախագահութեամբ Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Ռազմիկներու տօնը

Մարսէյլի Հայ Ռազմիկներու Միութիւնը կը տօնէ Արարայի հերոսամարտին 32րդ տարեդարձը: 15 Հոկտեմբեր Կիրակի օր :

Առտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ: Կը խօսի պատուակալ նախագահ Պ. Տ. ԹԷՔԷԵԱՆ :

Կէս օրէ վերջ հացկերոյթ եւ հանդէս Château des Fleursի մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Պարահանդէս մինչեւ կէս գիշեր: Կը մասնակցին ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբը եւ Արենուշները: Նուագախումբ Ս. Չէօրէքճեան: Ծոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ
30ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հաճընի Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը խնդրուի հայրենակիցներէն եւ հերոսներու յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պրուսայի Զէնկիլէր գիւղէն Մարիամ Պօչիկեան, հօր անունը Երամ, մօրը Հոփսիմէ: 1919ին զինքը տեսնողներ եղած են Կիլիկիա: Ամուսնացած հայ սպայի մը հետ եւ անունը փոխած Մելինէի: Տեղեկացնել Սիրանոյշ Խաչիկեանի, 32 rue Nouvelle, Alfortville (Seine), France :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ .Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի՝ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթը՝ «Հ. Յ. Դ. 60ամեակը»: — Հայերէնի դասընթացք ժամը 8-9:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 5.30ին, ընկեր Վահէի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին , սովորական վայրը : Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
ՕՐՈՒԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Նախաձեռնութեամբ «Արեւմուտք»ի բարեկամներու :

Պիտի խօսին Պ. Պ. Մ. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին Tête - d'Or սրահին մէջ, 131 rue Tête d'Or, Lyon :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

✕ Ռոմանի Ֆ. Հ. Կ. Խաչի դպրոցը վերաբացուած է ուսուցչութեամբ Պ. Սարգիս Պիլալի եւ աջակցութեամբ Տիկին Շէհիրլեանի եւ Օր. Աստուրեանի: Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան հինգշաբթի օրերը ժամը 21ին, Շէհիրլեանի բնակավայրը :



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 — Գին 7 ֆր. — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 12 Octobre 1950 Հինգշաբթի 12 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6278—Նոր շրջան թիւ 1689

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱԽՕՍ «ՃԱԶԳԱՆՏ»Ը

Հինգ տարիէ ի վեր բովանդակ մարդկութիւնը խաղաղութիւն կը փնտռէ, փորձելով բոլոր միջոցները: Եւ ճարահատ յանգելով ինքնապաշտպանութեան,— ուժի դէմ ուժ :

Հինգ տարիէ ի վեր ամբողջ ժողովուրդներ — երկիրներ եւ պետութիւններ գոյութեան պայքար կը մղեն: Կը դողան իրենց սահմաններուն ապահովութեան, անկախութեան եւ ազատութեան վրայ :

Հինգ տարի վերջը, հետզհետէ լարուելով եւ սրուելով, մասնաւորապէս «Մեծ»երու յարաբերութիւնները հասած են կէտի մը որ ոչինչ ունի բարենշան :

Այս բոլորին ականատես եւ ականջալուր վկաներն ենք ամէնքս ալ, աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ: Օրուան բոլոր ժամերուն :

Հեռաւոր դէպքերու հետ, կը տեսնենք եւ կը լսենք այլապէս վրդովիչ երեւոյթներ եւ իրողութիւններ, որոնք ուղղակի կամ անուղղակի կապ ունին նաեւ մեզի հետ : Հայրենիքին կամ տարագիր բազմութեանց ճակատագրին հետ :

Կան պարագաներ ուր կացութիւնը կը պահանջէ արթուն եւ պաղարիւն դիրք: Ի հարկին ուժերու ամփոփում :

Ի՞նչ կը տեսնենք, իրականին մէջ: Մասնաւորապէս հինգ տարիէ ի վեր :

— Խուժանային «ճագպանտ» մը, որ պարզապէս ծափ զարնել կուտայ հայութեան բոլոր թշնամիներուն, չարախինդ քրքիջներով :

Սովորական «ճագ»ը, որքան ալ ձախաւեր ըլլայ, կը ծառայէ գոնէ զուարճացնելու: Օրօրելու եւ մինչեւ առտու պարել տալու :

Սա դիմակաւոր խառնիճաղանճին «ճագպանտ»ը այդ չքմեղանքն ալ չունի :

Ահա հինգ տարի է որ այդ խժալուր «ճագ»ը կ՚արձակեն Երեւանէն, իբրեւ «հայ ժողովուրդի ոխերիմ թշնամի» ներկայացնելու համար Դաշնակցութիւնը :

— « Նրանք չեն զգում հայ ժողովրդի դաւաճան թշնամիների՝ թուրքական ռէակցիոներների հետ գործակցելուց:

… Դաշնակները այժմ լայնօրէն գործակցում են թուրքական ենիչէրիների հետ» : («Սովետական Հայաստան», 1950 Ապրիլ) :

Ներածում – արտածում կատարելով Երեւանի հետ, ազատ արտասահմանի գոյնզգոյն թութակներն ալ կատարեալ հաւատարմութեամբ կը հնչեցնեն նոյն թմբուկն ու ծնծղան: Կը թրվռան ու կ՚ոստոստեն ընկերակցութեամբ նոյն ճազպանտին:

Երկուքն ալ գիտնալով հանդերձ որ, Թուրքը եւ Թուրքիան երբեք այնքան սիրակցորդ գործակից մը, զինակից մը չունեցան, որքան բոլշեւիկեան իշխանութիւնը :

Եւ այս՝ լման քսանեւհինգ տարի: Հայ ժողովուրդի պատմութեան ամէնէն ճակատագրական մէկ շրջանին :

Այսօր ալ, երբ կը գտնուինք նոյնքան բախտորոշ օրերու մէջ, նոյն հրէշային ոգին — ո՛րն է որ կ՚արծարծուի Մոսկուայէն Երեւան եւ Երեւանէն Արտասահման: Նոյն մոլուցքը՝ ճեղքերը խորացնելու, ջուր եւ արիւն պղտորելու համար:

Անզօ՜ր կատաղութիւն, ի հեճուկս Դաշնակցութեան, որուն յարատեւութեան եւ զօրութեան գաղտնիքը չեն կրցած գտնել տակաւին :

Միշտ անձնատուր՝ հայախօս «ճագպանտ»ի խառնաձայն ժխորին, դիմակաւոր թզուկները չսորվեցան տակաւին՝ թէ կարելի չէ դատ շահիլ, քնաբեր մասալներ հրամցնելով անճար բազմութեանց :

Անոնք ազգային – քաղաքական գործունէութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը շփոթելով խուժանավարական քսութեանց եւ մատնութեանց հետ. Թուրքին ջաղացքն է որ կը բանեցնեն, ի վնաս հայ ժողովուրդի կենսական շահերուն :

Ո՛վ որ կը համարձակի օղակ մը փրցնել կամ խախտել ցիրուցան բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան ցանցէն, գլուխն ըլլալով Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իրաւունք չունի խօսելու ոչ հայրենիքի, ոչ ալ հայրենասիրութեան մասին :

Հայախօս «ճագ»երը ի զուր կը փորձեն մոլորեցնել հանրային կարծիքը, իրենց անճոռնի ժխորով :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՍԿ ՈՂՋԵՐՈ՞ՒՆ ՀՈԳԻՆ…

Ատենէ մը ի վեր, զանազան Հայր. Միութիւններ դիւրին միջոց մը գտեր են պատմական տարեդարձներ տօնելու կամ… անտեսելու համար :

Հոգեհանգիստներ կը ծանուցանեն, երկտող ազդեր ուղղելով թերթերուն :

Ահա քանի տարի է որ Փարիզի Վանեցիները այդ անգամ շատ կը տեսնեն, «խոհեմ» լռութիւն մը պահելով 1915 Ապրիլ – Մայիսեան Հերոսամարտին առթիւ:

Փարիզի Տարօնցիներն ալ, շատոնց թմրած. այս տարի գոհացան հոգեհանգիստով մը :

Եթէ չեմ սխալիր, հերթապահ տէրտէրը մոռցած էր յիշել իրենց անունը կամ տարեդարձը, երբ կը կարդար օրուան հոգեհանգիստներուն ցանկը :

Չեմ զարմանար, քանի որ փոխանակ հինգ հազարի, վճարեր էին միայն հազար: Եւ կամ ոչ իսկ այդքան :

Ի՛նչ Տարօն – Տուրուբերան, երբ ջոջ Պօղոսներ կամ Պետրոսներ կան, լիագումար վճարումներով …

Լուր ունի՞ք՝ Բարձր Հայքէն, Սեւ Ծովու ափերէն,— Տրապզոն, Սամսոն, Կիրասոն, Օրտու:

Կիլիկեան շրջանէն — միշտ Փարիզի մասին խօսելով — Հաճընցի – Մարաշցիները փոխն ի փոխը կէս – բերան հոգեհանգիստ մը կը ծանուցանեն եւ ուրիշ ոչինչ :

Ուրֆան քանի մը անգամ կատարեց իր պարտքը, պատշաճօրէն :

Իսկ այս տարի բաւական սեպեց հոգեհանգիստ մը, ընտանեկան հաւաքոյթով մը :

Ուրիշ բազմաթիւ շրջաններ մոռացութեան տուած են ամէն բան :

Ի՞նչ մեղք պահեմ,— երբ աչքի առջեւ կը բերեմ այս տժգոյն պատկերը, հարց մը կը ցցուի, փուշի մը պէս .

— Միայն մեռելնե՞րն են որ հոգեհանգստի պէտք ունին: Հապա ինչո՞վ պիտի հանգստանայ ողջերու հոգին, երբ կը ձգեն որ անոնց յիշատակն անգամ թառամի :

Եթէ այս ու այն շրջանին ժառանգորդները ի վիճակի չեն ամէն տարի տօնակատարութիւն մը սարքելու, դժուա՞ր է ընտանեկան – հայրենակցական հաւաքոյթներ կազմակերպել համեստ լսարանի մը մէջ :

Որո՞ւ հրամանին կամ արտօնութեան կը սպասեն, քով – քովի գալու եւ գոնէ մեռելներուն յիշատակը արծարծելու համար :

Իրենց իսկ հոգին ողջ պահելու համար …

ՎԱՀԷ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, Պ. Ժիւլ Մոք, Ուաշինկթըն գնաց: Այսօր հոն կը սպասուի նաեւ ելմտական նախարարը: Երկուքը միասին պիտի խորհրդակցին Ամերիկացիներուն հետ, դրամական եւ զինուորական խնդիրներու մասին :

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Ֆրանսա պատրաստ է.— Ա) 900.000ի բարձրացնել իր զինուորներուն թիւը, որ 800.000 է այժմ: Բ) Ստանձնել հինգ միլիառ 710 միլիոն տոլարի (2000 միլիառ ֆրանք) ծրագիր մը, զէնք եւ ռազմանիւթ պատրաստելու համար :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նահանգնե – րը, որոնք 4 միլիառ 500 միլիոն տոլար քուէարկած են Եւրոպայի օգնելու համար (1600 միլիառ ֆրանք), տրամադիր են նախապատուութիւն տալ Ֆրանսայի, ամէնէն մեծ բաժինը յատկացնելով անոր: Տակաւին ճշդուած չէ գումարը:

Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը մասնաւորապէս պիտի զբաղի Գերմանիոյ վերազինման հարցով, զօր. Մարշըլի եւ Պ. Էչիսընի հետ :

Հոկտեմբեր 24ին ժողով պիտի գումարեն զինակիցներու ընդհ. սպայակոյտին պետերը, Նիւ Եորքի մէջ, իսկ 28ին որոշումներ պիտի տայ Ատլանտեանի պաշտպանութեան խորհուրդը :

Արդէն համաձայնութիւն գոյացած է գերագոյն հրամանատարութեան մասին (հաւանաբար զօր. Այզընհաուըր): Մեծ դժուարութիւններ չեն նախատեսուիր կարգ մը երկիրներու (Գերմանիա, Թուրքիա եւ Յունաստան) պաշտպանութեան մասին, եթէ յարձակում կատարուի: Ամէնէն վիճելին գերմանական զօրաբաժիններու կազմակերպու –

3000 զինուոր կորսուած Հնդկաչինի մէջ

ՈՐՈՇՈՒԵՑԱՒ ՀՈՆ ՂՐԿԵԼ ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ԵՒ ՆԱԽԱՐԱՐ ՄԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Հնդկաչինի ֆրանսական ուժերուն մէկ մասը, Վիէթ – Մինի կարմիրներու մէկ ծուղակին մէջ իյնալով ծանր պարտութիւն մը կրած է: Հազիւ քանի մը հարիւր հոգի կրցած են ազատիլ: Աւելի քան 3000 ֆրանսացի զինուորներ սպաննուած, վիրաւորուած կամ գերի բռնուած են: Այսպէսով հիւսիսային Թոնքինի ֆրանսական պահակազօրքը, վերջին մէկ ամսուան ընթացքին կորսնցուցած կ՚ըլլայ իր ուժերուն երկու երրորդը: Կարմիրներու ձայնասփիւռը հաղորդած ըլլալով թէ կարգ մը վիրաւորներ պիտի վերադարձուին Ֆրանսացիներուն, կարճ զինադադար մը պիտի կնքուի եւ երկու կողմերէն առողջապահական խումբեր հանդիպում մը պիտի ունենան կամուրջի մը վրայ, վիրաւորները փոխանակելու համար :

Հնդկաչինի սահմանագլխուն վրայ Ֆրանսացիներուն կրած այս պարտութենէն վերջ, կառավարութիւնը որոշեց անմիջապէս Հնդկաչին ղրկել Մարոքի զինուորական հրամանատարը, զօր. Ժուան, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու համար: Զօրավարը պիտի մեկնի կիրակի օր, օդանաւով: Իրեն պիտի ընկերանայ դաշնակից անդամներէն Պ. Լաթուրնօ, գաղթավայրերու յարաբերութեանց նախարարը :

Սահմանային ուժերու այս բնաջնջումը վտանգաւոր կացութեան մը կը մատնէ Ֆրանսացիները, որովհետեւ եթէ կարմիրները յաջողին հարուածել լրջօրէն տկարացած Լանկսոնի հարաւային ամրութիւնը, Թոնքինի եւ Հանոյի բրինձ արտադրող կենսական շրջանը պիտի իյնայ անոնց ձեռքը :

Վարչապետարանի պաշտօնատարներէն Պ. Պուրժ Մանուրի յայտարարեց, թէ Ֆրանսա, այսօր, աւելի քան երբեք պէտք ունի ամերիկ. զէնքերու: Քանի մը ամիս առաջ, Ամերիկա կը թուէր աւելի հետաքրքրուած ըլլալ Եւրոպայով, քան թէ Ասիոյ գործերով, բայց այժմ երեւան կուգայ, որ իրերը կը տեսնէ տարբեր լոյսի տակ :

Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաւաստեն թէ ոչ մէկ սահման մնացած է Հնդկաչինի եւ Չինաստանի համայնավարներուն միջեւ : Այս պարագան կը հաստատեն Հնդկաչինի վերջին անցքերը: Ֆրանսա քանիցս մեղադրած է կարմիր Չինաստանը թէ կ՚օգնէ Հնդկաչինի ըմբոստներուն: Ուղղակի ապացոյցը չկայ տակաւին, բայց երբ ձեռք ձգուի, այն ատեն Ֆրանսա հաւանաբար պիտի բողոքէ ՄԱԿին: Ապստամբները յաջողութիւն կը գտնեն ոչ թէ այն պատճառով, որ իրենց ուժը աւելցած է, այլ որովհետեւ նոր զէնքեր ստացած են: Մինչ ֆրանսական ուժերը չեն կրցած պէտք եղած հրետանին գործածել :

Ամերիկացի զօրավար Պրինք հասած է Սայկոնի օդակայանը, իբրեւ հրամանատարը Հնդկաչինի մերիկեան զինուորական խորհրդատու մարմնին, որ արդէն սկսած է գործել :

Քորէայի պատերազմը

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ ՄԵՐԺԵՑԻՆ ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ ԸԼԼԱԼ

Ինչպէս գրած էինք, Հարաւ. Քորէայի ուժերը գրաւեցին Վոնզանկ նաւահանգիստ – քաղաքը, որ 150.000նոց բնակչութիւն մը ունի: Թշնամիին պաշտպանութիւնը յանկարծակի տկարացած ըլլալով, կարմիրները լքեցին քաղաքը առանց որեւէ վնաս հասցնելու: Զուգահեռականը ճեղքելէն առաջին հարաւային Քորէացիներու ապահոված մեծագոյն յաջողութիւնն էր Վոնզանի գրաւումը:

Մայրաքաղաք Փիոնկեանկի ուղղութեամբ յառաջացող ամերիկեան ձիաւոր ուժերը չկրցան շարունակել իրենց յառաջխաղացումը, սահմա –

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

թեան խնդիրն է: Կը հաստատուի թէ զօր. Մարշըլ հակցուցեր է որ եթէ Ֆրանսա շարունակէ ընդդիմանալ, կարելի պիտի չըլլայ պաշտպանութեան գիծը հաստատել Էլպայի վրայ եւ պիտի ստիպուին Հռենոսի վրայ դիրք բռնել :

Վերջին լուրերու համաձայն, Ամերիկացիները կը յուսան թէ կարելի պիտի ըլլայ ձեւ մը գտնել, գոհացնելով բոլոր կողմերը: Եթէ սկըզբունքով համաձայնութիւն գոյանայ, 5 դաշնակից զինուորի դէմաց պիտի ընդունուի միայն մէկ գերման զինուոր :

✕ Պելժիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը զեկուցում տալով Խ. Միութեան զինուորական ուժերու մասին, ըսաւ թէ անոնք ունին 170 զօրաբաժին, 4.100.000 գործօն զինուոր, 12 միլիոն պահեստի: Պատերազմի պարագային կրնան հանել 170 զօրաբաժին, մէկ ամիսէն, 145 զօրաբաժին եւս՝ 60 օրէն, 180 ալ՝ մէկ տարիէն : Զինուորութեան շրջանն է երկու տարի ցամաքային բանակին, 4 տարի նաւատորմին, 5 տարի օդատորմիղին մէջ :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Մենք, Հայերս, որոնք վերապահութիւն ունեցած ենք միշտ, եւ իրաւունքով, նախկին Աւստրիոյ մասին: Նախ, սա նկատումով որ ան գերմանական էր, եւ դիւրաւ կը շփոթուէր փրուսիականութեան հետ, աւելի՛ մեզի համար: Երկրորդ, որովհետեւ կայսրութիւն մը եղած է, (Աւստրիա – Հունգարիա) եւ մեզի կը յիշեցնէր ուրիշ մը՝ տխրահռչակ Թուրքիոյ մէջ:

Հարկ է հիմնովին պարզել երկու կէտերը:

Աւստրիացիները, թէեւ գերմանախօս, — Վիէննայի արքունիքը հաւաքել տուած է Նիպելունկընի երգը — ազգակից են ու բնաւորութիւնով մօտ Պավերիացիներուն: Անոնք հակառակ են Փրուսիացիներուն, որոնց հետ վէճեր ու պատերազմներ ալ ունեցած են, վերջինը՝ 1939ին: Նոյնիսկ հայութեան արմատական բնաջնջումը, որուն տակաւին սովոր ենք Ապրիլեան Եղեռն բան մը հըսող անունը տալ, անոնց մեղքը չէ:

Այդ մասին ահա փոքր միջադէպ մը: 1933ին, սուտէթեան, այն է նախկին աւստրիական, թերթ մը «Ջարդերը ազգերու կեանքին մէջ» յօդուածաշարքը կը հրատարակէր: Խօսակցութենէն երեւան եկաւ որ խմբագիրը հայկական ջարդերուն հըմուտ է: — Ուրեմն դուք ամէն ինչի տեղեակ էք, եւ ուզելով մեզ ջարդե՞լ տուիք, պոռացի անոր երեսին:

— Այո, խեղճ տղայ, գիտեմ դեռ աւելին քան դուք: Սակայն մենք չէինք որ ընել տուինք, Փրուսիացիներն էին: Եթէ մենք հոն ըլլայինք, այդ բաները չէին պատահեր, պատասխանեց:

Ինչ կը վերաբերի կայսրութեան, ով որ, գալով Արեւելքէն, մտնէ անոր նախկին սահմաններէն ներս, խկոյն ինքզինքը տարբեր աշխարհ մը կը գտնէ: Եւ արտերը, եւ դաշտերը, եւ խճուղիները, եւ արուեստական անտառները, եւ շէնքերը, եւ մինչեւ ծունկերը սպիտակ կիրէ շապիկ հագած պտղատու ծառերը, (եթէ աշուն է եղանակը), եւ հեռագրի ձողերը, եւ երկաթուղիի խնամուած գիծերը եւ անոնց անցքերը տեղ տեղ գոցող ձողերը — առաջին ակնարկով, ամէն, ամէն ինչ, կը ցուցնէ, թէ տարբեր, բարձր քաղաքակրթութեան տէր երկիր մը կը մտնենք: Իսկ երբ հոն տեղ մը իջնենք, արդէն այս բոլոր տպաւորութիւնները կը զօրանան ու կը վաւերացուին: Եւրոպայի առաջադէմ պետութիւններէն մէկը Զուիցերիան է: Աւստրիա հաւասար է անոր: Ամէն մարզի մէջ:

Շէօնպրունի արքունիքը բռնակալ մխող մը չէ եղած, ինչպէս Ստամպոլի նեխած ու գարշահոտ սուլթանութիւնը, այլ շինարար: Կայսրութեան մէջ չկայ յետին գաւառական քաղաք որ չունենայ իր թատրոնը, եկեղեցիները, դպրոցները, (հիմա այլեւ սինէմաները), բաղնիքները, դարաստանները (parc), լիճերը, հիւանդանոցները, ապաքինարանները (sanatorium) եւն.: Նախնական ուսումը շատոնց պարտաւորիչ է: Դատարանները օրինակելի, օրէնքները մարդկային: Արդարութեան գինը ամէն տեղ նոյնը, ըլլայ Վիէննան թէ Կարպաթեան լեռները: Շինուած է երկիրը հայրական հոգածութեամբ, առանց ցեղային խտրութեան: Ծխնելոյզներու անտառ է ան ծայրէ ծայր, որոնք անդադար կը ծխային արտադրելով ու շինելով: Հսկայական ներածում արտածում, դրամը ոսկի: Պետական լեզուն եղած է գերմաներէն, բայց միւս լեզուները չեն կաշկանդած: Ամէն երկիր ունեցած է իր ներքին ինքնավարութիւնը Փրակային տուած է համալսարան, դեռ 1300ի առեններ: Կրթած, դաստիարակած, մարդ ըրած է Սլաւները:

Ինչքան տարբեր են Պոհեմիոյ Սլաւները եւ իրենց երկիրը, ու Սերպիոյ Սլաւները եւ իրենց երկիրը, ինչպէս յետամնաց Ալպանիան: Որովհետեւ մէկը Աւստրիոյ մասն էր, միւսները Թրքական նահանգ: Կը զարմանայի, տեսնելով որ ամէնէն յետին գիւղը ունի նոյն կերպով եփելու արդիական ակութը, մաճակալը, վարագոյրները, կարասին, պատուհանի թաղարները, ինչպէս որեւէ քաղաք: Կը զարմանայի տեսնելով բոլոր հանքերուն եւ հանքային բուժիչ ջուրերուն շահագործումը, որոնք ծնունդ տուած են Մարիէնպատի եւ Քարլսպատի:

Ուրեմն այս կայսրութիւնը ինք իր մէջ փոքրիկ միացեալ Եւրոպա մը եղած է, այն որ տակաւին կը շարունակէ մնալ Զուիցերիան, եւ զոր կը ձըգտին կերտել արեւմուտքի դիւանագէտները: Այս կայսրութիւնը երկու անգամ փրկած է Եւրոպան Թրքական եաթաղանէն: Անոր անհետացումը պատմութեան բեմէն, ճամբան բաց ձգեց Արեւելքի ծանօթ բարբարոսութեան առջեւ, որ ահա կոնծեր է Դանուբ, եւ աւելի անդին, մինչեւ էլպա եւ կը սպառնայ քանդել մարդկային տարրական ազատութիւնը, աշխարհը վերածելով ընդարձակ բանտի մը, ճիշդ ինչպէս են ներկայիս ռուսական կայսրութիւնը եւ արբանեակ խեղճ, բռնաբարուած երկիրները, Հայաստանէն – Հունգարիա: Սարսափի, բռնակալութեան վարչաձեւ մը, որուն նմանը տեսնուած չէ տակաւին:

Եւ այս ոչնչականութիւնը (Նիհիլիզմ) իր վատթար եւ չարաղէտ գործը կը կատարէ ընկերվարութեան եւ մարդկային հաւասարութեան անմեղ ցուցանիշին տակ:

Աւստրիա, նախապէս 45 միլիոննոց կայսրութիւն, հիմա 6—7 միլիոն է միայն, ռուսական, ամերիկեան, Ֆրանսական եւ անգլիական գրաւման տակ: Նոյնը՝ մայրաքաղաքը, Վիէննան, Պերլինի պէս:

Տակաւին երեք ամիս առաջ նստած էի հսկայ յաղթական կամարին՝ Gloriettei գագաթը, Վիէննա, (բրիտանական շրջան), որուն ծայրի խոշոր սուրին վրայ գրուած էր ռուսերէն «Վօյնա», կարմիր գինուորի մը անունը հաւանաբար: Կը նայէի վար, Շէօնպրունի պալատին ու դարաստանին, (Վիէննայի Վէրսայլը), ու կը մտածէի աշխարհի բաներուն մասին: Հիմա հոն անգործութիւն է, անօթութիւն: Ժողովուրդը գրաւատուներուն առջեւ պոչ կապելով կարգի կը սպասէ Հոգեգալստեան տօներու վաղորդայնին: Եւ բերածնին հագուստ կապուստ էր, ստացուած գումարները ողորմելի: Նախկին փարթամ, ներկայիս անխնամ վիլլաներուն տէրերը աղքատ թշուառներ են: Նոր հարուստները կը գնեն զանոնք:

Քաոսն է իջեր Միջին Եւրոպայի վրայ, բարօրութեան ու կարգ կանոնին տեղ: Կայսրութենէն բաժնուած երկիրները ինկած են բոլշեւիկներու կրունկին տակ ու կ՚ողբան ու կ՚երազեն ու կը ցանկան նորէն հին Աւստրիան:

Ողբերգութիւն մըն է ան, վէրք մը: Ողբերգութիւնը Միջին Եւրոպայի, ուրեմն Եւրոպայի:

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

Հայ աղջկանց առաջին դպրոցը

Ազգային մատենագրութեան աւանդած հայ հնագոյն շրջաններու պատմութեան մէջ, մինչ հայ մանչը պետական օժանդակութեամբ բացուած հասարակաց դպրոցներու մէջ կը ստանար իր ուսումն ու դաստիարակութիւնը՝ (Հ. Վարդան Հացունի, Դաստիարակութիւնն հին Հայոց քով, Վենետիկ, 1923, էջ 85—99), հայ աղջիկը զրկուած էր այդ առաւելութենէն: Խտիր մը, որ կը տիրէր հին Յոյներու մէջ ալ: Աթէնք զուրկ էր աղջկանց վարժարաններէ: Յոյն մայրն էր իր աղջիկներու դաստիարակը (Daremberg et Saglio, Diction, des antiq. grecques et romaines II. Փարիզ 1877, էջ 477):

Հասարակ ընտանիքներու հայ աղջիկը իր մօրմէն պիտի ստանար հարկ եղած զարգացումը: Իսկ ազնուական տուներու մէջ մօր կ՚օժանդակէին յատուկ դաստիարակներ (Ղազար Փարպեցի, Պատմ. Հայոց, Վենետիկ, 1873, էջ 174), որոնք հաւանօրէն կիներ էին՝ նկատի առնելով աղջիկներու արական սեռէ անջատ կենցաղը (Փարպեցի, անդ՝ էջ 162.— Հմմտ. Հացունի, Հայուհին պատմութեան առջեւ, Վենետիկ, 1936, էջ 10—11 եւ 16), ինչպէս անջատ էր ժամանակակից յոյն օրիորդին կեանքն ալ (Յովհ. Ոսկեբերան, Մեկնութիւն Թղթոց Պաւղոսի Ա. Վենետ. 1862, էջ 814):

Երկար դարեր տեւած է այս դրութիւնը: Ու հայ աղջիկը իր զարգացումը ստացած է ծնողական տան շրջապատին մէջ, գլխաւորաբար ընթերցումով ու ինքնազարգացումով (հմմտ. Հացունի, «Հայուհին»՝ էջ 12): Զուր է, հետեւաբար, խօսիլ հնութեան մէջ «Հայ աղջկանց դպրոցներու» մասին: Շատ ուշ ժամանակներու մէջ միայն թոյլ տրուած է հայ աղջկան հասարակաց դպրոցներու մէջ մուտք ունենալ: Ատիկա եղած կ՚երեւայ նախ վարպետ տուտուներու երկսեռ «դպրոցներու» մէջ: Թէ ե՞րբ սկիզբ եղած է ատոր՝ անկարելի է ճշդել: ԺԸ. դարու վերջին քառորդէն սկսած կը յիշուին քանի մը մանկատուներ, 1773ին, 1774ին, 1782 — 87ին, ԺԹ. դարու սկիզբը, եւայլն (հմմտ. Բիւզանդիոն, Կ. Պ. 1903 Թ. 2160.— Ծաղիկ, Կ. Պ. 1903 Թ. 4), որոնց մասին մանրամասնութիւն կը պակսի:

Ըստ Հ. Մ. Պոտուրեանի (Հայ Հանրագիտակ, Պուքրէշ 1938 — 40, էջ 921) պոլսահայ առաջին աղջկանց մանկատունը բացած է Բրաբիոն – Նոտար (1750 – 1835), որուն վրայ խօսելով կը գրէ ան.— «Պոլսահայ առաջին մանկավարժուհի, ըսէ՛ Պալաթցի ... Սա Պալաթու թաղին մէջ, Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյն մօտերը բացած է Կ. Պոլսոյ առաջին աղջկանց մանկատունը՝ Ս. Խաչ անունով, ուր իրեն աշակերտած են ժամանակակից երեւելիներէն շատեր»:

Պալաթի Ս. Խաչ մանկատունը գոյութիւն ունէր արդէն 1774ին, ինչպէս կը տեսնուի Յիշատակարանէ մը (տես Հայ Հանրագիտակ, անդ), ուր Բրաբիոն – Նօտար ձեռագիր կ՚օրինակէ մանկատան մէջ, սակայն դժուար է հաստատել թէ մանկատունը Բրաբիոն – Նօտար բացած եւ աղջկանց յատկացուած ըլլայ: Աւելի հաւանական է որ մանկատունըանոր եղբայրը բացած ըլլայ կամ մանչերու եւ կամ երկսեռ տղոց համար: Բրաբիոնի եղբայրն է Մատթէոս–Դպիր (1740 - 1825), ծանօթ՝ իբրեւ տպագրիչ, շարականագէտ, մանկավարժ, եւն. (տես իր մասին Աբբ. Յ. Այվազեան, «Շար Հայ կենսագրութեանց», Կ. Պ. 1893, էջ 74—112): Արդ, իր կենսագիրը կը գրէ.

— «Պատուելի – Դպիրը՝ բնակութիւն հաստատած էր Պալատու եկեղեցւոյ կալուածներէն տան մը մէջ, ուր միանգամայն դասարան բանալով շաքաթը քսանական փարայի թոշակաւ աշակերտ կ՚ընդունէր, եւ այսու կ՚ապրէր եւ կ՚ապրեցնէր իւրայ ինքն» (Այվազեան, անդ՝ էջ 74):

Մատթէոս – Դպիր իր մէկ տպագրած գրքին մէջ կը խնդրէ.— «Յիշեցէք զտպագրիչ սորին զՄատթէոս նուաստ մանկավարժ ընդ քեռն իմոյ Բրաբիոն Նօտարի» (անդ՝ էջ94եւ ծանօթ. 1): Կը թուի թէ Մատթէոսի մանկատան մէջ իր քոյրն ալ մանկավարժութիւն կ՚ընէր: Այսպէս կ՚ընդունին նաեւ Հրանտ Ասատուր (Ընդ. Օրացոյց Ազգ. Հիւ. 1901, էջ 159—60) եւ Արշակ Ալպօյաճեան (Բիւզանդիոն, անդ):

Ե՞րբ հիմնուած է, ուրեմն, առաջին հայ աղջկանց դպրոցը: — Առանց վճռական ըլլալու՝ կը կարծենք թէ այդ պատիւը կ՚իյնայ Պէզճեան Յարութիւն ամիրայի (1834), որ աղջկանց դաստիարակութեան վրայ դարձնելով իր ուշադրութիւնը՝ 1820ին Պոլսոյ Գում Գափու թաղին մէջ կը հիմնէ աղջկանց արհեստանոց մը «գլխաւորաբար սիւզէնիի եւ տիվալի համար. այս արհեստանոցին մէջ կը շինուէին եկեղեցական զգեստներ» (Ընդ. Օրացոյց, անդ՝ էջ 185—6.— Հմմտ. Բիւզանդիոն, անդ): Անդրադոյն տեղեկութիւն կը պակսի: Հաւանական է որ այդ արհեստանոցին մէջ հայերէն լեզուի ուսում ալ կ՚աւանդուէր:

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Երկու խօսք Ժընեւի նամակագրին

Զարմանքով կարդացի, Պ. Մուշեղեան, ձեր նամակը — «Ազգապահպանում»:

Թէեւ դուք Ժընեւ կը բնակիք, բայց ես ձեզմէ աւելի լաւ կը ճանչնամ այդ քաղաքին հոգեբանութիւնը:

Անկեղծօրէն ըսելով չեմ մեղադրեր ձեզ, նկատի առնելով թէ սակարանական հաշիւներով զբաղած վիճակի մը մէջ գրած ըլլալու էք այդ նամակը: Սակայն տրամաբանօրէն կրնայիք քիչ մը աւելի պայծառատես ըլլալ եւ փոխանակ տարուելու այդտեղի նիւթապաշտ գաղափարներէն ու ազգապահպանումին իբրեւ արմատական դարման «դրամ»ը առաջարկելու, համեստօրէն բաղդատութիւն մը կատարել երկու ծայրայեղութեանց միջեւ:

Դուք կը կարծէք թէ Ժընեւէն դուրս ուրիշ աշխարհ չկայ: Արթնցէք, պարոն եւ գոնէ լաւ կարդացէք «Յառաջ»ի չորրորդ էջը ուր ազգային ներշնչումի կայծերը կը շողան ամէն օր:

Դուք թերեւս հանդիպած էք քանի մը մոլորուած հայ երիտասարդներու, որոնք գետնաքարշ զգացումներով շահախնդրութիւն կը փնտռեն հայ ժողովուրդին տառապանքին մէջ: Հայ ժողովուրդը պէտք չունի վարձկան զաւակներու: Եթէ Ժընեւի Հայերը իրենց ոսկիներէն շլացած՝ չեն հաճած նոյնիսկ մէկ հայ ուսանող երիտասարդի մը ծախքերը հոգալ կամ պատառ մը չոր հաց ճարել, բայց մենք հոս ափ մը Հայերս հողեր, քարեր ճանկռտելով, լեռներ մագլցելով կորսուած հայ բեկորներ կը փնտռենք, դժբախտ քոյրեր եւ եղբայրներ կը պահենք օտար ապաքինարաններու մէջ: Մենք այս լեռներուն մէջ առանց վճարումի այլասերածներն անգամ ծանր խղճահարութեան ենթարկելով ծունկի կը բերենք մեր ազգային սրբութիւններուն առջեւ:

Ուրեմն ազնիւ Պարոն, կը տեսնէ՞ք երկու ծայրայեղութեանց տարբերութիւնը: Իրերօգնութեան այդ սրբազան պարտականութիւնը, որ դարերէ ի վեր բացառիկ շնորհ մը եղած է Հայերուս համար՝ Ժընեւէն դուրս ամէն տեղ ջերմօրէն ու հարազատօրէն կը գործադրուի առաւել կամ նուազ չափով, նոյնիսկ կորսուած անկիւններու մէջ ուր երկու Հայեր իրարու կը հանդիպին: Եթէ մենք հետեւինք ձեր խրատներուն՝ շուտով կը գլորինք ազգ. իրական աղէտի մը մէջ: Կ՚երեւի թէ Ժընեւը սառնարան մըն է, իսկ այստեղ ազգ. ներշնչումի վառարան մը, որուն ջերմութենէն Ժընեւի ոսկիներն անգամ կը հալին:

Զարաչար կը սխալիք երբ բարոյական ուժը

ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՂԱՆԴ ՄԸ

Պաղտատի « Գոյամարտ»ը չահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Իրաքահայ երիտասարդ ուսանող՝ Եղիշէ Աւետիսեանի մասին, չրջանաւարտ Պաղտատի Ամերիկեան երկրորդական վարժարանէն եւ տնօրէն Տօքթ. Սթաուտի նախկըթարանին: Հայ երիտասարդը սկսած է անգլերէն գրել կանուխէն, Ամերիկեան Youth պարբերականին մէջ: 1948ին մեկնած է Լօս Անճէլըս հետեւելու նուաթային գիտութիւններու ճիւղին: Հոն իր գրական հետաքրքրութիւնը վերածեց ստեղծագործութեան: 1949ին իր քերթուածը«Memories that Bless» արժանացաւ Ա. մրցանակի Մ. Նահանգներուն 26 հազար համալսարանական ուսանողներու ներկայացուցած գրութիւններուն մէջ: Մասնակցած է Միջազգային խաղաղութեան ժողովին Winter Parkի մէջ, ուր ընտրուած է նախագահ նոյն համաժողովին: Հոն է որ Աւետիսեան կարդացած է իր «Arabian Fantasy»ն ստեղծելով չահագրգռութիւն թէ իր անձին եւ թէ քերթուածին չուրջ: 1949 Նոյեմբերին տասը հազար ներկայացուած բանաստեղծութիւններուն մէջդարձեալ իրբանաստեղծութիւնը, Licence of Hell (Արտօնագիր Դըժոխքի) կը չահի մրցանակը եւ կը հրատարակուի «Ամերիկեան արդի քերթուածներու» ժողովածուին մէջ: Այս քերթուածով Աւետիսեան կուտայ գերարդիականօրէն, սայթաքող եւ դողահարներկայ մարդը, որ սարսափահար աչքերով կը դիտէ ի. դարու քաղաքակրթութիւնը եւ ինքզինքը կամաւոր ինքնալքումով կը յանձնէ այդ քաղաքակըթութենէն բխող հաճոյքներու հոսանքին:

Անոր առաջին վէպը լոյս տեսաւ «Holiday for Tears» ուր համաձայն ամերիկեան մամուլին, Աւետիսեան կրցած է յստակօրէն արտաբերել Արեւելքի գզայապաշտ եւ երազատես ոգին հարազատ գունաւորումներով:

կը չփոթէք նիւթականին հետ: Անհատի մը ազգ. նկարագրին ու բարոյականին բարձրութիւնն ու չափանիշը ոեւէ առնչութիւն չունին նիւթականին հետ: Եթէ հոգեկան արժէքը բնածին է, ենթական երջանկութեան կամ ծայրայեղ թշուառութեան մէջ, մանաւանդ հասուն գիտակցութեամբ, երբեք չի փոխեր իր ազգ. դիմագիծը: Մենք ազգային պետութիւն չունինք, պարոն, հետեւաբար եթէ մայրենի լեզուն ալ մոռնանք, այն ատեն կը մեռնինք պայքարներու յորձանքին մէջ: Օտար լեզու խօսելու մասին ձեր յայտնած կարծիքները կրնան ճշմարտութիւններ ըլլալ, երբ իր զաւակներուն իրաւունքները յարգող ինքնիշխան պետութիւն մը ունենանք, որ իբրեւ լուսարձակ կեդրոն կարենայ ինքնաբերաբար վառ պահել ազգ. ոգին: Բնականաբար այն ատեն այսքան չենք տառապիր, մեր ինքնուրոյն գոյութիւնը պահպանելու համար:

Ուրեմն ազգ. ոգին վառ պահելու ինքնապաշտպանութեան առաջին զէնքը ոչ թէ դրամը, այլ մայրենի լեզուն է եւ բարոյական ուժը:

Ձեր կարծածին չափ յուսահատական չէ գաղութներուն վիճակը: Հայ ժողովուրդը քարէն հաց հանելով կրնայ ամէն սպառնացող չարիքի դարմանը գտնել նոր սերունդը փրկելու համար: Ան պէտք չունի ջոջերու ժանգոտած ոսկիներուն:

ԼԵՌՆԱԿԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կիրակի Հոկտեմբեր 8ին, տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Մ.ի ֆութպոլի մրցումը P. L. 5èmeի խումբին դէմ Stade de Parachuteի դաշտին վրայ:

Իթալիի եւ Ժանթիյյի մարզասէր հայրենակիցները, երկու հարիւրէն աւելի, ներկայ էին գնահատելու համար Ա. խումբին խաղարկութիւնը:

Ժամը 3.30ին մեր տղաքը դաշտ մտան ծափերու տարափի մը տակ: Թէեւ հակառակորդները յաղթանդամ տղաքներ էին, բայց մերինները բնաւ չվհատեցան:

Խաղը սկսաւ կատաղի յարձակողականով: Բայց քանի մը վայրկեան վերջ, Հ. Մ. Մ.ը յաջողեցաւ առաջին կէտը նշանակել, մեծ խանդավառութիւն պատճառելով:

Տասը վայրկեան վերջ հակառակորդը նշանակեց կէտ մը (փէնալթիով): Մերինները սկսան յարձակողականի եւ կէտ մը եւս նշանակեցին: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 2—1:

Երկրորդ կիսախաղին մերինները ինքնավստահ դաշտ ելան եւ երկու կէտ նշանակեցին: Խաղը վերջացաւ Հ. Մ. Մ.ի յաղթանակով 4—1:

Այս առթիւ կ՚արժէ յիշել Պարոյրը, Լօշեանը, Սարգիս Մխիթարեանը, մանաւանդ Զարեհը (խումբին սիւնը) որոնց խաղարկութիւնը հիացում պատճառեց բոլորին:

Ըսենք նաեւ որ Հ. Մ. Մ.ը իր յաղթանակները կը պարտի մաս մըն ալ իր ղեկավարներուն ուշիմութեան:

Յ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԺԸՆԵՒԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ժընեւէն թղթակից մը կը գրէ 5 Հոկտեմբեր թուականով.—

Սեպտեմբեր 25էն մինչեւ 4 Հոկտեմբեր քաղաքիս երաժշտանոցին մէջ տեղի ունեցան երաժշտական միջազգային տարեկան մրցումները: Վեցերորդ տարին է, որ Ժընեւի Երաժշտանոցը կը կազմակերպէ այս մրցումները, որոնց կը մասնակցին աշխարհի բոլոր կողմերէն եկող արուեստագէտներ՝ վկայագիր ստանալու համար:

Այս տարուան մրցումներուն համար արձանագրուած էին 383 թեկնածուներ, 189 աղջիկ եւ 194 երիտասարդ: Մասնակցեցան չուրջ 350 հոգի, 33 զանազան երկիրներէ, որոնց չարքին յիշուած էր նաեւ «Հայաստան»ը, անշուշտ անոր համար, որ երկու Եգիպտահայեր կային:

Առաջինն էր Օր. Սոնիա Աբրահամեան, որ Գահիրէի մէջ երգի դասերու հետեւելէ ետք, վերջերս Վիէննա գացած էր կատարելագործուելու համար: Երգի մրցումներուն մասնակցող 51 աղջիկներէն 17հոգի միայն ընդունուեցան, վերջին մրցումը անցընելու համար, որոնց չարքին Օր. Աբրահամեան:

Ջութակի մրցումներուն մասնակցելու համար նոյնպէս Եգիպտոսէն Ժընեւ եկած էր մեր երիտասարդ հայրենակիցը՝ Ժիրայր Գանթարճեան: Մասնակցող 21 հոգիէն միայն 6ը յաջողեցան, որոնց մէջ նաեւ Ժիրայրը:

Վերջին մրցումը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 4ին: Մասնակցողներէն ոեւէ մէկը մրցանակ չըստացաւ: Երկու հոգի միայն չքադրամի արժանացան:

Յաջորդ տարուան մրցումներուն լաւագոյն յաջողութիւն կը մաղթենք մեր երիտասարդ արուեստագէտներուն:

Պ.

ՓԱՐԻԶԻ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Ն. Ս. Օծութիւն Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի այցելութեան հետեւանքով, ստիպուած եղանք Կրօնական Ընկերակցութեան Ընդհ. ժողովը յետաձգել կարճ ժամանակով: Կրօն. Ընկ. Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր ամսոյ 29ին, ժամը 2ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 rue Jean Goujon, Paris (8):

Այս առիթով պարտք կը համարենք Կրօնական Ընկ. անդամներուն լուրջ ուշադրութեան յանձնել հետեւեալ կէտերը.—

1.— Համաձայն Կրօն. Ընկ. ծրագիր կանոնագրի 16րդ յօդուածի տրամադրութեան, ընդհ. ժողովի, հետեւաբար քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ անոնք միայն, որոնք իրենց անդամավճարներն ըրած են, այսինքն վճարած են նոյնպէս 1949ի իրենց տարեվճարները: Կը յանձնարարենք ուրեմն որպէսզի ամէն անդամ իր վճարումներն ընէ ժամանակին:

2.— Վարչական աշխատանքներու դիւրութեան եւ Կրօն. Ընկ. գործերուն կանոնաւորութեան համար, կը յանձնարարենք ջերմապէս բոլոր անդամներուն, որպէսզի Եկեղեցւոյ դիւանատուն դիմեն եւ իրենց քարտերը ստանան:

3.— Արուարձաններու անդամներուն դիւրութիւն տալու համար Եկեղեցւոյ դիւանապետը պիտի այցելէ արուարձանները եւ տեղւոյն վրայ բաժնէ քարտերը: Այս այցելութեան թուականները թերթերով պիտի յայտարարուին, ուրեմն անդամները օգտուելու են այս պարագայէն եւ ստանալու են իրենց քարտերը: (Կճիէ)

ՔԱՆԱՏԱՅԻ վարչապետը յայտարարեց, թէ իր երկիրը զինեալ ուժեր պիտի ղրկէ ծովերէն անդին, Եւրոպային օգնելու համար համայնավար ուժեղ յարձակման մը պարագային:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ տնտեսական տագնապը հետզհետէ կը սաստկանայ: Վերջին լուրերու համաձայն, Թիթօ 25 միլիոն սթերլինի վարկ մը պիտի խնդրէ անգլ. կառավարութենէն: Կարգ մը թերթեր ալ կը հաւաստեն թէ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները զինուորական օգնութիւն ալ պիտի տրամադրեն:

ՀԱՅՐԸ.— Արամ, տգեղ բան է կենդանիները չարչարել: Երբ եղբայրդ աթոռակը կապեց շունին պոչին, ինչո՞ւ չարգիլեցիր:

ԱՐԱՄ.— Չէի կրնար, հայրիկ, ես գրաւած էի:

ՀԱՅՐԸ.— Ինչո՞վ:

ԱՐԱՄ.— Շունը բռնելով ...:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (196)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Երեւան եկաւ մի ամառ, որ լի էր դեղին ոսկիներով: Աննա Խաթունը չէր մոռացել իր փեսայի առամնավարձը: Նոյնիսկ այս խնջոյքի ժամանակ էլ նա չէչտում էր, որ Բէկի ամուսնութիւնը ոչ մի առանձին իրաւունք չէ տալիս աղջկայ ծնողներին. նրանք նոյն կեավուրներն են մնում, իսկ երբ մուսիլման իշխանաւորը արժան է համարում ձեռք մօտեցնել կեավուրների հացին, նրանք պարտաւոր են վճարել պատուաւոր հիւրի ատամների վարձը: Ամանը բաւական մեծ էր, պարունակում էր չատ առատ վճար: Բէկը մի կողմ դրեց այդ տուրքը, իսկ տուրք տուողին արժանացրեց իր բարեհաճ ժպիտին:

Նա սկսեց ուտել: Մելիքի տունը թնդաց խընջոյքի ձայներից. երգ, նուագածութիւն, խօսք ու հանաք խառնուեցին, մի անընդհատ, ուրախ աղմուկ կազմեցին: Տղամարդկանց մօտ երգում էին երկու աշուղներ, իսկ երկու հատ ծաղրածու մրցում էին միմեանց հետ սրախօսութիւններով, զըւարճալի պատմուածքներով:

Միեւնոյն ժամանակ հարեւան սենեակում էլ սկսուեց նուագածութիւնը. փողը ձայնակցում էր քամանչային, թմբուկը երբեմն խլացնող ձայներ էր արձակում: Այդ սենեակը փակուած էր տղամարդկանց կողմից. այնտեղ կանայք ու աղջիկներ էին ուրախանում:

Կերակուրները մատուցւում էին միմեանց ետեւից: Վարանդայի լեռները տեսակ-տեսակ որսեր էին ուղարկել ճոխ սեղանի համար. խորոված փասիանները, կաքաւները, եղնիկների ազդրերը ամբողջ կոյտեր էին կազմում սփռոցների վրայ: Գինին էլ առատ էր եւ Բէկը ազատ չէր մնում նրա ազդեցութիւնից: Օսմանեան զօրքերն այդ ժամանակ անարգել գործ էին ածում խմիչքներ. նոյնիսկ սարսափելի ենիչէրիներն էլ անտես էին անում մարգարէի պատուէրանը:

Աննա-Խաթունը թոյլ չէր տալիս, որ կերուխումը դադար առնէ. ամէն րոպէ ներս էր գալիս, թախանձում էր, որ պակաս տեղ չթողնեն եւ էլի հեռանում էր, որ կարգադրութիւններ անէ: Նա խնդրում էր չմոռանալ, որ սա Գայիանէի հարսանիքն է, չմոռանալ մանաւանդ այն որ Բէկը չնորհ է արել ամէնքին, թոյլ տալով այսքան աղմկալի ուրախութիններ: Հիւրերը ոգեւորւում էին այդ խօսքերից, խմում էին իրանց բարերարի կենացը, օրհնում էին նրա կեանքը, մաղթում էին բախտ եւ երջանկութիւն:

— Դրսում էլ միեւնոյնն է կատարւում, ասաց Աննա Խաթունը, մօտենալով իր փեսային:

Ապա պատմեց թէ ինչ հրաման է ուղարկել Բարեկենդանի թաղաւորը եւ աւելացրեց.

— Ես չսպասեցի քո թոյլտուութեան եւ ինքս յանձն առայ կատարել այն, ինչ որ քեզանից են պահանջում: Այսուհետեւ միթէ՞ կարելի է ջոկել քո կայքը մեր կայքից... Ես այդպէս էլ ասացի ժողովրդին եւ տուի, ինչ որ ուզում էին:

Թուրքը աւելորդ համարեց պատասխանել այդ խօսքերին այդ միջոցի ննա իր հաստ մատներով ջարդում էր մի խորոված փասիան. միջից կէս անելով, նա մի քանի անգամ խորին բաւականութեամբ լպստեց մատները եւ մի մեծ կտոր տալով Աննա Խաթունին, ասաց.

—Տուր աղջկան... Թող ուտի. ասա կէսն էլ ես եմ ուտում: Ասա իմ ձեռքով տուի:

Նա վերցրեց կտորը եւ չտապով դուրս գնաց, որպէսզի ոչ ոքի չնայէ: Իսկ Բէկը կանչեց ծառաներին եւ մի հրաման տուեց: Կարճ միջոցից յետոյ ներս մտան երկու թուրք զինուորներ:

Աշուղները լռեցին եւ սենեակում բարձրացաւ թրքական երգը:

Մռայլ ու ցուրտ լեռները մի կողմը քաշուեցին, հեռաւոր Սիրիայի անապատների ծոցից դուրս եկաւ յոյներով, ջերմութեամբ ողողուած Դամասկոսը: Սուրբ է նրա հողը. այնտեղ են Ալլահի բոլոր հրաշքները: Կանաչների մէջ թաղուած է սքանչան Շամը. արմաւենիները, ձիթենիները, խնձորենիները եւ հազար ու մի հրաշալի ծառեր մութ ու խիտ անտառներ են կազմում, որոնց մէջ ցցուած են մոմի պէս բարակ եւ ձիւնի պէս սպիտակ մինարէները:

Բայց ոչ մի հրաշք նման չէ Դամասկոսի սոխակին: Երբ ծառերն ու ծաղիկները կուլ են լակլսում միմեանց դէմ, որ միմեանց յաղթեն անուշ բուրմունքներով, իջնում է սոխակը եւ բերում է իր ձայները:

ԼԷՕ

նագծէն 5 քիլմ․ անդին։ Կարմիրները լեռնային դիրքեր գրաւած են գլխաւոր խճուղիի կողերուն վրայ եւ ուժեղ դիմադրութիւն մը ցոյց կուտան ։

Կը կարծուի թէ այս դիրքերը 35 — 40 քիլմ․ի խորութիւն մը ունին։ Ամերիկեան ուժերու վերջապահները կը կազմեն բրիտանական եւ աւստրալիական զօրամասերը, որոնք սակայն ռազմաճակատը դեռ չեն անցած։ Չինացիներուն կ'օգնեն նաեւ թնդանօթաձիգ ու հրասայլային զօրամասեր, ինչպէս նաեւ ռմբակոծող օդանաւերու տորմիղներ, որոնք կը հարուածեն կարմիրներու լեռնային դիրքերը խճուղիին չուրջը։

× Խ․ Միութիւնը բողոքագիր մը յանձնեց Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան, յայտնելով թէ ամերիկեան օդանաւերը Խ․ Միութեան եւ Քորէայի սահմանագլուխէն հարիւր քիլմ․ ներս մտնելով, գնդացրային կրակ բացած են Սուխայա Ռէչքա օդանաւային կայանին վրայ եւ նիւթական վնասներ պատճառած են։ Մոսկուա կը պահանջէ խստիւ պատժել յարձակած օդանաւորդները եւ խոստանալ, որ ասկէ վերջ, սահմանային նման բռնաբարումներ չպիտի կատարուին։ Այլապէս, հետեւանքներու ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ձգէ ամերիկեան կառավարութեան վրայ ։

Խորհրդային արտաքին փոխ – նախարար Գ․ Կրոմիքօ, այս բողոքագիրը յանձնած էր ամերիկեան դեսպանատան խորհրդականին , որ սակայն ետ վերադարձուց զայն, յայտնելով թէ հասցէն ճիշդ չէ։ Քորէայի մէջ կը կռուին ՄԱԿի ուժերը, հետեւաբար որեւէ բողոք պէտք է ուղղել այդ կազմակերպութեան եւ կամ անոր ներկայացուցիչ զօր․ Մէք Արթըրին ։

Հիւս․ Քորէայի կառավարութիւնը ձայնասփիւռով հրամայեց իր զինեալ ուժերուն շարունակել կռիւը մինչեւ վերջին զինուորն ու վերջնական յաղթանակ ։ Ուրեմն կը մերժեն զօր․ Մէք Արթըրի վերջնագիրը ։

× Նախագահ Թրումըն այսօր օդանաւով պիտի ճամբորդէ դէպի Խաղաղական, եւ, հաւանաբար Հավայեան կղզիներու արեւմտեան կողմը հանդիպում մը պիտի ունենայ զօր․ Մէք Արթըրի հետ։ Այս տեսակցութեան ընթացքին քննութեան պիտի առնուի՝ Քորէայի պատերազմին վերջին փուլը, ինչպէս եւ այլ հարցեր ։

Նախագահին պիտի ընկերանան ամերիկեան բանակներու ընդհ․ սպայակոյտի պետը զօր․ Պրէտլի եւ ուրիշ չորս նախարարներ։ Պիտի վերադառնայ հոկտեմբեր 18ին, իսկ հոկտ․ 24ին, ամերիկեան արտաքին քաղաքականութեան մասին կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի Քալիֆորնիոյ մէջ։

Զօր․ Մէք Արթըր Ամերիկա չէ վերադարձած տասը տարիներէ ի վեր։ Իսկ նախագահը վերջին անգամ Վըրճին կղզիները այցելած էր 1948ին ։

ՄԱՐՈՔԻ ՍՈՒԼԹԱՆԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն, Մարոքի Սուլթանին Ֆրանսա այցելութիւնը քաղաքական հանգամանք ալ ունի։ Կ'ըսուի թէ Սուլթանը աւելի լայն ազատութիւն պիտի պահանջէ Մարոքի վերաբերեալ գործերու համար ։

Ֆրանսայի կառավարական շրջանակները, սակայն, լուռ են այս մասին եւ չեն ըսեր, թէ փոփոխութիւն մը ծրագրուա՞ծ է Մարոքի հովանաւորութեան համար 1912ին կնքուած դաշնագրին մէջ։ Սուլթանը, մինչեւ այսօր կը ստորագրէ Ֆրանսայի կազմած օրէնքները եւ չի գիտցուիր թէ աւելի լայն ազատութիւններ պիտի տրուի՞ն անոր, վարելու համար Մարոքի ներքին գործերը ։

Փարիզի ձախակողմեան (ոչ – համայնավար) թերթերը դիտել կուտան թէ Մարոքը վտանգաւոր կէտ մը կրնայ դառնալ, եթէ աւելի լայն անկախութիւն մը չստանայ եւ տնտեսական ու ընկերային բարեկարգութիւններ չկատարուին ։

Սուլթանը, դեռ 1947ին ճառ մը խօսելով ըսած էր, թէ իր երկիրը կ'ուզէ տիրանալ իր ամբողջական իրաւունքներուն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՁԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ շրջանը 18 ամսուան բարձրացնել որոշեց նախարարական խորհուրդը , առջի օրուան նիստին մէջ։ Օրինագիծը Ազգ․ ժողովին պիտի ներկայացուի երեքշաբթի օր ։

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ պաշտօնապէս հաղորդեց թէ պիտի ամուսնանայ Օր․ Սարոյա Էսֆանտարիի հետ։ Կը կարծուի թէ հարսնիքը տեղի պիտի ունենայ Շահին ծննդեան տարեդարձին օրը, 26 Հոկտ․։ Հարսնցուին մայրը Գերմանուհի է ։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ 25 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը ստացաւ Ամերիկայէն, ճամբաներու շինութեան եւ հողագործութեան զարկ տալու համար, ինչպէս հաղորդեց վարչապետը։ Մօտերս 20 միլիոն տոլարի վարկ մը եւս կը սպասեն։ Վարչապետը աւելցուց թէ մեծ յաջողութեամբ կը շարունակուին բանակցութիւնները Խ․ Միութեան հետ, 20 միլիոն տոլարի առեւտրական համաձայնութիւն մը կնքելու համար Խ․ Միութեան հետ։ Ամերիկեան փոխառութեանց շնորհիւ, Մ․ Նահանգները կը յուսան վերահաստատել իրենց վարկը որ տկարացած էր վերջերս, իբրեւ հետեւանք յապաղման ։

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք․— Սէն Շամոնէն ընկեր Սարգիս Ընտրիկեանէ հազար ֆր․։

Մարսէյլէն Տիկին վարդուհի Մելքոնեանէ նոյնպէս հազար ֆրանք, «50ամեակը տեսնելու մաղթանքով »։

★

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Գ․ Տէյիրմէնճեան (Պէսէժիր) կը նուիրէ 400 ֆրանք ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ․— Սէնթ Էթիէնէն ընկեր Յովհ․ Գարակէօզեանի ամուսնութեան առթիւ ընդ Օր․ Թագուհի Ստեփանեանի, Հ․ Յ․ Դ․ «Անտոք» ենթակոմիտէն եւ Ֆ․ Կապ․ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած են 10.000 ֆրանք ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տարօն Սալնոյ Ջորի Հայր․ Միութեան 1951ի պատի օրացոյցը, զարդարուած մեր անմահներու նկարներով։ Մաքուր տպագրութիւն։ Կ'արժէ որ ամէն հայ տուն հատ մը ունենայ ։

Փարիզի մէջ դիմել Ս․ Ալիքսանեան, 20 rue du Tage , Paris (13), Տէսին՝ Փստտուրեանին, Սէնթ Էթիէն Այրի տիկին Երանուհի Սողոյեանին, Սէն Շամոն Եփրեմ Միքայէլեանին, կեդրոնատեղի Մարսէյլ Boghossian, 4 Bld. de la Paix։

Գին հարիւր ֆրանք ։

ԵՐԵԿՈՅԹ – ՃԱՇ
Ի պատիւ Գ․ ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

Դաստիարակ եւ ուսուցիչ Անթիլիասի դպրեվանքին , նախաձեռնութեամբ Պէրպէրեան վարժարանի նախկին աշակերտներու, այս շաբաթ իրիկուն «Սասունի» ճաշարանին մէջ, 31 rue d'Alexandrie։ Կը հրաւիրուին Պէրպէրեան վարժարանի նախկին աշակերտները եւ համակիրները ։

ՓԱՐԻԶԻ Կրօն․ Ընկերակցութեան Պանեէօ Քաշանի շրջանի անդամներու քարտերու յանձնումը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ դիւանապետի կողմէ շաբաթ 14 հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ տեղւոյն դպրոցի սրահին մէջ ։

ՇԱՎԻԼԻ եւ շրջանի քարտերու բաժանումը պիտի ըլլայ այս կիրակի օր ժամը 2էն սկսեալ , տեղւոյն եկեղեցւոյն մէջ։

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները որ ստանան ժամ առաջ իրենց քարտերը եւ վճարեն իրենց տարեվճարները ։— (Դիւան վարչութեան)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ․— Արտաւազդ արք․ Սիւրմէեան, Այրի Տիկին Սմբատեան, Այրի Տիկին Պօյաճեան, Տիկին Զապէլ Համբարձումեան, Տէր եւ Տիկին Ադամեան, Պ․ Պօյաճեան, շնորհակալութիւն կը յայտնեն «Յառաջ»ի, Համազգայինի, եկեղեցւոյ, դպրաց դասուն եւ բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով, ծաղկեպսակով, հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՎԱՀԱՆ ԵԱՐՃԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ։

Օր․ ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԹԷՐԶԵԱՆ
Պ․ ԱՆԹՈՒԱՆ ԿՈՏԱՐ
Նշանուած

Լիոն 945 Հոկտ․ 8 Լիւքսէնպուրկ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Անտոք ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին սրահը։ Բացակաները նկատի կ'առնուին ։

ՎԻԷՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ կոմիտէին ընդհ․ ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Ճշդապահ ըլլալ ։

ՓԱՐԻԶ․— Հ․Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կը խօսի՝ ընկեր Ս․ ԹՈՐՈՍԵԱՆ։ Նիւթը՝ «Հ․ Յ․ Դ․ 60ամեակը»։ — Հայերէնի դասընթացք ժամը 8-9։

ՓԱՐԻԶ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Սեւակ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 5.30ին, ընկեր Վահէի բնակարանը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ «Վարուժան» ենթակոմիտէի ընդհ․ ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին , սովորական վայրը ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

Պ․ ԶՕՊԱՆԵԱՆ այս շաբաթ ժամը ճիշդ 5ին կը վերսկսի իր հերթական դասախօսութիւնները , զոր տարիներէ ի վեր կը կատարէ, Հ․ Բ․Ը․ Միութեան հիմնադիր Պօղոս Նուպար փաշայի կարգադրութեամբ, Սիթէ Ինիվէրսիթէյի Հայ Ուս․ Տան մէջ, 57 Պուլվառ Ժուրտան։ Օրուան իր նիւթը պիտի ըլլայ «Հայ թատերագրութիւնը»։ Մուտքը ազատ է։ Յաջորդ դասախօսութիւնը՝ նոյեմբերի ընթացքին ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ․ Յ․ Դ․ ՇՐՋ․ ԿՈՄԻՏԷՆ

ընկերական ընդհ․ ժողովի կը հրաւիրէ ․—

Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն այս շաբաթ 14 Հոկտեմբերին ։

Էֆսի Քեռի խումբը այս կիրակի, ժամը 3ին։

Կարտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն, այս կիրակի ժամը 6ին ։

Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ, յանուն Շրջ․ կոմիտէին, ընկ․ Յ․ ՊԱՊԻԿԵԱՆ ։

Imprimerie DER AGOPIAN , 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր. Տար. 1600. արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 13 Octobre 1950 Ուրբաթ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6279—Նոր շրջանի թիւ 1690
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆՈՒՆ ԿԸ ՀԱՍՆԻՆ, ԲԱՑ Ի...

Հայախօս «ձագ»երը օրն ի բուն դղրդագին ելոյթներ կը հնչեցնեն աշխարհի բոլոր երկիրներու եւ խնդիրներու մասին, բացի հայկականէն։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն անգամ բեմ հանեցին, որպէսզի պահանջէ... Քորէայի պատերազմին դադարումը։ Կամ բողոքէ «անգլօ-սաքսոն իմպերիալիստներու, հրձիգներուն դէմ»։

Բացէ՛ք իրենց գրական պարբերականներն ալ, — եւ պիտի գտնէք բուռ-բուռ բողոքներ, «ցասման խօսքեր», միշտ նոյն ուղղութեամբ։

«Սովետական Գրականութիւն եւ Արվեստ» ամսագրի 1950 Օգոստոսի թիւին մէջ, օրն Գր. Սարգսեան կը պանծացնէ «Խաղաղութեան Պոէտ-ըլին» (Բանաստեղծութիւն)։

Այս առթիւ յիշելով Թուրք բանաստեղծ Նազըմ Հիքմէթի դէմ կատարուած հալածանքները, հպարտութեամբ կը պատմէ թէ հայ բանաստեղծներ ալ ձայն բարձրացուցին, անոր ազատումը պահանջելով։

Կարդանք իրենց չարագրութեամբ.

— «Նազիմ Հիքմէթի ազատութեան միահամուռ պահանջն արտայայտուած է նաեւ սովետահայ պոէզիայում, որտեղ մերկացւում են անգլո-ամերիկեան իմպերիալիզմի պլացդարմ (place d'armes, զինակայան, զօրակայան) դարձած Թիւրքիան եւ նրա ռէակցեոն կառավարութեան վայրագութիւնները»։

Այսպէս, Թուրք բանաստեղծին տաղեր նուիրած են Նայիրի Զարեան, Վահագն Դաւթեան, Արշալոյս Սարոյեան եւ Գ. Էմին։

Այս վերջինը, «Ստամբուլում» խորագրով բանաստեղծութեան մը մէջ, «անողոք ճշմարտացիութեամբ» կը մերկացնէ եղեր «Եանկիների ճիրաններում գալարուող Թիւրքիան, որը Վաշինկտոնից եկած իր տէրերի կամքով գնում է դէպի գահավէժ անկում»։

Եւ դեռ ո՛րքան սրտառուչ արտայայտութիւններ, արձակ թէ ոտանաւոր, ի նպաստ միջազգային բռնութեան, աշխարհակալութեան զոհերուն, որոնք միշտ արեւմտեան ճակատին վրայ կը գտնուին, եւ երբեք՝ արեւելեան։

Այս աշխարհագորդ ժխորին, գոռում-գոչումին եւ բարկաճայթ աղաղակներուն մէջ՝ ոչ իսկ մանկական ճիչ մը՝ յանուն այն ժողովուրդին որ նոյնպէս կը տառապի։

Ոչ իսկ վրդովումի չարժուձեւ մը, կոչ մը, ոտանաւո՛ր մը ի նպաստ կամ ի յիշատակ այդ նոյն ժողովուրդի տաղանդաւոր զաւակներուն, որոնք բանտարկուեցան, աքսորուեցան կամ կոտորուեցան խմբովին։

Ա՛յնքան երջանիկ է մեր ժողովուրդը, իր հայրենիքին մէջ թէ դուրսը, որ ուրիշ հոգ չի մնար իր վարիչներուն եւ գրիչներուն համար, եթէ ոչ օգնութեան հասնիլ աշխարհի բոլոր տառապեալներուն։

«Ճագ»ը ամերիկեան գիւտ է։ Բայց ահա կը տեսնենք որ մուրճ-մանգաղը կը լրացնէն անոր պակասները, զայն փոխաբերաբար գործածելու եւ ժողովուրդներու գիտակցութիւնը թմրեցնելու համար։

Այնպէս որ, իր հաւատարիմ ունկնդիրները կա՛մ խուճապահար կը փախչին, եւ կամ երեսդ կը նային ապշահար, եթէ փորձես հարցնել, օրինակի համար, —

Ինչո՞ւ «ընկեր» Քէմալին յանձնեցին Սուրմալուի գաւառը, որ երբեք Օսմ. կայսրութեան պատկանած չէ։

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ այդ գաւառը նախապէս մէկ ամբողջական մասն էր «Երեւանի խանութեան», որ եւ առնուեցաւ Պարսկաստանէն, 1828ին, Թիւրքմէնչայի դաշնագրով, ինչպէս «Նախիջեւանի խանութիւնը»։ Երկուքը միասին կը կազմէին երբեմնի «հայկական նահանգը», ցարերու օրով։

Եւ սակայն, իմաստո՛ւն եւ հեռատես Մոսկուան իր իսկ ձեռքով տնօրինեց անոնց ճակատագիրը։ Մէկը Անգարայի յանձնեց իբրեւ պարգեւ։ Իսկ Նախիջեւանը, որ կը գտնուի Երեւանի քթին տակ, տարաւ կապեց Բագուի, 4—500 քիլմ. անդին։ Միշտ համախորհուրդ եւ գործակից՝ Թուրքիոյ հետ։

Ա՞յս ալ ոտանաւոր մը չարժեր։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ՁԳԻՇԵԼ ...

Կարդացէք անշուշտ, — Հազարաւոր Թուրքեր խռնուած են պուլկարական սահմանին վրայ, եւ հրամանի կը սպասեն, Թուրքիա մտնելու համար։

Բայց, կառավարութիւնը փակած է սահմանագլուխը, իրենց իսկ ցեղակիցներուն առջեւ։ Եւ նոր բողոքագիրներ կը պատրաստէ Պուլկարիոյ դէմ, որ վճռած է 250.000 Թուրքեր հեռացնել իր երկրէն։

Ուրեմն, հազարաւոր այրեր, կիներ եւ մանուկներ կը մնան երկու սուրի մէջ։ Պուլկարիան չուզեր պահել զանոնք, Թուրքիան ալ ժամանակ չահիլ կ'ուզէ ...

Այս ողբերգութիւնը ձեզի չի՞ յիշեցներ այն միւսը. — Հայաջինջ տեղահանութիւնը, որուն հետ հեռաւոր կապ անգամ չունի ներկայ ողբերգութիւնը։

Երեսունեւհինգ տարի առաջ, ոչ թէ իր երկրին սահմանագլուխն էր միայն փակ, անտէր եւ անպաշտպան ժողովուրդի մը առջեւ, այլեւ փակ էր նոյնիսկ անապատին ճամբան, ժանտարմաներու, աւազակներու եւ արիւնարբու «չէթէ»ներու փոհմակներով։

Ի՞նչ պիտի խորհէին հրէշածին Թալէաթները, Պէհաէտտին Շաքիրները եւ Նազըմները, եթէ իրենց աչքերով տեսնէին իրենց «մուհաճիր»ներուն վիճակը, որ մէկ հազարերորդն անգամ չէ իրենց կատարածին։

Ձեմ գիտեր ո՛ր փիլիսոփան գոչած է. — «Աստուած մատը մարդուս աչքը չի խօթեր պատժելու համար զայն»։

Մեր չսպիացած վէրքերը կ'արիւնին ամէն անգամ, եւ կը կենդանանան մեր աչքին 1915—1918ի Սարսափներուն բոլոր քստմնելի մանրամասնութիւնները, երբ կը տեսնենք ու կը լսենք ուրիշ ժողովուրդներու գլխուն պայթած փոթորիկները, եթէ նոյնիսկ հեռաւոր երկրի մը մէջ պատահած ըլլան։

Հայաջինջ Սարսափներու կազմակերպիչները դարերու պատմութենէ՞ն ալ խրատուած չէին, երբ դէպի բնաջնջում կ'առաջնորդէին անմեղ եւ անճար ժողովուրդ մը, իրենց նախահայրերն ալ գերազանցելով։

Նոյն բարբարոսութեանց զոհերը չէ՞ին Պուլկարներն ալ, — երէկուան բայաները, որոնք այժմ ապարէզ կը կարդան իրենց, առանց սակայն զանգուածային աքսորներ եւ ջարդեր կազմակերպելու։

ՍՕՍԻ

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութեանց Ակադեմիաներու աստեղագիտական միացեալ արշաւախումբը Կիրովականէն Երեւան եկած է։ Արշաւախումբի վարիչները, Պուլկովարի եւ աստղադիտարանի տնօրէն Մելինքով ըսած են թէ Հայաստան իր բարձր լեռներով նպաստաւոր պայմաններ կը ստեղծէ մեր տեսողութեան համար բացառիկ պայմաններ, որոնցմէ զուրկ են ուրիշ աստղադիտարաններ։ «Այստեղ մէկ ամսուան մէջ հարիւրաւոր աստղեր լուսանկարեցինք։ Այս յաջողութիւնը կը բացատրուի անով որ մենք օժտուած էինք բարձր որակեալ գործիքներով, եւ այն օգնութեամբ որ մեզի ցոյց տուաւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան»։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ լոյս ընծայեց Վարագդատ Յարութիւնեանի «Դուին քաղաք» ճարտարապետական գիրքը։ Վերջերս Դուին քաղաքի պեղումներու ընթացքին, մէջտեղ ելած են հնագիտական նիւթեր, որոնք լոյս կը սփռեն հայ ժողովուրդի պատմութեան վրայ։ Հնագիտական նիւթերը, որոնք երեւան ելան 1947ին, կը պատկանին քաղաքի զարգացման զանազան շրջաններուն։ Գիրքը կը պարունակէ նաեւ քաղաքի բազմաթիւ լուսանկարներ։ Վ. Յարութիւնեանի աշխատութիւնը խմբագրած է պրոֆ. Առաքելեան։

ՆՈՐ ԱՐՁԱՆՆԵՐ. — Սուրէն Ստեփանեան վերջացուց Խաչատուր Աբովեանի արձանը, որ կ'արտայայտէ մեծ հայրենասէրի լաւատեսութիւնը՝ դէպի ապագան։ Նոյնպէս «Կիրով» հան-րային պարտէզին մէջ պիտի զետեղուի պատերազմի հերոս Նելսոն Ստեփանեանի արձանը, քանդակուած՝ Արա Սարգիսեանի կողմէ։ Պատուանդանին վրայ պիտի տեսնուին իր կեանքէն դրուագներ եւ իր ստացած շքանշանները։

Կարմիր Չինաստանի երկրորդ ազդարարութիւնը

Համայնավար Չինաստանի կառավարութիւնը, տասն օրուան ընթացքին երկրորդ ազդարարութիւն մըն ալ ուղղեց Մ. Նահանգներուն, պահանջելով որ հեռու մնան հիւսիսային Քորէայի սահմաններէն։ Հոկտ. 1ին էր որ արտաքին նախարարը ուղղեց առաջին ազդարարութիւնը, յայտնելով թէ Չինաստան «անշարժ» պիտի չմնայ, երբ Քորէայի վրայ արշաւանք կատարուի։ Այդ առթիւ, Փէքինի կառավարութիւնը «ապօրինի» հռչակած էր ՄԱԿի որոշումները, որոնց հիման վրայ զօր. Մէք Արթըրին կը թոյլատրուէր անցնիլ 38րդ զուգահեռականը։

Զայնասփիւռի միջոցաւ, չին կառավարութեան մէկ ներկայացուցիչը, ուղղելով երկրորդ ազդարարութիւնը, ըսաւ հետեւեալը. — «Չին ժողովուրդը չի կրնար անշարժ մնալ այսքան լուրջ կացութեան մը առջեւ, որ ստեղծուած է Մ. Նահանգներու եւ անոնք մեղսակիցներուն Քորէայի վրայ կատարած արշաւանքին հետեւանքով։ Մեր վարչապետը ըսած էր, որ չին ժողովուրդը խանդավառօրէն կը սիրէ խաղաղութիւնը, բայց զայն պաշտպանելու համար ալ, անիկա երբեք չէ վախցած եւ երբեք պիտի չվախնայ դիմադրելու յարձակողական պատերազմի մը։ Չին ժողովուրդը հաստատօրէն կ'ուզէ քորէական հարցին խաղաղ լուծումը եւ վճռապէս կը հակառակի Քորէայի պատերազմին ծաւալման Մ. Նահանգներու եւ իրենց մեղսակիցներուն կողմէ»։

× Իրազեկ շրջանակներ բոլորովին անհաւանական կը գտնեն չինական սպառնալիքին գործադրութիւնը։ Պատճառներէն մէկը այն է, որ Քորէայի պատերազմին մասնակցելով, Համայնավար Չինաստանը պիտի զրկուի ՄԱԿին անդամակցելու պատեհութենէն, ինչ որ այսօր աւելի քան կարելի կը թուի։ Ուրիշ պատճառ մըն ալ այն է, թէ չինական ուժերը ի վիճակի չեն պէտք եղածին պէս կռուելու Քորէայի ռազմադաշտերուն վրայ։ Ճիշդ է որ հետեւակազօրքը որոշ արժէք մը կը ներկայացնէ, բայց ՄԱԿի ուժերուն դէմ կռուիլը, քաղաքացիական կռիւ մղելուն չի նմանիր։ Կան մեքենաշարժ զօրամասեր եւ սակայն, անոնք անշարժութեան պիտի մատնուին մեծ մասով, ՄԱԿի օդանաւային ուժերու գերակշռութեան շնորհիւ։ Կայ վերջապէս օտար հողի վրայ կռուելու անպատեհութիւնը, իսկ լեզուի խնդիրը՝ կարմիր Չինացիներու կրելիք բազմաթիւ դժուարութիւններէն մէկն է։

Քորէայի պատերազմը

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ՅԱՌԱՋԽԱՂԱՑ

Փենկեանկի ճամբուն վրայ ամերիկեան հեծելազօրքի առաջին զօրաբաժնին յառաջխաղացումը կը շարունակուի, հակառակ հիւսիսային Քորէացիներու վճռական դիմադրութեան։

Ամերիկացիները, բրիտանական եւ աւստրալիական ուժերու գործակցութեամբ, կը յառաջանան երեք ուղղութեամբ, ջանալով տկարացնել կարմիրներու պաշտպանութիւնը։

Հարաւային Քորէացիներն ալ կը շարունակեն իրենց յառաջխաղացումը, տկար դիմադրութիւն մը միայն գտնելով։ Տակաւին չի գիտցուիր թէ ինչ պիտի ըլլայ հարաւայիններու գործողութեանց յետագայ ընթացքը։ Պիտի շարունակե՞ն բարձրանալ ծովեզերքն ի վեր Վոնզանէն անդին, թէ ծռելով դէպի արեւմուտք պիտի ուղղուին դէպի մայրաքաղաքը։ Ինչ որ ալ ըլլայ, սակայն, Վոնզանի գրաւումը լրջօրէն տկարացուցած է համայնավար պաշտպանողականը եւ հնարաւորութիւն կուտայ հարաւային ուժերու հրամանատարութեան, ծովի եւ օդի ճամբաներով նոր ու կարեւոր ուժեր թափելու այս ճակատամասին վրայ։

× Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, ամերիկեան բանակը ցարդ 24.163 կորուստներ ունեցած է Քորէայի պատերազմին մէջ։ Սպաննուածներու թիւն է 3614։ Այս թիւերը սակայն չեն ներկայացներ կորուստներու ամբողջական պատկերը, որովհետեւ ժամանակ կ'անցնի մինչեւ որ ընտանեկան պարագաները տեղեակ պահուին իրենց կորուստներու մասին։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԱՏ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ առաջարկեցին արեւմտեան դաշնակիցները, ամբողջ Գերմանիոյ համար, համաձայն Փոցտամի դաշինքին, մերժելով Խ. Միութեան սարքած ընտրութիւնները արեւելեան Գերմանիոյ մէջ։ (Այս ընտրութիւնները պիտի կատարուին կիրակի օր)։

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ Ի ՊԱՏԻՒ ՀԻՒՐԵՐՈՒ

ԵՐԷՑ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԸՆԿԵՐՆԵՐ ԵՒ ՀԱՄԱԿԻՐՆԵՐ ԿԸ ՊԱՆԾԱՅՆԵՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ ԵՒ ՀԱՒԱՏՔԸ

Ինչպէս գրեցինք, Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Եգիպտացի» կոմիտէն, կիրակի իրիկուն հացկերոյթ – ընդունելութիւն մը սարքած էր ի պատիւ ընկեր եւ ընկերուհի Վահան Նաւասարդեանի, բժիշկ Երուանդ Խաթանասեանի եւ Յակոբ Խաչմանեանի։

Հացկերոյթին բացումը կատարեց կոմիտէի անդամներէն ընկեր Կ. Յակոբեան, շնորհակալութիւն յայտնելով մասնակցող ընկերներուն եւ համակիրներուն եւ առաջարկեց կատարել սեղանապետի ընտրութիւնը։

Ներկաներու միահամուռ բաղձանքով ընտրուեցաւ ընկեր Գերասիմ Բալայեան։ Ընկերը խօսք առնելով, առաջարկեց առաջին բաժակը խմել ի պատիւ հայ ժողովուրդին, որ հակառակ իր գլխուն պայթած բազմատեսակ փոթորիկներու եւ աղէտներու, կրցաւ տոկալ շնորհիւ իր կամքին, հաւատքին ու առաքինութեանց։

Բաժակները յոտնկայս պարպուելէ վերջ, խմբովին երգուեցաւ նաեւ «Մեր հայրենիք»ը, որմէ վերջ, սեղանապետը, առանձին բաժակներ առաջարկեց ի պատիւ մեր հիւրերուն։

— Աւելի քառասուն տարի առաջ, Ղարաբաղի մէջ, իր նախագահութեամբ գումարուած էր ժողով մը, որուն բանախօսն էր այսօրուան մեր հիւրերէն ընկեր Վահան Նաւասարդեանը։ Այնուհետեւ, մեր ընկերը եղաւ ամէն տեղ, Հայաստան, Կովկաս, Պարսկաստան, Ամերիկա, Եգիպտոս, եւն., պատասխանատու դիրքերու վրայ, հոգեւին ծառայեց հայ ժողովուրդին ու հայրենիքին։

Ապա կանգ առնելով ընկեր Ե. Խաթանասեանի երկարամեայ գործունէութեան վրայ, յիշեց թէ ինչպիսի նուիրումով մը յայտնուեցաւ ան մեր փոթորկայոյզ կեանքին մէջ, կովկասեան կամաւորական շարժման օրերէն մինչեւ Հայաստանի վերիվայրումներն ու Հիւս. Կովկասի անցքերը եւ այնուհետեւ գաղութներու մէջ, ամենուրեք գործելով եռանդուն զոհաբերութեամբ։

Ապա անդրադարձաւ մեր երրորդ հիւրին՝ ընկեր Յակոբ Խաչմանեանին «որ երբեք նման չէ մեր հայրենիքի աղմկոտ ու անդուսպ Որոտան գետին, բայց եւ այնպէս անաղմուկ ու հանդարտ, եղած է մէկը մեր այն մտաւորականներէն, որոնք հաւատարիմ ուխտաւորի մը նման գտնուած են միշտ իրենց պարտականութեան գլուխը, Դաշնակցութեան միջոցով իրենց ժողովուրդին ծառայելու համար»։

Չորրորդ բաժակը պարպուեցաւ կենացը ընկերուհի Հերսիլիա Նաւասարդեանի, որպէս ներկայացուցիչը այն Հայուհիներուն, որոնք իրենց գրաղումներուն ամէնէն սիրելին նկատած են ժողովուրդին ծառայելու պարտականութիւնը։

Չորս բաժակներն ալ յաջորդաբար պարպուելէ վերջ, սեղանապետի օգնականներէն ընկեր Ս. Թորոսեան առաջարկեց չմոռնալ նաեւ գաւակը Թանկագին զոյգին՝ ընկերուհի եւ ընկեր Նաւասարդեաններու, որոնք, յանձին ընկեր Բէգլարի, այնքան արժէքաւոր ժառանգ կը ձգեն հայ ժողովուրդին։

Այս բաժակի պարպումէն վերջ, Օր. Եւա Սարգիսեան արտասանեց ընկեր Բեգլարի գեղեցիկ էջերէն մէկը «Անեզր հայելին», զգայուն տրամադրութեամբ, ջերմ ծափերու մէջ։

Այնուհետեւ սեղանապետը հետզհետէ խօսք տուաւ բազմաթիւ ընկերներու եւ համակիրներու, որոնք առաջարկեցին զանազան կենացներ։

Ընկեր Ն. Միսաքեան.— *«Վէրք Հայաստանի» մէջ Աբովեան կը հարցնէ իր հերոսին բերնով.—*

« Էն ի՞նչ շունչ կըլի, որ էս նոր հոգին —Փչի, վերկացնի քնից մեր ազգին.— էն ի՞նչ ձեռք կըլի, որ մեր աշխարքին.— էլ էդ սիրտ տայ ու կանգնացնի կրկին»։

Այդ շունչն է որ տուաւ եւ կը շարունակէ տալ Դաշնակցութիւնը։ Այդ ձեռքն է որ իր միջոցաւ ոտքի հանեց հայ աշխարհը։ Եւ արթնցան, զարգացան թմրած առաքինութիւններ, ժողովուրդը խմորուեցաւ, երիտասարդացաւ, դարձաւ կազմակերպուած ուժ՝ սրտով, մտքով թէ բազուկով։ Այժմ վաթսուն տարեկան, այլ միշտ առոյգ, Դաշնակցութիւնը կը բազմապատկուի, կը յարատեւէ նոյն վճռականութեամբ, շնորհիւ խանդավառ երիտասարդութեան մը։ Խմենք Նոր Սերունդի կանանչ արեւուն, ի սփիւռս աշխարհի։

Ընկեր Ն. Նարդունի *ըսաւ թէ, ստիպուած է այս իրիկուն աւել իր ծոմը — խօսելու ծոմապահութիւնը — այսքան գեղեցիկ հաւաքոյթի մը առիթով։ Եւ փառաբանեց Դաշնակցութիւնը, որ Հայաստանէն մինչեւ բիւթանական աշխարհը յաջողեցաւ ցնցել հայ ժողովուրդը իր թմրութենէն եւ կորով, հաւատք ու գործելու եռանդ ներշնչեց անոր։ Խմեց իր բաժակը Դաշնակցութեան կենաց։*

Ընկեր Մ. Պարսամեան *շեշտեց Դաշնակցական հաւաքավայրի մը անհրաժեշտութիւնը, իբրեւ կեդրոն մշակոյթի եւ մեր կուսակցական ու հանրային գործունէութեան։ Առանց այդպիսի կեդրոնի մը, մեր ճիգերն ու միջոցները պիտի ցրուին։ Փարիզի ընկերները պէտք է խորհին այս ուղղութեամբ։*

Ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեան.— *Փարիզի օդը խոնաւ է ու անարեւ։ Եգիպտոսի մեր ընկերները իրենց հետ արեւ ու ջերմութիւն բերին մեզի։ Տաքցուցին մեր սիրտերը։ Երկար պիտի տեւէ անոնց ձգած տպաւորութիւնը Փարիզի եւ գաւառներու մեր ընկերներուն վրայ։*

Կ. Պետոշ, *«Յառաջ»ի մնայուն աշխատակիցը, իրեն յատուկ սրամտութեամբ, զուարթութիւն սփռեցճաշասրահին մէջ։ «Բոլորտիքեան կուսակցութեան կը պատկանինք մենք, բայց կը կարծեմ թէ մեր դերը աւելի կարեւոր է քան բուն իսկ կուսակցականներունը։ Մենք ցանկապատն ենք եւ շրջապատած ենք Դաշնակցութիւնը, զայն դուրսէն եկող յարձակումներու դէմ պաշտպանելու համար»։ Ապա, միշտ սրամտօրէն, բարի ճանապարհ մաղթեց սիրելի հիւրերուն։*

Ընկեր Յովիկ Եղիազարեան *(Նոր Սերունդ) պատկերաւոր արտայայտութեամբ մը ըսաւ, թէ աւելի հարիւր տարի վերջը, պատ Հայաստանի մայրաքաղաքին՝ Երեւանի Դաշնակցութեան հրապարակին վրայ պիտի պանծացուի Դաշնակցութեան հարիւր վաթսուն տարիներու կեանքն ու զոհաբերութիւնը։ Այդ աշխատանքին մէջ իր դերը պիտի ունենան նաեւ մեր այսօրուան նոր սերունդը ու գալիք սերունդները, ինչպէս ունեցան նախորդները։*

Ընկեր Դաւիթ Դաւիթխանեան *փառաբանեց ոգին, որ կը վարէ Դաշնակցութիւնը եւ բաժակ առաջարկեց անոր յարատեւութեան։*

Ընկեր Հայկ Զրուանդեան *թուեց Դաշնակցութեան հերոսական գործերը եւ մատնանշեց թէ այդ գործերուն շնորհիւ մեր կուսակցութիւնը պատկառանք ազդեց իր բարեկամներուն եւ թշնամիներուն։*

Ընկեր Լեւոն Գեւոնեան ծանրացաւ *Դաշնակցական ղեկավարներու զոհաբերութեան պատրաստակամութեան վրայ եւ ըսաւ թէ վտանգի պարագային բոլորը պէտք է հետեւին մեր ղեկավարներուն, առանց դեդեւումի։*

Ընկեր Ս. Թորոսեան *յիշեց ընկեր Վ. Նաւասարդեանի մէկ գրքոյկը՝ «Թոյլն է ուժեղը», որ հրատարակուած էր քառասնամեակ մը առաջ, բացատրելու համար բոլորին, թէ համրանքով տկարը երբեք վատուժ չէ, երբ ուժեղ են ոգին, հաւատքն ու կամքը անոր մօտ։*

Ընկ. Տիրուհի Միսաքեան *պատմեց թէ ինչ պարագաներու տակ ճանչցած է մեր հիւրերէն իրաքանչիւրը Պոլսոյ եւ Փարիզի մէջ եւ զուարթ խօսքերով բարի ճանապարհ մաղթեց անոնց։*

(Մնացեալը յաջորդով)

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Հայկական Ռազմաճարտարապետութիւնը
(ԱՆԻՆ ԻՐ ԱՄՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՎ)

ԽՄԲ.— Մեր բարեկամը, ճարտարագէտ Ս. Ճէվահիր կը շարունակէ ուսումնասիրութիւններ հրատարակել Հայկ. ռազմական ճարտարապետութեան մասին, պարզելով շատ մը գաղտնիքներ։ Հատուած մը վերջին գրութենէն (*Բազմավէպ*, 1950 Յուլիս – Օգոստոս).

Անշուշտ օր մը գրքի պիտի վերածուին այս ցիրուցան ուսումնասիրութիւնները.—

Անի բերդաքաղաքը, Միջնադարեան հայ ռազմաշինութեան եզական մէկ օրինակն է որ կրնայ յաջողապէս մրցիլ բիւզանդական որեւէ բերդաքաղաքի հետ, նոյնիսկ Բիւզանդիոնի։

Անի տեղաւորուած է սարահարթի մը վրայ որ կը յառաջանայ հրուանդանի մը պէս դէպի երկու գետերու միացման կէտը։ Այսպէս, ան կը գրաւէ եռանկիւնի դիրք մը Բիւզանդիոնի նման։ Այս եռանկիւնի երկու կողմերը կը կազմեն երկու գետերուն յառաջ բերած խոր կորուածքները, իսկ երրորդ կողմը կը ձեւացնէ դաշտագետինը, ուր կը գտնուին քաղաք տանող ճամբաները։ Քաղաքը շրջապատող երկու գետերն են՝ հարաւ – արեւելքէն Ախուրեանը (Արփա Զայ), որ անդնդախոր պատռուածք մը կը ձեւացնէ, իր ձորովը ու կ'երթայ թափիլ Կարսի գետին հետ՝ Երասխ գետը։ Իսկ Արեւմուտքէն Ծաղկոցաձորի գետակն է (Ալաճա Զայ) որ հիւսիսէն հարաւ իջնելով կը թափի Ախուրեանի մէջ։ Այս գետակին ձորը նուազ խոր է համեմատաբար Ախուրեանի, եւ հետեւաբար աւելի մերձենալի։ Հիւսիս արեւելեան կողմէն կ'երկարի դաշտագետինը որուն յառաջացեալ մէկ «Հրուանդանն» է Անիի հողամասը։

Այս եռանկիւն գագաթը, որ կ'ուղղուի դէպի հարաւ, դէպի երկու գետերուն միացման կէտը, կը բարձրանայ յամրաբար դաշտագետնէն վեր, կազմելու համար բլուր մը որ կ'իշխէ թէ քաղաքին եւ թէ յարակից երկու ձորերուն։

Այսպիսի վայր մը ամրացնելու համար անպատճառ մեծ ռազմավար ըլլալու պէտք չկայ։ Վայրին աշխարհագրական դիրքը ինքնին տուն կուտայ արդէն, ամրութեանց դասաւորման եւ յարդարումին ընդհանուր գիծերը։

Ախուրեանի ձորը, իր անմատչելի փոսովը, Ծաղկոցաձորի կորուածքը, հոն վազող ջուրերու գոյութիւնը բնական կերպով կը պարտադրեն թշնամին, որ կ'ուզէ Անին գրաւել, իր ճիգը եւ ճնշումը փոխադրել աւելի դիւրին վայրի մը վրայ։ Այս վայրը կը գտնուի եռանկեան հիւսիս – արեւելեան կողմը, որ տափարակ դաշտագետինն է։ Հոս է քաղաքին բնական պաշտպանութեան տկար եւ խոցելի կէտը։

Հայ ռազմագէտը եւ ճարտարապետը, այս տուեալները նկատի առնելով շիներ են քաղաքին պարիսպները։

Քաղաքը շրջապատուած է իր երեք կողմերուն վրայ ալ, արտաքին պարիսպներու մէկ շարքով մը, որ կը կազմէ ամրութեանց դրութեան խարիսխը եւ կատարելապէս կը պարփակէ ամէն կողմէն քաղաքը։

Եւ որովհետեւ, յարձակումի մը պահուն հիւսիս – արեւելեան կողմն է որ ամէնէն շատ կրնայ վտանգուիլ, հոն կառուցուած են երկրորդ շարքի ներքին պարիսպներ։ Իսկ արտաքին պարիսպներէն դուրս, այս կողմը շինած են հսկայ խրամատը, որ Գայլիձորի գագաթէն կ'երթայ մինչեւ Իգաձորը (Այգիձորը) եւ կը կազմէ արուեստական փոս մը նման Ախուրեանի եւ կամ Ծաղկոցաձորի բնական փոսերուն։ Այս խրամատը վտանգի ատեն կը լեցուէր ջուրով։

Ներքին երկրորդ շարքի պարիսպին շինութիւնը կը վերագրուի Սմբատ Բ. Բագրատունի թագաւորին (977 — 990), որ ուզեց իր մայրաքաղաքին տալ անառիկ ուժ մը։ Այս պարիսպներուն շինութիւնը տեւեց 8 տարի։ Այս թագաւորի ատենն է որ Անիի մէջ կ'աշխատէր մեր նշանաւոր Տրդատ ճարտարապետը, (իր ատենուան որմնադիրներու արեւել. «լոժ»ին մեծ վարպետը) որ հաւանաբար անմասն չէ եղած այս պարիսպներուն շինութեան եւ յարդարումի աշխատութեանց մէջ։ Մանաւանդ որ Տրդատ ճամբորդած ըլլալով մինչեւ Բիւզանդիոն, հոն տեսած ու նկատած էր նաեւ բիւզանդական ռազմական շինարուեստը։

Սակայն, Անիի մէջ, միայն հիւսիս արեւելեան պարիսպները չեն որ ամրացուած են երկշարք շինուածքով մը։ Բերդերուն ընդհանուր գիծին վրայ բոլոր այն վայրերը, որոնք տեղագրական դիրքի բերումով կրնան ռեւէ տկարութիւն ներկայացնել, տալով թշնամիին խոյանքին դիւրութիւն մը, ամրացուած են մասնաւոր շինուածքներով, որոնք պարիսպներու ընդհ. գիծէն ներս կամ դուրս տեղաւորուած՝ կը կազմեն մէկ մէկ անառիկ ամրոցներ։ Այսպէս է օրինակ Գայլիձորի հարաւի բլրակին շուրջի բերդերուն ամբողջութիւնը, որ պարիսպներու ընդհանուր գիծէն ներս՝ կը կազմէ անկախ ամրոց մը, իշխելով եռանկիւնին հիւսիս արեւելեան անկեան, հոն՝ ուր Ախուրեանը կը սկսի եզերել քաղաքը։ Այս կողմը՝ աւերակ մնացորդներու համեմատ, անպայման գտնուած պէտք է ըլլայ ներքին պարիսպներու երկրորդ շարք մը, որ կ'եզերէր Ս. Աստուածածնի կաթողիկէէն դէպի Արեւելք, Ախուրեանի ձորը։ Այս կերպով առաջին շարքի պարիսպները կը գտնուէին Ախուրեանի ձորին մէջ, աւերակ կամրջագլխէն աւելի վեր՝ երկարելով մէկ կողմէն մինչեւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի վանքը (Բխենց վանք), եւ միւս կողմէն մինչեւ Միջնաբերդի ստորոտը, ուր կը միանային Ծաղկոցաձորի պարիսպներուն։

Քաղաքին եռանկիւնին հարաւային անկիւնի բլուրին վրայ հաստատուած է Միջնաբերդը, շինուած Աշոտ Գ. Ողորմածի (952 - 977) կողմէ։ Իր դիրքով ան կ'իշխէ ամբողջ քաղաքին։ Եւ արեւելքէն, հարաւէն, ու արեւմուտքէն, Ախուրեանի եւ Ծաղկոցաձորի պատռուածքներովը եւ զանազան շարք պարիսպներով ամրացուած՝ ան անառիկ ամրոց մը կը կազմէ բերդաքաղաքին մէջ։ Ծաղկոցաձորի երկայնքին կը գտնուին քաղաքին երրորդ կողմի պարիսպները, որոնք հարաւէն հիւսիս երկարելով կը միանան հիւսիսային պարիսպներուն՝ Իգաձորի եզերքին։ Հոս կը կազմուի եռանկիւն երրորդ գագաթը՝ ուր հաստատուած էր արքունի դղեակը իր յարակից բերդերով եւ պարիսպներով։

Թագաւորական դղեակին այս կէտին վրայ կառուցուիլը՝ նշան է թէ Բագրատունիք կը նկատէին այս կէտը բերդաքաղաքին ամէնէն վտանգուած վայրը, ուր իրենց ներկայութիւնը միշտ անհրաժեշտ էին նկատած։ Նոյն բանը եղած է նաեւ Բիւզանդիոնի համար։ Այն օրէն ի վեր, երբ

ւզանդիոնի թշնամիները յաջողեցան մերթ ընդ մերթ հասնիլ մինչեւ կայսերական քաղաքին պարիսպներուն տակ, այդ թուականէն ասդին՝ բիւզանդական կայսերը փոխադրեցին իրենց բնակութիւնը դէպի ցամաքային պարիսպները եւ հաստատեցին իրենց դղեակը այդ պարիսպներուն մէջ իսկ, այժմու Էյուպի դիմաց, Պլախէրնի դղեակին մէջ։ Ան ալ Անիի օրինակին պէս կը գրաւէր բիւզանդական եռանկիւնին մէկ գագաթը, Ոսկեղջիւրի եւ ցամաքային պարիսպներուն միացման կէտին վրայ ։

Այն դարերուն՝ Հայոց Թագաւորը եւ կամ Բիւզանդացիներու կայսրը անձնապէս կը վարէին պատերազմները եւ միշտ կը գտնուէին ճակատին ամէնէն վտանգուած եւ փափուկ վայրը ։

Անիի մէջ, նախապէս բացատրածիս համեմատ, պարիսպները ամրացուած եւ պաշտպանուած են բազմաթիւ կլոր աշտարակներով։ Քառակուսի աշտարակները գրեթէ հազուագիւտ են։ Աւելի քան հարիւրեակ մը աշտարակներու վրայ հազիւ երկվեցեակ մը քառակուսի բուրգերու կը հանդիպինք։ Ասիկա ցոյց կուտայ թէ բերդը շինող վարպետը լաւ ըմբռնած էր դարուն ռազմական կարելիութիւնները եւ պահանջները, ու ջանացեր է իր շինութիւնները կարելի եղածին չափ շատ յարմարցնել այդ պահանջներուն ։

Մասնաւորապէս աչքի կը զարնեն բերդերուն յորդարումը, անոնց դիրքերը, մանաւանդ հիւսիս – արեւելեան կրկնակ պարիսպներուն շարուածքին մէջ եւ Միջնաբերդին առջեւ շինուած միջանկեալ պարիսպները, որոնցմէ շարք մը կ'իջնէ ուղղահայեաց մինչեւ Ծաղկոցաձորի գետակը ։ Այս պարիսպները՝ քաղաքէն դէպի հարաւ, անջատ կերպով շինուած՝ Ս. Գրիգորի (Գըզ Քիլիսէ) բլուրին ամրոցին հետ կը կազմեն յառաջացեալ զօրաւոր դիրք մը, թշնամիին առջեւ գոցելով երկու գետերուն միացման ձորի մասը, միջնաբերդի ոտքէն ։

... Անիի աւերակներուն ներկայացուցած դիրքէն կարելի չէ ճշգրիտ կերպով ըսել՝ թէ անոր պարիսպները ինչ բարձրութիւն ունէին։ Սակայն դատելով կիսակործան այս բերդերուն ներկայացուցած բարձրութիւններէն, որոնք կործանած վիճակի մէջ իսկ կը պահեն 5—6 մեթրի բարձրութիւն մը, կարելի է եզրակացնել՝ թէ անոնք ունէին 8—10 մեթր բարձրութիւն մը առնուազն ։ Իսկ աշտարակները նուազ չէին քան 12 մեթր։ Պարիսպներուն հաստութիւնը, աւերակներուն վրայ չափուած կը ներկայացնեն 2.50 — 3.00 մեթրի հաստութիւն մը։

Պարիսպներու որմերը շինուած են համաձայն հայկական շինարուեստին, այնպէս որ թէ արտաքին եւ թէ ներքին երեսները կը ներկայանան տաշուած քարերով ծածկուած, իսկ միջուկը կրաշաղախ պէթոնով, ինչ որ չենք գտներ նոյնիսկ բիւզանդական ռազմաշինութեան մէջ։ Այս շինուածաձեւին ամրութեան մէկ օրինակը կը տեսնենք քաղաքին կեդրոնին տապալած աշտարակին վրայ, որ ամբողջութեամբ թէեւ քովնտի պառկած է, բայց որմը քայքայուած չէ։ Որմաշինութեան այսպիսի օրինակ մը նոյնիսկ հռովմէական արուեստին մէջ չենք գտներ, թէեւ ան կը նկատուի գերազանց որմաշինութիւն մը ։

Ս. ՃԷՎԱՀԻՐՃԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՓՐՈՖ. ՉԱՐԼՍ ՉԱԳՐԵԱՆ՝ Մ. Նահանգներու Հարվըրտ համալսարանի ընկերաբանութեան ուսուցչապետը, դասախօսութիւն մը տուած է Պուէնոս Այրէսի ընկերաբանութեան համալսարանին մէջ։ Քաղաքին 60է աւելի համալսարանական ուսանողներէն 35ը ի պատիւ իրեն տուած են հացկերոյթ մը։ Այս առթիւ կազմուած է յանձնախումբ մը։ Փրոֆ. Չ. Չագրեան շնորհակալութիւն յայտնելով, ջատագոված է յանձնախումբը որ երկու օրուան մէջ այդքան ուսանող համախմբած է։ Ըսած է թէ 17 տարեկանին միսիոնարները զինք Իզմիրէն Ամերիկա տարած են։ Երկու ազդակներ օժանդակած են իր յաջողութեան ։ Առաջին, Ամերիկացիները վեց ամիս նպաստ տալէ վերջ, դադրեցուցած են, մղելով գործնական աշխատանքով շարունակելու ուսումը։ Երկրորդ ազդակը իր հայ բարեկամները եղած են։ Ան թելադրած է որ աշխատին իրերօգնութեան, օգնելով չքաւոր ուսանողներու։ Օտար մականուններու եւ ազգութեանց հանդէպ տիրող հոգեբանութեան մասին խօսելով, մատնանշած է սպառնացող վըտանգը, եւ դերը զոր պիտի կրնան կատարել համալսարանականները, մեր ժողովուրդի դաստիարակութեան մէջ։ Փրոֆ. Չագրեանի նուիրուած է մագաղաթ մը բոլորին ստորագրութիւններով։

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մեր պաշտօնակցին՝ «Արմենիա»յի տարեկան ձեռնարկը այս անգամ ալ յաջող անցած է։ Գեղարուեստական ճոխ բաժինէն վերջ, խօսած է թերթին խմբագիրը, ընկեր Վարդան Գէորգեան, պարզելով մամուլին դերը, որ մղիչ ուժը կը հանդիսանայ հանրային կեանքի ։ Ցոյց տուած է հայ մշակոյթին նուիրուած անխոնջ եւ զոհաբերող ներկայացուցիչներուն ծառայութիւնները, անոնց աշխատանքը յանուն ազգային վերելքին եւ կոչ ըրած է բոլորին գուրգուրանքով գնահատել, վարձատրել Հայ գիրքը, Հայ մամուլը, որպէսզի դառնանք մեր պատմական դերին ու բարձրութեան վրայ կանգնած ժողովուրդ ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ, 8 Հոկտ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն–Տէսին մասնաճիւղը կատարեց իր Գ. ախոյենական մրցումը իր դաշտին վրայ։ Ներկայ էին Լիոնի ու Տէսինի մարզասէր Հայերը ու բազմաթիւ օտարներ ։

C. S. Neuville դաշտ իջած էր իր կատարեալ կազմով, իսկ մեր լաւ խաղացողներէն երկուքը ժամը 3ին լուր կուտան թէ անակնկալ պատճառաւ պիտի չկրնան խաղալ։ Հակառակ ատոր մեր մարզական վարիչները աջ ու ձախ իյնալով հազիւ կրցան երկու պատանիներ ճարել ու 11 հոգիով դաշտ իջնել ։

Խաղը կը վարէին երեք իրաւարարներ, որոնց գլխաւորը խիստ եւ անաչառօրէն վարուեցաւ, յաճախ ալ ազդարարութիւններ ուղղելով երկու կողմերուն։ Խաղը այնքան տաք ու արագ տեղի ունեցաւ որ մերինները պահ մը շուարեցան ։

Կիսախաղը վերջացաւ ի նպաստ հակառակորդին 3—1 ։ Երկրորդ կիսախաղին մերինները աւելի եռանդ ու կորով ցոյց տուին խաղը հաւասարեցնելով ու մնալով տիրապետողի դերին մէջ։ Մեր միջնապահներուն տկար շարժումէն օգտուելով հակառակորդի աջ ծայր յառաջապահը նշանակեց 4րդ յաղթական կէտը ։

Յիշէ՞նք թէ յանցանք է բացակայիլ այսպիսի մրցումներէ։ Վարիչներուն կ'իյնայ ազգային գիտակցութեան հրաւիրել այս կարգի երիտասարդները։

× Յառաջիկայ մրցումին (15 Հոկտ.) առթիւ կրկին կը յիշեցնենք մեր վարիչ մարմիններուն թէ իրենց դիմացն ունին նոյնքան վտանգաւոր խումբ մը, A. S. E. V. L., որ ունի նշանաւոր խաղացողներ եւ ճարպիկ յառաջապահներ։ Մեր յառաջապահները, Գորանեան, Սիմոնեան, Ալեանաքեան կրնան արժեցնել իրենց վարպետութիւնը։

× Նոյն օրը մեր պատանիները մրցելով C. S. Neuvilleի խումբին պատանիներու դէմ (բարեկամական), պարտուեցան 2—3, իսկ մեր պահեստին Վէնիսէօյի դէմ յաղթական հանդիսացաւ, հակառակորդը դաշտ չգտնուելուն համար (փօրֆէ)։ Հոկտեմբեր 15ին կը սկսին պաշտօնական մրցումները կրտսերներու եւ պատանիներու ։

ԼԻՏԵՍ

« ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈԳԻՆ »

Շաբաթ գիշեր ընտրեալ բազմութիւն մը լեցուցած էր Փլէյէլի Տէպիւսի մասնասրահը, լսելու համար Պ. Շահան Պէրպէրեանի դասախօսութիւնը հայկական ոգեկանութեան մասին ։

Բանախօսը նախ բացատրեց թէ ինչ է ոգեկանութիւնը որ կ'արտայայտուի գեղարուեստի դանազան ճիւղերուն մէջ եւ ազգէ ազգ անոր նկարագիրը կը տարբերի ։ Հայկական ոգին իր առանձնայատկութիւններն ունի որ նոյն գիծերով կը յայտնուին ճարտարապետութեան, երաժշտութեան, զարդարուեստի ու քանդակի մէջ։ Իրար համադրելով այս բոլորը Պ. Շ. Պէրպէրեան գտաւ որ հայ ոգին կ'արտայայտէ աստիճանական բարձրացում մը դէպի նրբութիւն, ուժեղ է՝ բայց ոչ գանգուածային, նուրբ է՝ բայց ոչ տկար եւ վերջապէս է մարդասիրական։ Կոչ ըրաւ սիրելու եւ պարծենալու հայ ոգին արտայայտող մեր գեղարուեստով զոր գնահատած են նոյնիսկ օտարները։

Բանախօսը խորապէս յուզեց ներկաները որոնք առաջարկեցին զայն կրկնել՝ մեր երիտասարդներուն առջեւ, զանոնք ներշնչելու համար ազգային ոգիով ։

× Այս դասախօսութեամբ կը կատարուէր « Արեւմուտք»ի լսարանին վերաբացումը ։

ԻՏԱԼԻԱ ապաստանած 55.000 տարագիրներու պատասխանատուութիւնը պիտի ստանձնէ իտալական կառավարութիւնը, ինչպէս յայտարարեց IROի նախագահը։ Տարագիրներու կազմակերպութիւնը մինչեւ հիմա կ'օգնէր միայն անոնց որոնք իրենց երկիրներէն մեկնած են 1949 հոկտեմբերէն առաջ, բայց նախագահը կ'առաջարկէ փոխել այս կանոնը։ Նոր փախստականները մեծ մասով արեւելեան Եւրոպայէն են ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (197)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Երգեր են դրանք, երկնքի համար նշանակուած երգեր. բայց ողորմած է Մարգարէն եւ նրա ողորմութեամբ էլ այդ երկնային երգերը լսելի են դառնում երկրի վրայ։ Յասմիկն ու շուշանը, նարգիսն ու մեխակը կանչում են երգչին, գրաւում են նրան, բայց նա միայն վարդի վրայ է սիրահարուած, միայն նրան է տալիս իր երգը ։ Լուռ գիշերին, անուշահոտութիւնից արբեցած, նա համբուրում է վարդի բաց – կարմիր շրթունքները, փռում է նրա թերթիկները իր բոյնի մէջ եւ այնտեղից փառաբանում է Ալլահին մինչեւ լուսաբացը։ Եւ Ալլահը լսում է նրան արծաթէ աստղերից։ Ալլահը երգել է տալիս նրան, որ ցոյց տայ մարդկանց մի կտոր իր դրախտից, որ պատրաստուած է ուղղահաւատ մուսիլմանի համար..

— Ինշալլահ, բացականչում է Բէկը եւ մի բուռ փող է տալիս երգիչներին ։

Իսկ երգը անցնում է պարտէզի խորքը։ Մութը պատել է երկինքը, քչքչում են Շամի շատրուանները։ Ամէն ինչ հանդարտուել է, բայց միայն մի տեղ, յասմիկի թփերի մօտ, լսւում է հինաւուրց սեւամորթ ստրկուհու շշուկը. նա հանգստացնում է կիսամերկ հուրիին։ Ի զուր... Հարեմի աստղը չէ դիւթւում. նա սպասում է, սպասում է իր տիրոջը, որ գնացել է հեռու մի տեղ, կռիւ է վարում կեավուրների դէմ...

Ամէն ինչ հայրենի, ամէն ինչ հրաշէկ, այրող է այդ երգի մէջ։ Գինին տաքացնում է միւս կողմից եւ Բէկը ոգեւորուած է։ Նա կանչում է Աննա Խաթունին, բայց մինչեւ նրա մօտենալը ինքը վեր է կենում տեղից եւ գնում է նրա առաջ։

— Այս բոլորը առանց նրան ոչինչ է, ասաց նա, եւ այլանդակ, սարսուռ ազդող ժպիտը տարածուեց նրա թուխ դէմքի վրայ ։

Երբեք նա այդ աստիճանին չէր հասել։ Գինին, երգը ջնջել էին ամօթի վերջին հետքը, մերկացրել էին նրա բոլոր կրքերը։ Նա պահանջեց, որ ցոյց տան աղջկան։ Եւ սկսեց պատմել, որ տարիներ առաջ մի Գնչուհի հասկացրեց, թէ ինչպէս է կինը այրում տղամարդին ։

Այն ժամանակ նա Բէկ չէր, այլ մի փախստական, որ ապրում էր Ալբանիայի սարերում։ Գիշերային խնջոյք կար մի Ալբանացի Բէկի ամրոցում. հիւրեր շատ էին հաւաքուել, բայց ամէնից սիրելին Սիւլէյմանն էր ։

Ոչինչ էին Ալբանացի Բէկի պատրաստութիւնները. ոչ անթիւ կերակուրները, ոչ խմիչքները այնպէս չէին ուրախացնում, ինչպէս սեւաչեայ նիհար Գնչուհին, մի երկարահասակ աղջիկ, որ պարում էր դրախտի հուրիի պէս ։ Մինչեւ լոյսը նա դադար չառաւ, խաղացնում էր աչքերը, թռչկոտում էր, կրակ գցող շարժումներ էր անում։ Սիւլէյմանն անդադար փող էր ընծայում նրան, իսկ նա նստում էր նրա կողքին, շշնջում էր կիսատ–պռատ խօսքեր. նա կարող էր հարիւր գիշեր պարել, աչքերից կրակ թափել։ Եւ ահա հէնց այժմ Սիւլէյման Բէկը յիշեց Գնչուհուն, եւ ուզում է տեսնել իր կնոջը....

Զօքանչը լսեց այդ պատմութիւնը, եւ նա քար է, չէ սարսափում։ Դարձեալ խոնարհ, դարձեալ ամօթխած, նա ցոյց է տալիս, որ երբեք չի համարձակուի ընդդիմանալ։ Կանանց սենեակի դուռը կիսով չափ բաց արին, Բէկը կանգնեց այդ ճեղքի առաջ ։

Մի երկու հայեացք բաւական էր, որ նա հասկանայ թէ այդտեղ, կանանց բազմութեան մէջ, միայն մի հատ թագուհի կայ եւ դա — Գայիանէն է։ Գնչուհին կորաւ նրա յիշողութիւնից, իսկ այս աղջիկը իր կարմիր մետաքսեայ շորերի մէջ, կարծես, հարցնում էր թէ մի՞թէ կայ մի գեղեցկութիւն, որ յանդգնէ մրցել իր հետ։ Բէկը, կարծես, այդ հարցին պատասխանելու համար էր, որ դարձաւ իր զօքանչին եւ էլի ասաց .

— Շուտ արա, վերջացրու ։

— Վերջանում է, Բէկ։ Երեք օր է մնում ...

Յաղթահարուած Սիրիացին չիմացաւ թէ ինչ ասէ, եւ հրամայեց զինուորներին շարունակել երգը ։

Դարձեալ փչեց անապատի շունչը, դարձեալ խօսեցին արեւի կրակոտ ճառագայթները, խոխոջացին ջրերը շատրուաններում, դարձեալ շըշուկ հանեց մուսիլմանի դրախտը իր հեշտանքներով։ Բէկը լսում էր, նայում էր ։

ԼԷՕ

Նոր վարկեր Հնդկաչինի համար

Կայսր Պաօ Տայ, որ երեք ամիսէ ի վեր Ռի - վիէրա կը բնակի, կարմիր ապստամբներու վերսկսած յարձակողականին պատճառով, որոշած է անմիջապէս Հնդկաչին վերադառնալ: Արդէն, կայսեր արտասահման գտնուիլը խիստ քննադա - տութեան առարկայ դարձած էր մինչեւ այսօր թէ Ֆրանսայի եւ թէ Հնդկաչինի մէջ: Քննադատողները կը պահանջէին որ կայսրը պէտք է իր եր - կիրը գտնուի այս տագնապալի ժամանակներուն եւ իր բարոյական օժանդակութիւնը բերէ չորս տարիէ ի վեր մղուող կռիւներուն :

Փարիզի թերթերը կը քննադատեն նաեւ կա - ռավարութիւնը, ըսելով թէ Ֆրանսացի ժողո - վուրդէն գաղտնի պահեց Հնդկաչինի կացութեան լրջութիւնը: Այժմ ի յայտ կուգայ, կ'ըսեն կարգ մը թերթեր, որ Հօ Չի Մինհ, երկրի հիւսիսակողմը ունի՝ չին համայնավարներու կողմէ մար - զուած եւ զինուած լաւ բանակ մը:

╳ Զօր. Ժիւէն եւ Պ. Լըթուռնօ դէպի Հնդ - կաչին ճամբայ պիտի ելլեն օդանաւով այս կիրակի, բազմաթիւ մասնագէտներու ընկերակցու - թեամբ եւ հոն պիտի մնան 15 օրի չափ :

╳ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յայ - տարարեց թէ իրենք զէնք եւ ռազմանիւթ պիտի հասցնեն Հնդկաչինին, բայց զինուորական ուժեր ղրկելու որեւէ ծրագիր չունին :

╳ Զօր. Մէք Արթըրի կարծիքով, Քորէայի մէջ իրենց պարտութենէն վերջ, համայնավարները լայն չափի մը վրայ գործողութեանց պիտի ձեռնարկեն այժմ Հնդկաչինի մէջ: Եթէ յաջողին գրաւել այս երկիրը, այն ատեն ճամբան բաց պիտի ըլլայ իրենց առջեւ գրաւելու համար նաեւ Ասիոյ հարաւ արեւելեան շրջանը, իսկ այդ պարագային, Խաղաղականի մէջ ամերիկեան պաշտպանողական գիծը պիտի առնուի պաշարման տակ:

╳ Ֆրանսական կառավարութիւնը խորհրդարանէն պիտի պահանջէ 120 միլիառ փրանքէն 200 միլիառի բարձրացնել Հնդկաչինի բաժինը, նւ - մտացոյցին մէջ: Միաժամանակ ստիպողական դիմումներ կը կատարուին ամերիկեան կառավա - րութեան մօտ, օդանաւեր, հրասայլեր, զէնքեր եւ տոլար ստանալու համար: Կարգ մը թերթեր Ֆրանսայի պարտութիւնը կը վերագրեն զինուորական վարկերու կրճատման :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան հրամանատարը յայտարարեց թէ նոր զինուորներ ճամբայ ելած են եւ թէ ամէնէն առաջ Պերլինի պահակազօրքը պիտի աւելցնեն: Քաղաքը պար - պելու որեւէ ծրագիր չկայ : «Ամերիկեան զին - ուորը պիտի մնայ եւ ի հարկին պիտի կռուի »: Հրամանատարին կարծիքով, եթէ որեւէ յարձակում կատարուի, հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ հարցին առթիւ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը վճռապէս հերքեց այն լուրերը թէ վերջնագիր մը տրուած է Ֆրանսայի, հետեւեալ բովանդակութեամբ. — « Եթէ Ֆրանսա մերժէ ընդունիլ գերման զինուորներու մասնակցութիւնը Ատլանտեանի միացեալ բանակի մը մէջ, Մ. Նահանգներն ալ իրենց կարգին պիտի մերժեն յաւելուածական զօրք ղրկել»: Ֆրանսայի պատերազմական եւ ելմտական նախարարները այս հարցի եւ ուրիշ խնդիրներու մասին կը խորհրդակցին Ուաշինկթընի մէջ :

ԿԱԶԻ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ընկերային գործերու մասին նոր հրամանագիր մը հրատա - րակուեցաւ, որ կարգ մը բարեփոխումներ կը տըրամադրէ :Այս հաստատութեանց աշխատաւորները մեծ մասով ենթակայ են Աշխատանքի Դաշնակ - ցութեան, եւ կը վախցուի որ գործադուլներ եւ ուրիշ խլրտումներ սարքուին :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ Դաշնակցութեան ընդհ. քար - տուղարը, Պընուա Ֆրաշոն (համայնավար), զե - կուցում տալով ազգ. համագումարին առջեւ, յայտարարեց թէ երկու նշանախօսքեր պիտի ու - նենան իբրեւ ուղեցոյց իրենց յառաջիկայ գործու - նէութեան,— 1) Պայքար «գրգռութեանց եւ զըս - պողական գործողութեանց դէմ»: — 2) Պայքար աշխատավարձի համար, միացեալ գործունէու - թեամբ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ քաղաքական յանձնախում - բին առջեւ ճառ մը խօսելով, Պ. Վիշինսկի առաջարկեց ժողովի հրաւիրել Հինգ Մեծերը, ամրապնդելու համար խաղաղութիւնը եւ ապահովու - թիւնը: Պատուիրակներուն մեծ մասը համաձայն չէ այս առաջարկին: Անոնց կարծիքով, Խ. Միու - թիւնը նախատեսելով որ Ազգաժողովը պիտի ըն - դունի ամերիկեան ծրագիրը՝ միջազգային ուժի մը կազմակերպութեան մասին, կ'ուզէ վեթոյի իրաւունքը գործադրել Հինգերու ժողովին մէջ: (Ընդհ. ժողովը վեթօ չընդունիր):

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ հինգ զինեալ աւազակներ, առտուան ժամը 9ին յարձակելով ընտանեկան նըպաստներու բաշխման գրասենեակներուն վրայ,

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք 500 փրանք, գաւառէն, բարեկամէ մը :

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի **15** Հոկտեմբեր, Հ. Մ. Մ.ի բոլոր խումբերը պիտի մրցին **C. O. 15ème**ի դէմ, մեր դաշտին վրայ, **Stade Jean Bouin. Métro Mairie d'Issy** :

Անշուշտ իսի լէ Մուլինոյի մարզասէրները բազմութեամբ ներկայ պիտի ըլլան, քաջալերելու համար մեր մարզիկները :

ԵՐԵԿՈՅԹ - ՃԱՇ
Ի պատիւ Պ. ՇԱՀԱՆ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆի

Դաստիարակ եւ ուսուցիչ Անթիլիասի դպրե - վանքին, նախաձեռնութեամբ Պէրպէրեան վարժարանի նախկին աշակերտներու, այս շաբաթ իրիկուն «Սասունի» ճաշարանին մէջ, 31 rue d'Alexandrie: Կը հրաւիրուին Պէրպէրեան վարժարանի նախկին աշակերտները եւ համակիրները :

ՓԱՐԻԶԻ Կրօն. Ընկերակցութեան Պանեծօ Քաշանի շրջանի անդամներու քարտերու յանձ - նումը տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ դիւանատեսի կողմէ շաբաթ 14 հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 2էն սկսեալ տեղւոյն դպրոցի սրահին մէջ :

ՇԱՎԻԼԻ եւ շրջանի քարտերու բաժանումը պիտի ըլլայ այս կիրակի օր ժամը 2էն սկսեալ, տեղւոյն եկեղեցւոյն մէջ:

Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները որ ստա - նան ժամ առաջ իրենց քարտերը եւ վճարեն իրենց տարեվճարները :— (Դիւան վարչութեան)

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է ՊՈՒԼՎԱՌ ՕՏՏՈՅԻ

Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի դպրոցը: Մեծ աշակերտներու դասաւանդութիւնները տեղի կ'ու - նենան երկուշաբթի եւ հինգշաբթի իրիկունները ժամը 8.30ին, իսկ փոքրերուն երկուշաբթի կէս - օրէն վերջ ժամը 5ին եւ հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9ին: Ուշացած աշակերտները անմիջապէս պէտք է արձանագրել տալ երեկոները ժամը 6ին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պրուսայի Զենկիլէր գիւղէն Մարիամ Պուշիկեան, հօր անունը Երամ, մօրը Հռիփսիմէ: 1919ին զինքը տեսնողներ եղած են Կիլիկիա: Ամուսնացած հայ սպայի մը հետ եւ անունը փոխած Մելինէի: Տեղեկացնել Սիրանոյշ Խաչիկեանի, 32 rue Nouvelle, Alfortville (Seine), France :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Տէրտէրեան եւ զաւակները Օր. Ռօզա եւ Պ. Մանուէլ Տէրտէրեան, Օրիորդներ Թերէզ եւ Վիոլէթ Էթեէմէզեան, Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Հապէշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հա - պէշեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով իրենց ցա - ւակցութիւնը յայտնեցին յաւէտ ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ԹԷՐՋԵԱՆԻ (ծնեալ Հապէշ - եան, Արաբկիրցի) անփոխարինելի մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ .— Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Տէրտէրեան եւ զաւակները, Օր. Թերէզ եւ Վիոլէթ Էթեէմէզեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհան - գստեան արարողութիւն պիտի կատարուի, այս կիրակի առաւօտ, յետ պատարագի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ԹԷՐՋԵԱՆԻ մահուան քառա - սունքին առթիւ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

կողոպտեցին տասը միլիոն փրանքի գումար մը, որ պիտի յատկացուէր քաղաքի վեց սնտուկնե - րուն, բաշխումի համար: Աւազակութիւնն ու փախուստը այնքան արագ տեղի ունեցաւ, որ դըրամներուն վրայ հսկող երկու ոստիկանները, իրենց զէնքերը քաշելու ժամանակ չունեցան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. Անտոք ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Օհանջանեան» ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտա - ւորիչ: Ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 5.30ին, ընկեր Վահէի բընակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» են - թակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական վայրը : Բացա - կաները նկատի պիտի առնուին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, rue Etienne Dolet 138 թիւ, Պ. Մանուկ Փաշաեանի սրճարանը :

ԼԻՈՆ .— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին նորըն - տիր վարչութիւնը, իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցի սրահը:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին Ժանթիյիի հայկական դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մար - սէյլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, Bar de Globeի սրահին մէջ: Անհրաժեշտ է որ ներկայ ըլլան բոլոր անդամները :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ

ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն այս շա - բաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

Էքսի Քեռի խումբը այս կիրակի, ժամը 3ին:

Կարտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն, այս կիրակի ժամը 6ին :

Այս ժողովներուն ներկայ պիտի ըլլայ, յա - նուն Շրջ. կոմիտէին, ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Կը վերսկսի այս կիրակի ժամը 9ին: Արձա - նագրութիւնները տեղի կ'ունենան նոյն օրը :

Արհեստագիտական դասընթացք դիմայարդարումի

Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք մեր ընթերցողներուն թէ վարպետ - դիմայարդար Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ, ծանօթ՝ միջազգային շրջանակ - ներու մէջ, Հոկտեմբեր 12էն ի վեր վերսկսած է իր արհեստագիտական դասընթացքը դիմայարդարութեան, շարժանկարի, թատրոնի եւ հեռատե - սիլի (télévision) :

Այս գիտական եւ գեղարուեստական դասա - ւանդութիւնը, իսկապէս անզուգական Եւրոպայի մէջ, տեղի կ'ունենայ **Institut de Beauté Myriam Carange**ի մէջ, 57 Ave. F. D. Roosevelt (Rond - Point des Champs-Elysées) որ կը վարէ նաեւ գեղեցկացման արհեստագիտական դպրոց մը (Soins de Beauté), ճանչցուած կրթական նախարարութեան կողմէ:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել **Myriam Carange**ի, **Tél. Ely. 49-07**:

Ամէն տեսակ դիմայարդարութենէ առաջ տիկինները եւ օրիորդները կրնան դիմել ՎԱՐՊԵՏ ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 փր., Տար. 1600, արտ. 2500 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 փր. C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 15 Octobre 1950 Կիրակի 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6281—Նոր շրջան թիւ 1692
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՏԷՐ ԱՆԴԱՍՏԱՆ ՄԸ

« Ուսումնական » կոչուած այն դասը, որուն վրիպումները կը մատնանշենք պարբերաբար, կրաւորական դիրք մը բռնած է նաեւ ուրիշ ճակատի մը վրայ :

Ան յաճախ կը հետաքրքրուի մեր քաղաքական եւ ապատագրական պայքարներով: Բայց, ինչպէս ուրիշ պարագաներու մէջ, «կը քսուի կ'անցնի»:

Արդարեւ, աննշան թիւ մը կը կազմեն անոնք որ կը բարեհաճին պրպտել, քրքրել, սերտել մեր ժամանակակից պատմութեան զանազան ելեւէջները :

Մեծամասնութիւնը կը գոհանայ մակերեսային գիտելիքներով եւ լրագրական հրատարակութիւններով :

Եթէ գիրք, յուշ կարդացողներ ալ կան, ընդհանրապէս վաւերականը չէ որ կը փնտռեն, այլ «հետաքրքրական»ը: Այնպիսի «պատմութիւններ» որոնք առատ կեր կը ճարեն ամբոխին :

Այս չարիքին պատասխանատու են շատ մը գրողներ ալ, որոնք հասարակ յօդուածագրութիւնը կը շփոթեն լուրջ, բազմակողմանի ուսումնասիրութեան հետ:

Ամէն տեղ ալ ունինք « պիտանի եւ անպիտան գիտելեաց» փերեզակներ, ի սպաս խուժանավարութեան :

Մանաւանդ այն ճակատին վրայ որ ուխտած է մրոտել եւ «թաղել» Դաշնակցութիւնը, չունենալով ուրիշ անելիք:

Այս տգէտ եւ քինախնդիր տարրերը լուր անգամ չունին քաղաքական գրականութիւն կոչուած գիտութենէ մը, որ ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ քրտնաջան պրպտում, ուսումնասիրութիւն եւ [illegible] պարկեշտութիւն, պատմական ճշմարտութիւնը ամբոխավարութեան չվերածելու համար :

Թող սնապարծութիւն չհամարուի յայտարարել հրապարակաւ, թէ այս անտէր անդաստանին մէջ ալ, Դաշնակցութիւնն էր որ լայն ակօս մը բացաւ, եւ կը շարունակէ անընդհատ պեղել ու քրքրել :

Երբ առիթ ունենանք ներկայացնելու փաստերը, գիրքերն ու հեղինակները, ձեր առջեւ պիտի գտնէք պատկառելի գրադարան մը: Քաղաքական գրականութիւն՝ եւրոպական իմաստով :

Այն ատեն ամէնէն չարամիտն ալ պիտի խոստովանի թէ՝ ուրիշ հոսանքներ աւելի շատ յարդ են ցանած այդ ճամբուն վրայ, քան թէ ցորեն :

Մենք չենք անտեսեր որեւէ լուրջ աշխատանք եւ ուսումնասիրութիւն, երբ հիմնուած է իրական փաստերու վրայ: Երբ հեղինակ մը կը ձգտի պարկեշտօրէն լուսաբանել այս կամ այն հարցը: Հոգ չէ թէ տարբեր դաւանանք ունենայ :

Դժբախտաբար դժուար է գտնել այդպիսի հրատարակութիւններ այն գարշելի խառնիճաղանճին մէջ որ կոչուի հակադաշնակցական գրականութիւն:

Կիրքն ու թոյնը, տգիտութիւնն ու նենգութիւնը «թանկօ» կը պարեն այդ կարգի հրատարակութեանց մէջ :

Մեծ պատիւ պիտի ըլլար այստեղ արձանագրել անոնց ամէնէն եղկելին եւ գանելին, Փարիզի մէջ մեռած ռամկավար վեթերա՛նի մը «Յուշեր»ը, որոնք միեւնոյն ատեն արատ մը կը կազմեն հրատարակիչներուն համար:

Ինչպէս մեր ժամանակակից մամուլը մեծ մասով, քաղաքական գրականութեան անդաստանն ալ դարձեր է տեսակ մը անտէր բանջարանոց:

Ինչո՞ւ զարմանալ որ յետին չուառթը կամ կեղծարարը աւերներ կը գործեն քաղաքական գրականութեան անդաստանին մէջ ալ:

Ոչ ցանկապատ կը գտնեն իրենց առջեւ, ոչ ալ ո եւ է պահակ: Թխէ՛ եւ տպէ. կը բաւէ որ կեր ճարած ըլլաս ամբոխին :

Ահա թէ ինչու շատ մը գրող - բրօցներ կը մնան «անպաշար»:

Անոնք որ եւ է ճիգ չեն փորձեր ոչ որոմը ցորենէն զատելու, ոչ ալ իրենց գիտելիքները թարմացնելու, ճոխացնելու :

Այսպիսի «ուսումնական» դաս մը կրնա՞յ բարերար դեր կատարել հանրային-քաղաքական կեանքի մէջ, իր թերխաշ, կիսկատար գիտելիքներով :

Կրնա՞յ արդարացնել իր կոչումը, իբրեւ ազգակ վերածնահատման : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕՐՕՐԵԼՈՎ, ՏՐՈՐԵԼՈՎ ...

Ուրեմն, իմացաք թէ «պատերազմ չի լինելու», քանի որ աշխարհի գլխուն կը ծփայ « Արեւ-Սթալինի» «ծխամորճին ծո՛ւխը խաղաղ», ինչպէս կ'երգէ Սիլվա Կապուտիկեան:

Եթէ տակաւին չհամոզուեցաք, ահաւասիկ նոր վկայութիւն մը, իբրեւ հաստատուն երաշխիք :

Նոյնքան տաղանդաւոր բանաստեղծ մը, Յովհ. Շիրազ, իր կարգին փառաբանելով «Հանճարեղ»ը, իբրեւ «ոգեշնչող եւ կազմակերպիչ» խաղաղութեան պայքարին, կ'երգէ ամենայն երկիւղածութեամբ .

Իր մանուկի սուրբ օրոցքին հսկող անքուն աչքի պէս
Հսկում ես դու կեանքն աշխարհի, որ խաղաղի միշտ այսպէս,
Աշխարհն հսկայ մի օրոցք է՝ մէջը մանուկ յոյսերի,
Հսկում ես դու, որ գալիքը նորից արիւն չբերի:

Այս առթիւ ալ, «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ»ի յօդուածագիրը պարտք սեպած է բացատրել «իմաստալից պատկեր»ին միտքը.

— « Մշտարթուն կանգնած խաղաղութեան օրօրոցի մօտ՝ նա (մեծ Ստալինը) հաստատակամութեամբ եւ խորաթափանցութեամբ մերկացնում է նոր պատերազմի հրձիգների իւրաքանչիւր քայլը եւ հզօր պատնէշ ստեղծում սպառնացող պղտոր հեղեղի դէմ»:

Ամսագիրը ուրիշ ոտանաւորներ ալ կը ներկայացնէ, վստահութիւն ներշնչելու համար յոռետեսներուն :

Առ այժմ բաւական սեպեցէք այսքանը եւ հանգիստ քնացէք :

Այսօր [illegible] աւելորդ պատասխանել, երբ «Մեծ Առաջնորդ»ը անքուն կը հսկէ աշխարհի վըրայ, տրորելով, օրօրելով ե՛ւ երկիր ե՛ւ ժողովուրդ: Երբ իր «ծխամորճին ծո՛ւխը խաղաղ» կը բարձրանայ պլալն - պլալն, սահմանէ սահման, «խաղաղեցնելով» ամէն մարդկային տենչ...

ՎԱՀԷ

ՎԱՀԱՆ ԳԱԼԷՆՏԷՐԵԱՆ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Անձնական նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք թէ անցեալ շաբթու Նիւ Եորքի մէջ յանկարծամահ եղած է փաստաբան Վահան Գալէնտէրեան, ընիկ Ակնցի :

Հանգուցեալը ունեցած է յաճախ ազգային գործունէութիւն եւ քանիցս իր աջակցութիւնը բերած է մեր ազգային դատին հետապնդման: Այդ նպատակով պատրաստած է կարգ մը յուշագիրներ, գործակցութեամբ ընկեր Ս. Վրացեանի : Դասախօսած է հայկական նիւթերու շուրջ, Քոլըմպիա համալսարանին մէջ, ուր կը պաշտօնավարէր իբրեւ ուսուցիչ երկար տարիներէ ի վեր: Վերջին տարիներուն կապեր ստեղծած էր իրանական շրջանակներու հետ: Քանի մը տարի առաջ այցելեց Եւրոպա եւ Մերձ. Արեւելքի երկիրները: Իրանական մշակոյթի տարածման նուիրուած պարսիկ եւ ամերիկեան հիմնարկութեան կարեւոր անդամներէն էր: Մէկն էր նաեւ այդ հիմնարկութեան պարբերականին կարեւոր խմբագիրներէն :

Պ. ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն հոկտեմբեր 12 թուականով.— Պ. Արամ Խաչատրեան, աշխարհահռչակ երգահանը, խորհրդային թերթի մը մէջ կը դատապարտէ արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի երաժիշտները, «որոնք պատերազմ կը գրգռեն Պ. Պ. Թրումընի, Էչիսընի, Չըրչիլի եւ զօր. Մէք Արթըրի հետ»:

Իր յայտարարութեան համաձայն, արեւմտեան երաժշտութիւնը «չարչարանք մըն է ջիղերու համար» եւ «կը ծաղրէ մարդկային զգացումները: Անոր նպատակն է յառաջդիմական տարրերուն ուշադրութիւնը շեղեցնել ընկերային հրատապ խնդիրներէն, խորհրդաւոր մշուշի մը միջոցաւ»:

ՋԻՆՈՒՈՐ մը Լոնտոնի արքայական պալատը (Պըքինկէմ) մտնելով, դիւանագիտական արկղիկ մը գողցած եւ փախած էր, սակայն ձերբակալուեցաւ պատէն վար իջած ատեն: Արկղիկը գտան աղբանոցին մէջ: Բացուած չէր :

Կացութիւնը նորէն ծանրացած Հնդկաչինի մէջ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԽՈՍՏԱՑԱՒ ՓՈՒԹԱՑՆԵԼ ԶԻՆԱՄԹԵՐՔԻ ԱՌԱՔՈՒՄԸ

Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, Հնդկաչինի Փրանսական ուժերը դարձեալ ետ քաշուած են Թոնքինի չինական սահմանէն: Այս ուժերը ստիպողաբար հեռացուած են. Թաթ Խէի դիրքէն, որ սահմանէն 22 քիլմ. դէպի արեւմուտք կը տարածուի եւ այժմ քաշուած են Նամշամի լեռները :

Այս նահանջին հետեւանքով, 450 քիլմ. բաց մը կը գոյանայ Փրանսական բանակի սահմանային պաշտպանութեանց գծին վրայ: Թաթ Խէի լքումով, Ֆրանսացիները կը կորսնցնեն սահմանամերձ օդանաւային կայաններէն մէկը: Զինուորներուն հետ քաղաքացիներն ալ հեռացան սահմանամերձ վայրերէն:

Գաղթային գործերու նախարար Պ. Լաթուրնօ, որ զօր. Ժուէնի հետ այս օր Հնդկաչին կը մեկնի, յայտարարեց թէ Փրանսական ուժերը պիտի ստիպուին ծանր կռիւներ մղել Հնդկաչինի մէջ, նկատի ունենալով որ լաւ զինուած եւ մարզուած են ապստամբ ուժերը: Եւ սակայն, Փրանսական հրամանատարութիւնը կացութեան տէրն է եւ պարպումը տեղի կ'ունենայ կանոնաւորապէս: Խուճապի տեղի չկայ բնաւ եւ ներելի չէ աղէտի մը մասին խօսիլ: Քանի մը շաբաթներու ընթացքին նոր ուժեր եւ զինամթերք պիտի հասնին Հնդկաչին:

Ապստամբներու ձայնասփիւռը հաղորդեց թէ, Քաօպանկի ծուղակին մէջ Ֆրանսացիները տուած են 500 սպաննեալներ, 500 վիրաւորներ եւ 900 գերիներ: Միայն 700 հոգի կրցած են շղթան ճեղքել եւ փրկուիլ: Կառավարական դէմք մըն ալ ըսաւ թէ «յառաջիկայ օրերուն տեղի պիտի ունենան նոր եւ հաւանաբար աւելի բուռն կռիւներ, բայց չենք կարծեր որ շատ կորուստներ ունենանք: Ցարդ պատահածը հետեւանք էր անհրաժեշտ զէնքերու չգոյութեան»:

✕ Ֆրանսացի նախարարները՝ Պ. Պ. Ժիւլ Մոք եւ Մորիս Փէչ տեսակցութիւն մը ունեցան ամերիկեան ազգային պաշտպանութեան նախարար Պ. Մարշըլի հետ եւ անոր ներկայացուցին ծանուցագիր մը: Այս ծանուցագրով կը խնդրուի փութացնել զէնքի ու ռազմամթերքի առաքումները: [illegible] թեթեւ փոքր նաւերու եւ կառքերու: Կը խնդրեն նմանապէս, որ Մ. Նահանգները Ֆրանսայի յատկացնեն 770 միլիոն տոլար, կարենալ կրկնապատկելու համար 1951ին Ֆրանսայի զինեալ ուժը:

Հեռագրի մը համաձայն, զօր. Մարշըլ խոստացած է գոհացում տալ այս պահանջներուն :

Վիշինսկի կ'առաջարկէ վերահաստատել գործակցութիւնը

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբի Հոկտ. 13ի նիստին մէջ, Խ. Միութեան արտաքին նախարարը Պ. Վիշինսկի հրաւիրեց Մ. Նահանգները, վերսկսիլ պատերազմի շրջանի համագործակցութեան քաղաքականութիւնը :

— « Եթէ Մ. Նահանգները վերադառնան իրենց նախկին քաղաքականութեան համոզուած եմ որ կացութիւնը պիտի փոխուի: Եթէ Նուաղագոյն կամքը ի յայտ բերէիք թակարդներ չլարելու համար ամէն մէկու ոտքերուն առջեւ, պիտի կրնայիք համաձայնութեանց գալ: Բայց դուք կը մերժէք կարկանդակը, առանց անոր համը նայելու :

« Նախագահ Րուզվէլթի մահէն վերջ ընդունուած ամերիկեան քաղաքականութիւնը, որ խիստ վերաբերում մը երեւան կը բերէ նախկին դաշնակիցներու դէմ, խաղաղասիրական քաղաքականութիւն մը չէ : Այդպիսի քաղաքանութեամբ կարելի չէ յարաբերութիւնները քաջալերել մեծ ու փոքր ազգերու միջեւ : Ամերիկեան իրաւասու անձնաւորութիւններ կ'ըսեն թէ ուժը միայն կրնայ ազդել Խ. Միութեան վրայ : Ի՛նչ խորունկ ու կոպիտ սխալ: Խ. Միութիւնը բնաւ պիտի չդողայ ոեւէ մէկու առջեւ, ով որ ալ եղած ըլլայ ան»:

Խօսելով ամերիկեան ծրագրին մասին, որ կ'ուզէ աւելի լայն իրաւասութիւններ տալ, ՄԱԿի ընդհ. ժողովին, Պ. Վիշինսկի ըսաւ թէ սխալ է կարծել, թէ Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի չկրնայ կատարել իր պաշտօնը: Ու դառնալով ամերիկեան պատուիրակին, շարունակեց.

— « Ի՞նչ պիտի պատահի վաղը, պարոն Տալ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն ստացանք 45.500 (քառասունեւ-հինգ հազար հինգ հարիւր) ֆրանք, ողբացեալ Տիգրան Պօղոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, համաձայն տարաբախտ երիտասարդին հօրը՝ ընկեր Սարգիսի բաղձանքին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՋՐՎԷԺ

ԽՄԲ.— Այս շաբթու հրապարակ կ'ելլէ Ծ. Նարդունիի մէկ նոր հատորը, *Ջրվէժ*, որ փառաբանութիւնն է երիտասարդութեան: Գիրքին հիմնական միտքը նախ այն է թէ երիտասարդութիւնը, ջրվէժի մը նման փրփրացայտ եւ գեղեցիկ, կը հոսի վեստ բարձունքներն ի վար դէպի խաղաղ դաշտ: Ուրեմն կը հրաւիրէ օգտագործել հզօր ուժը՝ տակաւին դաշտ չիջած: Երկրորդ միտքն այն է թէ Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը, այժմ 60 տարեկան՝ բայց միշտ երիտասարդ, կորովի եւ հզօր, նման է գեղեցիկ ջրվէժի մը, մեր պատմութեան մէջ առաջին փորձը երիտասարդական ուժերը օգտագործելու՝ սէգ լեռներն ի վար, տակաւին քաղաք չիջած: Եւ այս ամէնը՝ միտքերու, գաղափարներու, պատմական ծանօթութիւններու ջրվէժով մը, յորդառատ եւ հեղեղաձայն: Ճաշակ մը տալու համար՝ հատուած մը ներածականէն.—

Սիրելի երիտասարդներ,

... Ես ալ, ձեզի պէս, ժամանակ մը՝ կանանչ եմ հագեր, արեւին դէմ խաղացեր, նշենիներուն հետ ծաղկեր: Ես ալ, ձեզի պէս, ծփացեր եմ ցորենի արտի նման, գոռացեր՝ մեր լեռներուն ջրվէժներուն նման, ջահերս վառեր՝ օգոստափառ մեր այգիներուն նման: Ես ալ, ձեզի պէս, դարպասեր եմ դաշտի ծաղկին, մարդոց ծաղկին, Աստուծոյ ստեղծած բոլոր գեղեցկութիւններուն:

Ես ալ, ձեզի պէս, նիզակ ունէի ձեռքիս մէջ, նետ ու կապարճ՝ մէջքէս կախ: Երիտասա՛րդ էի ես ալ, ձեզի պէս, եւ երիտասարդութիւնը կրօնք մըն էր ինծի համար:

Այժմ իբրեւ երբեմնի ախոյեան՝ որ կռուեր է յանուն երիտասարդութեան, կուզամ վճռաբար յայտարարելու թէ սխա՛լ է երիտասարդութիւնը համարել գրօսանք եւ զուարճութիւն: Ափսո՛ս, ժողովուրդներու պատմութեան մէջ գիտած եմ որ երիտասարդութիւնը դարձեր է մեղքի համազօր, անոր համար որ սեռային կրքի գինովութիւններ կը ստեղծէ՝ նախանձ պատճառելով արուեստէ պարպուած սերունդին,— ահա թէ ինչո՛ւ il faut que la jeunesse se passe... *կ'ըսէ Ֆրանսական առած մը: Դարձեալ ժողովուրդներու պատմութեան մէջ՝ գիտած եմ որ երիտասարդութիւնը կը համարուի ... բնախօսական թունաւորում մը,— ահա թէ ինչու առակի ձեւ առած է սեռային – հոգեկան բորբոքումները՝ ...թէրնք նախ սրբագործուի մեղքէն եւ թոյնէն՝ ազգային գործունէութեան նուիրուելու համար յետոյ: Դիտած եմ նոյնպէս որ երիտասարդութիւնը դարձեր է անմտութեան համազօր, անոր համար որ յանդգնութեան խոյանքները վախ կը պատճառեն հոգեպէս զօսացած սերունդին,—* si la jeunesse savait... *կ'ըսէ Ֆրանսական առած մը, այսինքն, լեցուէր իմաստութեամբ՝ ազգային գործունէութեան նուիրուելու համար յետոյ: Ահա թէ ինչո՛ւ երիտասարդութիւնը դարձած է հոմանիշ անգիտութեան եւ անպատասխանատուութեան, եւ բոլոր ընկերային կանոնագիրքերուն ու պետական օրինագիրքերուն՝ երիտասարդը կը մնայ գրկեալ մը, իրաւունքներու յիմար սահմանափակումի մը հետեւանքով: Դիտած եմ վերջապէս, որ երիտասարդութիւնը դարձեր է հիւանդութեան համազօր* (ռոմանթիքները, մասնաւորաբար Զուտերման): *Դարձեր է հայրերուն դէմ ախոյեան (հելլենական եւ գերմանական գրականութիւն): Եւ այսպէս, դեռ ի՛նչ ուրիշ նախապաշարումներ կամ սխալ բացատրուած երեւոյթներ: Քաղքենի փիլիսոփայութիւնը, որ դժբախտաբար չկրցաւ բոլորովին պարպուիլ ազնուապետական աւանդութեանց բեռէն, աշխատեցաւ երիտասարդութիւնը վերածել ապաքաղաքական ազդակի,— դպրոցներուն մէջ արգիլեցին քաղաքական ամէն խմորում, ուզեցին թարմ միտքերու գործունէութիւնը շեղել մարզական* décoratif *շարժումներով, եւ աստուածային պատգամի մը պէս՝ կրկնեցին ապուշաբանութիւն մը, առողջ միտք՝ առողջ մարմնի մէջ, զոր փոխառեր էին թանձր նիւթապաշտութեան աղբանոցէն: Վերջապէս չփոթութիւն ստեղծեցին՝ երիտասարդութիւն բառին մէջ դնելով զուարճութեան, նոյնիսկ սեռային վայելքի իմաստը:*

Արեւելքը միշտ թշնամի եղած է երիտասարդութեան, եւ աստուածները իրենց զոհերը կը պահանջէին ընտրել մատղաշ տարիքէն,— թարմատին, պարմանին, մանաւանդ անդրանիկը:

Ի՞նչ հարկ կայ ըսելու թէ Ֆրանսերէնի մէջ jeune (18 — 25 *տարեկան) աւելի մատաղատի է քան երիտասարդը* (25 — 30 *տարեկան) հայերէնի մէջ, տխկա ապացոյց մըն է միայն արեւելեան բարքերու, որոնք, հակառակ մեր վաղահաս արբունքին (արեւմուտքի մէջ աւելի ուշ կը հասնի մարդկային պտուղը), մեզի աւելի ուշ կ'արտօնէին կապել իմաստութեան գօտին: Աղէկ՝ մեր ժողովուրդը կը մնայ աւելի պահպանողական, մեր պատմութիւնը՝ աւելի անուժ, մեր ազգային կամքը՝ աւելի տկար: (Ընդհակառակն, մեր յեղափոխութեան պատմութեան մէջ ազգային կամքը հզօր եւ գեղեցիկ ժայթքի մը կը փոխակերպուի անոր համար որ երիտասարդներ էին «լերան քաջորդը» կարդացողները): Բայց արեւմուտքը եւս իմաստութեան ջերմաչափը սկսելով հանդերձ 25-էն, կը պահէ նոյն թերագնահատութիւնը երիտասարդական արժէքներու մասին: Յեղափոխական Ռուսիան անգամ, երիտասարդական շարժում ու միութիւն ստեղծելու ժամանակ, ուրիշ բան ըրած չունի՝ բայց եթէ նոյն սնապարծութիւնը զոր ի յայտ կը բերեն կիները, երբ իրենց մատը կը զարդարեն ադամանդի մը կրակով կամ ականջին բլթակը՝ գոհարեղէնի մը արցունքով: Ցուցադրական այդ քաղաքականութիւնը, զոր կ'անուանեմ «երիտասարդ խաղցնել», տարբերութիւն չունի մանկի ցուցադրելու, կամ հաւաքոյթներու մէջ տղոց դպրոցական արտասանութեամբ պարծենալու ունայնամտութենէն, կիներու կամ ծնողքներու յատուկ:*

Երիտասարդը ցուցադրական առարկայ չէ:

« Տինամիք ժողովուրդներու » տարազը քանդեց քաղքենի փիլիսոփայութեան նշանատախտակները (երիտասարդութիւնը՝ սեռային - հոգեկան թունաւորում, երիտասարդութիւնը՝ տգիտութեան շրջան): Նոր վարդապետութիւնը երիտասարդութեան ուսին վրայ դրաւ Պատմութիւնը: Եւ երիտասարդութիւնը դարձաւ քաղաքական ազդակ: Պառաւները զուարճացնելու կոչուած երիտասարդական կազմակերպութիւնները յագեցա՛ն քաղաքական իտէալներով: « Դրամատիրութիւն – պետութիւն » տարազը վարկաբեկուեցաւ, « կուսակցութիւն – պետութիւն» տարազը եւս բարեշրջութիւն կրեց, որովհետեւ քաղաքական եւ ընկերային վարդապետութիւնները ուժի կրնան փոխակերպուիլ այն ատեն միայն՝ երբ հաւատքն է որ կը հրահրէ զանոնք, խանդավառութիւնն է որ կենդանութիւն կուտայ անոնց, յանդգնութիւնն է որ կ'արժեւորէ զանոնք: Արդ, այդ յատկանիշները կը գտնուին միայն երիտասարդութեան մէջ: Ահա թէ ինչո՛ւ թելադրուեցաւ զինուորական ու դիւանագիտական ասպարէզներու մէջ տեղաւորել երիտասարդներ, եւ ոչ թէ տարեցներ՝ որոնք վարանում ցոյց պիտի տային վճռական ժամերու մէջ (Մուսոլինիի պատգամը):

Մեր երիտասարդութիւնը ո՞րքան հաղորդակից է այդ գաղափարներուն՝ որոնք կը ցոլացնեն ժամանակի ոգին,— հետաքրքրական է ճշդել:

Իբրեւ մէկը, որ յաճախ պայքարած է հին սերունդին դէմ, բայց եւ իբրեւ մէկը, որ աշխատած երիտասարդական դաշնադաշն կազմակերպու– [illegible] կ'ուզեմ համապատկեր մը բանալ ձեր առջեւ,— համապատկեր մը երիտասարդութեան շուրջ կատարուած ուսումնասիրութիւններու:

Սիրելի երիտասարդներ,

Ձեզի համար միայն ձեռնարկելով այս աշխատանքին, առաջին խօսքս այն է թէ կը փափաքիմ որ ձեր շարժումը չըլլա՛յ «երիտասարդութիւն խաղալ» մը՝ ծնողքներուն սնափառութիւն պատճառելու նպատակով միայն: Այլ ըլլա՛յ կազմակերպութիւն մը, որ նպատակ ունի քալել պատմութեան մէջ:

Եւ յետոյ, մտիկ ըրէք,— ես կը հաւատամ քաղաքակրթութեան ոգիին: Այդ ոգին ի յայտ բերեր են կարգաւ, տոհմապետութիւնները, ազնուապետութիւնները, քաղքենի դասակարգերը: Փորձուեցաւ այդ քաղաքակրթական ոգին տեսնել նաեւ պրոլետար դասակարգին մէջ,— փորձը ձախողեցաւ, սակայն, հակառակ պրոլետարին ալ ունեւորութեան հասցնելու համար պահանջուած պայմանին: Ամէնէն ուղղափառ յեղափոխականներն ալ այսօր, կ'ընդունին թէ պրոլետար դասակարգը քաղաքակրթական բովանդակութիւն չունի en tant que *պրոլետար: Եւ ահա շատեր կը մտնեն նոր ուժեր, քաղաքակրթական նոր լծակներ որոնելու ճգնում մը: Այս հարցին մէջ ռուսական փորձերուն մասին՝ ուրիշ անգամ:*

Ձախերու մէջ ձախ, Իգիտոր Իգու կը կոչուի այն մտաւորականը, որ վերջերս լոյս տեսած իր մէկ գիրքով, Le soulèvement de la jeunesse, *երիտասարդութեան կուտայ դասակարգային դիմագիծ, դասակարգային պահանջ,— այս բանաստեղծը (կ'ընդունիմ որ շատ ձախաւեր է իբրեւ բանաստեղծ), քաղաքական տնտեսութեան ինքնատիպ առաքեալ, (կը վկայեմ որ մտաւորական խոր հմտութեան, ինչպէս եւ իմացական մեծարժէք պատրաստութեան տէր է), կը հաւատայ թէ երիտասարդութիւնն է որ այլեւս ձեռք պէտք է առնէ պատմութեան ղեկը, իբրեւ գերագոյն դատաւոր:*

Ուրեմն, պատմութեան վերջին դերակատարն է, վերջին դասակարգը, վերջին արարիչը,— երիտասարդութի՛ւնը,— որ պիտի տէր կանգնի մարդկութեան ճակատագրին, իբրեւ ժառանգորդ եւ ինքնակալ տնտես:

Տարիներ առաջ, Իգիտոր Իգուէն շատ առաջ, նոյն այդ գաղափարները ցաներ եմ՝ բուռս բացած հովին, ԵՐԿՈՒՆՔԻ մէջ (պաշտօնաթերթ Զ. Ո. Միութեան): Ատիկա ունի իր պատմութիւնը, որ պիտի պատմուի ուրիշ տեղ: Այսօր, սիրելի երիտասարդներ, ձեզի կ'ուզղեմ խօսքս ու կ'ըսեմ.—

Մարդկութիւնը երկունքի մէջ է, նոր շարժումներու եւ նոր գաղափարներու յորձանքի մը մէջ: Նմանը տեսնուած չէ այս տագնապին: Հայ միտքը չի կրնար անտարբեր մնալ: Եւ ձեր երիտասարդութեան վիճակուած է մասնակցիլ այդ երկունքին: Կազմակերպուեցէք, կազմակերպեցէք երիտասարդութիւնը եւ քշեցէք ով որ կը մնայ դիրքերուն վրայ թմրած, թօշնած կամ բորբոսած: Ես երջանիկ պիտի զգամ ինքզինքս այն օրը, երբ ձեզմէ մէկը կոնակիս վրայ շաչեցնէ օրհնեալ խարազանը, այնպէս, ինչպէս ես ըրեր եմ մեր նախորդներուն կոնակին վրայ,— ա՛յս է օրէնքը պատմութեան,— պարզ այն մեղադրանքով որ չեն քալած ժամանակին հետ, թարմանալով եւ թարմացնելով, որպէսզի երիտասարդութեան հովը անպակաս ըլլայ մեր պատմութեան մէջ:

Սօսափէ՛, սօսափէ՛, սօսեաց կանանչ անտառ, սօսափէ՛ հեղեղաձայն, ջուրերու հզօր յորձանքին եղանակով, յորդառատ, մեծադղորդ, ամպրոպային:

Դո՛ւն, երիտասարդութիւն Հայոց, դո՛ւն, կանա՛նչ երիտասարդութիւն, հրաշալի՛ տարիք, ջրվէ՛ժ զգացումներու եւ մտածումներու, ջրվէ՛ժ Արարատեան:

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Սունդուկեանը վրաց բեմի վրայ

ԽՄԲ.— Երեւանի «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1950 Յուլիսի թիւէն կ'ամփոփենք հետեւեալ տեսութիւնը զոր գրի առած է վրացի հեղինակ մը, Իոսեբ Գրիշաշվիլի: (Յառաջիկային ուրիշ հատուած մը եւս պիտի ներկայացնենք).—

Վրաց եւ հայ ժողովուրդներու բարեկամութիւնը երկարատեւ պատմութիւն ունի: Այս երկու ազգերու ճակատագիրը կապուած է իրարու: Արտաքին նուաճողներու ներխուժումներու ատեն Վրացիները շատ անգամ օգնութեան հասած ենհայ ժողովուրդին, հայրենիքի ազատութեան եւ անկախութեան համար մղուած պայքարին մէջ: Նոյնը եւ Հայերը: Փորձութեան ժամուն կանգնած են Վրացիներու թիկունքը եւ գործքով հաստատած իրենց բարեկամութիւնը:

Այս պատմական բարեկամութեան կ'օժանդակէին ԺԹ. դարու գործիչները Իլիան, Ակակին, Փափայէլ Էրիսթավին, Գրիգորի Օրբելեանը, Սունդուկեանը, Թումանեանը եւ ուրիշներ: Շոթայի խօսքերով, անոնք իրար

Սիրտը տուին սրտի համար
Սէրը դարձրին ուղի, կամուրջ:

Գաբրիէլ Սունդուկեան առաջիններէն է եղած որ արտակարգ ոգեւորութեամբ ու սիրով ծառայած է թէ՛ հայկական, թէ՛ վրաց. թատրոնին:

Գաբրիէլ Սունդուկեան կամ ինչպէս քաղաքացիները կ'անուանէին « Սունդուկենց Գաբօն», հայր ու պապով Թիֆլիսեցի էր, հոն ծնած ու մեծցած:

Պապը՝ Արութինը, հայրը՝ Մկրտումը, մայրը Թինաթինա, կինը՝ Սոփիան եւ ինքը՝ Գաբրիէլը ալ ընտանիքին մէջ միմիայն վրացերէն կը խօսէին... Այս բանը կը հաստատէ Երեւանի գրական թանգարանը գտնուող նամակագրական այն հարուստ ժառանգութիւնը, որ գրուած է մաքուր վրացերէնով:

Գաբրիէլ Սունդուկեանի պատանեկութեան տարիներուն գրուած վրացերէն երկու հարիւրէ աւելի նամակները լեցուն են իր մօր մասին տածուած ամենախոր սիրով: Ամէն նամակի սկիզբը եւ վերջը միեւնոյն հնազանդ տողերով կը փայլի, « Սիրելի եւ տեսութեանդ կարօտ մայրիկ ջան », « Յոյժ սիրելի եւ թանկագին մայրիկ ջան», «Ձեզ [illegible] Գաբրիէլ » եւայլն:

Գաբրիէլ Սունդուկեան ծնած է Թիֆլիս (Թիֆլիս) 1825 *Յունիս 28ին: Իր նախնական ուսումը ստացած է յայտնի մանկավարժի մը մօտ. որ ամուսնացած էր Ֆրանսուհիի մը հետ: Գաբրիէլ մանկութենէն լաւ գիտէր Ֆրանսերէն, այնպէս որ « Պէպօ »ն ինք կը թարգմանէ Ֆրանսերէնի:*

1838 — 40 *կ'ուսանի Խաչատուր Աբովեանի մասնաւոր դպրոցը ուր հայերէնի հետ կը տիրապետէ նաեւ ռուսերէնին:*

1840*ին կը յաճախէ Թիֆլիզի դասական գիմնազիան: Աւարտելէ վերջ* 1846*ին կը մեկնի Ռուսիա եւ կ'ընդունուի Պետերբուրգի համալսարանի արեւելեան լեզուներու բաժինը:*

Պետերբուրգեան շրջանը կը համարուի ողբերգակի կեանքի ամէնէն լաւ տարիները: Հոն կը տարուի ռուս գրականութեամբ: Իր սիրելի գրողները եղած են Պուշկինը, Լերմոնտովը, Գոգոլը, Գրիբոեդովը: Ան չի բացակայիր ոչ մէկ ներկայացումէ, որոնց կը մասնակցէին այնպիսի տաղանդաւոր դերասաներ, ինչպէս Շչեպկինը, Մարտինովը եւ ուրիշներ:

1850*ին Գ. Սունդուկեան կը վերադառնայ*

Թիֆլիզ եւ կը մտնէ պետական ծառայութեան մէջ՝ թարգմանի պաշտօնով ։ Ով որ պետական ծախքով կը ղրկուէր ուսման, վեց տարի պիտի ծառայէր Կովկասի քաղաքացիական որեւէ հիմնարկութեան մէջ...

Այս ծառայութեան ատեն գրողը կը գժտուի « Թուղթ մրոտող » Չինովնիկներու հետ ։ Սունդուկեան առաջաւոր գաղափար տարածծըլլալուն 1853ին կը ղրկուի Դերբենտ՝ զինուորական նահանգապետի տրամադրութեան տակ ։ Հակառակ մօր աղաչանքներուն, տղան Թիֆլիս բերելու, Սունդուկեան երկու երեք տարի կը մնայ ։ Բանաստեղծ Գրիգոր Օրբէլեան ալ միջամտած է ։

Սունդուկեան յիսուն տարի պետական ծառայութեան մէջ եղած է ...

« Պէպօ »ն գրած ատեն արդէն 45 տարեկան էր ։ Սկսած է վոտրվիլներով, «Գիշերուայ սաբրը խեր է» գործը Սունդուկեանի առաջին կատակն է, որուն յաջորդեց «Խաթաբալա», «Էլի մէկ զոհ», « Պէպօ», «Քանդած օջախ» եւայլն ։ Բայց անոր թատերգութիւններու թագն ու պսակը « Պէպօ »ն է ։

«Պէպօ»ին գլխաւոր հերոսը հին Թիֆլիզեցիի տիպար է, առաւելապէս Թիֆլիզեցիք կը հասկընան անոր նշանակութիւնը » («Կվալի» 1901, No. 21) ։ Ահա թէ ինչու փորձուեցաւ հայերէնէ հայերէն թարգմանել « Պէպօ»ն պատճառաբանելով թէ Սունդուկեանի քաղաքի բարբառը բոլոր Հայերու կողմէ հասկնալի չէ ։

Սունդուկեանի ստեղծագործութեան մշտաբուխ աղբիւրը , հերոսներու գործունէութեան միջավայրը Թիֆլիսն է ։ Այս սահմաններէն անոնք չեն կրնար հեռանալ ։ Իսկ Թիֆլիսցիները ամէնէն լաւ կը հասկնային «Պէպօ»յի բնաւորութեան մասնայատկութիւնը ։

Ժամանակի դեսպաններու միջոցով Գ. Սունդուկեան նամակագրութիւն ունէր Վիքթոր Հիւկոյի եւ Ալեքսանդր Դիւմա որդիին հետ ։ Փարիզի մէջ բեմադրելու համար Սունդուկեան ֆրանսերէն օրինակը ղրկած է Դիւմա որդիին ։ Նամակով մը Դիւման ըսած է թէ այդ թատերգութիւնը լաւ օրինակ է, բայց անհամապատասխան տեղւոյն հանդիսատեսի ճաշակին ։ Ահա Դիւմայի նամակը ·

— « Պարոն, ստանալուս պէս կարդացի Ձեր ղրկած ձեռագիրը ։ Ես չեմ կարծեր, որ այն թեման (նիւթը) զոր կը շօշափէք Դուք, յաջողութիւն ունենայ մեր ֆրանսական բեմին վրայ ։ Երբ մեր հանդիսատեսը ազդին վրայ կը տեսնէ իքնատիպ, օտար սովորութիւնները պատկերացնող թատերգութիւն մը, կը սպասէ այնպիսի արտակարգ բանի մը, որ չէր կրնար տալ Ձեր պարզ ու բնական թատերգութիւնը ։ Ձեր ստեղծագործութեան նուրբ մանրամասնութիւնները կը կորսուին մեր բեմի վրայ ։ Ձեր թատերգութիւնը բարձր ճաշակ ունեցողներու կերակուր է եւ մեր Փարիզի հանդիսատեսի կոպիտ ճաշակին չի համապատասխաներ ։ Ես պատրաստ եմ, եթէ փափաքիք , Ձեր թատերգութիւնը յանձնել Փարիզի այն տնօրէնին, զոր դուք կը մատնանշէք, չեմ խնայեր տալ յանձնարարական եւ իմ ունեցած ամբողջ հեղինակութիւնը ։ Կը սպասեմ միայն ձեր պատասխանին, հակառակ պարագային կը ղրկեմ ձեռագիրը այն հասցէով, որ դուք յայտնէք» ։— Ա. Դիւմա Որդի

Սունդուկեանի թատերգութիւնները մեր հասարակութեան մէջ տարածուեցան ոչ թէ տպագրական խօսքի միջոցով, այլ բեմի շնորհիւ ։

« Պէպոյ»ի մասին առաջին անգամ արձագանգ տուաւ Կիրիլ Լորթկիպանիձէի «Դրոեբա»ն 1874ին ։ Նոր լուրերուն մէջ գրուած է թէ « Պէպօ»ն այս օրերս կը խաղան եւ Ստանպոլում ։

«Պէպօ»ն առաջին անգամ ներկայացուեցաւ ոչ թէ Թիֆլիսի այլ Քութայիսի մէջ 1874 Հոկտեմբեր 21ին (իսկ Թիֆլիսի մէջ 1875 Նոյ. 27ին) ։

Վրացական թատրոնի հիմնադիր Գէորգի Էրիսթավին մեծ նուիրումով ձեռնամուխ եղաւ վրացական խումբի կազմակերպման գործին ։ Բայց ցարական իշխանութեան կամակատարներու հրամանով թատրոնը փակուեցաւ ։

Վրացական թատրոնի վերածնունդին մէջ մեծ երախտիք ունի Սունդուկեան ։ Վրացական նիրհած թատրոնը արթնցաւ միայն եօթանասնական թուականներուն ։

Ժամանակի յայտնի հանրային գործիչ Կոտէ Ղիփիանի Գ. Սունդուկեանի երեսնամեայ յոբելեանին առթիւ իր ուղերձին մէջ կը շեշտէ թէ, «25 տարիէն աւելի է կը նիրհէր վրացական թատրոնը ... եւ ահա հանդէս եկաք Դուք ու վրացական թատրոնի համար բացուեցաւ նոր կեանք, եւ եկաւ վրացական թատրոնի վերածնութեան շրջանը ։ Այս վերածնութեան համար մեր թատրոնը պարտական է ամբողջովին Ձեզ, քանի որ Դուք, Ձեր դրամատիկական ստեղծագործութեամբ նորէն շունչ տուիք եւ թատրոնի մարած զարկերակին հնարաւորութեան տուիք նոր ուժով բաբախելու... Դուք ոչ միայն ողբերգակ էք, այլեւ բանաստեղծ, որ կը ստեղծագործէ ոչ թէ չափածոյ այլ մեր կենդանի խօսքով ։ Ձեր կերտած տիպարներուն բոլորս կը հանդիպինք կեանքի ճանապարհին... ոչ մէկը ուշադրութիւն չէր դարձներ, մինչեւ որ Դուք մարմնաւորեցիք զանոնք ձեր դրամաներուն եւ կատակերգութիւններուն մէջ... մեզ մօտ երեւան եկաւ ողբերգակներուն, ինքնուրոյն հեղինակներու, թարգմանիչներու ամբողջ հոյլ մը եւ այդպիսով Դուք առաջ մղեցիք մեր գրականութիւնը ։ Ձեր երկերու շնորհիւ մեզ մօտ յառաջ եկաւ դերասաններու եւ դերասանուհիներու ամբողջ հոյլ մը, ձեր ստեղծագործութիւնները երեւան բերին մեր մէջ տաղանդներ , զորս մենք մինչ այդ չէինք ճանչնար» եւայլն ։

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ եւ կազի աշխատաւորները սկսան խլրտիլ, բողոքելով այն օրէնքին դէմ որ կ'ապակեդրոնացնէ ընկերային գործերը ։ Շարժումին գլուխը անցած է Նախկին Համայնավար Նախարարը Պ. Մարսէլ Փոլ ։ Կը վախցուի որ հոսանքը եւ կազը կտրուին փոխն ի փոխ, ամբողջ երկրին մէջ ։

ՄՈՍԿՈՒԱՑԷՆ հասած տեղեկութեանց համաձայն, Սթալին պիտի չպատասխանէ Մ. Նահանգներու հանրապետական կուսակցութեան Նախագահին՝ Սթէսընի հեռագրին, որով տեսակցութիւն մը կը խնդրէ, քննելու համար վիճելի խնդիրները, ի սէր խաղաղութեան ։ Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Սթալին կը նախընտրէ սպասել Մ. Նահանգներու երեսփոխանական ընտրութեանց , որոնք պիտի կատարուին քանի մը ամիսէն ։ Սպարապետը գոհ է եղեր որ Էյզիհըն անխուսափելի չի նկատեր պատերազմը, եւ մանաւանդ հակառակ է կանխարգել պատերազմին ։

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Այս բանաստեղծութեան հեղինակը , Թաթուլ Հուրեան, ծնած 1912ին, Թուրքիա. սպաննուեցաւ 1942ին Սեւաստոպոլի ճակատին վրայ, առանց իր ստեղծագործութեան լրումին հասնելու ։ Ուրիշ առթիւ ալ նմոյշներ արտատըպած ենք .—

ԵՍ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ ԱՄԷՆԻՑ ՇԱՏ

Ես աշխարհում ամէնից շատ ձիւնն եմ սիրում Արարատեան
Եւ այգիներն Արարատեան կքած մրգի ծանրութեան տակ,
Եւ ճամբաները մոռացուած իմ հայրենի հեռու տան ,
Որտեղ անփոյթ անց է կացել մանկութիւնը իմ կապուտակ ։

Ես աշխարհում ամէնից շատ երգն եմ սիրում Արարատեան,
Եւ հորովելը հայկական լուսնակ ու պարզ գիշերներում ,
Եզերքները մեր Երասխի օծուած շաղով բիլ վաղորդեան .
Թռչունների խուռն համերգը մացառներում ու թփերում ։

Մասիս լերան ստորոտում ընկած է գիւղն իմ հայրական ,
Եւ հեծում է ճիրաններում, որդեկորոյս, անմխիթար ,
Ես սիրում եմ քո արցունքը, քո հարցմունքը , յոյզը այնքան ,
Սպասումը քո անհանգիստ՝ ազատութեան դու սիրահար ։

Եւ ձեռքերս պարզած առաջ, ինչպէս փրկիչ, ինչպէս զաւակ ,
Իմ կարօտի մասին եմ ես այս ընդվզումի երգը գրում ,
Ես սիրում եմ ամէնից շատ Արարատեան արեւը տաք ,
Եւ դրօշը մեր կարմրածուփ Մասիս լերան բարձունքներում ։

ԹԱԹՈՒԼ ՀՈՒՐԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

Գարուն. ապրիլ ամիսն է ։

Ամպերը դէպի արեւելք կը շարժին դանդաղօրէն ու թաց խորհուրդ մը կը յղանան. կ'անձրեւէ. հով մը կ'ելնէ. ամպերը կը սկսին իրարմէ բաժնուիլ կամաց կամաց. երկնքի երեսը կապոյտ պատուհաններ կը բացուին. պատառ մը կապոյտէն լուսեղէն դէմք մը կ'ելնէ. Արեգակը, երկնային դրօշն է գծուեր .— Կտոր մը կապոյտ՝ վրան լոյս – բոլորակ. անհունի խորէն՝ ուժի խորհրդանիշ ձեռք մը բռներ է դրօշը՝ երկնային այդ գեղեցիկը՝ որմէ աչքերէս ներս ճաճանչ կ'իյնայ. կեանքիս վրայ արեւ կ'աւելնայ ։ Հովը կը հանդարտի. ահա արեւով անձրեւ մըն ալ. կարճ կը տեւէ. ծիածանը՝ արեւէն վար՝ միջոցին ամէնէն գեղեցիկը՝ քաղցրիկ հրապոյրով մը կը դիւթէ զիս. ինքնաբերաբար՝ «փառք քեզ, երկինք» կ'ելնէ սրտէս. «Լոյս՝ արարիչ լուսոյ...», կ'երգէ հոգիս ։

Նորէ՛ն կը մթնէ, նորէ՛ն անձրեւ, նորէ՛ն արեւ... ։ Տարերք բնութեան գեղեցիկը արտադրելու հնարաւորութիւնովը յղի են միշտ ։ Ամպի շարժումը առաջ եկած ու պահիկ մը անշարժ կեցած գեղեցիկը ուրիշ դաւաճան շարժումով մը կ'եղծանի, անուշ տպաւորութիւնը կ'աւրուի. գեղեցիկի անդարձ կորուստ. շարժումը մշտադոյ է. նոր շարժումէ նոր գեղեցիկ կը ծնի ու կը մեռնի՝ նոր շարժումի դաւով ։ Այսպէս՝ յաջորդաբար ։

Բնութեան պատկերն է. պատկեր անուշ , պատկեր նրբին, պատկեր շքեղ, պատկեր յարափոփոխ, պատկեր՝ մերթ աղքատ լոյսէ ու փայլէ, մերթ հմայիչ ու փողփողուն, պատկեր՝ նիւթէ կերտուած եւ լոյսէ ու գոյնէ հրաշազարդուած , պատկեր՝ անհունի դողովն ու Աստուծոյ շունչովը վսեմացած ... ։

Աչքերս կը գոցեմ. ինքնամփոփուիլ կը փորձեմ. տպաւորութիւններուս յորդումը կը մեղմանայ ։ Ահա ներքին պատկեր մըն ալ. Արարչութեան ամենագեղեցիկ ձեռակերտը՝ բնութիւնը՝ եսիս հետ ձուլուած մտապատկեր բնութիւնը կը զգամ ու կ'ապրիմ, անոր հեւքովը կը հեւամ , անոր խորհուրդովը «խորհուրդ խորին» կ'երգեմ ։

ԱՐՏԱՇԷՍ ՏՕՆՃՈՅԵՆՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (199)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

Հանդիսականները միաբերան « ամէն » գոչեցին ։

— Կարգ է, որ աշխարհի տէրը իր հարսանիքի օրը բարի աչքով է նայում իր հպատակներին եւ ողորմութիւն է անում նրանց, շարունակեց Աննա Խաթունը ։ Մեր Բէկն էլ այնքան ողորմած է, որ այս րոպէինինքն ասաց, որ մի բան խնդրեմ ։ Բայց ի՞նչ խնդրեմ ։ Ես շատ մտածեցի եւ ոչինչ չգտայ ։ Եւ ի՞նչ կարող ենք խնդրել ։ Մենք, փառք Աստուծոյ, հանգիստ ու ապահով ենք, ոչինչ նեղութիւն չենք զգում ։ Եթէ շնորհ ենք ուզում, սրանից աւել ի՞նչ մեծ շնորհ. մեր գլխի տէրը բարեհաճեց հաւանել այս օջախը եւ մի բուռն մոխիր վերցրեց այդ օջախից. այդքանը բաւական չէ, վրադեռ թոյլ էլ տուեց որ մենք մեր կարգով հարսանիք անենք ։ Սրանից աւել մի բան ուզել մենք չենք համարձակուի, այնպէս չէ՞...

Ազմկալի հաւանութիւնները խկոյն հաստատեցին այդ խօսքերը ։

— Միտք էի անում թէ ինչ է մնում եւ հասկացայ, որ պակասութիւն կարող է ունենալ միայն այս հարսանիքը ։ Հարցրի Մելիքի աղջկան . նա օգնեց եւ ես հիմա պիտի խնդրեմ Բէկից, խնդրեմ ոչ թէ մեզ համար, այլ դարձեալ նրա եւ նրա նշանածի համար ...

Եւ, դառնալով իր փեսային, նա շարունակեց .

— Կիրակի երեկոյեան մենք պաս ենք բռնում, Բէկ. այդ երեկոն էլ կը լինի հարսանիքի վերջը ։ Պապերից մնացած սովորութիւն է, որ պաս բռնելիս մեր մարդիկ հրացան են արձակում ։ Թոյլ տուր, Բէկ, որ այս անգամ կատարենք այդ սովորութիւնը ։

— Թոյլ տուի, ասաց Բէկը մի վեհ եւ հպարտ ձեւով ։

Սենեակը թնդաց ուրախութիւնների եւ շնորհակալութիւնների աղմուկից ։ Ամէնքն օրհնում էին Բէկին ։ Աննա Խաթունը նորից հրամայեց որ լռեն եւ ասաց .

— Ամէնքին յայտնի է, որ ռայեան հրացան չպիտի պահէ, քանի որ Օսմանեան աւիծները մեր պահապաններն են ։ Հրացաններ մենք չունենք եւ հարկաւոր էլ չէ որ ունենանք ։ Բայց քո հարսանիքի համար թոյլ կը տա՞ս, որ զինուորները հրացան տան մեր մարդկանց. չեմ ասում ամէնքին . ոչ, ամէն գիւղում մի քանի հատ լինի, բաւական է ։

— Զինուորներն էլ կ'արձակեն, պատասխանեց Բէկը ։

— Եթէ ուզում են մեր պասը շնորհաւորել, ինչո՞ւ չէ... Ես կարծում եմ, որ դու այդպէս չես անի, Բէկ, Օսմանցին չէ խառնւում մեր հաւատի գործերի մէջ ։ Մենք մերը կը վերջացնենք, այնուհետեւ դու կը սկսես, երբ հարսը քո տանը կը լինի ։

ԼԷՕ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ ։ ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՁԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ ։

լըս: Մինչեւ այսօր դուք մեծամասնութիւն ունիք եւ ատոր համար ալ կը քննադատէք վեթօն: Վաղը կրնաք գտնուիլ այնպիսի կացութեան մը մէջ, ուր պիտի ուզէիք օգտագործել այդ իրաւունքը: Ընդհ. ժողովը իրաւունք չունի միջամտելու Ապահովութեան Խորհուրդի պաշտօնին: Իրականին մէջ կ'ուզուի վերաքննել ՄԱԿի օրէնսդրութիւնը, բան մը զոր Խ. Միութիւնը չի կրնար ընդունիլ»:

Պ. Վիշինսկիէն առաջ խօսք առնելով, ամերիկեան պատուիրակը անգամ մըն ալ պաշտպանած էր եօթը պետութեանց ներկայացուցած ծրագիրը.

— «Եթէ ընդունինք այս ծրագիրը, նոր յոյս մըն է որ պիտի ներշնչենք ամբողջ մարդկութեան: Ուժգնօրէն կը մերժեմ այն տեսակէտը, թէ ՄԱԿը պէտք է հիմնուի Ապահովութեան Խորհուրդի մնայուն անդամներու միաձայնութեան վրայ: Եթէ այդ տեղ է այս կազմակերպութեան հիմը, այդ կը նշանակէ թէ ոչ մէկ հիմ ունի, որովհետեւ դժբախտաբար, այդ տեսակ միաձայնութիւն մը չկայ այսօր»:

Քորէայի պատերազմը

ՄԱԿի նաւատորմը կը շարունակէ ուժգնօրէն ռմբակոծել հիւսիսային Քորէայի արեւելեան ծովեզերքը 160 քիլմ. երկարութեան մը վրայ, քանդելով Մանչուրիոյ եւ Ռուսիոյ հետ հաղորդակցութեան ճամբաներն ու ճարտարարուեստական կեդրոնները: Ռմբակոծումները կը կատարուին 37 մարտանաւերու կողմէ, որոնք մէկ միլիոն քիլոկրամ ծանրութեամբ ռումբեր նետեցին զինուորական նշանակէտերու վրայ:

Օդանաւային տորմիղներն ալ կը շարունակեն կրակ տեղալ զինուորական նշանակէտերու վրայ, չինական սահմաններու մօտերը:

Ցամաքային կռիւներու ընթացքին ամերիկեան հեծելազօրքը գրաւեց Քամչոն քաղաքը (25 հազար բնակիչ), որ կը գտնուի զուգահեռականէն 18 քիլմ. դէպի հիւսիս: Այս գրաւումէն վերջ, հեծելազօրքը բաժնուած է երկու թեւերու եւ այժմ կը ջանայ պաշարման օղակի մէջ առնել այդ շրջանակին մէջ գործող 8000 կարմիր զինուորները:

Հարաւային Քորէացիներն ալ կը շարունակեն իրենց յառաջխաղացումը:

✕ Վոնզանէն հեռանալէ առաջ, կարմիրները՝ իրենց քաղաքական հակառակորդներէն սպաննած են 530 հոգի, մեծ մասով ուսանողներ եւ քաղաքական գործիչներ: Միաժամանակ բանտերէն ազատ արձակած են բոլոր քրէական ոճրագործները:

✕ Քանի մը օրէն դէպի Քորէա ճամբայ պիտի ելլէ ֆրանսացի կամաւորներէ բաղկացած գումարտակը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐ կը նախատեսուին, 1951ի ելմտացոյցին բացը գոցելու եւ վերազինութեան ծախքերը հոգալու համար: Combatի տեղեկութեանց համաձայն, կը խորհուի տասը առ հարիւր աւելցնել բոլոր տուրքերը, վերահաստատել պերճանքի առարկաներու եւ ընկերութեանց տուրքերը, տուրք մը հաստատել սպառողութեանց համար աշխատող հիմնարկներու վրայ, վերահաստատել աշխատավարձքի տուրքը...

ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՆՈՐ ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ վաւերացուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ, որ Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացնէ զայն, երեքշաբթի օր: Բարեփոխեալ կանոնագիրը համեմատականութեան և նախապատերազմեան մեծամասնութեան դրութեան միջինն է: Վարչապետը եւ երեք արմատական նախարարներ պիտի պաշտպանեն օրինագիծը, բայց կը կարծուի որ պառակտում ծագի դահլիճին մէջ: Կառավարական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ ընտրական օրէնքին բարեփոխումը անհրաժեշտ է, «փրկելու համար հանրապետական հաստատութիւնները»: Համայնավարները իրենց դէմ ուղղուած կը նկատեն նոր կանոնագիրը:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ խստօրէն սահմանափակեց օտարականներու ճամբորդութիւնը երկրին բոլոր մասերուն մէջ: Անհրաժեշտ է մասնաւոր արտօնագիրներ ստանալ, Պերսեպոլիս եւ Շիրազ երթալու համար: Կը կարծուի թէ այս արգելքը ուղղուած է գլխաւորաբար Խ. Միութեան դէմ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան քաղաքական պետը, զօր. Նոկրատի, առջի օր հաղորդեց թէ բանակը մաքրագործուած է «դաւաճաններէ, լրտեսներէ եւ ժողովուրդի թշնամի տարրերէն»: Այս առթիւ «ծանր գտնելով պատերազմի վտանգը», ըսաւ թէ Հունգարիա պարտաւոր է միջոցներ ձեռք առնել խելագարութեան դէմ, դիմադրաւելու համար որ եւ է նախայարձակում, որ կողմէն ալ կատարուի»: Եւ աւելցուց.— «Թիթօ սուր կը շողացնէ Հունգարիոյ հարաւային սահմանին վրայ, իսկ տոլարի աշխարհակալութիւնը կուրցած է Քորէայի առժամեայ յաջողութիւններէն»:

ՍԹԵՐԼԻՆԸ 990ի բարձրացաւ առջի օր (սեւ շուկայ): Տոլարը կ'արժէր 385, օրինաւորը՝ 349.50), զուից. ֆրանքը՝ 87.50: Նափոլէոնը՝ 3800, զուից. ոսկին 3620, սթերլինը 4620, ձոյլ ոսկին 507.000 ֆրանք:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Կրընոպլի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ԻՆ

★

Լիոնի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ին, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԻՆ, Salle Rameau: Մանրամասնութիւնները յետոյ:

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Այս կիրակի 15 Հոկտեմբեր, Հ. Մ. Մ.ի բոլոր խումբերը պիտի մրցին C. O. 15èmeի դէմ, մեր դաշտին վրայ, Stade Jean Bouin. Métro Mairie d'Issy:

Անշուշտ իսկ լէ Մուլինոյի մարզասէրները բազմութեամբ ներկայ պիտի ըլլան, քաջալերելու համար մեր մարզիկները:

Պ. ՄԿՐՏԻՉ ԹՈՔԱԹԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ Քանի եւ Լապոքայի մէջ հետեւեալ նուէրները եղած են, փոխան ծաղկեպսակի, Անթիպէի Հանգստեան Տան.— Պ. Պ. Տիգեան հազար ֆրանք, Սէմէրճեան եղբ. հազար, Պ. Պ. Տէրտէրեան, Յ. Նշանեան, Պ. Ուճուղեան, Գ. Եօրկանճեան, Յ. Սէմէրճեան (Ֆէպիւս), Պ. Ասլան, Մ. Տայլէրեան եւ Յ. Աղճեանէ 500ական ֆրանք: Ընդհ. գումար 6000 ֆրանք: Ստանալ Յառաջին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻՆ.— Միւնիխէն Պ. Մաքս Պարոնեան 2000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին Շրջ. վարչութեան: Ստանալ Տիկին Գավուքճեանէ, 41 Bld. Exelmans, Paris (16):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի մատակարար մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Փարիզաբնակ ընկեր Մանուէլ Էքսէրճեանէ «Հայրենիք» ամսագրի Բ. տարիէն 11 թիւեր, ինչպէս եւ 13 կարեւոր գիրքեր:

Այս առթիւ Ակումբի մատակարար մարմինը ջերմօրէն կը խնդրէ բոլոր հայ հրատարակիչներէն, գրողներէն եւ գրասէրներէն իրենց գիրքերէն տրամադրել Ակումբի գրադարանին, նկատի ունենալով որ այս տարեշրջանին, Ակումբը ամէն օր բաց պիտի ըլլայ հասարակութեան առջեւ:

Առաքումները ուղղել Արամ Պեթիկեանի, 7, rue Berlioz, Մարսէյլ:

ՏԷՍԻՆ.— Պ. Ղուկասեանի եւ Օր. Պահամեանի ամուսնութեան առթիւ Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի դպրոցի Կրթական Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկեր Ս. Առաքելեանի ձեռամբ, Ռոանէն Պ. Մ. Թորոսեանէ 2000 ֆրանք, Պ. Ղ. Պահամեանէ 2000 ֆրանք, Պ. Վ. Թիւֆէնքճեանէ 500 ֆրանք:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Ֆ.Կ.ԽԱՉԻ ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Կը վերսկսի այս կիրակի ժամը 9ին: Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան նոյն օրը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պրուսայի Զենկիլէր գիւղէն Մարիամ Պօղչիկեան, հօր անունը Երամ, մօրը Հոփսիմէ: 1919ին զինքը տեսնողներ եղած են Կիլիկիա: Ամուսնացած հայ սպայի մը հետ եւ անունը փոխած Մելինէի: Տեղեկացնել Սիրանոյշ Խաչիկեանի, 32 rue Nouvelle, Alfortville (Seine), France:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերները պարտաւոր են ներկայ ըլլալ:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Նիւթը «Հ. Յ. Դ. 60ամեակը»: Կը հրաւիրուին նաեւ Կապոյտ Խաչը, «Արծիւ» ենթակոմիտէն եւ համակիրներ:

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան չորեքշաբթի օրերը ժամը 20.30ին, Շէհէրլեաններու բնակարանը: Կը դասախօսէ ընկեր Պիլալի: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ ենթակոմիտէի միացեալ գրադարանը բաց է ամէն օր ժամը 18—19, գիրքեր ստանալու համար դիմել 36 rue Bistour Բ. յարկ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, rue Etienne Dolet 138 թիւ, Պ. Մանուկ Փաշաեանի սրճարանը:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին նորընտիր վարչութիւնը, իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի, երեկոյեան ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցի սրահը:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին Ժանթիյիի հայկական դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Ֆ. Կ. Խաչի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆԱԶԵՆԻ ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ

«Վարդենիք»

Քնարերգական բանաստեղծութեանց նոր հատորը: ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ

Գին 400 ֆրանք Ֆրանսայի համար, արտասահման 2 տոլար:

Դիմել բոլոր հայ գրավաճառներուն եւ Ն. ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆԻ, 10 rue Mounet Sully, Paris (20):



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mardi 17 Octobre 1950 Երեքշաբթի 17 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6282 – Նոր շրջան թիւ 1693 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՍՏՈՒԿ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐ

Քաղաքական գրականութեան մասին խօսած ատեն, չարժանկար մը կը բացուի մեր աչքերուն առջեւ։ Համայնապատկեր մը՝ խառնուիկ եւ խօսուն։

Կ'ակնարկենք Հայկական Արտասահմանի լրագրական գործունէութեան։

Թերեւս ոչ մէկ ատեն այսքան թերթ ունեցած ենք օտարութեան մէջ, կուսակցական թէ անկախ կամ չէզոք։

Մեծ գումար մը չի կազմեր ամէնուն սպառման համագումարը։

Եթէ կուսակցական թերթեր կան քանի մը հազարէն վեր, կան ուրիշներ ալ որոնց համար երազ մըն է հազարն իսկ։

Ինչպէս ազգային – քաղաքական գործունէութեան ուրիշ ճակատներու վրայ, այստեղ եւս Դաշնակցական մամուլն է որ առաջին տեղը կը գրաւէ, քանակով թէ որակով։

Անշուշտ անոր համար որ, մեր մէջ աւելի զօրաւոր է պատասխանատուութեան գիտակցումը։ Աւելի տոկուն են եւ բազմազան՝ մտաւոր ուժերը։

Ամէն պարագայի մէջ, մեր լրագրական ճակատին վրայ ձեռքեր կան որ կ'օգնեն եւ աչքեր կան որ կը հսկեն, փոխադարձաբար։ Եւ ուշադրութիւն, ճիգ չի պակսիր պաշար ամբարելու, վրիպումներէ խուսափելու համար։

Եթէ նոյն մտահոգութեամբ տոգորուած ըլլային ուրիշներ, շատ բան պակսած պիտի ըլլար ամենօրեայ ժխորէն։

Դժբախտաբար ոչ մէկ բարենշան երեւոյթ՝ այս տեսակէտէն։

Շատերուն գոյութեան պատճառը՝ պարզապէս հակադաշնակցական պայքարն է։ Հասարակ խուժանավարութիւն։

Կան որ այլապէս վնասակար հունտեր կը ցանեն, չէզոքութեան դիմակին տակ։

Պակաս չեն ամսեզուկ տիպարներ ալ, որոնք միտք եւ սիրտ կը պղտորեն, բարեպաշտական կամ ազգասիրական մարզանքներով։

Իսկ երբեմն ընդհանուր իրողութիւն, շատ քիչերը կը համապատասխանեն իրենց կոչումին, պատրաստութեամբ եւ նկարագրով։

Ամենադէտ խմբագիրներ եւ յօդուածագիրներ ունինք, որոնք կարծիքներ կը յայտնեն, վճիռներ կ'արձակեն առանց գիրք մը, թերթ մը պրպտելու։ Առանց ուսումնասիրելու իրենց շօշափած նիւթը։

Հայաստանի մասին գրեն թէ Զինաստանի կամ Թուրքիոյ, շատերը նոյնքան հարեւանցի գաղափարներ ունին երեքին ալ աշխարհագրութեան թէ պատմութեան մասին։

Ինչո՞ւ յոգնիլ եւ քրտնիլ, տարածուիլ եւ խորանալ, երբ դիւրին է թուղթերը մրոտել, իրար կապելով սնամէջ նախադասութիւններ։

Կաթսայ մը տաք — աւելի շատ պաղ — ջուր կը դնեն առջեւդ, իբրեւ ապուր, քեզի ձգելով անոր մէջ հատիկներ փնտռելու պարտականութիւնը։

Առանց տեղէն շարժելու, կեցած տեղը թխելու այս ունակութիւնը այնքան զարգացած է որ, նորերն ալ հիներէն վարակուելով նոյն ճամբուն կը հետեւին։

Եւ աւելի Նստուկ առաջնորդներու չքախումբ մը, բոլոր գաղութներուն մէջ։ Ամէն ուր որ տպագրական տառեր կը ճարուին։

Մարդիկ վարժուած են իրենց ազատութիւնը եւ անբարեխղճութիւնը պարտկելու վարպետորդի խաղերով։ Ի հարկին խժալուր ժխոր մը յարուցանելով։

Տարբերութիւնը շատ մեծ չէ բուն լրագրական պարբերականը։

Նոյն անփոյթ, ծոյլ, թափթփած ունակութիւնը։ Խուսափում բարեխիղճ աշխատանքէ եւ յոգնութենէ։

Հետեւա՞նքը, — անկում, եթէ ոչ աղճատում իմացական մակարդակի։ Ամէնէն առաջ իրենց՝ Նստուկ առաջնորդներուն եւ իրենց փոքրաւորներուն համար։

Անկում, նաեւ, բարոյական. քանի որ այս անտիրութիւնը խորապէս կ'ազդէ հանրային կարծիքին վրայ։ Կը նպաստէ ոչ թէ գիտակից քաղաքացիներ պատրաստելու, այլ ամբոխը օրօրելու, զուարճացնելու։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պատերազմէն առաջ, չէն գաղութ մը ունէինք Ատրպատականի մէջ։ Տիպար՝ իր ազգային եւ կրթական կազմակերպութեամբ։

Թեմին գլուխը կը գտնուէր պատկառելի առաջնորդ մը, Մելիքթանգեան արք.։

Պատերազմը եւ յետագայ դէպքերը վերիվայր շրջեցին ամէն բան։ Ժողովուրդին մեծ մասը թէհրան ապաստանեցաւ, եւ երբեմնի չէն գաղութը մատնուեցաւ անել կացութեան մը։

Բայց, ինչպէս ամէն տեղ, Թաւրիզի մէջ ալ գտնուեցան գիտակից եւ ժրաջան հայրենակիցներ, որոնք անկարելին փորձեցին, ժողովուրդին բարօրութիւնը ապահովելու եւ ազգ. կեանքը վառ պահելու համար։

Շատ մը գործերու կարգին, Թեմ. Խորհուրդը ձեռնարկած է նոր շէնքի մը շինութեան, որ կարեւոր գումար մը պիտի ապահովէ ազգ. սնտուկին։

Թեմ. Խորհուրդը ձեռնարկելով այս բազմածախս շինութեան, կը յուսայ թէ արտասահմանի ունեւոր Իրանահայերն ալ իրենց բաժինը պիտի տրամադրեն։

Բարեբախտաբար այս միջոցին մեր մէջ կը գտնուի Ատրպատականի առաջն. տեղապահը, Կարապետ Ա. քահանայ Մանուկեան, որմէ կարելի է քաղել մանրամասն տեղեկութիւններ՝ այս ձեռնարկին կարեւորութեան մասին։

Կ'իմանամ թէ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան եւս յանձնարարական մը ստորագրած է, դիւրացնելու համար անոր ձեռնարկը։

Որքան կրցայ ստուգել, քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներ կրնան իրենք ճարել սպասուած գումարը։

Մասնակցելով այս ձեռնարկին, իրենց հայ – [illegible] Պարսկահայութեան [illegible] վերածնութեան։

Թող չըսեն թէ Թաւրիզը աչքէ հեռու ըլլալով, սրտէ ալ հեռու մնաց։

ՎԱՀԷ

Ռուսական համախմբո՞ւմ Կարսի դիմաց

ՎԵՑ ԶՕՐԱԲԱԺԻՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ՍԱՀՄԱՆԻՆ ՎՐԱՅ

Պոլսէն կը հեռագրեն հոկտ. 16 թուականով.—

Ամերիկեան «Էսոշիէյթըտ Փրէս» գործակալութեան քաղած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը զինուոր կը համախմբէ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի սահմաններուն վրայ։

Կ'ըսուի թէ վեց զօրաբաժիններ շարուած են Թրքական սահմանագլուխին երկայնքը, ճիշդ Կարսի արեւելեան կողմը, եւ թէ անոնց չորսը մասնաւորապէս մարզուած են հրասակային կռիւներու համար։

Կարելի չէ պաշտօնական հաստատում ստանալ այս լուրերու մասին։ Ամերիկեան գործակալութիւնը կ'ըսէ թէ այս լուրերը Կարսէն բերած է մէկը որ շատ քիչ անգամ կը սխալի։

Նախագահը եւ զօրավարը երկու ժամ խօսեցան գլուխ գլխի

ԹՐՈՒՄԸՆ ՇԱՏ ԳՈՀ Է ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԷՆ.— Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՃԱՆՉՆԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԸ.— ՊԻՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ ՈՒՐԻՇ ԽՕՑԵԼԻ ԿԷՏԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ.—

Նախագահ Թրումըն եւ իր խորհրդականները, մօտաւորապէս 25.000 քիլմ. ճամբայ կտրեցին օդանաւով, հանդիպում մը ունենալու համար ՄԱԿի ուժերու ընդհ. հրամանատար զօր. Մէք Արթըրի հետ։

Հանդիպումն ու խորհրդակցութիւնները տեղի ունեցան կիրակի օր, Խաղաղականի ջուրերուն մէջ կորսուած եւ հազիւ վեց քառակուսի քիլմ. տարածութիւն ունեցող Ուէյք կղզեակին մէջ, ուր զօր. Մէք Արթըր հասած էր նախորդ գիշերը։ Իբրեւ խորհրդակցութեան «շէնք» ծառայեց փոքրիկ եւ անշուք հիւղակ մը։ Առաւօտուն կանուխ, կըղզեակի օդանաւային կայանը իջաւ զօր. Պրէտլին եւ միւս խորհրդականները փոխադրող օդանաւը։ Զօր. Մէք Արթըր չերեւցաւ դիմաւորելու համար զօր. Պրէտլին, որ իբրեւ ամերիկեան բանակներու միացեալ սպայակոյտին նախագահ, իր պետն է։ Քիչ վերջը իջաւ նախագահին օդանաւը՝ «Ինտէփէնտընս»։ Զօր. Մէք Արթըր նորէն սպասողներուն մէջը չէր։ Բայց երբ Նախագահը յայտնուեցաւ օդանաւի դռնակին առջեւ, զօր. Մէք Արթըրն ալ իսկոյն դուրս եկաւ քովնտի տաղաւարէ մը եւ փութաց նախագահին մօտ։ Զօրավարը, իր գերագոյն պետ նախագահը զինուորական բարեւով մը դիմաւորելու տեղ, մօտեցաւ եւ սեղմեց անոր ձեռքը։ Ձեռքի այս սեղմումը քանի մը վայրկեան տեւեց եւ քանի մը անգամ կրկնուեցաւ, որովհետեւ լուսանկարիչները «անգամ մըն ալ, անգամ մըն ալ» կրկնելով, կ'ուզէին բազմաթիւ նկարներ առնել։

Այժմ դէմ դիմաց կը գտնուէին երկու մարդիկ, որոնք շատոնց զիրար չէին տեսած, բայց այնքան խորապէս ազդած էին իրարու վրայ։— «Երկար ժամանակէ ի վեր ձեզ չեմ տեսած, զօրավար», ըսաւ նախագահը Մէք Արթըրին, որ պատասխանեց.— «Կը յուսամ թէ յաջորդ անգամ այսքան երկար չպիտի տեւէ, պարոն նախագահ»։ Այնուհետեւ անոնք նստան ինքնաշարժ մը եւ ուղղուեցան դէպի այն հիւղակը, ուր տեղի պիտի ունենար խորհրդակցութիւնը։ Եւ սակայն, խօսակցութիւնները սկսան կառքին մէջ իսկ։ Եւ երբ հիւղակը հասան, [illegible] ները խորհրդակցեցան բոլորովին առանձին։ Խօսքի նիւթ դարձան Մէք Արթըրի վերջին յաղթանակները Քորէայի մէջ եւ Ֆորմոզայի հարցին առնչութեամբ 7րդ նաւատորմին գործունէութիւնը Խաղաղականի մէջ։ Հետզհետէ կանգ առին անոնք Հնդկաչինի հարցին եւ այնտեղ Ֆրանսայի մղած կռիւներուն շուրջ, նկատի առնուեցան կարմիր սպառնալիքները Փիլիպեաններու, Մալայայի, Ինտոնէզիոյ եւ Սիամի դէմ եւ քննուեցան՝ Ասիացիներու վրայ համայնավարութեան ունեցած ազդեցութիւնը ջնջելու միջոցները։ Ամէնէն աւելի նախագահն էր որ կը խօսէր, իսկ Մէք Արթըր կ'ունկնդրէր ուշադրութեամբ, պատասխանելով միաժամանակ իրեն ուղղուած հարցումներուն։

Մէկ ժամ տեւած այս առանձին խորհրդակցութեան յաջորդեց երկու ժամուան երկրորդ խորհրդակցութիւն մը, որուն մասնակցեցան նաեւ երկու անձնաւորութեանց խորհրդականները։ Ոչ մէկ պաշտօնական զեկոյց հրատարակուեցաւ այս հանդիպումէն վերջ։ Ժամանակի չգոյութեան պատճառով, մամուլի ներկայացուցիչներն անգամ չկրցան ընդունուիլ Նախագահին եւ զօրավարին կողմէ։ Իրազեկներու համաձայն, սակայն, Ծայր. Արեւելքի գործերուն շուրջ կարծիքներու կատարեալ համաձայնութիւն մը գոյացած է երկուքին միջեւ։ Այս կը նշանակէ, թէ զօրավարը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՄԷՆՔՆ ԱԼ ՀԱՒԱՍԱՐ ՊԻՏԻ ՈՒՏԵՆ

Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը, Թիթօ, հրամանագիր մը հրատարակեց որով կը ջնջէ համայնավար կուսակցութեան անդամներուն վայելած առանձնաշնորհները։ Այդ հրամանագրին համաձայն, կուսակցութեան 500.000 անդամները նոյն իրաւունքները պիտի վայելեն ինչ որ երկրին 16 միլիոն բնակիչները՝ պարենաւորման մասին։ Հրամանագիրը, որ գործադրելի է երկու շաբաթէն, ծանր տուգանքներ եւ բանտարկութիւն կը տրամադրէ անսաստողներուն։ Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Պորպա», ջերմապէս կը գնահատէ այս տնօրինութիւնը։

Աւելի հրամանագրին գլխաւոր տրամադրութիւնները.—

1. Ոչ մէկը, ինչ պաշտօն ալ վարէ, չի կրնար աւելի ուտեստ կամ ուրիշ նիւթեր ստանալ քան հանքի, անտառի եւ երկաթուղիներու բանուորները։ Այն համայնավարները որոնք մասնաւորապէս պատասխանատու եւ ծանր պաշտօններ կը վարեն կամ գիտական կարեւոր գործեր կը կատարեն, միջին օրապահիկներէն աւելի պիտի ստանան, բայց պակաս՝ ճարտարագործութեան ծանր աշխատանքի բանուորներէն։

2. Պիտի ջնջուին համայնավարներու համար հաստատուած մասնաւոր խանութները, բացի սահմանափակ թիւէ մը ա՛յն անձերուն համար որ մասնաւորապէս կարեւոր գործեր կը կատարեն։

3. Արգիլուած են մինչեւ հիմա կարգ մը անձերու յատուկ (համայնավար) հանգստեան տուները, արձակուրդի տուները եւ բոլոր նմանօրինակ հաստատութիւնները։ Բացառութիւն կը կազմեն միայն բանուորներու ամառանոցները։

4. Համայնավարներուն արգիլուած է որ եւ է նոր գնում կատարել կարասիներու, պատկերներու, զարդերու, վարագոյրներու կամ ուրիշ ապրանքներու որոնք յատուկ են ներքին բարեզարդութեան։ Պէտք է չեղեալ համարել կնքուած բոլոր պայմանագիրները։

5. Արգիլուած է ձրի հրանիւթ բաշխել համայնավար պաշտօնեաներուն, որեւէ պատճառով։

ՄԻՋՏ ՆԵՆԳԱՄԻՏ ՈՒ ԴԱՒԱԴԻՐ

Կովկասի մէջ Հայերը եւ Վրացիները գրեթէ հաւասար թիւ կը կազմեն։ Թէ՛ մէկը, թէ՛ միւսը շուրջ մէկ միլիոն 800 հազար կը հաշուեն։ Վրացիներու վերաբերմամբ նկատի առնելիք կարեւոր պարագան այն է, որ այդ մէկ միլիոն 800 հազար Վրացիները կը կազմեն վրացի ժողովուրդի ամբողջութիւնը աշխարհի վրայ եւ այդ ամբողջութիւնը ամփոփուած է Վրաստանի սահմաններուն մէջ։ Վրաստանէն դուրս Վրացի գրեթէ չկայ։

Այդ մէկ միլիոն 800 հազար Վրացիները տէր են Վրաստանի մը, որ 27 հազար քառակուսի մղոն տարածութիւն ունի։ Մինչդեռ, միայն Կովկասի մէջ Վրացիներուն հաւասար թիւ կազմող հայութեան տրուած է Հայաստան մը 11.500 քառակուսի մղոն տարածութեամբ։

Մինչ Հայաստանի բնակչութիւնը շուրջ մէկ միլիոն 200 հազար է, որմէ մէկ միլիոնը Հայ է, վրաց ամբողջ ազգը ամփոփող Վրաստանը ունի շուրջ երեք եւ կէս միլիոն բնակչութիւն, այլ խօսքով մէկ միլիոն 800 հազար Վրացիները կը տիրապետեն գրեթէ իրենց թիւին հաւասար օտարներու վրայ։

Երբ մենք կը մատնանշենք այս անժխտելի իրողութիւնները, իբրեւ անառարկելի ապացոյց խորհրդային իշխանութեան հակահայ քաղաքականութեան, մենք կ՚ըլլանք «պարսաւող եւ ստախօս»։

Վրաստանի մաս կը կազմեն Ապխազիոյ Ինքնավար Հանրապետութիւնը հարիւր հազար բնակչութեամբ, Աճարիոյ Ինքնավար Հանրապետութիւնը նոյնքան բնակչութեամբ եւ Հարաւ Օսեթիայի Ինքնավար Շրջանը երկու հարիւր հազար բնակչութեամբ։ Ազգային այս երեք փոքրամասնութիւնները, որոնց թիւը 400 հազարը չանցնիր, օժտուած են, փոյթ չէ թէ բոլշեւիկեան իմաստով, ինքնավարութեամբ։

Իսկ միւս կողմէ վրացական իշխանութեան տակ գտնուող 400 հազար հայութիւնը, որմէ 100 հազարը կը բնակի Հայաստանին սահմանակից Ախալքալաք գաւառին մէջ, բացարձակապէս զուրկ է ոեւէ ինքնավարութենէ։

Հայաստանի մէջ, Երեւանէն հազիւ 30 — 40 մղոն հեռու Նախիջեւանի գաւառի 40 հազար Թաթարները տէր են Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետութեան, որ դրուած է Նախիջեւանի հետ [illegible] Ատրպէյճանի [illegible] հազար քիւրտ եւ թաթար բնակչութիւն ունեցող գիւղերու խումբ մը «Քիւրտ Կրայ» — Քրտական Շրջան անունին տակ ինքնավար շրջան մը կազմած է։

Մինչդեռ անդին, Խորհրդային Ատրպէյճանի 400 հազար հայութիւնը ինքնավարութիւն չունի։

Երբ մենք կը մատնանշենք խորհրդային իշխանութեան հակահայ քաղաքականութեան այս աղաղակող փաստերը, մենք կ՚ըլլանք «Հայաստանը սեւցնող եւ հայ ժողովուրդի թշնամի»։

Երբ մենք հայ համայնավարներու եւ անոնց ուղեկիցներու աչքը կը խոթենք այն իրողութիւնը, թէ միայն Կովկասի մէջ Վրացիներուն հաւասար թիւ կազմող հայութեան հազիւ կէսն է ամփոփուած Հայաստանի մէջ, իսկ միւս կէսը դրուած է Վրաստանի եւ Ատրպէյճանի տիրապետութեան տակ, երբ մենք կը մատնանշենք այն իրողութիւնը, թէ Հայաստանի անձուկ սահմաններէն անջատուած եւ հողով հարուստ մեր դրացիներուն տրուած են հայկական այնպիսի հինաւուրց հողերն, ինչպէս Ղարաբաղը, Նախիջեւանը եւ Ախալքալաքը, համայնավար զաղրախօսները Հայաստանի դէմ թշնամութիւն կը յայտարարեն այդ։

1945ին Հայ Դատի Յանձնախումբը Սան Ֆրանչիսքոյի խորհրդաժողովին ներկայացուց յուշագիր մը, որով Սեւրի դաշնագրով Հայաստանի խոստացուած հողերու կցումը կը պահանջուէր ներկայ Հայաստանին, — տակա «թշնամութիւն» էր Հայաստանի դէմ։

Իսկ երբ հայ համայնավարներու ղեկավարութեամբ իրենց փորերուն վրայ սողացող Ռամկավարներէ եւ Հնչակեան թափթփուկներէ կազմուած «Ամերիկահայ Ազգային Խորհուրդ» կոչուածը, Հայ Դատի Յանձնախումբի դիմումէն ամիս մը վերջը նոյն խորհրդաժողովին կը ներկայացնէր յուշագիր մը, ըսելու համար թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը «ֆաշիստ կազմակերպութիւն է»,— տակա կ՚ըլլար ազնիւ հայրենասիրութիւն արտայայտող քայլ մը։

Հայանուն դաւադիրներու Տիթրոյիտի Համագումարը գրաղած է նաեւ Հայկ. Դատով, որու մասին Համագումարին ներկայացուցուած տեղեկագիրը կը թելադրէ աշխատիլ «որ իրականանայ մեր դարաւոր երազը ու ներկայ Հայաստանին միանան մեր պապերու արեամբ ներկուած ու ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐՈՎ ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ (ստորագծումը մերն է. «Հ.») հայկական հողամասերը — Էրզրումը, Վանը, Պիթլիզը եւ միւս նահանգները»։

Համայնավար համագումարին ներկայացուած տեղեկագիրը կազմողները, որ Հայաստանի մէջ Ստալինի կամ Մոլոթովի անուան խորաբուծական կոլխոզի մը կեանքը օրը օրին, տեղով, թուականով եւ այլ մանրամասնութիւններով կը նկարագրեն «Լրաբեր»ի մէջ, իրենց տեղեկագրին մէջ, սակայն, չեն յիշատակեր Հայաստանի հողային իրաւունքները ճանչցող դաշնագրին անունը։

Այդ ո՞ր դաշնագիրն է, որ կը ճանչնայ մեր հողային իրաւունքները։

Արդեօք Պրէսթ Լիթովսքի 1918ի դաշնագի՞րը, որով Խորհրդային Ռուսիա Թուրքիոյ ծախեց մեր «պապերու արիւնով ներկուած» հողերը, թէ Մոսկուայի 1921ի ռուսեւթուրք դաշնագիրը, որով Խորհրդային Ռուսիա երկրորդ անգամ Թուրքին ծախեց նոյն հողերը, եւ կամ թէ Կարսի 1921ի ռուսեւթուրք դաշնագիրը, որով Խորհրդային Ռուսիա երրորդ անգամ Թուրքին ծախեց մեր հողերը։

Ինչո՞ւ հայանուն դաւադիրներու Տիթրոյիտի Համագումարին ներկայացուած տեղեկագիրը չի տար հայ ժողովուրդի հողային իրաւունքները ճանչցող դաշնագրին — Սեւրի դաշնագրին անունը։

Չի տար, որովհետեւ Սեւրի դաշնագիրը, որու անունով կ՚երդնուն Հայաստանի շահերը Խորհրդային Ռուսիոյ նպատակներու համար վաճառքի հանող հայ համայնավար դաւադիրները գիտեն, որ այդ դաշնագիրը ձեռք բերողը Հայաստանի Անկախ Հանրապետութեան Դաշնակցական կառավարութիւնն էր։

1920 Օգոստոս 10ին Սեւրի մէջ այդ դաշնագիրը ստորագրուելէն հազիւ ամիս մը ետք Պաքուի մէջ կը գումարուէր համայնավարներու ուրիշ համագումար մը, ուրտեղ առատօրէն հայկական արիւն լակած էնվէրի նման չունի մը հետ ժողովի նստեցան էնվէրին վայել խորհրդակից հայ համայնավարներ,— Ա. Մռաւեան, Կասեան, Ա. Նուրիճանեան եւ ուրիշներ պատռելու համար Սեւրի դաշնագիրը։

Տիթրոյիտի համագումարի մէջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հասցէին ուղղուած զազրախօսութիւններով եւ չնական վայրահաչութիւններով խմբագրուած տեղեկագրերն ու բանաձեւերը չեն կրնար մաքրել հայ համայնավար կոչուած թշուառականներու ճակատներուն միայն 1920ին Պաքուի խորհրդաժողովի առթիւ պատմութեան կողմէ դրոշմուած անջնջելի թուքը։

Ան հոն է եւ հոն պիտի մնայ ընդմիշտ։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Այդ մեկն ալ չփորձե՞նք

Սիրելի «Յառաջ», մեր գոյութեան ամէնէն հրատապ հարցը՝ ազգապահպանման խնդիրը, անգամ մը եւս կ՚արծարծուի, Ժընեւի նամակով, ձեր երկու խմբագրականներով եւ ուրիշ գրութիւններով։

Յաճախ թելադրած էք ձեր աշխատակիցներուն կամ ընթերցողներուն, որ յայտնեն իրենց ալ տեսակէտը՝ զանազան խնդիրներու մասին, փոխանակ զանոնք իրենց պատեանին մէջ պահելու։ Կ՚օգտուիմ առիթէն, յայտնելու համար համեստ կարծիք մը։

Ժընեւի նամակի ոգին, մայրենի լեզուի կամ Հայ. Եկեղեցւոյ մասին իր յայտնած գաղափարներով, առաջին տպաւորութեան տակ, շատ բընական է որ կը վրդովէ ազգային զգացումներով բաբախուն մեր սիրտը։ Բայց եթէ պահիկ մը, գործնականօրէն մօտենանք յայտնուած մտքերուն, այն ատեն, ստիպուած ենք ընդունիլ թէ կան կարգ մը ճշմարտութիւններ, մէկ խօսքով՝ իրականութիւններ։

Այսպէս, ցոյց տրուած Զուիցերիոյ պարագան ի՞նչպէս բացատրել։ Ժողովուրդ մը տարբեր երեք լեզուներու բարբառով եւ սակայն ինչքան միաձոյլ, մէկ սիրտ մէկ հոգի, տիպար ազգ մը՝ համերաշխութեան։ Նմանապէս Պելժիա, ինչպէս Ամերիկա, տասնեակ այլազան ցեղերով որոնք սակայն կը կազմեն մէկ ազգութիւն։

Յօդուածագիրը Ժընեւ քաղաքի մէջ ապրող պսակաւոր Հայու պատմութիւնը ընելէ վերջ, սա եզրակացութեան կը յանգի թէ «ամէն մարդ հերոս չէ ծնած։ Նամակագիրը պաշտպանելով հանդերձ «նիւթական կապերով իրար միանալու» առաջին պայմանը ազգապահպանումի, հիացում յայտնած կ՚ըլլայ, ինքնին, այն Հայերուն որոնք օտար ափերու վրայ, հազար փորձութեան կամ դժուարութեան իսկ հանդիպած, դարձեալ կը մնան Հայ։ Կը կարծեմ թէ յօդուածագիրը, չափազանցուած խորհրդածութեան մը մէջ, կ՚ըմբռնի հայորդիին ասպետական կեցուածքը, զայն բաղդատելով նիւթական շահը չզատած ու ազգէն հեռացած ուրիշ Հայու կամ Հայերու հետ։

Եւ իրաւ ալ, կան հազարաւոր Հայեր զորս աքսորի արիւններկ անապատներու կամ օտարութեան վտարանդի ճամբաներու դառնութիւններ չեն կրցած հեռացնել իրենց ազգէն, ընդհակառակն, մոգամուած է Թորգոմեան ցեղի արիւնը։ Իսկ անդին կը գտնուի ուրիշ մաս մը որ երիցս աններելի անտարբերութեամբ, կամովին ինկած է ապազգայնացումի խորխորատը, կոյր ու խուլ դառնալով, մայրենիքի, մշակոյթի եւ կամ Հայոց պատմութեան փառապանծ էջերուն եւ վերջապէս ազգային բոլոր նուիրականութիւններուն առջեւ։

Բայց ինչ խօսք որ միայն այս դասակարգին մէջ չեն գտնուիր յօդուածագրին ակնարկած հայ երիտասարդները «որոնք հայերէն չեն գիտեր եւ իբրեւ պատճառ կ՚ըսեն.— Եթէ հայերէն գիտնամ, իմ նիւթական կացութիւնս կը բարւոքի՞»։ Այլ՝ նիւթական առատութեան մէջ լողացողներ, ինչպէս մատնանշած էիք արդէն ձեր երկրորդ խմբագրականով։ Իսկապէս որ ամէն մարդ հերոս չէ ծնած։ Վասնզի, հերոս չէ միայն ան որ կռուի դաշտի մը վրայ քաջագործութիւններ կը կատարէ կամ կը տանի յաղթանակը։ Հերոս են նաեւ ուսուցիչը, գրագէտը, արուեստագէտը որ նիւթական անձկութեամբ տառապելէ, մինչեւ իրենց վերջին շունչը ամուր կը մնան պատնէշին վրայ։

Մինչ կան որ այդպիսի պարագաներու տակ, կը վհատին եւ կէս կը թողուն իրենց ասպարէզը։ Երբ կը հիանանք առաջիններուն կորովին, եռանդին եւ անընկճելի յարատեւութեան, չենք կրնար ալ անպայման դատապարտել վերջիններուն դասալքութիւնը։ Ամէնուն տրուած չէ պայքարիլ հերոսութեամբ։

Անկախ նամակագրին առաջարկած սա միջոցէն թէ ազգապահպանումը կը յաջողի այն ատեն միայն երբ նոր սերունդին սա տպաւորութիւնը տրուի որ իր ետին կայ հայ հաւաքականութիւնը, պատրաստ իրեն նիւթապէս օգնելու, կարելի չէ՞ արդեօք կազմել մեր ապրած քաղաքներուն մէջ հայ տնտեսական ընկերակցութիւններ, որպէսզի նիւթապէս օգնելու, կարելի չէ՞ լ արդեօք կազմել մեր ապրած քաղաքներուն մէջ հայ տնտեսական ընկերակցութիւններ, որպէսզի նիւթական դիւրութիւններ, օժանդակութիւններ ընծայեն այն հայրենակիցներուն որոնք նեցուկի կը սպասեն առեւտրական կամ արուեստի ձեռնարկի մը յաջողութեան համար։ Մինչ այս օտար ցամաքներուն վրայ, նուիրուած ուսուցիչներ կամ ուսուցչուհիներ, շատ համեստ պայմաններով, յաճախ բոլորովին սիրայօժար կը տրամադրեն իրենց շունչն ու եռանդը, որպէսզի հայ մանուկները ազատեն այլասերման ճիրանէն, հայ ունեւորներն ալ կրնան իրենց նիւթական աջակցութիւնը ընծայել այդպիսի հայրենասիրական միութեան միջոցաւ, ապացուցանելով թէ մեր ժողովուրդը անհատական եւ հաւաքական ձեռնարկներով կը գերազանցէ շատ մը ազգեր, գիտէ նաեւ ի հարկին, տալ, Հրեաներու գործնական իրերօգնութեան օգին։

Անտարակոյս որ կան երիտասարդներ որոնք պիտի չսպասեն այդ նիւթական ապահովութեան, մնալու համար Հայ։ Առանց ատոր անոնք արդէն տոգորուած են ազգային զգացումներով։ Յամենայն դէպս, օտարին դուռը ափ առնելու տեղ, պիտի կրնային զօհացում գտնել ազգային փութկոտ կազմակերպութեան մը մէջ։ Բոլոր հայաշատ երկիրներու կամ քաղաքներու մէջ բազմաթիւ հայ հարուստներ կան որով կարելի է հիմնել ազգային առեւտրական կամ տնտեսական կեդրոններ, հաստատութիւններ, փոխադարձ օգնութեան համար։

Այս կերպով պիտի ապացուցանենք թոյլ կամ խստապահանջ անհատներուն թէ ազգին ծոցին մէջ կը գտնուին նաեւ իրենց փնտռած նիւթական առաւելութիւնները։ Ամէն պարագայի մէջ, փորձենք անկարելին, անդունդէն փրկենք, որպէսզի [illegible] ամէնէն կենսականը, էականը նկատելով մեր ֆիզիքական գոյութիւնը։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՃԱՓՈՆԻ մէջ մաքրագործուած 206.000 ամբաստանեալներէն 10.900 հոգի անպարտ արձակուեցան, 22 հազար հոգի ալ վերաքննութեան դիմած են։ Արձակուածներուն մէջ կը գտնուին 17 նախկին նախարարներ, 50 երեսփոխաններ եւն.։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ արտաքին նախարարութիւնը ծանուցագիր մը յանձնեց Սոֆիայի թրքական դեսպանատան, բողոքելով սահմանագլուխի փակման դէմ։

ԱԹԷՆՔԻ բորոտներու տան 400 պատսպարեալները կը սպառնան մայրաքաղաքին վրայ քալել, ուժ տալու համար Կրետէի բորոտներուն, որոնք հիւանդանոցէն փախած են, բողոքելով սընունդի եւ խնամքի անբաւականութեան դէմ։

Գաղութէ գաղութ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ հայկական Կիւհերօթիկ վարժարանի մը անհրաժեշտութիւնը զգալի ըլլալով, երկու տարի առաջ կատարուած ուսումնական բարենորոգումներէն օգտուեցաւ նաեւ հայ գաղութը: Հայկ. դպրոցներուն մէջ աւելցաւ հայերէն լեզուին նախապէս յատկացուած դասաժամերուն թիւը, 6ի տեղ 12 պահով, իրաւունք տրուեցաւ հայերէն լեզուով աւանդելու բոլոր առարկաները, մէջն ըլլալով նաեւ երկրի պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասերը: Վարժարանին նիւթականը իր վրայ առաւ պետութիւնը, փրկելով դպրոցները փակուելու վտանգէն :

Գիւհերօթիկ վարժարանին մէջ առայժմ պիտի պատսպարուին 50 հայ աշակերտներ, գաւառներէն թէ մայրաքաղաքէն իբրեւ պետական թոշակաւոր :

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ եւ գրաբար լեզուի դասընթացք մը բացած է ռումանական Ակադեմիայի Պատմութեան եւ Փիլիսոփայութեան Կաճառին սլաւական եւ բիւզանդական ժողովուրդներու պատմութեան բաժանմունքը : 1950—1951ի տարեշրջանին աշխատանքները պիտի սկսին դասաւանդութեամբ փրոֆ. Վ. Պրնըցիանուի որ մեծ ջանք կը թափէ, պատրաստելու համար նոր վարիչներ (կատրեր) հայագիտական ուսումնասիրութեանց համար :

ԹԻՖԼԻՍԻ մէջ գումարուած ընդհ. եկեղեցական խորհրդաժողովէն վերջ, Համայն Ռուսիոյ պատրիարք Ալէքսէյ եւ Վրաստանի Պատրիարք Կալիսթրաթ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Զ.ին հետ մեկնած են Հայաստան, ուր այցելած են Սեւանի եւ Զուարթնոցի պատմական վայրերը: Հիւրերուն վրայ լաւ տպաւորութիւն թողած է Էջմիածնի պատմական թանգարանը: Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը այս առթիւ պատրիարք Ալէքսէյին նուիրած է Էջմիածնի վանքին նախաձեւ կաղապարը (մաքէթ):

ՏՈՔԹ. ՀՐԱՆԴ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ Պաղտատի ազգ. քաղաքական ժողովի անդամներէն, Արքայական հրովարտակով նշանակուած է կառավարական առաջին կարգի պաշտօնեայ եւ առաջին կարգի տնօրէն կրթական նախարարութեան բժշկապետութեան հիւանդանոցին:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՄԱԼՃԵԱՆԻ (Հալէպի ծանօթ գծագրիչ – գործագործ) գործերէն նրբահիւս գորգ մը, արժանացած է Հալէպի ցուցահանդէսի քննիչ մարմնի գնահատութեան «բացառիկ գնահատանքի արժանի» աստիճանով :

ՀԱԼԷՊԻ ՀԱՅԿԱԶՆԵԱՆ Ազգ. վարժարաննեու աղջկանց բաժինը փոխադրած է առողջապահական պայմաններով օժտուած նոր շէնք մը, որ սեփականութիւնը դարձած է ազգին : Նախորդ շէնքը անպատեհութիւններ կը ներկայացնէր խոնաւութեան պատճառով: Նոր շէնքը օժտուած է ամէն կարգի յարմարութիւններով :

✕ Ազգ. Հայկազնեան վարժարաններու հոգեբարձութիւնը նոր ինքնաշարժ մը գնած է՝ աշակերտներու ապահով երթեւեկին համար :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Տիգրանակերտցի Յակոբ Միրզայեան (77 տարեկան) մեռած է Եունիրն Սէթիի մէջ (Մ. Նահանգներ): Հանգուցեալը աշխատասէր գործաւոր մը եղած է իբրեւ դերձակ: Նախապէս անդամակցած է «Ցառաջդիմական» ընկերութեան, որուն անդամները յետոյ հիմը դրած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Ամուրի էր: Մահէն 4–5 ամիս առաջ պաշտօնական կտակով մը իր համեստ հարստութիւնը բաշխեց ազգականներուն քանի մը հազար տոլար: Իր երկյարկանի տունը նուիրած է «Արմենիա» սրահին, եւ հազար տոլար ալ Հ. Օ. Միութեան:

✕ Տիթրոյթի մէջ մեռած համեստ ընկեր մը 700 տոլար կտակած է Հ. Օ. Մ.ին եւ Հայրենիքի շէնքին, Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանին եւ Լիբանանի ազգ. բուժարանին, հաւասար բաժիններով: Կտակագրին մէջ պատուիրած է հրապարակաւ չյայտնել իր անունը :

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբի բոլոր ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Սարգիս Պօղոսեանի, եւ ընկեր եւ ընկերուհի Սարգիս Էֆխանեանի (Փարիզ) եւ բոլոր պարագաներուն իրենց որդւոյն, քրոջորդւոյն, եղբօրորդւոյն ՏԻԳՐԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ (Նոր Սերունդ), դառնակսկիծ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ քսան տարեկան ծաղիկ հասակին, Սալվաթօրի հիւանդանոցին մէջ: Այս առթիւ, համաձայն ընկեր Սարգիս Պօղոսեանի փափաքին փոխան ծաղկեպսակի եղան հետեւեալ նուէրները Այնճարի «Ցառաջ» դպրոցին համար.—

Ընկեր Սարգիս Պօղոսեան հայրը 2000 ֆրանք, Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Բարեկ. Միութիւնը 3000, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբը 2000, Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը 2000, Պ. Սամուէլ Աշրաֆեան 2000, ընկեր Գրիգոր Փիլիկեան 1500, ընկ. ընկ. Յարութիւն Գարաքէյեան, Գրիգոր Քէնտիրեան, Հայկազ Մակարեան, Խաչիկ Թէլեան, ընկերուհի Տիկին Շահլամեան, ընկ. Ասատուր Քէօսէեան, Ժիրայր Ոսկիեան, Պ. Յակոբ Դաւիթեան,, Պ. Արամ Գաբրիէլեան, Պ. Պետրոս Մարգարեան, Պ. Անդրանիկ Մուրատեան, ընկ. Ղազար Տէրտէրեան, Յակոբ Տօլպաշեան, Տէր եւ Տիկին Զաթիկեան, ընկեր Գէորգ Եօթնեղբայրեան, Պ .Օննիկ Յակոբեան, ընկեր Գրիգոր Պաղտասարեան հազարական, Տէր եւ Տիկին Սիմոնեան, ընկեր Սերոբ Քէյեան, ընկեր Սուրէն Մասմանաճեան, ընկ. Յարութիւն Թաշճեան, Պ. Տիգրան Թումիկեան, Պ. Կիրակոս Հէլվաճեան, Տիկին Վարսենիկ Մելքոնեան, ընկ. Կարապետ Կարապետեան, ընկեր Թադէոս Գըլըճեան, Ժիրայր Տէր Վարդանեան, ընկ. Նշան Քէյեան, ընկ. Համբարձում Աւետիսեան, ընկ. Լեւոն Արզումանեան, Պ. Եղիազար Մելքոնեան, Տիկին Մարիամ Րէիզեան, ընկեր Նշան Տատաեան, Պ. Գրիգոր Թիւթէլեան 500ական ֆրանք, Պ. Հայկ Սարգիսեան հազար, Օր. Շաքէ Փիլիկեան 500, Տիկին Օլիմբ Միւզիքեան, ընկեր Արամ Տէրտէրեան, ընկեր Գրիգոր Պոյաճեան, Պ. Պօղոս Պօղոսեան, Պ. Լեւոն Ղեւոնդեան 300ական ֆր., Պ. Գալուստ Սարգիսեան, Պ. Յակոբ Խաքիճեան, Պ. Մանտօ, ընկեր Համբարձում Պասմաճեան, ընկեր Յովհաննէս Տէօքմէճեան 200ական ֆրանք, Տէրոյեան եղբայրները 3.500 ֆրանք:

Գումար 45.500 ֆրանք, ղրկուած «Ցառաջ»ի :

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

« ՃՇԴՈՒՄ »Ի ՄԸ ԱՌԹԻՒ

«Ա. Խ.»ի Հոկտեմբեր 12ի համարին մէջ, Պ. Ենովք Արմէն «ճշդում» մը կատարած էր հանգուցեալ Վահան Եարճանեանի դագաղին առջեւ խօսած դամբանականիս առիթով :

Կը գնահատեմ Պ. Ենովք Արմէնի «նախանձախնդրութիւնը», «Հայ լրագրութեան պատմութեան հաշուին» կատարած այդ ճշդումին համար:

Ինծի ծանօթ էր, որ 1906 — 1908 թուականներուն «Մասիս» գրական շաբաթաթերթին տնօրէն – խմբագիրն էր Պ. Ենովք Արմէն: Երբ պարտականութիւն տրուեցաւ ինծի դամբանական մը խօսելու, քանի մը մանրամասնութիւններ ունենալու համար դիմեցի թղթածրարի մը, որ «Ակն եւ Ակնցիներ» ատեւար հատորին ձեռագիրները կը պարունակէր: Ժամանակին խնդրած էի հանգուցեալէն իր ալ ինքնակենսագրութիւնը: Ահաւասիկ այդ ինքնակենսագրութենէն քաղած էի քանի մը մանրամասնութիւններ: Հոն էր որ բառ առ բառ գրած էր Վահան Եարճանեան— «1907ին խմբագրած է Պ. Ենովք Արմէնին հետ « Մասիս» գրական շաբաթաթերթը »:

Ուրեմն, այս տողերը ստորագրողը չէր կըրնար «ծրիաբար վերագրել» անոր՝ թերթին խմբագրութիւնը: Պ. Ենովք Արմէնին անունին մոռացումը պարզապէս թիւրիմացութեան արդիւնք էր:

Առիթէն օգտուելով, անգամ մը եւս թերթատեցի «Մասիս»ի հաւաքածոն եւ իրաւ ալ հանգուցեալին խմբագրութեան մասնակցած ըլլալու հետքը չգտայ :

Կը ցաւիմ որ իր կենդանութեան առիթը չունեցայ ստուգելու այս պարագան: Ուրախ եմ որ «Մասիս »ի երբեմնի տնօրէն – խմբագիրը կատարեց այդ ճշդումը :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Անցեալ կիրակի, 8 Հոկտեմբեր, Հայ Մարզականին՝ (U. S. A.) առաջին խումբը Promotion d'Honneurի Դ. ախոյենական մրցումը տեղի ունեցաւ Annondy, միեւնոյն դասակարգի խումբին դէմ մեր դաշտին վրայ :

Մեծ բազմութեան մը ներկայութեան հակառակորդ մարզիկները խիստ ինքնավստահ մտան դաշտ: Մերոնք եղանակին սկիզբէն երեք մրցում կորսնցուցած էին եւ չորս կարեւոր մարզիկներ կը բացակային մինչեւ այսօր: Անոնց տեղ կը խաղան պատանիները, երբեմն ալ պահեստին: Այս մրցումին լրացուցիչ մասնակցեցան լաւագոյն ուժեր, մէկը՝ սեւամորթ Պիւկէռա: (Մեր լաւագոյն խաղացող մարզիկները Հոկտեմբեր 20ին զօրանոց կը մեկնին): Վարչութիւնը իր կարելին ըրած էր խումբին դասաւորումը լրացնելու : Գըլխաւոր դատաւորն էր, Լիոնի շրջանին Mr. Faure :

Ժամը ճիշդ 3ին խաղը սկսաւ: Կատաղի հարուածներով եւ վազք երկու կողմէն: Վեցերորդ վայրկեանին սքանչելի կէտ մը շահեցաւ Թիւ 2 Ժամագործեան: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1 — 0: Երկրորդ կիսախաղին մինչեւ 27 վայրկեանը մերոնց «շէւթ»երը ապարդիւն անցան : Հակառակորդը ուժգնօրէն կը դիմադրէր: Վերջապէս մեր յառաջապահներէն Պիւքառան շահեցաւ կէտ մը եւս: Հակառակորդն ալ շեղակի «քու ֆռան»է մը օգտուելով հեւ ի հեւ կէտ մը շահեցաւ: Ծափերը հազիւ դադրած, մերոնք կէտ մը եւս շահեցան, (պատանի Քէշիշեան) կէտ մը եւս շնորհիւ Սեւամորթին՝ որ քանիցս հակառակորդին բերդապահը նեղը ձգեց եւ ճիշդ երկվայրկեանին Քէշիշեան՝ գնդակին հետ մտաւ բերդին մէջ: Խաղը վերջացաւ մերոնց յաղթութեամբ 3-1:

✕ Coupe de Lyonnaisի ախոյենական առաջին մրցումը մերոնք շահեցան անցեալ կիրակի, անունի Շէյլառի դէմ 4—0: Հոս ալ մեր առաջին խումբը ունէր հազիւ վեց մարզիկներ, մնացեալները պատանիներ եւ պահեստիներ էին:

Յաջորդաբար պիտի վերսկսին պատանիներու կրտսեր եւայլնի ախոյենական մրցումները :

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (200)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԱ.

— Լաւ խօսք է :

Զինուորներից մէկը գնաց տասնապետ Ահմէտի ետեւից: Րոպէ չանցած, ներս մտաւ ծերունի զինուորը: Երեւում էր, որ նրան էլ բաւական փափկացրել էր Մելիքի տան առատութիւնը: Բարեմիտ ժպիտը բերանին՝ նա լսեց իր գլխաւորի հրամանը :

— Կիրակի երեկոյեան կեավուրները հրացան պիտի արձակեն. իմ հարսանիքի համար է. թող մերոնք հրացան տան, եթէ հարկաւոր լինի: Այդպէս էլ գրել տուր թէֆթէրտարին. սա իմ հարսանիքի համար է :

Նա հանեց իր կնիքը, տուեց Ահմէտին՝ եւ պատուիրեց ձիաւորներ պատրաստել: Բայց Աննա Խաթունը խնդրեց նեղութիւն չտալ զինուորներին: Խնջոյքին հրաւիրուած հիւրերը երեկոյեան պիտի վերադառնային իրանց գիւղերը. նրանք էլ կարող են տանել հրամանները: Բէկը համաձայնուեց:

Այնուհետեւ Աննա Խաթունը ուրախութիւնից փայլող դէմքով շնորհակալութիւններ էր յայտնում. եւ նրան նոյն անկեղծութեամբ ձայնակցում էին բոլոր հանդիսականները :

— Մինչեւ երկինք, Բէկ, մինչեւ երկինք շընորհակալ եմ քեզանից, ասում էր Մելիքի կինը յուզմունքից դողալով: Աստուած ողորմած լինի դէպի քեզ, ինչպէս դու ողորմած ես դէպի մեզ:

— Ածեցէք, շարունակեց նա, զառնալով աշուղներին: Ուրախացրէք այս մարդկանց. էլ ի՞նչ պակասութիւն կայ ...

Նա ցնդածի պէս դուրս վազեց եւ րոպէ չանցած՝ թմբուկը թնդաց կանանց սենեակում. լըսուեցին ծափի ձայներ. Բէկը բնազդմամբ քաշուեց դէպի կիսաբաց դուռը: Եւ արժէր: Պարում էր Գայիանէն :

Դեռ նա չէր տեսել թէ ինչպէս է խաղում իր ընտրածը: Թուրքի վաւաշոտութիւնը ոչ մի բան այնպէս հեշտ չէ գրգռում, ինչպէս կանացի պարը: Եւ ահա նա ներկայ էր մի նոր, դեռ բոլորովին անծանօթ հրաշքի :

Բաւական չհամարելով երկու աչքերը, նա կիսով չափ բաց արեց բերանը, որպէսզի լիուլի հիանայ պարողի նազելի շարժուածքներից :

Որքան գեղեցիկ էր այդ բարեկազմ, ճկուն մարմինը, երբ իր մեղմ, վեհ շարժումները համաձայնեցնում էր նուագածութեան եւրաքանչիւր չեշտին. որքան թեթեւ, վայելուչ, քնքուշ կերպով էր նա սահում գորգերի վրայ. կուսական ամօթխածութիւնը կարմիրներ էր փռել նրա դէմքի վրայ, հրաշալի աչքերը ցած են նայում, հպարտ են: Երջանիկ է նա. ոչինչ չէ հարկադրում նրան, նա ինքը, իր սրտի ամբողջ գոհունակութեամբ շարժւում է մեղմ, չշտապելով, կարծես ինքն էլ է սիրահարուել իր վրայ, կարծես գիտէ, որ երբեք չէ կարելի կշտանալ այդ բախտից, այդ անհուն ուրախութիւնից: Նա յոգնել չգիտէ. նա խեղդում է Բէկին անչափ բաւականութեան տակ:

Եւ իր վրայ ծանրացած հաճոյքից ու ուրախութիւնից ազատուելու համար փեսան դարձեալ զօքանչին է որոնում, գտնում է նրան եւ ասում.

— Զուր չէ որ կեավուրները չեն խղճում... Այսպիսի հիւրին արժանի չէր պիղծ անհաւատներին: Տեսնո՞ւմ ես, նա ինքը եկաւ ինձ... Նա իմն է... կեավուրները արժանի չեն նրան ...

ընդունած է՝ Ֆորմոզայի խնդիրը ՄԱԿին ձգելու տեսակէտը, ինչպէս նաեւ չինական հարցի մասին ամերիկեան դիրքը վերադնահատելու անհրաժեշտութիւնը, ինչ որ ազգայնական Զինաստանը պիտի ձգէ ինքն իր գլխուն եւ չին համայնավար կառավարութիւնն ալ հաւանաբար պիտի ճանչցուի Մ. Նահանգներու կողմէ։ Նախագահը ըսած է Մէք Արթըրին թէ Քորէայի յաղթանակը որեւէ գնով պէտք չէ յանգի բախումի մը չին կարմիրներուն հետ եւ պէտք չէ զօրավիգ դառնալ այնպիսի վարչակարգերու, որոնք ասիացի ժողովուրդներու մէջ հետեւորդներ չունին։

Հանդիպումը վերջանալէն ետք, նախագահ Թրումըն յայտարարեց, թէ խորհրդակցութիւնները մեծապէս գոհացուցիչ եղած են։ «Քննեցինք այն միջոցները, որոնք խաղաղութիւնը պիտի վերահաստատեն Քորէայի մէջ համաձայն ՄԱԿի սկըզբունքներուն։ Հաշտութեան նախնական բանակցութիւններ կը կատարուին արդէն Ճափոնի հետ, որուն խաղաղասիրական ձգտումներուն վրայ բացարձակ վստահութիւն ունինք (կ'ըսուի թէ այս մասին միջազգային խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի 1951 Փետրուարին)։ Մենք աչքի առաջ ունինք մեզի սպառնող վտանգները, բայց վստահ ենք թէ պիտի չէզոքացնենք զանոնք շնորհիւ այն երեք առաւելութեանց, զորս ունինք,— 1) անվերապահ նուիրում խաղաղութեան, 2) ՄԱԿի անդամներուն խաղաղասիրական միահամուռ ցանկութիւնը եւ 3) մեր վճռականութիւնն ու յարաճուն զօրութիւնը։

Նախագահ Թրումըն, իր այս տեսակցութեան եւ առհասարակ Մայր. Արեւելքի մէջ ամերիկեան քաղաքականութեան մասին կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի Քալիֆորնիոյ մէջ, այս շաբթու։

Ֆրանսայի վերազինման խնդիրը

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՆԱԽԸՆՏՐԷ ԶԷՆՔ ՂՐԿԵԼ

Ամերիկեան կառավարութեան եւ Ֆրանսացի նախարարներ Պ. Պ. Մոքի ու Փէչէի միջեւ բանակցութիւնները կը շարունակուին Ուաշինկթընի մէջ։ Ֆրանսական շրջանակները կ'ըսեն, թէ այս բանակցութեանց ընթացքին, Ֆրանսա չէ պահանջած 3.170 միլիոն տոլարի գումար մը իր վերազինման համար, գումար մը՝ որ պիտի յատկացուի 20 զօրաբաժիններու վերազինման, երեք տարուան ընթացքին։ Ֆրանսա այժմ կ'ուսումնասիրէ 1951ի ծրագիրը, որ 10 զօրաբաժիններու զինումը պիտի իրականացնէ։ Այս ծրագրի իրագործման համար նախատեսուած ծախքը 770 միլիոն տոլարի բաց մը պիտի գոյացնէ Ֆրանսայի ելմտացոյցին մէջ։ Ամերիկեան կառավարութիւնը կը հաշուէ թէ այս բացը ինքնին պիտի դադրի, եթէ Մ. Նահանգները, դրամի տեղ, ուղղակի զէնք եւ ռազմամթերք հայթայթեն Ֆրանսայի։ Այս վերջինը, սակայն, համամիտ չէ ամերիկեան տեսակէտին, նկատի ունենալով որ ատիկա անգործութեան պիտի մատնէ ֆրանսական աշխատող ձեռքերու մէկ մասը, իսկ միւս կողմէ ամերիկեան առաքումներն ալ ուշանալով, պիտի դանդաղի ծրագրի գործադրութիւնը։

× Կիրակի օր դէպի Հնդկաչին թռան զօր. Ժուէն եւ Պ. Լաթուրնօ։ Իր մեկնումէն առաջ, այս վերջինը ըսաւ, թէ տեղին վրայ պիտի քննէ անցեալ շաբթուան պարտութեան պատճառները եւ եթէ պատասխանատուութիւններ կան, պիտի տեղեկագրէ կառավարութեան, որպէսզի տնօրինէ պարտ ու պատշաճը։

× Ուաշինկթընի մէջ Պ. Մարշըլ խոստացած է Պ. Պ. Մոքին եւ Փէչէին արագացնել զէնքի եւ զինամթերքի առաքումները դէպի Հնդկաչին եւ մանաւանդ յարձակող օդանաւերու առաքումը, որպէսզի զօրացուին կարմիրներու դէմ կռուող ֆրանսական ուժերը։ Առ այժմ շաբաթական երկու շոգենաւեր կը հասնին Ամերիկայէն Հնդկաչին։ Ամերիկեան զօրամասեր ղրկելու հարց չկայ։ Եթէ Թրումըն եւ Մէք Արթըր կ'ուզեն զինուոր ալ ղրկել, այդ մասին ոչ ոք բան մը գիտէ։ Ամէն պարագայի տակ, իրենց բոլոր առաքումներուն մէջ, Մ. Նահանգները նախապատուութիւն կու տան Հնդկաչինին։

× Զինուորական գործողութեանց մասին նոր տեղեկութիւններ չկան։ Ցորչափ ամերիկեան նոր առաքումները չեն հասած, Հանոյի շրջանը կը գտնուի որոշ վտանգներու առջեւ։

Քորէայի պատերազմը

Քումչոնը գրաւած ամերիկեան ուժերը յաջողած են պաշարել 8 — 12.000 կարմիրներ եւ կտրել անոնց նահանջի գիծը։ Թէ հարաւային Քորէացիները եւ թէ ամերիկեան, բրիտանական ու աւստրալիական զօրամասերը կը շարունակեն իրենց յառաջխաղացումը, որ այժմ ուղղուած է դէպի հիւս. Քորէայի մայրաքաղաքը Փեոնկեանկ։ Հարաւային Քորէացիները կը գտնուին մայրաքաղաքէն 75 քիլմ. հեռաւորութեան մը վրայ։

× Քորէայի պատերազմը դեռ երկար պիտի տեւէ, ըսած է ամերիկեան բանակէն սպայ մը։ Կարգ մը ճակատամարտերու վրայ կարմիր թնդանօթաձիգ ուժերու թափած կրակը ցոյց կու տայ, որ հիւս. Քորէացիները դեռ ի վիճակի են ցոյց տալու ուժեղ դիմադրութիւն մը։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Կրընոպլի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ԻՆ

★

Լիոնի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ին, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԻՆ, Salle Rameau։ Մանրամասնութիւնները յետոյ։

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Առնուվիլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Վարդանոյշ Սթամպուլեանի եւ զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Առաքել Սթամպուլեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի Յառաջ վարժարանին։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

Երեկոյթ եւ պարահանդէս

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Շահրիկեան» խումբի։ Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի։

Նախագահութեամբ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ։

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Salle des Fêtesի սրահը, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ։

Կէս գիշերին կը սկսին եւրոպական պարերը մասնակցութեամբ՝ փարիզեան լաւագոյն նուագախումբներէն GUS VISEURի։ Buvette, attractions, Buffet։ Մուտք 150 ֆրանք։

Հաղորդ. միջոցներ.— Charenton-Ecolesէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել rue de l'Union։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ կը վերաբացուի այսօր, երեքշաբթի։ Օրակարգը ծանրաբեռնուած է շատ կարեւոր հարցերով.— Հնդկաչին, 18 ամսուան զին. ծառայութիւն, Եւրոպայի եւ մանաւորաբար Գերմանիոյ վերազինում, ընտրական օրէնքի բարեփոխում, Սահմանադրութեան բարեփոխում, 1951ի ելմտացոյց, ընդհ. ներում, եւն.։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային շրջանին մէջ կիրակի օր տեղի ունեցան զոյգ խորհրդարաններու «ընտրութիւնները», որոնց մասնակցած են քաղաքացիներուն հարիւրին 97.98ը... Կարգ մը նահանգներու մէջ մասնակցութեան չափը եղած է հարիւրին հարիւր, համաձայն բոլշեւիկեան դըրութեան։ Ո՞վ կը համարձակէր քուէ տալ միակ ցանկէն դուրս։

ՉԸՐՉԻԼ յայտարարեց, թէ Քորէայի մէջ ձեռք ձգուած յաջողութեանց շնորհիւ աւելցած են Խ. Միութեան հետ հասկացողութեան մը յանգելու հնարաւորութիւնները։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ խառն դահլիճը հրաժարեցաւ, պառակտում ծագած ըլլալով նախարարներուն միջեւ։ Այս դահլիճը կազմուած էր 1949 Մարտին, յաջորդելով առժամեայ կառավարութեան։ Նոր դահլիճին կազմութիւնն ալ յանձնուեցաւ Պէն Կիւրիոնի։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, rue Etienne Dolet 138 թիւ, Պ. Մանուկ Փաշաեանի սրճարանը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբը կը կազմակերպէ գրական երեկոյ մը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։— Հայերէնի դասընթացք ժամը 8էն 9։

ՌՈՄԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան չորեքշաբթի օրերը ժամը 20.30ին, Շէհէրլիեաններու բնակարանը։ Կը դասախօսէ ընկեր Պիլալի։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ ենթակոմիտէի միացեալ գրադարանը բաց է ամէն օր ժամը 18—19, գիրքեր առնելու համար դիմել 36 rue Bistour Բ. յարկ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ
ԱՌՆՈՒՎԻԼ, ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ

Առնուվիլի մէջ 22 Հոկտ. կիրակի ժամը 3ին,

ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ

Նոյեմբեր 5ին, կիրակի ժամը 3ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակի առթիւ հանդէս, նախագահութեամբ Գ. Յովհաննէսեանի, նաեւ ներկայացում՝ ՍՕՍ եւ ՎԱՐԴԻԹԵՐ



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Samedi 21 Octobre 1950 Շաբաթ 21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6286–Նոր շրջանի թիւ 1697 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԸ ՍԱԿԱՐԱՆ ՉԷ

Հիմա որ ընթերցողները կարդացին թէր ու դէմ կարծիքներ՝ ժընեւի նամակագրին տեսութեանց մասին, անգամ մը եւս փորձենք վերլուծել ծուռն ու շիտակը :

Վիճաբանութիւնը շարունակուի թէ ոչ, հիմնական տեսակէտները յայտնուած են երկու կողմէն ալ :

Զարմանալի չէ որ աւելի խիստ եղան ըմբոստացողները, մասնաւորապէս ծանրանալով նամակագրին հետեւեալ հարցումներուն վրայ ·

— « Եթէ հայերէն գիտնամ, նիւթական կացութիւնս կը բարւոքի՞ :

— « Կեանքի ներկայ պայքարին մէջ հայ անհատը ի՞նչ առաւելութիւն կը շահի հայութենէն» :

Այս հարցումները իրմէ բխած ըլլան թէ ուրիշներու բերնէն լսուած, խորապէս վրդովիչ են :

Եթէ մենք ալ կծու խօսքեր արտասանեցինք, պատճառը այն է որ հետզհետէ համաճարակի մը ձեւը կ՚առնեն այս կարգի հարցումները :

Որքա՜ն երիտասարդներ նոյն իմաստով հարցումներ կ՚ուղղեն այստեղ ալ, իբրեւ «տեսակէտ» կամ չքմեղանք :

Անխնայ ճզմել այս ախտաւոր հոգեբանութիւնը՝ տարրական պարտականութիւն է ամէնուս համար :

Պատահական յուսախաբութիւններ, զառնութիւններ կամ դժբախտութիւններ իրաւունք չեն տար աճուրդի նստելու ազգին հետ :

Սեւ շուկա՞յ պիտի փորձենք, զօրացնելու կամ թուլցնելու համար մեր ազգային կապերը. համաձայն աշխարհաքաղաքացիական սակարանի մը ելեւէջներուն :

Եթէ կարելի ըլլար վիճակագրութիւն մը կազմել, մեր առջեւ պիտի պարզուէր այլապէս ըմբոստացուցիչ պատկեր մը :

Անգամ մը եւս պիտի հաստատուէր թէ՝ նիւթական տագնապը չէ որ «մնաք բարով» ըսել կու տայ շատերուն, այլ չափազանց բանդիտութիւնը :

Ունինք բազմաթիւ երիտասարդներ որոնց աչքերը շուտ կամ շատ բացուած ըլլալով Եւրոպայի լպրծուն պողոտաներուն վրայ, իրենց յատուկ վարդապետութիւն մը ստեղծեր են, երես դարձնելու համար «հայկականութեան» :

Ասոնք երբեք մատնուած չեն նիւթական անձկութեան : Ունեցած են բարեկեցիկ ծնողք, եւ կամ բարերար անհատներ եւ միութիւններ :

Հետաքրքրուա՞ծ էք անոնց կենցաղով : Անհատական ըլլայ թէ ընտանեկան կամ ընկերային :

Անդին ո՜րքան դժբախտներ որոնք հասակ նետած եւ դիրքերու հասած են իրենց գլուխը քարին զարնելով : Առանց աճուրդի կամ նուազուրդի հանելու իրենց ազգային պարտականութիւնները :

Երբ երիտասարդներ հայերէն սորվիլն անգամ մանրուք դրամի կը վերածեն, միամտութիւն է դարձի բերել զանոնք, նիւթական ապահովութեամբ :

Եւ աւելորդ է վարդագոյն երազներ հիւսել, իբրեւ օրինակ ցուցնելով Հրեաները :

Անոնք ալ ունին ներքին տագնապներ, ինչպէս հաստատուեցաւ ներգաղթի կազմակերպութեան առթիւ :

Անշուշտ շատ մը դժբախտութիւններ կը դարմանուէին, եթէ ունենայինք խնամողութեան կեդրոնական մարմին մը :

Ատոր պակասը չէ որ այլանդակ հարցումներ կը թելադրէ, արդարացնելու համար սայթաքումը կամ ուծացումը :

Եթէ չկայ ցանկալի կազմակերպութիւնը, կան ուրիշ բազմաթիւ հաստատութիւններ եւ միութիւններ, եղբայրական աջակցութեան համար :

Գանձերը չեն որ պիտի դարմանեն չարիքը, երբ մարդիկ ազգապահպանումը կը շփոթեն սակարանի հետ :

Անհրաժեշտ է վճռական փորձ մը կատարել, ցնցելու, սթափեցնելու համար անոնք որ կը ձգտին խախտել ներքին ճակատը, նիւթական պատրուակներով :

Նիւթական տագնապը նոյն սաստկութեամբ կը տիրապետէ Եւրոպայէն դուրս ալ, Միջին Արեւելքի մէջ եւ այլուր :

Ամբողջ բազմութիւններ կը հիւծին թշուառութեան մէջ, հասարակ հիւղակներու խորը :

Օր մը լսեցի՞ք որ հարցնեն.

— Եթէ հայերէն գիտնամ, կացութիւնս կը բարւոքի՞ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՄՈՒԼ

Ուշ մնացի, ջերմապէս շնորհաւորելու համար ընկեր Դաւիթ Փափազեանը, որ ամէն տարի նուէր մը կ՚որոնայ հեռաւոր Թաւրիզի մէջ, ի փառս Դաշնակցութեան եւ հայրենիքի :

Այս անգամուան գիտը — «Հ. Յ. Դ. 60ամեայ մամուլը, 1890 – 1950» :

Սիրուն բացիկ մը (քարտ–փոստալ), որուն մէկ էջին վրայ իրար կը հրմշտկեն Դաշնակցութեան հրատարակած թերթերը, ի սփիւռս աշխարհի : Հիմնարկութենէն մինչեւ այսօր :

Անհրաժեշտ չէ խոշորացոյց մը ունենալ, կարդալու համար անունները այդ անհամար թերթերուն :

Ժընեւի «Դրօշակ»էն սկսելով, ամսագիր, շաբաթաթերթ, երկօրեայ կամ եռօրեայ եւ մանաւանդ օրաթերթ իրարու յաջորդած են ամէն տեղ :

Բոլորն ալ աշխատած են ոչ միայն յեղափոխութեան, ազատութեան եւ հայրենիքի գաղափարները տարածել, այլեւ զարկ տալ հայկական մշակոյթին :

Ի՜նչ անսպառ նիւթ, հում թէ մշակուած, Կովկասէն Պոլիս եւ Փարիզ : Մինչեւ Ամերիկա :

Պոլսոյ մէջ, ազատութեան ձայնը կը հնչէ 1909ին, « *Ազատամարտ* »ով, որուն խափանումէն վերջ, գինադադարին լոյս կը տեսնէ *Արդարամարտ*, *Արիամարտ* (քանի մը օր) եւ վերջապէս *Ճակատամարտ*, որ կը տեւէ աւելի քան չորս տարի : Մինչեւ վերջին արտագաղթը :

Աւելի առաջ լոյս տեսած էր *Ազդակ* երիտասարդ շաբաթաթերթը, (41 թիւ) :

Միեւնոյնատեն Կարինը կ՚ունենար իր «*Յառաջ*»ը, Վանը՝ *Աշխատանք*ը, Սեբաստիան՝ *Հողդար*ը, Տրապզոն՝ *Խարիսխ*ը, Պարտիզակ – Նիկոմիդիան՝ *Բիւթանիա*ն եւն. :

Թիֆլիսի մէջ, 1905ի ռուսական յեղափոխութենէն վերջ, իրարու ետեւէ կը հրատարակուէին եւ կը խափանուէին *Յառաջ*, *Ալիք*, *Խարիսխ* եւն. ի վերջոյ տեղի տալով բարեխառն *Հորիզոն*ի :

Ամերիկան շատոնց ունէր իր *Հայրենիք*ը — տակաւին ոչ օրաթերթ :

Մէկ խօսքով, ամբողջ շարժում եւ գիտութիւն : Աշխատանք եւ քարոզութիւն : Վարուցան քաղաքական, գրական, ընկերային եւ տնտեսական :

Անգամ մը եւս ողջոյն Թաւրիզի հնարամիտ ընկերոջ, իր այնքան գնահատելի նախաձեռնութեան համար :

ՎԱՀԷ

ՀՐԱՆՏ ՓԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍ ԺԸՆԵՒԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ուրախութեամբ կ՚իմանանք թէ մեր անուանի ընկերոջ՝ Արմէն Գարոյի (Գ. Փաստրմաճեան) միակ զաւակը՝ Հրանտ Փաստրմաճեան՝ Ժընեւի համալսարանը հրաւիրուած է իբրեւ դասախօս :

ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

ԼԻՈՆ, 19 Հոկտեմբեր (Յառաջ) — Պարսկահայ Պ. Աշոտ Աւետեան, 17 տարեկան, Լիոն հասաւ, երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 9.30ին, իր հօրեղբօրը՝ Պ. Արմենակ Աւետեանի մօտ : Լիոնի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղոց հետ հանդիպում մը ունեցաւ եւ զինքը սիրով պատուեցին, քաջալերելով իր յանդուգն ձեռնարկը՝ հեծելանիւով պտոյտ, Պարսկաստանէն մինչեւ Ֆրանսա : Մեկներ է Յուլիս 2ին Պարսկաստանէն, անցած է Իրաքէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Թուրքիայէն, Յունաստանէն մինչեւ Իտալիա : Անկէ Զուիցերիա :

Երիտասարդը իր ճամբան կը շարունակէ Կրընոպլի վրայով, մինչեւ Նիս, անկէ Մարսէյլ, յետոյ Ավինեոն, Վալանս, Վիէն եւ կրկին Լիոն : Հանգչելով մէկ երկու օր, պիտի շարունակէ իր ճամբան, Փարիզ եւ Լոնտոն : Յետոյ պիտի վերադառնայ Պարսկաստան, միանալու համար իրեններուն :

ԹՈՒՐՔԻԱ 9 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը ստացաւ Միջազգային դրամատունէն (Ամերիկա), համար ճարտարագործութեան : Վարկ տալու պայմանաժամն է 15 տարի, տոկոսը՝ 2ուկէս առ հարիւր :

Մանրամասն զեկուցում Հնդկաչինի դէպքերու մասին

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՇԱՀԵՑԱՒ 215Ի ԴԷՄ 353 ՁԱՅՆՈՎ

Ազգ. ժողովը ամբողջ օր մը զբաղեցաւ Հնդկաչինի դէպքերով եւ լսեց վարչապետ Պ. Փլէվէնի մանրամասն զեկուցումը : Ժողովին նախագահը, Պ. Էրիօ նախ հրաւիրեց յոտնկայս յարգել այն հերոսները, որոնք քաջաբար կը կռուին պաշտպանելու համար գործակից պետութեան մը ազատութիւնը : Երեսփոխանները, առանց բացառութեան ոտքի ելան անմիջապէս եւ այդպէս լսեցին Պ. Էրիոյի խօսքերը : Բայց երբ Պ. Փլէվէն իր զեկուցման սկիզբը նոյնպէս հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել զոհերու յիշատակը, համայնավար երեսփոխանները նստած մնացին իրենց տեղերը, ինչ որ բուռն դժգոհութեան տեղի տուաւ ամբողջ սրահին մէջ :

Նախ քան վարչապետը խօսք առած երեսփոխանները պարզեցին իրենց տեսակէտները կացութեան մասին : Ոմանք քննադատեցին կառավարութիւնը, թէ պէտք եղած վճռականութիւնը ցոյց չէ տուած Հնդկաչինի ըմբոստներուն դէմ մղուած պայքարին մէջ, եւ բաւարար թիւով զօրք չէ տրամադրուած : Ուրիշներ պահանջեցին ՄԱԿի միջամտութիւնը կամ ամերիկեան ու բրիտանական ուժերու մասնակցութիւնը, քանի որ ըմբոստները օժանդակութիւն կը գտնեն Խ. Միութեան եւ համայնավար Չինաստանի կողմէ : Իսկ համայնավար երեսփոխանները առաջարկեցին վերջ տալ Հնդկաչինի «անարգ պատերազմին», բանակցելով ազատագրութեան պայքարի ուժերուն հետ :

Այս վիճաբանութիւններէն վերջ խօսք առաւ վարչապետը եւ յուզումով յայտարարեց, թէ «Թոնքինը պիտի պաշտպանուի» : Բայց գիտնալ տուաւ, թէ Հնդկաչինի դէպքերը մեկուսացած ըմբոստութիւն մը չեն այլեւս, այլ համայնավարներու վճռական մէկ խոյանքին սկիզբը՝ Ասիոյ տիրապետելու համար : Ամբաստանեց համայնավար Չինաստանը, որ մարզած ու զինած է 20.000 ըմբոստներ եւ ազդարարեց, թէ կառավարութիւնը միջազգային հարց պիտի դարձնէ Հնդկաչինի պատերազմը, եթէ տեսնէ որ օտար զօրամասեր ալ կը կռուին Ֆրանսական ուժերուն դէմ :

Պ. Փլէվէնի համաձայն, Ֆրանսա Հնդկաչինի մէջ ունի 166.000նոց բանակ մը եւ գործակից Վիէթ Նամը՝ 126 հազար հոգի : Ասկէ զատ Ֆրանսայի օդանաւային ուժին մէկ երրորդը տրամադրուած է Հնդկաչինին :

Քաօ Պանկի մէջ եւ միւս ճակատամասերու վրայ, Ֆրանսական կորուստները կը հասնին 3206 հոգիի, որոնց 75ը սպաներ եւ 292ը ենթասպաներ : Համայնավարները կ՚ըսեն թէ այս կորուստներուն 400ը մեռածներ են : Ամէնէն ծանր կորուստները կրեցին Օտար Լեգէոնի զինուորները, որովհետեւ պահեցին իրենց դիրքերը, միւսներու նահանջը դիւրացնելու համար :

Զափազանցուած են այն տեղեկութիւնները, թէ Հնդկաչին ղրկուած ռազմանիւթերու հարիւրին 60ը խափանարարութեան ենթարկուած է համայնավարներու կողմէ : Ճիշդ է միայն, որ անոնք աւազ խառնած են զրահապատ կառքերու մեքենաներուն մէջ եւ աւրած են հրասանդներու ռումբերը :

Պէտք եղաւ պարպել սահմանային յառաջապահ դիրքերը, նկատի ունենալով որ ըմբոստները մեծապէս զօրացած են այժմ Թոնքինի շրջանակին մէջ :

Կառավարութիւնը չի կրնար վերջին անցքերուն պատասխանատուութիւնը բեռցնել ոեւէ մէկուն վրայ, մինչեւ որ Պ. Լաթուրնո եւ զօր. Ժուէն վերադառնալով չյանձնեն իրենց տեղեկագիրը :

Ապա Պ. Փլէվէն խնդրեց ժողովէն վստահութեան ձեւական քուէ մը տալ կառավարութեան, մինչեւ որ այս տեղեկագիրը ստացուի եւ կարելի ըլլայ անգամ մը եւս վիճաբանութեան նիւթ դարձնել Հնդկաչինի հարցը : Բանաձեւը քուէարկուեցաւ 215ի դէմ 353 ձայնով :

Ընկերվարականները, որոնք մինչեւ հիմա դահլիճը պաշտպանելու գնով իսկ կը պահանջէին Հնդկաչինի հարցը յղել ՄԱԿին, այս անգամ աւելի հաշտարար ընթացք մը ունեցան : Պ. Ժ. Մոշ յայտնած է թէ ընկերներուն, թէ դահլիճի տագնապ մը այս պահուս, կրնայ դժուարացնել Գերմանիոյ վերազինման մասին Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու միջեւ կատարուող բանակցութիւնները :

× Վիճաբանութեանց առթիւ, յուզումնալից տեսարաններ պարզուեցան : Կարգ մը ձախակողմեան, այլ չափաւոր տարրեր կ՚առաջարկէին հաշտութիւն կնքել պատուաւոր բանակցութիւններով : Նախկին նախարար մը վախ յայտնեց թէ Հնդկաչինի պատերազմը պիտի վնասէ մայր երկրին պաշտպանութեան, եռապատկելով վարկերը եւ նոր տուրքեր պարտադրելով : Համայնավար երեսփոխանները անմիջական հաշտութիւն պահանջած ատեն, լուտանքներ ալ կ՚ուղղէին կառավա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՑՈՒՑԵՐ ԱՐՀԱՒԻՐՔԻ ՕՐԵՐԷՆ

Դ.

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ ԵՒ ԻԹԹԻՀԱՏ

Գրիգոր Զօհրապ Թուրք շրջանակներուն հիացում եւ նոյն ատեն նախանձ կը պատճառէր հինէն ի վեր: Իր մասին շատ գրուած է, բայց հայկական ակնոցով միայն դիտուած ու ներբողուած: Թուրքերը իր մէջ իրաւագէտը, ճարտասանը, հմուտը վերին աստիճան գնահատելով հանդերձ՝ կը նախանձէին իր կարողութենէն եւ մանաւանդ փաստաբանական հրապարակի վրայ, եւ օտար հաստատութեանց շրջանակին մէջ, իր գրաւած դիրքէն:

Նոյն նախանձը շարունակուեցաւ երբ ան առաջին անգամ Օսմ. երեսփոխան ընտրուեցաւ: Իթթիհատի հռետորները չէին ներեր իրեն որ ամէն անգամ վիճաբանութեանց մէջ վերջին խօսքը իրեն մնար:

Սակայն եւ այնպէս, Իթթիհատը ամէն միջոց փորձած էր Զօհրապը իրեն կապելու համար: Բայց ան իր ծանօթ ճկունութեամբ կրցած էր իր ազատութիւնը պահել եւ քաղաքական որեւէ կուսակցութեան մէջ չէր մտած պաշտօնապէս: Զօհրապ ամէն բանէ առաջ Հայ էր, հայ միտք, հայ հոգի կար իր մէջ եւ ճիշդատոր համար չէր ուզած երբեք կապուիլ եւ գործիք ըլլալ Թուրք ազգայնամոլ կուսակցութեան մը որուն անկեղծութեան երբեք ալ չէր հաւատացած:

Անգամ՝ Սէուքլ տ'Օրխանի, մտերիմ՝ օրուան Թուրք մեծաւորներուն հետ, քաջածանօթ՝ օտար շրջանակներու մէջ, ան իր յարաբերութիւնները կ'օգտագործէր նախ եւ առաջ ի նպաստ հայկական շահերուն: Իրեն քանիցս նախարարական պաշտօններ առաջարկած էին: Նորատունկեաններէ, Հալաճեաններէ, Ոսկաններէ շատ աւելի հմայք ունէր Թրքական շրջանակներու մէջ, եւ սակայն մերժած էր ամէն պաշտօն, ամէն պատիւ ու տիտղոս, առով բարոյապէս պարտական չըլլալու համար որեւէ շրջանակի:

Առաջին Մեծ Պատերազմի նախընթաց Օսմ. Երեսփ. ընտրութեան առթիւ, Պոլսոյ հայազգի առաջին թեկնածուն էր Զօհրապ՝ Պետրոս Հալաճեանի հետ: Իթթիհատը ընդունած էր այս վերջինոյն թեկնածութիւնը, բայց կը մերժէր Զօհրապը:

Գատըգիւղի թաղամասին «Մինթէխիպը սանի» (երկրորդ կարգի ընտրող) անուանուած էի այդ վերջին ընտրութեանց առթիւ: Ազգային շրջանակներէ յանձնարարութիւն ստացայ ամէն միջոցով յաջողցնել Զօհրապի ընտրութիւնը:

Քանիցս տեսակցութիւններ ունեցայ Պոլսոյ ընտրողական յանձնաժողովին հետ: Բայց Իթթիհատի ցանկին վրայ, — որ միակը կը ներկայանար եւ որուն ամբողջական յաջողութեան կասկած չկար — Զօհրապի անունը չէր նշանակուած: Պնդումներս անօգուտ եղան նոյն յանձնաժողովին մէջ: Ճարահատ դիմեցի Իթթիհատի պատասխանատու եւ ընտր. յանձնաժողովի նախագահ Գարա – Քէմալի: Զինքը գտայ Ճըղալօղլուի Իթթիհատի կեդրոնը, հանրածանօթ կլկլակը (նարկիլէն) բերնին: Զիս ընդունեց առանձինն: Երկարօրէն բացատրեցի դիմումիս պատճառը եւ ըսի որ եթէ Զօհրապը չընտրուի, մեծ յուսախաբութիւն եւ դժգոհութիւն պիտի տիրէ հայ շրջանակներու մէջ:

— «Այո, գիտեմ, բայց նոյն ատեն յուսախաբութիւն պիտի ըլլայ, ռուսական դեսպանատան մէջ», ըսաւ: «Սակայն քանի որ Հայերը այդքան կը պնդեն Զօհրապի անուանման համար, այդպէս թող ըլլայ, միայն թէ մեր աչքը իր վրայ պիտի ըլլայ՝ թող գիտնայ, այդպէս ըսէ իրեն»:

Նոյն օրն իսկ Զօհրապի հեռաձայնեցի, ըսի թէ իր ընտրութիւնը ապահովուած է: Երկու օր վերջ զինքը տեսայ Ունիոն Ապահովագրութեան շէնքին մէջ եւ ի ներկայութեան բարեկիշատակ Ներսէս Օհանեանի, պատմեցի անցուդարձը: Գարա – Քէմալի ակնարկութիւնը, շատ սրտնեղեց զինքը: Առաջին անգամ ըլլալով մտահոգ տեսայ Գրիգոր Զօհրապը:

Արդարեւ, Զօհրապ իրաւագիտական խորհրդական էր Պոլսոյ ռուսական դեսպանատան: Մտերիմն էր թարգման Մանտէլշթամի: Ճիշդ այդ բանին ակնարկութիւն կ'ընէր Գարա – Քէմալ, եւ ատոր համար ալ աքսորեցին եւ սպաննել տուին Զօհրապը, որուն կ'ընկերակցէր աքսորի ճամբուն վրայ միւս նահատակը, Վարդգէս:

Հայ մտաւորականներու հաւաքական ձերբակալումը եւ աքսորը տեղի ունեցան 1915 Ապրիլ 11 - 24ին շաբաթ գիշեր: Զօհրապ եւ Վարդգէս կը ձերբակալուէին բաւական ատեն ետք (Մայիսին), իբրեւ երեսփոխան անձեռնմխելի էին ըստ օրինի, բայց պատերազմական վիճակի պատրուակով ամէն օրինականութիւն մէկդի դրուած էր եւ Իթթիհատի քմահաճոյքէն կախում ունէր ամէն բան:

Ապրիլ 11-24ի Եղեռնէն քանի մը շաբաթ վերջ, Սուլթան Մէհմէտ Րէշատի գահակալութեան տարեդարձը կը տօնուէր Տոլմա Պաղչէի պալատին մէջ: Օտար դեսպանները, պետական աւագանին, ծերակուտականները, երեսփոխանները ներկայ կ'ըլլային ըստ սովորութեան: Մամուլի ներկայացուցիչներն ալ կը հրաւիրուէին, ընդհանրապէս 4 — 5 Թուրք լրագրող, երկու Յոյն, մէկ Հայ եւ Հրեայ՝ կ'ըլլային անոնք: Այդ տարի ես հրաւիրուած էի: Օր մը առաջ Պոլսոյ երեսփոխան Պետրոս Հալաճեան եկաւ խմբագրատուն այլայլած եւ ըսաւ թէ Զօհրապ ու Վարդգէս որոշեր են ներկայ չըլլալ Տոլմա Պաղչէի ընդունելութեան, իբր բողոքի ցոյց Հայ Մտաւորականներու ձերբակալման դէմ: Եւ պնդեց թէ պէտք էր զիրենք ետ կեցնել այդ ցոյցէն, ոչ միայն անոր համար որ անօգուտ էր, այլեւ իրենք ալ պիտի վտանգուէին:

Հալաճեանի հետ համաձայնեցանք որ յաջորդ տօնի օրը, որոշ ժամէն քիչ առաջ Զօհրապի տունը գտնուինք եւ վերջին փորձ մը կատարենք, որպէսզի ներկայ ըլլան հանդէսին: Հալաճեան ըսաւ որ Վարդգէսն ալ անպատճառ Զօհրապի տունը կ'ըլլայ այդ ժամուն:

Յաջորդ ցերեկին գացի Փանկալթի Պետրոս Հալաճեանին եւ միասին ճամբայ ելանք դէպի Այազ Փաշա, գերման դեսպանատան կից, Զօհրապի բնակարանը: Զինքը գտանք ներքնազգեստով իր աշխատութեան սենեակը, ուր կը գտնուէր նաեւ Վարդգէս:

Մէկ ժամէն աւելի ջանացինք համոզել զիրենք որ ներկայ ըլլան Տոլմա – Պաղչէ, ինչպէս կ'ընէին ամէն տարի եւ վախ յայտնեցինք թէ դէշ պիտի ազդէ իրենց բացակայութիւնը: Զօհրապ ըսաւ թէ հիւանդ է, եւ շաբաթներէ ի վեր ծանօթ ձերբակալութեանց մասին ըրած ապարդիւն դիմումներէն այն աստիճան ջղագրգռուած է որ, կրնայ ծանր ելոյթ մը ունենալ: Նոյնը կրկնեց Վարդգէս: Զիրենք ձգեցինք եւ ես ու Հալաճեան գացինք Տոլմա Պաղչէ: Ես խառնուեցայ մամուլի ներկայացուցիչներուն, իսկ Հալաճեան պետական խումբին:

Միջանկեալ ըսեմ որ՝ հանդէսը տեղի կ'ունենար Տոլմա – Պաղչէի պալատին ընդարձակ հիւրանոցին մէջ: Ներկաները կը շարուէին երկու կարգի վրայ դէպի պատը, բաց թողլով հիւրանոցին մէջտեղը, որուն ծայրը կը գտնուէր գահը: Սուլթանը՝ ներկաներուն մէջէն քալելով եւ աջ ու ձախ ձեռքով բարեւ տալով կ'անցնէր, կը բազմէր իր գահը: Նախ եպարքոսը՝ նախարարաց կողմէ, յետոյ Ծերակոյտի եւ Երեսփ. Ժողովի նախագահները՝ կը ներկայանային եւ կը շնորհաւորէին Սուլթանը:

Առաջին անգամ ըլլալով աւանդական կարգուսարքին մէջ սայթաքումը տեղի ունեցաւ այդ օրը: Պատերազմական նախարարը, տխրահռչակ Էնվէր փաշան յանկարծ դուրս ելաւ կարգերէն եւ դէպի Սուլթանը յառաջանալով պոռաց.

— «Թագաւորս, այսօր ձեր շնորհիւ Տարտանէլէն ծով թափեցինք բոլոր թշնամիները»:

Եւ իրապէս նոյն օրը ձախողած էր Դաշնակիցներու Տարտանէլէն անցնելու առաջին փորձը:

Հանդէսէն վերջ իրար գտանք Հալաճեան եւ ես եւ կառքով ելանք Բերա: Հալաճեան ըսաւ թէ իր վախը իրականացած էր: Նախ Թալէաթ եւ յետոյ ոստիկանական տեսուչը, Պէտրի պէյ, հարցուցած էին թէ՝ ինչո՞ւ Զօհրապ եւ Վարդգէս ներկայ չէին: Երբ ըսեր են թէ հիւանդ էին երկուքն ալ, Պէտրի առարկած էր թէ՝ պարտաւոր էին, ինչպէս ուրիշ երեսփոխաններ, երկտողով մը լուր տալ նախագահին: Չէին կատարած այդ փափկանկատութիւնը, ուրեմն ուրիշ պատճառ պէտք է ունեցած ըլլան, աւելցուցած էր հեգնաբար:

Շատ չանցած կը ձերբակալուէին Զօհրապ եւ Վարդգէս:

Հ. Տ. Ն.

Ընտիր խաղողի եւ գինիի հայրենիքը

(Ամփոփուած Խ. Հայաստանի թերթերէն)

Հայաստանի Այրարատեան դաշտավայրի մէջ կ'աճի քաղցրահամ, հիւթեղ խաղող: 1920էն ի վեր դաշտավայրը ծածկուեցաւ ջրանցքներու խիտ ցանցով: Հազարաւոր հեկտարներու վրայ փռուեցան փարթամ այգիները:

Հայաստան գինեգործութեան հնագոյն երկիր է: Ըստ գիտնականներու բազմաթիւ վկայութեանց մեր թուագրութենէն շատ առաջ Հայաստանի մէջ մշակած են խաղողը եւ ստացած գինի:

Անցեալ դարու 90ական թուականներուն Երեւանի մէջ հիմնադրուած Շուստովի փոքրիկ գործարանի տեղ 1920էն ի վեր «Արարատ» հսկայական գործարանը հիմնուեցաւ: Գինիի գործարաններ շինուեցան ոչ միայն Երեւանի, Էջմիածնի այլեւ Հայաստանի բոլոր խաղողագործական շրջաններուն մէջ: Ներկայիս Հայաստանի մէջ կան աւելի քան 25 գինեգործարաններ եւ բազմաթիւ առանձին ընդունման կէտեր, ուր կը մշակուի, սովխոզներէն եւ կոլխոզներէն ստացուած խաղողը: Էջմիածնի եւ Վերին Արտաշատի մէջ գինիները հինցնելու համար շինուած են մեծ մառաններ՝ քանի մը հազար տեքալիտր տարողութեամբ:

Գինիի գործարանները, կոլխոզներէն եւ սովխոզներէն ստանալով բարձրորակ խաղող, կը շինեն ընտիր տեսակ գինի, գոնեակ եւ օղի:

Հայաստան իր ընտիր գինիներով եւ գոնեակներով մեծ համբաւ ձեռք բերաւ ոչ միայն Խ. Միութեան մէջ այլեւ անոր սահմաններէն դուրս:

«Ոսկեվազ», «Էջմիածին», «Նորաշէն», «Կոտայք», «Արաքս», եւ այլ տեսակ սեղանի գինիները, «Այգեշատ», «Մասիս», «Աշտարակ», «Ալագեազ», «Ոսկեհատ» անուշահամ գինիները Հայաստանի գինեգործներու վերջին տարիները մշակած լաւագոյն տեսակներէն են, որոնք իրենց բարձր որակով ամէն տեղ մեծ ընդունելութիւն գտած են: Մեծ քանակութեամբ կ'արտադրուին «Կագոր», «Մուսկատ», «Սապերովի» գինիներ, նոր մշակումով: 1937ին Երեւանի գոնեակի գործարանը սկսաւ արտադրել «Յոբելինական» գոնեակը, որ իր ալքոլի բարձր տոկոսով եւ հաճելի բուրմունքով գերազանցեց մինչ այդ եղած բոլոր տեսակի գոնեակները: Այնուհետեւ լաւագոյն մասնագէտներու կողմէ մշակուեցան մեծաքանակ արտադրեցին «Երեւան», «Հայաստան», «Դուին» նշանակներով գոնեակները, որոնց խւրաքանչիւրը ծանօթ է իր մասնայատկութեամբ: 1949ին կ'արտադրուէին 42 տեսակ գինիներ եւ գոնեակներ:

Հայաստանի գինեգործութեան արտադրական մասնագիտական կարողութիւնը 1922ի բաղդատմամբ աճած է աւելի քան տասն անգամ:

Հայաստանի գինեգործարաններուն ամէնէն մեծն է «Արարատ»ը: Հոն բարձր կատարելութիւն է հասած գինիի եւ գոնեակի մշակման գործը:

Գինին հինցնելու բաժնին մէջ կը մշակեն «Մուսկատ», «Մադերա», «Սապերովի», «Ոսկեհատ», «Մասիս» եւ այլ տեսակի անուշահամ գինիներ: Վերջերս մշակուած է «Մուսկատ» գինիի նոր տեսակ, որ իր որակով կը զանազանուի միւս տեսակներէն: 22 աստիճան քաղցրութիւն եւ 15 աստիճան թունդ այս գինին իր հաճելի բուրմունքով եւ համով մեծ ընդունելութիւն գտած է: Միւսներուն նման այս գինին ալ շատ օգտակար է առողջութեան:

Գործատան կարեւոր մէկ մասը կը կազմէ թորման բաժինը: Նորագոյն մեքենաներու միջոցով հոս կը հանուի ալքոլ՝ զանազան տեսակի գոնեակներ պատրաստելու համար: Գոնեակի բարձր որակի համար մեծ նշանակութիւն ունի այս բաժնին մէջ արտադրած սպիրտը:

Լարուած մանրազնին աշխատանք կը կատարուի գործարանի աշխատանոցներուն մէջ: Բազմաթիւ փորձերու միջոցով հոն աշխատող մասնագէտները մեծ չափով կ'օգնեն գինեգործներուն, արտադրութեան որակը բարձրացնելու համար: Բոլոր աշխատանոցները ապահովուած են բարձրագոյն կրթութիւն ունեցող հմուտ մասնագէտներով:

Երեւանի գինիի – գոնեակի գործատան մասնագէտները կ'աշխատին անընդհատ կատարելագործել գինիի եւ գոնեակի որակը, արտադրել նոր, աւելի բարձր տեսակի խմիչքներ: Այժմ աշխատանոցներուն մէջ փորձեր կը կատարուին հայկական շամփայն արտադրելու: Առաջին փորձերը լաւ արդիւնքներ տուած են եւ շուտով մեծաքանակ կ'արտադրուի շամփայնի այդ նոր տեսակը:

Խ. Միութեան ամէն անկիւններէն, աշխատաւորական ամէնալայն զանգուածներէն «Արարատ» ընկերութեան հասցէով կը ստացուին բազմաթիւ նամակներ: Զանազան ազգութեանց պատկանողներ հիացմունքով կը խօսին հայկական գինիի եւ գոնեակի մասին, եւ շնորհակալութիւն կը յայտնեն այդ խմիչքները պատրաստող մասնագէտներուն:

ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ զինուորական ատեանը քսան տարի թիապարտութեան դատապարտեց գերման տեղակալ մը, Նիմէյէր, իբրեւ պատասխանատու ութ հայրենասէրներու գնդակահարութեան Ֆորքալքիէի մէջ (8 Յունիս 1944):

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ճեպընթացը, որ Յունաստանէն կ'անցնի Պուլկարիա երթալու համար, այլեւս պիտի չկրնայ բանիլ այդ ճամբուն վրայ: Հելլենական կառավարութիւնը այս որոշումը տուած է, նկատելով որ Թուրքիա մերժեց ընդունիլ Պուլկարիայէն վտարուած 97 ընտանիքներ որոնք Յունաստան մնացած էին հինգ օր:

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ արեւելեան Գերմանիոյ ուրանիոմի հանքերը սպառած ըլլալով, խորհրդային իշխանութիւնը սկսեր է ճամբել բանուորները որոնց թիւը 15.000ի կը հասնի:

ՏԻԿԻՆ ՎԱՎԱ ՍԱՐԳԻՍԻ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Օգոստոս 25ի «Յառաջ»ի մէջ առիթը ունեցած էի ներկայացնելու Տիկին Վավա Սարգիսը (Խաչատուրեան), իբրեւ նկարիչ:

Այսօր իր ցուցահանդէսը պատեհութիւն կ'ընծայէ աւելի մօտէն ծանօթանալու իր արուեստին:

Վստահ եմ թէ շատեր կրցան հաստատել մեր առաջին տպաւորութիւնը, — բանաստեղծութիւն եւ երազ կ'արտայայտեն իր նկարները :

Տիկին Վավա վրձինի նուրբ բանաստեղծուհի մըն է: Իր ղծած դէմքերը կը ներշնչեն անիրական արտայայտութիւններ, իր ծաղիկներուն գոյները կը խօսին եւ կը խնդան կենդանի ներդաշնակութեան մը մէջ:

Պիտի նախընտրէինք սակայն որ սրահէն երբ ներս մտնենք, ամբողջ տեղը չգրաւէր պարուհիներու խումբը (Erangy) որ իր լաւագոյն գործը չէ, մինչ անդին շատ մը ուրիշներ յաջողութեամբ կ'արտայայտեն նկարիչին նկարագիրը, դգայուն, նուրբ, ճաշակաւոր եւ ինքնատիպ:

Սրահին մէջ ցուցադրուած 22 նկարներու մէջ, Տիկին Խաչատուրեան կը ներկայացնէ հոգեկան երազուն աշխարհ մը, նուրբ գոյներով, դդացումներով: Ան թարգմանը եղած է իգական յաւագոյն ձգտումներուն, դէպի բնութիւնը, դէպի գեղեցկութիւնը, դէպի յաւիտենական կեանք մը:

Ուրախ ենք որ իր այս նկարահանդէսով Ամերիկայէն վերջ,Ֆրանսան ալ կրցաւ գնահատել մեծ վարպետին կինը, որ իր կարգին կը բերէ մեր ազգային արուեստին նոր եւ հաստատուն տաղանդի մը թանկագին օժանդակութիւնը :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Յ. Գ.— Ուրիշ թերթերու կարգին Le Mondeի գեղարուեստական քննադատը հետեւեալ տողերը նուիրած է այս նկարահանդէսին.—

« Վերջերս տեղի ունեցաւ Galerie Doucetի մէջ Տիկին Վավա Սարգիսի գործերուն ցուցադրութիւնը: Առաջին անգամն է որ այս հայ արուեստագիտուհին իր նկարները կը ներկայացնէ մայրաքաղաքին մէջ: Դժուար թէ Փարիզի ժողովուրդը կարենայ անտարբեր մնալ իր հրամցուցած ծաղիկի փունջերուն: Անոնք լուսաւոր են, թեթեւ, փրփրուն, գրեթէ թափանցիկ: Երբեմն կը խօսինք գոյներու հնչականութեան մասին, շատ լաւ կրնանք գրել Տիկին Վավա Սարգիսի համար թէ իր նկարչութիւնը «անուշահոտ» է : Իսկապէս ալ ան ունի ոգեկոչումի մօգութեան յատկութիւններ որոնք յատուկ են հազուագիւտ էութիւններու. շօշափելով անիրականը նուրբ եւ զգայուն վրձինով մը, Վավա Սարգիս գիտէ տալ կիներուն տարաշխարհիկ ծաղիկներու քնքոյշ փայլը, իսկ ծաղիկներուն՝ յաւիտենական իգականին սա խորհրդաւոր, քիչ մը փափուկ հրապոյրը :

Նոյնիսկ իր «Ջուկերը», պարզ դլխակներ որոնք դրուած են կապոյտ բաժակի մը քով, իրենց վրայ ունին չես գիտեր ինչ հրաշագործ պսակ մը: Շատ հաճելի չէ սակայն, մեծ compositionը որուն աւելի չեչտաւոր գոյները քիչ մը կը խրտչեցնեն Փարիզեան աչքերը :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ: ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՋՐԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Ոսկիի պահեստները

Ոսկին գրեթէ միակ ապրանքն է որ համաշխարհային հրապարակին վրայ զգալի բարձրացում մը չէ կրած վերջին ամիսներու եւ շաբաթներու ընթացքին: Արդարեւ, իր գինը կը մնայ օնսը (ունկի) 38 եւ $38\frac{1}{4}$ տոլարի միջեւ:

Բայց դեղին մետաղին այս կայուն հանգամանքը եւ տկարութիւնը պէտք է դատել նաեւ տարբեր իրողութիւններու լոյսին տակ: Պէտք է նկատի ունենալ արեւմտեան Եւրոպայի եւ Մերձաւոր Արեւելքի քանի մը երկիրներու մէջ տեւականօրէն ի պահ դրուած ոսկիի քանակութիւնները:

Ծայր. Արեւելքը, զուրկ ըլլալով տոլարէ, եւ իբրեւ հետեւանք քաղաքական դէպքերուն, դադրած է ըլլալէ երբեմնի մեծ գնորդը, թէեւ պիտի ըլլայ դարձեալ :

Ծախուած եւ կանոնաւորապէս գնուած ոսկիի քանակութիւնները բաւական մեծ են :

Միայն Հարաւ. Ափրիկէն ամէն ամիս շուրջ 500.000 օնս զուտ մետաղ կ'ուղարկէ, այսինքն աւելի քան 15 թոն, որ դիւրաւ յաճախորդ կը գտնէ: (Յաճախորդ ըսելով կը հասկնանք մասնաւոր գնորդները եւ ոչ թէ կեդրոնական նամակատուններ, դրամահան հաստատութիւնները եւ կամ պետական գանձերը): Հարաւ. Ափրիկէի կողմէ հայթայթուած այս քանակութիւնը մէկ մասն է միայն ուրիշ աղբիւրներէ ստուգուած եւ դարձեալ անհատական պահեստներու յատկացուած ոսկիի ընդհանուր քանակութեան, քանի որ այդ աղբիւրներուն արդիւնքը կը հասնի ամսական շուրջ 1ուկէս միլիոն օնսի, (45 թոն):

Հետեւաբար շաբաթը ամսական երկու միլիոն օնս, այսինքն 60 թոն ներկայացնող ոսկիի քանակութիւն մըն է որ կը գնուի զանազան ազգերու պատկանող անհատներու կողմէ :

Պանք տը Ֆրանսի ոսկիի պահեստը որ իր տարեկան հաշուեկշիռին մէջ կը ներկայացնէ 182.784 միլիոն, հաւասար է 464ուկէս թոնի: Ամերիկեան դրամով արժէքն է 52.224.000 տոլար: Կը հաստատուի ուրեմն որ Ֆորթ Նոքսի մէջ ի պահ դրուած ամերիկեան մետաղային գանձը 45 անգամ աւելի է քան Պանք տը Ֆրանսի պահեստը :

Միշտ այդպէս չէ եղած :Կարատեն մը, որ շատ հեռու չէ, ուր Պանք տը Ֆրանսի պահեստը աւելի էր քան Միացեալ Նահանգներունը: Այդպէս էր 1932ին :

Ֆրանսան այդ շրջանին ունէր , վարկի եւ հեղինակութեան այլ տարրերու հետ, նաեւ ամենազօրաւոր ոսկիի պահեստը աշխարհի մէջ :

Այս փայլուն կացութիւնը այն ատեն ծնունդ տուաւ բազմաթիւ եւ սուր, քննադատութիւններու: Ատլանտեանի մէկ եւ միւս կողմը անոր կը մեղադրէին դեղին մետաղի այս կուտակումը որ տեղի կ'ունենար, կ'ըսէին, առանց օգուտի ոչ ոքի համար եւ տեղի կուտար ոսկիի նուազեցումին : (Ոսկին այն ատեն կը համարուէր բոլոր դրամներուն եւ վարկերուն հիմը): Ֆրանսան պատասխանատու կը բռնէին այն գրեթէ տխրերական տագնապին որ Միացեալ Նահանգներու մէջ սկսաւ 1929 Նոյեմբերին:

Այժմ, շնորհիւ Մարշըլի ծրագրին տեղի կ'ունենայ վերաբաշխում մը ոչ թէ ոսկիի՝ այլ տոլարի, իբրեւ հետեւանք այն օժանդակութիւններուն զորս Մ. Նահանգները կը տրամադրեն աշխարհի մնացեալ մասերուն :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ – ՏԷՍԻՆ, 15 Հոկտեմբեր.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն – Տէսին մասնաճիւղը ցնծութեան մէջ էր անոր համար որ իր չորս խումբերը կը խաղային: Վարիչները ու պատասխանատու մարմինները չարունակ աջ ու ձախ կը վազեն, մարզիկներ ճարելու համար: Միեւնոյն ատեն մասնաճիւղը կը գտնուի ծանր պարտքերու տակ: Ի՞նչ, եկամուտներ ունի արդէն: Ամսավճարներու եւ դաշտի 15-20.000 ֆրանք մուտքով կարելի՞ է 600.000 ֆրանք վճարել: Չկա՞ն ազգայնասէր Հայեր Ֆրանսայի մէջ, սա կէս – բանուոր վարչութեան բեռը թեթեւցնելու համար :

Սեպտեմբեր 15ի առաւօտ ժամը 8ին մեր պատանիները կը մեկնին St. Just, խաղալու համար ընդդէմ St. Justի պատանիներուն: Լաւ խաղարկութենէ մը վերջ 13ով մէկ կը տանին փառաւոր յաղթանակը: Կէտեր կը շահին 6 հատ Գարակէօզեան, նաեւ Լիւլէճեան, Հիւսեան եւ Մանուկեան: Ժամը 10ին մեր դաշտին վրայ նորեկ կրտսերները C. S. Vienneի յաղթանդամ կրտսերներու դէմ կը շահին 4—1: Հակառակորդը մեզմէ շատ դերազանց ըլլալով հանդերձ, մեր փոքրիկն Տէր Պօղոսեան, Շ. Օհանեան ձուկի նման սահելով անոր բերդը կը խուժէին բուռն ծափերու մէջ:

Գլխաւոր մրցումները տեղի ունեցան կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, կրկին մեր դաշտին վրայ : Ժամանակէն առաջ մարզասէր հասարակութիւնը դաշտ խուժած էր քաջալերելու օրուան ախոյեանները: Ժամը 2.10ին կը սկսի մեր պահեստին Calureի Ա. խումբին դէմ : Մեր պահեստի խումբին վարիչները նախապէս գրաւոր հրաւիրած էին խաղացողները, եւ անտարբեր դաշտ իջնելով, կը տեսնեն որ միայն ութ հոգի պատասխանած են իրենց կոչերուն: Ծարահատ դաշտին վրայ կը գտնեն պատանի մըն ալ ու խաղը կը սկսի 9 հոգիով: Մեր տղաքը պահ մը տիրապետեցին, բայց ի զուր, յաղթանդամ հակառակորդը առիթ չտուաւ որ մերինները աւելի բացուելով լայն խաղարկութիւն մը ցոյց տան: Թէեւ Ա. կէտը շահողը մերինները եղան, բայց մեր պահեստին պարտուեցաւ 3—1:

Կարգը եկած էր Ա. խումբի խաղարկութեան: Վարիչները անհամբեր կը սպասեն մեր նշանաւոր վերջապահին՝ Ս. Գրիգորեանին որ բացակայ էր երկու մրցումներէ: Տեսնելով որ կ'ուշանայ, վարիչները փոխարինող կը փնտռեն եւ ահա Գրիգորեան 20 վայրկեան մնացած դաշտէն ներս կը մտնէ, մեծ ուրախութիւն պատճառելով :

Դատաւորը կ'ազդարարէ թէ շատ խիստ պիտի ըլլայ եւ անկարգութիւն ընողը դաշտէն անմիջապէս դուրս պիտի հանէ :

Խաղը ճիշդ ժամանակին կը սկսի , մերինները արագ վայրէջքներ կ'ունենան, բայց A. S. V. E. L.ի վերջապահները ետ կը մղեն: Յանկարծ մեր ճարպիկ յառաջապահը, Ժ. Սիմոնեան նշանակեց Ա. կէտը: Խաղը շարունակուելով, նոյնպէս արագ եւ ուժգին, Սիմոնեան նշանակեց երկրորդ կէտը : Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 2—0:

Բ. Կիսախաղին հակառակորդը աշխատեցաւ ըլլալ աւելի վճռական ու արագ վայրէջքներովմեր բերդին մօտեցան: Սիմոնեան եղբայրներ միասին յառաջանալով նշանակեցին Գ. կէտը: Դատաւորը երկու անգամ ազդարարութիւն ուղղած ըլլալով, երրորդին դուրս հանեց մեր ձախ ծայր յառաջապահը :

Յաճախ կը խրատենք խաղացողները, բայց անօգուտ, Ալեանաքեան թերեւս պատժուի մինչեւ 2—3 մրցում, ինչ որ վնաս մըն է Միութեան համար, քանի որ խումբին լաւ խաղացողներէն գինուոր են: Ու խաղը շարունակուեցաւ 10 հոգիով : Մերինները աւելի եռանդով խաղալ սկսան ,փոխելով խաղին թաքթիքը: Չորրորդ յաղթական կէտը նշանակեց կրկին Սիմոնեան Ժ., խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 4—1, ուրեմն դասաւորման երկրորդն ենք, A. S. V. E. L. կ'իջնէ երրորդ :

✕ Այս կիրակի կրկին մեր դաշտին վրայ Բ. շրջանը (tour)ը պիտի խաղցուի Coupe de Lyonnaisի: Յուսանք թէ վարիչները իրենց անկարելին պիտի ընեն որ լման կազմով դաշտ իջնեն:

✕ Միութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տէսինէն յայտնի առեւտրականէ մը (Հայ) 14 զոյգ ֆութպոլի կօշիկ: Նոյնպէս Փարիզէն Յ. Գարաճեանէ մէկ զոյգ, կրկին Տէսինէն Բիւզանդ Փափազեանէ մէկ զոյգ :

ԼԻՏԵՍ

50—60 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔԻ օտար դրամ գտնուեցաւ ինքնաշարժի մը գաղտնի մէկ խորշին մէջ: Կառքը կ'երթեւեկէր Ֆրանսայէն Զուիցերիա եւ Իտալիա: Ձերբակալուեցան վեց կասկածելիներ :

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (204)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԲ.

Երբեք գիշերն այնքան խորհրդաւոր, յուզիչ չէր եղել Աւետարանոցում. երբեք անհանգստութիւնն այնքան չէր տանջել մարդկանց :

Դիտմամբ ձգձգուող ընթրիքը արթուն էր պահում մեծերին. փոքրահասակները վաղուց էին քնել: Խօսք ու զրոյցը գնալով թուլանում էր, դառնում արհեստական, բռնազբօսիկ:

Վտանգաւոր, խեղդող ժամեր էին: Խաւարի միջից նայում էր անյայտութիւնը . իւրաքանչիւր րոպէ կարող էր երեւան գալ որեւէ անակնկալ , ինչ-որ հանգամանք, որ կը փչացնէր ամէն ինչ: Իւրաքանչիւր տուն ունէր իր անկոչ հիւրը, որ մանաւանդ այժմ հոգեհան հրէշտակ էր դառել :

Վերջին օրերում Թուրք զինուորները սաստիկ երես էին առել. կեավուրների ցոյց տուած հիւրասիրութիւնը, պատիւները, առատաձեռնութիւնը չէին ամոքել նրանց կոպիտ սրտերը, այլ, ընդհակառակն, ներշնչել էին աւելի սանձարձակ լրբութիւն, աւելի մեծ յանդգնութիւն :Բարեկենդանի տօները մոռացկոտութեան օրեր էին. ինչ ուզեցին, արին զինուորները. բայց նրանց ներեցին, ներդիմութիւն, գանգատ չեղաւ:

Եւ այժմ, վերջին երեկոյեան, հարստահարողն ու հարստահարուողները նստած էին միմեանց դէմ, մի յարկի տակ: Հարստահարուողը կրօնական պարտք էր կատարում, իսկ նրա կրծքին չոքած հարստահարողը նոյն իսկ այդ վերջին ժամին էլ իրան չէր զրկում այդ անմեղ ուրախութիւնը թունաւորելու հաճոյքից :

Նա շատ լաւ էր չահագործում իր ստրուկի անսպառ համբերութիւնը: Եւ ստրուկը յօժարութեամբ ծծում էր թոյնը, դեռ երկիւղ էր կրում թէ նա քիչ կը լինի, խնայելու թուլութիւն կ'առաջացնէ: Թունաւորուածը ստէպ – ստէպ դուրս էր գնում, կանգնում էր խաղաղ երկնքի տակ եւ շուտով էլի ներս էր մտնում, լուռ նայում էր լցրած հրացանին :

— Ձայն չկա՞յ :

— Ոչինչ չէ լսւում :

Հարցնողները եւ պատասխանողը տխրութեամբ շարժում էին իրանց գլուխները: Այստեղ էլ, տների մէջ, հետզհետէ յաղթող էր հանդիսանում այն կասկածը, որ ձորում յայտնեց Բաղդասարը :

Խոր գիշերը արդէն առաջ էր գալիս իր մրափեցնող թմրութեամբ. յօրանջողները աւելի եւ աւելի անզուսպ էին դառնում : Օջախների կողքից հեռացան Թուրք զինուորները: Ոըը քնում էր, ոըը, մի անկիւն քաշուած, գիշերային զուարճութեան միտքն էր մշակում եւ ծուլութեամբ ըղխում էր կեավուրներին, որոնք հազարից մի անգամ , ձեւի համար, մի պատառ էին դնում իրանց բերանում, լաւ համարելով քիչ էլ սպասել :

ԼԷՕ

րութեան անդամներուն: Այսպէս նախկին նախարար Թիյեօն ըսաւ թէ «կառավարութիւնը կեղծաւորաբար կը մեծարէ մեռեալները, բայց կը շարունակէ մեռցնել մեր զինուորները». (ժխոր): Յետոյ «տասը առ հարիւր» կոչեց ազգ. պաշտպանութեան նախարար Պ. Ժիւլ Մոքը, ըսել ուզելով թէ տասը առ հարիւր միջնորդչէք կ'առնէ Ամերիկացիներէն, օդանաւեր գնած ատեն: Նախագահը կարգի հրաւիրեց Թիյեօնը: Իրենց բանաձեւը — անմիջական հաշտութիւն — մերժուեցաւ 171ի դէմ 408 ձայնով:

× Հանոյի մէջ, Հնդկաչինի ֆրանսական ուժերու հրամանատարները առջի օր կարեւոր ժողով մը գումարելով, քննեցին կացութիւնը: Ամէնէն աւելի գրաւեցան Լանկսոնի ճակատագրով, նկատելով որ սահմանային դիրքերէն հեռացած ուժերուն մեծ մասը հաւաքուած է այնտեղ եւ քաղաքին պաշտպանութիւնն ալ ռազմագիտական մեծ կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ: Այնու ամենայնիւ կը նախատեսուի թէ դժուար պիտի ըլլայ այդ պաշտպանութիւնը եւ Լանկսոնի ուժերն ալ պիտի ստիպուին հեռանալ:

× Ամերիկեան զէնքի եւ զինամթերքի առաքումները դէպի Հնդկաչին կը շարունակուին յաճախուն արագութեամբ մը: Այժմ, Ամերիկացիները, Քորէայի առաքումներուն չափ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Հնդկաչինի հասցուելիք օգնութեան:

Քորէայի պատերազմը

Հիւսիսային Քորէայի մայրաքաղաք Փեօնկեանկը գրաւուեցաւ ամբողջութեամբ: ՄԱԿի մեքենաշարժ զօրամասերը հասած են քաղաքի կեդրոնը: Ուրիշ զօրամասեր գրաւած են քաղաքի արեւելեան շրջանը, ուր թէեւ փողոցային բուռն կռիւներ մղուած են, բայց ի վերջոյ մաքրագործուած են դիմադրող բոլոր բոյները: Հարաւէն ամերիկեան հեծելազօրքը եւ արեւելքէն Հարաւ. Քորէացիները իրարու միացած են մայրաքաղաքի արեւել. ծայրամասին վրայ: Կարմիրները օդը հանած են կարեւոր կամուրջ մը եւ երկրորդ մըն ալ վնասած են: Ամերիկացիները, սակայն, անմիջապէս հաստատած են ծփուն կամուրջ մը եւ յաջողած են անցնիլ միւս ափը: Կարմիրներու դիմադրութիւնը դեռ կը շարունակուի մայրաքաղաքի արեւմտեան մասի զանազան կէտերուն վրայ: Քաղաքի այն մասերուն մէջ, ուր կռիւները դադրած են, համայնավարները անձնատուր կ'ըլլան խումբերով: Միայն մէկ օրուան ընթացքին 6000 գերիներ առնուած են: Մայրաքաղաքէն դուրս ճամբաները խճողուած են նահանջող կարմիրներու բազմութիւններով: Կ'ըսուի թէ իրենց հրամանատարը Մանչուրիա փախած է:

× Յունիս 25էն ի վեր հիւս. Քորէայի կարմիր բանակը ունեցած է 265.000 կորուստներ եւ այժմ անոր ուժը 75 հազարէն աւելի չեն հաշուեր:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ հասած նոր հեռագրի մը համաձայն, « բանակին հետ կապ ունեցող» շրջանակներու մէջ կը պնդեն թէ խորհրդային զինուորներու տեղափոխութիւններ կը կատարուին սահմանամերձ շրջանին մէջ:— Պարսկաստանի վարչապետը վճռապէս հերքեց այն լուրերը թէ խորհրդային զինուորներու համախմբումներ տեղի կ'ունենան իրենց սահմաններուն վրայ: Հերքեց նաեւ թէ Ռուսերը զէնք եւ ռազմանիւթ կը ճարեն Պարսկաստանի Քիւրտերուն:

ԶԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ շրջանը 18 ամսուան բարձրացած ատեն, Ֆրանսա 710.000 զինուոր պիտի ունենայ 1951ին, իսկ 900.000 զինուոր՝ 1953ին: Ծախքը՝ 25 միլիառ ֆրանք:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ներքին կացութիւնը ծանրացած ըլլալով, որոշուեցաւ լուծել երեսփ. ժողովը:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ արտաքին նախարարը Մոհամմէտ Սէլահէտտին, ճառ մը խօսելով Ուաշինկթընի մէջ, պահանջեց ձրիաբար զէնք ճարել իրենց երկրին: «Ինչո՞ւ խտրութիւն կը դնեն այդ երկիրներուն եւ Եգիպտոսի միջեւ: Մ. Նահանգները ձրի զէնք եւ ռազմանիւթ կը ճարեն Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Պարսկաստանի, խորհրդարանին կողմէ քուէարկուած վարկէն (1.900.000.000 սթերլին):— Ֆարուք Թագաւորը Աղեքսանդրիա վերադառնալով, հրամայեց աղքատներուն բաշխել ընդունելութեան ծախքերը:

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԼՈՒԻ ՆԱՓՈԼԷՈՆ երկուորեակ մը ծնաւ, մէկը մանչ, միւսը աղջիկ: Մանչը կը համարուի գահաժառանգ Ֆրանսայի, ինչպէս իր հայրը:

ԱՅՆ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ որոնք Անգլիա մտած են պատերազմի միջոցին կամ վերջը, մանրակրկիտ քննութեան մը պիտի ենթարկուին: Բացառութիւն պիտի կազմեն 51.504 օտարականներ որոնք բրիտանական հպատակ եղած են:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ համագումարին մէջ (Մոնթէ Քարլօ), 42 ձայնով քուէարկուեցաւ խորհրդային եւ ամերիկեան միացեալ բանաձեւը որ կը դատապարտէ հիւլէական ռումբին գործածումը: Ջեռնպահ մնացին երկու պատուիրակներ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Լիոնի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ին, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԻՆ, Salle Rameau: Մանրամասնութիւնները շուտով:

★

Վիեննի մէջ

29 Հոկտեմբեր, կիրակի: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Սենթ Էթիէնի մէջ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12ԻՆ

Տեսինի մէջ

28 ՀՈԿՏ. ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ՄԷՋ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆԱՐԴԵԱՆ ՇԻԹԵՐ

ՋՐՎԷԺ

(Ուսումնասիրութիւններ եւ դատախօսութիւններ երիտասարդութեան մասին)
Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գին 400 ֆրանք:

Դիմել ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան՝ Փարիզի մէջ: Պ. Յակոբ Մալաքեանի՝ Մարսիլիոյ մէջ: Պ. Ղազար Ղազարեանի՝ Լիոնի մէջ: Ուրիշ գաւառներու մէջ՝ Ձ. Ո. Միութեան տղոց:

Մամուլի տակ է ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ (հէքեաթներ):

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

Պատմական գիտելիքներով եւ պատկերազարդ:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋՆ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ատրպատականի առաջն. տեղապահ Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ այս կիրակի Մարսէյլ, Փրատոյի մայր եկեղեցին:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

Երեկոյթ եւ պարահանդէս

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Շահրիկեան» խումբի: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէի:

Նախագահութեամբ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ:

Այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Salle des Fêtesի սրահը, 22 rue Voltaire, Ալֆորվիլ:

Հաղորդ. միջոցներ.— Charenton-Ecolesէն առնել 103 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել rue de l'Union:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԱՎԱ ՍԱՐԳԻՍ (ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ)

Galerie Doucet, 95 Fg. St. Honoré (Place Beauvau):
Հոկտ. 12էն 27: Բաց է մինչեւ ժամը 6

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Սենեքերիմ Տէրտէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եդուարտ Տէրտէրեան, կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Պուլվառ Օտտոյի Ս. Յակոբ մատրան մէջ (Մարսէյլ), իրենց ողբացեալ մօր, զոքանչին եւ մեծ մօր ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ԲՐՈՒՏԵԱՆի մահուան քառասունքի առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ օծման 46րդ տարեդարձին առթիւ, Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան պիտի մատուցանէ հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստի պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցաշէն եւ մեծ բարերար ողբացեալ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի եւ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ գերդաստանի համայն ննջեցեալներու յիշատակին: Նոյն օրը զուգադիպած ըլլալով նաեւ ողբացեալ ԿՈՄԻՏԱՍ վարդապետի մահուան 15րդ տարելիցին «Հայր մեր»ի պահուն պիտի կատարուի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Պոստոյէն Օր. Մ. Գինոսեանի եւ Վ. Վարդանեանի (Նոր Սերունդ) ամուսնութեան առթիւ ընկեր Վ. Վարդանեան նուիրած է հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբին, 1200 ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցին, 500 ֆրանք «Յառաջ»ի ֆոնտին, իսկ Պ. Ջ. Քէնտիրեան (կնքահայրը) 500 ֆրանք նոյն դպրոցին:

Օր. ԷԼԻԶ ՏԷՐՄԱՆԵԱՆ
ԱՐԱՄ ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ
Լիոն — Ամուսնացած 15 Հոկտ. 1950

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Սահակ Տէրմանեան եւ Արամ Թաթուլեան 500ական ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի դասախօսական ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Խրիմեան սրահը: Կը դասախօսէ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռէն սրահը: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, Հայոց մատուռէն սրահը: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ
ԱՌՆՈՒՎԻԼ, ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊ

Առնուվիլի մէջ 22 Հոկտ. կիրակի ժամը 3ին,
ՇԱՀ ԻՍՄԱՅԻԼ

Նոյեմբեր 5ին, կիրակի ժամը 3ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակի առթիւ հանդէս, նախագահութեամբ Գ. Յովհաննէսեանի, նաեւ ներկայացում՝ ՍՕՍ եւ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

Արհեստագիտական դասընթացք դիմայարդարումի

Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք մեր ընթերցողներուն թէ վարպետ–դիմայարդար Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ, ծանօթ՝ միջազգային շրջանակներու մէջ, Հոկտեմբեր 12էն ի վեր վերսկսած է իր արհեստագիտական դասընթացքը դիմայարդարութեան, շարժանկարի, թատրոնի եւ հեռատեսիլի (télévision):

Այս գիտական եւ գեղարուեստական դասաւանդութիւնը, ինչպէս անցուդական Եւրոպայի մէջ, տեղի կ'ունենայ **Institut de Beauté Myriam Carange**ի մէջ, 57 Ave. F. D. Roosevelt (Rond - Point des Champs-Elysées) որ կը վարէ նաեւ գեղեցկացման արհեստագիտական դպրոց մը (Soins de Beauté), ճանչցուած կրթական նախարարութեան կողմէ:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել **Myriam Carange**ի, **Tél. Ely. 49-07**:

Ամէն տեսակ դիմայարդարութենէ առաջ տիկինները եւ օրիորդները կրնան դիմել ՎԱՐՊԵՏ ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Dimanche 22 Octobre 1950 Կիրակի 22 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No 6287–Նոր շրջան թիւ 1698
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ՃԱԿԱՏՆ ԱԼ ԿԸ ՀԵՒԱՅ

Կոմիտասի ծննդեան 80ամեակէն վերջ, ահաւասիկ մահուան 15ամեակը, որ կը փակուի հոգեհանգիստով մը, այսօր, կիրակի :

Անշուշտ նոյն արարողութիւնները պիտի կատարուին բոլոր գաղութներուն մէջ, համաձայն աւանդական սովորութեան մը: Ամէնէն դիւրին միջոցը՝ յարգելու համար զանազան յիշատակներ: «Տէր ողորմեա» մը եւ քանի մը խունկ ...

Ծննդեան 80ամեակին առթիւ, փառաւոր հանդէսներ սարքուեցան Հայաստանի թէ արտասահմանի մէջ: Երեւանի անթենը անցեալ շաբթու կը հաղորդէր թէ որոշած են հրատարակել Վարպետին ստեղծագործութիւնները, հինգ հատորով:

Հայկական Արտասահմանը իր կարելին փորձած է տարիներ առաջ: Նոր ձեռնարկներ ալ պակաս չեն, այս կամ այն գաղութին մէջ:

Ուրեմն, չէ թառամած Վարդապետին յիշատակը, հայրենիքին թէ օտարութեան մէջ :

Հաւատա՞նք թէ ամէն բան կարգին է, ոչ միայն վառ պահելու, այլեւ ճոխացնելու, տարածելու համար Հայկական Երգը :

Կը վարանինք հաստատական պատասխան տալ այս հարցումին :

Ինչպէս մտաւոր երկունքի միւս ճիւղերուն մէջ, այս ճակատին վրայ եւս աչքի կը զարնէ տեսակ մը թուլացում, եթէ ոչ յոգնութիւն :

Այսպէս, Երեւան նիւթական դիւրութիւններ կը վայելէ, զարկ տալու համար երաժշտութեան ու երգին: Լայն վարկեր կը տրամադրուին, նաեւ, ուրիշ ասպարէզներու մէջ:

Բայց, բոլոր ճիւղերն ու արտադրութիւնները ենթակայ են միեւնոյն հարթիչ գլանին: Նոյն փետրաթափ ազատութեան, որ կ'եղծէ որեւէ ստեղծագործութեան հարազատութիւնը :

Ինչպէս գրագէտն ու բանաստեղծը, գիտունը եւ արուեստագէտը, երաժիշտն ու երգահանն ալ հարկադրուած են պաշտօնատարի դեր կատարել, իբրեւ ընդհանուր կանոն :

Դեռ անցեալ օր չէ՞ր որ ըսել կուտային աշխարհահռչակ երաժշտագէտին՝ Արամ Խաչատրեանի, թէ արեւմտեան երաժշտութիւնը «չարչարանք մըն է ջիղերու համար» եւ «կը ծաղրէ մարդկային զգացումները »...

Իսկ այնտեղ ո՛րքան շինծու, թխածոյ, խարդախուած եղանակներ, ժողովրդական հարազատ կամ արդիական յաջող երգերու հետ :

Տարիներ առաջ Պոլիս ձայնագրուած գինովի երգեր կան, որոնց եղանակը պահած, բայց բառերը փոխած են, ի փառս Հայր Սթալինի ...

Կ'արժէ թղթատել իրենց հրատարակած վերջին երգարանը, բաղդատելու համար որոմն ու ցորենը :

Հեռանկարը աւելի փայլուն չէ Հայկական Արտասահմանի մէջ :

Կտրուած՝ Հայրենի լեռներէն ու դաշտերէն . ցիրուցան՝ աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ, տարագիր բազմութիւնները հետզհետէ կը կորսընցնեն իրենց թափը եւ խանդը :

Այն զանգուածը որ կրնար տակաւին ձայն եւ ներշնչում, մթնոլորտ ստեղծել, թեւ տալ հայրենի երգին ու երաժշտութեան, սկսած է հեւալ :

Կը հեւան երաժշտագէտներն ու երգահաններն ալ, որոնք մեծ թիւ մը չեն կազմեր, եթէ նկատի առնենք միայն իրական արժէքները :

Նախ՝ միջավայրն է որ կը ջլատէ իրենց եռանդը, իր օտարոտի ելեւէջներով եւ համայնակուլ ազդեցութեամբ :

Յետոյ, նիւթական մտահոգութիւնը : Ամենամեծ տաղնապը որ եթէ չթեւատէ, կը ջլատէ յարատեւութեան ոգին :

Ի վերջոյ ի՞նչ ըրած ենք իբրեւ հիմնական ձեռնարկ: Ինչ տրամադրած ենք իբրեւ դրամագլուխ հայկական երգի ու երաժշտութեան զարգացման համար, բացի զանազան նպաստներէ եւ «ազգասիրաբար» գնուած տոմսակներէ :

Կրցա՞ծ ենք վերջին 25 տարիներու ընթացքին ստեղծել Հիմնադրամ մը, երգչախումբերու տեւականութիւնը ապահովելու, Երգը ժողովրդականացնելու, հեղինակները քաջալերելու եւ նոր ստեղծագործութիւնները դիւրացնելու համար :

Այս ընթացքով, ունկնդրելու եւ ծափ զարնելու վարժութիւնն ալ պիտի կորսնցնենք օր մը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾՈՒՌՆ ՈՒ ՇԻՏԱԿԸ

Առջի օր գրպանիս թուղթերը մաքրած ատեն գտայ հետեւեալ սեւագրութիւնները, զանազան սրբագրութեանց առթիւ.

— Ընդհանուր ժողովը զոր տեղի ունեցաւ : (Գրէ՝ որ) :

— Կեցցէ Դաշնակցութիւնը զոր պատնէշին վրայ կեցած է (որ) :

— Հանդէսը զոր տեղի ունեցաւ (որ) :

— Քաղաքը զոր պաշարուած անհաւասար կռիւ կը մղէր (որ) :

— Կարդաց նուէրներու ցուցակը զոր քիչ ատենէն բարձրացաւ...

— Միութիւնը, զոր միշտ գնահատած է այս ձեռնարկները (որ) :

— Դրօշը զորս կը ծածանէր (որ) :

Անշուշտ չէք սպասեր որ անունները կամ գրութիւններն ալ արձանագրեմ :

Դեռ ուրիշ վրիպումներ. —

Թղթակից X կը շարունակէ գրել բահ (պահ). բահեստի (պահեստի): Ընդածf (ընթացք):

Սա միւսը՝ կը շփոթէ զեկոյցը եւ զեկուցումը:

Առաջինը communiquéն է: Երկրորդը՝ տեղեկատուութիւն հարցի մը մասին (exposé des faits):

Բոլորը միասին — պաշտօնական գրասենեակներն անգամ — դեռ կը յամառին գրել յետ այսու (այսուհետեւ):

Համբանք չունին թրքաբանութիւնները եւ ֆրանսաբանութիւնները : Պիտի խօսիմ օրինակներով :

Այնքան պիտի չցաւէի այս վրիպումներուն համար, եթէ յօդուածագիրները բարեհաճէին բաղդատել իրենց գրածը (բառ եւ նախադասութիւն) եւ տպուածը :

Թէեւ, շատ չեմ զարմանար, վասն զի շատ մը խմբագիրներ ալ ոչ կը հետեւին, ոչ կը սորվին, ոչ ալ... իրենց գիտցածը կը մոռնան :

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Ապահովութեան տեսչութիւնը սկսած է հարցաքննել կարգալոյծ եկեղեցականները եւ այն թաղ. խորհուրդները որոնք իրենց եկեղեցիները հրաւիրած էին զանոնք: Այս քննութիւնները կը կատարուին Պատր. տեղապահ Արսլանեան արք.ի գիտումին վրայ:— «Ժամանակ»ի հաւաստիքներուն համաձայն, նոր պատրիարքին ընտրութիւնը պիտի կատարուի համաձայն Ազգ. Սահմանադրութեան:

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

(Հոկտ. 18 — 20)

ՁԱՅՆԱՊՆԱԿՆԵՐՈՒ (տեխք) ձայնագրող խումբը վերջերս Երեւան հասաւ Մոսկուայէն, հայերէն լեզուով ձայնագրելու համար եւրոպական, ռուսական եւ հայ դասական երգահաններու գործերը: Հայ դասականներէն ձայնագրուած են կտորներ Տիգրանեանի «Անուշ» օփերայէն, Սպենդարեանի «Ալմաստ» օփերայէն, Ս. Մելիքեանէն, Կոմիտասէն եւ ուրիշ երգահաններէ: Առաջին առթիւ ձայնագրուեցան 34 երգեր, մասնակցութեամբ Շարա Տալեանի, Տաթեւիկ Սազանդարեանի, Գոհար Գասպարեանի (հայրենադարձ Եգիպտոսէն), Արմենակ Դաւիթեանի եւ ուրիշներու:

Ձայնագրուեցան նաեւ մենախօսութիւններ Մաքսիմ Կորքիի «Եկոր»էն եւ ուրիշ գործերէ, Լերմոնտովի «Դիմակահանդէս»էն եւն.:

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ գրական կաճառը (ինստիտուտ) վերջերս ստացաւ քանի մը գրողներու անձնական դիւանաթուղթերէն նամակներ եւ ձեռագիրներ: Ամէնէն կարեւորներն են Րաֆֆիի երկու նամակները, որոնք կը վերաբերին Միքայէլ Նալբանդեանին: Նամակներէն մէկուն մէջ Րաֆֆին սգալով Նալբանդեանի մահը, կը գրէ.— «Վ. Հիւկոյի գրիչն է պէտք որպէսզի ողբայ այս կորուստը»:

ՌՈՒՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Պաւլ Տիչինայի գործերը լոյս տեսան հայերէն: Թարգմանիչներն են Ն. Զարեան, Գ. Սարեան, Գ. Էմին, Մ. Մարգարեան եւ Սիլվա Կապուտիկեան :

Սղագրեց Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

Խ. Միութեան նոր ձեռնարկները

1. ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՓՐԱԿԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի անթենը հաղորդեց թէ ներկայիս Փրակայի մէջ ժողով կը գումարեն արբանեակ երկիրներու եւ Արեւելեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարները, Խորհրդային Միութեան փոխ-վարչապետ Պ. Մոլոթովի մասնակցութեամբ: Յայտնօրէն, Պ. Մոլոթով, խորհրդային նախաձեռնութեամբ հրաւիրուած այս ժողովին կը մասնակցի իբրեւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը : Միւս ժողովականներն են Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Լեհաստանի եւ Արեւելեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարները :

Ժողովը պիտի զբաղի Գերմանիոյ վերազինման հարցով, որ քննուեցաւ Սեպտ. 19ին Նիւ Եորք, արեւմտեան երեք արտաքին նախարարներու ժողովին մէջ: Կը կարծուի թէ մարաջախտ Կոնիէւ ալ Փրակա կը գտնուի այս ժողովին առթիւ :

2. ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԳԵՐՄԱՆ ԲԱՆԱԿԻ ՄԸ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Անցեալ Մայիսին, Մ. Նահանգները, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա, զատ զատ բայց նոյնիմաստ ծանուցագիրներ յանձնած էին խորհրդային կառավարութեան, զանգատելով թէ Արեւելեան Գերմանիոյ «ժողովրդական» ոստիկանութիւնը զինուորական հանգամանք ունի: Այս առթիւ դիտել կուտային թէ այդպիսի բանակի մը կազմակերպումը Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ՝ կը հակասէ Խ. Միութեան ստանձնած պաշտօնական յանձնառութեանց :

Այժմ, ամբողջ հինգ ամիս անցնելէն վերջ, Մոսկուայի կառավարութիւնը ժամանակը եկած կը նկատէ պատասխանելու այս ծանուցագիրներուն:

Առջի օր, Ուաշինկթընի, Լոնտոնի եւ Փարիզի կառավարութեանց ուղղած ծանուցագրով մը, Խ. Միութիւնը կը յայտարարէ թէ ժողովրդական ոստիկանութեան կազմակերպումը եւ զինումը բոլորովին համաձայն են Գերմանիոյ դաշնակից վերստուգիչ յանձնաժողովի ցուցմունքներուն: Յետոյ, երեք արեւմտեան պետութեանց ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջաններուն մէջ կազմուած ոստիկանական ուժերու մասին, «որոնք, իրապէս զինուորական զօրամասեր » են, քանի որ կը մասնակցին դրաւման արեւմտեան բանակներու ռազմափորձերուն :

Եզրակացնելով, Խ. Միութիւնը կը յայտարարէ թէ պիտի չհանդուրժէ Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի ձեռք առած այն միջոցներուն, որոնք կը ձգտին գերմանական բանակ մը վերստեղծել Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

Ամերիկեան պաշտօնական շրջանակները կ'ըսեն, թէ Մ. Նահանգները կարեւորութիւն պիտի չընծայեն խորհրդային բողոքին եւ պիտի շարունակեն պահել իրենց տեսակէտը արծարծուած հարցի մասին: Կ'ըսուի մինչեւ անգամ, որ ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի չպատասխանէ այս ծանուցագրին: Շատ շատ, արտաքին նախարարը պիտի արտայայտուի այդ մասին լրագրական ասուլիսի մը մէջ եւ կիսապաշտօնական եղանակով մը իր տեսակէտը պիտի պարզէ ամերիկեան ձայնասփիւռի միջոցով :

Մ. Նահանգներու պաշտօնական շրջանակները կ'ըսեն, թէ Սովետները, Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ կազմակերպած են 150 — 200.000 ոստիկաններ, որոնք կէս-զինուորական հանգամանք ունին եւ Քորէայի նման կացութիւն մը պիտի ստեղծուի Գերմանիոյ մէջ, եթէ արեւմտեան պետութիւնները թոյլ դիրք մը բռնեն այնտեղ :

Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, սակայն, խորհրդային ծանուցագիրը տարբեր հակազդեցութիւն մը առաջ բերած է: Այդ ծանուցագիրը, կ'ըսեն անոնք, սխալ հասցէի ուղղուած է, որովհետեւ Ֆրանսա, դէթ մինչեւ հիմա, հաւանութիւն չէ յայտնած Գերմանիոյ վերազինման եւ այդ մասին կատարուած բանակցութեանց ընթացքին պարզած է իր տեսակէտները:

Ամերիկեան շրջանակները կը կարծեն թէ Ֆրանսա այս հարցին մէջ ուժ պիտի տայ ամերիկեան տեսակէտին :

3. ՃԱՓՈՆԻ ՀԵՏ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔ

Մ. Նահանգներու նախարարութեան խորհրդական Պ. Ճոն Ֆոսթըր Տըլըսի յայտարարութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը տրամադիր է բանակցելու Մ. Նահանգներու հետ, Ճափոնի հետ հաշտութեան դաշնագիր մը կնքելու համար: Պ. Տըլըս ըսաւ, որ խորհրդային այս բաղձանքը յայտնուած է իրեն Ապահովութեան Խորհուրդի խորհրդային ներկայացուցիչ Պ. Մալիքի կողմէ: Բանակցութեանց ժամանակն ու վայրը պիտի որոշուին քանի մը օրէն :

4. ՍԹԱԼԻՆԻ ՊԱՏԱՍԽԱ՛ՆՆ Է

Ինչպէս կը յիշուի, Մ. Նահանգներու հանրապետական կուսակցութեան նախագահ, Սթէսըն, վերջերս նամակ մը ուղղած էր Սթալինի, առա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Այս կիրակի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, Կոմիտաս վարդապետի մահուան 15ամեակին առթիւ:

Տարիներ առաջ, Վարդապետը յայտնութիւն մը եղած էր Ժընեւի մէջ, շնորհիւ ափյափոյ կազմակերպուած երգահանդէսի մը:

Ընկեր Գ. Իփէկեան վերջերս իր յուշերը գրեց Պէյրութի «*Ազդարար*» շաբաթաթերթին մէջ, պատկերալից մանրամասնութիւններով:

Հատուած մը՝ երկրորդ եւ վերջին մասէն.—

... Ժամը 7ին մօտ մեկնեցանք փորձատեղին: Ժամանակէն առաջ երկսեռ երիտասարդութիւնը լեցուցած էր սրահը: Կոմիտաս Վարդապետ խոկոյն անցաւ գործի. կատակներով, քաջքջուքներով դասաւորեց ձայները, եւ ձեւակերպեց եօթանասուն հոգիի մօտեցող խումբը, այնպէս հեշտութեամբ, որ կարծես վաղուց ծանօթ ըլլար ամէնուն, նախ բաժանեց քառաձայնի, յետոյ վեց եւ ութը ձայներու :

Անբացատրելի բան մը կը կատարուէր... Այդ պատահական երկսեռ երիտասարդներէ կազմուած խումբը, երկու ժամ յետոյ տանելի կերպով կ'երգէր երկու երգ: Ոգեւորութեան սահման չկար. քառորդ ժամ դադարին խումբ խումբ հաւաքուած կը փոխանակէինք մեր զարմանքը եւ հիացումը :

— Ես չըսի՞ քեզի, կը կրկնէր Սիմանթօ ինքնիրմէն ելած, այս մարդը մոգ է, մոգ ...

— Կամ ներշնչուած սուրբ մը պատասխանեցի :

Փորձերը կ'ընթանային շատ յաջող եւ կանոնաւոր, մասնակցողներու ոգեւորութիւնը օրէ օր կ'աւելնար: Ամէնէն շատ ոգեւորուածը Վարդապետն էր :

Շատ լաւ բան է դուրս գալը, շատ աւելի լաւ քան Փարիզի համերգը: Այնտեղ ունէի արուեստագէտ երգիչներ, Օփէրա Քոմիքի երգչախումբի անդամներ եւայլն: Բայց Հայի տաք շունչը, Հայի ոգին բացակայում էր... այնինչ այստեղ սիրտ ու հոգի էք դնում ... Օրհնուէք դուք ...:

Որոշուած ժամանակին հասաւ Արշակ Զօպանեան եւ Վարդապետի պաշտպանեալը՝ Փարիզի երաժշտանոցի աշակերտ՝ Շահմուրատեանը, որ այն ատեն դեռ չէր ենթարկուած եւրոպական ազդեցութեան եւ կը պահէր իր հայկականութեան դրոշմը, համեստութիւնը եւ բնածին ձիրքը ու վճիտ ձայնը անաղարտ ու անխաթար: Սքանչելի թէնոր էր, ոչ շատ զօրաւոր, բայց բացառիկ անոյշ եւ համակող ձայնով օժտուած :

Վերջապէս հասաւ համերգին օրը: Տոմսակները սպառած էին եւ սրահը բերնէ բերան լեցուն ակնկալու հասարակութիւնով մը: Երգիչ - երգչուհի ամէնքն ալ յուզուած եւ սրտադողի մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով Վարդապետը տեսանք իր սքեմով ու վեղարը գլխուն: Շատ տպաւորիչ էր այդպէս եւ անդիմադրելի: Հանդարտ էր երեւոյթով, բայց յուզուած էր ինքն ալ, միայն դէմքին բացառիկ ուժգնութիւնը կը մատնէր իր յուզումը:

Նախ պիտի խօսէր Զօպանեան Հայկ. Երաժշտութեան մասին : Իր գեղեցիկ ու ներշնչուած ընտիր բանախօսութիւնը, նոյնքան ընտիր Ֆրանսերէնով, մեծ տպաւորութիւն թողուց եւ երբ աւարտեց, սրահը թնդաց երկարատեւ ծափահարութիւններով :

Քանի մը վայրկեան դադարէ վերջ, բացուեցաւ վարագոյրը: Վարդապետը ամպիոնին վրայ էր. կռնակը հասարակութեան, դասաւորուած երգչախումբին դիմաց :

Հայ կրօնաւորի իր սեւ խորհրդաւոր տարազին մէջ, հասակը երկարած կը թուէր: Կարծես տեսիլք մը ըլլար: Սարսուռ մը եւ զարմանքի շշուկ մը անցաւ սրահին մէջ, որուն յաջորդեց խորունկ լռութիւն մը նախ: Յետոյ յանկարծ խլացուցիչ ծափահարութիւն մը եւ երբ Վարդապետը դարձաւ ողջունելու հասարակութիւնը, ամբողջ սրահը ինքնաբերաբար ոտքի ելաւ, շարունակելով ծափահարել :

Վարդապետը տուաւ խումբին սկսելու նշանը: Զօպանեան ամէն երգէ առաջ կը բացատրէր եւ կը կարդար երգին բառերու ֆրանսերէն թարգմանութիւնը :

Ով զարմանալի խորհուրդ այս մեծով, *որուն հիւսուած էր Գետ մի զարհուրիրը եւ որու կը յաջորդէր իբրեւ վերջաւորութիւն, առանց ընդմիջումի, մեծ փառաբանութիւնը՝* Սուրբ ես, Տէր զօրութեանց, որ բնակեալ ես ի յերկինսը *սկաւ համերգը :*

Երբ առաջին երգը վերջ գտաւ, հասարակութիւնը՝ սահմռկած քարացած մնաց վայրկեան մը, յետոյ պոռթկացին հիացքի ծափեր :

« Այրէք ջանիկներ». Վարդապետը գոհ էր խումբէն :

Եւ նոյնքան յաջողութեամբ գործադրուեցաւ ամբողջ ծրագիրը :

Մեներգներով եւ երբերգներով մասնակցողները, շատ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեցին եւ պարտաւորուեցան քանիցս կրկնել: Կրօնական երգերէ յետոյ, Թարմ մթնոլորտ ստեղծեցին մեր ժողովրդական երգերը, մանաւանդ Սօնա Եարը, *որուն Թափէն վարակուած՝ Լէօփոլտ Ֆավր, ձեռքի եւ գլխու շարժումներով կը մասնակցէր Վարդապետի չափ տալուն :*

Բժիշկ Շէրպէթճեան եւ Տիկինը, իրենց բարեացակամ մասնակցութեան արժանի վարձատրութիւնը գտան քանիցս բեմ հրաւիրուելով եւ ուսանողութեան ու հասարակութեան կողմէ, Տիկնոջ նուիրուած տասնեակ մը ծաղկեկողովներով :

Բայց երբ Կոմիտաս առանձին երգեց Տիրամօր Ողբը *եւ* Սիրտս նման էն, *Հօռովէլի մեներգը, սրահը փոխն ի փոխ արցունքով եւ ովսաննաներով ողջունեց «Հայ Երգի» Սուրբ Մեսրոպը :*

Շահմուրատեան պանծացուց հայ դիւցազներգութեան աննման գեղեցկութիւնը եւ ոգին, իր Մոկաց Միրզէով*: Հայաստան* երկիր դրախտավայրը *վերջին երգն էր:*

Կոմիտասի մոգական մատներուն հպումով, հայ ժողովուրդի հայրենիքի նուիրման սրտի ճիչն էր դարձեր այդ երգը :

Հասարակութիւնը չէր ուզեր հեռանալ սրահէն :

Լէօփոլտ Ֆավր տեղւոյն վրայ կանչեց իր մօտ Ուսանողութեան վարչութիւնը, եւ յայտնեց, որ համերգին առթիւ եղած բոլոր ծախքերը ինք յանձն կ'առնէ եւ ամբողջ հասոյթը, լրացնելով զանազան նուիրատուութիւններով, պատրաստ է փոխանցելու սովահար Վանին, իրեն ցոյց տրուելիք հասցէով :

Կոմիտաս Վարդապետ եւ Զօպանեան հրաւիրուեցան յաջորդ կէսօրուան ճաշին, մեծ հայասէրին կողմէ :

Տէր եւ Տիկին Շէրպէթճեաններ, խնդրեցին Վարդապետէն, Զօպանեանէն, Շահմուրատեանէն եւ ամբողջ խումբէն, անցնիլ իրենց մօտ, պաղ ըմպելիք մը առնելու եւ միասին վայելելու օրուան յաղթական յաջողութիւնը: Հազիւ 20 — 25 հոգի պատ էին ընդունելու այդ սրտագին հրաւէրը : Բայց ուսանող - ուսանողուհիներ եւ խումբի մասնակցողները, ծաղկեպսակներ բռնած՝ իբրեւ չքախումբ, ընկերացան Վարդապետին եւ Զօպանեանին, մինչեւ Բժիշկին բնակարանը :

*Պրոֆ. Պուվիէ, Ժընեւի Համալսարանի Ֆրանսական Գրականութեան հեղինակաւոր Ուսուցչապետը, յաջորդ օրը «*Կազէթ տը Ժընեւ*» մէջ կը նուիրէր հետեւեալ տողերը Հայ Համերգին.*

— « Կոմիտաս Վարդապետ, որ հայ ժողովուրդի կենդանի արխիւէն քաղելով վերստեղծած է հայ երաժշտութիւնը, մեծանուն ստեղծագործ երաժշտագէտներու փաղանգին կը պատկանի: Անելորդ է ըսել, որ նման ղեկավարի ներշնչող ոգիին ու ճպոտին տակ հրաշքներ կը գործուին: Մենք ներկայ եղանք նման հրաշքի մը. երկու շաբթուան մէջ ո՛չ մասնագէտ, ոչ իսկ ձայնանիշերու ծանօթ, երկսեռ ուսանողներով պատրաստել նման խումբ մը, միայն Կոմիտաս Վարդապետներ կրնան գլուխ բերել :

« Մենք կը թողունք երաժշտագէտ քննադատներուն, գնահատանքի վերլուծումը այն երաժշտութեան, որ ամենախորունկ յուզումներ ապրեցուց մեզի եւ եղաւ կատարեալ յայտնութիւն մը: Պէտք է երախտագէտ ըլլանք այդ ժողովուրդին, որուն բանաստեղծական գեղեցկութիւնները վայելեցինք, շնորհիւ անուանի գրագէտ Պ. Ա. Զօպանեանի »:

Համերգին յաջորդող օրերուն տեղի ունեցան ընկերական հաւաքոյթներ ի պատիւ մեծանուն հիւրերուն: Յետոյ Ժընեւի եւ Լօզանի Միացեալ Հայ Ուսուցչութիւնը, երկու քաղաքներու կէս ճանապարհին կազմակերպեց դաշտահանդէս մը : Յետոյ մեկնում Լօզան, ուր նոյնքան սրտագին ոգեւորութիւնով ընդունուեցան Լօզանի ընտրանիէն՝ Հայ երգի Վարդապետը եւ Հայ գեղարուեստի ու բանաստեղծութեան մեկնիչը, եւ իրենց ընկերակցող հայ երգիչը :

ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷԿԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԷՆ

Ճաշի պահուն

Ջերմաստունէ մը տարբեր չէ մեր սրահը, ձախողուած ջերմաստունէ մը, երբ պատահի որ հոն՝ անյագ թրթուրը բազմաթիւ թթենիի տերեւներ իր որկորէն անցնելէ վերջ՝ կանգ առնէ, դեռ իր բնական շրջանը չբոլորած, ու ցախերուն կառչած՝ փոխանակ իր խոզակը կազմելու, որոնումներու ոլորտին մէջ ցրուէ իր մետաքսը, ինչպէս եղեամ աննպատակ, անարուեստ: Այլեւս զուր են բուծանողին ջանքերը: Ոչ ջերմութիւնը կ'օգնէ այլասերած կամ արկածեալ ոստայնակին եւ ոչ ալ սնունդը: Եւ ահա մարդը, անատակ, բնականը իր կամքին հպատակեցնելու, կը ստեղծէ կեղծը, մինչեւ իսկ իր անսահման ամբարտաւանութեամբ ձեռնարկելով «արուեստական յղացումի» բարդ եւ անակնկալներով լեցուն խնդիրին:

Եւ սակայն միշտ պիտի ըլլան բազմութիւններ, որոնց նպատակը կերուխումը միայն պիտի ըլլայ. եւ զարմանալի է որ հոս, այս հիւանդ ջերմատան նմանող սրահին մէջ մոռցուած է այդ պահանջը :

Եւ բոլորին նայուածքը անորոշութեան մէջ ընկղմած է, երբ շարժուն խոհանցները իրարու կը յաջորդեն :

— Սէգ կամ թմբի, կը հրամցնէ երկուօրեակ հասուն կեռասի նմանող շրթունքներով հիւանդապահուհի մը: Անհրաժեշտ է ընդունիլ այս պատուական «ըմպելիներէն» մին եւ ընտրութեան համար միայն կը հարցնեն: Ոչ մէկ շարժում մահճակալներուն մէջ. նոյնը եւ ճաշի ատեն :

Ամէնքն ալ կարծես տարբեր բանի մը կը սպասեն, որ կ'ուշանայ, ալ չի գար: Բաց աչքերով երազողներ են անոնք, ընկղմած իրենց ներաշխարհին խորը, անտարբեր ամէն բանի հանդէպ :

Եկած են հոս դրսի աշխարհէն զզուած ու յոգնաբեկ, յորձանքն ի վեր թիավարող յուսահատներու նման ջրամոյն ըլլալու սահմանուած: Ու ալ տարածած են իրենց անարիւն թեւերն ու սրունքները փշրուած թիակներու պէս կարծր մահիճին վրայ, քարացած՝ անյայտ անիմանալի վճիռներէ :

— Ողկոյզ մը խաղո՞ղ ալ, չես ուտեր, կը հարցնէ բաժնող կինը խանդաղատանքով եւ բազում փորձառութեամբ: Ու բացասական պատասխաններու վարժ՝ կ'անցնի աճապարանքով: Անոնց մերժելու եղանակը նոյնիսկ վարակիչ է: Ես ալ սկսայ ախորժակ չունենալու խնդիր հանել.

— Այսպէս են ամէնքն ալ, կ'ըսէ պարոն Թիւ 8ը — առաջին օրերը մեր տունի կերակուրներէն աւելի համեղ են հոստեղի տրուած ուտելիքները, բայց հետզհետէ ամէն ինչ տաղտկալի կը դառնայ, կը մերժենք ուտել. եւ նախանձով կը նայինք ուտողներուն, ինչպէս որկրամոլ շուն մը ակամայ կը մերժէ իրեն տրուած շաքարը, անվերջ մարզանքներէ ձանձրացած: Ամէն հիւանդ անշուշտ թաքուն փափաք մը ունի: Ես կ'ուզէի որ քիչ մը ցած ըլլար սա մահճակալս որպէսզի կարենայի վար իջնել գոնէ :

Ինչ լաւ է հանդչիլ գետինը, տաք ու կակուղ աւազներուն վրայ ...:

Անխօս եւ անշարժ, պղտորած աչքերով մարդ մըն է Թիւ 8ը: Մամուռէ մազերը կը վկայեն որ խառնածին մըն է, որ այլեւս իր ցամքած արիւնին հետ պարպուելով բոլոր ստացականէն՝ կ'երազէ իր օրօրանը, դարաւոր աւազէ տափաստանները : Մահամերձ փիղերու պէս որոնք հիւսիսային աստղի առաջնորդութեամբ կը գտնեն իրենց վերջին հանգրուանը հլու, ճակատագրէն քշուած :

Ո՞վ կրնայ հասկնալ, եթէ այս վայրկեանիս ես ըսէի թէ՝ մեր սարերու մշտատեւ ձիւնէն շիրտ մը միայն կրնայ փրկել զիս, տառապագին հոգեկան ջերմէս տեւական :

Այսպէս եկան ու անցան շարժուն խոհանոցներ, կորուկ ձեւական առաջարկներով, եւ աւարտին մեկնեցան առատ աւելցուքով :

— Հոգ չէ, պճըլիկ խոճկորները կը գիրնան, քրթմնջեց սպասարկու սպիտակաւոր մը :

Այո, շատ բաներ կը գիրնան, երբ բազմութիւններ կը նիհարնան, կը հալին ու կ'անհետին: Երկոտանի խոճկորներէն սկսեալ մինչեւ երկիրը գիրութեամբ պիտի տառապին, ինչ հոգ թէ, հոս չնչող թիւեր կան եւ անոնցմէ պարոն 8ին միակ երազը իր հայրենի աւազուտներն են :

Շա՞տ է այսքան փափաք: Ան այլեւս ոչ կ'ուտէ, ոչ ալ կրնայ շարժիլ: Մահճակալին տանջողին ամրացուած առասանին պրկուելով միայն իր դիրքը կը փոխէ թմրած երակներուն ու ջիղերուն քչիկ մը հոգի տալու յոյսով: Եւ ինչպէ՞ս ուտէ ալ, ինչո՞ւ ուտէ, երբ իր կեանքը դարձած է իր կարգին քիմիական պարարտանիւթ ..

Զօրավար Գիտութեան զաւեշտներէն մին է այս: Թիւ 30ին ալ տարբեր կատակ մը լրած են: Անոր ալ ողնայարը կարկտներ են իր իսկ սրունքի ոսկորով: Ան հիմա պարտաւոր է ման գալ սրահին մէջ ողնասիւնին նոր ոլոքը ձեւաւորելու, մաշեցնելու համար: Բայց Թիւ 30ը ոսկորին հետ խելքն ալ կը մաշեցնէ : Ինքն է մեր «ազքատաց լրագիրը»: Ան ամէն բան գիտէ, կը տեսնէ, կը գուշակէ: Բոլոր բժիշկներն ու պետերը ի յառաջագունէ իր բարեկամներն են: Այդ հանդամանքով ալ մեզ կը խրատէ, կ'առաջնորդէ, ուղղութիւն կուտայ: Կուտայ նաեւ հարկ եղած տեղեկութիւնները պաշտօնէութեան եւ փոխարէն կը

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔՆ Է

Մեր հայրենիքն է անյոյս տառապում
Ինչպէս վանդակում փակուած մի թռչուն ,
Ցուցում է մերթ , մերթ , հուրեր է թափում ,
Անհուն խոյանքով վերեւ է թռչում ,—
Բայց թեւեր , թեւեր չունի աշխարհում···

Ընկնում է անյոյս խոնաւ յատակին ,
Մեր լաւ իղձերն են թօշնում , ու մարում
Ծանր ոտքի տակ օտարի թագի ,
Ինչո՞ւ է աշխարհն այսպէս ստեղծուած
Ինչո՞ւ է , Աստուած :

Ամէն , ամէն ինչ կորցրի կեանքում
Եւ որդուս տարան հարկի փոխանակ ,
Եւ աղէտ եկաւ , հոգուս լոյսերը
Մարեց բովանդակ ···

Լոկ , իմ հայրենիք , դու ես մնացել ,
Փոշոտուած , ընկած քո վերջին շնչում ,
Քո մեծ վէրքերն ես իմ առջեւ բացել ,
Եւ օգնութեան ես քո որդուն կանչում ,
Կորցրի ամէն ինչ , մնացի անօգ ,
Բայց քեզ , հայրենիք , կը գտնե՞մ , արդեօք :

ԹԱԹՈՒԼ ՀՈՒՐԵԱՆ

(Սպաննուած 1942ին , Խրիմի պատերազմին մէջ)

տանայ բացառիկ անուշեղէններ պատուանշանի պէս յարգի , եւ անանկ մը կ'ընէ որ բոլոր թիւերն ալ տեսնեն կամ իմանան , իր բացառիկ դիրքը : Իբր թէ չգիտնայինք որ ճանճերը անուշով կ'որսան :

« Սատկած էշը գայլերէն չի վախնար » , եւ ոչ ոք կը հետաքրքրուի իրմով :

Սակայն թիւ 29ը — միջին կարգէն — բան մը պատճառ բրաւ ու ճութ մը խաղող ձեռքէն կախ՝ գլտոր – մլտոր քովս եկաւ , ըսելու համար թէ «ճանճերու գոյութիւնը ապտի ապացոյցն է» եւ աւելցուց :

— Խաղող ունենք , երկրացի , իմ ի՞նչ հոգը թէ ինչ կը բանի թիւ 30ը :

Զմերժեցի «երկրացիիս» խաղողը : Չէի կրնար մերժել : Այդ բառը ախորժաբեր եղաւ : Կարծես մեր այգին մտած էինք :

— Կը տեսնե՞ս կը պատրաստուիմ տուն երթալու : Նոյնը կը մաղթեմ եւ քեզի : Ալ կը բաւէ , երթամ քիչ մը կ'ազդուրուիմ , վերջն ալ պաշքինարան մը կը մտնեմ կ'ապատիմ :

Որքա՜ն ալ ուրախ կը ձեւանայ ան : Իր տան կարօտին հետ կասկածի շեշտը կայ : Լաւատեսութեան ձեւը փոխ առած է գինքը խընամողներէն , որոնք այլեւս ընելիք մը չունին իրեն համար , եւ իբրեւ անշահ ապրկայ կը ճամբեն ձեւական խրախուսանքով :

Հոս յարգի չեն սովորական հիւանդութիւններն եւ իրենց ենթակաները : Ծիշդ այդ պատճառաւ ալ հազիւ նորեկ երիտասարդ մը տեղաւորուեցաւ եւ եղաւ թիւ 7ը , եռեւէն հասան բըժիշկներն ու հիւանդապահուհիները , նկատի չառնելով ճաշի ժամն իսկ : Բացառիկ պարագայ :

— Ահաւասիկ , յոյժ շահեկան առիթ մը · ըսաւ անոնց պետը : Եւ թուեց · կլորիս , ցնորիս հնչաբանութեամբ զարմանազան ախտանիշներ , որոնք երբեք խրախոյս չեղան ենթակային : Ու մինչ այդ լուռ ու մունջ երիտասարդը յանկարծ եղաւ պէս բառաչեց : Հացի փշուր մը դուրս թռաւ իր խռչափողէն ու թառեցաւ բժիշկի մը ճերմակ շապիկին վրայ ···

Այդ սպանդային բառաչէն՝ բոլոր թիւերը քարացան , ծամծմող ծնօտները աքցանացան : Դադրեցան հազերը , ռքօցները , նոյնիսկ շնչառութիւնները , եւ սրահը վերածուեցաւ երկանքը ապալէ դադրած փլատակ ջաղացքի մը : Միայն պատի ժամացոյցին թիք , թաքը լսելի դարձաւ , որուն ճօճանակը «մէկն այսպէս , միւսը այնպէս» կը ճօրճօրար ինքնիրեն , լարախաղացի մը խեղկատակին պէս :

Թի՛ք , թա՛ք , թի՛ք , թա՛ք : Ու տակը պատին վրայ ուշ մնացած զոյգ մը ազդ .— «արգիլուած է նուէրներ տալ պաշտօնեաներուն» :— Կը պատժուին ողելից ըմպելիներ բերողները » :

— Սէզաջո՞ւր թէ թմբի :

Խմողաց անուշ ···

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԵՍ ՉԵՄ , ԱՆ Է ···

Անպայման , կ'ուզեն իրարու կապել հայ ժողովուրդի սիրտերը :

« Համերաշխութի՛ւն » կ'երգեն ամէն կողմէ :

Ամէն մէկը՝ դիմացինին կը քարոզէ այդ առաքինութիւնը :

— « Զգուշս , մի կռուըտիք իրարու հետ : Շաքարէդ կտորճիկ մըն ալ աղբարիկիդ տուր ···

— « Թող ան ինծի տայ : Կռուըտողը ես չեմ , ան է ···

— Եղբայր , Հայ ենք երկուքս ալ , կը վայելէ՞ իրարու գործ աւրել : Եկուր համերաշխինք :

— Ի՛նչ , կ'ուզես որ ե՞ս քու ոտքդ գամ : Նայէ սըւոր : Շան քարող կը կարդայ ···

Վերջապէս : Համերաշխութիւնն ալ շուարած է : Չի գիտեր որ կողմէն ճամբայ ելլէ :

Հայաստանեայց լուսաւորչական եւ կաթոլիկ եկեղեցիները դարերէ ի վեր , գրաբարով՝ հայբողոքական եկեղեցին աշխարհաբար եւ երբեմն ալ հայատառ թուրքերէնով կը քարոզեն իրար սիրելու եւ համերաշխելու առաքինութիւնը :

Բոլորս ալ , համաձայն ենք որ պէտք է համերաշխիլ , իրար սիրել : Եւ սակայն կարելի չէ եղած գտնել անհամերաշխ մարդը ···

Մեր քնարահոգի բանաստեղծը , Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան , երգած է՝ «Տուր ինձ քո ձեռք եղբայր » :

« Տո՞ւր ինձ » , օ՜ առ մեր գործին չի գար : Ամէնքը համոզուած են որ յանցաւորը դիմացինն է : Դիմացինը պարտաւոր է ձեռք երկարել , գիջիլ իրեն : Տալ ձեռքը :

Պատմուածք մը՝ իրական : Քաղաքի մը մէջ , թաղական աղա մը կ'ըսէ տէրտէրին .— « Քարոզ մը խօսէ սա ժողովուրդին : Համը փախցնողներ շատ կան : Շուկայի , փազարի մէջ , իրարու հետ անվայել կը վարուին : Ըսէ , սիրով թող վարուին իրարու հետ ···» :

Տէրտէրը , փորձառու մարդ՝ գիտէր , քարոզխրատ ըսուածները , ջուրի վրայ գիր գրելու պէս բաներ մըն են , սակայն , աղային սիրտը չկոտրելու համար , կը կատարէ հրամանը՝ մօրուքին ծայրովը քանի մը բառ նետելով ժողովուրդին :

« Օրհնեալ ժողովուրդ , կ'ըսէ , շուկաներու , փազարներու մէջ , սանկը–նանկը բաներ մը կ'ընէք եղեր : Եթէ կ'ընէք , պէտք չէ ընէք : Ես կ'ըսեմ , դուք մտիկ կ'ընէք , ամէն ···» : Եւ կը շարունակէ պատարագը :

Ինքնարդարացումի նոր ապաստանարան մըն ալ : Հառաջդիմական ···

— Ընկեր , եկուր համաձայնինք : Համերաշխօրէն տանինք սա գործը :

— « Համերաշխութի՞ւն» ըսիր : Քաղաքացի դա մի ծուղակ է , յետադիմական – կապիտալիստներու ծուղակ : Միամիտները որսալու համար ···

Եւ որովհետեւ , մեզի թելադրուածին հակառակը գործելու առաքինութեամբ օժտուած ալ ենք , հերիք է որ օտարէն չգայ այդ թելադրանքը , ուրեմն , եթէ կ'ուզենք համերաշխութեան մղել այս ժողովուրդը , քարոզենք վէճ եւ կռիւ :

Որ առաջ կազմելով «Հայ Կռուազաններու եւ Վիճաբաններու Ընդհ · Միութիւնը ···

Կ · ՊԵՏՈՒՇ

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ Սոն Թէլէկրաֆ թերթը կը գրէ (12 Հոկտեմբեր) .—

Ծանօթ է ամէնուն Հայոց պատրիարքական ընտրութեան վէճը , որ կը շարունակուէր երկար ատենէ ի վեր : Արսլանեանականները եւ իրենց հակառակորդները քանիցս կառավարութեան դիմեցին , որ ի վերջոյ քննեց խնդիրը եւ նախարարական խորհուրդը որոշեց նորոգել պատրիարքական ընտրութիւնը :

Կառավարութեան որոշումը հաղորդուեցաւ կուսակալութեան , եւ Տքթ · Ֆահրէտտին Կէօքայ երէկ ժողով գումարեց իր օգնականներուն հետ , խորհրդակցելով ընտրութեան ձեւին մասին :Կուսակալութիւնը պիտի ճշդէ թէ ինչպէս տեղի պիտի ունենայ պատրիարքի ընտրութիւնը :

« Հիւրիյէթ» եւս կը գրէ թէ Հայոց պատրիարքը պիտի ընտրուի կուսակալութեան կողմէ պատրաստուած ծրագրով մը : Այս ուղղութեամբ իրաւասութիւն տրուած է կուսակալին որ պատրաստութեանց ձեռնարկած է :

X Պատր · տեղապահին օրկանը , Ժամանակ , կը գրէ թէ նոր դիմում կատարուած է կուսակալութեան , արգիլելու համար կարգալոյծ կրօնաւորներուն պաշտօնավարութիւնը : Նոյն աղբիւրին համաձայն , միջոցներ ձեռք պիտի առնուին նաեւ այն թաղ · խորհուրդներուն դէմ որոնք իրենց եկեղեցիները հրաւիրած են կարգալոյծները :

ՍՏԱՑԱՆՔ

-BULLETIN DE L'UNION DES MEDECINS ARMÉNIENS. No. 6-7 (1950 Septembre). Հասցէ .— Dr. N. Agadjanian, 85 Ave. Ségur, Paris (15) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (205)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԲ .

Եւ յանկարծ ··· մի ահեղ պայթիւն պատըռուեց յօրանջող գիւղի գլխին : Մի հսկայական ցընցում էր դա , կարծես գետինն էլ շարժուեց եւ հարկադրեց ամէնքին վեր թռչել , դուրս վազել : Պարզ էր · հրացանի հարուած որ լսուեց պայթեցուած տեղում , Մելիքի ամրոցի գլխից :

Աննա Խաթունը փորձեց սպասողներին : Թէեւ դեռ ցած չէր դրել հրացանը , երբ լսուեց մի ուրիշ թնդիւն : Մի բոպէ լռութիւն տիրեց , ահեղ , սիրտ ճաթեցնող լռութիւն : Եթէ նա քիչ էլ երկարանար , Աննա Խաթունը եւ նրա աղջիկը պիտի քարանային :

Բայց ահա սկսուեց մի շռայլ , անկանոն , վայրիվերոյ հրացանաձգութիւն , որ ցոյց էր տալիս , թէ մարդիկ չնչապատ էին դառնում անհամբերութիւնից եւ հիմա շռայլում էին իմացուած մթերքը , որ ոչ ոք անպատրաստ չէ : Ծաղճաթիւնը սաստկանում էր · բայց նա չխլացրեց այն հրացանաձգութիւնը , որ գալիս էր դետի ձոր կողմից : Նշանակում էր որ Մանասն էլ ժամանակին էր հասնում :

Սկիզբը շատ լաւ էր : Աննա Խաթունը ներս մտաւ , ինքն էլ սկսեց պատրաստուել : Նա սպասում էր գիւղի զանազան կողմերն ուղարկած մարդկանց ···

Խաղաղ , ընկճուած գիւղը , որ այնքան սրտաբաց ուրախութիւններ էր կատարում վերջին օրերը , դժոխք դարձաւ : Բարբարոսութիւնը այդ դըրութեան հասցրեց :

Դրսում թաղաւորում էր մի անհնարին ժխոր , կազմուած հրացանների ձայնից եւ շների սարսափելի հաչոցից · մարդու ձայնը այդտեղ չէր բարձրանում : Տների մէջ էլ խուլ թնդիւններ էին լըսւում · եւ ամէն մի գնդակ խրւում էր մարդկային մարմնի մէջ : Սպաննում էին : Գնդակը բաւական չէր , ուրիշ զէնք էր հանւում · եւ ամէն մէկը մորթում էր իր անսիրտ , գազան հիւրին :

Սոսկալի է սարուկը , երբ իր տիրոջից գաղանութիւն է սովորում : Տարէների հեծեծանքը , արիւն արտասունքի առուները հաւաքւում են , մի տեղ ձուլւում եւ դառնում են մի չեչտակի , անպայման մահացու հարուած : Որքան եւ երկար լինէր տանջանքների ժամանակամիջոցը , մի րոպէն բաւական էր՝ ամէն ինչ մոռացնել տալու համար · դա այն րոպէն է , երբ զոհը հատուցում է սատանում :

Սպաննում էին շտապով , առանց աղմուկի , արիւնաթաթախ դիակները , կանանց աղջիկների քրքիջն էին յարուցանում : Անգթութիւնը փոխադարձ էր · դա զարհուրելի էր ··· Բարբարոսութեան զէնքը դարձել էր բարբարոսների դէմ · ոչ ոք չէր ազատուի նրանից · մի տեղ նա Օսմանեան հրացան էր , միւս տեղ սուր , որի վրայ փորագրուած էին Ղուրանի խօսքերը : Գործիք հայթայթում էր եւ սարուկի տունը · կացին , ցակատ , խոփ — օգնում էր ամէն ինչ՝ երկաթ թէ փայտ :

Եւ մինչդեռ պղծուած օջախները այդպէս լուացւում ,մաքրւում էին ,Մանասի խումբը շրջապատել էր մի ցածրիկ տուն , որ Բէկի տան կողքին էր գտնւում : Այդտեղ էին Բէկի թիկնապահները , որոնք աւելի յայտնի էին «մարդակեր » անունով :

Մօտ քսան հոգուց բաղկացած այդ վոհմակը , որ հաւաքուած էր զանազան վայրենի ազգութիւններից , կարող էր քարուքանդ անել գիւղը , եթէ մի հատ զինուոր էլ չմնար : Այդ հանգամանքը նախատեսել էր Մելիք Աւանը , եւ Մանասը նրանից յանձնարարութիւն էր ստացել պինդ շրջափակել մարդակերների որջը :

Մի քանի մարդիկ բարձրացան կտուրը , հրացաններ պարպեցին երդիկից : Կատաղած վայրենիները աղմուկ բարձրացրին եւ սկսեցին միմեանց եռեւից դուրս վազել · բայց մի կարճ միջոցում մուտքի առաջ կուտուեցին նրանց դիակները · Մանասն այդտեղ խմբեց իր մարդկանց եւ գործում էր սրերով :

Յամառ կռիւը , գիշերային կատարածի միակ տեսարանը , որ տեղի էր ունենում դրսում , զարթեցրեց տասնապետ Ահմէտին : Նա առաջ վազեց , բայց աղմուկից հասկացաւ թէ ինչ է կատարւում , եւ չնչապատ հասնելով Բէկի դրան , սկսեց սաստիկ ծեծել :

— Վեր կաց , էֆէնտի , կանչում էր նա · յանցանք , արիւնահեղութիւն ···

— Ինչե՞ր ես ասում , քնաթաթախ գոռաց Սիւլէյման Բէկը :

ԼԷՕ

ջարկելով գլուխ գլխի տալ եւ լուծել վիճելի խնդիրները ։

Սթալինի փոխարէն, «Փրավտա»ն է որ կը պատասխանէ այս հրաւէրին ։ Յօդուածագիրը, Վիքթորով, կ՚ըսէ թէ Խ. Միութեան ներքին քաղաքականութիւնը փոխելու փորձը ոչ միայն լրբութիւն է, այլեւ ծիծաղելի ու անհեթեթ ։«Սթէյլըն գուրկ է տարրական բարեմտութենէ եւ հրէշային կերպով կը չարափոխէ իրերը, երբ կը յայտարարէ թէ միջազգային յարաբերութեանց այժմու կացութեան պատասխանատուն Խ. Միութիւնն է» ։

Մոսկուայի օտար շրջանակները կ՚ըսեն, թէ «Փրավտա»յի այս յօդուածը պատասխան մըն է ոչ միայն Սթէյլընին, այլեւ Թրումընի Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ խօսած վերջին ճառին,, որու մասին խորհրդային մամուլը դեռ տող մը անգամ չէ գրած ։ Այս առթիւ ալ կը հաստատուի թէ Խ. Միութիւնը, ոչ մէկ նպատակ ունի փոխելու իր քաղաքականութիւնը ։

╳ Մ. Նահանգները ընդունեցին Սուրիոյ եւ Իրաքի առաջարկը «հինգերու ժողով» մը հրաւիրելու մասին ։

╳ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը Պ. Ատընաուր յայտարարեց, թէ Գերմանիա պատրաստ է իր ուժերը տրամադրելու Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան գործին, եւ թէ խորհրդային յարձակում մը պէտք է կեցնել ոչ թէ Հռենոսի վրայ, այլ Երկաթեայ Վարագոյրին առջեւ ։

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ Ամերիկացիները 4000 զինուորներ թափեցին անկարգելներով, Փեոնկեանկէն 50 քիլմ. դէպի հիւսիս բոլոր այն ճամբաներուն վրայ, ուրկէ կը նահանջէին 27.000ի հասնող կարմիր ուժերը ։ Զօր. Մէք Արթըր, որ անձամբ կը վարէր այս գործողութիւնը, գրեթէ վերջացած կը նկատէ պատերազմը ։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ ոստիկանութիւնը ցրուեց խումբ մը «խաղաղութեան կուսակիցներ» որոնք որոշեր էին ժողով գումարել ուրբաթ օր, առանց արտօնութեան ։ Կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան ։

ՊՈՒՔՐԷՇԻ մէջ բացուած նոր դատին առթիւ, ամբաստանեալները «խոստովանեցան» թէ գաղտնի տեղեկութիւններ հաղորդած էին ֆրանսական դեսպանատան զինուորական կցորդին (գնդապետ Փարիզօ) ։ Կաթոլիկ քահանայ մը, Մութէ Տիմէթրու, ըսաւ թէ օգնած էր զինեալ խռովարար խումբ մը կազմելու 1947ին եւ թէ գնդապետը առաջարկած էր իրեն լրտեսական ցանց մը կազմել ։ Ուրիշ ամբաստանեալ մը պատմեց թէ գնդապետը եւ իր քարտուղարը պատուիրած էին օգտագործել Պուքրէշի պապական նուիրակութիւնը, լրտեսական լուրեր հաղորդելու համար ։ Ամբաստանեալներէն երեքը Ֆրանսացի են (մէկը կին) ։ Ամբաստանագրին համաձայն, երեքն ալ խոստովաներ են թէ լրտեսութիւն կը կատարէին ...

ԹՈՒԼՈՆԻ զինուորական ատեանը հնգական տարի բերդարգելութեան եւ ստորնանգրկութեան դատապարտեց երկու ենթասպաներ, որոնք ամբաստանուած էին թէ փորձեր են խախտել նաւազներուն բարոյական կորովը, վնասել զինամթերքին եւն. ։

ԼԻԲԻԱՆ (նախկին ափրիկեան Տրիպոլիս), որ եղ առնուած էր Իտալացիներուն ձեռքէն, աժամեայ կառավարութիւն մը պիտի ունենայ 1951 Ապրիլ 1ին, իբրեւ նախաքայլ անկախութեան ։ Ազգաժողովին քաղաքական յանձնախումբը այս որոշումը քուէարկեց 53 ձայնով, մէկի դէմ (Ֆրանսա) ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Մակեդոնացիները տեղահանուելով կը փոխադրուին այն գիւղերուն մէջ որոնց Թուրք բնակիչները արտաքսուած են, ինչպէս հաղորդեց Պելկրատի հեռագրական գործակալութիւնը ։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանսական հրամանատարութեան կարգադրութեամբ, երկու քաղաքներ եւս պարպուեցան, Լանկսոն եւ Մոնքէյ ։ Զինուորները փոխադրուեցան նոր դիրքերու վրայ, ապահովելու համար Թոնքինի պաշտպանութիւնը ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Լիոնի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ին, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԻՆ, Salle Rameau ։ Մանրամասնութիւնները յետոյ ։

★

Վիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻ, մասնակցութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, Հ. Մ. Ը. Մ.Ի, ՀԱՅ. ԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ։

29 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 21ին, Théatre Municipalի շքեղ սրահին մէջ ։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ ԸՆԿ. HUSSELի

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՄԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն Le Dauphiné Libéréի խմբագիրը քաղաքացի BERTET եւ ընկերվարական ներկայացուցիչները ։ Ներկայ կ՚ըլլան պետական բարձր պաշտօնատարներ ։

Գեղարուեստական բաժին.— Կենդանի պատկեր, Արաքս երգչախումբ, պար սանուհիներու կողմէ, մեներգ Տիկ. Թաղէոսեանէ, Տիկին Ռըստիկեանէն եւ Տիկին Կարապետեանէն ։ Կը նուագէ երիտասարդ ջութակահար Պիպէրեան ։

Սէնթ Էթիէնի մէջ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12ԻՆ

Տէսինի մէջ

28 ՀՈԿՏ. ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ՄԷՋ

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Լիոնի բարեկամներու ցանկը.— Տիկին Սարայտարեան հազար ֆրանք, Տիկ. Մարի Մովսէսեան 500 ֆրանք, Միսաք Միրզէ, Պէլֆորցի ընկեր մը, Մամբրէ Տէր Պետրոսեան, Ղազար Ղազարեան, Պետրոս Պէկիրճեան, Գրիգոր Աճէմեան հազարական ֆրանք ։ Զօրս Դաշնակցական ուսանողներու կողմէ (Թաշճեան, Տասնապետեան, Եագուպեան եւ Խրիմեան 1200 ֆր.), Սողոմոն Կիւլէզեան, Կարապետ Սահակեան, Սահակ Կէնճեան, Կարապետ Մանուկեան, Տօնապետ Տօնապետեան, Յովհաննէս Հարէլեան, Աւետիս Սիմոնեան, Կարապետ Յովակիմեան, Միհրան Աբրահամեան (Սէնթ Էթիէն), Մանուկ Մանուկեան (Սէնթ Էթիէն), Յովհաննէս Տէր Պետրոսեան, Պարգեւ Յակոբեան, Կարապետ Խրիմեան, Զէզեան, Երուանդ Համալեան (Սէնթ Էթիէն), Երուանդ Պոչուքլեան (Սէնթ Էթիէն), Կիրակոս Փափազեան 500ական ֆրանք, Գառնիկ Առաքէլեան, Սահակ Տէրմանեան, Ասատուր Մարկոսեան, Տիկին Պոչուքլեան 200ական ֆրանք ։ Ընդհ. գումար 18.000 ֆրանք ։ (Տես «Յառաջ» 20 Հոկտ.) ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋՆ. ՏԵՂԱՊԱՀԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ատրպատականի առաջն. տեղապահ Կարապետ Ա. քհնյ. Մանուկեան պիտի պատարագէ եւ քարոզէ այս կիրակի Մարսէյլ, Փրատոյի մայր եկեղեցին ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մեծ պարահանդէսին որ տեղի կ՚ունենայ 2 Դեկտեմբեր, 51 rue Grignan Clubի շքեղ սրահներուն մէջ ։

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարարութեամբ ։

Հ. Յ. Դ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները, այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը ։

Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Նիւթը՝ «Միքայէլ Վարանդեանի կեանքն ու գործը» ։ Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ շրջանի ընկերները ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի, ժամը 3ին, Հայոց մատուռին սրահը ։ Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ ՓԱՐԻԶ

Նոյեմբեր 5ին, կիրակի ժամը 3ին, Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահին մէջ ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի 30ամեակի առթիւ հանդէս, նախագահութեամբ Գ. Յովհաննէսեանի, նաեւ ներկայացում՝ ՍՕՍ եւ ՎԱՐԴԻԹԵՐ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN



LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Mardi 24 Octobre 1950 Երեքշաբթի 24 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6288—Նոր շրջան թիւ 1699

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

Աւելի քան յիսուն տարի առաջ, կայսերական Գերմանիան կը յայտարարէր Վիլհելմ Բ.ի բերնով.— «Վառօդը չոր, սուրը հատու»:

Անշուշտ միւսներն ալ կը պատրաստուէին, գլուխն ըլլալով ցարական Ռուսաստանը:

Եւ պայթեցաւ առաջին Մեծ Պատերազմը:

Երրեակ Զինակցութեան պարտութենէն վերջ, հաստատուեցաւ յարաբերական խաղաղութիւն մը, հովանաւորութեամբ Ազգերու Դաշնակցութեան:

Հանրապետական Գերմանիան խմորուելով, կազմակերպուելով, մէջտեղ հանեց նոր ուժ մը, նացիականութիւնը (ազգային ընկերվարութիւն):

Նոյն ազգատենչ ոգին էր որ կը վարէր նոր շարժումը, շատ աւելի լայն եւ խոր:

Եւ իրարու յաջորդեցին Վերսայլի դաշնագրին ոչնչացումը, գերմանական բանակին վերակազմութիւնը, Միւնիխը եւն.:

Ի վերջոյ պայթեցաւ երկրորդ աշխարհամարտը, աննկարագրելի սրածութեամբ եւ աւերածութեամբ:

Երկրորդ անգամ կը պարտուէր Գերմանիան, անպայման անձնատրութեամբ: Դառնալով անգէն զանգուած մը, տակաւին ենթակայ՝ գինուորական գրաւման:

Եւ ահա նորէն մռայլ հեռանկար մը: Նոյն մղձաւանջը՝ աննախընթաց եւ բոլորովին տարբեր պարագաներու մէջ:

Այս պատճառով ալ, կատարեալ հանելուկի մը, թնճուկի մը վերածուած է Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը:

Այլեւս տարակոյս չկայ թէ Մ. Նահանգները վճռած են գլուխ հանել այս գործը, զօրացնելու համար արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը:

Մեծն Բրիտանիան ալ հաւանութիւն յայտնած է այս ծրագրին, որոշ վերապահումներով: Իսկ Ֆրանսա ուժգնօրէն կ'ընդդիմանայ: Անշուշտ անոր համար որ, 1870էն ի վեր, երեք անգամ կրեց գերմանական արշաւանքներու արհաւիրքը:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, քանի մը նախարարներ միայն համաձայն են հարեւանին վերազինման, գլուխն ըլլալով Պ. Ռոպէր Շումանը:

Ամէնէն աւելի կ'ընդդիմանան ընկերվարական նախարարները, առաջնորդութեամբ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին, Պ. Ժիւլ Մոքի, որ տակաւին առջի օր կը յայտարարէր թէ «ինք Ֆրանսայի վերազինման նախարարն է, եւ ոչ թէ Գերմանիոյ»:

Ամերիկացիները կ'ըմբռնեն Ֆրանսայի մտադութիւնները եւ տրամադիր կ'երեւան որոշ երաշխիքներ տալու: Բայց եւ այնպէս, չեն կրցած համոզել:

Կացութիւնը պիտի պարզուի այսօր, երեքշաբթի, երբ Ազգ. Ժողովը լսէ վարչապետին զեկուցումը եւ թելադրութիւնները:

Աւելորդ է բացատրել թէ կառավարութիւնը հաստատ մնալով հանդերձ իր տեսակէտին վրայ, չուզեր դժգոհութիւն պատճառել Մ. Նահանգներուն, որոնք յանձն առած են յաւելուածական վարկեր տրամադրել եւ նախապատուութիւն տալ Ֆրանսայի վերազինման:

Մնաց որ, Գերմանացիները իրենք ալ վերապահ դիրք մը բռնած են այս հարցին մէջ:

Երկիրը երկու մասին բաժնուած եւ գրաւման ենթակայ ըլլալով, ժողովուրդը ի վիճակի չէ իր ազատ կամքը յայտնելու:

Այսպէս, Խ. Միութիւնը իր ուզած կարգուսարքը պարտադրած է արեւելեան Գերմանիոյ, բանակ մըն ալ կազմակերպելով: Իսկ արեւմտեան Գերմանիան, որ առանձին սահմանադրութիւն մը ունի, վերազինում թէ կ'ուզէ եւ թէ չուզեր:

Աւելի պարզ խօսելով, ան համաձայն է վերազինման, պայմանաւ որ կարենայ գերմանական բանակ մը կազմել ազատօրէն, իր առանձին հրամանատարութեամբ եւ սպայակոյտով: Ինչպէս պատերազմէն առաջ:

Եւ որովհետեւ յաղթականները առ այժմ յարմար չեն տեսներ այդ իրաւունքը տալ պարտեալին, այս վերջինը կը դժկամակի վարձկանի դեր կատարել:

Պարզապէս ըսել կ'ուզէ.— Քանի որ գրաւած էք մեր երկիրը, դուք ապահովեցէք անոր պաշտպանութիւնը: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՁԱՅՆ ՄԸ ՀՆՉԵ՞Յ»Ն ԱԼ ՄԱՐԵՑԱՒ

Ցառաջ վերջերս կոչ մը հրատարակեց Պէյրութէն.—

Կարնոյ Հայր. Միութեան Լիբանանի վարչութիւնը կը ծանուցանէր թէ ձեռնարկած են հատորի մը հրատարակութեան: Այս առթիւ, կը հրաւիրէր հայրենակիցները նիւթեր ղրկել, սկսելով 1870ական թուականներէն:

Ուրեմն, ո՛վ որ հում նիւթեր, յուշեր եւ պատմութիւններ ունի Կարնոյ յեղափոխական շարժումներու, մշակոյթի, սովորութիւններու եւն. մասին, մեծապէս նպաստած պիտի ըլլայ հատորին բովանդակութեան:

Կոչը կը հրաւիրէ ղրկել նաեւ լուսանկարներ, անտիպ ձեռագիրներ, կենսագրութիւններ, եւ ուրիշ ինչ որ կրնայ վերակենդանացնել պատմական քաղաքին յիշատակը:

Չեմ գիտեր ինչո՛ւ այսքան ետ մնաց Բարձր Հայքի մայրաքաղաքը, այս ճամբուն վրայ: Մանաւանդ մեր գաղութին մէջ:

Պատերազմէն առաջ Հայր. Միութիւն մը ունէին Փարիզի մէջ: Պատերազմէն վերջն ալ վերակազմեցին:

Ո՛րքան ատեն է որ ձայնը չի լսուիր ...

Աւելի փոքր քաղաքներ, մինչեւ անգամ գիւղեր Միութիւն մը կը պահեն կամ գիրքեր հրատարակած են:

Ի՞նչու այսքան անճրկած է Կարինը:

«Ձայն մը հնչե՞ց»ն ալ մարեցաւ: Եւ կամ Ամերիկա՞ փոխադրուեցաւ, եղած – չեղած Կարնեցիներով:

Հաւատա՞նք թէ պիտի բարեհաճին ապացուցանել իրենց «ողջութիւնը», պատասխանելով Լիբանանի Հայր. Միութեան կոչին:

Մեղք իրենց նիտին, եթէ Պէյրութի ձեռնարկը ձախողի, եւ կամ տժգոյն, կիսկատար հատոր մը լոյս ընծայեն:

Գոնէ ականատեսները պատմէին թէ ի՛նչպէս փոշիացաւ երբեմնի Կարինը ... ՎԱՀԷ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՄԻՇՏ ՊԱՀԱՆՋԿՈՏ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (14 Հոկտ.).—

Լաւատեղեակ անձեր այսօր կը բացատրեն թէ Թուրք զինուորական պատուիրակութիւնը, որուն կը նախագահէ զօրավար Եուսուֆ Էկէլի, ինչ նպատակներով գնաց Ամերիկա եւ ինչպիսի ձեռնարկներ պիտի կատարէ: Այս ուղեւորութիւնը կապ չունի Ատլանտեանի Ուխտին հետ, ինչպէս կը կարծեն շատեր: Թուրք զինուորական մարմնին նպատակն է զինուորական աւելի լայն օժանդակութիւն մը ուզել Ամերիկայէ, եւ այս ուղղութեամբ չփման մէջ մտնել ամերիկեան զին. շրջանակներուն հետ:

Ամերիկեան զինուորական օժանդակութեան նախորդ նախագահ Մէք Պրայտ Թուրքիայէն մեկնելէ առաջ ըսած էր թէ Ամերիկա ռազմանիւթէն աւելի կարեւորութիւն կուտայ զինուորական մարզանքներուն եւ ռազմագիտական փորձառութեան, եւ այս սկզբունքին համաձայն, Ամերիկա անցեալ տարիներու ընթացքին կրճատած էր ռազմանիւթի օժանդակութիւնը:

Այժմ Թուրք զինուորական մարմինը Ամերիկայի մէջ պիտի ջանայ բարեփոխել այս միտքը եւ ապահովել աւելի շատ ռազմանիւթ:

Ամերիկեան օժանդակութեան նոր նախագահն ալ, զօր. Արնօլտ, կողմնակից է որ Ամերիկա աւելցնէ իր ռազմանիւթի օգնութիւնը Թուրքիոյ: Միայն թէ զօրավարը յանձնարարած է որ ռազմանիւթի առաքումի հետ միասին, ուժ տրուի նաեւ զինուորական մարզանքներու եւ դաստիարակութեան:

ԹՈՒԼՈՆԻ մէջ հարցաքննուեցան 20 նաւազներ, այն ամբաստանութեամբ թէ վնասարարութիւն կատարած են «Ժոռժ Լէկ» յածանաւին մէջ, մէկ ամիս առաջ: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ նախարարներէն կոսլար ճառ մը խօսելով, պահանջեց վերադարձնել այն գերմանական հողերը զորս գրաւած է Լեհաստան, վերջին պատերազմէն ի վեր:

Մոսկուա եւ իր առաջարկները

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ընդամէնը երեք նիստ գումարել վերջ փակուեցաւ խորհրդային եւ արբանեակ ութ արտաքին նախարարներու ժողովը Փրակայի մէջ: Այս առթիւ հրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը, որ յատկապէս կը խօսի Գերմանիոյ միացման եւ գերման հաշտութեան դաշնագրի անհրաժեշտութեան մասին: Զեկոյցը կը պարունակէ հետեւեալ չորս գլխաւոր կէտերը.—

1) Խ. Միութիւնը, Մ. Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները պէտք է հրատարակեն յայտարարութիւն մը, թէ պիտի չթոյլատրեն Գերմանիոյ վերազինումը եւ յարձակողական որեւէ ծրագրի մէջ անոր մասնակցութիւնը:

2) Գերմանական խաղաղ տնտեսութեան մը բոլոր արգելքները պիտի վերցուին եւ պիտի մերժուի գերման պատերազմական զօրութեան վերականգնումը:

3) Անհրաժեշտ է անյապաղ կնքել հաշտութեան դաշնագիր մը Գերմանիոյ հետ, իրականացնել միացեալ գերման պետութիւն մը եւ հաշտութեան դաշնագրի ստորագրութենէն մէկ տարի վերջը հեռացնել Գերմանիայէն բոլոր գրաւման ուժերը:

4) Արեւմտեան եւ Արեւելեան Գերմանիոյ հաւասարակշռեալ ներկայացուցչութեամբ ստեղծել համագերմանական սահմանադրական խորհուրդ մը, որ պիտի հաստատէ ժողովրդավար, խաղաղասէր եւ համագերմանական գերիշխան կառավարութիւն մը:

Չորս պետութիւնները, կ'աւելցնէ զեկոյցը, պիտի հրաւիրուին մշակելու Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, եւ մինչ այդ պիտի ստեղծուի ամբողջական Գերմանիոյ կառավարութիւնը: Անոնք պիտի յայտարարեն միաժամանակ թէ անվրէպ պիտի իրագործեն 1945ի Փոցտամի համաձայնութիւնը, միացեալ, խաղաղասէր եւ ժողովրդավար գերմանական պետութիւն մը ստեղծելու համար: «Այս բոլոր յանձնարարութիւնները կը կատարուին Եւրոպայի խաղաղութիւնն ու միջազգ. ապահովութիւնը եւ գերման ժողովուրդի իրաւունքները պահպանելու նպատակով»:

Եզրակացնելով, զեկոյցը կ'ըսէ, թէ խորհրդակցութեան հրաւիրուած պետութիւնները կարելի ամէն բան պիտի ընեն դիւրացնելու համար այս անյետաձգելի ճիգերուն իրականացումը:

Պերլինի քաղաքական շրջանակներու կարծիքով, խորհրդային կառավարութիւնը, այսքան ճարպիկ բառերով ոչ մէկ զեկոյց խմբագրած էր պատերազմի վերջանալէն ի վեր: «Այս զեկոյցը կը ձգտի փայփայել գերման ժողովուրդի հայրենասիրական ամենախոր զգացումները, ջանալով ի գին ամէն բանի ձախողեցնել Արեւմտեան Գերմանիոյ մասնակցութիւնը եւրոպական պաշտպանութեան ծրագիրներուն մէջ: Արեւմտեան պետութիւնները բացարձակապէս պէտք է մերժեն արեւելեան Գերմանիոյ հաւասար ներկայացուցչութեան իրաւունքը, որովհետեւ մինչ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանը 18 միլիոն բնակիչ ունի, արեւմտեանը ունի 46 միլիոն, կրկնապատիկ տարածութեամբ հողամասի մը վրայ:

× Բնակչութեան համրանքին ու հողային տարածութեան այս համեմատութեան դիմաց արեւելեան Գերմանիա ունի լաւ զինուած եւ մարզուած 190.000 «ժողովրդական» ոստիկաններ, իսկ Արեւմտեանը ունի —կամ պիտի ունենայ— միայն 175.000, Նիւ Եորքի ժողովին որոշած 40 հազարնոց ուժը զէնքի տակ առնելէ եւ մարզելէ վերջ: Այնպէս որ, ծիծաղելի է Փրակայի զեկոյցին այն հատուածը, թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Պերլինի արեւմտեան շրջաններուն մէջ, գերմանական եւ օտար զինեալ ուժերը կը հասնին 456 հազար հոգիի (առանց հաշուելու անշուշտ գրաւման ուժերը): Ասոնց մէջ են եղեր նաեւ օտար տարագիրներէ առնուածները, որոնց մեծ մասը «Հիթլէրին ծառայած սպաներ եւ զինուորներ» են:

Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը

Գերմանական խորհրդարանի փոխ – նախագահը Պ. Քառլօ Շմիտ, յանուն վեց միլիոն գերմանացի ընկերվարականներուն յայտարարեց, թէ պիտի մերժեն մասնակցիլ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան: «Գերմանիոյ անպայման անձնատուութիւնը յիմարութիւն էր, աւելի մեծ յիմարութիւն պիտի ըլլար, սակայն, անպայման վերազինումը: Ռուսական 200 զօրաբաժիններու դէմ այսօր կանգնած են 15 արեւմտեան զօրաբաժիններ: Եթէ մենք ալ 6—8 զօրաբաժիններ տրամադրենք, պիտի յաջողինք թերեւս երկու շաբաթ ուշացնել Ռուսերու ժամանումը Ատլանտեանի եզերքը: Մէկ ելք կայ այս կացութեան մէջ: Մ. Նահանգները իրենց առաւելագոյն ուժը պէտք է համախմբեն Եւրոպայի մէջ: Կիսամիջոցները անոր կործանման միայն պիտի ծառայեն: Եթէ ա–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՊԷՍ ԱՊԱՀՈՎԵԼ ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

Ինչքան գրուի, այնքան կը մօտենանք այս հարցի լուծման :

Ամէն ժամանակաշրջան ունի իրեն յատուկ ընկերային եւ քաղաքական խնդիրները, որոնք իրենց լուծումը կը գտնեն այս կամ այն կերպով : Ժամանակը յաճախ կը մաշեցնէ զանոնք, կան խնդիրներ ալ որոնք դարեր կը տեւեն, ինչպէս հրէական հարցը:

Հայկական Հարցը եւս այս կարգէն է :

Հայ ժողովուրդը առաջին անգամ պատմութեան մէջ յայտնուած է իր անկախութեան պայքարովը: Դարերէ ի վեր իր ճակատագիրն է եղած գոյամարտը: Ժամանակը փոխեց պայմաններն ու պարագաները, բայց պայքարի էութիւնը մնաց նոյնը:

Քաղաքական անկախութեան եւ ֆիզիքական գոյութեան պայքարին հետ, հոգեկան պայքարն է որ կը մղենք :

Եթէ այս վերջինն ալ կորսնցնենք, կորսուած ենք: Ուրեմն պէտք է փրկենք ինչ որ հոգեկան է:

Քանի մը տարի առաջ օրուան հրատապ հարցերէն մէկն էր Հայկ. Դատին լուծման պահանջը: Այսօր կարծես թէ հաշտուած ըլլայինք իրականութեան հետ, շատ քիչեր կը խօսին այդ մասին:

Երկրորդ մեծ պատերազմէն վերջ կը կարծէինք թէ հնչած է արդարութեան ժամը: Նոր դէպքեր եկան մոռցնել հաշուեյարդարը :

Ցորչափ չէ կատարուած այդ հաշուեյարդարը, Հայկ. Դատը կը մնայ հրամայական պահանջ :

Մեր հայրենիքի մեծ մասը թշնամիներու ձեռքն է: Ան ունի սակայն, իր ժառանգորդները : Պահել Սփիւռքի հայութեան թիւն ու որակը, կը նշանակէ ողջ պահել Հայկ. Դատը :

Երբ դատ կայ, կայ ուրեմն իրաւունք: Մեր Դատը կը կորսուի, երբ իր ժառանգորդները կորսնցնեն իրենց գիտակցութիւնը :

Որդ մը սկսած է կրծել Սփիւռքի հայութեան սիրտը: Մենք հիւանդութեան մը կը նմանցնենք զայն, հիւանդութիւն մը որ ցաւ չունի, ոչ ալ վէրք: Երա՛նի թէ ցաւ պատճառէր, այն ատեն դիւրին կ'ըլլար բուժումը:

Այդ հիւանդութիւնը կը կոչուի այլասերում:

Գիտութիւնը այլասերում կայ, կ'ըսէ, երբ բոյս մը կամ կենդանական ցեղ մը կը փոխէ իր որակը եւ ազնիւ յատկութիւնները :

Արտասահմանի մէջ հայ սերունդը չի պահեր իր ցեղին յատկութիւնները :

Շատեր կ'առաջարկեն ամենաբոյժ դեղեր :

Հայը ինքն է բանալին իր հարցին :

Ամէն ինչ կամքի հարց է :

Հոգեբանութենէն գիտենք որ բաղձանքէն կը ծնի կամքը: Կամքն է որ գործունէութեան կը մղէ մարդը: Կամքէ զուրկ մարդը կը դառնայ կրաւորական, կը տարուի ուրիշներու կամքէն: Եթէ հայկ. Սփիւռքը միացնէ կամքերը, կը յաղթահարէ այլասերումի հիւանդութեան :

×

Դարեր առաջ մեր ազգային պատմիչները մատնանշած են անմիաբանութիւնը հայ ժողովուրդի, անոր վերագրած մեր անյաջողութիւնները :

Անմիաբանութիւնը թերեւս երբեմն բարիք է քաղաքական կեանքի մէջ: Ան կը սանձէ ժողովուրդը, կը քննադատէ կառավարութիւնը կամ ղեկավարութիւնը, երբ վերջինը կուրօրէն վարէ իր ժողովուրդը :

Բայց երբ «Լէնկթիմուրը մեր դռներն է փասած», անմիաբանութիւնը կը դառնայ մահացու մեղք :

Հինէն ի վեր մեր ժողովուրդը ունեցած է կուսակցութիւններ, կոյս՝ կը նշանակէ կողմ: Ուրեմն մեր պատմութեան մէջ յաճախ մեր ժողովուրդը ստիպուեր է կողմ բռնել, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ :

Այսօր ալ կարծես տարբեր ըմբռնում չէ կուսակցութիւնը մեր մէջ, եթէ ոչ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարում: Այսօր ալ նոյն ճակատագրական բաժանումը, երբ Լէնկթիմուրը որ կը կոչուի այսօր այլասերում՝ մեր հոգիներուն մէջ է մտած, Մեր թշնամին լուռ ու մունջ կը հնձէ մեր ինչքերուն ամէնէն թանկագինը, մեր զաւակները: Եթէ չմիացնենք մեր կամքերը՝ պայքարելու համար ցաւին դէմ, կը կորսնցնենք թէ մեր գոյութիւնը, թէ մեր Դատը :

Այսօր այս ամենավտանգաւոր չարիքին դէմ կռուելու համար ճակատներ կազմուած են,— Եկեղեցիներ, կուսակցութիւններ, Բարեգործական եւ Հայր. Միութիւններ, անջատ անջատ: Չկայ ոչ ընդհանուր ճակատ, ոչ ծրագրուած պայքար, ոչ ալ ղեկավարութիւն :

Ամէն տեղ նոր ծրագիր, ամէն գլխէ նոր ձայն:

Իմ կարծիքով անբուժելի չէ այս ցաւը: Երբեմն Ֆրանսա ալ ունէր նման հիւանդութիւն մը, կը տառապէր սակաւածնութենէ: Ահազանգ բարձրացուցին թերթերը: Բայց Ֆրանսա երկիր մըն է, ունի կառավարութիւն: Եւ գտաւ դարմանը, գնեց իր զաւակները: Որդեծնութիւնը քաջալերելու համար հաստատեց նպաստներ : Այսօր Ֆրանսայի հանրային պարտէզները լեցուն են մանուկներով, շնորհիւ որդեծնութեան նպաստին:

Մենք ալ, օրինակի համար կրնայինք նպաստներ բաշխել հայկ. դպրոցներուն եւ կարօտ աշակերտներու ընտանիքներուն: Ու տակաւին շատ բան: Բայց յաջողելու համար անհրաժեշտ է որ մեր բոլոր միջոցները միացնենք, միացեալ ուժերով պայքարինք չարիքին դէմ :

Ուժերը միացնել՝ կը նշանակէ ստեղծել մէկ մարմին, մէկ ղեկավարութիւն :

Ներկայ իրականութեան առջեւ ատիկա անկարելի կը թուի: Մեր ուժերը բաժնուած են, կը գործեն անկապ եւ իրարմէ անտեղեակ, յաճախ իրարու դէմ :

Ամէն բանէ առաջ պէտք է ստեղծել տեսակ մը իշխանութիւն :

Իշխանութիւն մը այն ատեն օրինական է եւ կը վայելէ հեղինակութիւն, երբ ընտրուած ըլլայ ժողովուրդէն: Մէկ խօսքով, Սփիւռքը պէտք է ունենայ իր երեսփ. ժողովը, իր գործադիր իշխանութիւնը : Ան է որ պիտի միացնէ բոլոր կամքերը, զանոնք գործունէութեան մղելով :

Չի բաւեր կտակներ հաւաքել, հարստութիւն դիզել: Չի բաւեր ճառեր խօսիլ: Սփիւռքը պէտք է ստեղծէ իր հեղինակաւոր մարմինը, անոր յանձնելով այլասերման դէմ պայքարելու գործը: Ան է որ պէտի համադրէ ու համակարգէ ուժերը, ի-

Կը կարծեմ թէ Հայ. Եկեղեցին պարտականութիւններ :

Կը կարծեմ թէ Հայ. Եկեղեցին պարտականութիւնն է գլուխը կանգնիլ ազգապահպանման այս գործին: Հրաւիրել բոլոր հայկական կազմակերպութիւնները, այս կամ այն ձեւով ստեղծելու համար Սփիւռքը ներկայացնող կամքն ու հեղինակութիւնը :

Աշխարհը կը պատրաստուի դիմագրաւել մեծ փոթորիկ մը : Հայկ. Սփիւռքը ցրուած է ամէն կողմ :

Ան պէտք է դառնայ հայկ. ինքնապաշտպանութեան եւ Հայկ. Դատի լուծման կարեւորագոյն ազդակը: Ատոր համար ամէնէն առաջ պէտք է գտնէ իր հեղինակութիւնը :

Հայ. Եկեղեցին եւ անոր սպասաւորները շատ խեղճ եւ տկար են այս մեծ գործը իրականացնելու համար :

Անոնք ալ անկարողութեան մատնուած են եւ կը տառապին հեղինակութեան պակասէն: Ինչպէ՞ս վերականգնել երբեմնի վարկը:

Ժամանակ մը մեր միութեան ամենազօրաւոր ուժն էր Հայ. Եկեղեցին, հոգեւոր եւ բարոյական վերին հեղինակութիւնն էր, իրաւարարը հայ իշխանական տուներու միջեւ :

Ժամանակ մը Ազգ. Սահմանադրութիւնն էր որ ժողովուրդի ներկայացուցիչներու ձայնովը կը գործէր :

Թուրքը ամենածանր հարուածը տուաւ խափանելով ազգ. սահմանադրութիւնը : Իսկ տեղ տեղ, Սփիւռքը ամենածանր մեղքը գործեց, լքելով իր միութեան այդ գործիքը : Մասամբ անոր բարձումին պատճառով է որ կը կորսուի ֆրանսահայ նոր սերունդը: Դարձեալ նոյն պատճառաւ է որ ստեղծուած է պոլսահայ քաոսը :

Ապիկար ու տգէտ մարդիկ անտեսեցին Ազգ. Սահմանադրութիւնը, անոր տեղ դնելով «հաւատացեալներու ընկերակցութիւն» մը Փարիզի մէջ:

Պէտք է վերակազմել գաղութը, քաոսէն ստեղծելով ազգային հեղինակութիւն: Անոր յանձնելու համար ազգապահպանման դէմ պայքարելու գործը:

Կը կարծեմ թէ բոլոր մարմիններն ու կազմակերպութիւնները պատրաստ են միանալու գոնէ այս ճակատի վրայ եւ միասնաբար գործելու :

Ան որ հակառակ է միացման ու հեղինակութեան վերահաստատման, կը դառնայ մեղսակից Սփիւռքի կազմալուծման :

Վ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ֆրանսայի նոր հոգերը

Անգլեւսաքսոն մամուլը մասնաւոր ուշադրութեամբ կը հետեւի Ֆրանսայի ներքին քաղաքականութեան, այն օրէն ի վեր որ Փարիզ բացասական դիրք բռնեց Գերմանիոյ վերազինման հանդէպ :

Այս առթիւ, նորէն կը յիշեն զօր. տը Կոլի անունը, մանաւանդ որ, նոր ընտրութիւններ պիտի կատարուին յառաջիկայ գարնան :

Դեռ մինչեւ երեք ամիս առաջ, քաղաքական ներքին կացութեան իրազեկները տը Կոլի շարժումը կը նկատէին իբրեւ ժամանակավրէպ քաղաքական ուժ մը: Այսօր, սակայն, քաղաքական բարձր շրջանակներն անգամ անկարելի չեն գտներ, որ Ֆրանսան դարձեալ ապաւինի տը Կոլին եւ երբ ներկայանայ առիթը, եւ Հանրապետութեան նախագահը հրաւիրէ զայն ստանձնելու երկրին ղեկը :

Այս տեսակէտէն յատկանշական կը նկատուի, որ Մարոքի Սուլթանին այցելութեան առթիւ Պ. Վէնսան Օրիոլ, պաշտօնական ուղերձի մը ընթացքին յիշեց զօր. տը Կոլի անունը: Մինչեւ Քորէայի դէպքերը, պաշտօնական եւ կառավարական շրջանակները կ'անգիտանային անոր գոյութիւնը: Այժմ, քաղաքական դէմքերու եւ լրագրողներու երթեւեկը աւելի յաճախակի դարձած է տը Կոլի Փարիզի կեդրոնին մէջ: Չէքեր սկսած են թափիլ անոր սնտուկը գործարանատէրներու եւ այլ ականաւոր քաղաքացիներու կողմէ, որոնք, դեռ տարի մը առաջ կ'ըսէին թէ չահագրգռուած չեն :

Գերմանիոյ վերազինման հանդէպ ամերիկեան դիրքը ուժեղ հարուած մը եղաւ Ֆրանսայի հանրային կարծիքին համար: Փարիզի մէջ կը նկատեն, թէ Մ. Նահանգները, Եւրոպայի մէջ իրենց վարած այժմու քաղաքականութեամբ կ'ուզեն Ֆրանսայէն աւելի Արեւմտեան Գերմանիոյ վրայ կռթնիլ: Կը նկատուի նմանապէս, թէ Մ. Նահանգները հետզհետէ կը տկարացնեն իրենց աջակցութիւնը, զոր տուած էին եկող գացող ֆրանսական կառավարութիւններուն: Ատոր իբրեւ ապացոյց կը յիշեն Ատլանտեանի վերազինման ծրագրին մէջ Ֆրանսայի յատկացուած բաժնին անբաւարարութիւնն ու Մարշըլի օգնութեան տկարացումը :

Ամերիկեան այս դիրքին հետեւանքով, բազմաթիւ Ֆրանսացի քաղաքական դէմքեր, այլեւս կարելի չեն գտներ Եւրոպայի կացութեան ամրապնդումը ֆրանքեւգերման տնտեսական միացման շնորհիւ: Գերմանացիները, կը խորհին անոնք, պիտի չուզեն օգտուիլ Ֆրանսայի ընծայելիք առաւելութիւններէն, զորս արդէն ստացած կը թուին ըլլալ Մ. Նահանգներէն: Պիտի չուզեն, օրինակի համար, օգտուիլ Շումանի ծրագրով նախատեսուած պողպատի արտադրութենէն, քանի որ Գերմանիոյ վերազինման պարագային, այդ արտադրութեան հարցը ինքնին որոշուած պիտի ըլլայ Ամերիկացիներու հաւանութեամբ :

Գերմանական բանակի մը վերակազմութեան շնորհիւ, Գերմանիա պիտի դառնայ դիւանագիտական բանակցութեանց զէնք մը : Ասիկա կրնայ լքել տալ Գերմանիոյ՝ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ հաւասար չահակից մը դառնալու գաղափարը եւ մղել զայն մտածելու, թէ անգամ մըն ալ կրնայ տիրապետող ուժ մը դառնալ Եւրոպայի մէջ, իր կռնակին ունենալով Մ. Նահանգները :

Փարիզի մէջ հետզհետէ աւելի կը վախնան թէ Շումանի ծրագիրը կրնայ ձախողիլ այն բուռն քննադատութիւններէն վերջ, զորս այդ ծրագրին դէմ ըրաւ Գերմանիոյ նոր ներքին նախարարը Պ. Լէր, որ միաժամանակ գերմանական պողպատի ճարտարարուեստի մեծագոյն հիմնարկութեան նախագահն է :

Այս կապակցութեամբ պէտք չէ սակայն անտեսել նաեւ իրողութիւն մը, թէ միջին Ֆրանսացին, ընդհանրապէս չի սիրեր գործի վրայ տեսնել ուժեղ կառավարութիւններ: Անկատար աշխարհի մը մէջ, կը հաւատայ ան, առաւելագոյն ազատութիւնն ու բարօրութիւնը կրնայ լաւագոյնս ապահովուիլ ոչ-զօրաւոր կամ ազդեցիկ կառավարութեանց միջոցով միայն: Հնդկաչինի վերջին ձախողանքներէն վերջ, մանաւանդ կը զգայ, թէ Ֆրանսա, յատկացուած դրամի փոխարէն, երբեք պիտի չկրնայ իրական բանակ մը ունենալ:

Գալով տը Կոլի ուժերուն, միջին Ֆրանսացին կը վախնայ անոնցմէ ալ, որովհետեւ կ'ըմբռնէ, որ անոնք եւս պիտի չկրնան փոխել այժմու կացութիւնը, իսկ կարենալու պարագային պիտի դառնան բաւական ուժեղ՝ ձանձրալի կարգապահութիւն մը պարտադրելու համար իրեն :

Ու այսպէս, մինչ կը թուի թէ Պ. Էչիսըն իր աչքերը յառած է Տոքթ. Ատընաուըրին վրայ, շատ մը Ֆրանսացիներ դարձած են անգամ մըն ալ դէպի զօր. տը Կոլը: Միւս կողմէ, Ամերիկայի գերմանական քաղաքականութիւնը կը ձգտի ձեւաւորել նոր տեսակ չէզոքութիւն մը Ֆրանսայի մէջ, չէզոքութիւն համայնավարութեան եւ Խ. Միութեան հանդէպ :

Այն օրէն ի վեր, երբ երեք տարի առաջ համայնավարները դադրեցան անդամակցելէ ֆրանսական դահլիճներուն, տեսակէտներու միօրինակութիւն ունէին միւս բոլոր կուսակցութիւնները համայնավարներու հետ չգործակցելու հարցին մէջ: Բացարձակ չէր սակայն այս միօրինակութիւնը եւ գտնուած են միշտ որոշ թիւով ընկերվարականներ, ձախ արմատականներ եւ ժողովրդական հանրապետականներ, որոնք հակառակ են փակելու բոլոր դռները համայնավարներու առջեւ:

Եւ, երեք տարիէ ի վեր առաջին անգամն ըն-

Հայկական հանճարը

Մարսէյլէն կը գրեն մեզի.— Ինչպէս Յառաջ հաղորդեց ժամանակին, Մշակութային Միութիւնը իր դասախօսութեանց շրջանը վերաբացաւ անմոռանալի երեկոյթով մը: Ֆրանսացի երիտասարդ եւ խանդավառ բանաստեղծ մը, Լիւք Անտրէ Մարսէլ, որ վերջերս Cahiers du Sudի մէջ երկար ուսումնասիրութիւն մը նուիրած էր հայ բանաստեղծութեան՝ թարգմանութեանց փունջի մը հետ, կատարեց առաջին դասախօսութիւնը 7 Հոկտեմբերին, շաբաթ երեկոյ, Palet d'Orի սրահին մէջ: Կը նախագահէր Ժ. Պալար, որ տնօրէնն է Cahiers du Sud գրական պարբերաթերթին, (այս այն թերթն է, որ շահեցաւ Ֆրանսական գրական պարբերաթերթերու 1950ի մրցանակը):

Ներկայ էին աւելի քան 300 ունկնդիրներ, կէսը Ֆրանսացի, — Cahiers du Sudի ամբողջ «սպայակոյտը», բազմաթիւ գրագէտներ ու զինուորականներ, ինչպէս եւ Մարսիլիոյ քաղաքապետին ներկայացուցիչը: Նախագահը, Պ. Պալար, յայտարարեց թէ երբեք չէ տեսած այսքան բազմութիւն, ուրեմն եւ այսքան հետաքրքրութիւն, Մարսիլիոյ գրական հաւաքոյթներուն մէջ:

Դասախօսը, Լիւք Անտրէ Մարսէլ, սքանչելի վերլուծումով մը ներկայացուց հայ բանաստեղծութիւնը, զոր սկսած է ուսումնասիրել այս վերջերս, եւ այդ նպատակով՝ կարդացած ոչ միայն կատարուած թարգմանութիւնները այլեւ մինչեւ Վենետիկ — Ս. Ղազար գացած, պրպտելու, տեսնելու եւ դատելու համար հայ մտաւորական ժառանգը:

«Յառաջ»ի աշխատակիցը, Կ. Փօլատեան, մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսացի գրագէտին հետ, տեսակ մը գրական զրոյց, որ կը յուսանք թէ շուտով կ'երեւի այս էջերուն մէջ: Լիւք Անտրէ Մարսէլ կարելի է ըսել թէ սիրահարած է հայ գրականութեան, ու կը շարունակէ իր պրպտումները եւ ուսումնասիրութիւնները: «Արեւմուտք»ի խմբագիրը, որ Մարսէյլ կը գտնուէր, ծանօթանալէ ետք Ֆրանսացի բանաստեղծին հետ՝ յայտարարեց թէ պիտի ձեռնարկէ նման դասախօսութիւն մը կազմակերպելու Փարիզի մէջ ալ, հրաւիրելով Լիւք Անտրէ Մարսէլը: (ԽՄԲ.— Յառաջի ընթերցողներուն ծանօթ է արդէն Ֆրանսացի այս տաղանդաւոր բանաստեղծը, որ առաջին անգամ ներկայացուեցաւ Նարդունիի կողմէ, Cahiers du Sudի բացառիկ թիւին հետ):

Փօլատեան տեսակցութիւններ ունեցաւ նաեւ Պալարի հետ, որ ի մէջ այլոց յայտնած է թէ Ֆըրանսական այս մեծ պարբերաթերթը ծրագրած է բացառիկ թիւ մը եւս (400 — 500 էջ) հրատարակել, նուիրուած՝ Հայոց պատմութեան եւ գրականութեան:

լալով, անցեալները, հիւսիսային Ֆրանսայի հանքային մէկ շրջանին՝ Վաթթէնի մէջ, տեղական համայնավարներն ու ընկերվարականները միացեալ ճակատով մը մասնակցեցան քաղաքապետական մասնակի ընտրութեանց, եւ համայնավար թեկնածուն իր տեղը ձգեց ընկերվարականին:

Համայնավարները, այժմ, ամէն տեղ կը քարոզեն գործակցութիւն մը ընկերվարականներու հետ: Ուշագրաւը, սակայն, Վաթթէնի ընտրութեանց մէջ այն չէ որ համայնավարները առաջարկեցին գործակցութիւնը, այլ այն որ ընկերվարականները ընդունեցին զայն:

Ժամանակի նշան մը կը համարուի նաեւ այն [illegible] կարգ մը ոչ – համայնավար թերթեր իրենց լե[illegible]ն փոխած են Խ. Միութեան եւ անոր վարիչներուն հանդէպ: Պ. Փլէվէնի թերթը, «Փըթի Պլէօ» գովաբանական տողեր նուիրած էր վերջերս Խ. Միութեան արտաքին նախարար Պ. Վիշինսկիի իմացական ու բարոյական յատկութեանց մասին:

Այս եւ ասոնց նման հովին բերանը ձգուած յարդի շիւղեր կրնան նախատեսել տալ թէ ինչ ուղղութիւն կրնայ ունենալ Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութիւնը, Ուաշինկթընի գերմանասիրական քաղաքականութեան ճնշման տակ: Որոշ պարագաներու մէջ, զօր. տը Կոլ պիտի չըլլար «Երրորդ Ուժի» կառավարութեանց յաջորդելիք դէմքը: Կարգ մը Ֆրանսացի դիտողներ կը նախատեսեն մինչեւ անգամ թէ կրնայ վերածնիլ Ժողովրդական Ճակատ մը, արտաքին գործերու մէջ հակելով Մոսկուայի կողմը:

Թ. Ա. Թ.

ԿՈՉ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Յուսախաբութենէ յուսախաբութիւն թաւալելով վերջապէս Ֆրանսայի ափերը հաստատուած հայ ժողովուրդի բեկորներուն եւ մասնաւորապէս Սեբաստացիներուն կ'ուղղենք այս կոչը:

Հեռու է այն թուականը, ուր համաշխարհային առաջին արհաւիրքէն մազապուրծ, մեր խըլեակները, կսկիծ ի սրտի, ստիպուեցանք ձգել հեռանալ այս հողերը որոնք բազմիցս եւ դարերու ընթացքին՝ շաղախուած են մեր նախահայրերու արիւնով: Բարբարոս ձեռքեր յօշոտեցին մեր սիրտերը: Բայց թախիծին հետ անդիմադրելի տեղաւորեցին նաեւ հոն, անխորտակելի հաւատք մը, դէպի մեր հայրենի հողերը, որոնց իւրաքանչիւր թիզը մեր ազգի հերոսապատումի արիւնալից էջերը կազմեցին: Ու հայ գաղթականը, որուն շարքին նաեւ Սեբաստացի մեր հայրենակիցը, քշուեցաւ հեռաւոր ափեր, բոնի բաժնուելով իր հայրենի յիշատակարաններէն որոնց հմայքը կանգուն էր պահած մեզ բոլորս:

Վերին աստիճանի յուզիչ եղաւ մեր բաժանումը հայրենիքէն: Մեր սիրտերը հոն թողած, չորս հովերէն երերուն՝ քշուեցանք ցիրուցան: Ծերունիներ կառչած իրենց տան սեմերուն, արցունքով հեղեղեցին Հայու հողը՝ մեր ամէնուն հողը, որմէ թերեւս առյաւէտ կը զրկուէին եւ որուն փշուրներէն պտղունց մը կապած իրենց կրծքերուն՝ կ'թոտ քայլերով հեռացան:

Երկար չտեւեց մեր այս վիրաւոր եւ արիւնաքամ վիճակը: Մեր վէրքերը շուտով սպիացան, եւ տակաւ սկսաւ ընձիւղաւորուիլ Հայու հնամէնի բունը, օտար երկնքի եւ արեւու տակ, գունազեղ եւ շնորհալի սերունդ մը պարգեւելով մեզի:

Ի՞նչ տարբերութիւն ունի այդ նոր սերունդը մեր հիներէն: Ոչ մէկ: Նոյնքան հայրենասէր, արի եւ պարտաճանաչ է ան: Անոր կը պակսի պարզապէս հմայեակ մը (թալիսման), եւ ուղիղ ղեկ մը, որ զայն առաջնորդէ դէպի մայրենի լեզուն:



ՄՈՒՐԱՏ, ԻՐ ԿԻՆԸ ԵՒ ԶԱՒԱԿԸ

Իբրեւ հմայեակը կամ հմայքը, ընտրեցինք Հայ ժողովուրդի, ազատագրական հերոսապատումի, անզուգական հերոսը, Սեբաստացի Մուրատը: Անոր լուսափառ անունը միացնելով իր ուսումնատենչ զաւակներուն ստեղծեցինք՝ ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՄՈՒՐԱՏ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԸ:

Այս նորակազմ Ուսումնասիրացը Ազգային կազմակերպութիւն մըն է, որուն ուղղութիւնը գծուած եւ սահմանաւորուած է ծրագիր – կանոնագրով մը: Ամէն Հայ եւ մասնաւորապէս ամէն Սեբաստացի պարտաւոր է օժանդակել այս ձեռնարկին:— ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Գաղութէ գաղութ

ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ ԱԶԳ. կեանքը եռուզեռի մէջ է առենէ մը ի վեր: Քաղաքապետութեան կողմէ բացուած (Սեպտ. 1—3)ի ցուցահանդէսին պատասխանած են քաղաքին գրեթէ բոլոր արուեստագէտները, արհեստաւորներն ու ազատ ասպարէզի տէր անձնաւորութիւնները: Գաղտնի որոշուած ժիւրին տեղացի արուեստագէտներու կարգին, գընահատած եւ վարձատրած է նաեւ հայ արուեստագէտները, արհեստաւորները եւ ազատ ասպարէզի մարդիկը: 36 Հայեր արժանացած են մասնաւոր գնահատանքի: Մասնակցած են ըմպելիներ պատրաստողներ, ոսկերիչներ, գոհարավաճառներ, արծաթագործներ, կահագործներ, գորգագործներ, նկարիչներ, լուսանկարիչներ, կաշեգործներ եւայլն, որոնց մեծագոյն մասը արժանացան Ա. կարգի մրցանակի եւ ուրիշներ ալ «լաւագոյն»ի: Գեղամ Գառնիկեանի պատրաստած բնանկարը որ կը ներկայացնէ Հալէպի հին թաղամասերէն Շէյխ Ապու Պաքրի արեւելեան տեսարանը, գոյնզգոյն դրոշմաթուղթերու կտորներով զարդարուած, ստացաւ Ա. կարգի մրցանակ, գնահատուելով իբրեւ արժեքին 150 ս. ոսկի: Նկարի մեծութիւնը 18×14 է: Գեղամ «Վէնիս, գեղարուեստի տուն»ի հիմնադիրն է: Նոր սերունդը հետաքրքրութիւն ցոյց տալ սկսած է դէպի գեղարուեստական գործերը, այդ պատճառով ալ քաղաքին մէջ նոր շարժում մը ստեղծուած է: Անոնք վերջերս արտադրած են «Մօտեռն սեւռ Բէպլիզմ» եւ «ա լա Փիքասօ» սքանչելի գործեր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (206)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ
ԺԲ.

Նա շուտ չզարթնեց: Նա անբաւական էր, որ իրան տարաժամ անհանգստութիւն պատճառեցին: Մի ուրիշ անգամ Ահմէտը կը դողար այդ ձայնից, բայց այժմ ուշադրութիւն չդարձրեց եւ աւելի խիստ կերպով պահանջեց որ նա վեր կենայ:

— Կոտորում են Սելիմի խումբը, ապաղակեց նա յուսահատ ձայնով եւ խփեց փակուած դուռը:

Բէկը տեղից ցատկեց, մթութեան մէջ որոնում էր իր շորերը:

— Ինչո՞ւ, ո՞վ է կռուողը, հարցրեց նա:

— Կեավուրները, էֆէնտի, չե՞ս լսում հրացանաձգութիւնը ...

— Մոռացա՞ր որ դա իմ հարսանիքի պատճառով է եւ ես թոյլ տուեցի... Գուցէ երազով ես անցել, անպիտան ...

— Ախ, էֆէնտի, սուտ էր, մեզ խաբեցին անհաւատ շները... Ահա գալիս են դէպի մեզ ...

— Խաբել... Ես ցոյց կը տամ... Հաւաքիր զօրքը... Մի հատ շուն չթողնել... Վազիր, շուտ ...

Ահմէտը ժպտաց. իր հրամանատարի խրոխտ ձայնն էր, որ կռուի մէջ մեռածներին էլ հոգի էր տալիս:

Բայց միեւնոյն ժամանակ նա գլխով բացասական նշան արաւ. բանը բանից անցել էր:

Նա տեսաւ, որ մի քանի մարդիկ վազում են դէպի Բէկի տունը եւ պինդ սեղմուեց իր տիրոջ դրանը: Թնդաց նրա հրացանը եւ միաժամանակ նրա կրծքից դուրս թռաւ յաղթական աղաղակը. յարձակողներից մէկը գետին գլորուեց: Բայց բանը սրանով չվերջացաւ. կենդանի մնացածները աւելի կատաղի կերպով առաջ եկան: Ահմէտին մընում էր միայն բռնել իր հրացանի փողից եւ գործածել նրան երկաթի մահակի նման. այդպէս էլ կարելի էր վերջին շունչը արձակել իբրեւ հաւատարիմ ծառայ:

Բէկի գոռոցներին նա այլեւս չէր պատասխանում: Եւ այն ժամանակ, երբ նա երկու ձեռքով բարձրացրած հրացանը ուզում էր իջեցնել յարձակողներից մէկի գլխին, ուղիղ նրա աչքերի առաջ փայլատակեց հրացանը եւ նա գլորուեց, բացականչելով.

—Ինձ օնպաշի Ահմէտ կ'ասեն...

Դուռը սկսեցին խորտակել: Սիւլէյման Բէկը կատաղած այս ու այն կողմն էր ընկնում, հայհոյում էր: Գտաւ իր սուրը, բայց այնքան վրդդովուած էր, որ չգիտէր թէ ինչպէս սկսէ գործը: Դրսից էլ հայհոյանքներով պատասխանեցին, իսկ մէկը բարակ ու սուր ձայնով աւելացրեց.

— Դուրս արի, կատաղած շուն, Մանասն սպասում է քեզ ...

Աւազակապետի անունը երբեք այնպիսի կատաղութիւն չէր պատճառել Բէկին, ինչպէս այս սարսափելի ժամին: Նա հասկացաւ թէ ովքեր են յարձակել իր մարդկանց վրայ: Ահմէտը սխալւում էր. ամէն ինչ դեռ կորած չէ ...

Նա վերցրեց սուրը եւ անցաւ տան ետեւի կողմը, ուր մի փոքրիկ դուռ տանում էր դէպի ձիերու ախոռը: Մտաւ այդտեղ, տեսաւ քնած ծառային, բայց չզարթեցրեց նրան: Դուրս քաշել ձիերից մէկը, թռչել մօտիկ գիւղերը եւ զինուորներ բերել աւազակների դէմ — այս միտքն էր որ կայծակի պէս անցաւ նրա գլխով: Բայց մթութեան մէջ մի բան ընկաւ նրա ոտի տակ եւ պղնձի ձայն հանեց. վերցրեց — դա զինուորական փող էր: Պղնձի բերանը մի ակնթարթում յիշեցրեց հրամանատարին թէ կան զինուորներ եւ այս գիւղում. նրանք էլ կարող են հաւաքուել:

Ձին մոռացուեց. Բէկը կիսամերկ դուրս վազեց ախոռից, բարձրացաւ մի կտուր: Հրացանաձգութիւնը դադարել էր, գիշերը խաղաղութիւն էր հաստատում անհամար աստղերի տակ:

Փողը խուլտ, յուսահատական հնչիւններ տարածեց գիւղի վրայ եւ նորից աղմուկը վերանորոգուեց: Շները կատաղի աղաղակ բարձրացրին, այս ու այն կողմից ճրագներ երեւացին եւ մարդկանց ձայներ լսուեցին: Բայց Բէկն ուզում էր խլացնել բոլոր ձայները. նա փչում էր ամբողջ ուժով, կանչում էր իր զինուորներին: Նրա մի ձեռքից կախ ընկած էր մերկ սուրը. նրա աչքերը տրաքւում էին սաստիկ լարուած ուժից. գետի ձորի կողմից անդրադառնում էր պղնձի կանչողների արձագանգը: Բայց ի զուր. Օսմանեան բանակն այլեւս չէր կարող լսել իր հրամանատարի կատաղի կոչերը ...

ԿԵՕ

րեւմտեան դաշնակիցները բաւական զօրաւոր դուրս գան մղելու իրենց առաջին ճակատամար – տը Էլպայի եւ երկրորդը Վիսթուլայի առջեւ (Լեհաստան), այն ատեն գերման ընկերվարական – ները պիտի խոստանան տալ իրենց աջակցու – թիւնը»:

Միջազգային ընկերվարական համագումարին առթիւ, որ գումարուեցաւ Փարիզի մէջ, Կոմի – տէին (Կոմիսքօ) բրիտանացի անդամը Պ. Մորկըն Ֆիլիփս յայտարարեց, թէ բրիտանական կառա – վարութիւնն ու խորհրդարանը ոչ մէկ որոշում տուած են դեռ Գերմանիոյ վերազինման մասին: «Բայց, եթէ մօտալուտ է ռուսական յարձակումը եւ եթէ գերման վերազինումը կրնայ արգիլել զայն, այդ պարագային պէտք է վերազինել Գեր–մանիան»:

Ֆրանսայի ներկայացուցիչը Պ. Կի Մոլէ յայտ – նեց թէ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցու – թիւնը հակառակ է Գերմանիոյ վերազինման: « Կրնանք գերմանական մասնակցութիւնը ընդու – նիլ իբրեւ մէկ մասը եւրոպական բանակին, բայց ատկէ առաջ պէտք է իրականանայ Եւրոպայի մի–ութիւնը »:

X Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, վար – չապետը այսօր Ազգ. Ժողովին պիտի ներկայացնէ միջին ծրագիր մը, Գերմանիան տնտեսական եւ զինուորական տեսակէտով միացնել միացեալ Եւ – րոպայի մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանսական զօրքը եօթներորդ դիրք մըն ալ պարպելով, այժմ կ'ամրանայ Հա – նոյի մէջ, ուր կան 80.000 զինուորներ: Կ'ըսուի թէ 15.000 չինացի զինուորներ մտած են Հնդկաչին:

200.000 ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ մասին ստուգում–ներ կատարել սկսան Անգլիոյ մէջ: Մասնաւոր քննիչներ նշանակուած են այս գործին համար :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ 105 միլիոն տոլարի ուժեստ խնդրեց Մ. Նահանգներէն, որպէսզի երկիրը սովի չմատնուի: Անգլիայէն ալ օգնութիւն կը սպաս – ուի :

ՍՈՒՐԻԱ 150.000 տոլարի վարկ մը պիտի ըս–տանայ յետամնաց երկիրներու յատկացուած գու–մարներէն :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախկին պատերազմական նախարարը, Պ. Սթիմսըն, որուն օրով գործած – ուեցան հիւլէական ռումբը Ճափոնի վրայ, մեռաւ շաբաթ օր: 83 տարեկան էր եւ իր յուշերուն մէջ շոնդալից յայտնութիւններ հրատարակեց հիւլէա–կան ռումբի գործածութեան պարագաներու մա – սին :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ռումբը մաշած է իբրեւ պատե – րազմի զէնք, յայտարարեց անգլիացի գիտնական մը, 500 կենսաբաններու եւ բնագէտներու համա–գումարին մէջ (Լոնտոն): Իր զեկուցման համա – ձայն, կենսաբանութիւնը այնքան յառաջ գացած է որ կարելի է մարդկային էակներ ոչնչացնել 50առ հարիւր համեմատութեամբ, նոր հիւանդութիւն–ներով: Ուրիշ գիտնական մը, Լորտ Պոյտ Օր, որ Նոպէլի խաղաղութեան մրցանակը շահած էր 1949ին յայտարարեց.— « Բովանդակ աշխարհ ահուսարսափի մատնուած է հիւլէական ռումբէն, բայց կենսաբանութիւնը շատ աւելի յառաջ գա – ցած է վերջին տարիներու ընթացքին քան բնագի–տութիւնը »: :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ընդհ. քարտուղարին՝ Մոռիս Թորէզի հիւանդութիւնը երկար խնամքի կը կարօտի, համաձայն հրատա – րակուած տեղեկութեանց: Մոսկուայէն ալ բժիշկ մը եկած է: Հիւանդ է նաեւ ուրիշ կարեւոր դէմք մը, Քոուագա, նախկին նախարար :

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ շաբաթ օր ճառ մը խօսելով կուսակցութեան համագումարին առթիւ, կրկնեց թէ պատրաստ է ստանձնելու իշխանութեան պա – տասխանատուութիւնը: Այս առթիւ բացատրեց թէ Ֆրանսա պէտք է ունենայ առ նուազն 40 զօրաբա–ժին, 5000 օդանաւ եւ արդիական նաւատորմիղ մը 350.000 թոն տարողութեամբ : ա

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նոր մարդահամարը տեղի ունե – ցաւ կիրակի օր: Բոլոր բնակիչները իրենց տու – ներէն դուրս չելան առտուան ժամը 8էն 6: Նոյն օրը տասնըհինգ հոգի մեռան, ութ երախաներ ծնան Անգարայի մէջ, ինչպէս կը հաղորդէ հե – ռագիրը: Շոգենաւերու, օդանաւերու եւ կառա – խումբերու ճամբորդներն ալ դուրս չելան: Ոչ հանրակառքերը կը բանէին, ոչ ալ ինքնաշարժ–ները: Վերջին մարդահամարը կատարուած էր 1945ին եւ բնակչութեան թիւը կը հաշուէին 19 միլիոն :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան մեծ պա–րահանդէսին որ տեղի կ'ունենայ 2 Դեկտեմբեր, 51 rue Grignan Clubի շքեղ սրահներուն մէջ :

Մանրամասնութիւնները առանձին յայտարա – րութեամբ :

Imprimerie DER AGOPIAN , 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՕԱՄԵԱԿԸ

Լիոնի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ին, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԻՆ, Salle Rameau: Մանրամասնութիւնները շուտով:

★

Վիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻ, մասնակցութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, Հ. Մ. Ը. Մ.Ի, ՀԱՅ. ԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒ – ԹԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

29 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Théatre Municipalի շքեղ սրահին մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝
ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ ԸՆԿ. HUSSELի
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Le Dauphiné Libéréի խմբագիրը քաղաքացի BERTET եւ ընկերվարական ներկայա–ցուցիչները: Ներկայ կ'ըլլան պետական բարձր պաշտօնատարներ:

Գեղարուեստական բաժին.— Կենդանի պատ–կեր, Արաքս երգչախումբ, պար սանուհիներու կողմէ, մեներգ Տիկ. Թադէոսեանէ, Տիկին Ռըս – տիկեանէն եւ Տիկին Կարապետեանէն : Կը նուա–գէ երիտասարդ ջութակահար Պիպէրեան :

Սէնթ Էթիէնի մէջ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12ԻՆ

Տէսինի մէջ

28 ՀՈԿՏ. ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ՄԷՋ

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շուազիէն ընտանիք մը 500 ֆրանք կը տրա – մադրէ, մաղթելով տօնել յիսնամեակը, անկախ Հայաստանի մէջ :

ԼԻՈՆ, 19 Հոկտ.— Տէր եւ Տիկին Խնկիկ կէնճեան ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնուն – դը իրենց առջինեկ զաւկին՝ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇի : Այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի, շնորհաւորելով անոր 25ամեակը :

ԿՈՉ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլ–եան, Փարիզի Մուրատեան եւ առ հասարակ Մխիթարեան դպրոցներու Մարսէյլի շրջանին նախկին սաները կը հրաւիրուին իրենց հասցէնե–րը յայտնել դեղագործ Պ. ԱՐԱՄ ՇԵԽԻԿԵԱՆի, Pharmacie Centrale, Place des Capucines, Marseille :

Իրենց ստացած դաստիարակութեան արժա – նավայել նախանձախնդրութեամբ՝ հրաւիրեալ–ները պէտք չէ որ անտարբեր մնան այս կոչին, ի մի հաւաքուելու եւ ազգօգուտ կազմակերպութիւն մը հիմնելու հեռանկարով :

Նախաձեռնող Մարմին

Հ. Յ. Դ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները, այս չո–րեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճա–րանին վերնայարկը :

Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Նիւթը՝ «Միքայէլ Վարանդեանի կեանքն ու գործը»: Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ շրջանի ըն–կերները :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմի–տէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարական – ներու սրահը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս․ 800 ֆր․, Տար․ 1600, արտ․ 2500 ֆր․

Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր․ C.C.P.Paris 1678-63

Mercredi 25 Octobre 1950 Չորեքշաբթի 25 ՀՈԿՏԵՄ․

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6289–Նոր շրջան թիւ 1700

Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿԸ ՄԻՒՍԻՆ ՉԻ ՀԱՒԱՏԱՐ

Արդի մարդկութեան ամենամեծ դժբախտութիւնն այն է որ, ոչ միայն աշխարհը երկու մասի բաժնուած է, այլեւ մէկը միւսին չի հաւատար :

Եւ կը թուի թէ ճառերը, լրագրական աստուածները, զեկուցումները, հրապարակային կամ կողմնակի խորհրդակցութիւնները կը ծառայեն ոչ թէ որեւէ խնդիր լուսաբանելու, այլ աւելի պղտորելու, թանձրացնելու մթնոլորտը :

Երբեք այսքան աւերներ չէր գործած փոխադարձ անվստահութիւնը :

Կասկածամտութեան որդը կը բանի անդադար: Կ'ուռճանայ եւ կը տարածուի, վարակելով ամէնէն առողջ տարրերը :

Իբրեւ լրացուցիչ մաս, լրտեսական ցանցն ալ կը տարածուի հարեւանէ հարեւան եւ ժողովուրդէ ժողովուրդ :

Միշտ կասկածամիտ, իրար կը լրտեսեն մեծ թէ փոքր: Ազատն ու անազատը: Երէկուան զինակիցները, ինչպէս թշնամիները :

Նորութիւն մը չենք յայտներ, երբ ըսենք թէ այս չարաչուք ախտին, այս թունաւոր համաճարակին ամէնէն բանուկ, հոսուն աղբիւրը կը կազմէ բոլշեւիկեան կարգուսարքը :

Այդ վարդապետութիւնն էր որ ցանեց կասկածամտութեան, լրտեսութեան, մատնութեան, մատնութեան (sic)

Այդ վարդապետութիւնն էր որ ցանեց կասկածամտութեան, լրտեսութեան, մատուոր եւ բարոյական կազմալուծման ամէնէն վտանգաւոր հունտերը, ի սփիւռս աշխարհի :

Անհրաժեշտ չէ վկայութիւններ, փաստեր չարել բուն աղբիւրէն: Խօսքեր ու պատգամներ, հրահանգներ եւ պատուէրներ, որոնք առաքինութեան կը վերածեն ստութը եւ կեղծիքը, նենգութիւնը, դաւաճանութիւնը եւ ուրիշ անվիճելի մեղքեր :

Անոնք որ կը յաւակնէին դարմանել քաղքենիդրամատիրական կարգուսարքին արատներն ու չարիքները, ընդհակառակն խտացուցին, գունաւորեցին, կատարելագործեցին զանոնք, ստեղծելով աշխարհ մը անճանաչելի եւ անշնչելի :

Եւ ահաւասիկ, բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն երեսուն այսքան տարի վերջը, ամէնէն բարեմիտներն ալ չեն հաւատար իրենց խօսքերուն :

Չեն հաւատար ոչ միայն իրենց բանաւոր, այլ եւ գրաւոր հաւաստիքներուն: Մինչեւ անգամ ստորագրուած դաշնագիրներուն կամ յանձնառութեանց :

Մեր անճար ժողովուրդն անգամ լեղի քամած է այս ճակատին վրայ:

Ինչո՞ւ զարմանալ որ, ազատ ազգերը նոյն թերահաւատութեամբ կը լսեն Մոսկուայի նոր առաջարկը :

Թերահաւատութիւն մանաւանդ անոր համար որ, Պ․ Վիշինսկիի յայտարարութենէն 24 ժամ առաջ, իր նախորդը, Մոլոթով ուրիշ պայմաններ կ'առաջարկէր Փրակայի մէջ, արբանեակ պետութեանց արտաքին նախարարներուն հետ :

Որքա՜ն խելօք, մարդկային միտքեր կը պարունակէ Վիշինսկիի ծրագիրը,— 1. Արգիլել ատոմաշունչ քարոզութիւնը,— 2․ Օրէնքէ դուրս հռչակել հիւլէական զէնքերը․— 3. Խաղաղութեան դաշնագիր մը կնքել․ հինգ Մեծերուն միջեւ․— 4․ Սպառազինութիւնները կրճատել մէկ երրորդ համեմատութեամբ :

Նոյն իսկ յանձն կ'առնէ դուռները բանալ, «Երկաթեայ վարագոյրը եւ փեղկերը վերցնել» , ստուգումներ կատարելու համար :

Եւ սակայն, քմծիծաղ մը կ'արձակեն դիմացէն: Չեն հաւատար: Ծածկամտութիւններ կը տեսնեն այս նոր ծրագրին մէջ ալ, յիշելով անցեալ փորձառութիւններ :

Եւ արդէն յանգած են անողոք եզրակացութեան մը,— վերազինուիլ: Ուժի դէմ ուժ կազմակերպել: Ուժերու հաւասարակշռութիւն հաստատել, եւ յետոյ խօսիլ խաղաղութեան մասին: Ի հարկին ճակատ ճակտի :

Այս քաղաքականութեան նորագոյն եւ ամէնէն յանդուգն արտայայտութիւնն է եւրոպական բանակի մը կազմութիւնը, մասնակցութեամբ Գերմանիոյ :

Միացեալ բանակ, երբ տակաւին չէ կազմուած Միացեալ Եւրոպան: Ոչ միայն պաշտպանութեան ամուր ճակատ մը ստեղծելու, այլեւ կանխելու համար Գերմանիոյ վերազինման անպատեհութիւնները, որոնք այնքան ծանր մտահոգութիւն կը պատճառեն այս երկրին վարիչներուն :

Շ․

Եւրոպական բանակ մը պիտի կազմուի մասնակցութեամբ Գերմանիոյ

ԴԱՀԼԻՃԸ ԵՐԷԿ ԱՅՍ ԾՐԱԳԻՐԸ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑ ԱԶԳ․ ԺՈՂՈՎԻՆ

Դահլիճը, գրեթէ հինգ օր անընդհատ նիստ գումարելէ վերջ, յաջողեցաւ մ[illegible]յն որոշում մը տալ Գերմանիոյ վերազինման մասին: Որոշումը կը նախատեսէ «եւրոպական լուծում» մը, որուն համաձայն հնարաւորութիւն պիտի տրուի Գերմանիոյ զինուիլ եւրոպական հակակշռի տակ միայն, առանց գերմանական ուժերուն տալու անկախ բանակի մը հանգամանքը :

Ֆրանսական ծրագրով պիտի կազմուի եւրոպական ցամաքային բանակ մը, որուն պիտի մասնակցին Ֆրանսացիները, Գերմանացիները, Հոլանտացիները, Պելժիքացիներն ու Իտալացիները: Ծրագրէն դուրս կը մնան Բրիտանացիները, բայց բոլոր պարագաներու տակ, մասնակցութեան դուռը բաց կը ձգուի նաեւ անոնց առջեւ : Բանակը պիտի կազմուի խառն զօրամասերով, որոնց մէջ միասին պիտի ծառայեն զանազան ազգութեանց պատկանող զինուորները : Այսպէս, Ֆրանսացի զինուորներ կրնան դտնուիլ գերմանացի սպաներու հրամանին տակ, ինչպէս Գերմանացիներուն կրնան հրամայել Ֆրանսացի կամ Հոլանտացի սպաներ: Ընդհ․ հրամանատարը, սակայն, պէտք է ըլլայ Ֆրանսացի մը :

Նախատեսելով որ Գերմանացիները չպիտի ուզէին կռուիլ Արեւելքի իրենց ազգակիցներուն դէմ, ֆրանսական ծրագիրը կը յանձնարարէ՝ պատերազմի մը պարագային եւ պատերազմի առաջին շրջանին չթոյլատրել Գերմանացիներու մասնակցութիւնը կռիւներու մէջ:

Կազմուելիք բանակը պիտի կոչուի «Շումանի բանակ» , որու հետ պիտի գործեն բրիտանական եւ ամերիկեան բանակները, եթէ Բրիտանացիները չուզեն իրենց մասնակցութիւնը բերել ֆրանսական ծրագրին: Այս երեք բանակները պիտի ունենան իրենց առանձին հրամանատարները, որոնցմէ իւրաքանչիւրը մէկ ձայնի իրաւունք միայն պիտի ունենայ Ատլանտեանի պաշտպանութեան գերագոյն խորհուրդին մէջ:

Դահլիճը, իր վերջին նիստին մէջ վաւերացուց այն յայտարարութիւնը, զոր վարչապետ Պ․ Փլէվէն երէկ պիտի ընէր Ազգ․ Ժողովին առջեւ: Կը նախատեսուի թէ այս շատ կարեւոր հարցին շուրջ վիճաբանութիւնները պիտի շարունակուին մինչեւ վաղը, հինգշաբթի, որպէսզի Ֆրանսայի վերջնական դիրքը ճշդուելէ ետք, ազգ․ պաշտպանութեան նախարարը Պ․ Ժիւլ Մոք կարենայ Ուաշինկթըն երթալ շաբաթ օր, Ատլանտեանի Խորհուրդին մասնակցելու համար: Ազգ․ Ժողովին մէջ խօսք ուզած են աւելի քան քսան երեսփոխաններ :

Բանակի կազմութեան ծրագրին հետ միասին, ֆրանսական կառավարութիւնը պիտի առաջարկէ ստեղծել տնտեսական եւ պատերազմական նիւթերու եւրոպական կազմակերպութիւն մը, որ պիտի զբաղի ծրագրուած բանակը զինելու գործով :

Եւրոպական բանակի մը կազմութեան գաղափարը նոր չէ: Անցեալ Օգոստոսին Պ․ Չըրչիլ ըրած էր այս առաջարկը Սթրազպուրկի մէջ, Եւրոպական Խորհուրդին առջեւ :

Խօսելով այս մասին, ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութիւն մը ըսաւ․— «Մեր այս ծրագիրը կրնայ ցնորական եւ անիրագործելի թուիլ, բայց մենք հաստատօրէն կը հաւատանք թէ կարելի է զայն գլուխ հանել: Առաջին անգամն է որ այս ծրագիրը կառավարութեան մը կողմէ առաջ կը քշուի իբրեւ լուրջ լուծում մը գերմանական վերազինման հարցին»:

Պաշտօնական շրջանակները կը վախնան որ Մ․ Նահանգներն ու Մ․ Բրիտանիան պաղ ջուր կը թափեն ֆրանսական այս ծրագրին վրայ Ուաշինկթընի մէջ, բայց եւ միանգամայն կը յուսանթէ Մ․ Նահանգները, որոշ զիջումներու շնորհիւ պիտի ուզեն իրականացնել գէթ եւրոպական միացեալ բանակի մը մէկ նմանակը :

Վերջին լուրերու համաձայն, Մեծն Բրիտանիա եւս համաձայն է որ Գերմանիա մասնակցի արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան: Պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակուեցաւ այս մասին :

Երկաթեայ վարագոյրը պիտի վերնայ

ԵԹԷ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԸ ԱՐԳԻԼՈՒԻ ...

Խ․ Միութեան արտաքին նախարարը Պ․ Վիշինսքի, ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին Հոկտեմբեր 23ի նիստին մէջ յայտարարեց, թէ երկաթեայ վարագոյրը պիտի վերնայ, եթէ արեւմտեան պետութիւնները ընդունին հիւլէական ռումբը արգիլելու առաջարկը:

Իր յայտարարութեան համաձայն, Սովետներու յետ-պատերազմեան քաղաքականութիւնը հիմնուած է այն տեսակէտին վրայ, թէ երկար, շատ երկար ժամանակով կրնան միասնաբար գոյութիւն ունենալ դրամատիրական եւ ընկերվարական դրութիւնները: Դաշնակիցներու պահանջած հակակշռի բացարձակ ազատութիւնը յստակօրէն ապահովուած է 1947ի խորհրդային ծրագրին մէջ: Այդ ծրագրով՝ կարելի է քննութիւն բանալ որեւէ երկրի մէջ, ամենաթեթեւ կասկածի պարագային, մինչեւ իսկ առանց գրաւոր ապացոյցներու: Ով որ այս ծրագիրը չընդունիր, կը նշանակէ ուրիշ նպատակներ կը հետապնդէ եւ ոչ թէ խաղաղութիւն: Սովետները խաղաղութիւն միայն կ'ուզեն: Մ․ Նահանգներն է նոր բոլորովին տարբեր արտաքին քաղաքականութիւն մը կը վարեն : Պ․ Էչիսըն կը կարծէ որ Խ․ Միութեան հետ իրական բանակցութիւններ կարելի է կատարել ուժերը հաւասարակշռելով : Թէեւ այս հարցին մէջ գլխաւոր դերը Մ․ Նահանգները կը կատարեն, բայց Մ․ Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ ուրիշ երկիրներ կ'աջակցին անոնց, որովհետեւ Ամերիկայէն կախում ունին: Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ Նախագահ Թրումընի ճառը հաստատեց ամերիկեան քաղաքականութեան յարձակողական բնոյթը: Արեւմտեան պետութիւնները այժմ միջոցներ ձեռք կ'առնեն վերահաստատելու համար գերմանական արեւմտեան բանակ մը: Ասիկա, կոպիտ բռնաբարումն է Փոցտամի համաձայնութեան : Աւելին: Անոնք Գերմանիոյ մէջ ապաստան կուտան այնպիսի տարրերու որոնք վրէժ երազած են միշտ : Կ'ուզեն յարձակողական նպատակներու համար օգտագործել գերմանական աղբիւրները, որպէսզի կարենան տիրապետել աշխարհին : Գերմանիա, նորէն, նոր պատերազմ մը բռնկցնելու բոյն մը դարձած է: Աւելի քան 450.000 մարդիկ կը գտնուին արեւմտեան գերմանական զինուորական եւ կէս-զինուորական կազմակերպութեանց մէջ : Անոնք զինուած են հրետանիով եւ հրասայլերով եւ կը ղեկավարուին նախկին Նացի զօրավարներու կողմէ, արեւմտեան պետութեանց իսկ հաւանութեամբ :

Եզրակացնելով , Պ․ Վիշինսքի ըսաւ թէ Ամերիկա կ'ուզէ զինել նաեւ Ճափոնը, Ծայր․ Արեւելքի մէջ յարձակում նիւթելու համար: Եւ աւելցուց․— ՄԱԿի սկզբունքները ոտնակոխուած են Քորէայի գործողութիւնով, չին․ պատուիրակութեան հարցով եւ վեթոյի դրութիւնը չէզոքացնելու որոշումով:

Կացութիւնը Քորէայի եւ Հնդկաչինի մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, Քորէայի պատերազմը գրեթէ վերջացած է: Դաշնակից ուժերը 26.000 գերիներ բռնած են վերջին 24 ժամուան ընթացքին: Կ'ըսուի թէ հրամայուած է կանգ առնել Մանչուրիոյ սահմանագլուխէն 80 քիլոմեթր հեռու : Կարմիր զինուորները մեծ մասով անձնատուր կ'ըլլան առանց կռուելու:

Հարաւ․ Քորէայի զինուորները կը շարունակեն յառաջ խաղալ դէպի Մանչուրիոյ սահմանագլուխը, անցնելով լեռնային ճամբաներէ ուր ձիւն կը տեղայ :

✕ Զօր․ Մէք Արթըր քննութիւն բացաւ ծանրակշիռ տեղեկագրի մը առթիւ, որուն համաձայն Հիւս․ Քորէացիները 20 հազար Հարաւցիներ եւ 300 ամերիկեան զինուորներ սպաննած են վայրագօրէն :

✕ Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Յունիս 25էն Հոկտեմբեր 18 Հարաւ․ Քորէայի մէջ գրաւուած զինամթերքը բաւական է 14 զօրաբաժին սպառազինելու :

✕ Հնդկաչինի ապստամբները յարձակումներ կը փորձեն ֆրանսական բանակի նոր դիրքերուն դէմ: Երկրորդական դիրք մը եւս պարպուեցաւ , ապահովելու համար Թոնքինի պաշտպանութիւնը:

Զօր․ Ժիւէն, որ Հնդկաչին ղրկուած էր մասնաւոր պաշտօնով, Փարիզ կը վերադառնայ, իր տեղեկագիրը ներկայացնելու համար :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ձերբակալուեցաւ ճարտարապետ մը, Մարքուչինի, որ ամբաստանուած է թէ 35 միլիոն ֆրանք շորթած է զանազան խարդախութիւններով: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ամբաստանեալը գործօն անդամ էր համայնավար կուսակցութեան :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՎԵՐՋԻՆ ՎԵՑԱՄՍԵԱԿԻՆ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 12 Հոկտ.— Ամենակարեւոր ցաւոտ հարցը կը կազմէ կրթականը։ Դպրոցական մակարդակը չի համապատասխաներ մեծ եւ հարուստ գաղութի մը վայել վիճակին ։

« Հայ Կեդրոն » , կամ կաթող. պատուիրակին ամսաթերթը, վերջերս կարգ մը կոչեր եւ թելադրութիւններ հրատարակեց, շեշտելով. — « Անհրաժեշտ է որ այդ դպրոցներուն անուանական գոյութեան, ու շատ յաճախ անպտուղ գործունէութեան վերջ մը տանք»։ Իբրեւ դարման ձեռնարկուեցաւ « կրթական տուրք»ի հաւաքման, որպէսզի կարելի ըլլայ դպրոցական մակարդակը բարձրացնելու համար որոշ յաւելում ընել ուսուցիչներու թոշակներուն վրայ. մանաւանդ որ ապրուստը սղած է զգալապէս ։

Մեր կարծիքով, կրթական տուրքը հիմնական դարման չէ այս ցաւին, մինչեւ որ Յ. Պէզճեան ամիրաններու, Սանասարեաններու., Մուրատ Ռափայէլեաններու, Խասեաններու, Սէմէրճեաններու, Մելքոնեաններու, Փալանճեաններու յաջորդներ ըլլեն, այս եւ միւս գաղթաշխարհի մէջ։ Ունինք հարուստներ, կրեսոսներ, որոնց նիւթական հարստութեան մէկ մասը միայն հաւասար է վերոյիշեալ բարերներու բոլոր վաստակին։ Ազգային դպրոցներով բարձրագոյն , միջնակարգ վարժարաններով միայն կարելի է փրկել հայ նոր սերունդը ուծացումէ, « ճերմակ ջարդէն» ։ Անհրաժեշտ է բարձրագոյն վարժարաններ հիմնել հայաշատ գաղութներու մէջ։ Եթէ միացեալ ճակատ ստեղծուի գոնէ կրթական եւ եկեղեցական հարցերու շուրջ, երբեք դժուար չէ այս գաղութին Հայ Կեդրոնի դպրոցը վերածել միջնակարգ վարժարանի։ Այն ատեն հայ ծնողքը իրաւունք չունենար ըսելու .— Տղաս կամ աղջիկս կը ղրկեմ անգլիական դպրոց՝ անգլերէն սորվելու, կամ ֆրանսական՝ ֆրանսերէն սորվելու, իսկ մայրենի լեզուն ... մոռնալու համար։ Եւ կամ քիչ մը աւելի պատուախնդիրները.— Կէս օրէն առաջ Հայ Կեդրոն, կէսօրէն վերջ օտար դպրոց կը ղրկեմ տղաս ...։

Հ. Օ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ տեղական մարմինը նոր հասոյթներ ապահովելու համար, սարքեց բարենպատակ վաճառք։ Իր ժրաջան եւ անձնուէր օժանդակ տիկինները եւ օրիորդները, հայ առեւտրականներէ հաւաքած էին բաւական քանակութեամբ արժէքաւոր իրեր։ Այս առթիւ երեկոյթ մըն ալ տեղի ունեցաւ, Հայ Կեդրոնի մեծ սրահին մէջ, ապահովելով գոհացուցիչ հասոյթ ։

Քորտոպայի Հ. Օ. Մ. մասնաճիւղը մեծ պատրաստութեամբ տուաւ իր տարեկան հանդէսը նորաբաց «Պաքրճեան սրահ»ին մէջ։ Գեղարուեստական բաժինէն առաջ ներկայացուեցաւ Ղ. Մելոյեանի «Արմենուշ»ը, եւ զանազան անակնկալներ։ Նիւթական արդիւնքն ալ գոհացուցիչ եղած է, ինչպէս յայտնեց Շրջ. վարչութեան նախագահը, Տիկին Մ. Մելիքեան, որ հոն գացած էր։ Կը գործեն այս շրջանին մէջ ամէն տեղ աւանց յոգնութեան տրտունջի մեր Կ. Խաչուհիները, իսկ ժողովուրդը սիրով կը գնահատէ իրենց ազգօգուտ աշխատանքը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը ձմեռնային շրջանին տուաւ իր հանդէս – ներկայացումը եւ գեղարուեստական երեկոյթը։ Այս միութիւնը զօրաւոր եւ անհրաժեշտ ազդակ մըն է Հայը Հայ պահելու եւ ազգային գիտակցութիւնը ամրապնդելու մեր երկսեռ երիտասարդութեան մէջ։

Միութիւնը կը մնայ հաւատարիմ իր կոչումին։ Իր վարիչները, գիտակից եւ ազգասէր երիտասարդներ, յաճախ իրենց անձնական գործը թողած, վաճառատունէ վաճառատուն կը դիմեն ներկայացման տոմսեր ծախելու եւ հասոյթի աղբիւրներ գտնելու համար։ Կ'աշխատին մեծ եռանդով, գլուխ հանելու համար մարզադաշտի ճակատին կիսաւարտ շէնքը որ երբ օժտուի արդիական բոլոր յարմարութիւններով իր բուն նպատակին պիտի ծառայէ։ Վարչութեան նախագահը Պ. Ա. Սարգիսեան իր խօսած ճառին մէջ աւետեց թէ նիւթականը գրեթէ ապահովուած է, եւ շէնքին աւարտումը մօտ է։ Այս աւետիսը ողջունուեցաւ խելայեղ ծափերով։ Հաճելի է մարզադաշտին տեսարանը, երբ հարիւրաւոր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ միատեսակ ճերմակ շապիկ եւ տափատը հագած կը զբօսնուն։ Բոլորին պարտաւորիչ է հայերէն խօսիլ։

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻՆ ծննդեան 80ամեակին առթիւ, Կուտինայի (Քէօթահիա) Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ ներկայացուեցաւ Մ. Մարութեանի հեղինակութիւնը «Կոմիտաս» թատերախաղը (մէկ արար) ղեկավարութեամբ հեղինակին։ Կը մասնակցէր նաեւ քաղաքիս Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Լ. Վարդապետեանի ։

ՔՈՐՏՈՊԱ ՔԱՂԱՔԸ, Պուէնոս Այրէսէն 4-500 քիլոմեթր հեռու, ունի 5—6000 հոգինոց գաղութ մը, եկեղեցի, դպրոց, երիտասարդական միութիւններ, ակումբ եւն.։ Յարդ չունէին սեփական սրահ մը։ Այդ կարեւոր պակասը լրացաւ շնորհիւ Իզմիրցի բարերար Պ. Թադէոս Պաքրճեանի եւ Օգոստոս 11 — 13 տեղ ունեցաւ հանդիսաւոր բացումը, ինչպէս հաղորդած էր Յառաջ։

Երկու օրուան ուրախութեանց պահուն, Պ. Պաքրճեան կարեւոր գումար մը տրամադրեց , դպրոցի մը շինութեան համար։ Ներկաներն ալ առատաձեռնութեամբ հետեւեցան իր օրինակին ։

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԻՏ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ երեկոյթով մը տօնեց իր հիմնարկութեան 9րդ տարեդարձը։ Տեղի ունեցան բանախօսութիւններ եւ յարգանքի արտայայտութիւններ, ի յիշատակ Միութեան հիմնադրին՝ ողբացեալ Ա. Միքայէլեանի։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մասնաճիւղը Հայ Կեդրոնի սրահին մէջ տուաւ իր տարեկան գեղարուեստական երեկոյթը եւ լսեց զեկուցումը նախագահին՝ Պ. Հ. Հիւսեանի, որ գանգատեցաւ թէ անդամներու թիւը եւ հասոյթները չեն համապատասխաներ գաղութին մեծութեան եւ հարստութեան։ Եւ այս առթիւ դիտել կուտան թէ գաղութին մեծամասնութիւնը կը կազմեն Կիլիկեցիները.— Մարաշցիներ, Հաճընցիներ, Այնթապցիներ, որոնք 1909ի եւ 1918ի ծանր արհաւիրքի օրերուն մեծապումար օգնութիւններ ստացան Բարեգործականէն ...

╳ Շատոնց կը զգացուէր պակասը նոր քահանայի կամ օգնական կղերներու։ Յունաստանէն նոր ժամանած ծանօթ տիրացու երաժշտապետ Տիւրկէրեան ձեռնադրուեցաւ պատուիրակ սրբազան հօր կողմանէ որպէս քահանայ անուանուելով Տէր Տիրայր։ Յունաստանէն եկած Հայեր լաւ եւ գովեստով կը խօսէին յիշեալի մասին եւ արժանի իր կոչումին ։

ՆՈՐ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ կը հասնին բոլոր նաւերով 5ով, 10ով, 50ով։ Վերջերս աւելի քան 50 նորեկներ եկան Ռումանիայէն, օգտուելով օտարահպատակներու տրուած արտօնութենէն։ Մեծ մասով նախկին վաճառականներ են ։

Ապրուստը զգալապէս սղած է փեսոյի արժեզրկման պատճառով, բայց դրամ ունեցողները կը յաջողին գործեր հաստատել։ Հանդէսներու եւ ներկայացումներու մէջ աչքի կը զարնէ նորեկներու ներկայութիւնը եւ գործնական մասնակցութիւնը, եւ ամէն տեղ նորեկներու ներկայութիւնը շատ աւելի զգալի է, մանաւանդ Յունաստանէն եկող Հայերուն, որոնց մէջ գործունեայ եւ տաղանդաւոր երիտասարդ, երիտասարդուհիներ իրենց մասնակցութիւնն ունին բոլոր մշակութային ձեռնարկներու եւ հանդիսութեանց մէջ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«Գերման սպաներու եղբայրութիւնը»

Քանի կը թուլնան Գերմանիոյ կապանքները, այնքան ձեւ ու մարմին կ'առնէ գերմանական նախկին բանակի սպաներուն եւ նացի ղեկավարներուն եղբայրութիւնը (Պրուտըրշաֆթ), կը գրէ գերմանացի թղթակից մը Համպուրկէն։ Այս շարժումը, արդէն իսկ իր քարոզիչներն ու կազմակերպիչները ղրկած է հիւսիսային Գերմանիա, իրենց նպատակները բացատրելու համար ։

Շարժումը ունի նշանաբաններ, որոնք յատուկ են աջակողմեան հոսանքներուն։ — « Կը պահանջենք Գերմանիոյ քաղաքական ու զինուորական վեհապետութեան վերահաստատումը» .— «Պաշտպանեցէք գերմանացի զինուորին պատիւը», եւն.։ Այս վերջերս աւելցած է նաեւ հետեւեալ նշանաբանը.— «Կ'ուզենք Արեւելքէն եւ Արեւմուտքէն անկախ Գերմանիա մը, երրորդ ուժ մը՝ պառակտուած Եւրոպայի մէջ, հաւասարակշռութիւն մը՝ պետութեանց միջեւ եւ եւրոպական վերածնունդի բիւրեղացման կէտ մը»։

Հեռաւոր նպատակ մըն է անշուշտ ասիկա։ Բայց շարժման անդամները աւելի յառաջ կ'երթան յայտարարելով.— « Մենք հակառակ ենք գերման զինուորական ուժերը դնելու որեւէ արեւմտեան գերագոյն հրամանատարութեան տակ ։ Մենք կ'ուզենք զատրիւն գերմանական բանակ մը Եւրոպայի պաշտպանողական ուժերու շրջագծին մէջ, եւրոպական ընդհ. սպայակոյտին մօտ գերմանական ներկայացուցչութեամբ մը »։

Խորապէս զննելով այս երեւոյթը, կուգանք այն եզրակացութեան թէ մինչեւ այսօր գաղտնի պահուած «Պրուտըրշաֆթ»ը այլեւս կը գործէ բացէ ի բաց, եւ հրապարակով ։

Շարժման ղեկավարութիւնը բաղկացած է Հիթլէրի հարուածող զօրամասերու, Մեծն Գերմանիոյ (Կրոս – Տոյչլանտ) եւ աշարկու խս – խս սեւ շապիկաւորներու բարձրաստիճան սպաներէն։ Իսկ շարժման հիմը դրուած է Գերմանիոյ պարտութեան օրը՝ 8 Մայիս 1945ին, Շլէզվիկ Հոլշթայնի ռազմագերիներու մէկ կայանին մէջ ։ Պարտութեան առաջին ցնցումին տակ, հիմնադիրներու առաջին մտածումը եղած է օգտագործել իրենց փոխադարձ հաւատարմութիւնն ու ռազմադաշտի ընկերականութիւնը, իբրեւ ազդակ եւ Գերմանիոյ ներքին կռիւները կասեցնող :— « Մենք զգացինք որ ճակատագիրը յաղթած է բոլորիս, հետեւաբար պէտք է կրենք զայն նոյնպէս բոլորս, մեզմէ իւրաքանչիւրի անձնական տեսակէտներէն անկախաբար», ըսած է շարժման հիմնադիրներէն մէկը ։

Նախկին զինուորներու համախմբումը արգիլուած էր դաշնակիցներու կողմէ։ Այնպէս որ «Պրուտըրշաֆթ»ը նախ կազմակերպուած է գաղտնօրէն։ Ապա թափանցած է աշխատաւորական խումբերէ ներս, բրիտանական իշխանութիւնները հաւաքած էին գերմանական բանակէն մնացորդները։ Աշխատաւորական այս խումբերու պետերը, գրեթէ բոլորն ալ նախկին սպաներ, միացան շարժումին շատ քիչ բացառութիւններով։ Ու այսպէս, դանդաղօրէն, եւ յաճախ անձնական զոհողութիւններով, հիմնադիրները շարժումը տարածեցին Գերմանիոյ մնացեալ մասերուն եւ նոյնիսկ խորհրդային շրջանին մէջ, ու բջիջներ կազմուեցան գրեթէ ամէն կողմ ։

Դաշնակից հետախուզական սպասարկութիւնները կը դիտէին «Պրուտըրշաֆթ»ի ուռճացումը, բայց հանրութիւնը բան մը չէր գիտեր այդ մասին մինչեւ անցեալ ձմեռ, երբ «Կրոս – Տոյչլանտ»ի հիմնադիրը զօր. Հասսօ Ֆոն Մանթոյֆըլ, բանաձեւուած առաջարկներ ըրաւ վարչապետ Տոքթ. Քոնրատ Ատընաուըրին Գերմանիոյ վերազինման մասին։ Այն ատեն զրոյց շրջեցաւ, թէ Ֆօն Մանթօրֆըլ կ'անդամակցի «Պրուտըրշաֆթ»ին ։ Իրականին մէջ ճիշդ չէր ասիկա։ Բայց զօրավարը սերտ շփումներ ունէր անոր վարիչներուն հետ, որոնցմէ ոմանք իր ստորադաս սպաները եղած էին պատերազմի ընթացքին։ Այս ղեկավարներուն մէջ է՝ 1934ին Հիթլէրի սարքած մաքրագործման օրերուն սպաննուած նացի ղեկավար Կրէկոր Շթրասըրի փեսան՝ Ալֆրէտ Ֆրանքէ – Կրիքշը ։

Անոնք կ'աշխատին ստեղծել «հաւատարիմ ընտրանի» մը, որ նախասահմանուած է վարելու շարժումը « շնորհիւ իրենց անհատականութեան եւ ճարտարութեան » ։ «Պրուտըրշաֆթ»ի ծրագրով, անոնք կ'ուզեն պահպանել «Գերմանական Առաջնորդ» (Ֆիւրէր) մը ունենալու սկզբունքն ու աւանդութիւնը, մինչեւ որ կարենան Գերմանիոյ բախտը տնօրինել իրենց ուզած ձեւով։ Անոնց վերջնական նպատակն է «միութիւն» Ատլանտեանի եւ Ուրալեան լեռներու միջեւ ապրող եւրոպական ազգերու, որոնց մէջ իբրեւ օրկանական մաս պիտի գտնուի Գերմանիան, համայն Գերմաններու պետութիւնը, իր ազգագրական ու պատմական սահմաններով » ։

Այս ծրագրին հեղինակը Ֆրանքէ – Կրիքշն է։ Անոր գործակիցներէն շատեր ցաւ կը յայտնեն որ ընդօրինակած է նացի գաղափարաբանութիւնը ։ Կրիքշի բառերուն ետեւ կ'ըսեն անոնք, կը տեսնուի Հիթլէրի հրէասպան , հակաբոլշեւիկ եւ հակաքրիստոնեայ « փիլիսոփային »՝ Ալֆրէտ Ռոզէնպէրկի ուրուականը։ Ու կը վախնան որ ասիկա հերձուած մը կրնայ յառաջ բերել «Պրուտըրշաֆթ»ին մէջ ։

Ֆրանքէ ունի Ֆօն Մանթոյֆըլի հակառակ տեսակէտը եւ կը հաւատայ, թէ Սլաւներուն եւ Գերմանացիներուն վիճակած է Եւրոպան փրկելու գործը։ Փրուսիական արծիւն ու ռուսական արջը կը նկատէ նոր Եւրոպայի խորհրդանշանը ։ Եւ սակայն, «եղբայրութեան»ղեկավարներուն մեծ մասը կը կարծէ, թէ Եւրոպայի ապագան Արեւմուտքի մէջ է միայն։ — « Ասիկա սակայն չի նշանակեր թէ մեր արտաքին քաղաքականութիւնը, միակողմանի կապուած պէտք է ըլլայ Արեւմուտքին»։ Իրագէկներ կ'ըսեն, թէ այս բնորոշումով , շարժման ղեկավարները կ'ուզեն սակարկելի դիրք մը ապահովել Գերմանիոյ ։

« Եղբայրութեան » մէկը մասը տակաւին կը մնայ ստորերկրեայ։ Այս մասը կը ներկայացնէ՝ շարժման հետախուզական բաժինը, որ շատ լաւ կազմակերպուած է եւ ճշգրիտ տեղեկութիւններ ունի եւրոպական երկիրներու եւ Խ. Միութեան զինուորական պատրաստութեանց մասին ։

Շարժման անդամները սերտ կապեր ունին Արժանթին, Սպանիա եւ Իտալիա հաստատուած գերմանացի նախկին սպաներու եւ Ֆրանսայի ու Իտալիոյ աջակողմեան շարժումներուն հետ ։

Թ.Ա.Թ.

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ, ՄԵԼԱՆՈՎ։ ԿՏՈՐՆԵՐՈՒ ՋԲԱԺՆԵԼ ՁԵՌԱԳԻՐԸ ։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱՐԱՆԸ

(Ամփոփուած Խ. Հայաստանի թերթերէն)

Երեւանի Հանքա – մետաղագործական արհեստագիտարանը (տեխնիկում) հիմնուած 1920–ին, «Կիրով» նորակառոյց ընդարձակ փողոցին մէջ, բազմայարկ ու շքեղ շէնքերէն մէկն է :

Արհեստագիտարանը ունի համամիութենական նշանակութիւն: Կը պատրաստէ միջին կարգի մասնագիտական շրջանակներ, ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ միւս հանրապետութեանց լեռնային (հանքային) արդիւնաբերութեան (ճարտարարուեստի) համար: Այս արհեստագիտարանը ուսանելու կ'երթան Միութեան բոլոր վայրերէն: Հոն կան ոչ միայն հայ ուսանողներ, այլեւ Ռուսեր, Ուկրայնացիներ, Ազրպէջանցիներ, Բելոռուսներ, Ասորիներ, Յոյներ, Հրեաներ, Լատիշներ եւայլն: Արհեստագիտարանին մէջ կ'ընդունուին եօթնամեայ կրթութիւն ունեցող բոլոր երկսեռ երիտասարդները, 14էն 30 տարեկան :

Արհեստագիտարանը ունի չորս բաժիններ.— երկրաբանական, հետախուզական, մետաղագործական, ելեկտրամեքանիքական եւ հանքային շահագործման: Ուսման տեւողութիւնն է չորս տարի: Այս մասնագիտական վարժարանին մէջ կան նաեւ հայրենադարձ Հայեր, որոնք միւսներուն չափ լաւ կը սորվին :

Այս դպրոցին մէջ բոլոր լաւ ուսանողները թոշակ կը ստանան 285—300 րուպլի, իսկ գերազանցիկներուն կը տրուի 25 առ հարիւր աւելի : Աշակերտներուն 80 առ հարիւրը կ'ապրի հանրակայարանին մէջ, որ կը գտնուի արհեստագիտարանին յարակից շէնքին մէջ: Ամէն մէկ սենեակ ունի քնանալու, հանգստանալու եւ աշխատելու բոլոր յարմարութիւնները: Կայ ճաշարան եւ մթերային խանութ :

Արհեստագիտարանին մէջ կ'աւանդուին մօտ 60 առարկաներ, որոնց բոլորն ալ ունին իրենց աշխատասենեակները եւ գիտական աշխատանոցները (laboratoire) : Արհեստագիտարանը ունի հանքաբանութեան, մետաղագիտութեան, ելեկտրականութեան, պատմութեան, ռուսերէնի եւ գիտութեան աշխատանոցներ (cabinet), որոնք օժտուած են անհրաժեշտ փորձանօթներով, գործիքներով եւ գիրքերով: Կան գիտութեան թեկնածուներ եւ փաստակաւոր ուսուցիչներ :

Արհեստագիտարանը ունի 350 աթոռով դահլիճ մը, ուր տեղի կ'ունենան հանդէսներ, երեկոյթներ, ժողովներ, գրական ու երաժշտական երեկոներ ուսանողական ուժերով: Ամէն շաբաթ եւ կիրակի կը կազմակերպուին ուսանողներէ բաղկացած երգեցիկ խումբի եւ նուագախումբի համերգներ: Ամիսը մէկ անգամ կը կազմակերպուին դասախօսութիւններ ուսուցչական կազմի եւ ուսանողութեան համար: Արհեստագիտարանը ունի կարգ մը խմբակներ՝ թատերական, գրական, մաթեմաթիքական եւն. :

Մաքուր եւ լուսաւոր ընթերցասրահին մէջ միաժամանակ 120 ուսանողներ կրնան ընթերցումներ ընել: Մօտ 26 հազար գիրքեր կան, մասնագիտական, քաղաքական, գեղարուեստական, ինչպէս եւ ամսագիրքեր: Գիրքեր կը ստանան ոչ միայն Հայաստանի հրատարակութիւններէն, այլ եւ Մոսկուայէն, Լենինկրատէն եւ Միութեան այլ քաղաքներէն :

Արհեստագիտարանը ունի նաեւ ֆիզիքական կրթութեան դահլիճ եւ խաղերու ընդարձակ հրապարակ մը, բակին մէջ:

Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՊՈԼՍՈՅ Ս. ՓՐԿԻՉ Հիւանդանոցը Պոսթընի իր օժանդակէն ստացած է ելեկտրոքարտիոկրաֆիի արդիական գործիք մը: Այս մեքենային սովորական տիպարները 800 տոլար կ'արժեն, իսկ ղրկուածը 3000 տոլար կ'արժէ, ամէնէն կատարելագործուած տեսակէն ըլլալով: Ռէօնթկէնի նոր կազմածներէն ետք այս հրաշալի գործիքն ալ կարեւոր պակաս մը կը լրացնէ եւ բժիշկներուն առիթ պիտի տայ ընդլայնելու ախտաճանաչման կարելիութիւնները, ինչպէս կը գրէ հաստատութեան տեղեկատուն, «Սուրբ Փրկիչ» :

× Հիւանդանոցի առօրեայ կեանքը ներկայացնող գունաւոր շարժանկար մը պատրաստուած է զոր հոգաբարձու Պ. Հայկ Պահճէպանեան Ամերիկա տարած է յանձնելու Ամերիկայի Ս. Փրկիչի Օժանդակին: Հոն այս ժապաւէնը խօսուն պիտի դարձուի եւ ներկայացուի ամերիկահայերուն որոնք այնքան առատաձեռնութեամբ կ'օգնեն :

× Ս. Փրկիչ հիւանդանոցը ստացած է նաեւ Ամերիկայի իր Օժանդակէն արդիական ջրհան մեքենաներ: Վերջերս ջրհանին կիսափուլ շէնքը հիմնովին նորոգուած է եւ անոր մեքենաները սկսած են գործել :

× Հիւանդանոցին խոհանոցին արդիականացումը կ'աւարտի մօտ օրէն: Բարերար Սարգիս Յովակիմեանի ծախքով հիմնովին նորոգուած է շէնքը եւ բերուած են արդիական կաթսաներ ու կազմածներ :

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ մէջ (Տիարպաքըր) տեղի է ունեցած Թաղ. խորհուրդի ընտրութիւն, մասնակցութեամբ 300 տուն Հայերու : Հոգեւոր հովիւ Արսէն քհնյ. Մովսէսեանի նախագահութեամբ կազմուած է ընտրողական մարմինը: Մի ամն 14 տարիէ ի վեր կառչած կը մնայ հանրային հաստատութեանց, մերժելով որեւէ հաշուետուութիւն: Ցիշեալը ունեւորութեան տուրքի շրջանին ծախած է հանրապատկան կալուածները, վճարելու համար իր ունեւորութեան տուրքը: Շնորհիւ Արսէն քհնյ.ի՝ Ս. Յարութիւն մատուռը վերածուած է եկեղեցիի: Վերջերս Պոլիս բնակող հայրենակից մը 500 ոսկի արժէքով վարագոյր մը նուիրած է մատուռին, որ ղրկուած է ուրարէ : Այս առթիւ կոչ կ'ընեն որ ուրար մը նուիրեն եւ նիւթական օժանդակութիւն բերեն բարեզարդելու համար գերեզմանատունը :

ՔԱՆԱՏԱՅԻ Հէմիլթըն քաղաքին մէջ «Հայկական Սրահ»ի մը հիմը դրուած է Սեպտ. 9ին, Թամ Րօսի կողմէ, որ խորհրդարանի անդամ է: Ներկայ եղած են քաղաքին բոլոր Հայերը : Շինութեան յանձնախումբի ատենապետ Ճ. Հ. Մուրատեան շեշտած է Դաշնակցութեան Ակումբի սկզբունքները որոնց նուիրուած պիտի ըլլայ այս նոր շէնքը. — Քաջալերել քաղաքացիական հաւատարմութիւն Քանատայի հանդէպ եւ աշխատիլ արտասահմանի Հայերու ազատութեան : Գնահատանքով խօսած է շէնքը շինողներու եւ շինանիւթ հայթայթողներու մասին, որոնք առանց շահի, ծախքերը միայն ստացած են: Հիմնադրութեան արարողութեան ատեն հիմնաքարին մէջ դրուած են կարգ մը վաւերագրեր, երեք տեղական թերթերէ մէկ մէկ օրինակ, Մակնա Քարթայի մէկ պատճէնը, Ս. Գիրք մը, քանատական մէկ տոլար, 1918ի Հայաստանի Հանրապետութեան դրամ մը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթէն (Դրօշակ) օրինակ մը, եւ անունները «Հէմիլթընի» Հ. Յ. Դ., Հ. Երիտ. Դաշնակցութեան եւ Հայ Օգն. Միութեան հիմնադիր անդամներուն, եւ Քանատահայ Ազգ. Միութեան խորհուրդի սահմանադրութենէն օրինակ մը: Սերպ օրթոտոքս եկեղեցիի հովիւ վեր. Ճորճ Վուլչէվիչ օրհնած է շէնքը: Հանդիսութենէն վերջ տեղի ունեցած է ընդունելութիւն մը եւ Հ. Օգն. Միութեան ընկերուհիները զովացուցիչներով հիւրասիրած են: Պերթ Պրաունէնկի ոչ – Հայերէ եղած հանգանակութենէն գոյացած է հարիւր տոլար: Իսկ Րօս խոստացած է 500 տոլար եւ յոյս յայտնած է որ երբ շէնքին բացումը կատարուի Նոյեմբերին, շէնքը պարտքէ ազատ պիտի ըլլայ: Շէնքի յանձնախումբին մէջ Մուրատեանի կ'օժանդակեն Պիլ Աբիկեան, Տիկին Վիքթորիա տը Ռօչ, Անդի Սարուխանեան, Տիկին Նորա Քաօսեան եւ Վահան Իլոյեան: Շէնքին նուէրներ եղած են Քիչնէրէն Խորէն Տէրտէրեանի կողմէ՝ Թաւրիզի գորգ մը, Հէմիլթընէն՝ Ճօն Սողեանի կողմէ՝ 500 տոլարնոց գորգ մը :

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄՈՒՐԱՏ – ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

(ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ)

ԽՄԲ.— Վենետիկի Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի տեսչութիւնը անգամ մը եւս յիշեցնելով պատմական կրթարանին վերաբացումը, կը յայտարարէ.—

Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանը վերսկսելով իր դաստիարակչական գործը՝ պիտի հասցնէ դարձեալ ազգին համար բարձր մտաւորականներ, բանաստեղծներ, գրագէտներ, արուեստագէտներ՝ գեղարուեստի զանազան մարզերուն մէջ, ճարտարագէտներ, բժիշկներ եւն. :

Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանն է որ 1850 թուականէն սկսած մեր նոր հայ գրականութեան ստեղծիչը եղած է իր Պէշիկթաշլեաններով, Թէրզեաններով, Արփիարեաններով, Վարուժաններով: Հայ գեղարուեստը իր փայլը ստացած է Էտկար Շահիններով, Կարապետ Ազատեաններով, Յակոբ Փափազեաններով, Յարութիւն Աճէմեաններով, Գուրգէն Ալէմշահներով եւն. :

Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը մեր ազգային իրականութեան մէջ ամենաբարձր միջնակարգ վարժարանն է, զետեղուած Վենետիկի պէս գեղարուեստական բացառիկ քաղաքին մէջ : Իր ունեցած առաւելութիւնները արդէն յայտնի են շատերուն: Հոն կը տրուի ազգային առողջ դաստիարակութիւն եւ եւրոպական բարձրագոյն կրթութիւն: Իտալական կառավարութիւնը առանձին հրովարտակով մը հաչակած է զայն հաւասարազօր Պետական վարժարաններու՝ որուն ուժով աշակերտները ներքին յանձնախումբի առջեւ քննութիւն տալէ վերջ՝ կը ստանան վկայական մը, որ իրենց իրաւունք կուտայ եւրոպական համալսարանները մտնելու :

Կը հրաւիրուին հետեւաբար Ֆրանսաբնակ բոլոր հայ ծնողները օգտուիլ այս պատեհութենէն, զոր իրենց կը ներկայացնէ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը ի գին անհուն զոհողութիւններու, վստահ ըլլալով որ անոր երկարամեայ փորձառութիւնը կրթական եւ հայրենասիրական մարզին մէջ՝ լաւագոյն արդիւնքներ պիտի տայ հայ զաւակներու դաստիարակութեան եւ փայլուն ապագայի մը պատրաստութեան համար :

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.— 1.— Կ'ընդունուին 11էն 14 տարեկան տղաքներ : Բացառութեամբ կ'ընդունուին նաեւ 10 տարեկաններ՝ եթէ ծնողները կը փափաքին, պայմանաւ որ մանուկը տարիքին համապատասխան աճում ունեցած ըլլայ: 2.—Ամսաթոշակն է 12.000 ֆրանսական ֆրանք: 3.— Այս գումարը չի պարունակեր տղուն անհատական եւ դպրոցական դասագրքերու ծախքերը, ինչպէս նաեւ համազգեստը :

Մանրամասնութեանց համար դիմել. — Mr. Joseph Oulouhodjian, 37, rue Tapis - Vert, Marseille, Tél. Colbert 22-62: Mr. Souren Exerjean, 40. La Canebière, Marseille. Tél. Colbert 30-88:

ԾԱՆՕԹ.— Արձանագրութիւնները կը շարունակուին տարուան ամբողջ ընթացքին :

ՍՏԱՑԱՆՔ

BULLETIN MENSUEL du Centre d'Etudes Kurdes. No. 12 եւ 13. (Aout - Sept. 1950). Հասցէ.— 3 Rue Debrousse, Paris (16):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (207)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԲ.

Փողը մաունեց. բարեկամների փոխարէն նա հաւաքում էր թշնամիներին: Ահա մի փողոցում երեւաց մի խումբ, որին առաջնորդում էր մի մեծ ճրագ: Նա գալիս էր դէպի այս կողմը :

Հրացանները նորից ճարճատւին հանեցին եւ մի քանի գնդակներ կրակէ ճանճերի նման տզզալով թռան փողահարի գլխի վրայով: Միեւնոյն ժամանակ նրա որաքւող աչքերը նշմարեցին, որ մի քանի տներից դուրս են քաշւում զինուորների դիակներ :

Նրա ականջին հասան ծիծաղի ձայներ. կատաղութիւնը կայծեր ցայտեցրեց նրա աչքերից եւ նա, մօտենալով կտուրի ծայրին, ցատկեց, ընկաւ ինչ որ ցանկապատի նեղ արանքը: Սուրը դուրս թռաւ նրա ձեռքից. բայց նա չորոնեց նրան, այլ վազեց, անյայտացաւ խաւարի մէջ:

Այդ միջոցին վերեւից եկող խումբը մօտենում էր Բէկի տանը: Թէոսը առջեւից տանում էր ճրագը, որ երբեմն լուսաւորում էր Աննա Խաթունի աներկիւղ, լուրջ դէմքը :

Խումբը գնալով ստուարանում էր. այս ու այն կողմից նոր մարդիկ էին երեւան գալիս եւ սկսում էին պատմել թէ ինչպէս գործ կատարեցին: Կարճ ու երկար պատմութիւններ էին դրանք եւ ունէին միանման վերջաբան :Դժուար թէ հեշտ կերպով, յամառ մաքառումից յետոյ, թէ առանց որեւէ մրցման — միեւնոյն էր, ոչ մի տեղ սպաննողի ձեռքը չէր հրաժարուել գործելուց ,

Աննա Խաթունը պարտք էր համարում խրախուսել ամէն մէկին՝ իր գոհութիւնը յայտնելով: Եւ երբեմն, երբ նա կանգ էր առնում որեւէ հետաքրքրական պատմութիւն լաւ լսելու համար, Թէոսը երեսը դարձնում էր դէպի խումբը, բարձրացնում էր ճրագը. այդ ժամանակ շողշողուն լոյսեր էին թափւում Աննա Խաթունի ձեռքում բռնած մերկ սրի վրայ :

Նա հարկաւոր էր համարել զինուել, նա դեռ չէր հաւատում թէ այլեւս կռիւ չկինի: Գաղտնիք այլեւս չկար. եթէ կենդանի են մնացել Օսմանցիները, նրանք արդէն գիտեն որ կեավուրները կոտորած են անում. եւ եթէ կամենան դիմադրելու կամ պատժելու փորձ անել, կռիւը տեղի կ'ունենայ դրսում, բացարձակ: Ահա թէ ինչու էր նա վերցրել իր ամուսնու սուրը եւ շարունակ պահանջում էր, որ մարդիկ առանց զէնքի դուրս չգան տանից :

Նրան լսում էին ամէնքը. իրերի բերմունքով այդ կինը, ինքն ըստ ինքեան յանկարծ, հրամանատար էր դարձել: Խումբը կանգնեց Բէկի տան առաջ: Մութը, մեռելութիւնը կլանել էին այդ ահարկու օթեւանը. Ահմէտը լուռ ու անշարժ տարածուած էր արեան լճակի մէջ :

ԼԷՕ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Լիոնի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ին, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԻՆ, Salle Rameau :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆԴԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ :

Նախագահ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԷՔԵԱՆ

Կը խօսին՝

Ընկ. ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

եւ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ.

Գեղարուեստական բաժին.— Տիկին Պ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Օրիորդներ՝ Մ. ՔԱՐԱԳՈՒԶԵԱՆ, Ա. ԹՈՒԹԼԵԱՆ, Մ. ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆ, Ա. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Սէնթ Էթիէն), Զ. ԳԱՍԵԱՆ (Վալանսէն), Ք. ԽՐԻՄԵԱՆ եւ դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐ :

Տրամախօսութիւն՝ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ «ՈՒԽՏԱՒՈՐ»Ը :

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ կէս գիշեր, Ցօյներու սրահը (5 rue Bonnefoi), Place du Pontի մօտ :

★

Վիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻ, մասնակցութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, Հ. Մ. Ը. Մ.Ի, ՀԱՅ. ԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ :

29 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Théatre Municipalի շքեղ սրահին մէջ :

Պատուոյ Նախագահութեամբ՝

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ ԸՆԿ. HUSSELի

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Le Dauphiné Libéréի խմբագիրը քաղաքացի BERTHET եւ ընկերվարական ներկայացուցիչները : Ներկայ կ'ըլլան պետական բարձր պաշտօնատարներ :

Գեղարուեստական բաժին.— կենդանի պատկեր, Արաքս երգչախումբ, պար սանուհիներու կողմէ, մեներգ Տիկ. Թաղէոսեանէ, Տիկին Ռըստիկեանէն եւ Տիկին Կարապետեանէն : Կը նուագէ երիտասարդ ջութակահար Պէպիրեան :

Սենթ Էթիէնի մէջ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12ԻՆ

Տեսինի մէջ

28 ՀՈԿՏ. ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, ՀԱՅ ԿԱՄ. եւ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ, ԴՊՐՈՑԻ ԿՐԹ. ՄԱՐՄՆԻ :

Բարձր հովանաւորութեամբ Վիէնի քաղաքապետ Cam. HUSSELի :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Dauphiné Libéréի խմբագիր Cam. BERTHET, եւ ընկերվարական ներկայացուցիչները : Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Կը մասնակցի Վիէնի Յ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՐԳ, ՄԵՆԵՐԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ :

Մուտք ազատ է : Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ առաւօտ :

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Դաշնակցութեան 60ամեակին առթիւ, Քրեմլին-Պիսէթրէն Պ. Անդրանիկ Սահակեան 500 ֆր. կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին :

Imprimerie DER AGOPIAN , 17 rue Damesme – (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ, Պուքրէշի մէջ, երեք Ռումանացիներ, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կատարած են ի նպաստ ֆրանսական դեսպանատան : Ֆրանսացի ամբաստանեալներէն երկուքը եւս դատապարտուեցան ցկեանս բանտարկութեան : Ֆրանսուհի մը՝ 12, Ռումանուհի մը՝ 15 տարի բանտարկութեան :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Թուլուզի լեհական դեր-հիւպատոսը, Սքարցինիս : Ամբաստանուած է թէ լրտեսութիւն կը կատարէր սիրաբանելով Ֆրանսայի ապահովութեան տեսչութեան պաշտօնեաներէն փիէռ Տէպառի կնոջ հետ : Ձերբակալուած են նաեւ այս երկուքը : Երեքը միասին պիտի դատուին Պոտոյի զինուորական ատեանին առջեւ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ապահովութեան տեսչութիւնը աւլուքի մը ձեռնարկեց կարմիրներու դէմ : Որոշուած է ձերբակալել 86 յայտնի համայնավարներ, իբրեւ ամէնէն վտանգաւորները : Արդէն ձերբակալուած են տասը օտարականներ, որոնք պիտի արտաքսուին : Առաջին անգամ է որ այսքան ծանրակշիռ որոշում մը կը տրուի Ամերիկայի մէջ.— Գերագոյն Ատեանը որոշեց վերաքննել Մ. Նահանգներու 11 բոլշեւիկ վարիչներուն դատը : Ասոնք միաձայնութեամբ դատապարտուած էին Օգոստոս 1ին, տասը հոգին՝ հինգ տարի, մէկը՝ երեք տարի բանտարկութեան :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ օրուան առթիւ ճառ մը խօսելով, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Պ. Էչիսըն յայտարարեց.— «Եթէ համայնավարական նոր նախայարձակում մը կատարուի, ազատ աշխարհը պէտք է պատրաստ ըլլայ ընդդիմանալու, իբրեւ մէկ մարդ» : Այս առթիւ հաստատեց թէ Քորէայի պատերազմին ամբողջ բեռը ինկաւ Մ. Նահանգներուն վրայ : «Ստիպուած էինք այսպէս ընել, տեղի չտալու համար նախայարձակման առջեւ :

ԸՆԴՀ. ՆԵՐՄԱՆ օրինագիծը, որ յետաձգուած էր անցեալ Մայիսէն ի վեր, պիտի քննուի այս շաբթու, Ազգ. Ժողովին մէջ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՆԱՐԴԵԱՆ ՇԻԹԵՐ

ՋՐՎԷԺ

(Ուսումնասիրութիւններ եւ դասախօսութիւններ երիտասարդութեան մասին)

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գին **400** ֆրանք :

Դիմել ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան՝ Փարիզի մէջ : Պ. Յակոբ Մալաքեանի՝ Մարսիլիոյ մէջ : Պ. Ղազար Ղազարեանի՝ Լիոնի մէջ : Ուրիշ գաւառներու մէջ՝ Զ. Ռ. Միութեան տղոց :

Մամուլի տակ է ՎԱՐԴԱՄԱՏԵԱՆ (հէքեաթներ) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հանգուցեալ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ԹՈՔԱԹԼԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, վաղը հինգշաբթի առտու, Մարսէյլի Հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի ու հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի : Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶԻ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Ն. Ս. Օծութիւն Գարեգին Ա. Կաթողիկոսի այցելութեան հետեւանքով, ստիպուած եղանք Կրօնական Ընկերակցութեան Ընդհ. ժողովը յետաձգել կարճ ժամանակով : Կրօն. Ընկ. Ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբեր ամսոյ 29ին, ժամը 2ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, 15 rue Jean Goujon, Paris (8) :

Այս առիթով պարտք կը համարենք Կրօնական Ընկ. անդամներուն լուրջ ուշադրութեան յանձնել հետեւեալ կէտերը.—

1.— Համաձայն Կրօն. Ընկ. ծրագիր կանոնագրի 16րդ յօդուածի տրամադրութեան, ընդհ. ժողովի, հետեւաբար քուէարկութեան կրնան մասնակցիլ անոնք միայն, որոնք իրենց անդամավճարներն ըրած են, այսինքն վճարած են նոյնպէս 1949ի իրենց տարեվճարները : Կը յանձնարարենք ուրեմն որպէսզի ամէն անդամ իր վճարումներն ընէ ժամանակին :

2.— Վարչական աշխատանքներու դիւրութեան եւ Կրօն. Ընկ. գործերուն կանոնաւորութեան համար, կը յանձնարարենք ջերմապէս բոլոր անդամներուն, որպէսզի Եկեղեցւոյ դիւանատուն դիմեն եւ իրենց քարտերը ստանան :

3.— Արուարձաններու անդամներուն դիւրութիւն տալու համար Եկեղեցւոյ դիւանապետը պիտի այցելէ արուարձանները եւ տեղւոյն վրայ բաժնէ քարտերը : Այս այցելութեան թուականները թերթերով պիտի յայտարարուին, ուրեմն անդամները օգտուելու են այս պարագայէն եւ ստանալու են իրենց քարտերը : (Վճիռ)

ԱՐԱՔՍԻ ՇԱՀԱՊԵԱՆ

Տոքթ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

(Նախկին դասախօս Պոլսոյ անասնաբուժական համալսարանին)

22 Հոկտ. 1950 Նշանուած Փարիզ

Հ. Յ. Դ. ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերու ընկերները, այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 20.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը :

Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Նիւթը՝ «Միքայէլ Վարանդեանի կեանքն ու գործը» : Սիրով կը հրաւիրուին նաեւ շրջանի ընկերները :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր շրջաններուն ընկերները, Նոր Սերունդի անդամները եւ Կապ. Խաչի անդամ – անդամուհիները, այս հինգշաբթի ժամը 8ին Ահարոնեան Ակումբին մէջ :

Կը դասախօսէ ընկեր Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐ. Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ արտակարգ ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր կոմիտէները (միայն մարմինները) այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի ընկերները, այս չորեքշաբթի ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը :

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը՝ շաբաթ օր ժամը 5.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին :— Հայերէնի դասընթացք ժամը 8ին :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.ի բոլոր մարզիկները կը հրաւիրուին ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ներկայ ըլլալ Իսի, Stade Jean Bouinի մեր դաշտին վրայ պասքէթի, վօլէ – պօլի եւ զանազան մարզանքներու համար :

ՊՈԼՍԷՆ նամակ ունի Մանուկ Եղնանեան : Դիմել խմբագրատուն :

ԱՐՄԵՆԱԿ ԹԷՊՈՅԵԱՆԻ վերաթաղման առթիւ (Վալանս), իր հայրենակիցներէն Եղիկեան եւ Խրալեան ընտանիքները (Մարսէյլ – Ս. Ան) իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն դժբախտ երիտասարդին պարագաներուն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Օննիկ Տեմճեան, Իզմիրցի, այժմ Յունաստան հաստատուած, կը փնտռէ եղբօր զաւակը՝ Փոլ Տեմճեան որ իր տարեկանին Ֆրանսացի քոյրերու հետ Թունուզ մեկնած է : Իր վերջին հասցէն եղած է 10 rue P. Kellerman, Tunis : Տեղեկացնել Աթէնք, «Ազատ Օր»ի խմբագրութեան, 20a rue Vouli :



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր. Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Jeudi 26 Octobre 1950 Հինգշաբթի 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6290—Նոր շրջանի թիւ 1701
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ՃԱԿԱՏ

Կարելին կը փորձենք յստակօրէն պարզելու համար միջազգային կացութեան ելեւէջները: Միշտ զգուշանալով «զգայացունց» մարգարէներէ:

Օրը օրին ամփոփուած լուրերը, միջազգային մամուլէն քաղուած տեսութիւնները — Օրուան Շարժումէն հետ — եւ այս էջին վրայ կատարուած վերլուծումները կը ձգտին այդ նպատակին, — արթուն պահել հանրային կարծիքը:

Որ եւ է անցուդարձ արձանագրած ատեն, միշտ ալ նկատի ունինք թէ կը գտնուինք Եւրոպայի ամէնէն բանուկ պողոտաներուն վրայ:

Ըսել կ'ուզենք թէ միջոցներ չեն պակսիր «աչօք-բացօք» հետեւելու դէպքերուն:

Ոչ միայն լրագրական աղբիւրներ, այլեւ կուսակցական կապեր լայնօրէն կ'օգնեն, լուսաբանելու համար այս կամ այն հարցը:

Անշուշտ կան դիւանագիտական գաղտնիքներ որոնք անմատչելի կը մնան: Գոնէ երկար ատենի համար:

Բանգիտութեան մարգանքները չեն որ պիտի առաջնորդեն մեզ, այլ դէպքերուն իմաստը հասկնալու ճիգը:

Ահա կը տեսնենք թէ «ինչ կ'անցնի կը դառնայ», երկու աշխարհամասերուն մէջ:

Միայն մէկ բառ — վերազինում — բաւական է բանալու ամէնէն միամիտին եւ բանգէտին աչքերը:

Վերազինում՝ կասեցնելու համար հեղեղ մը որ կը սպառնայ վեր ի վայր շրջել ամէն բան:

Ճակատ ճակտի, ուժ ուժի դէմ, յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան:

Ա՛յս է անողոք իրականութիւնը: Մնացեալը հողեչահ քարոզ:

Անշուշտ այս [illegible] յանդգին տրամաբանական վախճանի մը:

Վերազինումը — գինարշաւ — կա՛մ պիտի ծառայէ խաղաղութիւնը ամրապնդելու, ուժերու հաւասարակշռութեամբ: Եւ կամ դուռ պիտի բանայ նոր փոթորիկներու:

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, դէպքերու ընթացքը սերտ կապ ունի մեր ճակատագրին հետ: Ե՛ւ հայրենիքին ե՛ւ արտասահմանի մէջ:

Ի՞նչ կը թելադրէ այս հեռանկարը:

Բացատրած, պարզած ենք եւ միշտ ալ պիտի յիշեցնենք. — Ամէն բանէ առաջ՝ լրջութիւն եւ արթնութիւն: Առանց դաւանանքի խտրութեան:

Լեռներ եւ ծովեր կը բաժնեն հայրենիքն ու տարագիր բազմութիւնները: Անոնց իրական եւ իրաւական վիճակն ալ աննախընթաց երեւոյթ մը կը ներկայացնէ:

Առաջինը իր ճակատագիրը կապած է Խ. Միութեան հետ, — ճակատ մը որ ասպարէզ կը կարդայ Արեւմուտքի:

Երկրորդը, ցիրուցան՝ աշխարհի՝ բոլոր ցամաքներուն վրայ, հարկադրուած է յարմարիլ հիւրընկալ երկիրներու քաղաքականութեան:

Այդ երկիրներուն վարչական կարգերը չա[...] ալ տարբերութիւն չունին իրարմէ, եթէ չհաշ[...] ունենք արբանեակ պետութիւնները:

Ուրեմն, տարրական իմաստութիւնը կը թե[...]լադրէ մտածել եւ գործել իբրեւ մէկ ամբողջութիւն: Յանուն ինքնապաշտպանութեան:

Ընդգծմանալ այս հիմնական պահանջին՝ կը նշանակէ դուռ բանալ արկածախնդրութեանց:

Կը կարծենք թէ բաւական փորձառու ենք, [...] կաղեմական վիճաբանութիւններէ խուսափելու համար:

Որ եւ է փոթորիկի ատեն, ամէնէն առա[...] փոքր ժողովուրդներն են որ կը տրորուին: Մա[...]նաւանդ երբ ոչ տեսակէտ ունին, ոչ ալ ընդհան[...]րական ուղեգիծ:

Արտաքին ճակատի հեռանկարը իրագիտա[...]կան դաս մըն է, ներքինը զօրացնելու համար:

Ներքին ճակատը զօրացնելու համար, ան[...]հրաժեշտ է զանազանել հիմնականն ու երկրոր[...]դականը: Տեսական — վարդապետականը եւ օր[...]ուան պահանջը:

Անհրաժեշտ է, մանաւանդ, վերջ տալ այ[...] գռեհիկ խուժանավարութեան, որ կը յամառ[...] «Հայաստանասիրութիւն» քարոզել, ճեղքեր բա[...]նալով տարագիր բազմութեանց միջեւ:

Կը կարծենք թէ ժամանակը եկած է, որպէսզի Երեւանը ինք սթափի, կարգի հրաւիրելով ինքնակոչ փառասէրները:

Շ.

Ինչպէս ապահովել խաղաղութիւնը

ԹՐՈՒՄԸՆ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՄԻԱԿՈՂՄԱՆԻ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆԸ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան հիմնադրութեան 5րդ տարեդարձին առթիւ պաշտօնական հանդիսութիւններ տեղի ունեցան Նիւ Եորքի մէջ, ուր ժամանակէ մը ի վեր կը գումարուի Կազմակերպութեան ընդհ. ժողովը: Գլխաւոր հանդիսութիւնը կայացաւ մեծ ժողովասրահին մէջ, ի ներկայութեան 60 ազգերու պատուիրակութեանց:

Այս առթիւ, դարձեալ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Նախագահ Թրումըն եւ մասնաւորաբար ծանրացաւ զինաթափութեան հարցին վրայ: Զինաթափութիւնը, ըստ ան, անմատչելի յոյս մըն է, որչափ ատեն որ չի գտնուիր միջազգային հակակշռի տակ, իրենց յանձնառութեանց հաւատարիմ ազգերը յարձակումներու դէմ ապահովելու համար: Ապահովութեան այս հարցը չորս տարիէ ի վեր պառակտած է Արեւմուտքն ու Ռուսաստանը հիւլէական ռումբի եւ այլ զէնքերու կապակցութեամբ: Մ. Նահանգները միշտ պիտի պահանջեն, որ Արեւմուտքի նման Ռուսիան ալ ենթարկուի զինաթափութեան դրութեան մը եւ այդ առթիւ ի գործ դրուելիք հակակշռին: Նկատի առնելով որ այս հարցը անելի մը մատնուած է, նախագահ Թրումըն առաջարկեց կազմել զինաթափութեան նոր մարմին մը, շարունակելու համար կիսատ մնացած աշխատանքը, որ պէտք է կապուի բոլոր տեսակի զէնքերու կրճատման հետ:

— «Թէեւ Մ. Նահանգները, պատրաստ են զինաթափուելու, բայց միաժամանակ պիտի շարունակեն զօրացնել իրենց զինուորական ուժը, որչափ անհրաժեշտ եւ ՄԱԿին օգնելու, յարձակումները զսպելու եւ խաղաղութիւնը պահպա[...]: Մենք կը մերժենք միակողմանի զինաթափութիւնը եւ թուղթի վրայ տրուած խոստումները. կը հաւատանք թէ պատերազմ կարելի է արգիլել այն պարագային միայն, երբ ՄԱԿը արթուն եւ ուժեղ կը մնայ: Խաղաղասէր ազգերը վճռած են բացարձակապէս ապաւինիլ ալ ուժ գործածել յարձակողներու դէմ, որպէս միակ միջոց խաղաղութեան պահպանման»:

Այնուհետեւ Պ. Թրումըն յայտարարեց, թէ Քորէայի յաղթանակին շնորհիւ, ՄԱԿը աւելի քան երբեք ուժեղ է, խաղաղութեան պահպանումը ապահովելու համար: Ողջունեց քաղաքական յանձնախումբը Էչիսընի ծրագիրը ընդունած ըլլալուն համար, ինչ որ կը լիազօրէ վեթոյէն փրկուած ընդհ. ժողովը զինեալ ուժեր շարժման դնելու ամէն անգամ որ Ապահովութեան Խորհուրդը անշարժութեան կը մատնուի: Ի վերջոյ մաղթեց որ կարելի ըլլայ գտնել իրական զինաթափութեան ձեւ մը, որպէսզի այժմ զէնքերու վրայ ծախսուած գումարները յատկացուին սնունդի, դեղօրայքի, գործիքներու եւ ուրիշ խաղաղասիրական նպատակներու:

× Այս հանդիսութեան ընթացքին Նախագահ Թրումըն սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Վիշինսկիի հետ: Նախագահը ըսաւ անոր թէ վերջին խորհրդային ճառերու մէջ պատերազմի հրձիգներու մասին ոչ մէկ ակնարկութիւն լսեց: Ասոր ի պատասխան Պ. Վիշինսկի յարեց. — «Այդ մասին պիտի անդրադառնամ աւելի վերջը»:

× ՄԱԿի 5րդ տարեդարձին առթիւ աշխարհի բոլոր կողմերը տեղի ունեցան պաշտօնական հանդիսութիւններ եւ պարզուեցաւ ՄԱԿի դրօշը: Պերլինի մէջ, 400.000 հոգիի առջեւ խօսեցաւ զօր. Քլէյ եւ այս առթիւ ղօղանջեց «Աշխարհի Ազատութեան Կոչնակ»ը, որ նուիրուած է քաղաքապետարանին: Զայնասփիւռը, աշխարհի ամէն կողմը եւ յատկապէս երկաթեայ վարագոյրի երկիրներուն վրայ տարածեց կոչնակի ղօղանջը:

× Պաշտօնական հանդիսութիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ: Հանրապետութեան նախագահը ընդունեց ՄԱԿի պաշտօնատարները եւ Շայեոյի պալատին առջեւ պարզուեցաւ ՄԱԿի դրօշը: Մոսկուայի մէջ հանդիսութիւն տեղի չունեցաւ, այլ այց ՄԱԿի դրօշը պարզուեցաւ:

ՆՈՐԷՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

Վերջին պահուն Փարիզի Հայոց եկեղեցիէն կը հաղորդեն թէ Կրօն. ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, յետաձգուած է Նոյեմբեր 26ին, «ընտրական աշխատանքները լրացնելու համար»:

Եւրոպական բանակի ծրագիրը Ազգ. ժողովին մէջ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԵՐԱԶԻՆՄԱՆ ԴԷՄ

Ազգային ժողովի առջի օրուան նիստին մէջ սկսան վիճաբանութիւնները Գերմանիոյ վերազինման հարցին շուրջ: Վարչապետ Պ. Փլեվէն կարդաց կառավարական յայտարարութիւնը եւ վեց քաղաքական դէմքեր պարզեցին իրենց տեսակէտները:

Պ. Փլեվէն պարզեց եւրոպական բանակի կազմութեան ծրագիրը, որուն գլխաւոր կէտերը տուած էինք մեր երէկուան թիւով: Ծրագիրը, սակայն, աւելի ընդարձակ է եւ կ'ընդգրկէ ոչ միայն բանակի մը կազմութիւնը այլեւ քաղաքական ու տնտեսական հիմնական պայմաններ: Այսպէս, կը նախատեսուի միջազգային գերագոյն իշխանութեան մը, նախարարներէ բաղկացած ժողովի մը, միջազգային խորհրդարանի մը եւ դատական ատեանի մը կազմութիւնը եւրոպական միացեալ բանակի մը կողքին, ինչպէս նաեւ ընդհանրական ելմտացոյց մը՝ ապահովելու համար այդ բանակին ծախքերը:

— Գերմանիա, ըստ վարչապետը, չանդամակցիր Ատլանտեան դաշինքին, բայց քանի որ իրաւունք ունի օգտուելու հաւաքական ապահովութեան դրութենէն, արդար էր որ մասնակցութիւնը բերէ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան: Կառավարութիւնը, 9 Մայիս 1950ին առաջարկեց Եւրոպայի բոլոր ժողովուրդներուն միացնել իրենց ածուխի եւ պողպատի արտադրութիւնները: Կը յուսանք թէ մօտերս պիտի ստորագրուին այս առաջարկի առթիւ վեց երկիրներու միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը: Ասկէ վերջն է որ Ֆրանսական կառավարութիւնը պիտի պահանջէ գոհացուցիչ լուծում մը գտնել Գերմանիոյ բերելիք աջակցութեան համար: Այսուհանդերձ ամէն դրութիւն, որ ուշ կամ կանուխ պիտի յանգի գերմանական բանակի մը կազմութեան, անվստահութիւն եւ կասկած պիտի ներշնչէ: Գերմանական զօրաբաժիններու եւ այնուհետեւ գերման ազգ. պաշտպանութեան նախարարութեան կազմութիւնը, ճակատագրական կերպով պիտի յանգէր ազգային բանակի մը վերակազմութեան եւ գերման զինապաշտութեան վերարծարծման: Այդպիսի բան մը վտանգ մը պիտի ըլլար նոյն ինքն Գերմանիոյ համար:

Ֆրանսական ծրագրին միւս մանրամասնութիւններն ալ թուելէ վերջ, վարչապետը յայտնեց կառավարութեան համոզումը, թէ պատերազմը անխուսափելի չէ: Եւ մաղթեց որ մեծ պետութիւնները նոր բանակցութեանց ձեռնարկեն ներկայ լարուած կացութեան պատճառները քննելու համար: Բայց որպէսզի այդ բանակցութիւնները արդիւնաւորուին, ոչ ոք պէտք է կասկածի, թէ արեւմտեան ժողովրդավար երկիրները անխախտօրէն վճռած են պաշտպանել իրենց հողերը ամէն յարձակման դէմ եւ իրենց ազատ վարչաձեւերը՝ ամէն կարգի յետաշրջումի դէմ:

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Վարչապետէն վերջ հետզհետէ խօսք առին հարցադրողները: Նախկին վարչապետ Պ. Փոլ Ռէյնօ ըսաւ. —

«Անհրաժեշտ են Արեւմտեան եւ խորհրդային ուժերուն միջեւ գերմանական զօրաբաժինները: Միթէ՞ կ'ուզենք որ Ֆրանսացիները 3—4 տարի զինուորական ծառայութիւն ընեն եւ իրենց ամբողջ տնտեսութիւնը յատկացնեն պատերազմական արտադրութեանց: Կ'ընդունիմ թէ Գերմանիոյ վերազինումը իր վտանգները ունի, բայց հարկ է նաեւ միջոցներ ձեռք առնել խորհրդային արշաւանք մը արգիլելու համար: Գերմանական ծառը տեսած ատեն չմոռնանք ռուսական անտառը: Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ առջեւ պէտք է ա—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ պատրիարքին ընտրութեան համար ծրագիր մը մշակած է կուսակալը: Վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ կառավարութիւնը վաւերացուցած ըլլալով այդ ծրագիրը, անմիջապէս պիտի ձեռնարկուի պատրիարքին ընտրութեան: Ի պատասխան հարցումի մը, կուսակալը յայտարարած է. — «Պատրիարքին ընտրութիւնը պիտի կատարուի «համաձայն երկրին օրէնքներուն եւ Լօզանի դաշնագրին տրամադրութեանց»:

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Կարտանէն հասած նամակէ մը ցաւով կ'իմանանք մահը ընկեր ՄԵԼՔՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆի, Խարբերդցի: Ողբացեալ ընկերը կրած էր 1915ի տարագրութեան բոլոր դառնութիւնները կորսնցնելով ծնողքը: Դաշնակցական՝ 1925էն ի վեր, Ֆրանսայի մէջ ալ ենթարկուեցաւ անլուր խոշտանգումներու, հայանուն հրէշներու ձեռքով, ազատագրութեան առաջին օրերուն, երբ կը սպաննուէր Լեւոն Գեղունին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Մեր ցաւակցութիւնները այրի տիկին Ասատուրեանի, զաւակներուն եւ ընկերներուն:

«ՄԵ՛Ր ՇԷՆՔԸ», ՄԵ՛Ր ՀՈՂԸ»...

Անոնք որ կրթական կեանքի պատասխանա – տուութիւնն ունին իրենց ուսերուն, շատ լաւ կը զգան ու ճանչնան մեր կարիքները:— « Թերու – թիւն »ները , եթէ կ'ուզէք :

Ամէն բանէ առաջ առողջապահիկ դպրոցական շէնքերու պակասը:

Մեր վարժարաններու մեծագոյն մասը կը կազմեն «քարէ տուփ»եր: Շէնքեր՝ որոնց մէջ կարելի է պատսպարուիլ անձրեւէն ու ձիւնէն, բայց ոչ տաքնալ: Շէնքեր՝ որոնց մէջ շարուած նստարաններ՝ դասարանի մը պատրանքը կուտան սենեակներուն. եւ որոնք սակայն, խոնաւութեան բոյներ են առհասարակ: Աստիճանական քայքա-յումի «վարժոց»ներ՝ աշակերտին թէ ուսուցչին համար: Շէնքեր, վերջապէս, որոնք «կրթարան» դառնալու ոչ մէկ յարմարութիւն կը ներկայա – ցնեն : Ոչ պարտէզ, ոչ փոքրերու յատուկ խաղա-րան կամ մարզարան, ոչ սուսերտ անկիւն մը՝ ուր իրեն կանչէ աշակերտը եւ մզէ գայն գրքին էջերը դարձնելու հաճոյքով, սերտելու դասը՝ քանի մը անգամ: Ոչ տարրական բաժանում մը — շէնքէն ներս — դասարաններու, սրահի, ճաշարանի, տնօրէնութեան եւ ուսուցչական սենեակներու, եւայլն, եւայլն, որոնք պիտի նպաստէին ներքին կարգապահութեան եւ ընդհանուր մթնոլորտին : Պիտի համարձակինք ըսել, որ Հալէպի մէջ մատի վրայ կը հաշուուին տիպար շէնքերը նախակրթա-րանի: Անոնք լոյս չեն տար աշակերտին, այլ, ընդհանրապէս, լոյսը կ'առնեն անոնց կեանքին. հոգիին :

Նիւթական այս չօչափելի անպատեհութեանց կողքին, նաեւ խուսափուկ եւ անշօշափելի թերու-թիւններ : — Մեզմէ շատեր չեն իսկ անդրադառ-նար ատոնց. բայց, պատասխանատուներու հա – մար գաղտնիք չկայ: Մենք «տեսած – անցուցած» մարդիկ ենք, ու գիտենք թէ ինչ է տիպար վար-ժարանը, եւ ինչ յենակներու պէտք ունինք՝ անոնց դուռներէն ներս մտնելու համար : Եթէ մեր գաղթականութիւններու ճակատագիրը տարբեր եղած ըլլար, եթէ Հայը գէթ հնարաւորութիւնն ունենար հանապազօրեայ իր հացը բաժնելու հան-րային կարիքներու հետ, շատոնց դարմանուած կ'ըլլար վէրքը:— Անշուշտ չենք ուզեր այս հար-ցին մէջ չքմեղանք յայտնել՝ եկող – մեկնող թա – ղականութիւններու կամ ազգ. իշխանութեանց ա–նունով, որովհետեւ չենք կրնար հաշտուիլ այն պնդումին հետ՝ թէ «անկարելի էր» քանի մը տա-րի առաջ ճար ու դարման խորհիլ ցաւին: Թող ներուի մեզի արձանագրել այստեղ, թէ կրթական մեր հոգերուն հանդէպ մարդիկ միշտ անտարբեր գտնուած են անցեալի մէջ, ու նոր է որ կենդա – նութեան նշան ցոյց կուտան :

Չենք ուզեր հին պատմութիւններ թերթա – տել, երբ այնքան յուսադրիչ ու մխիթարական շարժում մը ծայր տուած է կրթական մեր կեան-քին մէջ, եւ Ազգ. Իշխանութիւններէն մինչեւ Հո-գաբարձութիւններ, տենդագին փարած են բա – րենորոգչական ձեռնարկներու: — Մեր շրջանը, բառ մը ունի. «ճլտորիլ»: Այսինքն շարժիլ, «ձեւի գալ», «բանի մը նմանիլ»: Այդ ճլտորումն է որ սկսած է, եւ, կը հաւատանք՝ պիտի յանգի ամ – բողջական նուաճումներու :

Աչքի առջեւ ունինք, սա պահուս, մասնակի այլ կենսական կարգադրութիւն մը: — Ազգ. Հայկազնեան երկսեռ վարժարաններու Հոգաբար-ձութիւնը, Ազգ. Իշխանութեանց հետ համախոր-հուրդ, փրկարար գործ մը տեսած է՝ Աղջկանց բաժնի շէնքը լքելու եւ փոխադրուելու մանչերու ընդարձակ եւ օգտաշատ շէնքը, որ կիսով սեփակա-նութիւնը դարձած է ազգին: Իսկ մանչերուն հա-մար՝ աղջկանց բաժնէն քիչ հեռու, գնուած է տիպար շէնք մը, առողջապահական բոլոր պայ – մաններով օժտուած: Կարելի է ըսել, ուրեմն, որ ազգը մէկուկէս վարժարանի տէր է այսօր, շնոր-հիւ գիտակից եւ իրենց պատասխանատուութեանց տէր մարմիններու :

Հայկազնեանի Հոգաբարձութիւնը, միւս կող – մէ, դրական եւ օգտաշատ մտածումը ունեցած է սեփական ինքնաշարժ մը գնելու, միանգամընդ-միշտ ձերբազատուելու համար աշակերտութեան երթեւեկի մտահոգութենէն: 650է աւելի երկսեռ աշակերտութեան համար,— մասնաւորաբար Հա-լէպի նման քաղաքի մը մէջ, ինքնաշարժով եր – թեւեկը «փրկութիւն» մը պիտի ըլլայ, բազմա – թիւ տեսակէտներով: Ծնողք եւ ուսուցչութիւն շատ լաւ գիտեն, թէ ինչ անպատեհութիւններ կը կը դարմանուին այս կերպով, ու ձմրան ցեխին ու անձրեւին՝ ինչ տաղտուկներ կը խնայուին տան, վարժարանին թէ աշակերտին համար :

Հայկազնեանի զոյգ շէնքերու այս կարգա – դրութեամբ, ազգին անունով պիտի կարենանք այսուհետեւ ըսել՝ «ՄԵՐ վարժարանը», «ՄԵՐ դպրոցը», « ՄԵՐ շէնքը»: Բայց որքան աւելի մեծ պիտի ըլլայ հրճուանքը Հալէպահայութեան, երբ այս բոլորին վրայ աւելնենք նաեւ՝ թէ նոյն ազգ. իշխանութիւնը, արդիական ընդարձակ վարժա – րանի մը շինութեան համար՝ հող գնած է քաղա-քի ամէնէն օդասուն ու կեդրոն թաղերէն մէկուն մէջ: Վստահ ենք, որ տարիներու պիտի չկարօտի շինութիւնը նաեւ այս վարժարանին, եթէ բնակա-նոն պայմաններու տակ շարունակուի մեր կեան-քը: Հայկազնեանը կոչուած է դառնալու Հալէպա-հայութեան ու օրուան ազգ. իշխանութեանց «բիբ ական», — եթէ կ'ուզէք՝ «աչքին լոյսը», որով – հետեւ չ ոք կրնայ ժխտել՝ թէ մեր վաղուան սե-րունդներուն հանդէպ ՊԱՐՏԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ունինք նախ, ակնկալութիւններ եւ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ ունենալէ առաջ :

Տիպար կրթարաններ՝ նաեւ հնարաւորութիւն կը ստեղծեն դրական ու լուրջ աշխատանքի վար – չական բարեկարգութեանց կողքին՝ նաեւ կրթա-կան եւ ուսումնական բարենորոգումներու: Վըս-տահ ենք, թէ մեր կրթական կեանքի պատաս – խանատուները կը բաժնեն այս կարծիքը :

(Խմբագրական ԱՐԵՒԵԼՔԻ)

Արդի Թուրքիան՝ ամերիկացի ուղեւորի մը աչքով

Ամերիկացի մասնագէտ մը, որ Թուրքիա այ-ցելած էր վերջերս, հետեւեալ խորհրդածութիւն-ները կ'ընէ.—

Այնքան գրաղած ենք Արեւմտեան Եւրոպայով եւ Ծայր. Արեւելքով որ, Թուրքիան լաւ չենք կրնար գիտել: Թուրք պաշտօնատար մը գանգա – տեցաւ ինծի: — « Մենք աւելի բան գիտենք ձեր երկրի մասին, քան թէ դուք մեր մասին»:

Ճիշդ է: Դեռ Նիւ Եորքէն ճամբայ չելած գրա-տուներու մէջ փնտռեցի գիրքեր եւ թերթեր, Թուրքիոյ մասին ունեցած տկար ծանօթութիւն – ներս զօրացնելու համար: Զարմանալի կերպով շատ քիչ բան գտայ: Կը թուի թէ մեր գրողները աւելի կը հետաքրքրուին Արաբներով, Հրեաներով կամ Մերձ. Արեւելքի նաւթի պայքարով, քան թէ Թուրքիայով, որ ամբողջ այդ շրջանի ապագային բանալին է :

Այս իրողութեան ուրիշ մէկ պատճառն ալ այն է, որ Թուրքիոյ հետ մեր մտերմութիւնը շատ նոր է: Առաջ, բարեկամութենէ աւելի կասկածա-մտութեամբ կը դիտէինք զայն: Թուրքիա Գեր – մանիոյ զինակիցն էր առաջին աշխարհամարտին : Չէզոք մնաց երկրորդին: Հեռուէն հեռու ցմայ – լեցանք Քէմալ Աթաթիւրքի բարեշրջումներուն . բայց կասկածոտ մնացինք իր ծրագրի կարգ մը հակաժողովրդավար կէտերուն հանդէպ: Եւ, ինչ-պէս այլուր Մերձ. Արեւելքի մէջ, Մեծն Բրիտա-նիոյ ձգեցինք մեր փոխադարձ շահերու պաշտ – պանութիւնը այնտեղ :

Վերջին պատերազմն ու համայնավար աշ – խարհակալութեան յարաճուն սպառնալիքը փո – խեցին այս բոլորը: Բրիտանական բեռին մեծ մա-սը մեր վրայ առինք Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ: Գերմանասիրական զգացումը տակաւին զօ – րաւոր է այստեղ, բայց հաճելի է ըսել, թէ Թուր-քերը, մեծ մասով, Մ. Նահանգներու վրայ կը նային իբրեւ իրենց լաւագոյն բարեկամը: Երեք շաբաթ մնացի այս երկիրը եւ այդ ժամանակա – միջոցին, այս բարեկամութեան բազմաթիւ ապա-ցոյցները տեսայ: Յուսանք որ պիտի չթթուի ան, ինչպէս եղաւ քանի մը ուրիշ երկիրներու մէջ :

... Թուրքիան հինի եւ արդիականի խառ – նուրդ մըն է, յաճախ շատ ակնբախ յուցադրու-թեամբ: Անգարան, Թուրքիոյ նոր կոչման լաւ մէկ նմոյշն է: Երբ Քէմալ Աթաթիւրք, հին Սթան – պոլի բորբոսած աւանդութիւններէն եւ առեւ – տրականութենէն փախելու նպատակով այս վայ-րը ընտրեց իբրեւ մայրաքաղաք, Անգարան 40 հա-զարնոց քաղաք մըն էր: Այսօր ունի 240 հազար եւ թիւը միշտ կ'աւելնայ: Բարդաւաճ քաղաքի մը տեսքը ունի ան: Կառավարական շէնքերու պողո – տան, տարածուն բնակարանային թաղամասերը, հանրային պարտէզներն ու արձանները արդիա-կանութեամբ կը շողան: Բայց ունի նաեւ իր հին ու ողորմելի կողմը, որ աչքի կը զարնէ Անգարայի հին քաղաքամասին մէջ, շրջապատուած՝ դարերու աւերակներուն վրայ հաստատուած պատերով : Այնտեղ խեղճ մարդիկ կ'ապրին արդիական Ան – գարային խոտոր համեմատող պայմաններու մէջ:

Անգարայի վարի քաղաքամասին մէջ, ինքնա-շարժերու երթեւեկով վխտացող պողոտային վրայ կը նայի Քէմալ Աթաթիւրքի հերոսական արձա – նը: Պողոտան եզերուած է արդիական խանութ – ներով եւ պաշտօնատուներով: Մէկ փողոց անդին կը գտնուին հռոմէական բաղնիքի մը մարմարեայ աւերակները: Յայտնօրէն, լողնալու համար շատ ջուր կար այդ հին ժամանակներուն: Հիմա ջուրը աւելի քիչ է: Անգարան շատ եւ շուտ մեծցած է եւ ջուրը չի բաւեր: Երբ գիշեր մը ամերիկացի բա – րեկամի մօտ ճաշի էի, զարմանքով տեսայ որ օ – շարակի լեցուն շիշեր կը փոխադրէր: — «Օշարակ չէ, ջուր է, բացատրեց բարեկամս, ջուրի ճնշումը պակսած է նորէն եւ մեր ունեցած պահեստին դի-մէջ»:

Ինքնաշարժով, երեք օրուան պտոյտ մը կա-տարեցի ներքին գաւառներու մէջ: Փոշոտ ճամ – բաներէ 900 քիլ. անցանք: Կանգ առինք Զօնկուլ – տաքի մէջ : Նաեւ Քարապուք, պողպատի կեդրո-նը Անգարայէն դուրս ելանք սալարկուած ճամ – բու մը, որ Թուրքիոյ միւս ճամբաներուն պէս, երկար չշարունակուեցաւ: Շատ չանցած փոշիի եւ աւազի մէջ ինկանք: Բոլորովին յանկարծակի էր քաղաքէն գաւառ եւ նորէն դէպի հինը փոփոխու – թիւնը: Թուրքիա հողի եւ կլիմայի այլազանու – թիւն մը կը ներկայացնէ , կիտրոնի տաք գօտիէն մինչեւ Արարատի ալպեան բարձունքները :

Գիւղացիները կ'ապրին իրարու կուշտին, բլրակողերու վրայ շինուած գիւղերու մէջ ,— հին ժամանակներէն մնացած վարժութիւն մըն է այս, ասպատակներու դէմ պաշտպանուելու համար:

Փայտը անբաւական ըլլալով, իբրեւ վառելա – նիւթ կը գործածեն չորցած թրիք: Հերկի կը ծա-ռայեն եզներ կամ գոմէշներ: Ցորենը կ'աղան ա – նասուններով կամ ջուրով դարձող ջաղացքներու մէջ: Ելեկտրական լոյս եւ հեռաձայն չեն կրնար ունենալ, որովհետեւ մեծ քաղաքները միայն օժ-տուած են ելեկտրական հոսանքով:

Աղքատ ըլլալով հանդերձ, գիւղացիները ու – ժեղ մարդիկ են : Եւ, երեւոյթներէն դատելով, դժբախտ չեն: Մեր անցած ճամբաներուն վրայ բարեկամօրէն կ'ողջունէին մեզ: Այրեր, կիներ եւ տղաներ մեր ետեւէն կուգային էշերու եւ ձիերու վրայ նստած: Անցանք մէկ երկու ուղտի կարա – ւաններու քովէն: Դաշտերու մէջ հովիւները կ'ա-րածէին իրենց ոչխարի եւ այծի հօտերը, իրենց սագերն ու հնդկահաւերը :

Կարելի չէ սակայն ընդհանրացնել այս պատ-կերը: Հազիւ թէ վարժուած այս աստուածաշնչա-կան շրջապատին, ամերիկեան մեքենաշարժ արօր-ները կը վերադարձնեն ձեզ 20րդ դարը: Անոնց վրայ նստած են միեւնոյն տիպարի գիւղացիները, որոնք եզներով կը հերկէին արտերը: Կամ յան – կարծ կը հանդիպիք պետական ագարակի մը ար – դիական շէնքերուն կամ հողագործական մեքենա-ներուն: Եւ կամ կը մտնէք, ինչպէս մենք մտանք Զօնկուլտաքի մէջ, հանքածուխի կեդրոն մը:

Այս է այսօրուան Թուրքիան: Անհաւասար զարգացման երկիր մը, յառաջդիմութեան ամէն մարզի մէջ, ամէնէն յետադիմական կէտէն մին - չեւ ամէնէն արդիականը :

[illegible] ՑԱՐԵՆԵԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Մ. Նահանգներու խորհրդարանի գրադարանի հայկական հաւաքածոյի յանձնախումբը մեծ հա-ճոյքով կը տեղեկացնէ Ամերիկայի եւ արտասահ-մանի հայ ժողովուրդին թէ յաջողած է հաւաքել 300է աւելի գրքեր եւ հրատարակութիւններ իր նկու տարուան գործունէութեան միջոցին :

Սոյն գրքերը եւ հրատարակութիւնները խոր-հրդարանի գրադարանին ներկայացուած են հայ-կական բաժինը ճոխացնելու համար :

Յանձնախումբիս նպատակն է հաւաքել պահ-անել հայերէն գրքեր, ձեռագիրներ եւ պարբե – րաթերթեր, ինչպէս եւ հայկ. մշակոյթի ու պատ-ութեան վերաբերեալ օտար գրքեր : Իր կազմու-թենէն ի վեր ջանացած է հայ մամուլի միջոցաւ և մասնակի նամակագրութեամբ՝ Ամերիկայի եւ րտասահմանի հայութեան ծանօթացնել իր նպա-տակը:

Յանձնախումբիս անդամներն են Տք. Պար – ւ Սանտըրս՝ ատենապետ , Մ. Պօղոսեան՝ փոխ տենապետ, Ռուբէն Կեավուռ՝ ատենադպիր, Ա-ս Օտեան Գասպարեան՝ քարտուղար, Էֆրոնիա անուկեան գանձապահ, Խորէն Տէր Գասպար – ան, Կարապետ Մուրատեան, Էլէն Մուրատեան Տք. Արշակ Սարգիսեան խորհրդականներ :

Յանձնախումբս մեծապէս կը գնահատէ հայ սարակութեան ցոյց տուած ջերմ ընդունելու – ւնը հանդէպ այս ձեռնարկին եւ կը յուսայ թէ յ հայրենակիցներ պիտի շարունակեն իրենց աջակցութիւնը ընծայել յառաջիկային: Յանձ – խումբս շատ սիրով պիտի վճարէ ուղարկուած քերու թղթատարի ծախքը :

Ի դիմաց յանձնախումբին Տք. Պարգեւ Սան – րս, ատենապետ:

Հասցէ .— Dr. Barkev Sanders, 4620 Morgan ive, Chevy Chase 15, Md. U. S. A. :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութիւնը օրէնքէ դուրս չակուեցաւ Աւստրալիոյ մէջ :

ԱԶԳ. ՎԻՃԱԿԱԽԱՂԻ ծախուած եւ շահած մսերէն, 347.134.590 փրանք չէ պահանջուած շա-ղներու կողմէ, 1933էն ի վեր :

ԱՂԻ ՋՈՒՐԸ կ'օգնէ մեղմացնելու՝ հիւլէական մբի մը պայթման ցնցումին ազդեցութիւնը: էն օր քանի մը լիթր պարզ աղով խառնուած ր խմել (մէկ սուրճի դգալ ամէն մէկ լիթրին) յանձնարարէ ամերիկեան առողջապահական ռաարկութիւնը :

Թուրքէն աւ ցած

ԽՄԲ.— Ընկեր Ն. Բեգլար (Նաւասարդեան), վերջերս Յունաստան գտնուած ատեն այցելած էր նաեւ տարաբախտ Միհրան Փափազեանի, կնոջը եւ զաւկին եւ բա...ստեղծ Մանուկ Մանուկեանի գերեզմանները :

Արցունքով կ'արտատպենք իր նկարագրութիւնը՝ սպանութեան պարագաներու մասին.—

Այսպէս՝ 1944 Դեկտեմբեր 11ի գիշերը հայ «համայնավար» երիտասարդներ բախած են Միհրան Փափազեանի դուռը: Եւ խնդրած են Միհրանէն, որ ինք, իր տիկինը եւ որդին՝ անոնման Սերգոն, ընկերանան իրենց մինչեւ ոստիկանատուն, ուր պարզ ձեւակերպութեան համար որոշ հարցումներու պիտի պատասխանէին :

Եւ ճամբան, նոյն ձեւով, իրենց հետ առած են նաեւ ոչ հեռուն բնակող ուսուցիչ ու բանաստեղծ Մանուկ Մանուկեանը :

Ապա ամայի տեղ մը մերկացուցած են իրենց գոհերը :

Եւ առաջ սպաննած են Սերգոն, ապա՝ Միհրանը, ապա՝ Տիկին Արշալոյսը, վերջապէս՝ Մանուկը :

Պատեցէք աշխարհը ամբողջ՝ գերագոյն պատիժի դատապարտուածը իրաւունք ունի գէթ վերջին խնդրանք մը ընելու :

Դաշնակցականի կին ըլլալու «ոճիր»ին համար գերագոյն «պատիժ»ի դատապարտուած նաեւ Տիկին Արշալոյսը վերջին խնդրանք մըն է ունեցած:

Խնդրած է համայնավար դատախազ դահիճներէն, որ նախ զինք սպաննեն: Աղաչած ու ծունկի իջնելով պաղատած է անոնցմէ, որ իր ամուսինը, մանաւանդ իր զաւակը, իր անոնման Սերգոն իր աչքին առջեւ չսպաննեն: Նախ սպաննեն զինք եւ ապա՝ միւսները :

Համայնավար դատախազ — դահիճները սպաննած են նախ Սերգոն, ապա Միհրանը եւ ապա ճչացող ու ցաւէն խելակորոյս տիկին Արշալոյսը..

Եւ կան շատեր, որոնց ականջները տակաւին կը լսեն 1944 Դեկտեմբեր 11ի գիշերուան լռութիւնը պատռող կնոջ մը, մօր մը աղիողորմ ճիչերը:

Կան ականջներ, որոնք պահած են այդ ձայնը ...

Եւ այս ամարդի, վայրագ ու անասնական ոճիրին հեղինակները ոչ Թուրքեր են եղած, ոչ Միհրանին անձնական, հին ոխերիմ «գաղափարակից» հակառակորդները եւ ոչ ալ մարդիկ, որոնք վճիռ մը արձակած դատարանը ... պաշտօն ստանձնած են այդ վճիռը գործադրելու..

Այս ոճիրին հեղինակները եղած են հայ «համայնավար» երիտասարդներ ...

Իսկ ոճիրը գործուած է, այն միակ պատճառով, որ Միհրանն ու իր կինը, Սերգոն ու Մանուկը Դաշնակցականներ էին...

Ոճիրը գործուած է, որպէսզի Հայեր ահաբեկուին, զզուին, հրաժարին Դաշնակցութենէն, պայքարին անոր դէմ, հաշուեյարդար ընթարկեն զայն ...

Ոճիրը գործուած է, որովհետեւ բոլշեւիկ կարծած է, թէ Դաշնակցութիւնը կարելի «սպաննել», Դաշնակցականներ սպաննելով ...

Այդպէս է կարծած եւ ամարդի, վայրագ ու անասնական ձեւով, սպաննել տուած է չորս Հայեր, Միհրան, Արշալոյս, Սերգօ եւ Մանուկ ...

Եւ եզրակացուցած է բոլշեւիկը, թէ գէթ Յունաստանի, գէթ Աթէնքի Դաշնակցական կազմին հասցուցած է այնպիսի հարուած մը, որ զայն եւս — ինչպէս չորս նահատակները — գերեզման է առաջնորդած :

Այդպէս է կարծած ...

1950 Յունիս 24: Վեց տարի ետք :

Նոյն Յունաստանն է: Նոյն Աթէնքը: Նոյն Փիքսը:

Դաշնակցութեան 24րդ Շրջանային ժողովն է, որ կը գումարուի :

Եւ իբրեւ բացում ժողովին՝ 69 երիտասարդ-երիտասարդուհիներ եկած են երդուելու, թէ պիտի քալեն նոյն ճամբով :

Այն նոյն ճամբով, որ Միհրանն ու Արշալոյսը, Սերգոն ու Մանուկն էին ընտրած :

Եւ այս պահուս, այս գերագոյն վայրկեանին, երբ 69 երիտասարդներ, հալածական ու սուրբ եռագոյնին եւ Դաշնակցութեան զինանշանին վրայ կը կատարեն հանդիսաւոր իրենց երդումը, ես կը զգամ, որ հոս, այս սրահին մէջ, ճիշդ մեր կողքին, ճիշդ մեզի պէս լուռ ու հպարտ, երջանիկ ու անպարտելի կանգնած են չորս հոգի. Միհրանն ու Արշալոյսը, Սերգոն ու Մանուկը :

Ե՞րբ պիտի հասկնան, որ Դաշնակցութիւնը Դաշնակցականներ սպաննելով չէ, որ պարտութեան կը մատնուի ...

Ե՞րբ պիտի հասկնան, որ հոն, ուր ամենամեծ թիւով Դաշնակցականներ սպաննեցին, ցկեանս բանտարկեցին կամ աքսորեցին, հոն՝ աւելի քան որեւէ այլ տեղ՝ Դաշնակցութիւնը կ'ապրի անմահ:

Ն. ԲԵԳԼԱՐ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՏԷՍԻՆ.— Հոկտեմբեր 22 Կիրակի առաւօտ ժամը 8ին մեր նորընծայ կրտսերները կը մեկնին U. S. Vaulxի կրտսերներու խումբին դէմ կատարելու 2րդ ախոյեանական մրցումը, խմբապետութեամբ Շահրիկ Օհանեանի: Պաշտօնական դատաւորը բացակայ ըլլալով, խաղը կը վարէ եղբ. Գէորգ Դաւիթեան: Մրցումը բաւականին կրակոտ անցաւ: Մեր փոքրիկները այս անգամ ալ տարին յաղթանակը անսահման ուրախութեան մէջ, յաղթելով հակառակորդին 3—2: Կէտեր շահեցան Սարգիսեան, Օհանեան եւ Ա. Ղազէրեան, որ ... կը խոստանան: Գաւով պատանիներուն եւ պահեստին հանդիսատ որոշած են այս շաբթու :

✕ Ինչպէս յայտարարած էինք Coupe de Lyonnais 2րդ հրջանը վիճակուած էր C. S. St. Foieի դէմ: Այս այն խումբն է զոր մեր դաշտին վրայ պարտութեան մատնեցինք (9—0) :

Ձեռնարկին կը մասնակցին այս տարի 225 խումբեր: 71 մրցումներ տեղի պիտի ունենան 8 — 10 նշանաւոր խումբերու կարգին Մարզ. Դաշնակցութեան պաշտօնաթերթը «Champion » մեզ ալ նոյն շարքին դրած է :

Ցաւով կը յայտնեմ թէ մեր տղոց մէջ ազգային գիտակցութեան պակասը զգալի է: Միայն կաշիէ գնդակ գլորելը ազգային պարտականութիւն չէ: Ուրիշ արժանիքներ ալ կը փնտռուին, մանաւանդ որ օտար աչքեր մեզ կը դիտեն :

Անցեալ շաբաթ մեր ձախ ծայր յառաջապահը դաշտէն դուրս հանուելով, դատապարտուեցաւ երեք շաբթուան համար, իսկ կեդրոնի յառաջապահ Ժ. Սիմոնեան, վիրաւորուած ըլլալով, Գրիգորեան Սարգիս անծանօթ պատճառաւ կը բացակայէին: Այս երեքին տեղ ստիպուեցանք պահեստի երեք տղաքներ դաշտ հանել, այն յոյսով թէ գոնէ հաւասար կուգանք :

Խաղը ճիշդ ժամը 2.30ին սկսաւ իրաւարարութեամբ Mr. Amoureuxի: Երկուստեք թոյլ խաղարկութիւն մը ունեցան, մերոնք չկրցան օգտագործել շատ մը առիթներ: Վերջապէս Գորանեան ճարպիկ դարձուածքով մը յաջողեցաւ շահիլ կէտ մը: Երկրորդ կիսախաղին, ապարդիւն փորձերէ ետք, խաղը վերջացաւ ի նպաստ մեզի 1—0:

✕ Հոկտեմբեր 20ին մեր Ա. խումբը կը մեկնի Vienne խաղալու համար C. S. Vienneի խումբին դէմ որ մեր դասաւորման 4րդն է: Անշուշտ Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի հին եղբայրները իրենց ներկայութեամբ պիտի քաջալերեն մեզ : — Լիտես

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Պ. Վահէ, ի՞նչ կ'ուզես Փարիզի Վանեցիներէն, որ միշտ կը քննադատես: Շատ կարելի է Փարիզի Վանեցիները 1915 Ապրիլ – Մայիսեան հերոսամարտին չեն մասնակցած, կամ եղածէն տեղեկութիւն չունին եւ կամ թէ իրենց եսասիրութեամբ ակամայ լռութիւն կը պահեն: Անշուշտ օր մը զգաստութեան պիտի գան, մէկդի նետելով իրենց ճղճիմ հաշիւները, տօնելու համար այն փառաւոր հերոսամարտը, որուն շնորհիւ ազատեցան հարիւր հազարաւոր Հայեր :

Երկու խօսք Փարիզի եւ շրջանի հայրենակիցներուս.— Սիրելի հայրենակիցներ, ձեր ներկայութեամբ տասնեակ հազարաւոր գոհեր ինկան կուռի դաշտին վրայ, եւ ամէն անգամ կը պոռան մեր ականջներուն.— Ողջեր, եթէ կը գլանաք տարին մէկ անգամ տօնել այն պատմական գոյամարտի տարեդարձը եւ հազարաւոր մեռելներու յիշատակը, դուք եկէք մտէք մեր տեղը եւ մենք դուրս ելլենք, ոչ թէ տարին մէկ անգամ, տասն անգամ տօնելու այդ պատմական թուականը : Ոչ հայրենակիցներ, ոչ, ներելի չէ մոռնալ այն հերոսամարտը որուն շնորհիւ պատռեցիք արիւնարբու դահիճներուն սիրտը, պանծալի դրօշը պարզելով Շամիրամայ բերդին վրայ : Մարսէյլի, Տէսինի, Վիէնի հայրենակիցները կ'սպառնան թէ եթէ մինչեւ 1951 Ապրիլ 5 քով քովի միանալով չտօնենք հերոսամարտը, իրենք պիտի գան փարիզ տօնելու այն թուականը որ պատիւ կը բերէ ամբողջ հայութեան : — Յարութիւն Շահպազ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՇՈՂԱԿԱՆ, ընթերցարան նախակրթարաններու Զ. եւ Է. դասարաններուն համար: Կը պարունակէ հատընտիր կտորներ ժամանակակից գրողներէ, լուսանկարներով եւ կենսագրական տեղեկութիւններով, քերականական կանոններ եւն.: Հրատ. Բերիոյ Թեմի Ուսումն. Խորհուրդի: Հալէպ, 1950: Գին 400 ս. դ.:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (20[illegible]

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԲ.

Դռները բաց էին. բայց եթէ պատերն էլ փլ[...] լինէին, ոչ ոք չէր հաւատայ թէ Բէկը այդտեղ [...] Շատ լաւ էին ճանաչում այդ մարդուն եւ գիտէ[...] որ եթէ նա մենակ ազատուած լինի, ոչինչ էր [...] գիշերուայ ամբողջ գործը: Աննա Խաթունը հր[...] մայեց առաջ գնալ: Նա ինքը ետ չէր մնու[...] Բայց յանկարծ մի մութ անկիւնից դուրս վա[...] Մանասը եւ, հասկանալով թէ ինչ են ուզում մ[...] դիկ, կանչեց .

— Զուր է, ոչ ոք չկայ այդտեղ ...

Երկու տարուայ անջատումից յետոյ Ա[...] Խաթունը եւ Մանասը հանդիպեցին միմեան[...] Երկուսն էլ սրեր էին բռնած, երկուսն էլ ժպ[...] ցին միմեանց նայելով: Մանասն շտապեց աչք[...] լոյս տալ. մարդակերներից մէկն էլ չէր ազա[...] ուել:

— Իսկ նա՞, որ ամենամեծ մարդակերն

հարցրեց Մելիքի կինը:

Նա չկար, կորել էր :

Այդ իրողութիւնը սարի պէս ծանրացաւ լ[...] ների վրայ: Նա ազատուել է... Բայց ի՞նչպ[...] ո՞ւր է փախել: Մանասը պատմեց, որ նրա [...] բերի մի մասը սենեակում է մնացել, իսկ ձի[...] պահը, որ բռնուել էր յանկարծակի, ասում էր թէ ախոռից ձի չէ հանուած :

Փախուստը տեղի էր ունեցել հայճեպով . ոտով, կիսով չափ մերկ՝ նա հեռու չգնայ: Աննա Խաթունն այլեւս ժամանակ չկորցրեց. պէտք էր ման գալ, որոնել: Նա մարդիկ ուղարկեց գեաի ձորը, պատուիրելով պտտել ամէն մի խոռոչ, ամէն մի քարի տակ: Իսկ Մանասը իր մարդկանց հետ վազեց դէպի հիւսիսային կողմը :

Որոնում էին գիւղի մէջ: Շտապով, վազէ – վազ խուզարկում էին ամէն մի ծակ, բաց էին անում հաւաբոյների, ախոռների դռները: Քանիսներն էին ցանկանում լինել առաջին գտնողը, առաջին հարուած իջեցնողը:

Դա մի կատաղի որս էր. շները գիտէին որ յաղթուած գազանը ծակ է մտել եւ կրկնապատկել էին իրանց եռանդը :

ԺԳ.

Կար մէկը, որի ձայնը այդ ժամին չէր լսւում: Մելիքի տունը դատարկ էր, մութ: Բայց եթէ մի մարդ մօտենար ամրոցի շրջապարիսպին, կը յիշէր այն տեսարանը, որ տեղի ունէր քահանայի սպանութեան օրը :

Նոյն տեղում կանգնած էր Գայիանէն եւ նոյնպէս յափշտակուած նայում էր գիւղին : Բայց այս անգամ նրա աչքերը զգուանք եւ կատաղութիւն չէին թափում աշխարհի վրայ. գիշերային խառն ի խուռն աղաղակներից նա մի որոշ բան չէր հասկանում եւ նրա չքնաղ հայեացքը այժմ պատկերացնում էր երերուն յոյս, յաջողութեան եւ անյաջողութեան մերթ խաղաղ եւ մերթ անհանգիստ, մրրկայոյզ մրցութիւն :

Դարձեալ Մեհրին կուչ էր եկել նրա մօտ: Հինաւուրց պառաւը զգում էր, որ ներքեւում, մութի մէջ, կատարւում է ինչ որ զարհուրելի գործ եւ դողում էր սարսափից: Բայց հիմա էլ նրան էր յանձնուած Գայիանէն, եւ նա պարտաւոր էր աղջկայ նեցուկն ու թիկնապահը դառնալ:

Դուրս քաշելով սուրը պատեանից, Աննա Խաթունը յայտարարել էր, որ միայն ինքը կը գնայ արիւնոտ տները տեսնելու եւ, եթէ հարկաւոր է, կռուի գործը ղեկավարելու: Նա կամենում էր, որ Գայիանէն տանը մնայ :

— Չէ կարելի կռիւ գնալ, չունենալով ետեւում պահեստի մարդիկ, ասաց նա: Սպասիր այստեղ: Առաջ ես, յետոյ դու, այսպէս է Աստուած կարգադրել այն ժամից, երբ ես քո ծնողը դարձայ: Քեզ եմ թողնում իմ երեխաներին, քո հօր օջախը, եւ եթէ ես ընկնեմ, չտեսնելով մեր ուխտի կատարումը, շատ տրտմես: Կ'ասես քեռուդ, որ ես կատարեցի իմ տուած խօսքը: Բայց եթէ բոլորովին զուր էր այս ուխտը, եւ այս գիշերը պիտի աւելի ամրացնէ մեր թշուառութեան շղթաները, այն ժամանակ դու էլ քո տուած խօսքը կը կատարես: Չարժէ ապրել առանց ամօթի, լսո՞ւմ ես: Վաղը քո հարսանիքն է, եթէ Աստուած մեզ չխղճայ այս գիշեր ...

Երբեք նա այսքան կտրուկ, անվեհեր չէր եղել: Պինդ սեղմելով աղջկան իր գրկի մէջ, նա չհամարձակուեց արտասունք կաթեցնել եւ թոյլ չտուեց, որ Գայիանէն էլ խօսէ :

ւելի լայն հորիզոն մը բանալ: Մէկուկէսէն երկու տարի պէտք պիտի ըլլայ Գերմանիան վերազինելու համար: Կարելի չէ՞ այս ժամանակամիջոցին ստեղծել Եւրոպայի քաղաքական ուժը»:

Պ. Ֆ. Պոնթ պարզեց համայնավարներու տեսակէտը, մերժելով Գերմանիոյ վերազինումը, որեւէ ձեւի տակ: «Խորհրդային վտանգ գոյութիւն չունի, գերմանացի զօրավարներն են որ իրենց պարտութեան հետքերը սրբելու համար կ'ուզեն նոր պատերազմ մը հրահրել»:

Զօր. Օմըրան յայտարարեց, թէ միակ վտանգը գերման եւ խորհրդային զինակցութեան վերահաստատումն է: «Վտանգաւոր է Գերմանիոյ ու եւ է ձեւով վերազինումը, բայց նոյնքան մեծ է նաեւ ռուսական վտանգը:

Պ. Շամպրէօն (յառաջդիմական) ուզեց գիտնալ թէ կառավարութիւնը պիտի հակառակի՞ Գերմանիոյ վերազինման, եթէ իր առաջարկած եւրոպական մարմինները չստեղծուին:

Պ. Լուի Մառէնի համոզումով, գերմանացի զինուորը երբեք եւրոպացի զինուոր չի կրնար դառնալ: Այսօրուան խաղաղասիրական շարժումը պիտի ցնդի, անմիջապէս որ Գերմանիա բանակ մը ունենայ: Այսօր արդէն աւելի ահարկու է ան տնտեսապէս, բարոյապէս եւ ժողովրդապետութեան տեսակէտով, քան առաջին աշխարհամարտէն վերջ: Գերմանական դիւանագիտութիւնը կը քալէ միշտ ուժի քովէն: Եւ Ռուսիա այսօր ուժեղ պետութիւն մըն է: Զենք գիտեր թէ ինչ պիտի արժէ մեզի Գերմանիան, եթէ բանակ մը ունենայ: Այդ բանակը պէտք չէ տալ անոր:

Հարցապնդումները կը շարունակուին:

× Մեծն Բրիտանիոյ կառավարական շրջանակներն ու հանրային կարծիքը վերապահութեամբ կ'ընդունին Պ. Փլէվէնի յայտարարութիւնները:

Ուաշինկթընի համար անակնկալ մը չէր Ֆրանսական ծրագիրը. ընդհակառակն հանրային կարծիքը նպաստաւոր է:— Գերմանիոյ մէջ կառավարական շրջանակները սպասողական դիրք մը ունին: Ընկերվարականներու պետը Տոքթ. Շումախըր յայտարարեց թէ Գերմանացիները երբեք պէտք չէ թնդանօթի միս դառնան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՂՈՒԶԻ ԼԵՀ ՀԻՒՊԱՏՈՍԻՆ ձերբակալութեան առթիւ, տեղական թերթերը կը գրեն թէ ապահովութեան պաշտօնեան, Տէպառ, յաջողած էր հրապուրել հիւպատոսին քարտուղարուհին, եւ ձեռք անցընել անոր դաղտնի ցանկը. Իր կէնը իմանալով անհաւատարմութիւնը, իր կարգին կը բարեկամանայ հիւպատոսին հետ, եւ կը պատմէ թէ իր քարտուղարուհին մատնած է զինքը եւ իր գործակիցները: Բայց հետապնդուած ըլլալով, կը ձերբակալուի, եւ ամէն բան կը խոստովանի: Ներքին գործ. Նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ հիւպատոսարանի պաշտօնեաներէն Լուքովիչ, Ֆրանսայի պաշտպանութիւնը խնդրած է, Փարիզ կանչուած ըլլալով լեհական դեսպանատան կողմէ: Թերթերը կը գրեն թէ որոշեր էին Լեհաստան ղրկել զինքը, սակայն վերջին պահուն փախեր է:

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ յանձնաժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց այն օրինագիծը որ 18 ամսուան կը բարձրացնէ զինուորութեան շրջանը: Միայն համայնավար անդամները ընդդիմացան:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Ֆրանսացիները ետ առած են կարեւոր դիրք մը: Սակայն ծանրապէս վտանգուած է ուրիշ դիրք մը: Ապստամբները կը շարունակեն ամբարկոծել զանազան ամրութիւններ:— Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգները կ'ուզեն որ Ֆրանսա Ազգաժողովին յղէ Հնդկաչինի խնդիրը, որպէսզի կարելի ըլլայ սանձել համայնավարութեան ծաւալումը:

ՀԻՒՍ. ՔՈՐԷԱՅԻ զօրամասերը նոր յարձակողական մը կը պատրաստուին, համաձայն հեռագրի մը: Չի կարծուիր որ երկար տեւէ այս փորձը: Ամերիկացիները 25.000 կը հաշուեն հիւս. Քորէացիներու փախստական ուժերը, իսկ 323000 հոգի՝ կորուստները: Հարաւ. Քորէացիները կը շարունակեն հետապնդել փախստականները:

ԿԵՍԱՐԻԱՆ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Կը ծանուցանենք թէ պիտի կրնանք Կեսարիոյ անմահական

ԱՊՈՒԽՏՆ ՈՒ ԵՐՇԻԿԸ

մասնաւոր խնամքով, մաքուր պատրաստուած, հայթայթել մեր յարգելի յաճախորդներուն:

Ապսպրանքները կը յանձնուին երկու շաբաթէն, փոխան կանխիկ վճարման:

Դիմել մսավաճառ ԳՐ. ԵՂԻԿԵԱՆի

1, Impasse Escalou Հեռ. Garibaldi 90-42

St. Loup, Marseille

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Լիոնի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ին, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԻՆ, Salle Rameau:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆԴԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ:

Նախագահ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԷՔԵԱՆ

Կը խօսին՝

Ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

եւ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— ՏԻԿԻՆ Պ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Օրիորդներ՝ Մ. ՔԱՐԱԳՈՒԶԵԱՆ, Ա. ԹՈՒԹԼԵԱՆ, Մ. ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆ, Ա. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Սէնթ Էթիէն), Զ. ԳԱՍԵԱՆ (Վալանսէն), Ք. ԽՐԻՄԵԱՆ եւ դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐ:

Տրամախօսութիւն՝ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ «ՌՈՒԽՏԱՒՈՐ»Ը:

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներու սրահը (5 rue Bonnefoi), Place du Pontի մօտ:

★

Վիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻ, մասնակցութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, ՀԱՅ. ԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

29 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Théatre Municipalի շքեղ սրահին մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ ԸՆԿ. HUSSELի

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Le Dauphiné Libéréի խմբագիրը քաղաքացի BERTHET եւ ընկերվարական ներկայացուցիչները: Ներկայ կ'ըլլան պետական բարձր պաշտօնատարներ:

Գեղարուեստական բաժին.— Կենդանի պատկեր, Արաքս երգչախումբ, պար սանուհիներու կողմէ, մեներգ Տիկ. Թադէոսեանէ, Տիկին Ռըստիկեանէն եւ Տիկին Կարապետեանէն: Կը նուագէ երիտասարդ ջութակահար Պէպիրեան:

Տեսինի մէջ

28 ՀՈԿՏ. ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, ՀԱՅ ԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ, ԴՊՐՈՑԻ ԿՐԹ. ՄԱՐՄՆԻ:

Բարձր հովանաւորութեամբ Վիէնի քաղաքապետ Cam. HUSSELի:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Dauphiné Libéréի խմբագիր Cam. BERTHET, եւ ընկերվարական ներկայացուցիչները: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը մասնակցի Վիէնի Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՐԳ, ՄԵՆԵՐԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Մուտք ազատ է: Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ առաւօտ:

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ընկեր Կարօ Արսլանեան (Փարիզ), տարաբախտ ՏԻԳՐԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ (Մարսէյլ) իր ցաւակցութիւնը յայտնելով հօրը, ընկեր Ս. Պօղոսեանի եւ պարագաներուն, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «ՅԱՌԱՋ» վարժարանին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Հերանոյշ Գրիգորեան, Պ. Պետրոս Գրիգորեան, Այրի Տիկ. Շիրինեան եւ զաւակը, Տիկին Մառի Երանեան եւ զաւակը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ԳՐԻԳՈՐ ՔԱԶԱՆԵԱՆի (Գրիգորեան) մահուան առթիւ:

ՄԱՅՐ - ԵԿԵՂԵՑԻ - ՓՐԱՏՕ

Մարսէյլ - Փրատոյի Մայր - եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Տօն Գիւտ Խաչի, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏի մահուան 15ամեայ տարելիցին առիթով մասնաւոր հանդիսաւոր Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ազգային անման երգահանին յիշատակին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Ատրպատականի առաջն. տեղապահ Տ. Կարապետ Խաչաքիր Աւագ Քհնյ. Մանուկեան: Հայ հաւատացեալ ժողովուրդը եւ Կրօն. Ընկերակցութեան անդամները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ յաղանքի այս արարողութեան, Ս. Պատարագի բազմաձայն երգեցողութեամբ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն դասախօսական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր շրջաններուն ընկերները, Նոր Սերունդի անդամները եւ Կապ. Խաչի անդամ - անդամուհիները, այս հինգշաբթի ժամը 8ին Ահարոնեան Ակումբին մէջ:

Կը դասախօսէ ընկեր Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Նիւթ՝ Հայ Ազատագրական շարժում: Դասախօս ընկեր Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ: Կը հրաւիրուին համակիրները, Կ. Խաչուհիները եւ Նոր Սերունդը:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն այս շաբաթ ժամը 8.30ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի երեկոյ, ժամը 8ին:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Յ. ՊԱՓԻԿԵԱՆ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐ. Կ. ԿՈՄԻՏԷՆ արտակարգ ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան շրջանի բոլոր կոմիտէները (միայն մարմինները) այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը՝ շաբաթ օր ժամը 5.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 9ին:— Հայերէնի դասընթացք ժամը 8ին:

ՇԱՎԻԼ.— Արդութեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, ընկեր Մէն Սէի բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին, Բէժան սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմացը: Մուտքը ազատ է:

ՊԱՆԵՒՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, ընկերուհի Վարդանուշ Հէքիմեանի բնակարանը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ ԴԵԿՏ. 18Ը.— Ի պատիւ Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի սարքուելիք թէյասեղանը, տեղի պիտի ունենայ George Vի սրահներուն մէջ, Դեկտ. 18ի երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 21ին: Մանրամասնութիւնները ի մօտոյ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.ի բոլոր մարզիկները կը հաւաքուին ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ներկայ ըլլալ Իսի, Stade Jean Bouinի մեր դաշտին պասքէթի, վօլէ - պօլի եւ զանազան մարզանքներու համար:

...rie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925
R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր. Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Vendredi 27 Octobre 1950 Ուրբաթ 27 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No 6291—Նոր շրջան թիւ 1702

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՋ-ՁԱԽ ԴԱՐՁԱՆ, ՏԱՃԿՑԱՆ

Ապագայ պատմագիրը երբ ուսումնասիրէ մեր ժամանակակից պատմութիւնը, լուրջ դժուարութեանց պիտի հանդիպի, բնորոշելու համար կարգ մը խմբակցութեանց հոգեկան եւ բարոյական թշուառութիւնը :

Ամէն պարագայի մէջ, պիտի հարկադրուի ախտաբանական քննութիւն մը կատարել :

Արդարեւ, ինչ որ կը տեսնենք մանաւորապէս 1920էն ի վեր, Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ազատ ափերուն վրայ, կը կարօտի գիտական վերլուծման, իբրեւ ախտանշան :

Թերեւս շատ աւելի ծանր արատներ եւ ախտաբարքեր արձանագրուած են տարիներ առաջ:

Բայց, դժուար թէ արձանագրուած ըլլայ այսքան սանձակոտոր խուժանավարութիւն, անյատակ տգիտութեամբ եւ անբարոյականութեամբ:

Ո՞ր մէկ օրինակը յիշել :

Ահաւասիկ վեղարաթափ թղուկ մը, որ սեւ չուկան չփոթելով հրապարակագրութեան հետ, պարբերաբար կը բանայ իր ծուռ բերանը, զարշահոտութիւններ ցանելու Դաշնակցութեան դէմ :

Այս անգամ ալ մեր կուսակցութեան 60ամեակի տօնակատարութիւններն են որ կը փախցնեն իր քունը:

Ըսել էք պիտի չունենայինք իր սովետագաւ մոլեռանդութեան մասին, եթէ պարկեշտօրէն պարզէր իր տեսակէտները :

Ան ուխտած է հայհոյչներ արձակել օրն ի բուն, Թուրքի մը կատաղութեամբ: Աչքերը չռած, շրթները բերնին, ձեռքերը աջ ու ձախ փարտելով :

Եթէ Երեւանէն փախած չըլլար, ապահովաբար պիտի պսակուէր Ստալինեան մրցանակով, իբրեւ յաուրիատ քսութեան, ստութեան եւ խարդախութեան :

Անշուշտ օր մը այդ փառքն ալ կը վայելէ, իբրեւ նոր Քաջ Նազար, «որ մէկ զարկով ջարդէ հազար »:

Ինչո՞ւ Անգարան ալ փառապսակ մը չհասցնէ, ի վարձ իր թունդ հակադաշնակցական, հակահայ խուժանավարութեան :

Իր ո՞ր մէկ յայտարարութիւնը ջուր չի հասցներ Թուրքին ջաղացքը:

Ո՞ր մէկ բառին չէք հանդիպած Թուրք թերթերու մէջ ·

— « ... Հայ ժողովուրդը ատելով կ'ատէ այդ կուսակցութիւնը եւ անէծքով կը յիշէ անոր անունը» :

— ... «Ոչ Դաշնակցութեան հասկցած ձեւով հայկական դատ գոյութիւն ունի, ոչ ալ այդ կուսակցութիւնը այլեւս որեւէ կապ ունի այդ հարցին հետ»: (25-Հոկտ.):

Թշուառականը 60 տողի մէջ ամփոփելով վաթսուն տարուան կազմակերպութեան մը կեանքը եւ գործը, վերի վայր շրջելով պատմական ճշմարտութիւններ, տակաւին կը թխէ ու կը թխէ ·

... «Դաշնակ ղեկավարութիւնը կը զգուշանայ Թրքահայաստանի խօսքը ընելէ, չվշտացնելու համար իր Անգարայի բարեկամները :

... « Ան կը պատրաստուի ամերիկեան զէնքերով եւ Անգարայի զինակցութեամբ յարձակում ! Սովետ. Հայաստանի վրայ»: (26 Հոկտ.):

Ահա այսպէս, աջ — ձախ դառնալով, ի վերջոյ տաճկցան:

Գիտնալով հանդերձ որ, 25 տարիէ ի վեր, միայն մէկ ուժ «Անգարայի դուռները քարշ կու գայ», այն ալ իրենց փառաբանած իշխանութիւնն է. իր հրէշային, հակայեղափոխական գինակցութեամբ:

Մոռնալով որ, մինչեւ այսօր ալ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ կը պայքարի նոյն այդ բռնակալութեան հակահայ դաւերուն դէմ, պահանջելով Հայաստանի ներքին սահմաններուն վերահաստատումը: Հետապնդելով արեւմտեան Հայաստանի ազատագրումը :

Ո՞ւր էին այս Թշուառականները, երբ իրենց հովանաւորները ձեռք ձեռքի կուտային Անգարայի «եղբայրներուն» հետ, պատռելու համար Սեւրի դաշնագիրը (1920 Նոյ. 29):

Ո՞ւր էին, երբ երկու սիրակցորդ գինակիցները կը տրորէին հաղիւ տեղաւորուած ժողովուրդ մը :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԿԱՆԵՐԸ ՈՂՋ ԵՆ

Իզմիրցի մը, Մ. Ճ. (ոսմկավար) կը գանգատի թէ «Յառաջ» անիրաւութիւն գործեր է Զմիւռնիոյ երբեմնի առաջնորդին՝ հանգուցեալ Մատթէոս արք. Ինճէեանի դէմ, հրատարակելով Գ. Պօյաճեանի յօդուածաշարքը :

Հատուած մը իր իսկ շարադրութենէն ·

— « Բովանդակ ողջախոհ Զմիւռնիացիներ չեն բաժներ այն ենթադրեալ կարծիքները, զորս? գրպարտական են եւ յատուկ գաղափարի մը կը ծառայեն, չեն դադրիր միանգամայն իրենց ցասումը յայտնելէ թերաքոյս ? տղու մը որ» են.:

Նամակագիրը այս առթիւ կը պատմէ թէ մեր աշխատակիցը 1918ին «հազիւ տասը տարեկան տղայ էր եւ անծանօթ տեղի ունեցած դէպքերուն»:

Կարծեմ ինքն ալ նոյն տարիքն ունէր, հետեւաբար չի կրնար աւելի բան մը գիտնալ, երբ «քաջակորով, իմաստուն (իրաւագէտ) եւ խորամանկ առաջնորդ» կ'անուանէ Ինճէեանը եւ կը ճգնի սրբացնել զայն :

Ինճէեանի մասին էջերով — եւ օրերով — բան գրուած է տարիներ առաջ, Պոլսոյ թէ Իզմիրի մէջ: Ի կենդանութեան :

Եթէ Փարիզի, Լիոնի, Կրընոպլի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ կան Իզմիրցիներ որոնք «խոր զայրոյթով համակուած են այդ գրութիւնը կարդալով», կան ուրիշներ ալ, կենդանի վկաներ, որոնք շատ աւելին գիտեն քան «Վարպետ»ին եւ Պ. Յակոբ Մէքայէլեանի պատմածները :

Լաւ կ'ըլլար որ «զայրացողները» մէջտեղ ելլէին իրենց անուններով եւ հասցէներով, փոխանակ «խեղճ ու ողորմելի» վկայ մը ճարելու (նամակագրին բառերն են):

Մենք ալ կը յուսանք թէ «ապագայ անաչառ պատմութիւնը պիտի արձանաքրէ ? այդ շրջանի դէպքերուն թաքուն ծալքերուն պատմագրութիւնը» :

Ուրեմն իրենց կը մնայ օր առաջ հրապարակ հանել այն հատորը՝ որ պատրաստուած է եղեր « Իզմիրցի ծանօթ անձնաւորութեան մը կողմէ»:

ՎԱՀԷ

ԻՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԸՆՏՐՈՒԻ ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ

Պոլսոյ Հայոց պատրիարքին ընտրութեան պատրաստութեանց առթիւ, Արսլանեան արք.ի պաշտօնաթերթը, «Ժամանակ», տխուր տեղեկութիւններ կը հաղորդէ, խոշոր խորագիրներով (18 Հոկտեմբեր).

— « Կուսակալութիւնը փոփոխութիւն ըրած է Հայոց Պատրիարքարանի կանոնագրութեան մէջ. — Կուսակալութեան պատրաստած կանոնագիրը Ազգ. Սահմանադրութիւնը չյարգեր», (գրէ՝ չի յարգեր Ազգ. Սահմանադրութիւնը);

Եւ կը սպառնէ՛ որ «յարգելի կուսակալը անկողմնակալ կեցուածքով մը մօտենայ. այս գործին եւ ապահովէ օրէնքին տրամադրութիւնները»:

300 ՏԱՐՈՒԱՆ մէջ առաջին անգամ ըլլալով Անգլիոյ Թագաւորը եւ Թագուհին Դչ. օր այցելեցին երեսփ. ժողովի նոր շէնքը : Հին սրահը քանդուած էր 1942ին, գերմանական ռմբակոծութեանց հետեւանքով եւ նիստերը կը գումարուէին Լորտերու ժողովասրահին մէջ:Այս առթիւ կառավարութիւնը շնորհակալութիւն յայտնեց լորտերուն:1642 Յունուար 4էն ի վեր, երբ Զարլզ (Կարոլոս) Ա. Թագաւորը ժողովասրահ մտաւ ըմբոստ երեսփոխանները ձերբակալելու համար, թագաւորները իրաւունք չունէին երեսփ. ժողով մտնելու: Այս անգամ օրէնքը խախտուած չի համարուիր, քանի որ ժողովարահը տակաւին պաշտօնապէս յանձնուած չէ երեսփ. ժողովին :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ապստամբ ուժերը կը սպառնան կարեւոր դիրքի մը, Լաքէյոյի (Թոնքին) : Զօր. Ժիւէն օգնական ուժ խնդրած է: Կատաղի կռիւներ կը սպասուին :

ՌՈՒՍ ՀԱԶԱՐԱՊԵՏ մը, ժուկով, Կարս ապաստանած ըլլալով՝ ճամբայ հանուած էր դէպի Կարին, ինչպէս կը պատմէ «Սոն Փոստա» : Ճամբան կը ստիպուին գիւղ մը գիշերել, բայց երբ առտուն պահակները կ'արթննան, կը տեսնեն որ հազարապետին մարմինը գլխատուեր եւ գետինը փռուեր է: Գլուխն ալ անհետացած էր: Թուրք թերթերը ռուս գործակալներու կը վերագրեն այս ոճիրը :

Տագնապ մը կը նախատեսուի

ԵԹԷ ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԵՐԺԷ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Գերմանիոյ վերազինման եւ ծրագրին շուրջ վիճաբանութիւնները շարունակուեցան առջի օր Ազգ. Ժողովին մէջ: Վարչապետ Պ. Փլեվէն պէտք էր պատասխանէր 25 երեսփոխաններու հարցապնդումներուն: Այսպէս որ առիթ ունեցաւ աւելի լայն լուսաբանութիւններ տալ, մտահոգութիւնները փարատելու համար :

— Ոմանք քննադատեցին թէ ծրագիրը շատ ընդարձակ է, բայց խնդրոյ առարկայ չէ բնաւ մեր եւ մեր դաշնակիցներու վերազինման համար տրուելիք նախապատուութիւնը: Ուաշինկթընի մէջ մեզմէ խնդրուեցաւ ընդունիլ սկզբունք մը, զոր մերժեցինք բոլորովին մինակ: Հարցը այն է թէ Գերմանիա պէ՞տք է մասնակցի էլպայի վրայ մեր ուժերու կազմութեան: Ֆրանսական պատասխանը շատ բացորոշ է.— «Նախ պէտք է հանրածուխ — պողպատի համայնութիւնը ստորագրել, յետոյ նշանակել Եւրոպայի պաշտպանութեան նախարարը եւ վերջապէս ստեղծել այդ բոլորին վերստուգիչ քաղաքական խորհուրդը: Գերմանիա կրնայ նպաստել ապահովութեան դրութեան, որմէ պիտի օգտուի ան, եթէ անհրաժեշտ նախզգուշութիւնները ձեռք առնուին: Ուրախ եմ որ խորհրդարանն ու կառավարութիւնը համաձայն են մերժելու գերմանական բանակի մը եւ պատերազմական նախարարութեան մը կազմութիւնը: Մեր ծրագիրը ցնորական նկատողները պէտք է գիտնան.— Ցնորական է խորհիլ, թէ 50 միլիոննոց ժողովուրդ մը կրնայ չմասնակցիլ իր սեփական պաշտպանութեան եւ անտարբեր մնալ՝ իր հողին վրայ ուրիշներու կատարած գործողութիւններուն առջեւ: Մենք պատրաստ ենք վիճելու ծրագրի մանրամասնութեանց շուրջ, բայց եթէ անոր սկզբունքները մերժուին, մենք դարձեալ պիտի չընդունինք: Կրնանք սակայն հաւատալ, թէ Մ. Նահանգները պիտի հասկնան մեզ: Խորհրդարանէն կը խնդրեմ հոծ մեծամասնութեամբ մը ընդունիլ կառավարութեան նախաձեռնութիւնը, որ միջազգային ուժի մը ստեղծման ճամբան կը բանայ: Այդ ուժը օր մը ՄԱԿի տրամադրութեան տակ պիտի դրուի :

ԿԱՐԵԼԻ՞ Է ԵՒՐՈՊԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆԵԼ ԱՌԱՆՑ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

Պ. Պոնըֆու (արտաքին յանձնախումբի նախագահը), 1918էն ասդին Գերմանիոյ եւ Դաշնակիցներու փոխ — յարաբերութեանց պատմականը ընելէ վերջ ըսաւ թէ պարտուած Գերմանիոյ հանդէպ միշտ մեղմ վերաբերում մը ցոյց տրուած է: Գերմանիա վերագտած ըլլալով իր քաղաքական գերիշխանութեան իրաւունքները, կը մնայ այժմ որ իրեն վերադարձուի նաեւ իր զինուորական ուժը, որպէսզի, ինչպէս ամերիկեան թերթ մը գրած էր, դառնայ երկրորդ աշխարհամարտի իրական յաղթականը: Խ. Միութիւնը, իր անհաշտութեամբ պատճառ դարձաւ որ Գերմանիա աճուրդի նիւթ դառնայ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ: Ի՞նչ է Գերմանիոյ նպատակը: Անիկա կ'ուզէ վերագտնել իր միութիւնը եւ երբեք պիտի չգոհանայ կրաւորական դերով մը: Եթէ զայն վերազինենք, մենք մեզ պիտի վտանգենք նոր պատերազմով մը Քէօնիկզպէրկի գրաւման համար: Այսուհանդերձ պէտք է հարթենք դժուարութիւնները: Գերմանիա պէտք է գտնէ իր դիրքը Եւրոպայի մէջ: Այն ատեն պիտի տեսնենք որ ան ալ պիտի միանայ Եւրոպայի նոր կազմակերպութեան: Խաղաղութեան պահպանման լաւագոյն միջոցը այդ է :

Փիէռ Քոթ, նախկին նախարար, հարցուց. — ա) Եւրոպայի քաղաքական գետնի վրայ կազմակերպութենէն վե՞րջն է որ Ֆրանսա պիտի ընդունի գերման բանակներու կազմութիւնը, բ) Ի՞նչ պիտի պատահի, եթէ Մ. Բրիտանիա մերժէ գործակցիլ: Յետոյ շեշտեց թէ պէտք է ընտրութիւն մը ընել գերմանական եւ ռուսական վտանգներու միջեւ: Իր կարծիքով ռուսական վտանգ չկայ, բայց կ'ըսէ նաեւ, թէ ոչինչ կ'արգիլէ զայն Եւրոպան աւլել սրբելու համար: Քաղաքացիական պատերազմը միջոց մըն է անոր համար :

Պ. Ժիւլ Մոք, Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, միջամտելով ըսաւ թէ Դաշնակիցներու 7 — 8 զօրաբաժնին դէմ Սովետները զօրաբաժիններ ունին Գերմանիոյ մէջ, իսկ կարմիր բանակը 175 զօրաբաժիններէ կը բաղկանայ :

Ժողովրդական կուսակցութեան (M. R. P.) վարիչներէն Քոսթ-Ֆլորէ, նախկին նախարար, յայտարարեց.— Եթէ Գերմանները չմասնակցին, Եւրոպայի պաշտպանութիւնը պիտի կազմակերպուի Հռենոսի վրայ եւ այն ատեն մեր դէմը պիտի ունենանք Ռուսիոյ արբանեակ միացեալ Գերմանիա մը: Չպիտի կրնանք Գերմանիան վերազինելէ խուսափիլ :

Պ. Դանիէլ Մայէր (ընկերվարական). — Զկրկնենք միեւնոյն սխալները, որոնք գերման զօրապաշտութիւնը վերստեղծեցին առաջին աշխարհամարտէն վերջ: Ընկերվարութեան գերագոյն նպատակն է ազգերու ընդհանուր կազմակերպութիւնը ազատութեան մէջ: Գոյութիւն պէտք չէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

(ՅՈՒՇ ՄԸ ՏԱԳՆԱՊԻ ՕՐԵՐԷՆ)

ԽՄԲ.— **1942**ին «Արածանի» հրատարակեց մեր աշխատակցին յուշերը՝ Կոմիտասի վերջին օրերու ողբերգութեան մասին: Հատուած մը.—

Պոլիս 1915: Ապրիլի առտու մը կանուխ կը գտնուէի Բանկալթիի մէկ դեղարանը՝ բարեկամիս մօտ: Ներս մտաւ Բժ. Ս. Նազաշեան՝ գլխաբաց եւ շփոթ:

— Տղաք, Կոմիտաս վարդապետը տարեր են այս գիշեր ...:

Շշմած իրարու նայեցանք: Ոչ մէկ նշանակութիւն կրցանք տալ եղածին:

Քիչ վերջ ուրիշներ եկան եւ սկսան թուել ուրիշ կալանաւորներու անունները, բոլորն ալ հանրածանօթ մտաւորականներ: Մեր զարմանքը վախի փոխուեցաւ:

Վայրկեան մը ուզեցի երթալ վարդապետին բնակարանը, տեղեկութիւն առնելու համար, սակայն ետ կեցայ, մտածելով որ կրնայ հսկողութեան տակ ըլլալ:

Այդ միջոցին միտքս ինկան Մէհմէտ Էմին պէյը եւ Համտուլլահ Սուպհին, երկուքն ալ հիացողներ վարդապետին: Առաջինը քանի մը անգամ տեսած էի վարդապետին մօտ, երբ եկած էր իր մէկ չափածոյ գրութիւնը եղանակաւորել տալու (Է՛յ խյնէմ տիք, Ո՞վ աւեղս կարէ՛): Հին ծանօթացած էինք իրարու եւ այցետոմսը տուած էր ինծի, որպէսզի այցելեմ իրեն: Երկրորդը, Համտուլլահ Սուպհին, տակաւին ամիս մը առաջ, կարծեմ «Սապահ» թերթին մէջ գնահատական տողեր նուիրած էր վարդապետին, անոր Թիւրք Օճաղըի մէջ տուած երաժշտական մէկ դասախօսութեան առթիւ: Ուրեմն մտածեցի հեռաձայնել: Պատասխանեցին թէ Հ. Սուպհին հոն չէր, յետոյ Մէհմէտ Էմին պէյը կանչեցին: Անոր տեղեկացուցի վարդապետին ձերբակալութիւնը խնդրելով որ միջամտէն:

— «Էֆէնտիմ, ասիկա կառավարական գործ է չենք կրնար որեւէ միջամտութիւն կատարել, չեմ կարծեր որ ծանր պարագայ մը կենայ, թերեւս ազատ կ'արձակեն», ըսաւ եւ գոցեց հեռախօսը:

Եւ յաջորդ օրն իսկ տարին վարդապետը իր նոյնքան արժէքաւոր ընկերներուն հետ, մինչեւ Անատոլուի խորը Չանկըրը:

Իր բնակարանը կը մնար Վանի Ալիւր գիւղացի սպասաւորի հսկողութեան տակ: Օրեր վերջ սկըսանք այցելել հոն: Վարի ճաշարանն էր մեր ժամադրավայրը, վերի սենեակները փակուած էին:

Ժամանակ մը վերջ՝ լուր առինք թէ վարդապետը քանի մը ընկերներու հետ վերադարձած է աքսորավայրէն: Վազեցի գացի իր մօտ, ողջագուրուեցանք, տեղեկութիւններ ուզեցի հոն մնացածներու մասին: Զանազան հարցումներ ըրի, որոնց զուարթօրէն կը պատասխանէր, սակայն վերապահ էր խօսած ատեն: Վախը թափանցիկ կ'երեւար իր դէմքին վրայ:

— Վերարկուդ եւ փակեղդ գունատած են, վարդապետ:

— Հոգ չէ տղաս, կեանքն է կարեւորը:

Պատմեցի իրեն Մէհմէտ Էմինի եւ Հ. Սուպհիի պարագան:

— Անօրէննե՛ր, ըսաւ ու անցաւ:

Քանի մը օր ետքը սկսաւ իր սովորական աշխատանքը: Ձեռք առաւ Զուղայի պատարագը մշակելու եւ մաքրելու համար:

... Վարդապետը վերսկսած էր իր սովորական կեանքը: Կ'աշխատէր, կը գրէր, կը նուագէր, կը սրբագրէր: Միայն ապրուստի մտահոգութիւնը ունէր, թէեւ չէր ուզեր յայտնել ոչ ոքի:

Հարուստ չէր Կոմիտաս: Ոչ միայն հարուստ չէր, այլեւ եկամուտի աղբիւրներ ալ չունէր, քանի որ դադրած էին համերգներն ու դասերը: Կ'ապրէր հաշիւով, թէեւ իր կենցաղին մէջ մեծ փոփոխութիւն մը չկար:

Մեծ հաճոյք էր իրեն համար չամիչով թէյ խմելը, — շաքարի չգոյութեան պատճառով — իրեն այցելող փոքրաթիւ բարեկամներու հետ:

Իր ծանօթներէն եւ բարեկամներէն անոնք որ Պոլիս կը գտնուէին, կը զգուշանային այցելութենէ: Այս զգուշութիւնը երկու կողմէն էր: Վարդապետն ալ կը վախնար ոստիկանութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել:

Այսպէս անցաւ 1915ը: Յաջորդ 1916 տարին, վարդապետը սկսաւ նուազ աշխատիլ: Յաճախ Ս. Գիրքով կը զբաղէր եւ հսկումի երկար պահեր կ'ունենար:

Այդ օրերուն իր մօտ գացի հայրենակից բարեկամի մը հետ: Քաղաքավարութեամբ ընդունեց մեզ՝ ինչպէս միշտ: Նորեկը գաղթականներու կեանքէ դրուագներ պատմեց եւ միջոց մըն ալ խնդրեց վարդապետէն որ քանի մը կտոր նուագէ: Նուագած միջոցին տարօրինակ յուզումի մը մատնուեցաւ, թէեւ կ'աշխատէր պաղարիւն երեւալ:

Արդէն քանի մը օրէ ի վեր ունէր այդ վիճակը: Ես ուզեցի մեկնիլ, սակայն բարեկամս միտք չունէր, ուրեմն ստիպուած կեղծ միջոցի մը դիմելով, սպասաւորին հասկցուցի, որ հիւրին առջեւ վարդապետին յիշեցնէ, ժողովի մը ժամադրութիւնը: Այս ձեւով դուրս ելանք բոլորս մէկ: Վարդապետը գնաց ճաշելու իր մէկ բարեկամին՝ Ստեփան Մելիքեանին տունը:

Մինչ այսպէս կ'անցնէին օրերը, Կոմիտասին վիճակը տարբեր գոյն կ'առնէր: Ես ամէն օր կը հանդիպէի բնակարանը գոնէ սպասաւորէն լուր առնելու համար իր մասին:

Օրէ օր աւելի շեշտուեցաւ իր մէջ լռակեցութիւնը եւ յուզուած վիճակը: Չէր ուզեր այցելուներ ընդունիլ:

... Քիչ մը փոփոխութիւն մտցնելու համար իր կեանքին մէջ զինք հրաւիրեցին Պոլսոյ Գուրուչէշմէի գիւղը, իր ազգականին տունը, ուր սովորութիւն ունէր յաճախ երթալու եւ գիշերելու: Տնեցիներուն հետ իր ծննդավայրին Կուտինայի (Քէօթահիա) մասին խօսակցութիւններ կ'ունենար, կը կատակէր տան հայրիկին եւ միւսներուն հետ:

Այս անգամ սակայն իբր հիւանդ տարին զինք խնամելու: Քանի մը օր ետքը գիս ալ հրաւիրեցին: Գացի տեսայ վարդապետը, տխուր ու լուռ նստած էր, շատ քիչ կը խօսէր, մենք էինք որ կը ստիպէինք խօսելու: Ճաշէն վերջ, ելանք վերի յարկը, ծովահայեաց սենեակը, սկսանք խմբովին երգել ջութակի ընկերակցութեամբ: Վարդապետը ինքն ալ մասնակցեցաւ մեզի՝ յուզուած վիճակով մը, վերջէն սկսաւ արտասուել: Խորապէս ազդուած դադրեցուցինք երգը:

Քնանալու ժամը հասաւ, ինծի առաջարկեցին, որ այդ գիշեր ես հսկեմ վարդապետին վրայ, իրենք քանի մը գիշեր կատարած էին այդ պարտականութիւնը: Ընդունեցայ:

Կոմիտաս իր հին ձեւով պառկեցաւ գետինը՝ վերմակին կէսը տակն առած կէսը վրան:

Քիչ վերջ ելաւ նստաւ:

— Վարդապետ, անհանգի՞ստ էք, հարցուցի:

— Ոչ տղաս, երկնային ձայներ կ'առնեմ, տես պատուհանէն լոյսեր կ'երեւան, Աստուծոյ ձայնն է, չե՞ս լսեր:

— Հանգիստ ըրէք, վարդապետ, անձրեւն է որ կը զարնէ ապակիներուն, լոյսերն ալ նաւերու լապտերներն են, մի՛ վախնաք ...

... Քանի մը օր վերջ, գիւղէն Բանկալթի իր տունը վերադարձաւ, յետոյ հիւրընկալուեցաւ Հարենց ընտանիքին մօտ եւ, ուր քանի մը օր շատ հանգիստ կերպով աշխատելէ վերջ, կրկին հիւանդացած եւ իր տունը դարձած էր:

Այդ միջոցին երբ այցելեցի իրեն, սպասաւորը չուզեց թողուլ որ վեր ելլեմ, ըսելով թէ, վարդապետը մարդ չընդունիր: Ես շատ կարեւորութիւն չտուի այս խօսքին, ուղղակի վեր ելայ, մտայ իր սենեակը, «բարեւ վարդապետ» ըսելով:

Բարեւս առաւ բարկացած եւ քթին տակէն:

Շփոթած մնացի:

— Ի՞նչ կ'ուզէք հարցուց:

— Ոչինչ վարդապետ, այցելութեան եկայ ըսի:

— Մարդ չեմ ուզեր, գնա՛:

— ....

— Գնա՛ կ'ըսեմ, մինակ մնա՛լ կ'ուզեմ:

— Վարդապետ, ի՞նչ բանի համար վշտացած էք:

— Եղբայր, իմ տունս չէ՞ այս, ազատ չե՞մ ուզածիս պէս ապրելու: Մարդ չեմ ուզեր, չեմ ուզեր, գացէ՛ք, ելէք դուրս:

Եւ երեսը դարձուց անդին: Ելայ դուրս եւ վարը սպասաւորին մօտ իջայ:

Այսպէս սկսաւ վարուիլ բոլոր այցելուներուն հետ: Եւ այս վիճակը տեւական դառնալ սկսաւ:

Մենք տակաւին լաւատես էինք իր մասին եւ կը կարծէինք թէ իրապէս բան մը վշտացած է, կամ շատ ծանր մտատանջութիւն մը ունի:

Ժամանակ առ ժամանակ կրկին փորձ կ'ընէինք իր մօտ երթալու. սակայն տեսանք որ ալ կատակ չէր: Իրապէս հիւանդ էր վարդապետը, յուզուած եւ վախով կը դիտէր մեզ, կ'աշխատէր ազատիլ մեր ներկայութենէն: Ոչ ոքի վրայ վստահութիւն ունէր, միայն իր սպասաւորին հետ կը խօսէր կարճ – կտրուկ, իր տնային պէտքերու մասին:

ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ԴԷՄ սկսած հետապնդումները կը շարունակուին Մ. Նահանգներուն մէջ: Վերջին լուրերու համաձայն, 86 «վտանգաւոր» օտարականներէն ձերբակալուած են 30 հոգի: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին Մեքսիկացի մը, Խոսրատօ Քասթիլլօ, 57 կարեկան, որ Մ. Նահանգները կը գտնուի 1919էն ի վեր, Լեհ մը, Ճոն Զիդուկ, 53 տարեկան, Յոյն մը, ուրիշ քանի մը Լեհեր, Ռուսեր եւ Պուլկար մը: Բոլորն ալ պիտի արտաքսուին:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կարմիր բանակը այսօր

«Կարմիր բանակը այսօր» — այս է անունը այն արժէքաւոր գրքին, զոր վերջերս հրատարակեց ամերիկեան բանակի սպաներէն գնդապետ Լուիզ Էլի:

Հեղինակը, որ աշխատած է բանակի երկրորդ բիւրոյի մէջ եւ կարեւոր պաշտօններ վարած է վերջին պատերազմի ընթացքին, խորհրդային բանակի ուժերուն մասին իր տեղեկութիւնները քաղած է առաջնակարգ աղբիւրներէ, — Կարմիր բանակէն դասալիք եւ արեւմտեան երկիրները ապաստանած զինուորները եւ սպաները, Ռուսերու դէմ կռուած գերմանացի սպաներէն եւ կարմիր բանակի մարդոց հետ կապուած դաշնակից սպաներու վկայութիւններէն:

Հեղինակին համաձայն, հսկայ կարմիր բանակը, որ մեծագոյնն է ամբողջ աշխարհի մէջ, կը բաղկանայ մօտաւորապէս 200 զօրաբաժիններէ: Ուրիշներ կը կարծեն թէ 170 — 180 զօրաբաժիններ ունի, — հին եւ նոր ձեւի հետեւակազօրք, մեքենաշարժ զօրաբաժիններ, հրասայլային, հեծելազօրքի եւ հրետանիի զօրաբաժիններ, եւն.: Ընդհանուր առմամբ, խորհրդային զօրաբաժնի մը ուժը աւելի քիչ է արեւմտեան զօրաբաժիններու ուժէն: Մինչ ամերիկեան զօրաբաժին մը 18.000 զինուորներէ կը բաղկանայ, խորհրդային հետեւակ զօրաբաժինը ունի 11.000, իսկ մեքենաշարժն ալ 13.000 հոգի:

Սովետներու մօտ, հետեւակ զօրաբաժին մը ունի երեքական գումարտակով երեք գունտեր, թնդանօթաձիգ կիսաբաժին մը, զրահապատ գունդ մը եւ հակահրասայլային ու հետախուզական մէյմէկ գումարտակ: Հին զօրաբաժին մը կը զանազանուի նորէն իր հրետանիով, որ այսօր ալ ձիաքարշ է: Գալով մեքենաշարժ զօրաբաժնին, ասիկա կը բաղկանայ երեք հետեւակ գունդերէ, ծանր ու միջակ հրասայլեր ունեցող երկու գունտերէ, երկու թնդանօթաձիգ եւ հրասանդային գունտերէ եւ մէկ հրթիռարձակ գումարտակէ:

Ինչ որ ալ ըլլայ միւս զէնքերուն ընծայուած կարեւորութիւնը, հետեւակազօրքն է որ կը ներկայացնէ բանակին իրական ուժը: Ճակատամարտի ընթացքին, հետեւակազօրքը, խիստ ուժերով եւ համեմատաբար նեղ ճակատամասերու վրայ կը կռուի այնպիսի եղանակով մը, որ առաւելագոյն հրետանիի կրակը թափի իր առջեւը: Պաշտպանողական կռիւներու մէջ ալ ամուր կը կառչի գետնին, մանաւանդ երբ կը կռուի իր սեփական հողին վրայ:

Շարժական պատերազմի մէջ է որ հետեւակազօրքին վերապահուած է նուազ կարեւոր դեր, որովհետեւ իրեն կը պակսի նախաձեռնութիւնը եւ քաղաքական կոմիսարներու տեւական ներկայութեան պատճառով կը վախնայ պատասխանատուութիւններէ:

Զրահապատ զէնքը շատ ուժեղ է: Յատկապէս աչքի կը զարնեն միջին հրասայլը՝ T.34 եւ մանաւանդ՝ Ստալինի անունով կոչուած III, KV, IV ծանր հրասայլեր: Սովետները, միւս երկիրներուն հետ բաղդատելով, թուական գերակշռութիւն մը ունին այս զէնքի մէջ, որուն ուժը, յարաճուն արտադրութեանց շնորհիւ միշտ կ'աւելնայ: Սակայն Սովետները զգալապէս վար կը մնան այս հրասայլերու անձնակազմերու որակին ու ճարտարութեան տեսակէտով:

Խորհրդային հրամանատարութիւնը հրասայլերը կը գործածէ միւս զէնքերու հետ միասին, մինչ Գերմանացիները, կը նկատէին զանոնք իբրեւ գլխաւոր զէնք: Ռուսերը ուշադրաւ նախասիրութիւն մը ունին զրահապատ կառքերը խմբական յարձակումներու մղելու տեսակէտով:

Սովետները ունին 50 զրահապատ զօրաբաժիններ, իւրաքանչիւրը թեթեւ հրասայլերու երեք գունտերէ եւ ծանր հրասայլերու մէկ գունտէ բաղկացած, ընդամէնը 250 կառք, որոնց վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ անջատ մեքենաշարժ թընդանօթները: Այս թնդանօթները արտակարգօրէն ուժեղ են եւ կրնան հեռուէն պաշտպանել յարձակող հետեւակազօրքը: Կարմիր բանակին ամէնէն յատկանշական եւ ամէնէն ահարկու զէնքերն են այս թնդանօթները:

«Թնդանօթը ճակատամարտի աստուածն է», ըսած է Ստալին: Այս համոզումով ալ, հրետանին խորհրդային ուժերու հարիւրին 35 — 40ը կը ներկայացնէ: Թնդանօթաձիգ զօրաբաժին մը կը բաղկանայ երկու կիսաբաժիններէ (9—10.000 զինուորներով), որոնցմէ ամէն մէկը ունի թեթեւ թնդանօթներու 6 խումբեր եւ 4 ռմբարձակ զօրամասեր, յարակից միջին ուժի թնդանօթներով եւ ռմբարձակներով: Այլ խօսքով՝ 150 կտոր: Ուրիշ զօրաբաժիններ զինուած են բոլորովին միջին ու ծանր հրետանիով:

Կարմիր բանակին մէջ, թուական ուժը յաճախ կը փոխարինէ որակը: Հրետանիի մէջ նշանաձգութեան մեթոտները շատ հին են: Դիտելու եղանակն անգամ նուազ լաւ է քան դաշնակիցնե

Քորէական պատերազմին հետեւանքները

Եթէ ընդունինք որ Քորէայի պատերազմը ամբողջովին վերջացած է, արդէն իսկ Միացեալ Նահանգներուն արժած է 17 միլիառ տոլար, իբր ուղղակի ծախք եւ կամ իբրեւ հետեւանք վերազինման քաղաքականութեան:

Միացեալ Նահանգներու բնակչութեան համար այդ գումարը կը ներկայացնէ մարդ գլուխ 40.000 ֆրանք:

Նոյնիսկ խաղաղութեան վերահաստատումը չի նշանակեր թէ նոր ծախքեր պիտի չըլլան: Որովհետեւ մէկ կողմէ վերազինումը պիտի շարունակուի, միւս կողմէ կառավարութիւնը արդէն իսկ նախատեսած է մեծ վարկեր Քորէայի տնտեսական վերականգնումին համար, իբրեւ լաւագոյն միջոցը համայնավարութեան ճամբան կտրելու:

Այդ պատճառով, յառաջիկայ Նոյեմբերի ընտրութիւններէն ետք, նոր խորհրդարանը իբրեւ առաջին գործ պիտի ունենայ յաւելուածական վարկերու հարցը, ընթացք տալու համար Քորէայի տնտեսութեան վերելքին:

Այս ամէնը անշուշտ կը նշանակեն նոր տուրքեր Մ. Նահանգներու ժողովուրդին համար: Ընկերային բոլոր դասակարգերը ենթակայ պիտի ըլլան տուրքերու յաւելման: Օրինակի համար, յանուար ընտանիք մը, երկու զաւակով, որ տարեկան 100 տոլար (35.000 ֆրանք) տուրք կը վճարէր (շուրջ 3000 տոլարի, այսինքն մէկ միլիոն ֆրանքի եկամուտի մը վրայ), այսուհետեւ պիտի վճարէ 120 տոլար (42.000 ֆրանք):

Նոյն թիւով ընտանիք մը որուն տարեկան եկամուտը տասը հազար տոլար է (երեքուկէս միլիոն ֆրանք) կը վճարէր 1361 տոլար (475.000 ֆրանք), իսկ հիմա պիտի վճարէ 1592 տոլար (557.000 ֆրանք):

րու մօտ: Զինամթերքի սպառումը աւելի շատ է եւ աւելի շատ թիւով մարդիկ եւ կառքեր կը գործածուին պարենաւորման համար: Ռուսական զօրաբաժին մը նուազ հարուստ է հակօդանաւային հրետանիի նիւթերու տեսակէտով, քան ամերիկեան զօրաբաժին մը: Օդանաւերու դէմ պաշտպանութեան համար, Ռուսերը կը գործածեն 37 միլիմեթրնոց թնդանօթներ: Միեւնոյն դիտողութիւնը կարելի է ընել հակահրասայլային պաշտպանութեան միջոցներուն մասին:

Խորհրդային բանակի ուրիշ ինքնուրոյն գիծերն են.— Ձիաւորներու մեծ զօրամասերը, որոնք կէս առ կէս Խազախներէ կը բաղկանան: Հեծելազօրքի զօրաբաժին մը ունի 4500—5000 մարդիկ, որոնք խմբուած են երեք ձիաւոր գունտերու եւ ձիաքարշ մէկ թնդանօթաձիգ գունտի մէջ: Իսկ հեծելազօրքի բանակի մը մաս կը կազմեն հրասայլերը, հրասանդներէ եւ այլ զէնքերէ բաղկացած երեք զօրաբաժիններ:

Այս զէնքերը, վերջին պատերազմի ընթացքին ցոյց տուին, որ կրնան անակնկալներ պատճառել թշնամիի թիկունքին վրայ, իրենց անկախ եւ ընդարձակ գործողութիւններով:

Թ. Ա. Թ.

Իսկ երբ հարցը կը վերաբերի խոշոր գործեր վարող մեծատունի մը որ տէր է 100.000 տոլար (35 միլիոն ֆրանք) եկամուտի մը, պետական գանձը պիտի առնէ 51.812 տոլար (18 միլիոն ֆր.) փոխանակ 45643 տոլարի (16 միլիոն ֆրանք):

Քորէայի պատերազմին հետեւանքը պիտի ըլլայ ուրեմն ոչ միայն տուրքերուն յաւելումը, այլ եւ կառավարութեան միջամտութեանց ընդլայնումը, քանի որ նոր տուրքերը անհրաժեշտօրէն տեղի պիտի տան հակակշռի եւ ստուգման իրաւունքներուն ընդարձակման:

Քորէայի պատերազմին ուրիշ մէկ հետեւանքն է այն մրցարշաւը որ կը կատարուի մէկ կողմէ կառավարութեան — որ ամէն միջոցներով կ'ուզէ առաջքը առնել նոր դրամահանութեան սպառնալիքին — եւ միւս կողմէ հասարակութեան միջեւ որ կը ջանայ կանխել կառավարական տնօրինութիւնները:

Այդտեղ է որ կը նշմարուի դրամահանութեան դէմ ձեռք առնուած միջոցներուն արդարացումը: Բայց այդտեղ ալ կարելի չէ միջազգային կացութեան հետեւանքներուն դէմ կանգնիլ առանց խորապէս փոփոխութեան ենթարկելու ամերիկեան կենցաղին ամէնէն յատկանշական երեւոյթներէն մէկը:

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՆԱՒԹՈՒՂԻՆ

Մերձ. Արեւելքի մեծագոյն նաւթուղին (Փայփ Լայն) բացումը տեղի պիտի ունենայ քանի մը շաբաթէն: Բացուելէն վերջ պիտի դառնայ Սուէզի ջրանցքին համար վտանգաւոր մրցակից մը:

Նաւթուղին, Ապքուէքը (Սէուտի Արաբիոյ մէջ) կը միացնէ Սիտոնի կամ Սայտայի լիբանանեան նաւահանգստին եւ պիտի ծառայէ Միջերկրական փոխադրելու Ապքուէքի մէջ արտադրուող նաւթը:

Այս նաւթուղիէն ամէնէն առաջ պիտի կրնայ օգտուիլ Իսրայէլը, որ մինչեւ հիմա, Սէուտի Արաբիայէն ստացած իր քարիւղը կը փոխադրէր Սուէզի ջրանցքէն եւ յաճախ դժուարութեանց կը բախէր՝ նաւերու երթեւեկին համար եգիպտական իշխանութեանց ձեռք առած միջոցներուն հետեւանքով: Այս պատճառով ալ Իսրայէլի համար նաւթ փոխադրող նաւերը կը ստիպուէին յաճախ ճամբորդել Բարեյուսոյ գլուխ — Ճիպրալթար գծով, Հայֆայի նաւահանգիստը հասնելու համար: Այս անգամ, Իսրայէլ, ուղղակի Սիդոնէն պիտի կրնայ բեռցնել իր նաւթը:

Ապքուէք — Սիդոն նաւթուղին որ մէկն է Մերձաւոր Արեւելքի մէջ կառուցուած կամ ծրագրուած հինգ նաւթուղիներէն, ունի 1700 քիլոմեթր երկարութիւն եւ կ'անցնի Իրաքէն եւ Սուրիայէն: Տրամագիծը 73 սանթիմեթրէն քիչ մը աւելի է եւ տարեկան կրնար 20 միլիոն թոն քարիւղ հոսեցնել: Նաւթի առաջին կաթիլը Սիդոնի մէջ թափելու համար, պէտք պիտի ըլլայ 750 հազար թոն հեղուկ լեցնել խողովակին մէջ:

Այս թիւերն իսկ ցոյց կուտան, թէ ինչ վնասի պիտի ենթարկուի Սուէզի ջրանցքը, երբ դադրի Սէուտի Արաբիոյ նաւթին ջրանցքի ճամբով փոխադրութիւնը:

Հոսելիք նաւթը պիտի յատկացուի գլխաւորաբար բրիտանական զտարաններուն, ինչպէս նաեւ եւրոպական ցամաքամասի պէտքերուն: Մաս մըն ալ պիտի ղրկուի ամերիկեան զտարանները:

Նաւթուղին սեփականութիւնն է չորս ամերիկեան ընկերութեանց:

Շինութիւնները վերջացած են երկու տարուան ընթացքին եւ արժած են 200 միլիոն տոլար:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ինչպէս նախատեսած էինք, մեր Հ. Մ. Ը. Մ.ը կորսնցուց Մարսէյլի լիսէներու ընտրեալ խումբին՝ S. M. U. C.ի հետ կատարուած մրցումը, 2ի դէմ մէկ նշանակէտով, կորսնցուց խաղ մը զոր կրնար շահիլ: Թէեւ Ֆրանսայի մարզիկները շատ աւելի արագաշարժ եւ գնդակի վարպետներ էին բայց մեր յառաջապահ մարզիկները իրենց կեդրոնի յառաջապահին կատարեալ դանդաղութեան հետեւանքով չկրցան իրենց լաւագոյնը կատարել: Մեր պաշտպանողականն ալ չկրցաւ իր լաւագոյն խաղարկութիւններէն մին ցոյց տալ եւ Ֆրանսացիք օգտուելով առաջին կիսախաղին վերջաւորութենէն 4 վայրկեան առաջ երկու նշանակէտ շահեցան:

Երկրորդ կիսախաղին մերոնք սթափեցան, բայց շատ ուշ, S. M. U. C. ոչ մէկ առիթ կը ստեղծէր: Միայն վերջաւորութեան մօտ էր որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի աջ ծայրը գեղեցիկ հարուածով մը նշանակեց միակ կէտը:

Այս պարտութիւնը անշուշտ լաւ դաս մը կ'ըլլայ մեր մարզիկներուն, ինչպէս եւ Ֆութպոլի յանձնախումբին որպէսզի յառաջիկային ջանայ աւելի արագաշարժ մարզիկի մը յանձնել կեդրոնի յառաջապահի պաշտօնը:

Այս պարտութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը կորսնցնէ իր առաջնութիւնը եւ կ'ըլլայ երկրորդ, մէկ կէտի տարբերութեամբ: Մենք մեծ յոյսեր ունինք այս տարի մեր անդամ մարզիկներուն վրայ եւ նոր յաղթութիւններ կը սպասենք:

× Այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը կատարէ իր 4րդ ախոյենական մրցումը իր մարզադաշտին Atlanticի վրայ, Port St. Louis du Rhône, զօրաւոր խումբին դէմ: Այս խումբը անցեալ կիրակի հաւասար արդիւնք մը ձեռք ձգեց S. M. U. C.ի դէմ եւ Մարսէյլ կը հասնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի դէմ յաղթանակ մը եւս շահելու համար: Մեր մարզիկները պէտք է իրենց բոլոր ճիգը տրամադրեն լաւ արդիւնք մը ձեռք ձգելու համար:

Կը խնդրուի Հ. Մ. Ը. Մ.ի բարեկամներէն որ բնաւ չմիջամտեն դատաւորին տուած որոշումներուն, եթէ նոյնիսկ անոնք հակառակ ըլլան Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

Վ. Շամլեան

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ երեք շաբաթէ ի վեր յետաձգուած են այն բանակցութիւնները որ կատարուէին Խ. Միութեան հետ, սահմանային վէճեր կարգադրելու եւ առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար:

40.000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ համագգեստ, հրացան եւ տարճանակ ստացան, համաձայն վերակազմութեան ծրագրի մը: Իրենց պարտականութիւնը պիտի ըլլայ օգնել Հռենոսի բրիտանական բանակին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (209)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Շտապով, առանց որեւէ տատանման, նա հեռացաւ իր տանից. իսկ աղջիկը գնաց դիտելու պարսպի գլխից:

Սկզբում մեծ էր Գայիանէի հաւատը, որ վերջ ի վերջոյ յաջողութիւն կը լինի: Բայց երբ անյայտութեամբ լցուած մութի մէջ կանչեց զինուորական փողը, նա ցնցուեց ամբողջ մարմնով: Զարհուրելի նշան. զինուորները հաւաքւում են... Մեհրին ցած կը գլորուէր, եթէ Գայիանէն նրան չբռնէր...

Գրկելով պառաւի մէջքը, նա տուն գնաց: Պէտք էր պատրաստուել... Առաջ նա հող տարաւ իր դայեակի մասին, որ ահից շնչասպառ էր դառնում: Ջուր խմացրեց նրան, պառկեցրեց իր սենեակում եւ հանգստացրեց, ասելով թէ այլեւս վտանգ չկայ:

Մեհրին կարօտ էր այդ տեսակ խօսքերի, թէեւ սուտ էլ լինէին: Եւ երբ նա լռեց, թաղուելով վերմակի տակ, Գայիանէն անցաւ մօր սենեակը:

Այժմ նա բոլորովին մենակ էր ամրոցում: Յովսէփը երեկոյեան էր վերցրել իր խէնջարը եւ գնացել էր իր համար նշանակուած տեղը, մի աղքատ այրու տուն: Նազլուն Մարթայի մօտ էր, ներքին յարկի սենեակում: Վերջին օրերը երեխան պառկած էր եւ Նազլուն չէր հեռանում նրա անկողնից. նոյն իսկ Բարեկենդանի ազմուկները դուրս չհանեցին նրան այն անկիւնից, ուր հալւում էր փոքրիկը, չկարողանալով ասել թէ ինչ է իր ցաւը:

Իսկ Նազլուն միայն այդ էր ուզում իմանալ: Այժմ նա այլեւս ժանիքներ էլ չէր ուզում...

Եւ մենակութիւնը աւելի էր գրգռում Գայիանէին: Ամէն ինչ լուռ էր եւ անշարժ, կարծես նրա համար, որ յամառութեամբ պնդէ, թէ Գայիանէն սխալուած չէ, թէ գործը չյաջողուեց: Տխուր է մօր դատարկ սենեակը, կարծես լաց է լինում, նոյն իսկ ճրագի բոցն էլ մի առանձին յուսահատութեամբ է երերում. նա էլ, ուրեմն, գիտէ, որ դրսում ամէն ինչ ձեռքից գնաց:

Ամէն ինչ... Կայ, երեւի, մի անկիւն, մի անծանօթ տեղ, ուր այդ ժամէն թաղնուած է մի ամեհի ուժ, եւ եթէ նա նա գայ, կարող է նորից կերպարանափոխել կռիւը, կանգնեցնել խորտակուածներին եւ ջնջել բոլոր հրէշներին, որոնք չեն թոյլ տալիս իրանց գոհերին դուրս գալ դանակի տակից:

Կայ, երեւի... Բայց ի՞նչպէս կանչել նրան, ո՞ւր որոնել: Սիրտը թրթռում է անհանգիստ կերպով, զգում է, որ միայն մի փոքրիկ խէնջար է դրուած իր վրայ: Հիմա խօսքը պողպատին է պատկանում:

Ժամանակ է... Թւում էր թէ գիշերը թռչում է թեւ առած. թւում էր թէ վաղուց անցել է մօր դրած պայմանաժամը եւ գալիս է հարսանիքի օրը, որի առաջին լոյսերը պիտի ընկնեն մօր գլխի վրայ: Գնալ, թէ չէ ուշ կը լինի...

Վերջին բոպէին խօսում է հայրական տունը: Մայրը գնալիս պինդ գրկեց աղջկան. իսկ սա ո՞ւմ հրաժեշտ տայ...

Բռնկւում է՝ մի սիրելի բան համբուրելու, վերջին խօսք արտասանելու տենչանքը: Արիւնը եռում է այդ մտքից, պատռում է երակները եւ մի հրային հոսանք է տարածում ոսկորների մէջ:

Լուռ մի աղօթք երկու խօսքով, մի կարճ խնդրուածք շշուկի, հառաչանքի ձեւով — որքան անդիմադրելի է այդ կարօտը: Եւ նրա այրող աչքերը որոնում են մի պատկեր, մի սրբազան նշան:

Պատի ճակատից կախուած է մի չերտաւոր մորթի... Մելիք Հիւսէյնի քաջութեան մի նշանն է դա: Տարիներ առաջ Արաքսի դաշտային ափերում նա մի մի վագր էր սպաննել իր ձեռքով եւ քերթելով նրա մորթին, կախել էր իր պատից:

Գայիանէն վազեց, իր շառագունուած դէմքը դրեց ամեհի գազանի մազերի վրայ եւ մի անզուսպ ջերմեռանդութեամբ հեծեծաց.

— Հայր, հայր...

Աղօթքը հանգստացնող էր: Հայրական տունն այլեւս չէր կանգնեցնում նրան...

Պատշգամբի վրայ ինչ որ թխկոց լսուեց: Խայթուածի պէս ցնցուելով, Գայիանէն մի քանի քայլ առաջ վազեց, բայց նոյն թափով ետ ու ետ մղուեց:

Լէօ

ունենան ուրեմն ազգային բանակներ, այլ պէտք է իրականացնել ընդհանուր զինաթափութիւնը։ Եթէ պատերազմ մը պայթի, պիտի չկրնանք պահել Էլպայի գիծը եւ կռիւը պիտի մղուի Էլպայի եւ Հռենոսի միջեւ։ Պէտք է ջանալ որ գերմանական հարցը կարգադրուի փոխադարձ բանակցութիւններով Խ. Միութեան հետ։

✕ Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան գիշերը ուշ ատեն եւ ի վերջոյ քուէարկուեցաւ կառավարութեան ծրագիրը, 235ի դէմ 349 ձայնով։ Համայնավարները այս առթիւ ալ բուռն ճառեր խօսեցան։

Երբ պատերազմ ծագի...

Մ. Նահանգները յայտարարեցին Ատլանտեանի զինուորական խորհուրդին առջեւ, թէ ամերիկեան բանակը պիտի գտնուի առաջին գծին վրայ, եթէ պատերազմ մը պայթի Եւրոպայի մէջ։ Այս նպատակով եւ իբրեւ Ատլանտեանի բանակին մաս, Մ. Նահանգները զօրամասեր պիտի պահեն Եւրոպայի մէջ։

Միւս կողմէ Պ. Էչիսըն յայտարարեց, թէ Մ. Նահանգները գոհացուցիչ կը գտնեն Ֆրանսական կառավարութեան նախաձեռնութիւնը Եւրոպայի եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ զինեալ ուժերու կազմակերպութեան մասին։ Ֆրանսական ծրագիրը չահեկան թելադրութիւններ կը պարունակէ եւ կ'արժէ զանոնք ուսումնասիրել։

— Պ. Մարշըլ կ'ուզէ զինել 2—5 գերմանական հետեւակ զօրաբաժիններ մէկ տարուան ընթացքին։ — Լուրի մը համաձայն, Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Տոքթ. Ատընաուըր կը նախատեսէ՝ մեծ մասով զրահապատ ուժերէ բաղկացած 10 զօրաբաժիններու կազմութիւնը, 200 հազար զինուորներով։ Կը ծրագրուի մինչեւ անգամ պարտաւորիչ զինուորութեան վերահաստատումը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

110 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ, 1100 տուներ կրակի տրուած էին Գերմաններուն կողմէ, 1940 Յունիս 28ին, հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ։ Մէկը զինուորական ատեանը սկսաւ դատել գլխաւոր պատասխանատուն, հրամանատար Քոլտեփը։ Ուրիշ ամբաստանեալներ ալ կը փնտռուին։

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺԸ, որ Աշխատանքի Դաշնակցութենէն բաժնուեցաւ աւելի ազատ գործելու համար, իր Բ. ընդհ. ժողովը կը գումարէ երկու օրէ ի վեր։ Կը մասնակցին աւելի քան հազար պատգամաւորներ։ Մասնակցելու հրաւէր ուղղած էր նաեւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, որ մերժեց, ենթակայ ըլլալով համայնավարներու ազդեցութեան։

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Ազգաժողովին զօրքը յառաջ պիտի խաղայ մինչեւ Մանչուրիոյ սահմանագլուխը։ Գերի մը պատմած է թէ 20.000 չինացի զինուորներ անցած են սահմանագլուխը։

16 ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ճկնորսանաւեր անցած են Պոլսոյ Նեղուցներէն, Հոկտեմբեր 17ին, Պալթիկ ծով երթալու համար։ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ նաւերը չափազանց դանդաղ կ'երթային, թէ իրականին մէջ մարտանաւեր էին եւ սպաները դիտակներով կը քննէին Թրքական ափերը։

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿԸ, Աչոտ Աւետեան, որ Զուիցերիա գացած էր հեծելանիւով, Նիսէն Սէնթ Անն (Մարսէյլ) հասած եւ դիմաւորուած է Նոր Սերունդի անդամներուն կողմէ, որոնք զայն հիւրասիրած են ջերմօրէն։ Երկու օր Մարսէյլ մնալէ վերջ ճամբան պիտի շարունակէ դէպի Լիոն, յետոյ Փարիզ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ. — Համախարբերդցիական Միութեան Կարտանի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Պ. Մելքոն Ասատուրեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Մարսէյլէն Արմենակ Պօյաճեան (Անգարացի) կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ, տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգիստ, հանգուցեալ Օտապաշեան Թորոս Սինանեանի, Մեքօն Էմի Պօյաճեանի, Տիկին Թորոս Թագուհի Սինանեանի, Սիմայ Պօյաճեանի եւ նորոգ հանգուցեալ իր երկու քոյրերուն Արտէմիս եւ Արմենուհի Պօյաճեանի, (18—22 տարեկան) յիշատակին։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Լիոնի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ին, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԻՆ, Salle Rameau:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ:

Նախագահ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԷՔԵԱՆ
Կը խօսին՝
Ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
եւ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին. — Տիկին Պ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Օրիորդներ՝ Մ. ՔԱՐԱԳՈՒԶԵԱՆ, Ա. ԹՈՒԹԼԵԱՆ, Մ. ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆ, Ա. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Սէնթ Էթիէն), Զ. ԳԱՍԵԱՆ (Վալանսէն), Ք. ԽՐԻՄԵԱՆ եւ դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐ:

Տրամախօսութիւն՝ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ «ՈՒԽՏԱՒՈՐ»Ը:

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ կէս գիշեր, Ցօյներու սրահը (5 rue Bonnefoi), Place du Pontի մօտ:

★

Վիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻ, մասնակցութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, Հ. Մ. Ը. Մ.Ի, ՀԱՅ. ԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

29 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Théatre Municipalի շքեղ սրահին մէջ:

Պատուոյ Նախագահութեամբ՝
ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ ԸՆԿ. HUSSELի
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Le Dauphiné Libéréի խմբագիրը քաղաքացի BERTHET եւ ընկերվարական ներկայացուցիչները: Ներկայ կ'ըլլան պետական բարձր պաշտօնատարներ:

Գեղարուեստական բաժին. — Կենդանի պատկեր, Արաքս երգչախումբ, պար սանուհիներու կողմէ, մեներգ Տիկ. Թադէոսեանէ, Տիկին Ռըստիկեանէն եւ Տիկին Կարապետեանէն: Կը նուագէ երիտասարդ ջութակահար Պէպիրեան:

Տէսինի մէջ

28 ՀՈԿՏ. ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, ՀԱՅ ԿԱՄ. եւ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ, ԴՊՐՈՑԻ ԿՐԹ. ՄԱՐՄՆԻ:

Բարձր հովանաւորութեամբ Վիէնի քաղաքապետ Cam. HUSSELի:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Dauphiné Libéréի խմբագիր Cam. BERTHET, եւ ընկերվարական ներկայացուցիչները: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը մասնակցի Վիէնի Ց. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԻ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ, ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՐԳ, ՄԵՆԵՐԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Մուտք ազատ է: Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ առաւօտ:

Սէն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 11էն, Շաբաթ իրիկուն:
Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

ՄԱՅՐ – ԵԿԵՂԵՑԻ – ՓՐԱՏՕ

Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր – եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Տօն Գիւտ Խաչի, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏի մահուան 15ամեայ տարելիցին առիթով մասնաւոր հանդիսաւոր Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ազգային անմահ երգահանին յիշատակին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Ատրպատականի առաջն. տեղապահ Տ. Կարապետ խաչաբիր Աւագ քհնյ. Մանուկեան: Հայ հաւատացեալ ժողովուրդը եւ Կրօն. Ընկերակցութեան անդամները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ յարգանքի այս արարողութեան, Ս. Պատարագի բազմաձայն երգեցողութեամբ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՊՈՄՈՆ., Խ. Թ. — Ձեր ուզած հասցէն չունինք:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Կ. Ճ. — Կը վերջանայ 1951 ապրիլ մէկին:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ
NOTRE - DAME DE LA GARDEի ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 9ին: Հայկական ծէսով պատարագ եւ հոգեհանգիստ, կաթողիկէ Հայոց առաջնորդին կողմէ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant: A. NERCESSIAN

Օր. ՄԱՐԻ ՏՕՆԻԿԵԱՆ
Պ. ՄՐԱՊ ԽԱՉԻԿԵԱՆ
Նշանուած
Նքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Այբ...նեանի:
2[illegible] Հոկտ. 1950 Ալֆորվիլ

Օր. ՋԱՐՈՒՀԻ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ
Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
Նշանուած
15 Հոկտ. 1950 Ալֆորվիլ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Նիւթ՝ Հայ Ազատագրական շարժումը: Դասախօս ընկ. Տ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ: Կը հրաւիրուին համակիրները, Կ. Խաչուհիները եւ Նոր Սերունդը:

✕

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն այս շաբաթ ժամը 8.30ին:

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին:

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի երեկոյ, ժամը 8ին:

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ ընկ. Յ. ՊԱՓԿԵԱՆ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, դպրոցի սրահը, 78 rue Rabelais: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը՝ շաբաթ օր ժամը 5.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՇԱՎԻԼ. — Արդութեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, ընկեր Մէն Սէի բնակարանը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին, Րէժան սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմացը: Մուտքը ազատ է:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին, ընկերուհի Վարդանուշ Հէքիմեանի բնակարանը: Շատ կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, Rue des Convalescents: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.ի բոլոր մարզիկները կը հրաւիրուին ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ներկայ ըլլալ Իսի, Stade Jean Bouinի մեր դաշտին վրայ պասքէթի, վօլէ – պօլի եւ զանազան մարզանքներու համար:

Այս կիրակի ժամը 11.45ին, Porte d'Italie:



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

IARATCH Fondé n 1925 R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամս 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.

Té GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63

Saedi 28 Octobre 1950 Շաբաթ 28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6292 – Նոր շրջան թիւ 703

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՑԱԿԱՆ ՋԱՅՆ ՋՈՒՆԻ

Ո եւ է հոսանքի համար, քաղաքական ասպարէզը կը պահանջէ ոչ միայն ուժերու լարում, յարատեւ աշխատանք եւ հետապնդում, այլեւ գիտութիւն: Պաչար: Միշտ նորոգուելու պայմանով:

Պէտք գիտնաս թէ ինչ կը խորհին եւ կը բանին բարեկամներդ ու թշնամիներդ: Մանաւանդ հարեւաններդ:

Պէտք չգոհանաս, չքարանաս զոց եղած գիտելիքներով:

Ոտքդ գետնէն պէտք չկտրի, լսելով այս կամ այն միջնաբերդէն արձակուած վճիռներ եւ պատգամներ:

Կարճ խօսքով, պէտք հետեւիս, ներկայ պէտք ըլլաս ամէն ուր որ դէպք մը կը պատահի մեր ճամբուն վրայ: Մեր գլխուն վերեւ: Ի նպաստ կամ ի վնաս:

Այն երէ՛կ էր որ մարդիկ ժողովուրդ կը կառավարէին կամ դատ կը վարէին չորս պատի մէջ, ամուր փակելով պատուհանները: Կամ հոգեչահ քարոզներ խօսելով:

Ասպարէ՛զ նետուէ, եւ թող քու ձեռքերդ ալ մրոտին ուսումնասիրութեան, տքնութեան, դէպքերու վերլուծման եւ գործի կրակին մէջ:

Այն ատեն շատ մը թիւրիմացութիւններ ալ կը պարզուին, եւ կրնաս գտնել շիտակ ճամբան, հանրօգուտ աշխատանքի նուիրուելու համար:

Այս է Դաշնակցութեան հիմնական ուղեգիծը, քաղաքական գործունէութեան ահաւոր լաբիրինթոսին մէջ:

Հայկական Դատ հետապնդած ատեն ալ, անոր առաջին հոգը եղած է եթէ ոչ բարիք ապահովել, գոնէ չարիքներ կանխել, սահմանափակել:

Այսօր շատ աւելի ծանր կը կշռէ այդ մտահոգութիւնը: Թէ՛ ֆիզիքական գոյութեան եւ թէ քաղաքական աշխատանքի տեսակէտով:

Ջի բաւեր օրն ի բուն բուրվառ ծխել, ըսելով թէ մեր հայրենիքը հզօր ուժի մը պաշտպանութիւնը կը վայելէ:

Ահա նոյնքան եթէ ոչ աւելի հզօր ուժ մը 1947էն ի վեր կը սպառազինէ, կ'արդիացնէ եւ կը զօրացնէ մեր թշնամին: Ստանձնելով ամէն զոհողութիւն՝ ապահովելու համար անոր հողային ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը:

Վայրկեան մը երեւակայեցէք մեր հայրենիքին վիճակը, եթէ չարաշուք օր մը, դէմ դիմաց ելլեն այդ հսկայական ուժերը:

Ի՞նչ կը թելադրեն տարրական ողջմտութիւնը եւ հայրենասիրութիւնը, այս ահաւոր հեռանկարին առջեւ:

Ի՞նչ պարտականութիւն կ'իյնայ ազատ արտասահմանի հայկական հոսանքներուն եւ ազգ. իշխանութեանց վրայ, որպէսզի ոտքի տակ չերթանք: Որպէսզի չարաչար չտուժենք ֆիզիքապէս, կամ իբրեւ քաղաքական արժէք:

Կան շրջոթներ որ կը կարծեն թէ կարելի է կանխել այս վտանգները, Ստալինը օրհնելով եւ Թրումընը անիծելով: Հայատառ ցնդաբանութիւններ տպելով:

Իսկ տարագիր բազմութեանց ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կ'ըսէ եւ կը պահանջէ, առաջնորդութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան.

— Ուշադրութեամբ հետեւէ դէպքերու ընթացքին: Փոխանակ ծուռ նայելու եւ կռնակ դարձնելու ա՛յն ուժերուն որ վճռած են կասեցնել բոլշեւիկեան հեղեղը, աշխատէ լուսաբանել զանոնք, բացատրել մեր կացութիւնը, որպէսզի մեր մուխը չմարի, փոթորիկի մը պահուն:

Աշխատէ համոզել, նաեւ, որ ամերիկեան կամ ֆրանսական բանակներու հայ զինուորները չհարկադրուին կռուիլ իրենց եղբայրներուն դէմ:

1939ին ալ կար այս ճգնաժամը, երբ զօր. Վէկան կը պատրաստուէր Կովկաս արշաւել, դաշնակից ուժերուն հետ խառնելով թրքական զօրքը:

Տեղեկութիւն չունինք թէ այն ատեն ինչ կը բանէին այսօրուան անծեղները: Բայց գիտենք որ Դաշնակցութիւնը ներկայ էր, կարելին փորձելու եւ չարը խափանելու համար:

Բարեբախտաբար տեղի չունեցաւ այդ ձեռնարկը: Եւ սակայն ծրագիրը կը մնայ միշտ ձեռքի տակ: Աւելի ընդարձակ եւ կատարելագործուած (այն ատեն չէր ծնած հիւլէական ռումբը):

Պարտաւո՞ր ենք մտածել նա՛եւ այս կարգի հոգերու վրայ...

Շ.

Պոլսոյ պատրիարքը պիտի ընտրուի Նոյ. 9ին

ԿԻՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ՊԻՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԵԱՆ

Պոլսոյ կուսակալը, փրոֆ. Ֆահրէտտին Կէօքայ, հոկտեմբեր 19ին իր պաշտօնատուն հրաւիրելով մամուլի ներկայացուցիչները, անձամբ կարդացած է պատրիարքական ընտրութեան հրահանգը: Ահաւասիկ մանրամասնութիւնները.—

Կուսակալութեան հաղորդուեցաւ այն որոշումնագիրը (գարարնամէ) որ կոչուած է լուծել Հայոց Պատրիարքի ընտրութեան հարցը, որ տարիներէ ի վեր վէճերու նիւթ եղած էր:

Այս տեսակէտով պատրաստուած է հրահանգ մը (թալիմաթնամէ) յենլով Թուրքիոյ հիմնական կազմակերպութեան օրէնքին (Անա Եասա), Լօզանի դաշնագրին տրամադրութեանց եւ ժողովրդապետական սկզբունքներուն:

Այս հրահանգին պատրաստութեան ատեն նըկատի առնուած են նաեւ 1927ի պատրիարքական ընտրութեան (Նարոյեան արք.ի) ատեն գործադրուած կանոնները (ուսուլլէր), ինչպէս նաեւ արդի տեղապահին եւ ընդդիմադիրներու տեսակէտներն ու գաղափարները:

Այս ընտրութեանց պիտի մասնակցին այր թէ կին 18 տարին լրացուցած բոլոր լուսաւորչական Հայերը (Էրմէնի Կրեկօրիանլար):

Իւրաքանչիւր եկեղեցական թաղ պիտի նկատուի ընտրական շրջանակ մը:

Նկատելով որ Իսթանպուլի մէջ 32, իսկ Անատոլուի մէջ 5 հայ եկեղեցիներ գոյութիւն ունին, պիտի հաստատուին 37 ընտրական շրջանակներ:

Իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ երիցագոյն եկեղեցականին նախագահութեամբ պիտի գումարուին 5044 թիւ Վագըֆներու օրէնքին համաձայն ընտրուած թաղ. խորհուրդներն ու անոնց պահեստի անդամները եւ պիտի ընտրեն ընտրական յանձնաժողովի երկու անդամները: Այս կերպով կազմուած ընտրական յանձնաժողովները նօտարին կամ անոր ներկայացուցիչին առջեւ երկու հոգիի քուէ պիտի տան:

Իւրաքանչիւր ընտրական շրջանակի մէջ համայնքին կողմէ ընտրուած 2 անձերը Հայոց պատրիարքարանը պիտի երթան եւ հոն երիցագոյն եկեղեցականին նախագահութեամբ նիստ գումարելով թեկնածու պիտի ներկայացնեն հինգ անձեր, որոնք կը լրացնեն պատրիարքական անհրաժեշտ պայմանները, ընտրելով նաեւ 14 անդամներէ բաղկացեալ կրօնական ժողովը (րուհանի հէյէթ):

Այս կրօնական մարմինը կառավարութեան պիտի հաղորդէ անունները երկու անձերու, որոնք կը լրացնեն պատրիարքական պայմանները:

Կառավարութիւնը իբրեւ պատրիարք պիտի ընդունի առնուազն մէկը:

Ընտրելի թեկնածուները պէտք է լրացնեն հետեւեալ պայմանները:

Ա.— Կառավարութեան վստահութիւնը գրաւած ըլլալ:

Բ.— Թրքահպատակ ըլլալ:

Գ.— Դատապարտութիւն կրած չըլլալ:

Դ.— 35 տարին լրացուցած ըլլալ:

Ընտրական յանձնաժողովներու ընտրութիւնը պիտի կատարուի 31 Հոկտեմբերի երեքշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, իսկ պատրիարքական ընտրութիւնը 9 Նոյեմբերի հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10ին:

Իւրաքանչիւր ընտրող կրնայ միակ ընտր. շրջանակի մը մէջ միայն քուէ տալ: Մէկէ աւելի շրջանակներու մէջ քուէ տուողները խիստ պատիժներ պիտի կրեն:

Գաւառի հայութիւնը պիտի կարենայ մէկ կամ երկու պատուիրակ ընտրել եւ կամ Իսթանպուլի մէջ իր կողմէ փոխանորդներ կարգել:

Ներկայ հրահանգը յատուկ է միմիայն մէկ անգամի»:

× Այս հրահանգը անմիջապէս հաղորդուած է Արսլանեան արք.ի եւ բոլոր թաղ. խորհուրդներուն: Իսթանպուլի եւ Անգարայի անթէներն ալ նոյնութեամբ հաղորդեցին պետական հրահանգին պատճէնը:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութեան Բ. քարտուղարին, Ժաք Տիւքլոյի դէմ կատարուած մահափորձին առթիւ, «իրենց եղբայրական համակրանքը եւ բուռն զայրոյթը յայտնած են այն սպանիացի, խորհրդային, պուլկար, հայ եւ եուկոսլաւ քաղաքացիները որոնք արտաքսուած էին Ֆրանսայէն, Փարիզի յետադիմական կառավարութեան կողմէ եւ սիրով ընդունուած գերման ժողովրդավար հանրապետութեան կողմէ»: (Իւմանիթէ):

Զինուորութեան շրջանը 18 ամիս

Ի՞ՆՉՈՒ Կ'ԱՒԵԼՑՆԵՆ ՈՒԺԵՐԸ

Ազգ. ժողովի նոր նստաշրջանի օրակարգի կարեւորագոյն հարցերէն մէկն ալ զինուորութեան շրջանի 18 ամսուան բարձրացման հարցն է, որուն շուրջ այնքան աղմուկ բարձրացուցին համայնավարները: Այս հարցին վիճաբանութիւնները սկսան առջի օրուան նիստին մէջ, ու ամէնէն առաջ լսուեցան զեկուցաբերը եւ ապա ազգ. պաշտպանութեան նախարարը Պ. Ժիւլ Մոք:

Այդ զեկուցման համաձայն, մինչեւ 1951ի վերջը, Ֆրանսական բանակը պիտի ունենայ 717 հազար հոգի, որոնց 357.000ը բուն իսկ Ֆրանսայի մէջ, իսկ մնացեալներէն 107 հազարը Հնդկաչին, 43 հազարը այլ արտածովային հողերու վրայ, 60.000ը ոստիկան զինուորներ, 62 հազարը՝ նաւատորմի մէջ եւ 68 հազարն ալ օդանաւային ուժերու մէջ: Ֆրանսայի մէջ գտնուելիք ուժը 357 հազարի բարձրացնելու համար, սակայն, զէնքի տակ պէտք է ունենալ առ նուազն մէկուկէս զօրագաս, քանի որ 1950ի զօրագասը պիտի տայ 260 հազար զինուոր:

Պ. Ժիւլ Մոք խօսք առնելով ըսաւ, թէ բոլոր դաշնակիցները ընդունած են որ արեւմտեան Եւրոպան պաշտպանութեան ամբողջ մըն է, այդ պատճառով ալ կարեւոր թիւով ուժեր համախմբուած են եւ պիտի համախմբուին այնտեղ: Այդ ամբողջի պաշտպանութիւնը պիտի կազմակերպուի մէկ կողմէ ամերիկեան, բրիտանական եւ ուրիշ դաշնակից ուժերով, իսկ միւս կողմէ Ֆրանսական զօրաբաժիններով: Օգոստոս 5ի մեր յուշագրով ցոյց տուինք մեր պատրաստակամութիւնը. Եւրոպայի պաշտպանութեան մէջ մեզի ինկած կարեւոր բաժինը ստանձնելու համար: Կառավարութիւնը որոշած է տասնի բարձրացնել մեր զօրաբաժիններու թիւը 1951ին, 15ի՝ 1952ին եւ 20ի՝ 1953ին: Այս ուժերուն կէսը տեւականօրէն զէնքի տակ պիտի պահուին, իսկ միւս կէսն ալ, ի հարկին եւ երեք օրուան մէջ կրնայ զօրաշարժի ենթարկուիլ: Ծրագրի գործադրութեան միջոցները պատրաստուելու վրայ են եւ պիտի կիրարկուին յառաջիկայ գարնան:

Նախարարը այնուհետեւ ծանրացաւ զէնքի եւ ռազմանիւթի տեղական ճարտարարուեստի զօրացման կարեւորութեան վրայ եւ թուեց զէնքի այն տեսակները, որոնց արտադրութեան պիտի ձեռնարկուի: Ու շարունակեց.

— «Զինուորութեան շրջանի բարձրացումը կը հիմնուի երեք կարեւոր պատճառներու վրայ.

1.— Կը մտնենք պակասաւոր զօրագասերու շրջանին մէջ:

2.— Մէկ տարուան զինուորութիւնը իր անպատեհութիւնները ունի սահմաններու անմիջական պաշտպանութեան տեսակէտով:

3.— 18 ամսուան ծառայութիւնը անհրաժեշտ է զինուորական վարչակազմ (քատր) ստեղծելու համար: Յօժարակամ այլ ցաւով կը ստանձնենք այս ճիգը, որ պարտադրուած է մեզի՝ իբրեւ հետեւանք զինուորական մեծ ուժերու գոյութեան, Երկաթեայ Վարագոյրէն անդին: Այնտեղ զինուորութեան շրջանը, ըստ զէնքի տեսակի, 2, 3 եւ 4 տարի է, ինչ որ կը թոյլատրէ 4 միլիոն հոգի զէնքի տակ ունենալ: Կառավարութիւնը ոչինչ պիտի խնայէ վերջ մը տալու համար միջազգային անապահովութեան, բայց մինչ այդ որոշած է պահանջել ժողովուրդէն անհրաժեշտ ճիգը, երկիրը ամէն կարգի յարձակման դէմ ապահովելու համար (ծափեր):

Նախարարի ճառէն վերջ խօսք առին 15է աւելի երեսփոխաններ: Համայնավար երեսփոխան Պ. Ժուանվիլ (զօրավար) յայտնեց թէ զինուորութեան շրջանի երկարացումը պիտի կաղմալուծէ ազգային տնտեսութիւնը: Իսկ նախկին նախարար Պ. Քուէթ – Ֆլորէ (M. R. P.) ըսաւ թէ ընդհականակն առով պիտի դիւրանայ խաղաղութեան տընտեսութեան փոխանցումը պատերազմի տնտեսութեան: Ընկերվարական ներկայացուցիչը յայտարարեց, թէ իր կուսակցութիւնը պիտի քուէարկէ օրինագիծը:

Երէկ սկսաւ օրինագծին քննութիւնը յօդուած առ յօդուած:

× Ազգ. ժողովին առջեւ իր յայտարարութիւնները ընելէն անմիջապէս վերջը, Պ. Ժիւլ Մոք օդանաւ նստաւ եւ մեկնեցաւ Ուաշինկթըն, ուր այսօր կը սկսին Ատլանտեան Խորհուրդին խորհրդակցութիւնները: Օրակարգին մաս կը կազմէ նաեւ Գերմանիոյ վերազինման խնդիրը: Մեկնելէ առաջ, նախարարը վստահութիւն յայտնեց թէ համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ եւրոպական բանակի մը կազմութեան ծրագրի մասին, զոր խորհրդարանը քուէարկեց առջի օր, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ մը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կառդալ Դ. Էջ)

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ԿԸ ԾԱԽՍԷ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կրնայ աւելի ըլլալ կամ քիչ մը պակաս. այդ չէ կարեւորը. հարցը այն է, որ հարսանիքներու առթիւ եղած աւելորդ ծախսերը չքայլութիւն են մեզի պէս ժողովուրդի մը համար:

Տարեկան մէկ միլիոն տոլար: Դիւրին է թուանշանները շարել իրարու մօտ: Ինչե՞ր կարելի չէր ընել այդ գումարով այս երկրին մէջ:

Կանխենք թիւրիմացութիւնները: Մեր խօսքը չի վերաբերիր ամուսնութիւններու առթիւ կատարուելիք անհրաժեշտ ծախքերուն, օժիտի պատրաստութիւն, տան կահաւորում, պսակի հանդիսաւոր արարողութիւն, եւայլն: Ասոնք ծնողքի մը տարրական պարտականութիւնները կը նկատուին ու գլուխ կը բերուին ըստ մարդկանց կարողութեան եւ հասկացողութեան:

Ամուսնութիւններու առթիւ աւելորդ ծախքեր ըսելով, մենք կը հասկնանք այն խնճոյքներն ու կերուխումները, որոնք տեղի կ'ունենան պսակի արարողութենէն յետոյ:

Քանի մը ամիսներու ընթացքին տարբեր քաղաքներու մէջ, բոլորովին պատահաբար ներկայ գտնուած եմ շարք մը հարսանիքներու ու ապախնճոյքներու:

Առաջին մասը, պէտք է խոստովանիլ, որ կ'անցնի առհասարակ շատ յաջող: Պսակի արարողութիւնը զուտ հայկական է: Եկեղեցիին մուտքէն մինչեւ խորանը նոյն վեհութիւնն ու խորհրդաւորութիւնը կ'իշխէ: Պահ մը նոյնիսկ կը մոռնաս, թէ հայրենիքէն հազարաւոր մղոններով հեռու կը գտնուիս: Մեծ մասով աղջիկներէ կազմուած դպրաց դասը ներկայ է. երգեցողութիւնը կանոնաւոր է եւ տեղ տեղ նոյնիսկ ազդեցիկ: Քահանան, որ դուրսը քիչ մը պատուելիի երեւոյթ ունի, եկեղեցիին մէջ՝ ճոխ զգեստաւորումով արդէն իսկական հայ քահանայ է դարձած: Ամէն կողմ լուսավառութիւն է, ծաղիկներ, պատուոյ օրիորդներ ու պարոններ: Հարսն ու փեսան դանդաղ ու ճեմաքայլ կը յառաջանան դէպի խորան: Հարսնեւորները շունչերնին բռնած իսկապէս որ խորհրդաւոր ու հայկական պահ մը կ'ապրին: Արարողութիւնները կը սկսին, քահանան կը յարդէ պսակի խորհուրդին բոլոր մանրամասնութիւնները:

Կը վերջանայ գեղեցիկ հանդիսութիւնը, ու կը սպասեն, որ աճապարանք քահանան պիտի կենայ խորանին առջեւ ու հանդիսաւոր կերպով պիտի յայտարարէ ամուսնացողներուն նուէրները ազգային որեւէ հաստատութեան: Ջուր է. սակայն, առոր փոխարէն հարսնեւորները կը հրաւիրուին քաղաքի այսինչ առաջնակարգ պանդոկը ճաշ ուտելու: Կը մեկնիս դուն ալ իրենց հետ: Ճոխ սեղաններ, զգեստաւորուած ու նախարարի տեսքով ծառայողներ: Ուտելիք, խմելիք, ուզածիդ չափ, ու տեսակի որ կ'ուզես, կրնաս ճաթելու աստիճան ուտել եւ խմել: Որո՞ւ հոգ, թէ հարսնեւորներուն կէսէն աւելին կամ սրտի տագնապ ունին եւ կամ յաջորդ օրը ծանր հարուած կրնան ունենալ: Պէտք է ուտել բոլոր հաւերը, սթէյքները, սէնտուիչները, քէյքերը, պաղպաղակները, վրան խոշոր գաւաթներով խմել տաք քոֆին, յետոյ վառել հաստ սիկարը, ու մինչեւ կոկորդը լեցուած ստամոքսով պարել ու ցատկոտել:

Սակայն պատկերը լրիւ չէ տակաւին. Եթէ հետեւիք հարսանեկան այս կերուխումէն վերադարձողներուն, ճամբան՝ բարերուն մէջ իսկ պիտի լսէք քննադատութիւններն ու բամբասանքները: Ոմանք դժգոհ են հրամցուած խմելիքներէն եւ ուտելիքներէն: Կան որ անորոշ նեղուածութիւն մը ունին, կը պարզուի, որ իրենց սեղանը անյարմար տեղ էր ինկած, չէ՞ որ իրենցմէ նուազ «ծանօթ» մարդիկ աւելի կեդրոն սեղաններու շուրջ էին տեղաւորուած: Կայ նաեւ պատուոյ սեղանի խնդիրը: Կը պատահի, որ խնճոյքի սկիզբէն զայրացած մեկնողներ գտնուին: Ասոնք կամ լաւ հրաւիրուած չեն զգար իրենք զիրենք, եւ կամ այնտեղ կը տեսնեն մէկը, որ ըստ իրենց պէտք չէր հրաւիրուած ըլլար այդ ճաշկերոյթին: Յետագային ամիսներով աշխատանք պէտք է տարուի այդպէսիներուն սիրտը առնելու համար: Կան նաեւ մարդիկ, որ եղած ծախքը համապատասխան չեն գտներ հարսանիքի տէրերուն կարողութեան: Եթէ հարուստ են անոնք, ուրեմն կը քննադատուին, որ ժլատ գտնուած են, եթէ համեստ են վիճակով, կը քննադատուին թէ ինչու այդքան ծախս ըրած են:

Ու այս՝ սկիզբն է երկանց. յաջորդ օրերուն «թէլէֆոն»ները պիտի բանին խնճոյքին աննկատ մնացած թերութիւնները խոշորացոյցի տակ դնելու համար:

Վերջապէս հարսանիքին տէրերը, որոնք նուազագոյն հազարէն երկու հազար տոլար ծախսած են քանի մը հարիւր հոգի կշտացնելու համար, իրենց հրամցուած հաւերուն նման կը փետտուին:

Անցեալ օր լաւատեղեակ ընկեր մը յաւելեց, որ մօտաւոր հաշիւը հանէ եղած այս աւելորդ ծախքերուն: Դուրս եկաւ մէկ միլիոնի ահաւոր գումար մը:

Արդ, տեղն ինքն է, Ամերիկահայեր, ինչե՞ր կարելի չէ ընել այդ գումարով այս գաղութին համար: Այդ գումարներուն կէսին կէսը բաւական է տիպար ճեմարան մը պահելու համար Ամերիկայի մէջ:

Գիտեմ, պիտի գտնուին մարդիկ, որ ըսեն.— Հարսանիքի ալ կը ծախսեմ, ազգին ալ կուտամ:

Այսպէս պատասխանողի մը հարց տուինք, թէ որեւէ ատեն միանուագ հազարներ տրամադրա՞ծ է ազգին: Խոստովանեցաւ թէ յիսուն տոլարը չէ անցած իր մասնակցութիւնը որեւէ հանգանակութեան: (Անշուշտ բացառութիւններ միշտ ալ կան: Մեր խօսքը կը վերաբերի ընդհանրական ցաւին):

Ու յետոյ նաեւ հարցը այն է, որ խնճոյքներու համար եղած ծախքերը բանի մը տեղ չեն անցնիր: Մարդիկ պարզապէս իրենց դրամով իրենց հաչհոյել կուտան ու տագնապներու մէջ կ'իյնան: Մինչդեռ կրնային իրենց ընելիք ծախքին նոյնիսկ կէսը ազգային որեւէ հաստատութեան նուիրելով փառաւորուիլ ու միաժամանակ օգտակար նպատակի ծառայել:

Աւելորդ է նոյնպէս փաստարկել, որ կերուխում սարքելով շատեր կ'ուզեն երկրի սովորութիւնները վերյիշել: Երկրի «տաւուլ զուռնայ»ով հարսանիքները տարբեր իմաստ մը ունէին: Այն ատեն անկեղծութիւն կար. մարդիկ ի սրտէ կ'ուրախանային: Իրարու հանդէպ բարեկամեցողութիւն կար, դիմացինին պակասութիւններուն առջեւ մարդիկ ոչ թէ աչքերնին լայն կը բանային, այլ կը ջանային գոցել ու չտեսնել: Չէիր գտներ մէկը, որ ուրիշին դժբախտութիւնը ուզէր, բոլորն ալ երջանկութիւն կը ցանկային եւ մերձաւորին, եւ հեռաւորին: Վերջապէս տարբեր էր աշխարհը ու անյիշաչարութիւնը տիրապետող:

Ոչ, աւելորդ է առարկութիւնը: Ու արդէն բոլորն ալ կը զգան, բոլորն ալ դժգոհ են, բոլորն ալ կ'ուզեն, որ վերջ տրուի աւելորդ ու յոռեպէտս այդ վատնումներուն:

Արդ, ո՞վ է որ պիտի քանդէ այս սովորութիւնը, ո՞վ պիտի տայ առաջին հարուածը: Ամերիկահայ ո՞ր գաղութն է, որ առաջին պոյքոթը պիտի յայտարարէ ու մերժէ ներկայ գտնուիլ այդ սեղաններուն:

Ամերիկահայութիւնը իր ցաւերուն կարենալ հասնելու համար պէտք ունի խոշոր գումարներու: Մեր նպատակն էր աղբիւր մը մատնանշել: Դիւրին է այդ աղբիւրը հոսեցնել, եթէ կամեցողութեան մեր բռինները բարձրանան:

Հ.

Մելքոն Աստուրեան

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կարտանի Մելքոնն ալ մեռաւ. Ապրիլեան սերունդէն, համեստ, սեւ աշխատաւոր, ածխահանքին եւ Մարսէյլի նաւահանգիստի մէջ: Տիպար Դաշնակցական: Միեւնոյն ատեն յամառ ընթերցասէր, մրցանիչ կռուելու աստիճան Միշտ ժպտուն եւ իմաստուն, ամէնքէն սիրուած եւ յարգուած:

Ծնած է երբեմնի շէնշող ու բարգաւաճ Խարբերդի Առողիկ գիւղը: Մատաղ հասակէն կորսնցնելով ծնողքը, մեծցած է Տօնապետեան գերդաստանի մէջ, Քեռիին շունչին տակ: 1915ի տարագրութեան կը դառնայ, որբերուն որբը, հազիւ 8 — 10 տարեկան: Տառապանքը կը հասնի իր գագաթնակէտին երբ իսլամական կրօնքը կը պարտադրուի բոլոր հասակակից եւ բախտակից Մելքոններուն: Տոկալով կատարեալ համբերութեամբ, վերջապէս կը հասնի Սուրիա, ուրիշներու հետ, եւ յետոյ Մարսէյլ – Կարտան:

Երբեք պիտի չմոռնամ այն պահը, երբ Դաշնակցութեան շարքերը կը մտնէր իրեն յատուկ վճռականութեամբ: Ի պատասխան իրեն տրուած հարցին, կը յայտարարէր.— «Ընկերներ — եկած եմ զուլումի աշխարհէն, Հայու անխառն հաւատքով կը մտնեմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, քաջ գիտնալով, որ անոր միջոցով պիտի կարենամ ծառայել, ազգիս եւ հայրենիքիս»:

Եւ իրաւ, Մելքոնը քսան եւ հինգ երկար տարիներ ծառայեց հաւատարմօրէն, առանց սակարկելու եւ առանց ցուցադրուելու:

1927 Փետրուարին հիմքը կը դրուէր Կարտանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան տան: Կոմիտէն իր մէկ նիստին մէջ աշխատանքի բաժանում կատարեց 62 ընկերներու վրայ: Հիմքերը փորող, քար պատրաստող, ջուր կրող (ջուրը՝ բաւական հեռու էր շինութեան վայրէն), շաղախ պատրաստող, եւն.: Այնպէս որ, այդ սառնաշունչ ձմրան շէնքը վերջացաւ, երկու ամիսէն: Մասնախումբին մէջ կը գտնուէր Մելքոնը, որ անտրտունջ կատարեց իր ընկերական պարտականութիւնը: Երբ ուրիշներու կողմէ, աշխատանքի դանդաղութիւններ կ'ըլլային, կ'ըսէր.— Կոմիտէին խօսքը պատգամ է:

Կը կարդար բազմաթիւ թերթեր եւ գիրքեր, մանաւանդ «Հայրենիք» ամսագիրը, միշտ պաշար ամբարելով:

Իր մահով Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ – Դուման» ենթակոմիտէն կը կորսնցնէ իր լաւագոյն ընկերներէն մէկը, որ ուրախութեան եւ գաղափարականութեան մարմնացումն էր: Հինգ զաւակներու հայր, նահապետական ընտանիքի մը բոլոր աւանդնայատկութիւնները պահած էր իր տան մէջ: Զաւակները անդամ են Կարտանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

Մինչ Լեւոն Գեղունին կը գնդակահարուէր, Մելքոններ ենթարկուեցան անլուր խոշտանգումներու եւ տառապանքներու, հայանուն հրէշներու ձեռքով: Ինքն ալ ահա զոհ կ'երթայ այդ սրիկաներուն:

Պատիւ, իր այրիին հինգ տարի շարունակ անտրտունջ տարաւ իր սիրեցեալ ամուսնոյն ցաւը:

Անհամար բազմութիւն մը կը մասնակցէր յուղարկաւորութեան:

Սիրելի Մելքոն, երբ էիր, մատաղ հասակդ եւ երբ ալ թողուցիր, տարաբախտ այրիդ՝ հինգ սիրասուն ձագուկներովդ: Որբը՝ ե՞րբ ուրախացեր է: Հազիւ պիտի վայելէիր աշխատանքիդ արժանաւոր պտուղը, անողոք բախտը զգետնեց պաշթեւ հասակդ...

Թող այս քանի մը տողերը դառնան փունջ մը ծաղիկ, Խարբերդի արգաւանդ դաշտէն եւ սափոր մը ջուր Առողիկի ջինջ աղբիւրէն:

ԸՆԿԵՐ ՄԸ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՈՒՄ

Օրուան հրատապ հարցերէն մէկն է «Հայը Հայ պահելու» խնդիրը:

Որքան խօսուի այդ մասին, քիչ է: Այնքան բարդ է հարցը, եւ միջոցները փնտռելու պահանջը այնքան հրամայական:

Ընտանեկան դաստիարակութիւն, հայերէն լեզու, եկեղեցի եւն., բոլորն ալ անվիճելի անհրաժեշտութիւններ են Ազգապահպանումի հարցին մէջ: Այդ մասին շատ թեր ու դէմ կարծիքներ արտայայտուեցան եւ մաղթելի ալ է որ արտայայտուին դարձեալ:

Ես կ'ուզէի ուրիշ կողմէ մը մօտենալ հարցին: Թերեւս յանդգնութիւն է պիտի ըսուի:

Նոր երիտասարդութիւն մը հասած է մեր շուրջ: Կը տեսնենք ամէն կողմ առողջ, աւելի կամ նուազ զարգացած, հայկական ու եւրոպական գեղեցկութեամբ օժտուած նրբաճաշակ երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ: Ծաղիկի նման բուսած են ամէն կողմ: Բայց, ցիրուցան, իրարմէ հեռու, իրարմէ անտեղեակ: Ամուսնանալու տարիքի մէջ են: Պիտի նախընտրէին որ իրենց կեանքի ընկերը ըլլար Հայ, որուն հետ հաղորդակից ըլլային ազգային զգացումներով, հոգեկան ապրումներով ու զարգացման մակարդակով:

Հազուագիւտ բացառութիւնները յարգելով, գրեթէ անկարելի կը դառնան այդպիսի ամուսնութիւնները: Հետեւանքը այն կ'ըլլայ որ օր մըն ալ յուսահատ կ'երթան օտարներու մէջ փնտռելու իրենց ազգակիցներուն մէջ չգտածը, այսինքն իրենց երազած ամուսինը կամ կինը:

Եւ երբ ընտանիքի մը զոյգերէն մէկը օտար է, արդէն իսկ քանակով կոտորակուած մեր ազգին համար ան կորսուած է անպայման:

Արձակուրդի օրերուն Ֆրանսայի մեծ ու գեղեցիկ քաղաքներէն մէկուն մէջ հանդիպեցայ ընտանիքի մը: Ազգային զգացումներ ունէին անոնք, եւ սակայն, իրենց աղջիկը ամուսնացած է օտար երիտասարդի մը հետ, կը խօսի միայն Ֆրանսերէն, ու երկու տարեկան մանկիկն ալ կը խօսի միայն Ֆրանսերէն: Ունին նաեւ քսան տարեկան համակրելի, զարգացած տղայ մը, որ նշանուած է նոյնպէս Ֆրանսուհիի մը հետ: Իմ հարցումիս, թէ ինչո՞ւ իրենց զաւակները չեն ամուսնացուցած Հայերու հետ ու անոնք այնքան հեռացած են իրենցմէ, պատասխանեցին թէ՝ իրենց շրջանակին մէջ բնաւ յարմար երիտասարդներ չկային:

Եթէ դիւրութիւններ ստեղծուին երիտասարդները փոխադարձաբար ծանօթացնելու եւ տաք մթնոլորտ ստեղծելու, կրնան կազմուիլ տիպար հայ ընտանիքներ, որոնք թէ քանակով եւ թէ որակով պատուար պիտի ըլլան օտարացումի դէմ:

Ազգային ո՞եւէ կազմակերպութիւն պիտի չուզե՞ր այս հարցը խորացնել ու գործի լծուիլ լրջօրէն... առանց քմծիծաղի:

Ե. Պ.

Հ. Յ. Դ. «Շահրիկեան» խումբի Ա. ՁԵՌՆԱՐԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Նորակազմ Շահրիկեան խումբին առաջին ձեռնարկը պսակուեցաւ մեծ յաջողութեամբ :

Հանդէսը սկսաւ «Մշակ Բանուոր»ով : Մեծ, պզտիկ, բոլորը կ'երգէին, սրահին պատերը հայացնելով :

Խումբին կողմէ խօսեցաւ այս տողերը գրողը, պարզելով նոր սերունդին հաւատքը Դաշնակցութեան հանդէպ :

Օրուան նախագահը, Շ. Նարդունի իր բանախօսութեան նիւթը առաւ «Դղումի վաճառականները» խաղէն, ու զուարթ թոնով մը նախ դիտել տուաւ թէ այնքան ալ արհամարհելի բան մը չէ դղումը, որուն պատկերին վրայ կը ծիծաղինք : Եւ յիշեց Իզմիթի առաջնորդ Ստեփաննոս արքեպիսկոպոսը, որ դղում ղրկած էր Սուլթան Համիտ՝ սիրաշահելու համար զայն, — դղումով գնել շնորհ մը իր դժբախտ ժողովուրդին համար : Պատմութեան մէջ, ըսաւ, ուրիշ մը ուզած է ոսպով գնել այլապէս կարեւոր իրաւունքներ : Եւ յիշեց Աստուածաշունչէն՝ Յակոբը որ պնակ մը ոսպով ուզած է խլել Եսաւէն անդրանկութեան իրաւունքները :

Իսկ մե՛ր պատմութեան մէջ, ըսաւ հետզհետէ տաքնալով եւ բորբոքելով, եղած են մարդիկ, որոնք պնակ մը ոսպի կամ պնակ մը ոսկիի փոխարէն ուզած են ծախել մեր պատմական իրաւունքները, բայց հայ ժողովուրդին Եսաւը Հրէից Եսաւը չէ : Հայոց Եսաւը, որ կը կոչուի Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, ոչ անդրանկութիւնը կը ծախէ, ոչ ալ թոյլ կուտայ որ ծախուի հանուրին մեր ժողովուրդին պատմական իրաւունքները եւ ազգային ցանկութիւնները :

Քաղաքականութիւնը ոչ դղումի վաճառականութիւն է, ոչ ոսպի վաճառականութիւն : Ժողովուրդի մը քաղաքականութիւնը վարողները պէտք է ըլլան ուխտի մը համար երդուեալներ, անխախտ եւ անսասան իրենց հաւատքին մէջ : Մեր Յակոբները թող գիտնան թէ անվաճառելի են Հայոց մշակութային արժէքները, պատմական իրաւունքները եւ ազգային ցանկութիւնները :

Իսկ դո՛ւն, երիտասարդութիւն Հայոց, լաւ ճանչցի՛ր եւ գնահատէ՛ մեր ազգային արժէքները, եւ պնակ մը ոսպի փոխարէն օտար աղջկան մի՛ ծախեր քու՝ ազգային ինքնութիւնդ եւ հպարտութիւնդ : Հպարտացի՛ր մեր ազգային արժէքներով եւ քու ցեղային նկարագիրովդ, որքան բարձր են, վերադաս են, անվաճառելի են, եւ մի՛ փոխեր պնակ մը ոսպի հետ : Մի՛ տարուիր օտարին չքեղութիւններէն ու պերճանքներէն, սիրէ՛, սերտէ՛ քու պատմութիւնդ որ կրնայ խանդավառել քեզ, ճանչցի՛ր եւ մի՛ մոռնար երկիրդ, որ հերոսներ ծնաւ : Մի՛ մոռնար նաեւ Շահրիկեանի խօսքը, զո՛ր Շահրիկեան խումբի երիտասարդ ընկեր, — 1913ին, երբ Ատափազարի Կեդրոնական վարժարանէն դասարան մը Պոլիս գնաց՝ Թուրքիոյ մայրաքաղաքը տեսնելու, «Ազատամարտ»ի խմբագրատան մէջ՝ Շահրիկեան կ'ընդունի զանոնք հետեւեալ խօսքով.— «Ի՞նչ, գաւառէն հոս եկած էք այս բողաքաղա՞քը տեսնելու, կորսուեցէք, գացէք հայկական գիւղերը, տեսէք, դիտեցէ՛ք հայ գիւղացին » :

Մի՛ ըսէք թէ մենք փոքր ժողովուրդ ենք, կորսուելու դատապարտուած : Անտառներուն մէջ առիւծներ կան, արջեր կան, հզօ՛ր գազաններ, բայց եւ այնպէս այնտեղ կ'ապրի այծեամը, որ չի հրաժարի՛ր այծեամութենէ, կը մնայ այծեամ, ու չի ծախեր նաեւ իր ազատ կեանքը բուն մը խոտի փոխարէն :

Հայ ժողովուրդին մէջ, ինչքան ալ դղում վաճառողներ ըլլան կամ պնակ մը ոսպով փոխանակութիւն կատարողներ, մի՛ մոռնաք, սիրելի երիտասարդներ, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը կտրէ մեր արժէքները ծախու առնելու եկողներուն պնակները, ոսպով լեցուն ըլլան թէ ոսկիով :

Ալֆորվիլի քաղաքապետը, Պ. Bleuse, որ ներկայ էր, հաճոյքով խօսք առաւ եւ ըսաւ.—

«Կը սիրեմ կոչուիլ Ալֆորվիլի Հայոց քաղաքապետը» : Շեշտեց Ֆրանսացիներու եւ Հայերու միջեւ հաստատուած բարեկամութիւնն ու համակրութիւնը, եւ վերջացնելով յաջողութիւն մաղթեց :

Գեղարուեստական բաժինը սկսաւ Ա. Քիւփէլեանի մեներգովը, որուն յաջորդեց Մ. Գ. Պետրոսեան, արտասանելով Աւ. Իսահակեանի «Հայաստանին»ը : Ընկեր Յովհաննէս Ադամեան (ջութակ) նուագեց մեծ յաջողութեամբ Կոմիտաս վրդ.ի «Կռունկ»ը եւ «Pablo de Sarasate»ի «Airs Tziganes»ը, խիստ դժուար եւ գեղեցիկ կտոր մը : Վերջացուց «Brahmes»ի «Valse»ով : Ս. Խաչատուրեան արտասանեց «Բագինի փառաբանութիւնը (Ռ. Զարդարեան), իսկ Ս. Անդրէասեան երգեց : Այսպէս վերջացաւ առաջին մասը :

Թէեւ «Դղումի վաճառականը» անծանօթ չէ մեզի, բայց եւ այնպէս, դերակատարները նորութիւն դարձուցած էին այս թատերախաղը : Բոլոր դերակատարներն ալ յաջող էին :

Այսպէս լրացաւ գեղարուեստական բաժինը, որուն շնորհիւ ապրեցանք անգամ մը եւս : «Շահրիկեան»խումբը գեղեցիկ ապագայ մը կը խոստանայ, որովհետեւ իր ուժը արդիւնքն է Դաշնակցութեան շունչին եւ դաստիարակութեան :

ՄԻՇԷԼ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՏԱՐԱԲԱԽՏ ԱՐՄԵՆԱԿԻ ՎԵՐԱԹԱՂՈՒՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ, 23 Հոկտ.— Գերութեան մէջ մեռած ընկեր Արմենակ Թեպոյեանի վերաթաղումը տեղի ունեցաւ 21 Հոկտեմբեր շաբաթ ժամը 14ին, աւետարանական եկեղեցին : Կրօնական արարողութիւնը կատարեց Պատ. Աբրահամեան : Ներկայ էին Վալանսի քաղաքապետը, Ֆրանս. Ռազմիկներու եւ Գերիներու Վալանսի մասնաճիւղին նախագահը, երկու տասնեակ զինուորներ, ոստիկաններ, տեղական թերթերու թղթակիցներ եւն : Ծաղկեպսակներ ղրկած էին, Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէն, Ազգ. Միութիւնը, Ֆրանս. Գերիներու Միութիւնը, Խարբերդի եւ Հապուսէի Հայր. Միութիւնը, ընտանեկան պարագաները եւայլն :

Երբ դագաղը դիակառքը պէտի դրուէր, երկու շարքի վրայ զինուորները սուիններով բարեւի կեցան, միեւնոյն ատեն քաղաքապետարանին եւ Ռազմիկներու Միութեան դրօշները կէս մը պարզուեցան : Դագաղը ծածկուած էր Ֆրանսական եռագոյնով :

Անհամար բազմութիւն մը խռնուած էր յարակից փողոցները : Մօտաւորապէս հազար հոգի կը հետեւէին թափորին, մինչեւ գերեզմանատուն :

Այստեղ եւս հայ պատուելին աւանդական արարողութիւնը կատարեց : Առաջին դամբանականը խօսեցաւ Վալանսի հոգեւոր հովիւը, Պապիկեան քահանայ, որ մասնաւորապէս ըսաւ թէ մինչ թուրք բանակին հայ զինուորը կոտորելով կ'անարգէին եւ փոս մը կը նետէին, ազնուական Ֆրանսան հանդիսաւոր պատիւներով կը թաղէ իր բանակին հայ զինուորը :

Ռազմիկներու Միութեան նախագահը նկարագրելով ընկեր Արմենակի կեանքը զինուորութենէն մինչեւ գերութիւնը, պարզեց անոր հնազանդ, ուշիմ եւ յանդուգն յատկութիւնները (211e Régiment d'Infanterie) : Քաղաքապետն ալ խօսք առնելով, ջերմապէս գնահատեց ողբացեալ Արմենակը իբրեւ քաջ զինուոր եւ Mort pour la France : Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Ե. Գասեան, խորապէս յուզուած : Ներբողեց Արմենակի գաղափարական դիրքը եւ անսահման հաւատքը Հայկ. Դատի մասին : Խօսեցաւ նաեւ մեր բարեկամուհին Տիկին Օտէթ Միքայէլեան (S. F. I. O.), յանուն Վալանսի մասնաճիւղին : Պ. Գասպար Սիմոնեան խօսելով յանուն Հապուսի գիւղական միութեան, իր կարգին ողբաց ցաւալի կորուստը երիտասարդ հայրենակիցին, որ իր ետին կը ձգէ տասը տարեկան Կարօն : Արմենակի ծերունի մայրը կը հեծկլտար, մրմնջելով.— Քու աճիւնդ միասին Հայաստան պիտի տանինք :

Արարողութիւնը վերջացաւ « Հայր Մեր»ովը :

Թղթակից

Գաղութէ գաղութ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Ռզայիէ (Պարսկաստան) մէջ մեռած է ընկեր Մնացական Յովհաննէսեան : Ան ջերմօրէն նուիրուած էր Ռզայիէի շրջանի հանրային կեանքին, սիրուած էր թէ Հայերէն, թէ Պարսիկներէն եւ թէ Ասորիներէն : Բնիկ Սալմաստցի էր, ծնած 1897ին : Տասնըհինգ տարի շարունակ իր մասնակցութիւնը բերած է հոգաբարձութեան եւ մշակութային միութեան : Քանի մը տարի առաջ Գեարդաբադի վերիվայրումներուն ատեն մեծ դեր ունեցաւ եւ Գեարդաբադի եւ շրջակայ գիւղերու բնակիչները Մնացականեանի կը պարտին իրենց ստացուածքներու պաշտպանութիւնը :

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅ (Հարաւ. Ամերիկա) մայրաքաղաքին՝ Մոնթէվիտէոյի մէջ կայ 5—6000 հոգինոց հայ գաղութ մը, ինչպէս կը գրէ մեր թղթակիցը : Ունին եկեղեցի, դպրոց, հոգեւոր հովիւ, երիտասարդական կազմակերպութիւն : Թէեւ տակաւին չունին սեփական ակումբ, սակայն հանգանակութիւն կը կատարեն ակումբ մը բանալու, որուն անունը պիտի դնեն «Վռամեան» : Արդէն հաւաքուած է կոկիկ գումար մը :

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՔԷՄՓԸ» (Մ. Նահանգներ, Նիւ Ինկլէնտի շրջանը) ընդարձակ դաշտավայր մըն է, որ ունի իր մէջ ծառաստաններ, շէնքեր եւ բաւական մեծ լճակ մը : Մինչեւ հիմա «քէմփ»ին մէջ շինուած են մօտ քսան տնակներ եւ այլ շէնքեր, բոլորն ալ ներկայանալի, որոնք պատիւ կը բերեն Հայ Երիտ. Դաշնակցութեան անդամներուն : Տրնակներուն յարակից կան ընդարձակ ճաշարահաւաքավայր : Շուտով պիտի շինուին լիճին ափերը (փլաժ), շնորհիւ Տիկին Խըյմէթեանի 6000 տոլարի նուիրատուութեան : Հայ երիտասարդ ու երիտասարդուհի Դաշնակցական նուիրումով կ'աշխատին ձմեռը ձիւնին եւ ամառը տաքին, հողը կը փորեն, ճամբաները կը յարդարեն : Մեր հարիւրաւոր երիտասարդները երկիւղածութեամբ ամերիկեան դրօշին հետ հայկական եռագոյնն ալ բարձրացնեն «Քէմփ»ին կեդրոնը գտնուող ձողին վրայ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ մասնագէտ մը, իտալացի Փոնթեքորվօ, որ կը գործէ Անգլիոյ մէջ, անհետացած է խորհրդաւոր պարագաներու տակ : Կը կարծուի թէ Մոսկուա փախած է Ֆինլանտայի ճամբով : Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան այս առթիւ :

ՊԵԼԺԻՈՅ կառավարութիւնը հրամայեց առնուազն 5 առ հարիւր զեղչել ապրանքներու գիները, Դեկտ. 20էն առաջ :

ՄԷԿ ՖՐԱՆՔ հատուցում ստացաւ աշխարհահռչակ պարուհին, Քլէօ տը Մերօտ, որ դատ բացած էր Տիկին Սիմոն տը Պովուարի դէմ, հինգ միլիոն պահանջելով : Տիկինը «պերճադիճ» անուանած էր պարուհին, իր գրքին մէջ (Երկրորդ Սեռ) : Դատարանը որոշեց այդ ակնարկը ջնջել գրքին յաջորդ հրատարակութեանց մէջ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (210)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Շէմքում կանգնած էր մի սարսափելի մարդ : Բոպիկ, առանց վերնազգեստի, բաց գլխով, թուխ ու յուզուած, փայլեցնելով աչքերի սպիտակուցը, զինուորական փողը ձեռքում :

Բէկը ...

Նա շունչ էր առնում, չհաւատալով իր աչքերին :

Խոյսելով կատաղութիւնից, յոյսը դրած Աւետարանոցին նեղ ու ոլորուն փողոցների վրայ, ամէն տեղից լսելով իրան որոնողների հայհոյանքները, նա փախչում էր, երբ յանկարծ մի սքանչելի հանդստութիւն զգաց : Հասել էր մի լուռ տեղ, ուր որոնող չկար : Կանգ առաւ, գլուխը բարձրացրեց. Մելիքի տունն էր, դարձեալ խոնարհ ու հանդարտ, քնած այդ սարսափելի ժամին : Դէպի այնտեղ քալեցին նրա ոտները : Փախչե՞լ, այն էլ այդ տան մօտից ... Ջղուելի վախկոտը կարող էր թողնել այնպիսի նշանածին եւ անհետանալ՝ իր գլուխն ազատելու համար :

Նա առաջ վազեց : Դռները բաց էին, ներսում կատարեալ մեռելութիւն ...

Ապահով անկիւն չէր ուզում նա այդ տնից : Հարիւրաւոր սրեր բարձրացան, նա իր մերկ ձեռքերով կը բռնէր նրանց բերանը. Թող աջ ու ձախ հրացաններ զոռան, իր մսի մէջ նա կը սեղմէր շիկացած գնդակները, կ'անցնէր կրակի եւ արեան ծովերով, բայց կը հասնէր այն աղջկան, որ ուզում է իր կինը դառնալ : Եւ եթէ բոլոր ճանապարհները փակուեն նրա ետեւից, եթէ կարելի չլինի դուրս տանել դրախտի գեղեցկուհուն, գոնէ այնտեղ, կրակի եւ ծխի մէջ, արիւնաթաթախ, մահամերձ, բռնել ն[illegible], սեղմել թեւի տակ. գոնէ ծծել վարդագոյն կ[illegible], գոնէ մի հպաւորութիւն, զգալ փափուկ մարմնի տաքութիւնը, հոտոտել, խածնել... Ապա առիւծի նման միջից կէս անել նրան, որ ուրիշի ձեռքը չընկնէ, ու... մեռնել նրա դիակի կողքին :

Նա ոռնաց այդ տենչանքից եւ ներս վազեց : Ոչ ոք դուրս չեկաւ, շուն էլ չկար բակում :

Եւ ահա... միմեանց հանդէպ, մենակ, առանց որ եւ է արգելքի... Եւ հրաշք, միշտ հրաշք... Աղջիկը մոռացնել տուեց ամէն ինչ, փախստականը դիւթուած էր : Կատաղի էր նրա հարսնացուն, որքան կատաղի ... Ոչինչ էր այն օրը, երբ սպանում էր քահանան : Մի վայրկեան եւս — եւ գեղեցկուհին կատարելապէս կը խենթացնէր նրան իր շանթերով :

— Մեծ մարգարէ, գոռաց նա, վար գցեց փողը եւ, թեւերը տարածած, ներս վազեց ...

Գայեանէն ձեռքը տարաւ դէպի ծոցը, մի արագ շարժում գործեց եւ փոքրիկ խանջարը պլպլաց նրա աջ ձեռքում : Բէկի հիացմունքը դարձաւ կատաղութեան փոխուեց :

ԼԷՕ

Գերմանիան աղէն պատրաստ...

Գերմանական շրջանակներու մէջ խոր տպաւորութիւն գործեցին շռնդալից յայտարարութիւնները զրահապատ ուժերու նախկին զօրավար կոմս Ֆօն Շվէրինին, որ վարչապետ Տոքթ. Ք. Ատընաուըրի զինուորական խորհրդականն է։

Լրագրական ասուլիսի մը առթիւ, զօրավարը յայտարարեց թէ Գերմանիա կրնայ երեքուկէս միլիոն զինուոր հանել պատերազմի մը պարագային։ Իր կարծիքով, դաշնակիցները առայժմ Գերմանիայէն պիտի ուզեն տասը զօրաբաժիններ, 200.000 զինուորներով։ Այս ուժը պիտի բաղկանայ մեծ մասով մեքենաշարժ եւ զրահապատ զօրամասերէ։

Վաղուան գերմանական բանակին պարտականութիւնը պիտի ըլլայ, ըստ զօրավարին, դիմադրել Էլպայի վրայ թշնամիի առաջին հարուածին եւ ապա անմիջապէս անցնիլ հակայարձակողականի, Էլպայէն անդին դէպի արեւելք։ Այս ծրագրի իրականացման համար ժամանակ պէտք չէ կորսնցնել։ Պէտք չէ սպասել, որ Ամերիկա եւ Անգլիա համաձայնին Ֆրանսայի հետ գերմանական մասնակցութեան մասին։ Ընդհակառակն, այժմէն իսկ պէտք է զօրաշարժի ենթարկել զինուորական վարչակազմերը եւ կազմել սպայակոյտերը։ Այս ճիգը դժուար չէ, որովհետեւ նախկին սպաներն ու ենթասպաները մեծ մասով անգործ են կամ ուրիշ գործերով զբաղած, ինչպէս ինքը զօր. Շվէրինը, որ դեռ քանի մը ամիս առաջ դեղ կը ծախէր։

Գերմանական թերթի մը համաձայն, ամերիկեան մարզպանութիւնը կը բաժնէ այս տեսակէտը։ Ամերիկացիներու կարծիքով շուտով պէտք է կազմել գերման ազգային բանակ մը, բուն իսկ գերման ժողովուրդի հաւանութեամբ։

× Ատլանտեանի դաշինքին անդամ ընդհ. սպայակոյտներու պետերը որոշեցին զօր. Այզընհաուըրին առաջարկել Եւրոպայի պաշտպանութեան ընդհ. հրամանատարութիւնը։ «Երջանիկ եմ, բսած է զօրավարը, որ այս պաշտօնը ինծի կը յանձնուի»։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ԵՒ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն, հարաւ. Քորէացիները Մանչուրիոյ սահմանագլուխը հասած են հինգշաբթի օր եւ կ՚ըսեն թէ «Եալա գետին մէջ պիտի լուան իրենց սուրերը»։

Կ՚ըսուի թէ 5000 կարմիր Չինացիներ անցած են սահմանագլուխը։

Ամերիկացիները 15.000 ծովային զինուորներ հանեցին արեւմտեան Քորէայի մէջ։

× Հնդկաչինէն վերադառնալէ առաջ, զօր. Ժիւէն հաւաստեց թէ այժմ կրնան լաւագոյն պայմաններու մէջ դիմադրել ըմբոստներուն, որոնք լրջօրէն կը սպառնան Թոնքինի։ Ապստամբներուն հրամանատարը ընդհ. զօրաշարժ յայտարարած է։ Կարմիրները կարեւոր դիրք մը գրաւած են Թոնքինի Ֆրանսական միջնաբերդին մօտ։ Ֆրանսական օդանաւերը եւ թնդանօթները անդադար կրակ կը տեղան։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ վճարման պայմանաժամը (Նոյեմբեր 1—10) մինչեւ յունուար յետաձգուելու համար, ելմտական յանձնաժողովը բանաձեւ մը քուէարկեց, ստիպողութեան կարգով։ Խնդիրը ըստ էութեան պիտի քննուի յառաջիկայ շաբթու։

ՁՄԵՌԸ ՍԿՍԱՒ Եւրոպայի մէջ։ Երկու օրէ ի վեր, Փարիզցիները կը դողան ցուրտէն, իսկ ձիւն տեղացած է շատ մը նահանգներու մէջ, Ալպեաններէն մինչեւ Պիրենեան լեռները։ Գերմանիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ ալ ձիւն տեղացած է։

ԱՆԳԼԻՈՅ Երեսփ. ժողովի նոր շէնքին բացման առթիւ, Թագաւորը ճառ մը խօսելով, փառաբանեց ազատութեան գաղափարը։ «Ազատութիւնը կորսուած է ուրիշ վայրերու մէջ, բայց ճշմարիտ ժողովրդապետութեան ձայնը տակաւին կը լսուի մեր բոլոր ժողովուրդներուն մէջ։ Այն բոլոր կապերէն որ կը միացնեն մեր ժողովուրդները, ոչ մէկը այնքան զօրաւոր է քան մեր հասարակաց նուիրումը ազատութեան եւ արդարութեան գաղափարներուն, որոնք իրենց գերագոյն արտայայտութիւնը կը գտնեն մեր խորհրդարանական դրութեան մէջ»։

ԳԵՐՄԱՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ, արեւմտեան Գերմանիոյ բոլոր եկեղեցիներուն կոչնակները եւ ազատութեան զանգը հնչեցին Հոկտեմբեր 26ին։ Երթեւեկը դադրեցաւ երկու վայրկեան։ Մասնաւոր աղօթքներ կատարուեցան եկեղեցիներուն մէջ։ Վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր ճառ մը խօսելով խորհրդարանին մէջ, ողբաց թէ «հարիւր հազարաւոր նախկին զինուորներ, աքսորական կիներ եւ մանուկներ տակաւին գերի կը մնան Ռուսիոյ մէջ»։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Լիոնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի աննախընթաց պարահանդէսին, 18 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյ Վիլըռպանի Պետական Թատրոնի շքեղ սրահներուն մէջ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Լիոնի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ին, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԻՆ, Salle Rameau։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ։

Նախագահ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԷՔԵԱՆ

Կը խօսին՝

Ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

եւ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին.— ՏԻԿԻՆ Պ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Օրիորդներ՝ Մ. ՔԱՐԱԳՈՒԶԵԱՆ, Ա. ԹՈՒԹԼԵԱՆ, Մ. ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆ, Ա. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ (Սէնթ Էթիէն), Զ. ԳԱՍԵԱՆ (Վալանսէն), Ք. ԽՐԻՄԵԱՆ եւ դերասան ՀԱՅԿԱՍԱՐ։

Տրամախօսութիւն՝ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ «ՈՒԽՏԱՒՈՐ»Ը։

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ կէս գիշեր, Յոյներու սրահը (5 rue Bonnefoi), Place du Pontի մօտ։

★

Վիէնի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻ, մասնակցութեամբ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, Հ. Մ. Ը. Մ.Ի, ՀԱՅ. ԿԱՄ. ԵՒ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԵՒ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ։

29 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Théatre Municipalի շքեղ սրահին մէջ։

Պատուոյ նախագահութեամբ՝

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ ԸՆԿ. HUSSELի

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն Le Dauphiné Libéréի խմբագիրը քաղաքացի BERTHET եւ ընկերվարական ներկայացուցիչները։ Ներկայ կ՚ըլլան պետական բարձր պաշտօնատարներ։

Տեսինի մէջ

28 ՀՈԿՏ. ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ, Հ. Յ. Դ. ՏԱՆ ՄԷՋ

Մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ, ՀԱՅ ԿԱՄ. եւ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ, ԴՊՐՈՑԻ ԿՐԹ. ՄԱՐՄՆԻ։

Բարձր հովանաւորութեամբ Վիէնի քաղաքապետ Cam. HUSSELի։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Խօսք կ՚առնեն Dauphiné Libéréի խմբագիր Cam. BERTHET, եւ ընկերվարական ներկայացուցիչները։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Տիկին Սոնիա Սոնյի Զաքարեանէ (Քլէրմոն Ֆէրան) **500** ֆրանք։

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Գ. Խանճեան 500 ֆրանք կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի վաղամեռիկ ՏԻԳՐԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ։

ՄԱՅՐ – ԵԿԵՂԵՑԻ – ՓՐԱՏՕ

Մարսէյլ – Փրատոյի Մայր – եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի, Տօն Գիւտ Խաչի, ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏի մահուան 15ամեայ տարելիցին առիթով մասնաւոր հանդիսաւոր Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ազգային անմահ երգահանին յիշատակին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Ատրպատականի առջն. տեղապահ Տ. Կարապետ խաչակիր Աւագ Քհնյ. Մանուկեան։ Հայ հաւա[illegible]ալ ժողովուրդը եւ Կրօն. Ընկերակցութեան [illegible]ամները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ յարգանքի այս արարողութեան, Ս. Պատարագի բազմաձայն երգեցողութեամբ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ NOTRE - DAME DE LA GARDEի ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Այս կիրակի, ժամը 9ին։ Հայկական ծէսով պատարագ եւ հոգեհանգիստ, կաթողիկէ Հայոց առաջնորդին կողմէ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կը փութամ հրապարակաւ իմ խորին շնորհակալութիւններս յայտնել Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղին, եւ Զարսանճակցի իմ հայրենակիցներէս, Տէր եւ Տիկին Տատայեաններու որոնք հիւանդանոց դրուած միջոցիս ամէն նիւթական ու բարոյական աջակցութիւն ընծայեցին ինծի։— Զարսանճակցի Սարգիս Պաղտասարեան (Լէ Միլ)։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Նիւթ՝ Հայ Ազատագրական շարժումը։ Դասախօս ընկ. Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ։ Կը հրաւիրուին համակիրները, Կ. Խաչուհիները եւ Նոր Սերունդը։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ԱԿՆՈՒՆԻ ենթակոմիտէն այս շաբաթ ժամը 8.30ին։

ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին։

ԸՆԿԵՐ ԿԱՐՕ ենթակոմիտէն այս կիրակի երեկոյ, ժամը 8ին։

Այս ժողովներուն ներկայ կ՚ըլլայ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՍԵՒԱԿ խումբի ժողովը՝ շաբաթ օր ժամը 5.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՇԱՎԻԼ.— Արղութեան խումբի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, ընկեր Մէն Սէի բնակարանը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, Rue des Convalescents։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի այցելութիւնը դէպի Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները։

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Մ.ի բոլոր մարզիկները կը հրաւիրուին ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ներկայ ըլլալ Իսի, Stade Jean Bouinի մեր դաշտին վրայ պասքէթի, վոլէ – պոլի եւ զանազան մարզանքներու համար։

Այս կիրակի ժամը 11.45ին, Porte d'Italie։

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՍՑԷՆ Պ. Խաչիկ Տէյիրմէնճեանի, որ իր տիկնոջ Արսենիկի եւ երկու զաւակներուն հետ, պատերազմի ընթացքին գտնուած են Վիէննա, ապա անցած են Իտալիա եւ այժմ կը կարծուի թէ Փարիզ կը բնակին։ Նախապէս կը բընակէին Սելանիկ։ Գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել «Յառաջ»ի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն ընկեր Սարգիս Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Էֆխանեան (Փարիզ), իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին, Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին, Նոր Սերունդի Քրիստափոր խումբին, Հայ Արիներու Պոմոնի մասնաճիւղին, Հայ Ռազմիկներու Բարեկամական Միութեան եւ բոլոր ընկերներուն ու բարեկամներուն որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղիկով եւ նուէրներով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց սիրելի զաւկին վաղամեռիկ՝
ՏԻԳՐԱՆ ՊՕՂՈՍԵԱՆի
դառնակսկիծ մահուան առթիւ։

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Ընդարձակ ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարան, 640 մեծադիր էջեր, 715 երգեր, 109 նկարներ, եւն.։ Դիմել ՅԱՌԱՋի հասցէով։

Գին 1500 ֆրանք, կանխիկ։ Փոստի ծախքը մէջը։



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678-63
Dimanche 29 Octobre 1950 Կիրակի 29 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6293–Նոր շրջան թիւ 1704

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ՄԵԶԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Ժամանակները մեզմէ կը պահանջեն ոչ միայն արթնութիւն եւ շարժում, այլեւ ծրագրեալ աշխատանք: Ցարատեւ ճիգ՝ բոլոր ճակատներուն վրայ:

Քաղաքական հովերուն հետ, մշակոյթի պահանջներն ալ կը բազմապատկուին հետզհետէ:

Կը գտնուինք այնպիսի միջավայրի մը մէջ, ուր միտքն ու ձեռքը նուաճումներ կը կատարեն սրընթաց: Կը հասին ու կը գործեն իբրեւ յորձանք:

Եթէ չկարենանք հետեւիլ, իւրացնել պիտանին եւ խորացնել, թարմացնել մեր գիտելիքները, շուտ կը ցամքին մեր մշակոյթի վտակները:

«Զրվէժ» կոչեց իր նոր գիրքը՝ Նարդունին: Զրվէժ «միտքերու, գաղափարներու, պատմական ծանօթութիւններու, յորդառատ եւ հեղեղաձայն»:

Ահա քսանեւհինգ տարիէ ի վեր մեր աչքերուն առջեւ, մեր գլխուն վերեւ կը հոսին միջազգային գրականութեան եւ արուեստի, գիտութեան եւ աշխարհակալութեան ջրվէժները: Ազատ եւ անսպառ: Մատչելի բոլորին համար:

Անշուշտ ամէնուն տրուած չէ օգտուիլ այդ յորդահոսան աղբիւրներուն բարիքներէն:

Բայց, անոնք որ կոչում ունին եւ տրամադիր են հանրօգուտ ասպարէզի մը նուիրուելու, ինչո՞ւ կէս ճամբան պիտի մնային:

Մշակոյթի պաշարն ալ, երբ մէկէն միւսին կը փոխանցուի ընտանեկան ժառանգութեան մը պէս, ի վերջոյ կը վերածուի մեծ հայրիկին հարսանեկան յիշատակներուն:

Ինչպէս ամէն տեղ, մեր մէջ ալ «Ջրվէժ»ները կը կազմուին աշխատանքով: Աչքի լոյս թափելով: «Լոյս ի լուսոյ»:

Կարելի՞ է դիմանալ եւ ճամբայ կտրել, թեւաւ Հայկական Արտասահմանի մշակոյթին, առանց այս տարրական պայմաններուն:

Կարելի՞ է ապահովել տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութիւնը, երբ ծուլբերան դիմակաւորներ եւ կամկար հետեւորդներ կը կազմալուծեն անոնց դիմադրական ճակատը: Անոնց կորովը եւ ինքնավստահութիւնը:

Ի վերջոյ նո՞ր պիտի սորվինք թէ՝ մեր գիտակից եւ յարատեւ ինքնագործունէութենէն, մեր պայծառատեսութենէն կախում ունի Հայկական Արտասահմանի զօրացումը կամ թուլացումը: Անոր մշակոյթին զարգացումը կամ անկումը:

Երեւանը ինքն ալ, որ իրաւունք չունի նոյնիսկ ուղղակի կապ հաստատելու տարագիր բազմութեանց հետ, երբեք չէ յաւակնած «ամենայն Հայոց առաջնորդ» հանդիսանալ: Ոչ մշակոյթի, ոչ ալ ուրիշ ճակատի վրայ:

Գիտենք թէ ան ինչպէս կ'ըմբռնէ իր կոչումը եւ մեր պարտականութիւնները:

Այս պարագան կամաւոր ըլլայ թէ հարկադրեալ, բան մը չի փոխեր անողոք իրականութենէն:

Ուրեմն, մե՛նք պիտի տնօրինենք մեր ճակատագիրը: Այսօր, վաղը եւ միւս օր:

Մե՛նք պիտի ըլլանք մեր առաջնորդը, ուղեցոյցը, գործադիր իշխանութիւնը:

Մե՛նք պիտի պահպանենք եւ ճոխացնենք տարագիր բազմութեանց մշակոյթը, միշտ ձգտելով նոր ակօսներ եւ վտակներ բանալ:

Աւելի քան երբեք նախանձախնդիր՝ ցամաքէ ցամաք փոխադրուած վաստակին, անշուշտ նոյն գուրգուրանքով պիտի հետեւինք հայրենիքի հարազատ ստեղծագործութեանց:

Ու պիտի պահանջենք որ եթէ տակաւին ի վիճակի չեն դուները բանալու, գոնէ պատուհաններուն փեղկերը վերցնեն, որպէսզի կարենանք օգտուիլ, փոխադարձաբար:

Ատոր համար ալ՝ միշտ քայլ մը առաջ: Դէպի բարձունքները:

Քանի զօրացնենք մեր ինքնապաշտպանութեան գօտիները, լայն եւ խոր նուաճումներ կատարելով բոլոր ճակատներուն վրայ, այնքան գետին շահած կ'ըլլանք ապագային համար:

Ի վերջոյ հայրենիքն է որ պիտի շահի օտարութեան մէջ կատարուած վաստակէն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԴ ԿԱՑՑԵՍ ...

Անգլիոյ երեսփ. ժողովի նոր շէնքին բացման առթիւ, թերթերը պատկերազարդ մանրամասնութիւններ կը հաղորդեն բրիտանական աւանդութեանց մասին:

Մեծն Բրիտանիան աշխարհը միապետ մը ունեցած է, Զարլզ Ա. (1629 - 1640):

Այս բռնակալը մինչեւ անգամ համարձակած էր խորհրդարան մտնել, ձերբակալելու համար ընդդիմադիրները:

Բայց առտու մը օձիքը ձեռք տալով, հրապարակաւ կը գլխատուի Հուայթհոլի պալատին առջեւ:

Այդ օրէն ի վեր, Մեծն Բրիտանիոյ թագաւորը իրաւունք չունի երեսփ. ժողովէն ներս մտնելու:

Ուրեմն, հինգշաբթի օր, երբ նոր շէնքին բացումը կը կատարուէր, Ճորճ Զ. իր գահաճառը խօսեցաւ Ուէսթմինսթըրի Աբբայարանէն:

Այսպէս, խորհրդարանը պահած կ'ըլլայ իր անկախութիւնը, թագաւորն ալ իր արժանապատուութիւնը:

Տեսակ մը «անդ կացցես»: Ոչ թէ լոյս չտեսնելու, այլ հեռուէն իսկ չդպչելու համար սահմանադրական ազատութեանց լոյսին:

Այսպէս, Մեծն Բրիտանիան միապետական ըլլալով հանդերձ, անսահման ազատութիւններ կը վայելէ:

Իսկ անդին, «աշխարհի ամէնէն ժողովրդավար երկրին» մէջ միլիոնաւոր քաղաքացիներ իրենց մէջքերը ծռած եւ արեւն անգամ վար իջեցուցած են, Սթալինը մինչեւ երկինք բարձրացնելու համար ...

Թերթերը ուրիշ աւանդութիւն մըն ալ նկարագրեն:

Երբ երեսփ. ժողովին ատենապետը եւ խոստովանահայրը ներս կը մտնէին եւ այս վերջինը աղօթքներ կ'արտասանէր, բոլոր ներկաները ոտքի ելան, ձայնակցելով, բայց իրենց երեսները պատին դարձնելով:

Բարեպաշտներուն կ'իյնայ լուծել այս աւանդութեան գաղտնիքը:

Ողբացեալ Կոմիտասն ալ երեսը պատին կը դարձնէր յիմարանոցին մէջ, երբ ճանչուոր դէմք մը տեսնէր: Բայց ան ուրի՛շ բան ըսել կ'ուզէր...

ՎԱՀԷ

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Անգարայի հրահանգին համաձայն, Պոլսոյ 32 թաղերէն եւ գաւառի հինգ եկեղեցիներէն ներկայացուցիչներ պիտի ընտրուին այս երեքշաբթի օր (31 Հոկտ.), ձեռնարկելու համար պատրիարքի ընտրութեան, որ պիտի կատարուի Նոյեմբեր 9ին:

Իրականին մէջ, նորընտիր Կրօն. ժողովն է որ պիտի ընտրէ պատրիարքը, երկու թեկնածուներ ներկայացնելով հինգ հոգինոց ցանկի մը վրայ: Պոլսոյ կուսակալին կը մնայ պատրիարք հռչակել երկու թեկնածուներէն մէկը:

Թուրք թերթերն ալ մասնաւորապէս կը շեշտեն այս պարագան:

Այսպէս, «Կէճէ Փոսթասը» կը գրէ.— «Պատրաստուած կանոնագրին համաձայն, կուսակալութիւնն է որ պիտի որոշէ թէ երկու ընտրելիներէն ո՛ր արժանի է պատրիարքական աթոռին»:

Միլլիյէթ.— «Հայ հայրենակիցները կ'ըսեն թէ ընտրութիւնները յուզումնալից պիտի ըլլան եւ կատարեալ անակնկալով մը պիտի վերջանան»:

Մարմարա կը գրէ թէ Արսլանեան արք. իր երկու արբանեակները ղրկած է Անգարա, իր տեսակէտները արժեցնելու համար:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ յայտնեց չին հաւմայնավար կառավարութեան, թէ ՄԱԿի առջեւ պիտի չպաշտպանէ իր դատը, եթէ չինական ուժերը Թիպէթի վրայ քալեն:

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒ համար հոգեբանօրէն անընդունելի եւ անգործադրելի է Ֆրանսական ծրագիրը, յայտարարեց Արեւմտեան Գերմանիոյ դատական նախարարը, Պ. Տէլըր: «Առանց գերմանական հպարտութիւնը վիրաւորելու կարելի չէ պահանջել Գերմանացիներէն որ ստորադաս վիճակի մը մէջ մասնակցին այդ բանակին»:

Ինչպէս պիտի կազմակերպուի Եւրոպայի պաշտպանութիւնը

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀՈԳԵՐ

Ատլանտեանի 12 զինակից պետութեանց ազգ. պաշտպանութեան նախարարներու ժողովը բացուեցաւ շաբաթ օր Ուաշինկթընի մէջ: Ժողովը բացառաբար պիտի զբաղի Արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան վերաբերեալ զինուորական հարցերով եւ յատկապէս Գերմանիոյ վերազինման հարցով:

Ժողովի օրակարգին վրայ կը գտնուին երկու հիմնական առաջարկներ: Առաջինը՝ Մ. Նահանգներու առաջարկն է, որուն համաձայն, գերմանական ուժերը անմիջապէս պէտք է առնուին Ատլանտեանի հաւաքական ուժերու կազմակերպութեան մէջ: Երկրորդ առաջարկը պիտի ներկայացուի Ֆրանսայի կողմէ: Այս առաջարկին համաձայն պէտք է ստեղծել եւրոպական զինուորական կազմակերպութիւն մը, բայց առկէ առաջ պէտք է ստորագրել հանքածուխի եւ պողպատի արտադրութեանց միացման պայմանագիրը (Շուման ծրագիր), որ տնտեսական գետնի վրայ կ'ամբողջացնէ եւրոպական բանակի մը կազմութեան ծրագիրը:

Չի կարծուիր սակայն, որ ազգ. պաշտպանութեան նախարարներու խորհուրդը զբաղի Ֆրանսական ծրագրի քաղաքական մասով: Պիտի քննուին միայն այս ծրագրին զինուորական - մասնագիտական տրամադրութիւնները, որոնց շուրջ մանրամասնութիւններ պիտի ուզուին Ֆրանսայի ներկայացուցիչէն: Պ. Ժիւլ Մոք պիտի պարզէ, թէ ինչ պայմաններու տակ հնարաւոր է եւրոպական բանակին մէջ մտցնել գերմանական զօրամասերը:

Ատլանտեանի դաշինքին խորհուրդը կը բաղկանայ 12 դաշնակից պետութեանց արտաքին նախարարներէն, որոնց պիտի վիճակի բնականաբար Ֆրանսական ծրագրին քաղաքական մասի քննութեան հոգը: Կը նախատեսուի թէ արտաքին նախարարներն ալ պիտի հաւաքուին մօտ ատենէն այս հարցով զբաղելու համար:

Մինչ այդ Խորհուրդի զինուորական յանձնախումբը տուած է կարգ մը որոշումներ, որոնք պիտի ներկայացուին պաշտպանութեան նախարարներու ժողովին, վաւերացուելու համար: Որոշում չէ տրուած միայն գերմանական հարցին շուրջ, զոր պիտի քննեն պաշտպանութեան նախարարները:

Տրուած են հետեւեալ որոշումները:

1.— Եւրոպայի մէջ պիտի ստեղծուի ընդհ. բանակատեղի մը որ գործածուած բառերու սկզբնատառերով պիտի կոչուի «Շէյփ» (SHAPE — Supreme Headquarters Allied Powers in Europe — Դաշնակից պետութեանց գերագոյն բանակատեղի Եւրոպայի մէջ:

2.— Ներկայիս Ֆոնթէնպլոյի մէջ գործող ընդհ. սպայակոյտը անմիջապէս պիտի առնուի SHAPEի մէջ, որ գործի պիտի ձեռնարկէ 1951ի սկիզբները:

3.— Բոլոր դաշնագիր պետութեանց եւ Մ. Նահանգներու մասնակցութեամբ եւրոպական պաշտպանութեան բանակը պիտի բաղկանայ 70 զօրաբաժիններէ մինչեւ 1953ի վերջը, մէջն ըլլալով նաեւ Եւրոպա գտնուող ամերիկեան տասնեակ մը զօրաբաժինները:

4.— Զէնքի եւ ռազմամթերքի միօրինակութիւն պիտի հաստատուի, հիմ բռնելով ամերիկեան արտադրութիւնները, քանի որ գլխաւոր հայթայթիչները պիտի ըլլան Մ. Նահանգները:

5.— Եւրոպական միացեալ բանակի ընդհ. հրամանատար պիտի նշանակուի զօր. Այզընհաուր, որ, ինչպէս երէկ գրեցինք, ստանձնած է արդէն իրեն եղած առաջարկը:

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ Կ'ԱՃԱՊԱՐԵՆ

Ֆրանսայի ազգ. պաշտպանութեան նախարարը Պ. Ժիւլ Մոք Ուաշինկթըն հասաւ շաբաթ առաւօտ եւ ներկայ եղաւ ժողովի երէկուան նիստին: Իրազեկ շրջանակներ կը նախատեսեն, թէ Մ. Նահանգները եւ Մ. Բրիտանիա պիտի ընդդիմանան Ֆրանսական ծրագրին, վախնալով որ անոր գործադրութիւնը եւ մանաւանդ Շումանի ծրագրին իրականացումը անպայման ժամանակով պիտի դանդաղեցնէ Եւրոպայի պաշտպանութեան կազմակերպութիւնը: Եթէ Ֆրանսա յամառի իր տեսակէտներուն վրայ, վախ կայ որ մինչեւ 1951ի ամառը եւրոպական բանակը կազմելու արդէն իսկ պատրաստ ծրագիրը յետաձգուի:

Մեծն Բրիտանիա զինուորական տեսակէտով անկարելի կը գտնէ Ֆրանսական ծրագրին իրականացումը: Լեզուական եւ սպառազինման դժուարութիւնները պիտի յապաղեցնեն գործը այնպիսի շրջանի մը մէջ, երբ անհրաժեշտ է արագօրէն շարժիլ: Անգլիացիները բաւական կը սպասեն մինչեւ հիմա եղած խօսակցութիւնները եւ կ'ըսեն թէ գործելու ժամանակը եկած է այլեւս: Այսուհանդերձ միջոցներ կը փնտռուին, փանդաւոր տագնապ մը կանխելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

(ԻՐ ՎԱՐԿԻՆ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Արուեստագէտ գրագէտներու ամէնէն ինքնատիպը եւ փոթորկայոյզը՝ Օսկար Ուայլտ, կը փակէր աչքերը յիսուն տարի առաջ, Փարիզի մէջ:

Բնիկ Իրլանտացի, ծնած էր 1854ին Տըպլինի մէջ եւ 25 տարեկանին հաստատուած Լոնտոն:

Մեծատաղանդ հեղինակ մը իբրեւ բանաստեղծ, թատերագիր եւ վիպասան, որ ԺԹ. դարու վերջին քառորդին մեծ աղմուկ հանեց իր շուրջ, շնորհիւ արուեստի մասին իր յայտնած ինքնատիպ եւ արտականոն գաղափարներուն եւ խորհրդածութեանց: Իրմով հրապուրուեցան ոչ միայն մտաւորական Անգլիան, այլեւ Ֆրանսայի ականաւոր գրագէտներ, Անաթոլ Ֆրանս, Անրի տը Ռէնիէ, Մօրիս Պառէս եւ դեռ ուրիշներ: Իսկ Անտրէ Ժիտ գիրք մը գրեց իր բարեկամ «Օսկար Ուայլտի» մասին:

Օսկար Ուայլտ իր շրջանին չփացած տղան՝ հագուելու իր մասնաւոր ձեւը ունէր, հարուստ էր, կը սիրէր զուարճութիւնը եւ հաճոյքը, կ'արհամարհէր հանրային կարծիքը: Արուեստի գործեր կ'արտադրէր եւ ողողուած էր փառքով: Խիստ սրախօս՝ ընկերային ու ընտանեկան շրջանակներու մէջ, փնտռուած պատմող մըն էր, որ կը կրկնէր թէ «պատմութեան միջոցով միայն կրնամ յայտնել մտածումս»:

Օսկար Ուայլտեան գեղեցկագիտութեան նըմոյշ մըն է «Տորիըն Կրէյի կենդանագիրը» վէպը, գրուած 1890ին: Այս գիրքը իր ժամանակին թէ յաջողութիւն ունեցաւ, թէ քննադատուեցաւ իբրեւ անբարոյ: Իսկ ինք արհամարհանքով պատասխանած է թէ, «Այս գիրքը թերեւս ժահրոտ է, սակայն կատարեալ է»:

Բացի գեղեցիկ հէքեաթներէ ինչպէս «Երջանիկ Իշխանը», որոնց մեծ մասը հայերէնի թարգմանուած է, Օսկար Ուայլտ գրած է թատերախաղեր, «Տիկին Ուինտըրմիըրըի հովահարը», «Անկարեւոր կին մը», «Իտէալ ամուսին մը» եւն.: Իսկ «Սալոմէ»ն, որ հայերէնի թարգմանուած է Մաննիկ Պէրպէրեանի կողմէ, գրած է ուղղակի ֆրանսերէն: Այս վերջին գործին Անգլիա մուտքը չէ արտօնուած, մինչ Սառա Պէռնար 1894ին կը ներկայացնէր զայն Փարիզի բեմին վրայ.

Օսկար Ուայլտ այն արուեստագէտներէն է, որոնց համաձայն արուեստը պէտք չէ որ ժողովրդական դառնայ: «Հասարակութիւնը կը պահանջէ արուեստէն որ ժողովրդական ըլլայ, գովարանէ ճաշակի իր պակասը, շոյէ, փայփայէ իր անհեթեթ ունայնամտութիւնը, ըսէ միշտ ինչ որ ըսուած է յաճախ, ցոյց տայ իրեն ինչ որ շատ անգամ տեսած է ինք ու յոգնած տեսնելէ»: «Ժողովուրդը ինք պէտք է բարձրանայ արուեստին»: «Երբ արուեստագէտը հաշուի կ'առնէ ինչ որ ուրիշներ կը պահանջեն, կը դադրի արուեստագէտ ըլլալէ եւ կը դառնայ մռայլ կամ զուարճալի արհեստաւոր մը»: «Արուեստը կը սկսի հոն ուր կը վերջանայ նմանողութիւնը»:

Ուայլտ կ'ատէր հասարակ տեղիքը եւ կը պաշտէր գեղեցիկը: «Արուեստը արուեստին համար» վարդապետութեան այս ջերմ ջատագովին գործերուն մէջ սակայն կը նշմարուի միշտ ալ բարոյական հիմք մը, նպատակ մը, ինչպէս «Սալոմէ»ին մէջ:

Ինչպէս ըսինք, Օսկար Ուայլտ իր ժամանակաշրջանին կը համարուէր գրական արտակարգ երեւոյթ մը, թէեւ շատ անգամ աւանդապաշտ Անգլիան իր դէմ կ'ելլէր: Եւ սակայն, իր փառքի ճաճանչներուն քովն ի վեր դառնօրէն ընթացաւ դայթակղութեան մը նուաստացումը որ իր կեանքը բաժնեց երկուքի:

Այս էր պատճառը որ դառնօրէն կ'աղաղակէ, De Profundisի մէջ.— «Փառքի համբաւէ մը վերջ ինկայ տեսակ մը յաւիտենական վատահամբաւութեան»:

Օր մը Օսկար Ուայլտ ծանօթացաւ Լորտ Ալֆրէտ Տըկլէսի հետ, 23 տարեկան երիտասարդ մը, որ ոտանաւորներ կը գրէր եւ միեւնոյն ատեն ուսանող էր Օքսֆորտի համալսարանին մէջ: Այս երիտասարդը աներեւակայելի տիրապետութիւն մը ունեցաւ Օսկար Ուայլտի վրայ, ուժեղ սէր մը ծնաւ անոր հանդէպ որ երբեք չլքեց զինք: Տըկլէսի ուղղուած նամակի մը մէջ կը գրէ.— «Դուն կը կրէիր արուեստագէտի խառնուածքի տարերքը. Թարուն վիճակի մէջ»: Ուրիշ տեղ մը.— «Ամբողջ ատեն որ իմ շուրջս էիր, կեանքս եղաւ ամուլ եւ ոչ ստեղծագործ»:

Օսկար Ուայլտի այս սերտ մտերմութիւնը սակայն, շաղախուեցաւ մեղքով մը որ ընդվզեցուց Տըկլէսի աւանդապաշտ եւ խստաբարոյ հայրը՝ Քուինսպէրի մարքիզը: Դատի յանձնելէ վերջ, յանցաւոր դատուելով, 1895ին երկու տարուան ժնհռով Րիտինկի բանտին մէջ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցաւ Օսկար Ուայլտ: Արձակուելէն վեց ամիս առաջ միայն, շնորհիւ իր բարեկամներուն, մանաւանդ Րապըրթ Րօսի, միջամտութիւն, իրաւունք ունեցաւ թուղթ եւ գրիչ ստանալու: Այդ միջոցին էր որ գրեց իր նշանաւոր գործը «De Profundis» նամակի ձեւով Տըկլէսի, ինչպէս եւ «The Ballad of Reading Gaol»ը: (Այս վերջինը հայերէնի թարգմանուած է Եղ. Տարօնեանի կողմէ, Պէյրութ):

«De Profundis»ի ձեռագիրը յանձնուած էր իր կտակակատար բարեկամ Րօսին, որ Բրիտանական Թանգարանին տուաւ, 1960ին հրատարակուելու պայմանով: Բայց արդէն 1905ին հրատարակուած էին հատուածներ եւ 1913էն ի վեր ծանօթ է գործին մէկ մասը:

1897ին, բանտէն ելլելէ վերջ, անցաւ Ֆրանսա, ընկճուած աղքատ: Նախ Տիէփ, յետոյ մօտը Պէռնըվալ սիւր Մէռ ծովափը ապրեցաւ, Սեպաստիէն Մէլմօթ կեղծանունով: Փարիզ գալով բնակեցաւ Rue des Beaux Artsի Ալզաս պանդոկին պզտիկ մէկ սենեակին մէջ (պանդոկին դրան վրայ մարմարեայ տախտակ մը կայ դրուած): Վերջերը ինքզինք յանձնած էր Օշինդրի (ապսէնտ): Մեռաւ 1900 Նոյեմբեր 30ին: Նախ թաղուեցաւ Պանեէօյի գերեզմանատունը, իսկ 1910ին, իր բարեկամ Րօսը փոխադրեց մարմինը Փէռ Լաշէզ:

Տըկլէսի մահով (1945) «De Profundis»ի երկրորդ մասը կարելի եղաւ տպագրել: Օսկար Ուայլտի տղան՝ Վիվիըն Հոլընտ հրատարակեց Անգլիոյ մէջ երեք ամիս առաջ:

Անկէ զատ այս վերջերս Ֆրանսերէն գիրք մը լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ, «Oscar Wilde et le Clan Douglas» գրուած Քուինսպէրի մարքիզի կողմէ, որ թոռն է Ուայլտի ոխերիմ թշնամի Քուինսպէրիին եւ եղբօրորդին Տըկլէսի: Գիրքը ձօնուած է Օսկար Ուայլտի տղուն «Վիվիըն Հոլէնտի, անկեղծ բարեկամութեամբ»: Կը պարունակէ նամակները Տկըլէսի ինչպէս եւ Րօսին, Տըկլէսի հօր՝ Քուինսպէրիի նամակները իր տղուն, ոտանաւորներ Տըկլէսէն, եւն.:

Դառնութեան բաժակը ըմպուր քամելէ կէս դար վերջ, երկու ընտանիքներուն շառաւիղներուն սիրալիր բարեկամութիւնը եւ հաշտութիւնը յետ մահու կը սրբէ անցեալը անոր որուն արուեստի մասին յայտնած ամէն մէկ տողը գեղարուեստական վայելքով մը կը կարդացուի միշտ ալ: «Անցեալը, ներկան եւ ապագան, կը գրէ Օսկար Ուայլտ, րոպէ մըն են Աստուծոյ աչքին, որուն նայուածքին տակ պէտք է ապրինք բոլորս»:

Մ. ՄԱՆՆԻԿ

ԽՄԲ.— Ուայլտէն կարգ մը հատընտիր թարգմանութիւններ կատարուած են Պոլսոյ Ազդակ երիտասարդ շաբաթաթերթին մէջ **(1909)**, Միսաք Մեծարենցի կողմէ եւ մինչեւ այսօր ալ կ'արտատպուին թերթէ թերթ եւ գիրքէ գիրք (Դատաստանատունը եւն.): Իսկ **«De Profuidis»** թարգմանած եւ տպած է Գ. Կաւվարենց:

Քրիստափոր Կարա Մուրզա

ԽՄԲ.— Կ'ամփոփենք «Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ» ամսագրի 1950 Յուլիսի թիւէն, զանց առնելով քննադատական մասը.—

Հայաստանի ՀՍՍՌ Գիտութեանց Ակադեմիայի Արուեստներու պատմութեան եւ տեսութեան բաժինը չափազանց կարեւոր գործի ձեռնարկած է, լոյս ընծայելով հանրամատչելի մենագրական աշխատութիւններ դասական եւ սովետական երգահաններու մասին: Այս կարգի աշխատութիւններ նպատակ ունին մէկ կողմէ ծանօթացնել մեր երաժշտական արուեստի պատմութիւնը, անոր զարգացման ընթացքը մինչեւ սովետական հայկական երաժշտութեան մեծ նուաճումները, միւս կողմէ, մեր երաժշտութեան անցեալի լաւագոյն գործիչներու կեանքը, գործունէութիւնն ու ստեղծագործութիւնը բնորոշելով, վեր հանել այն ինչ որ ուսանելի է սովետական երիտասարդութեան համար: Այս տեսակէտէն ողջունելի է Մ. Մուրատեանի «Քրիստափոր Կարա – Մուրզա» գիրքը:

Կարա – Մուրզա անցեալ դարու վերջին քառորդի հայ երաժշտութեան ամէնէն կարկառուն դէմքերէն մէկն է: Անով կը սկսի մեր երաժշտական մշակոյթի նոր շրջանը: Առաջինն էր որ հայ ժողովրդական երաժշտութիւնը համերգային խումբի վերածեց եւ ստեղծելով այդ երաժշտութեան համար նոր եւ լայն ունկնդիր, ընկերային եւ գեղարուեստական ներգործութեան նոր ուժ մը տուաւ: Ան ժողովրդական երգը բազմաձայնեց, որով եւ հանդէս բերաւ նոր, գեղարուեստօրէն աւելի կատարեալ ձեւով եւ աւելի հարուստ բովանդակութեամբ: Իր ժամանակաշրջանի ազգային վերելքի պայմաններուն մէջ այդ վերելքին ընդառաջելով, հայկական երգի բազմաթիւ համերգներով ան կը ձգտէր ունկնդիրի գիտակցութեան մէջ ժողովրդական երաժշտութեան ազգային արուեստի բնոյթ տալ եւ այլ ազգերու արուեստին հաւասար համարում ստեղծել: Ասոր հետեւանքով Կարա – Մուրզայի համերգային լայն գործունէութիւնը, որ կ'ընդգրկէր Կովկասի ոչ միայն կեդրոնները, այլեւ հայաշատ բոլոր վայրերը, ժամանակին շատ կարեւոր դեր կատարեց հայ ժողովուրդի ազգային ինքնագիտակցութեան բարձրացման մէջ, մեծ չափով նպաստեց անոր մշակութային զարգացման:

Հանդէս գալով երաժշտական – ընկերային չափազանց բազմակողմանի գործունէութեամբ՝ Կարա – Մուրզան ցոյց տուաւ ազգային արուեստին նուիրումի անգերազանցելի օրինակ եւ մինչեւ կեանքի վերջը անդաւաճան կերպով ծառայեց հարազատ ժողովուրդի շահերուն: Ինչպէս ճիշդ կը նշէ իր գրքի յառաջաբանին մէջ, Մուրատեան, Կարա Մուրզայի կեանքը չափազանց ուսանելի է մեր երիտասարդութեան համար:

Ասկէ պարզ կը դառնայ Քրիստափոր Կարա–Մուրզային նուիրուած աշխատութեան այժմէութիւնը եւ լոյս ընծայելու անհրաժեշտութիւնը:

Ձեռնարկելով այս աշխատութեան՝ հեղինակը նպատակ է ունեցած «վերականգնել Կարա Մուրզայի իրական պատկերը, հանրամատչելի ձեւով պատմել անոր կեանքի եւ գործունէութեան մասին, ցրուել անոր շուրջ ստեղծուած թիւր կարծիքները, պարզաբանել անոր քաղաքական ու գեղագիտական հայեացքները եւ ճիշդ կերպով արժեւորել անոր կատարած գործը»:

Կարա – Մուրզան եւ մեր երաժշտութեան պատմութեան իր ժամանակաշրջանը ուսումնասիրուած չեն, ուստի այդ նիւթը հետազօտողի համար որոշ դժուարութիւններ կը ներկայացնէ:

Հեղինակը կըցած է մեծ մասով իրագործել իր դրած խնդիրները:

Գրքին գլխաւոր դրական յատկանիշներն են.—

Նախ լաւ է տրուած Կարա Մուրզայի անձնաւորութեան դիմագիծը: Առաջին գիծի վրայ է դրուած անոր հանրային գործիչի կերպարը: Կարա Մուրզայի այս մասին վերաբերող ամբողջ նիւթը, համոզիչ է եւ լիակատար պատկեր մը կը ստեղծէ:

Իրապէս Կարա – Մուրզան ծնած էր կարծես երաժշտական – հանրային գործիչ դառնալու համար: Ան վառ տենչերով հայրենի քաղաքէն կը ձգտի Կովկաս, Թիֆլիս, Բաքու, լայն հորիզոններ իրեն ենթարկելու: Ան անսպառ եռանդ ունի, յոգնիլ չի գիտեր, միշտ ոգեւորուած է եւ կ'ոգեւորէ ուրիշները, ոչ մէկ առիթ կը փախցնէ իր նուիրական գործը յառաջ տանելու: Ան բազմակողմանի է: Ճիշդ է տրուած անոր քաղաքական դէմքը, վերաբերումը դէպի ցարական կառավարութիւնն ու եկեղեցին: Կարա Մուրզան նկարագրած է իբրեւ իր ժամանակին հայ յառաջդիմական մտաւորականութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկը:

Նկարագրուած է անոր կատարած գործը: Կարա Մուրզան տակաւին երիտասարդ՝ կը դնէ իր գործունէութեան հիմնական նպատակը: Ան լաւ կը հասկնայ իր գործի մեծ նշանակութիւնը, միշտ յառաջ կը նայի, չի փակուիր նեղ սահմաններու մէջ, նկատի ունի ամբողջ կովկասահայութիւնը: Կարա – Մուրզան կը սորվեցնէ ժողովուրդին երգել եւ լսել բազմաձայն երաժշտութիւն, բայց կ'աշխատի սկիզբէն սկսիլ: Ան կը տեսնէ որ ամէնէն կարեւորը լաւ գրագէտ խմբավարներ պատրաստելն է, որպէսզի աւելի ու աւելի մեծ ծաւալ ստանայ բազմաձայն երգի քարոզչութիւնը: Բազմաթիւ խոչընդոտներ, կղերը եւ ցարական գրաքննութիւնը չեն կրնար կոտրել անոր յամառ թափը, խանգարել անոր սկսած մեծ գործը: Այս բոլորը նկարագրուած է գրքին մէջ բաւարար ձեւով, եւ ատոր հիման վրայ պատկերուած է Կարա – Մուրզայի ծառայութիւնը մեր երաժշտական մշակոյթը կանոնաւոր հիմքերու վրայ դնելու գործը:

Ճիշդ է դրուած նաեւ Կարա – Մուրզայի որոշ ստեղծագործութիւններու գեղարուեստական արժէքի հարցը մեր օրերու համար եւ զանոնք վերականգնելու, ամբողջացնելու եւ հրատարակելու անհրաժեշտութիւնը: Կարա Մուրզան իր ստեղծագործութիւններուն մէջ, բացի գեղջկական երգերու լեզուէն, օգտագործած է նաեւ ժամանակի տարածուած քաղաքային երգի ձայնելեւէջները (օրինակ՝ «Էլի քաղցրիկ», Հանդարտիր, Քոյրիկ» եւ այլ երգերուն մէջ): Ատիկա պատմականօրէն պայմանաւորուած եւ յառաջդիմական երեւոյթ էր, որ իր յետագայ զարգացումը ապրեցաւ մինչեւ մեր օրերը:

Նիւթի շարադրութիւնը պարզ եւ մատչելի է եւ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի: Եթէ նկատի ունենանք որ Կարա – Մուրզայի մասին ոչ մէկ աշխատութիւն չէ հրատարակուած (բացի 1904ին տպագրուած կենսագրական կցկտուր ակնարկէն), պարզ կը դառնայ որ այս աշխատութիւնը առաջինը ըլլալով, մեր երաժշտութեան ասպարէզին մէջ կարեւոր երեւոյթ է:

Անկասկած գիրքը զերծ չէ թերութիւններէ. Ահա աչքի զարնողները:

Քանի մը կարեւոր հարցեր բաւարար չափով

ԷՋ ՄԸ ՈՒԱՅԼՏԷՆ

Իշխանն ու ծիծեռնակը

1.

Շատ դարեր առաջ, Անգլիոյ կայսրը գեղեցիկ տղայ մը ունէր, որուն ամէնքը «Երջանիկ իշխան» կ'ըսէին :

Եւ իրաւ, իշխանը երջանիկ էր, որովհետեւ ամէնքը կը սիրէին զինք, ու անիկա կ'ապրէր անհոգ եւ անվիշտ :

Բայց, երջանկութիւնը երկար չտեւեց, կայսեր սիրասուն որդին, «Երջանիկ Իշխան» մեռաւ : Անոր մահը ցաւցուց բոլորին սիրտը :

Քաղաքապետութիւնը եւ ժողովուրդի ներկայացուցիչները որոշեցին արձան մը շինել «Երջանիկ Իշխան»ի յիշատակին արձան մը՝ որ զարդարուած ըլլար ոսկիով ու թանկագին քարերով :

Տարի մը չանցած՝ քաղաքի հրապարակին վրայ կանգնած էր «Երջանիկ Իշխան»ին արձանը, որուն թիկնոցը զարդարուած էր ոսկիէ տերեւներով սուրին երախակալը՝ թանկագին յակինթով, իսկ աչքերը՝ աննման սուտակներով, որ կը փայլէին աստղերու նման :

Իշխանը հրեշտակի պէս գեղեցիկ է, կ'ըսէին մանուկները, հիացած՝ նայելով անոր արձանին :

2.

Անցան շատ տարիներ :

Անգամ մը, աշնան, այդ քաղաքին վրայէն կը թռչէր, կ'անցնէր ծիծեռնակ մը : Անոր ընկերները վաղուց արդէն գացեր էին Եգիպտոս, իսկ ինք ուշացեր էր · անոր համար՝ կ'աճապարէր որ հասնի անոնց ետեւէն :

Թռչեր էր ամբողջ օրը, իրիկուան՝ մտածեց քնանալ, հանգստանալ : Քաղաքին հրապարակին վրայ տեսնելով «Երջանիկ Իշխան»ին արձանը իջաւ եւ կանգ առաւ անոր ոտքերուն առջեւ :

— Ինչ հրաշալի տեղ — բացագանչեց ծիծեռնակը · որքան ազատ եւ արձակ է շուրջս · կը մնամ այստեղ ու կը հանգչիմ :

Զորս կողմը նայելով՝ տեսաւ իշխանին ոտքերուն վրայի ոսկիէ կապերը եւ մտածեց · «հիանալի է, ես ոսկիէ ննջարան կ'ունենամ» :

Ծիծեռնակը գլուխը կոխեց թեւերուն տակ եւ կը պատրաստուէր քնանալու, յանկարծ գլխուն վրայ կաթիլ մը ինկաւ :

Զարմանալի բան,— մտածեց ծիծեռնակը՝ շուրջը դիտելով,— երկինքը պարզ է, աստղերը կը փայլին, բայց անձրեւ կուգայ :

Ծիծեռնակին վրայ ինկաւ երկրորդ կաթիլը :

— Ինչպէս կ'երեւի, արձանը անձրեւէն պատսպարուած չէ · պէտք է տանիքի մը տակ երթալ՝ տեղ գտնել,— ըսաւ ծիծեռնակը :

Թեւերը բացաւ եւ կ'ուզէր թռչիլ, բայց այդ րոպէին իր գլխուն վրայ ինկաւ երրորդ կաթիլը Գլուխը վեր վերցուց եւ տեսաւ Երջանիկ Իշխանը : Անոր աչքերէն կը հոսէին արցունքի կաթիլներ եւ այտերուն վրայէն կը գլորէին գետին : Լուսնի ճառագայթները կը լուսաւորէին անոր երեսը ; Այնքան տխուր էր անիկա եւ այնքան գեղեցիկ՝ որ ծիծեռնակին սիրտը թնդաց կարեկցութենէն :

— Ո՞վ ես դուն, հարցուց ծիծեռնակը :

— Ես «Երջանիկ Իշխան»ն եմ :

— Երջանի՞կ, բայց այնպէս դառն կ'արտասուես՝ որ թրջեցիր զիս քու արցունքներովդ ... պատմէ, խնդրեմ, ի՞նչ է լացիդ պատճառը :

3.

Եւ Երջանիկ Իշխանը այսպէս պատմեց ·

— « Երբ ես դեռ մարդկային սիրտ ունէի եւ կ'ապրէի արքայական պալատի մէջ, գաղափար չունէի արցունքի մասին, հոգն ու վիշտը անծանօթ էին ինծի, որովհետեւ այդպիսի զգացումներ մուտք չեն գտներ պալատները : Ցորեկը կը խաղայի պարտէզը, իրիկունները կը պարէի շքեղ դահլիճներուն մէջ : Բարձր պատը կը բաժնէր հօրս պալատը քաղաքէն, եւ ես չէի դիտեր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ պատին այն կողմը : Ես զիս շատ բախտաւոր կը զգայի, եւ կը կարծէի թէ՝ բոլորն ալ շատ բախտաւոր են, բոլորն ալ ինծի պէս գոհ են իրենց կեանքէն : Զիս կ'անուանէին « Երջանիկ Իշխան», եւ իրաւ ես երջանիկ էի ...

« Եւ ահա, առանց գիտնալու թէ ինչ է վիշտն ու տանջանքը, ես մեռայ : Հիմա այստեղ, բարձունքէն կը նայիմ շուրջս եւ կը տեսնեմ մարդոց չքաւորութիւնն ու տանջանքները : Իմ սիրտս, որ հիմա պղպատէ է շինուած, այս պղպատէ սիրտս անգամ՝ չի կրնար արտասուել, տեսնելով այդ տանջանքները :

« Ահա նայէ այնտեղ, այն փոքր ու նեղ փողոցին, ուր շինուած է աղքատիկ տնակ մը : Լուսամուտին քով նստած է կին մը · անիկա ոսկեթելով կ'ասեղնագործէ պալատական տիկնոջ զգեստը : Նայէ անոր գունատ եւ յոգնած դէմքին · նայէ անոր ծակծկուած մատներուն · նայէ վերջապէս անոր մանկանը՝ որ հիւանդ պառկած է աղքատիկ անկողնին մէջ : Անոր շրթունքները կ'այրին տաքութենէն · նարինջ մը կ'ուզէ մօրմէն, իսկ խեղճ մայրը ջուրէն զատ ուրիշ բան չի կրնար տալ տանջուող մանկան :

« Սիրելի ծիծեռնակ, կը խնդրեմ բարի եղիր, կտուցովդ դուրս քաշէ իմ սուրիս վրայէն թանկագին քարը եւ տար այդ թշուառ ընտանիքին : Ես ինքս կը տանէի, եթէ շարժիլ կարենայի :

— Ոչ, ես ժամանակ չունիմ, պատասխանեց ծիծեռնակը, իմ ընկերներս ինծի կը սպասեն Եգիպտոսի մէջ · անոնք հիմա կը թռչին Նեղոսի ափերը եւ կը վայելեն գեղեցիկ ծաղիկներուն բուրումը, հոս ցուրտ է, ես չեմ կրնար մնալ :

— Ծիծեռնակ, սիրելի ծիծեռնակ, կը խնդրեմ, միայն գիշեր մը, մէկ գիշեր մը կեցիր իմ քով : Ախ, եթէ դուն զգայիր թէ ինչպէսկը տանջուի այն փոքրիկը եւ որքան տխուր է անոր մայրը :

Ծիծեռնակը նայեցաւ Երջանիկ Իշխանին երեսը, եւ տեսնելով անոր տխուր նայուածքը՝ խղճաց ու ըսաւ.— Թէեւ հոս շատ ցուրտ է եւ ես մանուկները այնքան ալ չեմ սիրեր, որովհետեւ ինծի քար կը նետեն, բայց գիշեր մը կը մնամ եւ կը կատարեմ քու փափաքդ :

Ծիծեռնակը կտցահարեց թանկագին յակինթը եւ թռաւ դէպի աղքատիկ տունը : Հասնելով հոն, ներս թռաւ բաց օդանցքէն եւ նայեցաւ շուրջը :

Մանուկը, ջերմի մէջ, կը տքար, այս ու այն կողմը կ'իյնար տանջանքէն, իսկ մայրը, կարը ձեռքին մէջ, յոգնութենէն ընկճուած, քնացեր էր նստած տեղը :

Ծիծեռնակը դրաւ թանկագին քարը անոր առջեւ, սեղանին վրայ, եւ սկսաւ պտոյտներ ընել մանկան սնարին վերեւ : Պտոյտներ կ'ընէր եւ իր թեւերով կը հովանաւորէր մանկան հրատոչոր մարմինը :

— Օս, ինչ հով է, ինչ լաւ է, շշնչեց փոքրիկը եւ քնքացաւ քաղցր :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

չեն մշակուած : Օրինակ գրքի առաջին գլուխը՝ «Ժամանակաշրջանը» (էջ 7—8) ընդհանուր ձեւով, մակերեսային կերպով է տրուած : Կարա — Մուրզայի գործունէութեան ժամանակաշրջանը եւ ընկերային — տնտեսական պայմանները պէտք էր աւելի խոր կերպով մշակել :

Հեղինակը հարեւանցի կերպով է անցած ժողովրդական երգի մշակման մասին Կարա — Մուրզայի եւ Կոմիտասի ստեղծագործական սկզբունքներու տարբերութեան հարցը : Գրքէն այն տպաւորութիւնը կ'ունենանք թէ Կոմիտաս կրցաւ « փնտռել եւ գտնել ներդաշնակման հայկական երաժշտութեան ոճական առանձնայատկութիւններէն բխող իւրայատուկ լեզուն», իսկ Կարա — Մուրզան ոչ, եւ այնուհետեւ, Կոմիտասի մօտեցումը հարցին «աւելի ճիշդ էր» քան ուրեմն Կարա — Մուրզայինը (էջ 111) : Իրականին մէջ հարցը ոչ կարենալու, ոչ ալ չկարենալու մէջ է (այդ չէ կարեւորը), ոչ ալ մանաւանդ ճիշդ կամ սխալ մերձեցման մէջ : Կարա Մուրզայի մերձեցումը ներդաշնակութեան հարցին՝ իր ժամանակին ընկերային պայմաններու համար միանգամայն ճիշդ եւ յառաջդիմական էր : Մինչդեռ ժամանակի տեսակէտէն անոնցմէ ոչ շատ վերջ եկող Կոմիտասի մերձեցումը, որ անշուշտ նոյնպէս ճիշդ եւ յառաջդիմական էր, ընկերային այլ պայմաններու արդիւնք էր :

ՌՈԲԵՐՏ ԱԹԱՅԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ՏՈԿՈ՞Ս ԹԷ ...

Երջանի՛կ Թուրք : Բախտը իր մօտը միշտ պահակ կեցած է :

Դարերով կացին, դաշոյն մաշեցուցած է կեավուր կառավարելու համար :

Սերպեր, Ռումանացիներ, Յոյներ, Պուլկարներ, Ալպանացիներ, Արաբներ, Հայեր, եւ ուրիշ զանազան ժողովուրդներ, կրթած է եաթաղանով, աքսորով, կողոպուտով, տեղահանութիւնով :

Ամէն հայր, զաւակ կրթելու իր ձեւը ունի : Ամէն պետութիւն ալ, ժողովուրդ կառավարելու իր մասնագիտութիւնը :

Թուրքը, ժամանակ չունի բարակ -- մարակ մտածելու, երբ լու մը կ'ուզէ բռնել վերմակը կամ ամբողջ մահճակալը կ'այրէ կը վերջացնէ : Թէեւ մինչեւ առջի օր մահճակալի մասին ծանօթութիւն չունէր ...

Միլիոններով ժողովուրդ հնձած է իբրեւ թէ, քանի մը «ըմբոստ»ներ պատժելու համար :

Հերովդէս անպայման Թուրք էր ...

Այս կերպով իր երկիրը «յետադէմ» կեավուրներէ մաքրած է, եւ այսօր, « յառաջադէմ » Թուրք ժողովուրդին տիրապետութեան տակ կը « բարգաւաճի » ան ...

Ապերախտ դուրս եկան, սա նախկին կեավուր բայաները :

Բարեխնամ Օսման պապային հովանաւորութենէն փախուստ տուին : Գացին տուն — տեղ եղան եւ սկսան իրենց բարերարին դէմ դառնալ : Վրնասել անոր վարկին, պատիւին :

Բարերախտաբար, Մեծ կեավուր ազգերը օգնութեան հասան եւ մեր Օսման էֆէյին մէջքը շտկեցին : Թեւ — թիկունք եղան իրեն : Մխիթարեցին եւ սիրտը առին :

Դրամ, զէն ու զրահ հասցուցին, որպէսզի, ուրիշ առթիւ, պէտք տեսած պարագային, եաթաղանի կամ դաշոյնի պէս նախնական գործիքներով չատիպուի չարչարուիլ ...

Այսօր, եւրոպական մեծ պետութիւններու հետ վէգ կը նետէ մեր աղան : Քուէ կուտայ, քուէ կ'առնէ : Իր հին մեղքերուն վրայէն սպունգ քաշուած, սրբացած, մաքրուած՝ եւ արդարութեան ատեանին դատաւոր նշանակուած է ...

Բայց, սա Պուլկարը, կը տեսնէ՞ք : Կը վայլէ՞ ըրածը : Հազարաւոր Թուրքեր, Պուլկարիայէն դուրս կը հանէ, եւ կը քշէ եղեր դէպի Թուրքիա : Անոնց կալուածներն ու գոյքերը յարքունիս գրաւելով :

Այս արհեստը դարերէ ի վեր Թուրքերու մենաշնորհը ըլլալով՝ Պուլկարները իրաւունք չունին զայն գործադրելու :

Այդ մենաշնորհը — ժողովուրդներ անճիտել, տեղահանել, աքսորել, միայն Թուրքերուն իրաւունքն է :

Եւ Պուլկարները, հազարաւոր Թուրքեր տեղահանելով՝ մենաշնորհի միջազգային օրէնքը բռնաբարած կ'ըլլան : Թուրքերու դէմ ապերախտութիւն գործած կ'ըլլան ...

Այս տեղահանուած Թուրքերու վիճակէն մենք միայն կը հասկանանք, փորձառութիւն ստացած ըլլալով բուն իսկ Թուրքիոյ մէջ :

Զէ՞ք կարծեր թէ այս կերպով Պուլկարները, նախկին իրենց վայելած «շնորհ»ներուն, փոքրիկ մէկ տոկոսն է որ կը վճարեն Թուրքերուն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ տարածութիւնը 15 անգամ աւելցած է, իսկ բնակչութիւնը 10 անգամ, 90 տարուան ընթացքին :

1860ին Պէյրութի տարածութիւնն էր 112 հէքթար, բնակչութեան թիւը՝ 20 հազար : 1912ին 330 հէքթար, 120 հազար բնակիչ : 1922ին՝ 550 հէքթար, 140 հազար բնակիչ : 1935ին՝ 1200 հէքթար եւ երեք հարիւր հազար բնակիչ : Մէկ բնակիչի կ'իյնայ 59 քառ. մեթր, մինչ արդիական քաղաքներու մէջ այս թիւը 200 է : Հետեւաբար քաղաքը պէտք է իր տարածութիւնը եռապատկէ :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի առաջին խումբի անդամներէն Յակոբ Վարժապետեան, 24 տարեկան, մօթօսիքլէթի արկածի զոհ գացած է, բախելով բեռնակառքի մը : Եղբայրն ալ, որ միասին էր, վիրաւորուած է :

ՊԵԼԺԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը արգիլեց համայնավար թերթերու մուտքը զօրանոցներու եւ պետական հաստատութեանց մէջ :— Երեսփ. ժողովին ընդդիմադիր անդամները խմբովին հեռացան Եշ. օր, երբ կը քուէարկուէր 1950ի կրթական ելմտացոյցը : Պատճառը այն է որ կաթոլիկ դահլիճը որոշած է միեւնոյն նպաստը վճարել թէ պետական եւ թէ կաթոլիկ դպրոցներուն :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ մը ստեղծելու ձեռնարկած է Կոմինֆորմը, Մոսկուայի ներշնչումով, ինչպէս կը հաղորդեն Աթէնքի թերթերը : Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, սովետական այս նոր հանրապետութեան մաս պիտի կազմեն պուլկարական, յունական եւ սերպիական Մակեդոնիաները :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ ԳՐԱՏԱՆ 1950Ի ԹԻՒ 10 ԳՐԱՑՈՒՑԱԿԸ, որ կը պարունակէ աւելի քան 1400 արեւելագիտական (որոնց մէջ նաեւ հայագիտական) գրքեր, եւրոպական լեզուներով :

Librairie Orientale H. Semuelian, 51, rue Mr. le Prince, Paris (6) :

Ազգ. ժողովը քուէարկեց

18ԱՄՍԵԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔԸ

ԲՈԼՈՐ ԲԱՑԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՋՆՋՈՒԻՆ

Ազգ. ժողովը երէկ կէս գիշերէն վերջ վաւերացուց՝ զինուորական ծառայութեան շրջանը 18 ամսուան բարձրացնող օրինագիծը, որ ամբողջ օրը, յօդուած առ յօդուած քննուեցաւ եւ որոշ փոփոխութիւններ կրեց: Օրինագծին դէմ քուէարկեցին միայն համայնավարները (185 ձայն) եւ թեր՝ մնացեալ բոլոր երեսփոխանները:

Նոր օրէնքի տրամադրութեանց համաձայն, բոլոր նորագիրները, այսուհետեւ 18 ամիս պիտի ծառայեն բանակին մէջ:

Զինուորութենէն զերծ պիտի կացուցուին միայն ֆիզիքապէս անկարները: Բացառաբար զին - ուորական ծառայութեան պիտի չկանչուին այն ածխագործ բանուորները, որոնց զօրադասերը արդէն իսկ զէնքի տակ կը գտնուին: Կառավա - րութիւնը կրնայ, եթէ յարմար տեսնէ, ծառայութենէ արձակել որեւէ զօրադասի ամբողջութիւնը կամ մէկ մասը, ծառայութեան շրջանի աւար - տումէն երեք ամիս առաջ: Ընտանիքի նեցուկ նորագիրները ծառայութիւնը պիտի ընեն իրենց ընտանիքներուն մօտիկ շրջանակներու մէջ: Կարելի չէ նորագիրները ղրկել Անդրծովեան երկիրներ, եթէ այնտեղ պատերազմական վիճակ կը տիրէ: Զօրակոչի շրջանը 26 եւ կէս տարի է,— անմիջականը՝ երեք տարի, պահեստիներու առաջին շարքը 16 տարի, երկրորդ շարքը 7 եւ կէս տարի: Ցետաձգում ստացածներէն ուսանողները 1 Յու - նիս 1952էն վերջ պիտի զինուորագրուին իրենց տարիքի զօրադասերուն հետ միասին, եթէ զին - ուորական բարձրագոյն կրթութեան նախապատ - րաստական քննութիւնները յաջողութեամբ ան - ցուցած են :

Կառավարութիւնը պարտաւոր պիտի ըլլայ՝ զինուորութեան շրջանը նուազեցնող օրինագիծ մը ներկայացնել ապագային, եթէ Եւրոպայի խոր - հուրդէն չանդամակցող պետութիւնները կրճատեն իրենց քաղաքացիներու զինուորութեան շրջանը, 18 ամիսէն վար իջնեցնելով :

Եւ վերջապէս կառավարութիւնը խոստացաւ ելմտական նոր օրէնսդրութեան մէջ մտցնել տրամադրութիւն մը, որ պիտի աւելցնէ աննեցուկ ընտանիքներուն յատկացուած նպաստի գումարները:

X Նոր օրէնքի վիճաբանութեանց ընթացքին վարչապետ Պ. Փլէվէն յայտարարեց, թէ պատերազմէն առաջ նորագիրներու մէկ երրորդը ծա - ռայութենէ զերծ կը կացուցուէր զանազան պատճառներով: Ընտանեկան նեցուկի հանգամանքով՝ 56.000 հոգի եւ որպէս հանքագործ կամ արտա - սահման բնակելու պատճառով՝ 16.000: Եթէ այս ձեւը շարունակուի, ըստ վարչապետը, պէտք պիտի ըլլայ զինուորութեան շրջանը բարձրացնել երկու տարուան :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ԵՒ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Քորէայէն հասած նոր լուրերը կը հաստատեն, թէ Մանչուրիոյ սահմանները հասած հարաւային Քորէացիները,առաջին անգամն ըլլալով բուռն դիմադրութիւն մը գտած են: Մէկ զօրաբաժնի հասնող հիւսիսային Քորէացիներ, կասեցուցած են Հարաւցիներու յառաջխաղացումը: Կ'ըսուի թէ Հիւսիսիցիներու դիմադրութեան կը մասնակցին նաեւ մանչուրիական սահմանը անցած 40.000 չինացի համայնավարներ: Թշնամին կասեցուցած է նաեւ բրիտանական ուժերու յառաջխաղացումը : Բռնուած են չինացի գերիներ, որոնք կը պատմեն թէ մէկ զօրաբանակի հասնող չինական ուժ մը մտած է Քորէայէն ներս եւ սկսած է կռիւներուն մասնակցիլ :

X Զօր. Ժիւէն Փարիզ վերադարձաւ Հնդկաչինէն եւ յայտարարեց, թէ անմիջական լուրջ վըտանգ մը չսպառնար գաղթավայրին: Կայսր Պաօ Տայ, սակայն յայտարարած է թէ ծանրակշիռ է զինուորական կացութիւնը : Ֆրանս. օդանաւային ուժերը կը շարունակեն անխնայ ռմբակոծել Լաօքայի սպառնացող կարմիրները (Թոնքինի շրջան) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ գրաւման դաշնակից խորհուրդը կը ծրագրէ վերցնել կարգ մը ճարտարարուեստական արտադրութեանց դէմ դրուած սեղմումները: Կ'ակնկալուի թէ ազատ պիտի ձգուին բաղադրական ձգախէժի եւ նաւթի, ինչպէս նաեւ կարգ մը քիմիական նիւթերու եւ անթելի կազմածներու արտադրութիւնները :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական շրջանէն անհետացած է ռմբակոծող հրթիռներու մասնագէտ մը, Տոքթ. Ցիմըրման: Կը բնակէր Կէօթինկէն քաղաքը, որ խորհրդային գօտիէն 25 քիլմ. հեռու է: Կը կարծուի թէ առեւանգուած է Ռուսերու կողմէ, որոնց ձեռքէն փախած էր 1948ին:

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը կը քննէ 7 լատին - ամերիկեան երկիրներու կողմէ ներկա - յացուած առաջարկ մը, որ կը յանձնարարէ ազատ ձգել պետութիւնները վերսկսելու իրենց դիւանա - գիտական յարաբերութիւնները Սպանիոյ հետ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Լիոնի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ին, ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԻՆ, Salle Rameau :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ :

Նախագահ՝ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԷՔԵԱՆ

Կը խօսին՝

Ընկեր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

եւ ընկերուհի ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Հանդէսէն վերջ խնջոյք մինչեւ կէս գիշեր, Ցոյներու սրահը (5 rue Bonnefoi), Place du Pontի մօտ :

★

Կրընոպլի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 29ԻՆ

Սենթ Էթիէնի մէջ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12ԻՆ

Սէն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 11ին, Շաբաթ իրիկուն :

Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն :

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Ստեփան Սրապեանէ (Միլան) հազար ֆրանք, ջերմ շնորհաւորութիւններով :

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Ստեփան Սրապեան (Միլան) հազար ֆր. կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դու - ման ենթակոմիտէն, Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբը եւ Կարտանի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն այրի Տիկին Մարիամ Ասատուրեանին, զաւակներուն, ընկեր Կարապետ Տօնապետեանին, Ռուբէն Կա - րապետեանին ու պարագաներուն իրենց ամուս - նոյն, հօր, մօրեղբօր, աներհօր, յաւէտ ողբաց - եալ ԸՆԿԵՐ ՄԵԼՔՈՆ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ: (Կարտան)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՍՑԷՆ Պ. Խաչիկ Տէյիրմէն - ճեանի, որ իր տիկնոջ Արսենիկի եւ երկու զաւակներուն հետ, պատերազմի ընթացքին գտնուած են Վիէննա, ապա անցած են Իտալիա եւ այժմ կը կարծուի թէ Փարիզ կը բնակին: Նախապէս կը բընակէին Սելանիկ: Գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել «Յառաջ»ի :

ԿՈՉ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՆԱԽԿԻՆ ՍԱՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վենետիկի Մուրատ Ռափայէլեան, Փարիզի Մուրատեան եւ առ հասարակ Մխիթարեան դպրոցներու Մարսէյլի շրջանին նախկին սաները կը հրաւիրուին իրենց հասցէները յայտնել դեղագործ Պ. ԱՐԱՄ ՇԵԽԻԿԵԱՆի, Pharmacie Centrale, Place des Capucines, Marseille :

Իրենց ստացած դաստիարակութեան արժա - նավայել նախաձեռնութեամբ՝ հրաւիրեալները պէտք չէ որ անտարբեր մնան սոյն կոչին, ի մի հաւաքուելու եւ ազգօգուտ կազմակերպութիւն մը հիմնելու հեռանկարով :

Նախաձեռնող Մարմին

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Լիոնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի աննախընթաց պարահան - դէսին, 18 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյ Վիլօռպանի Պետական Թատրոնի շքեղ սրահներուն մէջ :

Imprimerie DER AGOPIAN , 17 rue Damesme - (13)

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, Rue des Convalescents : Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի այցելութիւնը դէպի Հ. Յ. Դ. Թանգարանը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Սիրով կը հրաւիրուին փափաքողները :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. 60ամեակի տօնակատարութեան յանձնախումբի դիւանը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս երեքշաբթի ժամը 8ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր յանձնախումբի անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԻՍԻ ԼԸ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

. Մեր ցրուիչը հիւանդութեան պատճառով ստիպուած է մէկ ամիս դադրեցնել իր աշխատանքը: Կը խնդրուի երկուշաբթիէն սկսեալ ՅԱՌԱՋը ստանալու համար դիմել Rue de la Défense Պ. Սարգիսի սրճարանը, Café des Sports :



ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925
R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամս. 800 ֆր., Տար. 1600, արտ. 2500 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 7 ֆր. C.C.P.Paris 1678–63
Mardi 31 Octobre 1950 Երեքշաբթի 31 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

26րդ ՏԱՐԻ — 26e Année No. 6294–Նոր շրջան թիւ 1705

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՋԱՊԷՍ ԹԱՂԵՑԻՆ

Անոնք որ ուշադրութեամբ կարդացին Անգարայի հրահանգը՝ Պոլսոյ Հայոց պատրիարքի ընտրութեան մասին, անշուշտ կ'ըմբռնեն անոր իրական իմաստը :

Թրքական կառավարութիւնը պարզապէս նոր տապանաքար մը կը դնէ 1860ի Ազգ. Սահմանադրութեան վրայ, դրժելով տարիներէ ի վեր չռայլուած հաւաստիքները:

Այս պարագան այնքան բացորոշ է որ, պատր. տեղապահին պաշտօնաթերթն անգամ ստիպուեցաւ թախանձագին կոչ մը ուղղել Պոլսոյ կուսակալին, որպէսզի «յարգէ օրէնքին տրամադրութիւնները»:

Կառավարութեան հրահանգը պաղ ջուր կը լեցնէ բոլոր հաւաստիքներուն վրայ, չափազանց թափանցիկ դիւանագիտութեամբ մը :

Աչքի փոշի են հրահանգին մէջ գործածուած բառերը.— Թուրքիոյ Հիմնական Օրէնք (սահմանադրութիւն), Լոզանի դաշնագիր եւ ժողովրդապետութեան սկզբունքներ :

Անգարան ամէն բան նախատեսած է, զուտ կրօնական պատեանի մը մէջ ամփոփելու համար պատրիարքին ընտրութիւնը, յարակից մանրամասնութիւններով :

Եւ երբ կ'ըսէ թէ «ներկայ հրահանգը յատուկ է միայն մէկ անգամի», բաց դուռ կը ձգէ, նոր խաղեր սարքելու համար ապագային :

Ինչ որ «ընդհ. ժողով» կը կոչուի նոր հրահանգին մէջ, պարզ ծաղրանկար մըն է: Բուն բառով՝ խեղկատակութիւն :

Արդարեւ, ընդհ. ժողովը նիստ գումարելով Նոյեմբեր 9ին, պիտի ընտրէ 14 հոգիէ բաղկացեալ Կրօն. ժողով մը: Յետոյ պիտի պատրաստէ պատրիարքական թեկնածուներու ցանկ մը, բաղկացած՝ հինգ հոգիէ: Այնուհետեւ պիտի լուծուի, վերջացած ըլլալով իր պաշտօնը :

Դեռ ուրիշ վրան – բաց խաղ մը:

Համաձայն մշակուած հրահանգին, ընդհ. ժողովը պիտի ընտրէ 14 հոգիէ բաղկացած Կրօն. ժողով մը :

Նոյն օրն իսկ, այս ժողովը 5 հոգինոց ցանկէն երկու հոգի ընտրելով, պիտի ներկայացնէ կուսակալութեան, իբրեւ պատրիարքական թեկնածուներ :

Կուսակալը այս երկուքէն մէկը պատրիարք պիտի հռչակէ, անունները կառավարութեան հաղորդելէ վերջ:

Ուրեմն, ոչ իսկ Ազգ. վարչութիւն մը կը նախատեսուի: (Նախկին Քաղաք. ժողով):

Մինչդեռ, ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան Կրօն. եւ Քաղաք. ժողովները խառն նիստ գումարելով, կ'ընտրեն երեք ընտրելիներ եւ ընդհ. ժողովին կը ներկայացնեն, վերջնական ընտրութիւնը կատարելու համար:

Կը տեսնէք որ վեր ի վայր շրջուած է նախկին կարգուսարքը :

Անգարայի հրահանգը ոչ իսկ Լոզանի դաշնագրին տրամադրութեանց կը համապատասխանէ :

Հրահանգին ամէնէն նշանակալից նորութիւնը կիներու մասնակցութիւնն է: Վարպետ փորձ մը, ապացուցանելու համար թէ Նոր Թուրքիան իւրացուցած է արդիական կարգուսարքը :

Պոլսահայ մամուլին մէջ բուռն վիճաբանութեանց դուռ բացած է ուրիշ նորութիւն մը :

Հրահանգը պայման չի դներ որ պատրիարքական ընտրելին անպատճառ եպիսկոպոս ըլլայ : Կրնայ ըլլալ նաեւ վարդապետ կամ քահանայ ,

Ազգ. Սահմանադրութեան համաձայն, «եթէ ընտրելին վարդապետ ըլլայ, անմիջապէս Էջմիածին կը ղրկուի, եպիսկոպոս ձեռնադրուելու համար» :

Այս կէտին մէջ ալ Անգարան իր ծածուկ հաշիւներն ունի :

Հրահանգին համաձայն, պատրիարքական ընտրելին անպատճառ Թրքահպատակ պիտի ըլլայ:

Արդ, հազիւ երկու – երեք եպիսկոպոսներ կան որ կը լրացնեն այդ պայմանը: Մնացեալները վարդապետներ եւ քահանաներ են, ենթակայ իր անմիջական ազդեցութեան: Տրամադրելի եպիսկոպոսներն ալ իր հաւատարիմներն են :

Անշուշտ երկու հատընտիր թեկնածուներէն պիտի գտնեն ան որ կրնայ նոր ճեղքեր բանալ եւ դիւրացնել պոլսահայ գաղութին ներքին կազմալուծումը :

Շ.

Վարչապետին ճառը Լիոնի մէջ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Վարչապետ Ռ. Փլէվէն նոր ճառ մըն ալ խօսեցաւ կիրակի օր Լիոնի մէջ, ուր գացած էր ներկայ գտնուելու համար իր փոքր կուսակցութեան՝ «Դիմադրութեան Ժողովրդական եւ Ընկերվարական Միութեան» (U. D. S. R.) 4րդ համաժողովի փակման նիստին : Ընտրական օրէնքի բարեփոխման շուրջ խօսելով վարչապետը ըսաւ, որ կարճ ժամանակի մէջ պէտք է որդեգրել ժողովրդավար տարրերու միութիւնը հնարաւոր դարձնող ընտրական օրէնք մը: Ապա անդրադարձաւ Հնդկաչինի դէպքերուն եւ յայտարարեց .— «Մինչեւ որ չստանամ զօր. Ժուէնի տեղեկագիրը , ստիպուած եմ վերապահ ըլլալ Հնդկաչինի անցքերուն մասին: Չափազանցուած յոռետեսութենէ՝ եւ չափազանցուած լաւատեսութենէ պէտք է զգուշանանք: Առ այժմ մեր գլխաւոր մտահոգութիւնը պէտք է ըլլայ առաւելագոյն չափով մը զօրացնել Հնդկաչինի մեր օդանաւային ուժերը, նկատի ունենալով որ կռուի ձեւերը փոխուած են այնտեղ »:

Վերազինման մասին ըսաւ, որ Ֆրանսա կրնայ վերցնել իրբեն ինկած բաժինը այն ճիգերուն, զորս ի գործ պէտք է դնել հաւաքական ապահովութեան համար եւ կրնայ վերցնել՝ առանց վտանգելու իր տնտեսական կառուցուածքն ու ապրուստի նուազագոյն մակարդակը: «Պէտք չէ մոռնալ, որ վերազինման բեռը առանձինն չէ որ պիտի վերցնենք: Փոխադարձ աջակցութեան դաշինքին շնորհիւ մեր ստանալիք նիւթական օգնութիւնը մեծապէս պիտի դիւրացնէ մեր ճիգը »:

Վարչապետը այնուհետեւ ծանրացաւ Գերմանիոյ վերազինման հարցին վրայ եւ ըսաւ.— «Եւրոպական բանակ մը միայն կրնայ մեզ երաշխաւորել, որ գերմանական ուժեղ բանակի մը կազմութիւնը, օր մը, վրէժխնդրական պատերազմ մը պիտի չպայթեցնէ մեր գլխուն»:

Համաժողովի քուէարկած բանաձեւն ալ կը մերժէ գերմանական ինքնիշխան բանակի մը կազմութիւնը :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԵՇՏՈՒԻ

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետ Տոքթ. Ք. Ատընաուըրի զինուորական խորհրդականը զօրավար կոմս Ֆօն Շվէրին հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն: Պատճառը՝ գերմանական անկախ բանակի մը կազմութեան մասին իր ըրած յայտարարութիւններն են, որոնք ծանր տպաւորութիւն գործած են միջազգային շրջանակներու վրայ :

Այս հրաժարականի օրն իսկ, Պ. Ատընաուըր յայտարարութիւններ ըրաւ Գերմանիոյ վերազինման մասին Ֆրանսայի բռնած դիրքին շուրջ ,— «Դաշնակցային Հանրապետութիւնը , եւրոպական բանակի մը գերմանական զօրամասեր կրնայ տրամադրել այն պարագային, երբ կը վայելէ ուրիշ երկիրներու վայելած միեւնոյն իրաւունքները , ըսաւ վարչապետը: Առանց այս պայմանին, մենք, որեւէ ձեւով չենք կրնար մասնակցիլ Եւրոպայի պաշտպանութեան»: Ապա ցաւ յայտնեց, որ գերմանական մասնակցութեան համար պայման կը դրուի Շումանի տնտեսական ծրագրին իրականացումը: Այս տեսակ պայման մը չի նպաստեր ծրագրի իրականացման, ընդհակառակն կը նկատուի ճնշումի փորձ մը Ֆրանսայի կողմէ: «Բացարձակ ազատութեան մէջ միայն կը բաղձանք վերջ դնել մեր վաղեմի հակամարտութեանց Ֆրանսայի հետ, բայց երբ մենք վստահութիւն ցոյց կուտանք անոր հանդէպ, կը սպասենք որ ան եւս փոխադարձէ մեր այդ վստահութիւնը »:

× Գերմանիոյ Ընկերվարական կուսակցութեան պետը, Տոքթ. Շումախըր եւս, Ֆրանքֆուրթի մէջ նոր ճառ մը խօսելով յայտարարեց, թէ մռայլ ապագայ կը սպասէ Շումանի ծրագրին, եթէ ատկէ կախում պիտի ունենայ Գերմանիոյ վերազինումը: Գերմանական մասնակցութեան համար անհրաժեշտ է միացնել անգլեւսաքսոն աշխարհի քաղաքական եւ զինուորական ճակատագիրը Գերմանիոյ ճակատագրին հետ, որպէսզի խորհրդային յարձակման մը պարագային պատերազմը մղուի Վիսթուլայէն անդին եւ ոչ թէ գերմանական հողերու վրայ :

ՍՊԱՆԻՈՅ հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատելու հարցին շուրջ վիճաբանութիւնները կը շարունակուին ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին առջեւ: Քուէարկութեան պահուն Մ. Բրիտանիա եւ Ֆրանսա ձեռնպահ պիտի մնան :

Նոր դէպք Մայր. Արեւելքի մէջ

ՉԻՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԱՐՇԱՒԵՑԻՆ ԹԻՊԷԹ ՈՒՐ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՍԿՍԱՆ ԱՐԴԷՆ

Հնդկական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ չին համայնավար ուժերը մտած են Թիպէթի արեւելեան կողմի լեռնային շրջանները: Կ'ըսուի թէ արշաւանքը սկսած է երեք օրէ ի վեր, բայց ուրիշ աղբիւրներու համաձայն, 2—3 շաբթուան պատմութիւն ունի ան: Գնդացիրներով եւ հրասանդերով զինուած չին զօրամասերը կը յառաջանան Լասայի կարաւանային ճանապարհին վրայէն եւ շրջապատած են Զամ Տօ կոչուող ամրացուած վայրը, որ Թիպէթի պաշտպանութեան բանալին կը նկատուի եւ ձայնասփիւռի կայանի մը կեդրոնն է: Հակառակ լաւ զինուած Թիպէթցիներու բուռն դիմադրութեան, չին կարմիրները յառաջացած են 200 քիլմ. խորութեան մը վրայ եւ գրաւած են Ռիվոխէ քաղաքը: Ռազմական գործողութեանց շրջաններու բնակիչները սկսած են գաղթել եւ հասնիլ Պենկալ: Թիպէթցիներու դիմադրութիւնը պիտի կրնայ երկարիլ եղանակի խստութեան շնորհիւ միայն :

Չինական այս ոտնձգութեան առթիւ Հնդիկ կառավարութիւնը ուրբաթ օր Փեքինի կառավարութեան ուղղած էր ծանուցագիր մը, իր զարմանքն ու ցաւը յայտնելով այս արշաւանքին համար: Այս ծանուցագրին պատասխանը դեռ չէ ստացուած :

Դժուար է տակաւին ճշգրիտ գաղափար մը կազմել արշաւանքի տարողութեան մասին, նկատի ունենալով որ ռազմական այս նոր գործողութեանց շրջանակը աշխարհի ամէնէն մեկուսացած կէտերէն մէկն է եւ իրական սահմանագլուխ մը գոյութիւն չունի Չինաստանի եւ Թիպէթի միջեւ: Միւս կողմէ, Թիպէթի իրաւական դիրքը շատ բարդ ըլլալով, կարելի չէ նախատեսել, թէ արշաւանքը ինչ հետեւանքներ կրնայ ունենալ միջազգային գետնի վրայ :

Թիպէթ, տեսականօրէն, կը գտնուի Չինաստանի գերիշխանութեան տակ, բայց իրականին մէջ կը վայելէ ներքին ինքնավարութիւն : Չինական գերիշխանութիւնը պաշտօնապէս ճանչցուած է 1907ի անգլեւռուս եւ 1912ի անգլեւչին դաշնագիրներով: Երկիրը կը գտնուի «Լամա»ներու ազդեցութեան տակ, բայց կարգ մը կրօնապետներ, վերջերս համայնավար Չինաստանի կողմը հակած ըլլալով, պառակտում մը առաջ եկած է անոնց միջեւ :

Մոսկուայի մամուլը կը խօսի արդէն Թիպէթի «ազատագրման» մասին չին համայնավարներու կողմէ՝ «անգլեւամերիկեան աշխարհակալներու զինակից Թիպէթցիներու ձեռքէն»: Թիպէթ, կը գրէ «Թրուտ» թերթը, Չինաստանի անբաժանելի մէկ մասն է: «Ամերիկացի աշխարհակալները ժամանակէ մը ի վեր շահագրգռութիւն ցոյց կուտան այս երկրին հանդէպ, որովհետեւ կը նկատեն զայն Չինաստանի արեւմտեան դուռը եւ ռազմագիտական խարիսխ մը, ուրկէ կրնան նոր յարձակումներ կազմակերպել չին ժողովուրդին դէմ: Թիպէթցիները վճռապէս որոշած են միանալ իրենց եղբայր չին ժողովուրդին»:

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՔՈՐԷԱՅԻ ԵՒ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԷՋ

Ամերիկեան ուժերը —27.000 հոգի — նոր ցամաքահանում մը կատարեցին Իվոնի վրայ , որ մանչուրիական սահմանէն 110 քիլմ. հեռու է: Ցամաքահանման մասնակցեցան 50 նաւեր: Թշնամին ոչ մէկ դիմադրութիւն ցոյց տուաւ : Այս նոր ձեռնարկին նպատակն է աւելի շուտ մօտենալ մանչուրիական սահմաններուն : Ամերիկեան 24րդ հետեւակ զօրաբաժինը կը գտնուի մանչուրիական սահմանէն 60 քիլմ. հեռու եւ յառաջխաղացումը կը շարունակուի, հակառակ հիւսիսայիններու դիմադրութեան: Հարաւային Քորէացիներու յառաջխաղացումը այժմ աւելի պիտի դիւրանայ Իվոնի ցամաքահանման շնորհիւ :

× Թոնքինի արեւմտեան կողմը կացութիւնը աւելի ծանրացած է: Թէեւ հերքուեցաւ Լաօքայի պարպումը, բայց չգիտցուիր թէ որքան ժամանակ կարելի պիտի ըլլայ դիմադրել այնտեղ: Ամէն պարագայի տակ որոշուած է նոր ուժեր ղրկել , այդ ճակատամասի պաշտպանութիւնը զօրացնելու համար: Կարմիրները կը շարունակեն հարուածել ռազմաճակատի ուրիշ կէտերն ալ : Ուժեղ յարձակումներ գործուած են Հէնըքէնի ամրութեան եւ Պանֆիէթի կայազօրքին վրայ, որ ստիպուած է նահանջել: Օդանաւային յարձակումներու շնորհիւ կարելի եղած է առ այժմ չէզոքացնել Փհոլուի հարաւային կողմէն սպառնացող վտանգը: Թոնքինի ծովածոցին մօտերն ալ կարմիրները սաստկացուցած են իրենց գործունէութիւնը եւ կը ջանան կտրել ֆրանսական հաղորդակցութեան գիծը Մոնքէյի հետ: — «Տիքսմուտ» ամերիկեան օդանաւակիր մարտանաւը շաբաթ օր Սայկոն հասած է :

(Լուրերու շարունակութիւնը [illegible] Դ. էջ)

ԷՋ ՄԸ ՈՒԱՅԼՏԷՆ

Իշխանն ու ծիծեռնակը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Վերադարձաւ ծիծեռնակը, պատմեց իր ըրածը Երջանիկ Իշխանին, եւ ինքն ալ անոյշ քնացաւ անոր ոտքերուն տակ :

5

Միւս օրը, ծիծեռնակը ամբողջ ցորեկը սնունդ կը փնտռէր, եւ իրիկունը եկաւ Իշխանին քով :

— Ահա ես ճամբայ կ'ելնամ դէպի Եգիպտոս. մնաս բարով :

— Ախ, սիրելի ծիծեռնակ, ես կ'ուզէի խնդրել քեզմէ՝ որ գիշեր մըն ալ իմ քովս մնաս :

— Ոչ, ոչ, չեմ կրնար մնալ... ընկերներս չուտով կ'երթան Նեղոսի կղզիները, ուր տաք է, հիանալի ու գեղեցիկ : Անապատէն կուգան առիւծները ջուր խմելու, եւ անոնց աչքերը կը շողան կանաչ զմրուխտի պէս...

— Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ, տես հոն, պարտէզին մէջ կանգնած է աղքատիկ աղջիկ մը եւ կուլայ : Լուցկի ծախող է ան. իր սառած ձեռքերէն վար ինկաւ արկղը եւ բոլոր լուցկիները թափեցան առուն : Հիմա, եթէ առանց լուցկիի եւ առանց դրամի՝ տուն երթայ, հայրը պիտի ծեծէ զինք : Անոր կիսամերկ մարմինը կը դողայ ցուրտէն, բայց կը վախնայ տուն երթալ : Հանէ, խնդրեմ, աչքերս եւ տար անոր տուր :

— Թող քու ըսածդ ըլլայ, ես գիշեր մըն ալ կը կենամ, բայց ի՞նչպէս հանեմ աչքերդ. չէ որ կը կուրնաս բոլորովին :

— Փոքրիկ ծիծեռնակս, կը խնդրեմ մի մերժեր խնդրանքս. ազատէ փոքրիկ աղջիկը ծեծէ :

Ծիծեռնակը ցաւելով կատարեց Իշխանին աղաչանքը, հանեց անոր երկու աչքերը եւ թռաւ, հասաւ աղջկան, ճարտարութեամբ ձգեց անոր ափին մէջ թանկագին քարը, ու դարձաւ ետ :

— Ինչ լաւ ուլունք է. ինչ գեղեցիկ, ինչ փայլուն է,— բացականչեց փոքրիկը, եւ մոռնալով իր վիշտը՝ ուրախ ուրախ վազեց տուն :

Ծիծեռնակը վերադառնալով Իշխանին քով, ըսաւ .

— Հիմա, ուզեմ չուզեմ՝ պէտք է մնամ քու քովդ, որովհետեւ դուն բոլորովին կոյր ես :

— Ոչ, ոչ, բարի թռչնակս, չտապէ, թռիր Եգիպտոս, դուն կը սառիս հոս :

— Ոչ, ես միշտ քու քովդ պիտի մնամ, — ըսաւ ծիծեռնակը եւ փարեցաւ Իշխանին ոտքերուն ու քնացաւ :

Այնուհետեւ, ծիծեռնակը, չարունակ նստած Իշխանին ուսին վրայ, կը պատմէր այն բոլոր բաները՝ որ տեսեր էր օտար երկիրներու մէջ :

Կը պատմէր եգիպտական վարդագոյն արագիլները, որոնք Նեղոսի մէջէն ձկնիկներ կ'որսան, ուղտերու կարաւանները, որոնք շարան – շարան կ'անցնին անապատէն՝ իրենց տէրերուն հետ. զարհուրելի օձերը, որոնք կը փաթթուին ամենաբարձր արմաւենիներուն եւ իրենց գոյնով չեն զանազանուիր անոնց տերեւներէն :

Կը պատմէր նոյնպէս որ՝ Եգիպտոսի հին թագաւորները կամ փարաւոնները, իրենց համար, հսկայական բարձրութեամբ գերեզմանատուններ են չինել տուեր, որոնք բուրգ կը կոչուին. այդ բուրգերուն մէջ դրուած են փարաւոններուն դիակները, որոնք լեցուած են զանազան անուշահոտ խոտերով ու փաթթուած մետաքսէ լաթերով, անոնց դիակները հազարաւոր տարիներ անեղծ մնացեր են այդ բուրգերուն մէջ :

— Բարի, սիրելի թռչնիկս,— ըսաւ իշխանը, — քու պատմութիւններդ շատ հետաքրքիր են . բայց ինծի համար աւելի հետաքրքիր է իմանալ մարդոց ցաւերն ու չքաւորութիւնը : Թռիր, սիրելիս, անցիր ամբողջ քաղաքին վրայէն, նայիր ուշադրութեամբ չորս կողմդ եւ ինչ որ տեսնես, եկուր պատմէ ինծի :

6

Ծիծեռնակը ուրախութեամբ կատարեց Իշխանին խնդիրքը, եւ թռաւ : Անցաւ քաղաքին վրայէն :

Տեսաւ փառաւոր, շքեղ տուներ՝ որոնց մէջ ուրախ ու անհոգ կ'ապրէին հարուստները . տեսաւ անոնց սեղաններուն վրայ դրուած զանազան համեղ կերակուրներ ու ըմպելիները, մինչդեռ անոնց դռներուն առջեւ կանգնած էին անօթի ու մերկ չքաւորներ, եւ կը սպասէին փշրանքներուն :

Ծիծեռնակը թռաւ, անցաւ նեղ ու կեղտոտ փողոցներէն, եւ հնոտի խրճիթներու ապակիներուն ետեւ տեսաւ գունատ ու նիհար դէմքով, անօթի ու հիւանդ մանկիկներ : Տեսաւ շատ շատ տխուր բաներ :

Ետ դարձաւ եւ պատմեց բոլորը :

Երջանիկ Իշխանը ինկաւ մտմտուքի մէջ, եւ ըսաւ .

— Զիս ծածկեր են ոսկիէ թերթիկներով. ես շատ ուրախ կ'ըլլամ, եթէ դուն փրցնես այս թերթիկները եւ բաժնես բոլորը աղքատներուն ու թշուառներուն :

Ծիծեռնակը կը փրցնէր թերթ թերթի ետեւէ ու կը տանէր, կը բաժնէր դժբախտներուն : Հետեւելով անոնց, տեսաւ որ նիհար ու գունատ մանուկները հետզհետէ կը լեցուէին ու կը կարմրէին. կը փայլէին անոնց տխուր երեսները ուրախութենէն : Տեսաւ որ առողջացեր են հիւանդները եւ կշտացեր են անօթիները :

7

Ձիւնը ծածկեց գետինը : Սկսաւ սաստիկ ցուրտը : Սառոյցէ լիւլէները կախուեր էին տանիքներէն :

Ծիծեռնակը շատ կը մսէր, բայց չէր ուզեր թողուլ իր սիրելի Իշխանը : Արագ – արագ կը թափահարէր իր թեւերը՝ որ տաքնայ, բայց ի զուր. զգաց որ այլեւս չի կրնար ապրիլ եւ պիտի մեռնի :

Հաւաքեց վերջին ուժը, թափահարեց թեւերը, թռաւ Երջանիկ Իշխանին ուսին վրայ, նստաւ եւ շշնջեց .— Կեցիր բարով ...

— Երթաս բարով, սիրելիս. դուն ըրիր ամէն բան ինծի համար, հիմա կրնաս երթալ Եգիպտոս : Համբուրէ զիս վերջին անգամ. ես քեզ շատ սիրեցի :

— Ես չեմ երթար Եգիպտոս, ես կ'երթամ մահուան աշխարհը,— մրմնջեց ծիծեռնակը, բայց դուն մի տխրիր, ես այլեւս չեմ մսիր. քունս կուգայ, ես քնանալ կ'ուզեմ :

Ըսաւ թռչնիկը, եւ համբուրելով Իշխանը՝ մեռած ինկաւ անոր ոտքերուն առջեւ :

Այդ միջոցին, արձանին ներսէն ձայն մը լսուեցաւ, Երջանիկ Իշխանին պողպատէ սիրտն էր որ փշրուեցաւ վիշտէն :

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

Ցուցեր ու փուշեր

Հարիւր տարի առաջ՝ աշխարհ եկաւ, լուսահոգի Սահակ Բ. Խապայեան, կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ, նշանակելի դեր մը կատարած է Հայկ. պատմութեան ամէնէն սեւ ու դժուարին մէկ շրջանին մէջ :

Առանց բնիկ Կիլիկեցի ըլլալու, հարազատ Սիսուանցիէ մը աւելի փարած իր նուիրական բարձր պաշտօնին, Լեւոն Մեծագործին երկիրը սիրած է աւելի քան իր բնագաւառը : Ճակատագիրը ուզած էր որ դառնայ մեր տառապակոծ հայրապետներէն մէկը :

Աղէտներ՝ իրարու կը յաջորդեն : Ատանայի դէպքը (1909), ընդհանուր պատերազմ եւ աքսոր (1915—18), Կիլիկիոյ պարպումը եւ Աթոռին հեռացումը (1920), իբրեւ մէյ մէկ հրեղէն հարուածներ կը հարուածեն Սիսի կրօնապետը :

Հազիւ քանի մը տարի անդորր ու աշխոյժ կեանք կը վարէ, ընտրութենէն վերջ եւ աքսորէ վերադարձին (1919) երջանիկ շրջան, ուր կը կազմուի Հայկ. Կիլիկիա մը, յիշեցնելով նախորդ կաթողիկոսին նշանաւոր մէկ խօսքը.— «Պիտի չմեռնիմ մինչեւ որ այս մատերովս չօծեմ Հայ թագաւոր մը»... : Իսկապէս Մկրտիչ կաթողիկոս Քէֆսիզեան իր աչքերը փակեց առանց իրականութիւնը տեսնելու իր մեծագոյն տենչին : Իր յաջորդը, Սահակ Բ. իրմէ քիչ մը աւելի բախտաւորութիւն կը յուսար, սակայն վախճանը աւելի ողբերգական եղաւ քան սկզբնաւորութիւնը :

Խապայեան կաթողիկոս չունէր իր նախորդին դիւանագիտութիւնն ու յանդգնութիւնը , սակայն աւելի ուսեալ էր եւ համբերատար : Եղաւ շատ արժանաւոր հայրապետ մը : Քէյֆսիզեան վիճաջէր եւ ինքնագլուխ, կապերը խզած էր Էջմիածնի եւ Կ. Պոլսոյ հետ : Կարեւոր հարցի մը առիթով նա չվարանեցաւ հեռագրել Սուլթան Ապտիւլ Համիտին. «Քեզ՝ թագաւորներու թագաւորին պիտի գանգատիմ» : Եւ Խալիֆա Սուլթանը վախնալով հայ կրօնապետին բարոյական սպառնալիքէն, տեղի տուաւ :

Խապայեան կաթողիկոս, աւելի հեռատես եւ հեզահամբոյր, կը խուսափէր որեւէ ցոյցէ եւ ձեւապաշտութենէ : Վենետիկի Մ. Ռափայէլեան վարժարանէն նոր Սիս վերադարձած, յաճախ կ'երթայի իրեն այցելութեան :1908ի Զատիկին շնորհաւորութեան համար, Սիսի կառավարիչ Մուսա Քեազիմ պէյին հետ միասին գացինք վանք : Սահակ կաթողիկոս մեզ ընդունեցաւ խաչաձեւ մեծ սրահին մէջ (զոր տեղացիք կը կոչեն Խաչ–Օտա) որ իսկապէս չորս սենեակներու քառաթեւ միացումն է :

Խօսակցութեան առաջին նիւթը եղաւ հօրս ներբողը : (Հայրս այն ատեն անդամ էր նահանգային ժողովին (Մէճլիսի իտարէ) : Յետոյ խօսեցանք վանքին կալուածներուն նորոգութեան եւ Թլան Ագարակին (Թիլն) եկամուտին մասին : Կառավարիչը խօսեցաւ Սիսի, Ատանայի եւ Խարբերդի մասին, եւ գովեց Տիգրանակերտի նահանգին իշխանական փարթամութիւնը : Թարգմանի դերը ես կը կատարէի :

Կառավարիչ Մուսա Քեազիմ պէյ, բնիկ Ալպանացի, ծնած Էրկիրի, (Արկիրօ Քասթրօ) , շատ լուսամիտ մարդ էր : Խոշոր Ֆրանսերէն պատմական գիրքէ մը անցքեր կը թարգմանէր թուրքերէնի եւ ինծ կը մատնանշէր Մեծն Տիգրանի յաղթանակները : Մուսա Քեազիմ փաշա (ինչպէս կը կոչէին տեղացիք), Սիսի մէջ եւ շրջանին մէջ բաւական շինութիւններ ըրաւ : Ցարդարեց նմանապէս Սիս – Հաճըն ճամբան :

Սահակ կաթողիկոսին հետ գործակցեցանք նաեւ Կիլիկիոյ դրաւման շրջանին եւ ապա իրար գտանք Փարիզ (1920) :

Այն ատեն Փարիզ կը գտնուէր նաեւ ողբացեալ Զաքարիա Պզտիկեանը :

Ուրիշ դժբախտութիւններու կարգին լուսահոգի Սահակ կաթողիկոս կրեց եկեղեցական պատ...

Բորոտութիւնը

Հին դարերէն ի վեր բորը ամէնէն ահազդու հիւանդութիւնը համարուած է : Բառն իսկ այնքան կը սարսափեցնէ որ բժիշկները կ'առաջարկեն կոչել զայն «Հանսէնի հիւանդութիւն» :

Ինըսուն երկու տարի առաջ Հանսէնի գիւտին համաձայն՝ բորը հետեւանքն է հիւծախտի նման միքրոպի մը : Այսօր իսկ դժուար է նախապաշարում դարձած այս հաւատքը հանել մարդոց մըտքէն : Թէեւ ճիշդ է որ բորոտին երեւոյթը սարսափելի բան մը ունի :

Այս հիւանդութեամբ կը վարակուի մէկը որ բորոտի մը հագուստը կը հագնի կամ անոր անկողնին մէջ կը պառկի : Անվտանգ կարելի է դարմանել բորոտ մը որոշ նախզգուշութիւններ ձեռք առնելով, եւ շատ մը մասնագէտներ կը հաստատեն թէ նուազ վտանգաւոր է բորոտ մը դարմանել քան հիւծախտաւոր մը :

Ամերիկացի մասնագէտ մը 15 միլիոն կը հաշուէ բորոտներու թիւը : Հիւանդութիւնը աւերներ կը գործէ արեւադարձային եւ կէս – արեւադարձային երկիրներու մէջ, մասնաւորաբար Չինաստանի եւ Հնդկաստանի մէջ : Բորոտները շատ են թշուառութենէ տառապող երկիրներու մէջ : Սովը, աղտոտ եւ բազմամարդ բնակարանները կը դիւրացնեն այս հիւանդութեան ծաւալումը : Դժուար է խուսափիլ վարակումէ, այն երկիրներուն մէջ որոնք զրկուած են առողջապահական եւ հանրային սպասարկութեան տարրական պայմաններէ, եւ անգամ մը որ վարակուին, հազարաւոր մարդիկ, կիներ եւ մանուկներ, վէրքերով ծածկուած, կը ստիպուին թափառիլ անտառներուն մէջ եւ կը սպասեն մահուան, խոռոչի մը խորը, սնանելով ողբալի սնունդով մը որ կ'իջեցնեն չըւանի մը ծայրովը : Մինչեւ այսօր ալ այս տխուր տեսարանը կը պարզուի հիւանդանոցներէ եւ դարմանատուններէ զրկուած երկիրներու մէջ : Իսկ հոն ուր արդի բժշկութիւնը կը գործէ, բորը հետզհետէ կ'անհետանայ : Նախապէս մասնաւոր իւղ մը կը ներարկէին : Երկարատեւ դարմանում մըն էր որ չնչին արդիւնք կուտար : «Սիւլֆամիթ»ով դարմանումը աւելի ազդու է, որու շնորհիւ բորը կը սկսի անհետանալ երկրագունդի երեսէն :

Հ ն ուր բորը շատ չէ յառաջացած, կարելի է խափանել մէկ տարուան դարմանումէ վերջ : Կը պատմուի թէ 24 տարեկան կին մը, «Սիւլֆօն»ի դարմանումով, առողջացաւ վեց ամսուան մէջ : Սիւլֆօնի շնորհիւ այլանդակուած դէմքը կը վերագտնէ իր նախկին ձեւը, ամէնէն յառաջացած կեղն (ulcère) անգամ կը դարմանէ, եւ իրենց տեսողութիւնը վերստին կը գտնեն այն հիւանդները որոնք կուրութեան մը սկզբնաւորութեան ենթարկուած են :

Այն շրջաններուն մէջ որ ամէնէն ծանր կերպով վարակուած են, դարմանումը կը կատարեն մասնաւոր կազմակերպութիւններ, ինչպէս «Պրիթիշ Միշըն Թու Լէփըրս» , որոնց գործունէութիւնը մինչեւ 20 երկիրներու մէջ տարածուած է : Անոնց հիւանդանոցները 6500 բորոտ մանուկներ կը պատսպարեն եւ 775 առողջ մանուկներ : Ուրիշ կազմակերպութեանց ալ կ'օժանդակեն որոնք 7000 հիւանդ եւ 650 առողջ մանուկներու հոգը կը ստանձնեն :

Այս կազմակերպութեանց վիճակագրութեանց համաձայն, երեք ամսուան դարմանումէ վերջ 14.138 բորոտի վրայ, անոնք կրցած են 1672 հիւանդի հիւանդութեան յառաջացումը արգիլել մութեան մէջ աննախընթաց արկած մը :

Սիսի բազմադարեան Մայրավանքին լքումը եւ քանդումը :

Հայութիւնը միշտ կը սնուցանէ այն անկորնչելի հաւատքը թէ այդ լքումը՝ առժամեայ է :

ԳՐԻՄԻԹԻԼ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

Աշխարհի յետամնաց շրջաններուն օգնելու ամերիկեան ծրագիրը արդէն կը գործադրուի, շնորհիւ Սեպտեմբեր 8ին քուէարկուած 34.5 միլիոն տոլար վարկին: Այս գումարին կէս միլիոնը յատկացուած է Պարսկաստանի, բարելաւելու համար այդ երկրի տնտեսական եւ կրթական կեանքը:

Նիքարակուայի ամերիկեան դեսպանը Պ. Ուէյնիք, որ կը վարէ նաեւ այս ծրագիրը, յայտարարեց թէ Պարսկաստանի մէջ գիւղացիներուն պիտի ուսուցուի տարրական առողջապահութիւն, պարտիզամշակութիւն եւ որոշ արհեստներ յատուկ կեդրոններու մէջ, որոնցմէ մէկը պիտի բացուի երկու ամիսէն: Ուսանելէ վերջ գիւղացիները պիտի վերադառնան իրենց գիւղերը եւ իրենց կարգին պիտի դառնան ուսուցիչներ: Ասիկա պիտի ըլլայ հիմնական ծրագիր մը եւ հաւանաբար ամերիկեան այս աջակցութիւնը պիտի կրկնապատկուի յառաջիկայ տարի: Կը սպասուի որ Պարսկաստանն ալ իր նպաստը բերէ այս աշխատանքին, առ այժմ մէկի դէմ չորսով: Մ. Նահանգները պիտի տրամադրեն նաեւ մասնագէտներ եւ այն բոլոր սարքաւորումները, որոնք չկան Պարսկաստանի մէջ :

— Այս երկրին տնտեսական յառաջդիմութիւնը, ըսաւ Պ. Ուէյնիք, յապաղած է՝ գիւղական շրջաններու մէջ կրթական դիւրութեանց պակասին եւ առողջապահական աննպաստ պայմաններու պատճառով: Բժշկական գետնի վրայ՝ պատրաստուած ուժեր չկան: Գիւղացիներէն շատ քիչեր կրնան օգտուիլ արդիական սպասարկութիւններէն : Առողջապահական մեթոտները շատ նախնական են եւ մաքուր ջուր գրեթէ չկայ գիւղական շրջաններու մէջ: Աշխարհի որեւէ մէկ կէտէն աւելի Պարսկաստանի մէջ է որ ծաւալած են շատ մը հիւանդութիւններ: Ճահճատենդի (մալարիա) զոհերը տարեկան 3 — 5 միլիոն կը հաշուուին :

Կը նշանակէ թէ բնակչութեան 25—35 առ հարիւրը վարակուած է այս հիւանդութեամբ: Ճահճատենդի հետ միասին նաեւ թրախոմաճ, Թոքախտը, վեներական եւ աղիքի հիւանդութիւնները առողջապահական լուրջ հարցեր են եւ կ'արգիլեն արտադրական ուժի յաւելումը :

Միւս կողմէ Խ. Միութեան ճնշումը, այս կամ այն ձեւով, տեւական դարձած է երկրորդ աշխարհամարտէն ասդին: Մ. Նահանգներն եւ ուրիշ ժողովրդապետութիւններ կ'օգնեն Պարսկաստանին, որպէսզի կարենայ դիմադրաւել այս ճնշումը: Իսկ «Չորրորդ Կէտ»ի ծրագիրը նոր քայլ մը պիտի ըլլայ այս քաղաքականութեան ճամբուն վրայ :

✕ Պարսկաստանի ցոյց տրուելիք այս աջակցութեան համար մշակուած է եօթնամեայ ծրագիր մը, UNESCOի կողմէ (ՄԱԿի կրթական, գիտական եւ մշակութային կազմակերպութիւնը): Ծրագրի գործադրութեան ձեռնարկելու համար Գահիրէէն Պարսկաստան մեկնած է «Ունէսքօյ»ի անդամներէն Պ. Քարլ Պորչ, որ հոն պիտի մնայ մէկ տարի եւ զբաղի առաջադրուած աշխատանքով :

(385ին տձեւութիւնը անհետացած) եւ 937ի ապտութիւն տալ:

Որով 2600 հոգի փրկուեցան կուրութենէ եւ տձեւութենէ : 3850ը կարեւոր յառաջդիմութիւն ցոյց տուին: 12.394 հիւանդներէն որոնք հիւանդանոցէն դուրս՝ բայց միեւնոյն բորոտանոցին մէջ էին, 518ը առողջացան, 3108ը որոշ յառաջդիմութիւն ցոյց տուին :

Տակաւին բարդ բորոտները չեն դարմանուիր, սակայն մէկ երկու տարի դարմանումէ վերջ կրնան արձակել, ծանր կերպով չվարակուածները :

Բժշկական խնամքները առհասարակ սուղ են, բորոտատուները յաճախ նպաստ կուտան բազմանդամ հիւանդներուն: Իսկ օրինակելի գաղութներու մէջ, կը պայքարին վհատութեան դէմ, բորոտները որոշ գործի դնելով, ,անոնց արհեստ կը սորվեցնեն, որպէսզի ազատ արձակուելէն վերջ ի գործ դնեն :

Բժշկութիւնը կ'աշխատի յետամնաց երկիրներու մէջ լուծել բորի հարցը, եւ հիմակուընէ կ'աշխատի այս պատուհասը արմատէն ջնջել :

(UNESCO)

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նոյեմբեր 7ին տեղի պիտի ունենան Մ. Նահանգներու խորհրդարանական ընտրութիւնները, —Ամբողջութեամբ պիտի ընտրուի երեսփ. ժողովը 435 անդամներով եւ պիտի փոխուի ծերակոյտին մէկ երրորդը՝ 36 հոգի :

Արդէն իսկ մեծ թափ առած է ընտրական պայքարը, որուն լծուած են Մ. Նահանգներու զոյգ գլխաւոր կուսակցութիւնները — Դեմոկրատն ու Հանրապետականը: Կատարուելիք ընտրութիւնները պիտի ճշդեն անգամ մը եւս ամերիկեան արտաքին քաղաքականութիւնը համայնավար նախայարձակման դէմ :

Ինչպէս ծանօթ է, նախագահ Թրումընի ղեկավարութեան տակ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, 1948ի ընտրութիւններէն ի վեր մեծամասնութիւն ունի զոյգ խորհրդարաններուն մէջ ալ,— 170ի դէմ 260 երեսփ. ժողովին մէջ եւ 42ի դէմ 54 ծերակոյտին մէջ: Անցեալի պատմութիւնը սակայն ցոյց տուած է, որ այս ձեւի մասնակի կամ միջանկեալ ընտրութեանց մէջ, ընդդիմադիրները միշտ ալ կրցած են աւելի աթոռներ շահիլ :Մասնակի կամ միջանկեալ կը նկատուին այս ընտրութիւնները, որովհետեւ չորս տարին անգամ մը, անոնց հետ միաժամանակ տեղի կ'ունենան նաեւ նախագահի ընտրութիւնը, ինչ որ աւելի չեշտ կուտայ ընտրական պայքարին: Յաջորդ ընդհանուր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան 1952ի Նոյեմբերին եւ այդ առթիւ, ինչպէս միշտ, աւելի մեծ թիւով ընտրողներ պիտի մասնակցին :

Մ. Նահանգներու ժողովուրդը աւելի կարեւորութիւն կուտայ նախագահի ընտրութեան քան թէ խորհրդարանի ընտրութիւններուն: Միջանկեալ ընտրութեանց մէջ, կառավարութեան կուսակիցները ինքնավստահ կը դառնան եւ ապահով կը զգան իրենք զիրենք երկու տարի առաջ կատարուած նախագահական ընտրութեանց արդիւնքով, այդ պատճառով ալ զանգուածօրէն չեն դիմեր դէպի ընտրական կեդրոնները, ինչպէս կը դիմեն ընդդիմադիրները, աւելի քուէ ապահովելու ակնկալութեամբ :

Մինչեւ անցեալ Սեպտեմբերի կէսերը կը թուէր թէ Հանրապետականները պիտի կրնան իշխանութիւնը ձեռք անցընել Քորէայի զինուորական սկզբնական ձախողանքներուն յառաջ բերած ժողովրդական դժգոհութեան շնորհիւ: Բայց, պատերազմական անցքերու ընթացքը փոխուած ըլլալով, այժմ Դեմոկրատները վստահ կը թուին պահելու իրենց մեծամասնութիւնը մէկ խորհրդարանին, թերեւս եւ զոյգ խորհրդարաններու մէջ: Այսուհանդերձ, ընդդիմադիրները պայքարի զէնք դարձուցած են այն մեղադրանքը, թէ կառավարութիւնը, «Փըրլ Հարպըրի Թիւ 2 աղէտը» պատճառեց Ամերիկայի Քորէայի պատերազմին մէջ (Թիւ 1ը՝ Փըրլ Հարպըրի վրայ Ճափոնի անակնկալ յարձակումն էր Բ. աշխարհամարտի ընթացքին) եւ Ռուսիոյ հետ մեղմ վարուելու քաղաքականութեամբ, համայնավարներուն յանձնեց Ասիան եւ մանաւանդ Չինաստանը:

Ուրիշ մեղադրանք մըն է այն, թէ կառավարութիւնը կը հանդուրժէ համայնավարներու գոյութեան, բուն իսկ իր ծոցին մէջ: Կարգ մը հանրապետական թեկնածուներ կը խոստանան մաքրագործել կառավարական պաշտօնատուները :

Այս մեղադրանքին դէմ կառավարութիւնը կը յայտարարէ, թէ շատոնց մաքրագործուած են արդէն պաշտօնատուներէն վնասակար նկատուած տարրերը: Հակառակ այս հերքումներուն, սակայն, կարգ մը հանրապետական ծերակուտականներ, ինչպէս Մէք Քարթին, տակաւին կը պնդեն թէ մեղմ քաղաքականութեան կողմնակից մարդիկ կը պաշտօնավարեն պետական պաշտօնատուներու եւ մանաւանդ արտաքին նախարարութեան մէջ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՏԱՆ, 25 Հոկտ.— «Յառաջ» արդէն հաղորդած էր ընկեր Մելքոն Ասատուրեանի մահուան պարագաները եւ կենսագրականը :

Ողբացեալ ընկերոջ ամենօրեայ գլխաւոր սնունդն էր մեր սիրելի «Յառաջ»ը: Կը պաշտէր զայն իբրեւ սրբութիւն եւ կը խոստովանէր թէ ամէն ինչ անոր կը պարտի :

Ինչպէս գրուած էր, ընկեր Մելքոն իր առողջութիւնը կորսնցուց իբրեւ հետեւանք Կարտանի եւ Էքսի բանտերուն մէջ կրած տանջանքներուն (մատնութիւն «Ազգ. ճակատ» կոչուած խառնիճաղանճին, 1944ին): Մէկ ամիս առաջ, ընկեր Բժ. Եր. Խաթանասեան քննելով զինքը, հաստատեց թէ հիւանդութիւնը հետեւանք է ծանր յուզումի:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ նախագահութեամբ Բարգէն քհնյ. Ասլանեանի. Տեղական կազմի ընկերները դագաղը ուսամբարձ առաջնորդեցին բնակարանէն Հ. Յ. Դ. «Գեղանի» տունը, որուն վրայ պարզուած էր եռագոյնը :

Արարողութենէն վերջ Բարգէն քահանայ, ողբացեալին երկար տարիներու մտերիմը, խօսեցաւ շատ յուզիչ դամբանական մը: Այնքան ճշգրիտ պատկերացուց հանգուցեալին կեանքն ու նկարագիրը ու մահուան պատճառները, որ ներկայ հասարակութիւնը եւ ինքը կ'արտասուէին:

Յետոյ խուռներամ թափորը առաջնորդուեցաւ գերեզմանատուն: Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի կողմէ ներկայ էին ընկերներ Յ. Պապիկեան, Ա. Պետիկեան, Ասատուր Քէօսէեան եւ Աբրահամ Սարգիսեան : Դամբանականներ խօսեցան, յանուն տեղական կազմի ընկեր Հ. Աւետիսեան, Շրջ. կոմիտէի կողմէ ընկեր Ա. Քէօսէեան, եւ բողոքական պատուելի Պ. Յարութիւն Հէլվաճեան: Բոլորն ալ վեր հանեցին հանգուցեալին բարեմասնութիւնները: Ընկեր Հ. Աւետիսեան որ մասնակից եղած էր ընկերոջ բանտարկութեան եւ խոշտանգումներուն, ըսաւ. — Հայանուն հրէշները կրցան քանդել ֆիզիքականդ,բայց չկրցան խորտակել հաւատքդ, սիրելի Մելքոն: Քու յիշատակդ վառ պիտի պահենք մեր սրտերուն մէջ:

Վիրապեան

ՀՐԱԺԱՐՈՒՄ .— Ազգային Թիւրիմացութիւններու տեղի չտալու համար, Տիկին Արշալոյս Խանտանեան կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ հրաժարած է Փարիզի եկեղեցւոյ թանգարանապահի պաշտօնէն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (21!)

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂՋԻԿԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԺԳ.

Աղջիկը եւ սուր... Նա այդպիսի բան չէր ենթադրել, եւ կճրտացնելով ատամները, գոռաց : Բայց հարուածը անխալ էր, չեշտակի. Նա պատրաստուած էր վաղուց եւ իջան յարձակուողի կրծքին: Մի րոպէ պողպատն էր, որ բաժանում էր երկուսին. այդ տարածութիւնը արագ կարճանում էր :

Բացուեց Բէկի բերանը, խոպոտ, արեան մէջ խեղդուող գոռոցներով հայհոյանքներ ժայթքեց: Բարձրացան նրա թաթերը, ընկան աղջկայ ուսերի վրայ եւ սկսեցին սարսափելի ուժով քաշել նրանց դէպի առաջ, դէպի այն կուրծքը, որի մէջ ցցուած սուրը աւելի եւ աւելի խոր էր գնում: Նա ուզում էր պատռել, կտոր կտոր անել այդ որսը, որին այժմ էին դիպչում իր ձեռքերը :

Արդէն նրա կրակոտ շունչը հասնում էր Գայիանէի դէմքին, իսկ բացուած բերանի երկու շարք սպիտակ ատամները պատրաստ էին ծուատել նրա քնքոյշ միսը:

Գայիանէն պաշտպանւում էր: Վերջին անգամ տասն եւ ութ տարիների ուժը թափելով խէնջարի կոթի վրայ, նա իր մարմնի դիւրաթեքութիւնը մի տեղ հաւաքեց եւ սկսեց ետ քաշուել այդ սարսափելի գրկից, ուսերի վրայ ծանրացած ջուխտ թաթերից :

Մրցութիւնը կատաղի էր, բայց կարճատեւ : Գայիանէին յաջողուեց երկու ձեռքով ետ մղել վիրաւոր գազանին, բայց ինքն էլ մնաց միխուած իր տեղը: Նրա զոհը ծանր կերպով տատանուելով, գնաց մէջքի վրայ, սակայն ընկնելիս բռնեց սպանողի փէշից ...

Նա բաց չէր թողնում նրան, ձիգ էր թափում, որ քաշէ նրան, մօտեցնէ իր միակ զէնքին — ատամներին: Բայց ի զուր: Գայիանէն կռացաւ, կրծքից դուրս քաշեց խէնջարը: Լայն բացուած վէրքից արիւնը հոսեց առուի նման: Բէկը մռնչում էր ինչպէս վիշապ, խռռացնում էր:

Վերջին շունչի վրայ էլ նա չէր մոռանում, որ իրան սպանողը մի աղջիկ է, մէկը այն թոյլ, անլեզու արարածներից, որոնք հարիւրներով, հազարներով հեծում են Օսմանցիների գրկում : Նա սարսափելի ջանքեր էր գործ դնում, բայց դրանից աւելի եւ աւելի թուլանում էր: Նրա բերանից էլ արիւն գնաց. եւ սակայն բաց չթողեց իր բռնած փէշը, կարծես ուզում էր որ իր նշանածը քարացած մնայ իր կողքում, նայէ, տեսնէ իր զարհուրելի աչքերը, իր արիւնն ու ատամները ...

Եւ Գայիանէն չարհամարհեց այդ վերջին ցանկութիւնը: Լուռ ու անշարժ, վառուած իր թափած արեան ջերմութեամբ, գեղեցիկ սպանողը, որպէս մի գիշերային յաւերժահարս, նայում էր իր սարսափելի զոհին եւ նրա օրհասական ճիգերին պատասխանում էր մի անոյշ հեղնութեամբ, որ մեղմ կերպով ետ էր տարել վարդագոյն շրթունքները եւ սուր ճառագայթների պէս ցայտում էր հրաշալի աչքերից :

Ծրագը լուսաւորում էր կեանքն ու մահը : Կեանքը գեղեցիկ էր իբրեւ չառագունած արշալոյս. Նրա բռնած խէնջարի ծայրից դանդաղ կաթում էր արիւնը: Մարդկային վրէժը ... Թաւալուող դիակ, սարսափելի խոցներ, որ վերջին անգամ արձակում էին պատառոտած սրտի կտորները, արեան ցայտեր, կրակ եւ գալարումն, իսկ այդ բոլորի վրայ մի հրեշտակ, գեղեցիկ անգութ ...

Լէօ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ատլանտեանի պաշտպանութեան 12 նախարարներու Ուաշինկթընի ժողովը ողջունուեցաւ Պ. Մարշըլի կողմէ, որ այս առթիւ ըսաւ թէ իրատես պէտք է ըլլալ՝ աշխարհի այսօրուան տագնապալի կացութիւնը գնահատելու համար, առանց նախապաշարումներու: Ընդունելէ վերջ թէ հիւսիսային Ատլանտեանի պետութեանց հաւաքական ուժերը բաւարար չեն եւ մղելու համար Սովետներու կողմէ յարձակում մը, Պ. Մարշըլ յայտարարեց թէ զինուորական ուժի այս անբաւարարութիւնը պէտք է դարմանել կարելի եղածին չափ շուտով: «Մեր զինուորական ծրագիրները պէտք է իրականութեան վերածենք արագ եւ ազդու եղանակով մը, ըսաւ ան. այս պէտք է ըլլայ առաջին նպատակը մեր այս համաժողովին, որուն վրայ կեդրոնացած է ամբողջ աշխարհի ուշադրութիւնը»: Եւ եզրակացուց ըսելով.— «Անցնելու վրայ եղող տարին, պատմութեան մէջ պէտք է արձանագրուի որպէս ժամանակաշրջան մը, երբ արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը յաղթահարեց համայնավարութենէն ունեցած իր վախը»:

Ժողովը, իր առաջին նիստին մէջ իսկ ընդունեց եւրոպական միացեալ բանակը միակ հրամանատարութեան մը տակ դնելու սկզբունքը եւ որոշեց ընդհ. հրամանատարի պաշտօնին հրաւիրել զօր. Այզընհաուըրը:

Գերմանիոյ մասնակցութեան հարցը, որ օրակարգի ամէնէն փշոտն է, սկսաւ վիճաբանուիլ ժողովի երէկուան երկրորդ նիստին մէջ: Նախանշանները ցոյց կուտան, որ Պ. Մարշըլ անտեղիտալի պիտի մնայ Գերմանիան անմիջապէս զինելու տեսակէտին վրայ, ինչ որ պիտի դժուարացնէ Ֆրանսայի դիրքը համաժողովին մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՇՈՒԷՏԻ ԿԻՒՍԹԱՎ Ե. Թագաւորը մեռաւ կիրակի առաւօտ Ստոքհոլմի մէջ, 92 տարեկան հասակին: Կը գահակալէր 43 տարիներէ ի վեր: Թագաւորը կը վայելէր շուէտացի ժողովուրդի բոլոր խաւերուն սէրը, առանց բացառութեան, այնպէս որ մահը խոր սուգի մատնեց Շուէտացիները: Ցաւակցական հեռագիրներ կը ստացուին աշխարհի բոլոր կողմերէն: Շուէտի նոր գահակալ հռչակուեցաւ իր զաւակը Կիւսթավ Զ., որ 68 տարեկան է: Երէկ կէսօրէ վերջ կատարեց ան իր հանդիսաւոր երդումը: — Բրիտանական արքունիքը այս առթիւ երկու շաբթուան սուգ հռչակեց: — Դանիական արքունիքն ալ սուգ պիտի պահէ չորս շաբաթ: Այս պատճառով ալ յետաձգուեցաւ Ֆրէտէրիք Թագաւորին եւ Ինկրիտ Թագուհիին Ֆրանսա այցելութիւնը, որ պիտի կատարուէր Նոյեմբեր 7ին:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ գտնուող ամերիկեան, բրիտանական եւ ֆրանսական ուժերը, միացեալ հրամանատարութեան մը տակ պիտի դրուին քանի մր ամիսէն: Ֆրանսական ուժերուն մէկ մասը պիտի տեղաւորուի ամերիկեան գրաւման շրջանին մէջ: Ֆրանսա որոշած է կրկնապատկել Գերմանիա գտնուող իր ուժերը, որոնք այժմ երեք զօրաբաժիններէ բաղկացած են:

ԱՄԷՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբը կը կազմակերպէ այց մը Ահարոնեանի, Խատիսեանի եւ Անդրանիկի շիրիմներուն, Père Lachaiseի գերեզմանատունը, այս չորեքշաբթի: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները: Ժամադրավայր Métro Gambetta, ժամը 3.30ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տոքթ. Արթօ Արգարեան եւ ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր ՀԱՅԿ ԱԲԳԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Տէր եւ Տիկին Տամլամեան կը նուիրեն իրենց թոռնիկին Արիս – Լեւոն Տամլամեանի մկրտութեան առթիւ հազարական ֆրանք, Կարմիր Խաչի, Կապոյտ Խաչի, Տիկնանց որբախնամ միութեան, Եկեղեցւոյ Կրթական մարմնին եւ Աղքատախնամի ընկերութեան: Ստանալ եկեղեցւոյ դիւանատունէն:

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Հայկուհի Աւետիսեան իր ամուսնոյն Պ. Միհրան Աւետիսեանի կսկծալի մահուան առթիւ, հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

Մոնշայէն Տէր եւ Տիկին Յակոբ Վարժապետեան, Պ. Միհրան Աւետիսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք Կապոյտ Խաչին եւ 500 ֆրանք ալ Սանուհիներու միութեան:

✕ Տիկին Երանուհի Վարժապետեան Մարսէյլէն, Օր. Իւղաբեր Խիկարեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Շիրինեան Պրօնէն, Պ. Միհրան Աւետիսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 500ական ֆրանք կը նուիրեն Լիոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 60ԱՄԵԱԿԸ

Սենթ Էթիէնի մէջ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ 12ԻՆ

Սէն Շամոնի մէջ

Նոյեմբեր 11ին, Շաբաթ իրիկուն:
Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

Առնուվիլի մէջ

Հ. Յ. Դ. Վաթսունամեակը կը տօնուի Առնուվիլի մէջ, այս կիրակի:
Մանրամասնութիւնները մօտ ատենէն:

«ՅԱՌԱՋ»ի 25ամեակին առթիւ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք Լիոն, Պ. Պասմաճեանէ 500 ֆրանք, «Յառաջ»ի տարածման ֆոնտին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ ՀԱՍՑԷՆ Պ. Խաչիկ Տէյիրմէնճեանի, որ իր տիկնոջ Արսենիկի եւ երկու զաւակներուն հետ, պատերազմի ընթացքին գտնուած են Վիէննա, ապա անցած են Իտալիա եւ այժմ կը կարծուի թէ Փարիզ կը բնակին: Նախապէս կը բնակէին Սելանիկ: Գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել «Յառաջ»ի:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Լիոնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի աննախընթաց պարահանդէսին, 18 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյ Վիլըօպանի Պետական Թատրոնի շքեղ սրահներուն մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի, ժամը 11.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ (15 Rue Jean Goujon), տեղի կ'ունենայ հոգեհանգիստ, ԳՆԴԱՊԵՏ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԹԱՐԽԱՆԵԱՆի (Կուրօ), իր մահուան 7րդ տարելիցին առթիւ, որի մասին կը յայտնեն իր կինը Աննա եւ իր դուստրը Սեդա Թարխանեանները:

Արհեստագիտական դասընթացք դիմայարդարումի

Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք մեր ընթերցողներուն թէ վարպետ – դիմայարդար Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ, ծանօթ՝ միջազգային շրջանակներու մէջ, Հոկտեմբեր 12էն ի վեր վերսկսած է իր արհեստագիտական դասընթացքը դիմայարդարութեան, շարժանկարի, թատրոնի եւ հեռատեսիլի (télévision):

Այս գիտական եւ գեղարուեստական դասաւանդութիւնը, ինչպէս անգլիական Եւրոպայի մէջ, տեղի կ'ունենայ **Institut de Beauté Myriam Carange**ի մէջ, 57 Ave. F. D. Roosevelt (Rond - Point des Champs-Elysées) որ կը վարէ նաեւ գեղեցկագիտական արհեստագիտական դպրոց մը (Soins de Beauté), ճանչցուած կրթական նախարարութեան կողմէ:

Մանրամասնութիւններու համար դիմել **Myriam Carange**ի, **Tél. Ely. 49-07**:

Ամէն տեսակ դիմայարդարութենէ առաջ տիկինները եւ օրիորդները կրնան դիմել ՎԱՐՊԵՏ ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր ցրուիչը հիւանդութեան պատճառով ստիպուած է մէկ ամիս դադրեցնել իր աշխատանքը: Կը խնդրուի երկուշաբթիէն սկսեալ ՅԱՌԱՋը ստանալու համար դիմել Rue de la Défense Պ. Սարգիսի սրճարանը, Café des Sports:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Ահարոնեան Ակումբին մէջ, Rue des Convalescents: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. 60ամեակի տօնակատարութեան յանձնախումբի դիւանը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները այս երեքշաբթի ժամը 8ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր յանձնախումբի անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ այս հինգշաբթի օրը, ժամը ճիշդ 5ին, Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ պիտի կատարէ, Սիթէ Իւնիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ, (57 Պուլվառ Ժուրտան), իր հերթական դասախօսութիւնը: (Նիւթ «Հայ Թատերագրութիւնը», շարունակութիւն եւ վերջ): Մուտքը ազատ է:

«ՆՈՐ ՔՆԱՐ»

Ընդարձակ ձայնագրուած եւ պատկերազարդ երգարան, 640 մեծադիր էջեր, 715 երգեր, 109 նկարներ, եւն.: Դիմել ՅԱՌԱՋի հասցէով:

Գին 1500 ֆրանք, կանխիկ: Փոսթի ծախքը մէջը:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Փարիզի մօտակայ մէկ արուարձանին մէջ, երկու հոգիէ բաղկացած ընտանիքի մը քով ծառայելու համար հայ կին մը կը փնտռուի, 35—50 տարեկան: Դիմել Թերթիս վարչութեան Ե. Ս. սկզբնատառերով:



Imprimerie DER AGOPIAN, 17 rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN